

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 17. oktoober 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Koidula raudteepiirijaama valmimise mõju kohta kohalikule reisirongi-liiklusele (nr 36)
2. Arupärimine OÜ Elering hinnaprognooosi kohta (nr 37)
3. Arupärimine 2,635 miljoni euro eraldamise kohta eraettevõtetele ilma avaliku hanketa (nr 38)
4. Arupärimine Eesti Postiga toimuva kohta (nr 40)
5. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, head kolleegid, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu viienda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun esimesena kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni ja siis saavad sõna järgmised soovijad!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, Eesti Vabariigi ja Jersey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Teiseks, Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise ja maksudest hoidumise tõkestamise lepingut muutva protokollu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Nimetatud kahe eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Väga austatud juhataja! Head kolleegid! Mitmel tublil Riigikogu liikmel on arupärimine lugupeetud siseministrile. See käsitleb priitahtlike pritsimeeste tegevust. Meil on järgmised küsimused. Milliste meetmetega on kavandatud vabatahtlike arvu olulist suurendamist aastal 2012? Kuidas kavatseb riik muuta vabatahtlikud päästjad tööandjatele atraktiivseks? Milliseid soodustusi võiks tööandja loota vabatahtliku päästja töölevõtmisel? Kas ministeeriumil on juba välja töötatud vastav mehhanism? Milliseks hindab minister praeguses olukorras, kus päästjate palku esmalt vähendati ja nüüd on need aastateks külmutatud, ministeeriumi plaani abivahendite toel soetatud päästevarustuse ja tehnikaga päästeteenistuse võimekust ja teenuse kvaliteeti parandada? Kuidas rahastab riik vabatahtlikele päästjatele suunatud kasutuskõlbliku päästevarustuse ja tehnika hooldamist ja remonti? Kas 2012. aasta eelarvesse on need summad sisse arvatud? Kui jah, siis millistest arvutustest on lähtunud ja kas need on piisavad päästetööde tegemiseks? Mis põhjusel suunab riik vabatahtlike päästjate toetamise varjus oma kohustused siseturvalisuse tagamisel kohalikele omavalitsustele, kelle ülesandeks jääb pakkuda vabatahtlike päästjate tegevuseks igakülgset abi? Viimane küsimus: milleks täpsemalt kasutatakse 2012. aasta riigieelarves toodud vabatahtlikele mõeldud lisaraha – 105 087 eurot? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, võtab juhatus eelnõud menetlusse ja edastab arupärimise adressaadile viivitamatult.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni s.a 12. oktoobril al-

gatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon; Riigikogu liikmete Eiki Nestori, Kalev Kotkase, Kalvi Kõva ja Sven Mikseri s.a 12. oktoobril algatatud Vabariigi Valitsuse seaduse, avaliku teenistuse seaduse, riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse ning audiitortegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 13. oktoobril algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 13. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni rohelise raamatu "Euroopa Liidu kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrollisüsteem: julgeoleku ja konkurentsivõime tagamine muutuv maailmas" suhtes väliskomisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja Euroopa Komisjoni rohelise raamatu kohta arvamust andma riigikaitsekomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 24. oktoober kell 16.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Nüüd, austatud ametikaaslased, teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 77 Riigikogu liiget, puudub 24.

Asume päevakorra kinnitamise juurde. Me kinnitame päevakorra vastavalt teie käes olevale projektile, kuid välja jääb täna päevakorras olev viies arupärimine, millele pidi vastama haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. See lükkub edasi, kuna minister ei saa perekondlikel põhjustel tulla sellele täna vastama. Ma panen päevakorra hääletusele ilma viienda arupärimiseta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt on 75 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Koidula raudteepiirijaama valmimise mõju kohta kohalikule reisirongiliiklusele (nr 36)

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume arupärimiste juurde. Täna esimese arupärimise esitasid Riigikogu liikmed Inara Luigas, Deniss Boroditš, Mailis Reps, Aivar Riisalu, Lembit Kaljuvee, Tarmo Tamm, Kalev Kallo, Aadu Must, Viktor Vassiljev, Peeter Võsa, Mihhail Stalnuhhin ja Ester Tuiksoo 16. juunil 2011. aastal. Arupärimine on Koidula raudteepiirijaama valmimise mõju kohta kohalikule reisirongiliiklusele. Vastaja on majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun arupärijate nimel kõnepuldi Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! 12 Keskerakonna fraktsiooni liiget esitasid 16. juunil 2011 arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Täna on 17. oktoober 2011, mis näitab, et vastuste otsimine on võtnud ministril aega neli kuud ja üks päev. Aga meil on hea meel, et minister on taas meie ees, ja me ootame oma küsimustele vastuseid.

Arupärimist esitades me teadsime, et selle aasta suvel saab Põlvamaal valmis Koidula raudteepiirijaam. See piirijaam saigi valmis. Seega menetleme me seda teemat mineviku vormis, aga seoses raudteepiirijaama valmimisega on jätkuvalt üleval mitmed küsimused. Osa küsimusi on aktuaalsuse minetanud, kuid mõni küsimus on siiski aktuaalne.

Meid, Kagu-Eesti inimesi, huvitab kõige rohkem see, et kui Eesti riik on panustanud väga suured summad Koidula raudteepiirijaama ehitamisse, siis on inimestel ka väga suured ootused, et seal kandis paraneks reisirongiliiklus. Meil on majandus- ja kommunikatsiooniministrile neli küsimust, millele me vastust ootame.

Kuid kõikidele nendele probleemidele liiks on tekkinud veel mõningad probleemid. Nimelt pole Eesti ja Venemaa vahelise piiriületuskohti reguleeriva lepingu järgi Koidula raudteepiirijaama ametlikult olemaski, mis tähendab, et enne, kuni pole sellist Eesti ja Venemaa piiripunktide kohta käivat lepingut, pole võimalik Koidula kaudu käima panna ei

Riia–Peterburi ega Tallinna–Moskva reisirongi. Samas oleme meediast teada saanud, et ka kaubarongiliiklust reguleerib vaid Venemaalt saadud raudteejuhtkonna kiri, mis annab meile selleks õiguse ja sõnastab lihtsalt, et võib sõita küll. Me küsimegi lisaks, kui kaugel ollakse nende lepingute sõlmimisega ja kui kaugel ollakse üldse asjaajamisega, et Koidula raudteepiirijaam, mis võttis Eesti riigieelarvestki suured summad, oleks maksimaalseks rakendamiseks valmis. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun vastama majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Auväärt Riigikogu liikmed! Arupärijad! Ma vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Koidula raudteepiirijaama projekti üheks eesmärgiks oli reisirongiliikluse taastamine Kagu-Eesti kolmnurgas. Millal on plaanis käivitada seal piirkonnas reisirongiliiklus?" Praegu sõidab reisirong Tallinna–Tartu–Koidula liinil iga päev. Tartu–Orava liinil sõitnud reisirongi marsruuti pikendati Koidula raudteejaamani alates 1. septembrist. Reisirongiliikluse taastamiseks kogu Kagu-Eesti kolmnurgas on vaja remontida Koidula–Valga vahelist raudteelõiku. Praegune raudteekonstruktsiooni seisukord võimaldab seal sõita kiirusel kuni 60 kilomeetrit tunnis. Samuti puuduvad Koidula ja Valga vahel nõuetele vastavad ohutud reisijate ooteplatvormid. Selle lõigu investeeeringuvajadus, et suurendada reisirongide sõidukiirust 120 kilomeetrit tunnis ja ehitada välja kuus ooteplatvormi, on ca 25 miljonit eurot. Nimetatud investeeeringu tegemist Euroopa Liidu fondidest võib kaaluda 2014.–2020. aasta Euroopa Liidu kaasrahastamise eelarveperioodil.

Teine küsimus: "Koidula raudteepiirijaama arendamine on kestnud aastaid. Seetõttu tundub kummaline, et Majandus- ja Kommunikatsiooniminister ei osanud ette näha vajalike vahendeid reisirongiliikluse käivitamiseks juba sellel aastal. Millistel põhjendustel ei soovita kohalikele elanikele vajalikku reisirongiliiklust seal piirkonnas käivitada? Kas Majandus- ja Kommunikatsiooniminister poolt on tehtud analüüsid, mis näitaksid, et

tegemist on ebaotstarbeka rongiliini pikendamisega?" Nagu ma eelnevalt ütlesin, alates 1. septembrist on võimalik iga päev sõita reisirongiga Koidulani ja tagasi. Teie küsimuses toodud hinnang oli mõneti ennatlik. Küll on aga lugupeetud Riigikogu liikmetel kasulik teada, et kui me vaatame septembrikuu statistikat reisijate arvu kohta, kes on ostnud pileti Tartust Koidulani, ja võrdleme seda lisatoetusega, mida me riigieelarvest maksame, siis selgub, et üks reisija, kes on astunud rongi peale Tartust või teistest peatustest ja sõitnud Koidulani või Koidulast tagasi Tartusse, saab riigieelarvest toetust suurusjärgus 34 eurot. Kordan: üks reisija, kes on astunud rongi Tartust ja tulnud maha Koidulas või vastupidi, on saanud riigieelarvest toetust 34 eurot.

Kolmas küsimus: "Kagu-Eesti on looduskauis paik koos mitmete turismiobjektidega (nt Piusa koopad). Kui oluliseks peate reisirongiliikluse käivitamist Kagu-Eestis turismi seisukohast?" Transpordiühendused iseenesest turismi ei loo. Kui on nõudlus, siis transpordiühendused tulevad sellele järele. Ma usun, et parem rongi kasutamise võimalus võib Kagu-Eestis mingis osas turismi arendada, aga seda näitab tulevik. Ärgem unustagem neid arve, mida ma teile eelmisele küsimusele vastates ütlesin. Mis puudutab ühendust Piusaga, siis seal oleks võimalik liini pikendada, kui on turismihooaeg, aga esmajärjekorras tuleks Piusa ooteplatvormid rekonstrueerida. Praegu kaalub majandusminister koos AS-iga Eesti Raudtee erinevaid võimalusi, et see investee-ring saaks 2012. aasta jooksul tehtud. Sellisel juhul on võimalik, kuidas tahate, katsena või eksperimendina kaaluda liini pikendamist, hinnates lõpuks ka selle maksumust.

Neljasküsimus: "Majandus- ja Kommunikatsiooniminister on toonud ühe põhjuse, et reisirongiliiklust ei käivitata, kuna kõik tegevused keskenduvad 2014. aastale, kui tulevad uued rongid, ning seetõttu on kõik infrastruktuuritööd suunatud sellele ajale. Mis muutub Kagu-Eesti elanikule reisirongiliikluse seisukohast 2014. aastal?" Tõepoolest, 2014. aastal tulevad käiku uued diislrongid. Kindlasti on need diislrongid ökonoomsemad ja efektiivsemad. Nende rongidega tuleb ühe kilomeetri hind kindlasti tunduvalt odavam kui praeguste rongide puhul. Nii et rongiliikluse tihedus ka Kagu-Eestis siis paraneb. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Mul on täpsustav küsimus. Palun, et te selgitaksite seda arvutuse põhimõtet, mida millega jagades te saite, et toetus iga reisija kohta on 34 eurot.

Juhan Parts

Aitäh! Me vaatasime septembris Koidulasse ja sealt välja sõitvate reisijate arvu ning täiendavat riigieelarvelist toetust, mida me maksame liinil opereerivale ettevõttele. Alates 1. septembrist on see toetus neljaks kuuks suurusjärgus 24 000 eurot. Jagades selle neljaga, saame keskmise toetuse kuus, selleks et rongiliiklus pikeneks Oravast Koidulani, 6000 eurot. Kui te jagate 6000 eurot reisijate arvuga, mis oli 174, saategi vastuseks 34 eurot. See oli lihtne arvutuskäik. Me peame kindlasti arvestama, et paljud reisijad, kes sõitsid Tartust Koidulasse, oleksid sõitnud võib-olla Oravani muud moodi, aga me teeme lihtsa arvutuse, et näha, kui palju ühele reisijale tuli tegelikult peale maksta. Infoks niipalju, et see summa näiteks Tallinna–Tartu või Tallinna–Viljandi liinil on kindlasti palju mõistlikum, kui me vaatame ka maksumaksja raha kasutamist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ka minul oli au osaleda pidulikul üritusel Koidula raudteejaama avamisel. Eesti poolt olid kohal president, peaminister ja minister, siis oli veel kõrgeid aukandjaid Lätist, aga Venemaalt ei näinud ma mitte kedagi. Mida te arvate, kui kutsutud oleks olnud Tallinna linnapea Edgar Savisaar, kas siis oleks ka Venemaalt kõrgema järgu raudteeülemusi osalenud? On ju kõik Edgari tehtud transiidi- ja transpordiasjad väga edukalt välja tulnud.

Juhan Parts

Mul on rõõm teiega muljeid vahetada. Kas ei olnud mitte piisav arv osavõtjaid, et tunda tõesti rõõmu selle suure investeeringu valmi-

misest? Üldse ei saa välistada stsenaariumi, et kui kohal oleks olnud veel keegi (ma ei tea, kes, ma nimesid ei nimeta), siis oleks pidu võib-olla olnud rikutud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! On sul käepärast need arvud, kui palju rongipilet seal maksab, kui palju üks sõitja ise maksma peab? Teiseks: kas on mingisugust prognoosi, et kui võtta kasutusele need lõigud, kus praegu ooteplatvorme ja muid asju ei ole, siis kui suur nende koormatus võiks üldse olla?

Juhan Parts

Peast öeldes on piletitulu selles piirkonnas umbes 30%, 70% on riigieelarveline toetus. Me räägime proua Luigasega Koidula liini pikendamisest kuni Piusani, kuna Piusas pidi asuma üleeuroopalise tähtsusega turismiobjekt. Selle liini pikkus on viis kilomeetrit. See riigieelarvelise toetusena ei ole teab mis mastaapne summa, aga kui viia see summa ühe reisija peale, siis muutub pilt natuke kurvemaks. Ei saa välistada seda, mida mulle Kagu-Eesti inimesed on lubanud (vähemalt on nad mind inspireerinud ja sellepärast ma selle teemaga tegeleksi), et kui rong hakkab käima Koidulast Piusasse, siis toimub enneolematu turismiplahvatus. Ma ei taha seda lubada Riigikogu toolist, sest palju sõltub ka teist, teie ju lõpuks võtate eelarve vastu. Aga kui meil õnnestub see platvorm seal korda teha, siis me proovime kevadel seda liini, ja kui me tuleme sügisel uuesti kokku, siis ma ootan jällegi arupärimist ja vaatame, mis Piusal juhtus, kas turismiplahvatus 2012 toimus või ei.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud ettekandja! Neid plahvatusi on siin varemgi oodatud. Üks plahvatus pidi olema see, et jõuame Euroopa viie rikkaima riigi hulka, aga kahjuks jäi see plahvatus toimumata. Ilmselt tuleb siit Riigikogust teile palju arupärimisi, sest kõik, mis on seotud Koidula raudteepiirijaamaga, ei ole kaugeltki eesmär-

gistatult rakendunud. Mis puudutab kaubaronge ja teenuste osutamist, mis on võtnud Eesti riigilt väga palju raha, siis mida on vaja veel teha ja kui palju raha on vaja Koidula raudteepiirijaama investeerida, et see saaks maksimaalse rakenduse?

Juhan Parts

Aitäh! Ma ei võrdleks neid kahte plahvatust. Ja mina ei ole seda turismiplahvatust Piusale lubanud, see on teie lubadus. Selles mõttes seob teid plahvatuse lubajatega midagi enamat, mina püüan olla kahe jalaga maa peal. Ma julgen öelda, et Koidula raudteepiirijaam sellisel kujul, nagu see oli kavandatud, on ju valmis. See on selles mõttes Eesti riigi jaoks märgiline, et see on olnud üsna raske investeering. Me teame, et enne okupatsiooni olid raudteepiirijaama funktsioonid Petseri linnal, ja me tegime otsuse, et tulgu raudteepiirijaam sinna. Sellisel kujul on see raudteepiirijaam valmis. Ma ei näe ka mingeid erilisi takistusi. Te viitaste oma sissejuhatavas kõnes teatud lepingutele jne. Lõppkokkuvõttes on see, mismoodi raudteepiirijaamas teenuseid osutatakse, ju riigi asi. Siin ei ole vaja kellegi mingisugust aksepti või templit. Praegu täidetakse neid funktsioone Koidulas, enne täideti Tartus põhiliselt tollifunktsioone, sanitaar- ja muud sellelaadsed tegevused toimusid kes teab kus. Selles mõttes on see raudteepiirijaam väga suurte võimalustega. Kindlasti peavad kõik, ka kõik huvitatud ettevõtjad töötama selle nimel, et selliseid infrastruktuuri võimalusi Eesti majandushuvides kasutada. Olen täiesti nõus, et siin on vaja pingutada. On võimalused eraettevõtjatel, on võimalused ka Venemaa ja Läti ettevõtjatel. Aga see infrastruktuur on meil olemas ja tuleb töötada selles suunas, et suurendada neid võimalusi, mida see piirijaam pakub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Mind jäi ikka natuke kummitama see 34 eurot inimese kohta. Millised on odavamad variandid, et inimesed Koidulasse saaksid?

Juhan Parts

See on hea küsimus. Ma tegin selle arvutuse täna hommikul, kui me ministeeriumis neid vastuseid arutasime. Usun, et Inara Luigas ja teised Kagu-Eestist valitud rahvasaadikud võiksid võtta endale ülesande ja küsida reisi- jate käest, et kui neile antaks 34 eurot sularahas – Eesti kroonides umbes 530 krooni –, kuidas nad siis Koidulasse tuleksid. 530 krooni – Eestis on see päris suur raha ühe reisi kohta. Ärge saage minust valesti aru! Võib-olla on see selline koht, kus me peamegi nii palju maksma. Aga kui me räägime viimasel ajal väga palju riigivalitsemise tõhususest ning siin peetakse ilusaid kõlavaid kõnesid, siis on alati tark hinnalipik juurde panna. Mina isiklikult olen väga rahul, et rong Koidulani sõidab. Aga me peame siin saalis teadma, kui palju see maksab. Need inimesed võiksid ka seda teada. Võib-olla võiks neid inimesi, kes tahavad seda sõitu teha, toetada kuidagi n-ö vajaduspõhise- malt. Võib-olla! Aga praegu on seis selline. Mina olen teinud need otsused, et rong Koidu- lani sõidaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, minister Juhan Parts! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Lõpetan arupärimise käsitlemise.

2. Arupärimine OÜ Elering hinnaprognosi kohta (nr 37)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Lembit Kaljuvee, Deniss Boroditši, Aivar Riisalu, Aadu Musta, Tarmo Tamme, Yana Toomi, Vladimir Velmani, Kalev Kallo, Mihhail Stalnuhhini, Peeter Võsa ja Viktor Vassiljevi 16. juunil 2011 esitatud arupärimine OÜ Elering hinnaprognosi kohta. Ma palun kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Arupärimine, millest praegu juttu tuleb, anti üle neli kuud tagasi. Ajendiks oli OÜ Elering esitatud Eesti elektrisüsteemi varustuskindluse aruanne, kus räägiti elektrituru olukorrast lähiaastatel, sellest, milline on varustuskindlus ja millised on hinnaprognosid.

Selles saalis ja sellest puldist on elektri hinnast väga palju räägitud, mis on ka õige, sest elektri hind on Eestis viimase viie aasta jooksul väga kiiresti tõusnud. Eratarbijate jaoks mitte nii kiiresti, aga suurtarbijatel on hinnatõus viimase viie aasta jooksul olnud väga drastiline. Mulle meenub viimane elektrituru foorum, kus suure kontserni Stora Enso üks juht rääkis, et neil on 11 suurt saeveskit alates Valgest merest kuni Poola lõunapiirini, samasuguseid nagu meie Imavere saeveski, aga selles saeveskis on elektri hind teiste riikidega võrreldes kõige kõrgem. Kui minister või peaminister siin puldis räägivad elektri hinnast, siis nad räägivad, et meil ei ole elektri hind tõusnud. Kolleeg väitis ka, et mina valetan, et kahekordset hinnatõusu ei ole olnud. Ma võtsin seekord kaasa ühe tabeli, mida on alates 2007. aastast teinud Elektrienergia Suurtarbijate Liit. Seal me näeme, et 2007. aastal oli Eestis suurtarbijatel elektri hind 29 eurot megavatt-tunni eest, eelmisel aastal oli see hind 68 eurot megavatt-tunni eest. Nii et neil tarbijatel on tõesti suur hinnatõus olnud. Jah, kolleegil oli õigus, eratarbijatel on hinnatõus olnud väiksem, aga suurtarbijad on kahjuks pidanud sellist hinnatõusu taluma.

Miks ma sellest nii tõsiselt räägin? Neil päevil oli Financial Timesis elektri hinna tulevikust juttu. Lähimaks 20 aastaks on Euroopa Liidus prognoositud väga kiiret ja suurt elektri hinna tõusu, 10–20 aasta jooksul kuni 100%. Olenevalt sellest, kui palju kasutatakse elektrijaamades fossiilkütust, võib see tõus olla väiksem, aga võib olla ka suurem. Nii et 2030. aastaks elektri hind järjekordselt vähemalt kahekordistub. Põhimõtteliselt on olukord ju selline, et kui me kodus saame energiat kokku hoida, soojustame maju ning teeme veel üht, teist ja kolmandat, siis tööstuses on seda raske teha. Ma arvan, et Stora Enso oma järgmist saeveskit Eestisse ehitama kindlasti ei hakka, arvestades seda, kui palju seal firmas elektrienergiat tarbitakse ja millise osa omahinnast moodustab elektri hind. Eestis on selliseid tööstusi palju: puidutööstused, ehitusmaterjalitööstused. Sellest vaatevinklist lähtuvalt peaksime väga tõsiselt mõtlema, milliseid investeeringuid me teeme, sest investeeringud ju mõjutavad elektri hinda. Need peavad olema väga targad otsused. Aga ministrile on meil esitatud kolm küsimust ja me palume nendele vastust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Austatud küsija! Ma pean kõigepealt ütlema kommentaariks küsijate esindaja sõnavõtu kohta, et te räägite alati aiaaugust ja suhteliselt moonutatud andmetega, aga ma ei kavatsen siin tegelda nende väidete ümberlukkamisega. Miks ma peaksin andma teie n-ö tarkusele veel võimendust? Seetõttu jään ma teie esitatud küsimuste raamidesse. Pärast, lisaküsimuste käigus võime seda diskussiooni pidada.

Esimene küsimus: "Lähiaastatel on elektri hinna suurimaks mõjutajaks Euroopa tasandil lisaks kohalikule energiapoliitikale CO₂ hind, mis tuleneb piirangutest kasvuhoonegaasidele. Sellest tulenevalt ei ole ainult põlevkivist elektri tootmine tulevikus kindlasti jätkusuutlik. Miks ei ole siia maani otsustatud konkreetseid Eesti energeetika tulevikusuundasid, kui on teada, et ainult põlevkivist elektrienergia tootmine ei ole arukas? Miks on Eestis venitatud oluliste energeetikaalaste otsuste tegemisel? Kas see ei ohusta Teie meelest kogu Eesti elektritootmise konkurentsivõimet ja energeetikajulgeolekut?" Mitu küsimust, vastan järjekorras. Esiteks, mind tõepoolest hämmastab see, et te ütlete, et me ei ole otsustanud Eesti energeetika tulevikusuundasid. Kordan veel kord üle: Eesti energeetika praegused arengusuunad on sellise konkreetusastmega, nagu on võimalik ja mõistlik, otsustatud Riigikogus heaks kiidetud energiamajanduse arengukava kinnitamisega 2009. aastal. Julgen öelda, et praegu käib selle arengukava elluviimine. Kui me vaatame arengukavas ettenähtud erinevaid tegevusi, mis on väga laialdased, siis julgen isegi öelda, et me oleme mitmes asjas kavandatud tempost ees. Mis väärrib märkimist? Kindlasti väärrib märkimist see, et Eesti Energia on alustanud Narva uue, moodsa elektrijaama ehitamist. Mina käsitlen seda tarviliku sammuna eelkõige energiajulgeolekut silmas pidades. Me peame arvestama, et põlevkivienergeetika on teatud mõttes tehnoloogiline sild kaugemasse tulevikku. Meil ei ole võimalik uskuda tehnoloogilist revolutsiooni, nagu kavandatakse erinevates visioonipaberites

aastani 2050. 2050. aastani on jäänud veel 39 aastat. Me peame arvestama sellist n-ö tehnoloogilist silda, pidades silmas loomulikult ka kliimapoliitikat ja selle jätkusuutlikkust. Teine asi, mis energiamajanduse arengukava osas on edasi arenenud ja palju kiiremas tempos, on taastuvenergia osakaalu kasv energiaportfellis. Hinnanguliselt on taastuvenergia osakaal meie energiabilansis jõudnud 22%-ni. Eesti riik on võtnud kohustuse jõuda taastuvenergia osakaaluga 2020. aastal 25%-ni. Me oleme juba peaaegu saavutamast 2020. aasta eesmärke. Ma juhin tähelepanu, et need eesmärgid ei olnud võetud mitte suvaliselt, vaid väga põhjalikele andmetele tuginedes. Võime öelda, et me oleme taastuvenergia arendamisel viimastel aastatel olnud vägagi kiired. Kas see kiirus tuleb alati kasuks tarbijale, on teine küsimus ja eraldi arutelu teema.

Elering ehitab reservelektrijaama, mis oli arengukavas väga oluline küsimus. Me teame, et siiamaani me ostame reservvõimsusi naaberriikidest. Me oleme teinud põhimõttelise konkreetse otsuse, et rajame reservvõimsused Eestisse. Järjest valmivad uued koostootmisjaamad ja aeg-ajalt tuleb uudiseid, et kavandatakse uusi investeeringuid suurematesse või väiksematesse energiatootmisvõimekustesse. Kõik arengusuunad on fikseeritud ka energiamajanduse arengukavas ja need asjad liiguvad.

Kindlasti tasub ära märkida, et me oleme lahendanud peaaegu kõik küsimused, selleks et Eestist ei kujuneks energiasaart. Toimub investeering Estlink 2 osas. Rõõm on märkida ka meie naabrite edu. Leedu ja Rootsi ühenduse projekt on n-ö arutelu- ja otsustusfaasist jõudnud teostamisfaasi. Üsna realistlikuks on muutumas ka Leedu-Poola sünkroniseerimisühendus, mis võimaldab Eestil end ükskord lülitada Kesk-Euroopa elektrisüsteemi. Käivitunud on elektribörs, mida tõstetakse esile kui Eesti väga olulist usaldusväärset sammu tekkival Balti-Põhja elektriturul. Ma võiksin seda loetelu jätkata. Olen ise olnud energiamajanduse arengukava kaitsja, aga ma tegelikult ei oodanud, et kahe ja poole aastaga me saame need väga suured ja rasked otsused kivi tagant minema. See on minu hinnang. Seda ei tohi aga kindlasti valesi mõista, sest on asju, kus otsuseid veel ei ole. Aga kõike saab arutada, olgu see probleem siis võimalik kaugem tuumaenergeetika perspektiiv või väiksemad, soojaenergia-

küsimused. Minu jaoks on väga oluline teema energiatõhusus. Ma ei ole sugugi nõus sellega, mida te, härra Kaljuvee, sissejuhatuses ütlesite, et tööstusettevõtetal ei ole energiatõhususe potentsiaali. See potentsiaal on meeletu. Aga me tahame loomulikult näha, et tööstusettevõtted näeksid selliseid investeeringuid, erinevalt korteriomanikest, ikkagi osana äriplaanist, mitte vaadates ainult võimalike riiklike toetusprogrammide poole.

Teine küsimus: "Milline on Eesti energiajulgeoleku olukord tulevikus? Kas Narva Elektrijaama vanad plokid suletakse 2016. aastal või loodetakse saada pikendust 2023. aastani?" Eesti elektrimajanduse arengukava läheneb energiajulgeoleku kaalutlusel põhimõttest, et meil peab olema piisavalt elektritootmisvõimsusi, millega on igal hetkel võimalik meie elektrivarustust tagada. See on olnud Riigikogu peaaegu konsensuslik seisukoht. Praegu on Eesti energiasõltumatus poolest Euroopa statistikaameti andmetel Euroopa Liidus Taani järel teisel kohal. Arvestades praegu tehtavaid investeeringuid kohalikku kütust kasutavatesse elektrijaamadesse ning katlamajadesse, võime sellele positsioonile jääda pikaks ajaks. Need Narva Elektrijaama plokid, mis ei vasta Euroopa Liidu keskkonnanõuetele, tuleb 2016. aastaks sulgeda. Järelejäävate plokkidega ning rajatavate teiste jaamadega on võimalik katta kogu Eesti elektrivajadus. Arvestades ka Eesti väga tugevaid elektrihendusi, on meil enamasti võimalik ka koostöös naabritega oma elektrivarustust tagada.

Kolmas küsimus: "Majandus- ja kommunikatsiooniministrina olete soovitanud inimestel elektri hinna tõusu vastu maju soojustada, mis ei ole iseenesest halb soovitus. Eleringi tehtud hinnaprognosis Teie hinnangul ei saa tõsiselt võtta. Kuidas Teie näete Eesti elektrienergia tulevikku? Milline on elektri hind Eestis viie aasta pärast?" Tõepoolest, ma olen vältinud spekulatsioone hinna üle avatud turul, sest on väga palju mõjutavaid muutujaid ja kõiki neid täpselt prognoosida on üsna keeruline. Ma soovitan kindlasti vaadata sarnase kogemusega Põhjala elektribörsi viimase kümne aasta jooksul ja sealset hinnakujundust. On selge, et laias laastus, ükskõik, millest elektrit toodetakse, elektri tootmise hind turul on ikkagi ühel või teisel moel korrelatsioonis nafta hinnaga. Siin ei ole lineaarne 1 : 1 korrelatsioon,

aga seos siiski on. Kui me võrdleme nafta hinda kümme aastat tagasi, siis see oli 10 dollarit barreli eest, ja elekter oli Põhjala börsil odavam, kui oli tegelikult Eestis reguleeritud hind ja kui on praegune hind. Selles mõttes võib ka tootmishind tulevikus samamoodi sõltuda ühel või teisel moel sellest, milline on kütuste maailmaturuhind. On täiesti selge, et elektri hind sõltub lähemas tulevikus palju CO₂ hinnast – selles ma olen teiega väga nõus –, elektri hinna tasemest Põhjamaades ja elektri tootmise arengutest teistes Balti riikides. Juhin tähelepanu, et alates 2013. aastast ei tõsta elektri hinda mitte niivõrd elektrituru avanemine, vaid CO₂ kaubanduse reeglite muutmine. Alates 2013. aastast võiks kõrge CO₂ hinna puhul praegune põlevkivielektri reguleeritud hind tõusta oluliselt kõrgemale Põhjamaade elektrituru hinnatasemest. Juhin tähelepanu, et CO₂ hinda me ei tea, ka siin kasutatakse erinevaid n-ö indikaativhindu. Ma usun siin isegi Edda Pauksonit rohkem kui neid erinevaid hinnaprognosijaid, sest see on teatud määral ettemääramatu olukord. See ei ole ettemääramatu mitte ainult elektri tootmisele, vaid ka tööstusele. Midagi ei ole öelda, see ettemääramatus on ennekõike kogu Euroopa majanduse jaoks väga tõsine proovilepanek. Sest tõenäoliselt juhtub see, mis juhtuma peab ning Euroopa Liit ei saavuta isegi sellist kokkulepet, nagu tehti Kyotos aastaid tagasi. Järelikult, me siseneame praegu sellisesse majandusruumi, et Euroopas tekib väga erilaadsetele majandussektoritele kindlasti suurem koormus. Milline hakkab olema laiem mõju Euroopa konkurentsi võimele, seda näitab aeg.

See oli mu vastus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Nagu teie vastusest võis aru saada, ei hakka valitsus küsima ajapikendust Narva Elektri jaamade kolmele vanale energiaplokile. Aga kas neid miski asendab? Kui kahte praegu töötavat uut plokki ehitati, siis planeeriti, et lisaks tuleb veel kaks plokki. Need seisukohad on mitu korda muutunud. Võib-olla ma olen selles küsimuses ajast maha jäänud, aga konk-

reetne küsimus on see: kas uute plokkide ehitamine on kavas?

Juhan Parts

Aitäh! Igaks juhaks juhin tähelepanu, et me teeme, õigemini, Eesti Energia teeb ju investeeringuid ka teatud vanadesse plokkidesse, et väävli- ja lämmastikueraldised viia Euroopa keskkonnanõuete tasemele. Need investeeringud on märkimisväärsed ja neid tasub kindlasti teha. Me loodame, et need investeeringud on sajabrotsendilisel tulemuslikud, nii et me saame päris pikaks ajaks pikendada mitme plocki eluiga. See on lähiaegade küsimus. Kui investeeringud on tehtud ja me näeme tulemusi, siis saame öelda, et teatud plokkide eluiga on pikem, kuna on saavutatud nende kooskõla Euroopa nõuetega. Hoolimata kõigest sellest ja hoolimata Euroopa tööstusheitmete direktiivi muutmisest, mis on vahepeal toimunud (erinevalt tõlgendatakse ka seda 2016. aasta normi), peame investeerima ka uutesse plokkidesse. Seda varem esitatud põhjusel: aeg lihtsalt ei oota. Praegu on üks investeerimisotsus ettevõttel tehtud, teine investeerimisotsus tuleb sõlmitud lepingu järgi langetada 2012. aasta jooksul. Kas see otsus on jaatav või eitav, see sõltub jällegi mitmest asjaolust. Kõige olulisem omaniku ehk valitsuse vaatevinklist on kindlasti meie perspektiiv energiajulgeoleku, varustuskindluse seisukohast. Võib-olla ettevõtte vajab teatud tuge, et Eesti jaoks vajalikud investeeringud teha, et need ei jääks tegemata. See puudutab seda teist otsust 2012. aastal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Te rääkisite, et ma manipuleerin teatud teemadega. Aga ma tahan teid tänada selle eest, et te kasutate seda pulti selleks, et meid ja üldsust harida energeetikateemadel, mis on tõesti vajalik. Aga ma ei rääkinud suuretegevõtete kontekstis mitte sellest, et nad ei saa kuidagi oma energiakulutusi kokku hoida. Kindlasti saavad. Lihtsalt uued ettevõtted, kes palju energiat tarbivad, ei tule riiki, kus energia hind on kõrge.

Juhan Parts

Aitäh! Siin ei olnudki küsimust. Me peame vaatama ka seda, et see otsus, mille me pidime tegema, oli mõneti Eesti rahvusvaheline kohustus. Aga samas oli see ka pikaajaliselt mõistlik otsus, kui me otsustasime n-ö avatud elektriturule siseneda. See otsus, mis puudutas n-ö suuri tarbijaid Eesti mõistes ehk me avasime turu osaliselt, on saanud nii- ja naasuguseid vastukajasid. Me loomulikult teame, milline on turuhind reguleeritud hinnaga võrreldes. Aga ma juhin tähelepanu, et ei ole õige see kriitika, et selle tagajärjel Eesti ettevõtete ekspordivõime või konkurentsivõime kahanes. Kui me vaatame sektoripõhiselt ettevõtete kuldstruktuuri, siis see nn odavamast elektrist saadav konkurentsieelis on tegelikult enesepettus. Seda me oleme ka näidanud. Kui me vaatame laiemalt tööstusettevõtete ekspordi, siis näeme, et hoolimata muutusest elektriturul on Eesti eksport ju märkimisväärselt kasvanud. Tõsi küll, on ettevõtteid, kelle jaoks on sellised asjad võib-olla rasked. Kriisiajal me pakkusime välja n-ö ettevõtlike tugipaketi. Me hindasime KredExis, kas majanduskriisi tingimustes raskustesse sattunud ettevõtte raskused on ajutised ja tulenevad kriisist või on need probleemid struktuursed ja nad jäävad lihtsalt paratamatult konkurentsialla. Meil ei ole mõtet hoida ettevõtet, kellel puudub perspektiiv ja kes ei suuda teha vastavaid otsuseid. Kui kaua me neid hoiame? Kui kaua me tegeleme enesepetmisega? Lihtsam on teha struktuurne muudatus ja liikuda edasi konkurentsivõimeliste ettevõtetega. Siin annab elektrituru avanemine minu arvates kindlasti ausama pildi meie ettevõtete konkurentsivõimest kui n-ö edasilohistav enesepettus. Kõige hullem, mis juhtuda saab, on see, kui ettevõtetel ühel päeval ei ole üldse elektrit või nad peavad ostma elektrit kolmandatest riikidest täiesti kontrollimatu hinnaga.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ametikaaslased! Kas teil on veel küsimusi? Ei ole. Austatud minister! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Arupärimisele on vastatud.

3. Arupärimine 2,635 miljoni euro eraldamise kohta eraettevõtetele ilma avaliku hanketa (nr 38)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Kalev Kallo, Lembit Kaljuvee, Aadu Must, Peeter Võsa, Viktor Vassiljev, Lauri Laasi, Priit Toobal, Olga Sõtnik, Jüri Ratas, Tarmo Tamm, Inara Luigas, Eldar Efendijev, Vladimir Velman, Deniss Boroditš, Valeri Korb, Mihhail Stalnuhhin, Heimar Lenk, Ester Tuiksoo, Marika TuusLaul, Aivar Riisalu ja Yana Toom. Arupärimine on esitatud 29. augustil 2011 ja selle teema on 2,635 miljoni euro eraldamine eraettevõtetele ilma avaliku hanketa. Vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Kalev Kallo, et ta arupärimist tutvustaks!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud härra minister! Lugupeetud kolleegid! Arupärimise esitamise ajaks oli avalikkusele massiteabevahendite kaudu teatavaks saanud, et Eesti Energia, Maanteeamet ja erakapitalil põhinevad ettevõtted Nordecon AS ning Ramboll Eesti AS alustavad projektiga OSAMAT, mille raames hakatakse katsetama põlevkivituhha lisamist betoonisegudesse, mida seejärel kasutatakse maanteede rajamisel pinnase mass-stabiliseerimiseks. Katseprojekti läbiviimise maksumus on 2,7 miljonit eurot.

Teada-tuntud fakt on, et põlevkivituhaga stabiliseerimist alustati Eesti NSV-s juba 1961. aastal. Väidetavalt oli esimene objekt 0,5 kilomeetri pikkune teelõik Saarel, Jõhvi-Tartu-Valga maanteel, mille ehitas teede ehitusvalitsus nr 3. Aastatel 1971–1986 kasutati põlevkivituhka 100 000 – 120 000 tonni aastas. Tänapäevani on säilinud ligi 1000 kilomeetrit tol ajavahemikul põlevkivituhaga stabiliseeritud katteid. Nimetatud vallas on tehtud hulgaliselt uurimistöid ning kaitstud väitekirju. Viimase suurema uurimusena on avalikkusele kättesaadav 2005. aastal AS-is Teede Tehno-keskus tehtud "Eelmise sajandi seitsmekümnendatel ja kaheksakümnendatel aastatel ehitatud põlevkivituhaga stabiliseeritud katete seisukorra uuring". Põlevkivituhk on tunnustatud perspektiivseks tee-ehituse materjaliks juba

enam kui 40 aasta eest, mistõttu on sobivaid tehnoloogiaid ja kasutusmeetodeid Tallinna Tehnikaülikoolis tulevastele tee-ehitajatele õpetatud vähemalt viimased 30 aastat. Kuna seda teemat käsitletakse käesoleva projekti raames innovatsioonina ehitusmaastikul, mille uurimiseks, katselõikude korraldamiseks ning vajaliku tehnoloogia soetamiseks on eraldatud eraettevõttele märkimisväärne summa ilma kohase konkursita, siis on meil terve hulk küsimusi.

Vahepeal, s.o 19. septembril, ilmus ka Äripäevas üsna põhjalik ülevaade AS-i Nordecon ja mitme ministeeriumi viljakast koostööst. Põhimõte on olnud ikka üks: AS Nordecon võidab alapakkumisega konkursi ja tellijad korvavad selle puudujäägi erinevate rahakantimisskeemide abil. Viimase suure toetuse ühe võimaliku põhjusena on välja toodud AS-i Nordecon suuromaniku Toomas Lumani kuumine AS-i Eesti Energia nõukokku. See üsna põhjalik materjal, mis ilmus vahepeal Äripäevas, muudab meie küsimused veel aktuaalsemaks. Seetõttu palume ministril nendele vastata. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Tänan! Ma palun Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi, et ta arupärimisele vastaks!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud küsijad, Riigikogu liikmed! Esimene küsimus: "Eestis on nimetatud valdkonnaga tegeldud juba üle poole sajandi. Uurimistöös aluseks nimetatud revolutsioonilist tehnoloogiat on ka aastaid kasutatud Soomes. Palume selgitada, kas tegemist ei ole mitte plagiadiga uue esitatava tehnoloogia ja olemasolevate teadmiste vahelise informatsiooni käitlemisel." Kõnealuse projekti nimi on lühendatult OSAMAT: o tuleneb ingliskeelsest sõnast *oil*, s ingliskeelsest sõnast *shale*, a ingliskeelsest sõnast *ash* ja mat tähendab materjali, s.o põlevkivituha materjali. See nimi on oluline, kuna peaks olema olemas ka internetilehekülj www.osamat.ee, mis selle projekti kohta informatsiooni jagab. Selle projekti eesmärk on põlevkivituha kasutamine nõrkade ja ebakindlate pinnaste süvastabiliseerimiseks, nn mass-stabiliseerimiseks. Mass-stabiliseerimine aitab vältida suurte mäe-

massiivide vedu teemuldesse turbapinnaste väljavahetamiseks. Vastab tõele väide, et mass-stabiliseerimise tehnoloogiat on viimastel aastatel arendatud Soomes ja Skandinaavias, samas ei kasutata seal loogilistel põhjustel põlevkivituhka, vaid suhteliselt kallist tsementi, aga ka kivisöe- ja puutuhka. Seega puudub seal praktiline kogemus põlevkivituha kasutamiseks mass-stabiliseerimisel. Põlevkivituha laiemalt kasutamise võimaluse tekkimisel oleksid ka mitmed positiivsed keskkonnaaspektid. Põlevkivituha kasutamine võimaldaks vähendada selle tuhaväljadele ladustamisega seotud kulusid, hoida olulises mahus kokku liiva ja kruusa, samuti jääb ära vajadus samal eesmärgil suures mahus tsementi toota. Mis puudutab seda, et Eestis on selle teemaga ka varem tegeldud, siis tuleb öelda, et Eesti NSV ajal tehtud katsetuste kohta säilinud materjal on läbi töötatud, ent vahepeal on nii tehnoloogia kui osalt ka kasutatava tuha koostis märkimisväärselt või kasutusotstarbe seisukohast oluliselt muutunud, mistõttu on projekt OSAMAT tuha kasutamise võimaluste selgitamiseks tarvilik. Tuleb arvestada tollase ja praegu kasutatava tehnoloogia erinevust, doseerimise täpsust, tööde kvaliteeti, keskkonnamõjude analüüsimise metoodikat ning ka Rambolli Soome laborites välja töötatud katsete retsepti. Tehtavad katsed koos laboritestidega annavad piisavalt infot Euroopa Liidu standardite ettevalmistamiseks, samuti kasutatakse esmakordselt põlevkivi lendtuhka Eesti Energia elektrijaama uues, kaheksandas plokis, kus põlevkivi põletatakse tsirkuleeriva keevkihi meetodil. Kaheksandas plokis tekki- vat põlevkivituhka saab kasutada pinnase mass-stabiliseerimisel isegi tsementi lisamata. (See on hüpotees.) Samuti on hea perspektiiviga uus põlevkivituhkade segu, mis tekib vanades tolmpõletuskateldes, kuhu on hiljuti paigaldatud väävlifiltrid. Viimati mainitud põlevkivituhad võimaldavad hoida kokku kipsi kasutamist, kuna nendes tuhkades tekivad kipsi vaheproduktid, mis annavad valmivatele betoonsegudele vajalikku lisatugevust. Lühike kokkuvõte, vastuseks esimesele küsimusele: Eestis nõukogude ajal tehtud uuringud ei ole kasutatavad, sest olukord on muutunud, tehnoloogia ja põlevkivituha koostis on muutunud. Neid uuringuid ei ole tehtud ka kuskil

mujal, kuna Soomes ei kasutata põlevkivituhka, nagu ma ütlesin.

Teine küsimus: "Miks ei ole Maanteeameti ja/või Eesti Energia poolt sedavõrd kalli hanke läbiviimiseks korraldatud avalikku konkurssi?" Tegemist on teadus- ja arendusteenusega. Teadus- ja arendusteenusele on riigihangete seaduse kohaselt võimalik leida partner ka ilma tavalist hanketeenust kasutamata. Praegu rahastatakse seda Euroopa Liidu teadus- ja arendusprogrammi LIFE+ raames rakendatava projekti kaudu, mistõttu on LIFE+ programmi projekti OSAMAT näol tegemist mitme osapoole rahastatava teadus- ja arendustööga, mille tulemused avalikustatakse ja tehakse kasutatavaks avalikes huvides.

Nüüd projekti kulgemisloost. 2009. aastal otsustas Eesti Energia, kes on olnud selle projekti initsiaator, esitada taotlus Euroopa Liidu LIFE+ programmist kaasfinantseerimise saamiseks sellele projektile. Kuna projekti keskne uurimistegevus on põlevkivituha katsetamine maanteelõigul ning Eesti Energial puudub teehituse kompetents, siis oli vaja kaasata teehitusettevõtte. Eesti Energia korraldas konkursi, mille käigus võeti ühendust kolme Eesti suurema tee-ehitusettevõttega. Nendeks olid Nordecon, Teede REV 2 ja Talter AS, praeguse nimega Lemminkäinen Eesti AS. Selgitati nende huvi selle uurimisvaldkonnaga seotud projekti vastu. Kaks firmat avaldasid soovi saada projekti partneriks, need olid Talter AS ja Nordecon. Neile edastati asjakohane küsimustik, selgitamaks huvi tõsidust ning valmisolekut põlevkivituhaga seotud uuringute tegemiseks ning ka tulemuste hilisemaks rakendamiseks tsiviilehituses laiemalt. Peale vastuse saamist korraldati mõlemaga eraldi kohtumine. Eesti Energia üks oluline tingimus oli, et ettevõtte panustaksid oma rahalisi ja tehnilisi vahendeid sellesse uurimis- ja arendusprojekti. Eesti Energia analüüsis saadud informatsiooni põhjalikult ning langetatud otsuse põhjal võeti projekti kaaspartneriks Nordecon. Igaks juhuks rõhutan, et selliseid otsuseid ei langetata ettevõtte nõukogu tasandil, vaid ettevõtte n-ö projektijuhtimise tasandil, mida mulle on ka ettevõtte juhatus kinnitanud. Samal ajal tegi Eesti Energia Maanteeametile ettepaneku projektis osaleda ja seda kaasrahastada. Kõik osapooled andsid rahastustaotluse jaoks kirjaliku nõusoleku projektis osalemiseks. Seega on

projekti OSAMAT organisatsioon koos finantseeringutega järgmine: Euroopa Komisjoni rahastus on 1,1 miljonit eurot, Eesti Energia kui koordineeriv abisaaja, kelle omafinantseering on ligikaudu 400 000 eurot, Nordecon, kelle omafinantseering on ligikaudu 400 000 eurot ja Maanteeameti kaasrahastus on kuni 700 000 eurot (see sõltub teatud tööde tegelikust maksumusest projekti käigus).

Kolmas küsimus: "Miks antud töögrupp ei ole kaasatud ettevõtteid, kes omavad antud vallas töötamise pikaajalisi kogemusi?" Projekti elluviimiseks moodustatud organisatsioonil, kuhu kuuluvad Eesti Energia, Nordecon ja Maanteeamet ning alltöövõtjana kaasatud konsultatsiooniettevõtte Ramboll Eesti AS, on piisavalt teadmisi ja kogemusi. Nii Nordeconil kui ka Rambollil on selles valdkonnas suuri kogemusi. Eesti mõistes uue tehnoloogiaga on tegu eelkõige mass-stabiliseerimise puhul. Samas tuleb toonitada, et projekti üks oluline osa on uuringud, laboratoorsed katsetused, mass-stabiliseerimise segude projekteerimine, milles Ramboll on Euroopa üks juhtivatest ettevõtetest. Mass-stabiliseerimise katselõikude ehitamisele on plaanis kaasata ka vastava kogemusega põhjanaabrite ettevõtteid.

Neljas küsimus: "Millistel alustel on otsustatud anda maksumaksja raha ilma konkursita eraettevõtjale?" Selgitasin teisele küsimusele vastates, kuidas seda projekti on arendatud. Ka Euroopa Komisjon kui suurim rahastaja ei oleks seda projekti heaks kiitnud, kui seal oleks olnud mingeid seadusrikkumisi.

Viies küsimus: "Teadu on, et Nordecon AS suutis konkursi korras võidetud töö teelõigu rekonstrueerimisel Tallinna–Narva maanteel lõpetada rohkem kui aasta hiljem lepingus ettenähtud tähtajast. Miks eraldati see raha korruptiivsete tunnustega just ühele saamatumale tee-ehitusfirmale? Kas selle eest, et selle firma omanik on pidevalt tänase valitsusliidu erakondade toetajate hulgas?" Teie spekulatiivseid väiteid ma ei kommenteeri, need lihtsalt ei vasta tõele. Ma ütlesin, et projekti suurim rahastaja on Euroopa Komisjon, peaaegu 50% ulatuses, mitte Eesti riik. Küsimuses pakutud seosed on meelevaldsed. Ka küsimuses viidatud Tallinna–Narva maanteelõigu seostamine selle projektiga on alusetu. Projekti OSAMAT taotluse Euroopa Komisjonile esitamise ajal polnud selle teelõigu ehitamise leping veel

sõlmitud, nimelt esitati projekti OSAMAT taotlus Euroopa Komisjonile septembris 2009.

Kuues küsimus: "Palun selgitada, kuidas on välistatud, et antud sihtgrupi koostamisega ei kaasne edaspidi korruptiivset tegevust! Kuidas on garanteeritud, et kavandatavate katsete ja testidega kogutavat tehnilist siseinfot ei kasutata käimasolevates ja kavandatavates projektides ära eraettevõtja huvides?" Kogu informatsioon projekti OSAMAT tulemuste kohta on avalik, seda saavad kasutada kõik huvilised. Avalikustamine, sh pressiüritused, osalemine konverentsidel, teadusartiklite kirjutamine, on projekti oluline osa, mis algab niipea, kui on selgunud uuringu esmased tulemused peale katselõikude rajamist. Avalikustamise tingimus kaasneb ka Euroopa Komisjoni kaasrahastusega. Euroopa Komisjon jälgib regulaarselt projekti kulgu, korraldab monitooringuid reeglite järgimise üle. Projekti algatamisel oli osalevatel ettevõtjatel selge huvi hakata seda tehnoloogiat tulevikus laiemalt kasutama. Tegemist on uurimistööga, mille kaasrahastajate tingimus on, et selle tulemused oleksid avalikud ning kättesaadavad. Uuringute tulemused tehakse kõigile kättesaadavaks minu viidatud internetileheküljel www.osamat.ee.

Seitsmendale ja kaheksandale küsimusele vastan koos, kuna need on sisuliselt seotud: "Millised on need projekti läbiviimiseks vajalikud täiendavad liseseadmed, mida on vajalik eraettevõtjal soetada maksumaksja raha eest, ning kelle kasutusse ja käsutusse vastavad seadmed ning tehnika jäävad peale nimetatud projekti lõppu? Millal on plaanis eraldada vastav rahaline ressurss ka teistele Eestis tegutsevatele tee-ehitusfirmadele, et ka kõik teised tee-ehitusega tegelevad ettevõtted saaksid hankida samasugust vajalikku tehnikat ja seadmeid?" Mitte mingisuguseid seadmeid ega põhivara projektis osalevatele ettevõtetele ei eraldata. Vastab tõele see, et projekti huvides renditakse teatud spetsiaalseadmeid, nimetan hüdraulilist segistit ja mobiilset dosaatorit, mis on vajalikud mass-stabiliseerimistehnoloogia kvaliteetseks katsetamiseks. Ettevõtted neid ei omanda, vaid projekti raames neid renditakse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Mul on täpsustav küsimus. Millise asutuse, kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Eesti Energia või mõne muu asutuse koduleheküljelt saaks näha neid üksikasju, vaadata, kuidas kulges see riigihange, konkurss, ja tutvuda nende tulemustega, millest te praegu rääkisite?

Juhan Parts

Aitäh! Nagu ma ütlesin, selle teadus- ja arendustöö partnerit otsis Eesti Energia. Äriiselt on kõige rohkem sellest projektist huvitatud Eesti Energia, sest kui on võimalik hakata põlevkivituhka sisuliselt kasutama nendel eesmärkidel, mida ma eespool nimetasin, siis on majanduslikult võitja Eesti Energia. Nii et see on Eesti Energial vaata et äriine projekt. Ma kirjeldasin siin tema partneriotsinguid. Ma usun, et kui te Eesti Energiaga suhtlete, siis te saate sealt piisavalt informatsiooni selle n-ö partneri leidmise konkursi kohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Partneri otsimise küsimuses te selgitasite, et pakkumine tehti kolmele firmale ja hiljem peeti läbirääkimisi, kuid Äripäevas teatas Pertens, AS-i Talter juht, et mingeid läbirääkimisi ei peetud. Kuidas te seda kommenteerite?

Juhan Parts

Aitäh! Ma ei ole lugenud seda Äripäeva ega ole ka vestelnud teie nimetatud isikuga sel teemal, aga ma olen lugenud seda, mida mulle on esitanud Eesti Energia ja mul ei ole mitte mingit põhjust selles kahelda. Ma ka täna vestlesin isiklikult nimetatud projekti juhiga, kes kirjeldas toimunud konkursi ja kogu seda ideed ning situatsiooni 2009. aastal. Mõneti ma mõistan teie küsimusi ja saan aru, et Äripäeval on vaja leht millegi põnevaga täita. Olen ka ise natukene ajakirjaniku rolli täitnud. Julgen öelda, et tegemist on tavapärase olukorraga, kui ettevõtte vajab teadus- ja arendustöö teatud funktsioonide jaoks partnerit. Siin ei olegi võimalik riigihankekonkursi korraldada,

sest probleem on selles, kuidas saavutada selline võimekus, et oleks potentsiaali nimetatud teaduslik probleem lahendada sellisel kujul, et lahendus oleks usaldusväärne ja aktsepteeritav igapäevases majandustegevuses. See on see probleemiasetus. Ma ei ole tee-insener ega materjalispetsialist, aga olen siiski füüsika eriklassi lõpetanud ja üldiselt suudan nendes asjades orienteeruda.

Mis puudutab igasuguseid viiteid mingitele nõukogudeaegsetele tuhauuringutele vms, siis ma kinnitan teile, et nendega ei ole mitte midagi peale hakata. Sest, sõbrad, kui oleks midagi peale hakata, kas te arvate, et Eesti Energia või need eraettevõtted, kes istuvad nende tuhahunnikute otsas, ei müüks seda materjali siis juba igale poole? See on väga keeruline teaduslik-arenduslik probleem, tuleb leida tehnoloogia, tuleb leida vastus, kas ja kui jah, siis kuidas on võimalik seda tuhka kasutada mitmete tee-ehituslike probleemide lahendamisel. Loomulikult on võimalik küsida aru Eesti Energia projektijuhilt, kes langetas otsuse ja otsis neid partnereid. See on tema vastutus Eesti Energia siseselt. Põhjendusi on erinevaid ja minu jaoks on need põhjendused täiesti arusaadavad. Ma ei taha neid põhjendusi siin välja öelda. Kui te esitate mulle täpsema arupärimise, miks ettevõtte hindas, et Nordeconi huvi selle teadusprojekti vastu ja panus sellesse on suurem, siis minu esmane hinnang on kindlasti, et ettevõttel oli õigus. Partneri otsimisel anti hinnang sellele, kellel on rohkem potentsiaali. Riigihangete seadus näeb teadus- ja arendustööde tellimisel partneri leidmiseks ette sellist meetodit. Seda oleks võinud teha ka ilma konkursita. Te viitasite Toomas Lumanile. Kinnitan üle, et sellisest otsusest nõukogu ise ei tea. Need on siiski suhteliselt igapäevase majandustegevuse otsused, mida tehakse ettevõtte juhatuse või projektijuhi tasemel. Eesti Energia nõukogus on ikka aeg-ajalt ette tulnud, et on vaja langetada otsuseid, millega on seotud mõne isiku majanduslikud huvid, sest seal on mitmeid Eesti ettevõtjaid. Loomulikult, see isik taandab ennast täielikult sellise otsuse tegemisest. Aga kõnesolevat otsust ei pea langetama ja seda ei ole tulnud langetada Eesti Energia nõukogu tasandil. See oli vastuseks võimalikule vihjele ma ei tea mis iganes spekulatsioonide kohta korrupsiooni ja muu sellise kohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Tahaksin siiralt uskuda, et selles protsessis ei ole mindeid korrupsiooniilminguid, ja ma usun, et kõik see, mida te räägite, on sulaselge tõsi. Mind teeb ärevaks hoopis teine tendents. Te väidate, et selliseid otsuseid langetatakse projektijuhtimise tasemel. 2,6 miljonit eurot tundub ju olevat naeruväärselt väike summa, aga kui me arvutame selle vana hea traditsiooni järgi ümber Eesti kroonidesse, siis on see umbes 40 miljonit krooni. Eesti Energia tegeleb niikuinii pidevalt kummaliste asjadega, mille tagajärjel energia hind nii ettevõtetele kui ka eraisikutele pidevalt tõuseb, nüüd selgub, et seal on projektijuhtidel võimalik 40 miljonit krooni tuulde lasta. Kas te peate sellist juhtimisprintsipi põhjendatuks ja õigeks?

Juhan Parts

Ärge alustage sellist diskussiooni, härra Riisalu! Te olete ise olnud ettevõtja, aga te olete muutunud teatud mõttes pidurdamatuks õhusisseneelajaks ja siis tulistate välja, mis pähe tuleb. See ei ole korrektne. See on väga tõsine teadus- ja arendusprojekt. Loomulikult, see, kellest saab see partner, sõltub mõneti ka sisulisest hinnangust. Ma ei usu, et te arvate, et oleks mõttekas tuua see Riigikokku või viia ei tea mis tasemele. Loomulikult on sellega kursis ettevõtte juhatuse. Aga ma juhin veel kord tähelepanu, et selle projekti suurim rahastaja on Euroopa Komisjon, tema osalus on üle 50%. See on teadus- ja arendusprojekt.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Kui see koostööleping sõlmiti ühe ettevõttega, kas ei plaanitud või arutatud, et oleks võib-olla olnud mõttekam alustada seesugust koostööd mõne ülikooliga, näiteks Tallinna Tehnikaülikooliga? Võib-olla oleks see olnud märksa odavam ja teiselt poolt ülikoolile kasulik? Ülikool oleks saanud teadustööd teha.

Juhan Parts

Projektil on teistsugused eesmärgid. Projekti käigus, ma arvan, kaasatakse ka akadeemiliste teadmistega inimesi. Praegu osalevad projektis need, kes paigutavad sinna oma rahalisi ressursse. Ma andsin ülevaate, kui palju paigutatakse projekti raha. Kordan veel kord: üle 50% panustab Euroopa Komisjon, Maanteeameti osaluse suurus sõltub n-ö katseobjektide lõplikust maksumusest, see on teatud valemiga kokku lepitud, ning osalevad ka Eesti Energia ja partner (Eesti Energia umbes 15%-ga ja partner 14%-ga projekti kavandatud maksumusest).

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Aitäh vastuse eest arupärimisele! Aga ma ei saanud aru, mille poolest erineb tänase päeva põlevkivituhk tuhandest, mis on saadud, ütleme, 40 aastat tagasi ja kas tõesti selle vahe leidmiseks on vaja kulutada peaaegu 40 miljonit Eesti krooni või 2,6 miljonit eurot.

Juhan Parts

Aitäh! Ootamatu vastus: meie peaminister on keemikuharidusega, ma arvan, et ta annaks tunduvalt parema vastuse kui mina. Jah, tuhk ja tuhk – siin on suur vahe.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et uurimistöodeks ei olnud vaja korraldada hankeid ja kõiki neid partnereid otsiti läbirääkimiste käigus. Teatud analoogseid projekte on läbi viinud siiski ka Soome, kuigi mitte põlevkivituha kasutamise seoses. Kas oleks olnud mõeldav selline variant, et Soome, kellel on teatud praktiline kogemus, oleks võinud olla üks uurimispartner? See oleks võib-olla säästnud Eesti riigi finantsressursse. Kui uurimistöö oleks ära tehtud, kinnitatud kõik standardid, siis pärast, kui oleks olnud võimalik põlevkivituha müüa, oleks saadud kasu.

Juhan Parts

Aitäh! Nagu ma viitasin, projekti üks alapartner või koostööpartner on ettevõtte Ramboll, kellel on ka Soomes labor. Tegemist on suure ettevõttega. Tal on ka Eestis ettevõtte. Tema on ka projektis partner.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud härra minister! Lugupeetud kolleegid! Ega ma pikka kõnet ei tahagi pidada. Riigihanke mittekorraldamist põhjendati põhjalikult sellega, et tegemist on teadus- ja arendusprojektiga ning igaüks pani sinna oma raha sisse. Nagu me kuulsime, tuli 1,1 miljonit eurot Euroopa Liidust, 0,4 miljonit Nordeconilt, 0,4 miljonit Eesti Energialt ja 0,7 miljonit Maanteeametilt. Siinkohal peab ütleva, et üks Nordeconil ole hea küll panna ise 0,4 miljonit, saada siis 2,2 miljonit puhtalt juurde ja tegelda edasi asjaga, mis peaks kõigile selge olema.

Samuti ei ole päris kindel, et härra Pertens, kelle sõnu on osundatud Äripäevas, valetas, et mingeid läbirääkimisi ei peetud. Tõenäoliselt nii see ka oli, kuna partner oli juba välja valitud ja kindlaks määratud. Ka need kahtlustused, mis on selles neljaleheküljelises Äripäeva ülevaates ära toodud, tunduvad olevat üsna hästi põhjendatud. Minister väitis, et ta pole seda artiklit lugenud. Kahju küll! See lugu oli neljal leheküljel, lisaks olid esileheküljel suured fotod viitega tolle päeva Äripäeva ühele põhiteemale. Majandusministeeriumis tõenäoliselt Äripäeva ikka aeg-ajalt loetakse. Seetõttu need kahtlustused, mis on ajalehes toodud ja mis olid ka arupärijatel, minu arvamist mööda vastustes küll ümberlukkamist ei leidnud. Kuna valitsus on väidetavalt vastu võtnud otsuse ja laiendanud kapo tegevust ka suurtele riigifirmadele, siis ma arvan, et me peaksime edasi küsima juba siseministrilt, sest ega see tehing korruptsioonihõngust vaba küll ei tundu olevat.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid, kes veel saali on jäänud, ja eelkõige hea minister! Ma ei tahtnud siia pulti tulla, aga ma tulen siia sellepärast, et mulle on, leebelt öeldes, vastuvõetamatu see, kuidas Eesti Vabariigi valitsuse liikmed (täna konkreetsetelt Eesti Vabariigi majandusminister) käituvad Riigikogu liikmetega. Eesti on parlamentaarne vabariik. Kui Riigikogu liikmetel on ministrile küsimusi, siis ei pea minister hakkama hindama, kes mina olen või olen, mida mina arvan või mida mina mõtlen. Seetõttu on kõik need teemaarendused, mis räägivad demokraatia probleemidest Eesti riigis, tegelikult, leebelt öeldes, väga-väga tõsised.

Nüüd teemast. Ma kuulasin täna suure huviga, et Eesti Energia langetab 40-miljonilisi investeerimisotsuseid projektijuhtide tasemel. Oilsa eesmärgi nimel.

(Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi vahelehiüü.)

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma palun mitte sekkuda!

Aivar Riisalu

No näete! Ma loodan, et ka stenogrammi läheb sisse see, et minister sekkub isegi Riigikogu liikme kõnesse.

(Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi vahelehiüü.)

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma palun, et te korraks peatuksite! Härra minister! Ma palun, et te ei segaks ettekandjale vahele! Palun, hea ettekandja!

Aivar Riisalu

Me ei ole saanud selgeid vastuseid Eesti Energia tegevuse kohta Ameerika Ühendriikides. Meil puudub selge vastus, mis asja ajab Eesti Energia Jordaanias. Meil ei ole selgeid vastuseid, mitu miljonit maksis Eesti Energia korraldatud IPO. Meil ei ole Eesti Energia puhul väga paljudele küsimustele selgeid vastuseid, aga elektri hind tõuseb, mis on täiesti loomulik, sest me oleme minemas energia vabaturule ja sel puhul peabki elektri hind tõusma.

Mis on siis Eesti Energia lõppeesmärk? Minu hea kolleeg Igor Gräzin on öelnud väga

ilusa lause, adresseerides selle Sandor Liivele: "Sandor Liive, sina ei ole ärimees. Sina oled sotsiaaltöötaja, kelle ülesanne on Eesti ettevõtlusele ja kodanikele müüa konkurentsivõimelist ja võimalikult madala hinnaga elektrienergiat, sest seda on meie ühiskonnale vaja."

Ma ei taha tõmmata paralleele, aga väidan Keskerakonna liikmena, et mulle ei meeldi väga paljud otsused, mis on tehtud näiteks Tallinna Linnavalitsuses. Samas ma aga näen, kuidas meetoodiliselt rünnatakse erinevaid Tallinna Linnavalitsuse projektijuhtimise tasemel tehtud otsuseid ja siis on kõik justkui hästi.

Kui meie üritame parlamendiliikmetena saada selgust vabas ajakirjanduses väljatoodud probleemides, siis me saame lihtsalt sõimata. Me saame sõimata Eesti Vabariigi ministri käest. Minu meelest oleks ministril põhjust tagasi astuda!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

4. Arupärimine Eesti Postiga toimuva kohta (nr 40)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda arupärimise juurde, mille on esitanud Kadri Simson, Aivar Riisalu, Peeter Võsa, Valeri Korb, Deniss Boroditš, Lauri Laasi, Aadu Must, Jüri Ratas, Kalle Laanet, Tarmo Tamm, Enn Eesmaa, Inara Luigas ja Mihhail Stalnuhhin. Arupärimine esitati 15. septembril 2011 ja see käsitleb Eesti Posti ja seal toimuvat. Arupärimisele vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimist tutvustama arupärijate esindaja Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi! Arupärimine on seotud Eesti Postiga. Selle aasta kevadel sõlmisid AS Ekspress Grupp ja Eesti Meedia ning riigiettevõtte Eesti Post eellepingu ajakirjanduse ja posti kojukandega tegeleva ettevõtte AS-i Express Post ostumüügi kohta. Tehingu hind ulatub eri andmetel 2,6 miljoni euron. Ekspress Grupp on selgitanud müügitehingut sooviga keskenduda üha enam elektroonilisele meediale. Eesti Post on

oma ostu huvi selgitanud lootusega ajalehtede-ajakirjade kojukannet efektiivsemaks muuta. Lõpliku lepingu sõlmimine ettevõtete vahel seisab praegu Konkurentsiameti koondumisloa saamise taga.

Konkurentsiamet võttis endale neli kuud tagasi lisa aega, et põhjalikult uurida, kas kahe postifirma ühinemine kahjustab turul konkurentsi. Lisaurimise põhjus on seitsme suurkirjasaatja vastuväide Eesti Posti soovile osta konkurentfirma Express Post. Itella Informationi tegevjuhi Ahti Allikase sõnul sulgeb riik Express Posti Eesti Postiga liitmisel kaks aastat tagasi avatud kirjade turu.

Express Posti 2010. aasta majandusaasta aruande kohaselt on ettevõtte käive kahel viimasel aastal vähenenud kokku 7,8%. Kõige rohkem on käive vähenenud perioodika kojukandes, mida on põhjustanud vähenenud tiraažid ja hinnamuutused.

Sellega seoses on meil majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile viis küsimust, millele me ootame vastust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Ma palun Riigikogu kõnetooli küsimustele vastama majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud arupärijad, Riigikogu liikmed! Esimene küsimus: "Kui kaks aastat tagasi otsustati avada Eestis postitusturg, siis millistel põhjustel asutakse taas kord piirama tekkinud konkurentsi postitusturul?" Konkurentsiameti 16. septembri s.a otsusega keelati Eesti Posti ja Express Posti koondumine. See ei ole kahtlemata konkurentsi piiramine postiteenuse osutamisel. Vastupidi, konkurentsiseaduse § 22 lõike 1 kohaselt lähtub Konkurentsiamet koondumisele hinnangu andmisel vajadusest säilitada ja arendada konkurentsi, mistõttu Konkurentsiametil ei olnud võimalik lubada Eesti Posti ja Express Posti koondumist. Samas tuleks rõhutada, et koondumise loa andmine kahe ettevõtte võimalikuks ühinemiseks ei tähenda samuti automaatselt konkurentsi piiramist, vaid see sõltub tegelikult olukorrast ühel või teisel teenuseturul. Konkurentsi piiramisest saaks rääkida siis, kui seadustesse viidaks sisse teatud piirangud turule sisenemisel. Kehtiva seaduse

kohaselt on aga jätkuvalt igal soovijal, st uuel postiteenuseid osutaval äriühingul, võimalik postiturule siseneda.

Teine küsimus: "Tehingu hinnaks on kokku lepitud 2,6 miljonit eurot. Express Posti ostmise vastu tundis ka huvi Itella kontserni ettevõtte Soomes, kuid tehing jäi pooleli, sest hind oli nende sõnul liiga kõrge. Kuidas on tagatud, et tehingu hind on Eesti Postile soodne ning ei toimuks maksumaksja raha ebaotstarbekat kulutamist? Miks langes eellepingu sõlmimine kokku valimiste-eelse perioodiga?" Eesti Post käsitles Express Posti omandamist kui investeringut. Iga investeringu kohta on välja arvestatud selle tasuvus, samuti on välja arvestatud, mis võiks juhtuda siis, kui Eesti Post seda investeringut ei teeks. Läbirääkimisi eellepingu sõlmimiseks alustati 2010. aasta teisel poolel ning eelleping allkirjastati siis, kui kõik osapooled olid selle kooskõlastanud. Seega ei ole alust arvata, et eelleping allkirjastati teadlikult valimiseelsel perioodil. Kui eellepingu läbirääkimised oleksid olnud lühemad või veninud veelgi pikemaks, oleks ka lepingu allkirjastamine jäänud teisele ajale. Olles tutvunud nende Eesti Posti investeringutega seotud materjalidega, võin kinnitada, et investering on konservatiivse hinnangu järgi tasuv mõistliku aja jooksul.

Kolmas küsimus: "Käesoleva aasta algusest on Eesti Post sisenenud ka pakiautomaatide turule, mida on siia maani valitsenud SmartPOST, mis põhines veel kuni eelmise aasta suveni Eesti kapitalil, kuid seejärel otsustasid omanikud ettevõtte müüa. Miks ei ostnud tookord Eesti Post SmartPOST-i, kui oli plaan pakiautomaatide turule nagunii siseneda, ning peab nüüd nn jalgratast leiutama?" Eesti Posti pakiautomaatide võrk avati 22. augustil. Eesti Post kaalus ka SmartPOST-i ostmise võimalust, kuid müüja oodatud hinnatase ei taganud Eesti Posti hinnangul äriprojekti tasuvust, Eesti Posti pakitud hind ei sobinud müüjale. Eesti Post valis oma partneriks pakiautomaatide turule sisenemisel Poola ettevõtte Integer.pl, kellel on pakiautomaatide võrgustiku rajamisel pikaajalised kogemused ning nende tehnoloogia on ennast tõestanud juba mitmes riigis. Kogemustega partner valitigi põhjusel, et vältida olukorda, kus Eesti Post tegeleks jalgratta leiutamiselega.

Neljas küsimus: "Milline on Eesti Posti visioon universaalse postiteenuse kvaliteedi parandamiseks lähiaastatel?" Universaalse postiteenuse osutamise kohustus on pandud Konkurentsiameti otsusega Eesti Postile viieks aastaks, kuni 8. oktoobrini 2014. 2010. aasta juulis-oktoobris tegi Konkurentsiamet lähtuvalt postiseaduse §-st 43 uuringu Eesti Posti osutatava universaalse postiteenuse kvaliteedi kontrollimiseks. Kontrolli eesmärk oli vaadelda, kuidas toimib lihtkirisaadetiste kogumine ja kättetoimetamine linnas ja maapiirkonnas ning kui kauaks selleks aega kulub. Postitati kokku 900 kirisaadetist nii maakondades kui ka linnades. Kontrollpostitus hõlmas 15 maakonda ja 180 kirjakasti. Kättetoimetamise kontrollis arvestatud 900 kirjast toimetati õigel ajal adressaatidele kätte 826 kirja, seega on õigel ajal kättetoimetatud saadetiste osakaal 91,8%. Päev hiljem jõudis adressaatide postkasti 6,5% kirjadest. Kahepäevase ja enama hilinemisega jõudis adressaatide postkasti 1,1% kirjadest. Olgu lisatud, et postiseaduse § 37 lõike 5 kohaselt tuleb universaalpostiteenuse osutajal vähemalt 90% lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest saajale kätte toimetada üleandmise päevale järgneval tööpäeval. Lisaks osaleb Eesti Post alates 2005. aastast kirjade liikumise monitooringus. Monitooringu tulemused näitavad, et Eesti Post oli 36 riigi seas teenuse kvaliteedi poolest kümnendal kohal.

Viies küsimus: "Konkurentsiamet on lugeanud Eesti Posti esitatud taotlust siseriikliku lihtkirja saatmise tasu tõstmiseks 0,45 eurole põhjendatuks, mis toob tarbijale kaasa 28,6%-lise hinnatõusu lihtkirja saatmisel. Suvel tõsteti ka elektri põhitariifi ning võrguteenuse tasu. Kuidas te olete olnud rahul Konkurentsiameti viimase aja tegevusega ning kas ei ole hinnatõuse liiga lihtsalt heaks kiidetud?" Konkurentsiamet lähtus Eesti Posti hinnamuudatuse taotluse analüüsimisel peaasjalikult tasude taskukohasuse nõudest, see tähendab, et ka pärast määruse muutmist peavad võimalikud Eesti Posti universaalse postiteenuse tasud jääma taskukohaseks. Riigisisese kirja saatmise tasud muutusid neli aastat tagasi, rahvusvahelise kirja saatmise tasusid muudeti viimati kümme aastat tagasi. Lisaks võib märkida, et riigisisese lihtsaadetisena edastatava kirisaadetise tasu jääb ka pärast hinnatõusu

tunduvalt alla teenuse omahinna. See näitab, et Konkurentsiamet arvestas oma analüüsis eelkõige universaalse postiteenuse hinna taskukohasena püsimist ka hinnatõusu järel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ministrit! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Arupärimisele on vastatud.

Head ametikaaslased! Me oleme nüüd kõik arupärimised läbi arutanud.

5. Vaba mikrofon

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud vaba mikrofoni juurde. Peale minu haamrilööki palun soovijatel registree-ruda esinemiseks vabas mikrofonis! Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahtsin teile rääkida mafioosete suhete propageerimisest, millega kahetsusväärset tegeleb üks Eesti valitsuse liige, kusjuures ta teeb seda süstemaatilisel. Iga kannatus saab kunagi otsa. Nimelt, kümme päeva tagasi võtsin osa ühest fookusseminarist, mis toimus Narvas. Sellel seminaril arutati Ida-Viru ja konkreetset Narva võimalikke arenguid lähiaastail. Esimene kõneleja oli regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Tal oli kõnes palju huvitavaid ja küsitavaid momente. Aga seekord mõjus inimestele, nendele, kellel on ajud ja kes oskavad mõelda, üsna kehvasti üks mõte, mida ta on järjekindlalt juba üsna pikka aega levitanud. Nimelt, ühe tähtsa faktorina, miks Ida-Virumaal ja Ida-Viru suurlinnadel kehvasti läheb, märkis minister seda, et asi on selles, et nendel omavalitsustel puudub oma maffia. Härra minister nagu üks suurimaid mafioososid tänapäeva Eestis kiitis Tartut, kiitis Kuressaaret. Miks? Sellepärast, et neil on Tallinnas olemas oma maffia, st grupp inimesi, kes oskavad mõjutada otsuseid, mida valitsus vastu võtab. Meie probleem Ida-Virumaal pidi seisnema selles, et meil sellist maffiat ei ole.

No vaadake, härrased! Oletame, et tehakse mingi riigihange, milles osaleb kolm või neli firmat. Kuidas te hindate seda, kui kaks või kolm firmat hakkavad kasutama oma tutvusi,

oma endiseid klassivendi, kursusekaaslasi, et vastu võetaks neile vajalik otsus? See oleks selgelt korruptsioon.

Põhiseadus sätestab, et seaduse ees on kõik võrdsed. Võrdõiguslikkuse printsiip on üks tähtsamaid, see on meie elu ja seadusandluse aluseid. Millele kutsub meid üles regionaalminister? Ta kutsub meid üles ostma ära teatud gruppi tegelasi siin Tallinnas, et kasutada ära nende tutvusi, nende sõprusringkonda, selleks et me saaksime mõjutada neid otsuseid, mida võetakse vastu valitsuses, mõnes ministeeriumis vm. See on puhtalt korruptiivne tegevus. Sellest peab endale aru andma. See on mafioosolik suhtumine asjasse. Kõige kurvem on see, et sellega ei tegele mitte ainult regionaalminister. Sellega hakkavad tegelema ka meedia esindajad. Nende jaoks on see loosung, mida Kiisler meile pakub, et Ida-Viru probleemid peituvad selles, et meil ei ole oma maffiat, nagu mingi komm. See mõjutab inimesi, kes seda meediat hiljem tarbivad.

Ma olin kunagi kroonus ja noore sõdurina unistasin ainult sellest, et me kõik elaksime ühe seaduse alusel. Ainult nii on võimalik saavutada sedasama võrdõiguslikkust. Meil on praegu riik, kus me elame nagu kasarmus: ühed peavad teenima ja töötama ning teised saavad niisama kõik, mis on tegelikult määratud kogu kollektiivile.

Selle kõnega tahan saata väikese sõnumi Vabariigi Valitsusele: igaüks võib lollusi rääkida, aga seda ei tohi teha nii kõva häälega, nii suurtel üritustel ja nii metoodiliselt. Kiisler ei rääkinud seda paraku mitte ainult Narvas kümme päeva tagasi, vaid ka maikuus Narva-Jõesuus ja veel varemgi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli ametikaaslaste Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Tundub, et vaba mikrofon on teenimatult jäänud Riigikogu instrumendiks, mida kasutatakse liiga vähe. Tundub ka, et kõik see, mida me proovime teha selles riigis rahva ehk nende inimeste nimel, kes meid siia on valinud, on üsna mõtetetu, sest riigis kujunenud olukord hakkab muutuma väljakannatamatuks. Ma tulin siia tagasi sellepärast, et ma olen šokis täna saalis

toimunud intsidendi tõttu. See intsident näitab, et minu näite varal toimetas valitsuse liige täna seda, mida nad tegelikult teeksid hea meelega meie kõigi suhtes, ainult mõni neist ei ole nii julge. Mõnes mõttes tuleb majandusministrit tunnustada. Temal on nii, et mis meelel, see keelel. Mõni teine on lihtsalt natukene viisakam.

Ma tulen ringiga tagasi elementaarsete põhitõdede juurde: see on võrdne kohtlemine, see on küsimus, kelle oma see riik siis on. Mulle tundub täna, et see riik on väga kitsa ringi inimeste oma, kes arvavadki, et see rumal rahvamass, kes valimistel kipub hääletama ilusa elu poolt, peale valimisi ei ole nende inimeste jaoks, kes üritavad juhtida, üldse mitte keegi.

Selline olukord ilmnes eriti teravalt siis, kui Keskerakond julgus presidendivalimistel oma kandidaadiga välja tulla. Ka sellel hetkel olin ma sunnitud tõdema ja kogema, et ma kogemata juhtusin olema lavastajaks olukorras, mis valitsevale kildkonnale ei meeldinud. Juba siis kippusid asjad kohati üsna räigeaks minema. Kui me saame järjest ja järjest neid märke juurde, siis ma küsin, kuhu Eesti siiski liigub.

Hommikust õhtuni pean ma kuulma, kohati küll naljavormis öelduna, et järjekordselt on mõni keskerakondlane kuskil mingi asjaga hakkama saanud. Mitte kunagi ei kuule me, et mõni teine poliitiline jõud oleks mingi negatiivse asjaga hakkama saanud. Täna oli ühes komisjonis võimalik rääkida Kaitseministeeriumi riigihangetest. Resultaat oli see, et peaegu kõik ongi jube hästi, mõni inimene sai distsiplinaarkorras karistada, aga põhimõtteliselt on kõik tore. Kui me teiselt poolt vaatame juhtumeid, kus mõne tuhande krooni pärast on linnaametnikke pooleks aastaks sõna otseses mõttes arreteeritud jne, siis minul kaob usk.

Me kuulsime täna, kuidas projektijuhi tasemel antakse 40 miljonit krooni välja, ja siis ma saan majandusministri käest sõimata selle eest, et ma olen ettevõtja. Aga mulle tuli meelde, et ma olen ettevõtja, ja ma oleksin tahtnud selle 40 miljoni krooni kulutamist võib-olla ise koordineerida, kuid ma isegi ei teadnud, et selline projektijuhtimine on plaanis. Ma oleksin selle 40 miljonit krooni ehk 2,6 miljonit eurot küsinud ilusasti endale ja siis kaasanud spetsialiste. Muuseas, näiteks Merko Ehitus oskab ideaalselt teid ehitada. Miskipärast tema nendest pirukatest osa ei saa. Vastupidi, tema suur-

omanik on juba pikemat aega kohtu all. Millega see lõpeb, seda ei tea keegi.

Räägitakse, et riik on ilus, aus, läbipaistev ja kõikidele kodanikele võrdselt kättesaadav. Andke mulle andeks, aga mina seda enam ei usu!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen vaba mikrofoni. Head ametikaaslased! Tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid! Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 16.40.
Istungi kestus 1 tund ja 40 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 18. oktoober 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal

2. Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (91 OE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu viienda töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, kas te soovite üle anda eelnõusid või arupärimisi? Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, 19. oktoobril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning sotsiaalminister Hanno Pevkur.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 74 Riigikogu liiget, puudub 27.

Me alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist.

1. Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal

Aseesimees Laine Randjärv

Esimene päevakorrapunkt on ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal. Head kolleegid, ma tutvustan lühidalt selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Esiteks teeb riigikontrolör ettekande, mille pikkus on kuni 30 minutit, seejärel on Riigikogu liikmetel võimalik esitada riigikontrolörile üks suuline küsimus. Küsimuste järel avatakse läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta üksnes

fraktsioonide esindajad. Ma palun ettekandeks kõnetooli riigikontrolör Mihkel Oviiri!

Mihkel Oviir

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kas te teate, mis vahe on optimistil ja pessimistil? Mõlemad on nõus, et kaks liita kaks on neli, aga pessimist arvab, et seda on hirmus vähe küll. Hiljuti väitis majandusanalüütik Hardo Pajula, et 20 aastaga on Eesti keskmine palk suurenenud rohkem kui 100 korda. On seda vähe või palju? Oleneb, kust poolt vaadata. Matemaatiliselt on tegemist muidugi tohutu kasvuga. Kui teenisite varem kaks eurot ja teenite nüüd neli eurot, siis ütlevad optimistlikud hõiked, et palk on kahekordistunud või et kasv on olnud sada protsenti. Kõlab uhkelt, kui jääda vaid matemaatika juurde ja jätta tegelik elu kõrvale.

Paraku pole ka see sajakordne kasv aidanud meid Põhjamaade tasemele, küll on aga elujärg Eestis täna kindlasti parem kui 20 aastat tagasi. Ja hoolimata meid tabanud sügavast majanduskriisist, oleks vale väita, et meil on läinud halvasti. Minu siiras soov on, et 20 aasta pärast saaks riigikontrolör Riigikogu ees sedasama öelda. Minu asi ei ole olla ei optimist ega pessimist, minu asi on olla realist ja realistina ma tean, et edu ei ole kunagi tulnud ega tule ka edaspidi iseenesest. Oleme edukad siis, kui meie lapsed saavad nautida muretut lapsepõlve, kui meil on innukalt õppivad noored, kui meil on targad ja tegusad töötajad ning tööandjad ja kui meie inimesed saavad väärikalt vananeda. Võlakriisis vaevlevas maailmas on ohtlikult lihtne pidada eduks midagi muud, näiteks vaid eelarve tasakaalu ja väikest riigivõlga, ja mulle tundub, et see on meil Eestis juhtunud. Ka mina ei poolda üle jõu elamist, aga eelarve tasakaalus hoidmise kõrval ei tohi unustada inimest ehk tegelikku elu. Peame vaatama, mida me tasakaalu raames kodanikele pakkuda suudame ja kas me eelarvelutustega toetame pikaajalist arengut. Ja siin

ma näen mitmeid riske, mis meie kestlikku arengut ohustada võivad.

Eestlane on vaga meelega ega mässä tänavatel, aga see ei tähenda, et ta oma elujärje parandamist ei oota, sest vaatamata kiidetult kiirele arengule, on eestimaalase ostujõud ikkagi vähem kui kaks kolmandikku Euroopa Liidu keskmisest. Hoolimata kuulumisest rikkaste riikide klubidesse, peame endalt küsima, kui rikkad me tegelikult oleme. Kas riik suudab ka 5, 10 ja 20 aasta pärast pakkuda turvatunnet, toetada eakaid ja abivajajaid, hariduse omandamist ja tervishoidu? Millal hakkab elujärg paranema, millal saavad Eesti arst ja õpetaja Soome kolleegidega samaväärset palka? Need on keerulised küsimused. Et kindlustada ilus tulevik, tuleb alustada olevikust. Ei piisa teadmisest, et ilmselt on elu Eestis paremaks läinud.

Head kuulajad! Minu küsimus teile on: kas teate, milliste väljakutsetega Eesti silmitsi seisab ja kuidas valitsus on neid lahendanud? Loogiline on, et pöördute vastuse saamiseks riigi tegevusaruande poole. Teise nimega on see riigi majandusaasta koondaruande koosseisus olev tegevusaruanne. See on valitsuse info teile ja kõigile Eesti inimestele selle kohta, milliste muredega riik eelmisel aastal tegeles ja kui tulemuslikult neid lahendas. See aruanne on mõnel ka juhtumisi laual, sest järgmise päevakorrapunktina asute seda arutama. Riigikontroll vaatas süvitsi läbi viie suure ministri osad selles aruandes. Need on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Keskkonnaministeerium ja Siseministeerium. Ja mis selgus? Viie ministri valitsemisalas kokku on Eestil kaks muret. Esiteks, Riigikantselei ei kinnitanud ühte euroraha programmi. Teiseks, vanemliku hoolitsuseta laste arv on kasvanud. Ei sõnagi töötusest, vaesusest, tervishoiu või majanduse konkurentsivõime olukorrast! Milliseid tulemusi saavutas riik meie kõigi raha abiga vaesuse ja töötuse vähendamisel, ravijärjekordade lühendamisel või majanduse konkurentsivõime kasvu toetamisel? Neid vastuseid te sellest aruandest ei leia.

Pea teid kurvastama, et nii ilus meie elu siiski pole. Lugu on selles, et sellesse tegevusaruandesse on Rahandusministeerium valinud vaid positiivse. Need 68 eesmärki ja olulist

tegevust, mis eelmisel aastal neis viies valitsemisalas saavutamata jäid, teie ette lihtsalt ei jõudnud. See arv pole minu välja mõeldud, ministriumid on ise selle kirja pannud. Peale selle olen tüdinenud kordamast, mida olen aasta-aastalt teie ees esinedes rõhutanud: tegevusaruanne peab olema seotud rahaga ehk seal peab olema selgelt näha, et selleks või tolleks eraldas Riigikogu nii- ja naapalju raha ning sellega valitsus saavutas või ei saavutanud selle või tolle eesmärgi. Ja sealt peaks olema väljaloetav ka see, et kui ei saavutanud, siis miks ei saavutanud.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kaunis tulevik eeldab pidevat veendumist, et oleme õigel teel. Mõni arvab isikliku kogemuse põhjal automaatselt, et partei ja valitsuse kurss on alati õige ja selles pole vaja kahelda. Tegelikuses tähendab tuleviku kindlustamine probleemidele ausat otsa vaatamist ja julget pealehakkamist. Mina ei tea, kas ja kuidas te seda valitsuse tegevuse aruannet oma töös kasutate, ja ma ei tea, mis tundega te annate valitsusele peagi uue rahakasutamiseõiguse. Ma palusin eelmist ja üle-eelmist Riigikogu ja palun ka teid: nõudke ometi valitsuselt, et nad hindaksid oma tegevuse mõju ja annaksid sellest ausalt aru! Küsige neilt, millised probleemid on tervishoius, tööturul, majanduses ja inimeste hakkamasaamises. Küsige neilt, mida nad murede lahendamiseks teinud on ja milliseid tulemusi tegelikult saavutanud.

Aga heakene küll, järgmise aasta riigieelarve eelnõu on teie kätte jõudnud ja te peate selle üle kuidagi otsustama. Vaatame siis sinna sisse. Valitsus reklaamib 2012. aasta eelarvet kui majandusliku stabiilsuse ja tööhõive suurendamise eelarvet. Seal on ilusat statistikat ja mul ei ole põhjust kahelda nende arvude õigsuses. Aga viimaste aastate riigieelarveid analüüsides teeb mind murelikuks, et seadusega kinnitatud kulud on väga kiirelt kasvanud. Need on kulud, millest ei ole kerge loobuda. Need on peamiselt sotsiaal- ja ravikindlustuse kulud, mis on suurenenud kiiremini kui riigi tulud. Kui riigieelarve tulud on viimase viie aastaga kasvanud 29%, siis fikseeritud kulud on kasvanud üle kahe korra kiiremini ehk lausa 62%. Käesoleval aastal moodustavad seadusega kinnitatud kulud ligikaudu 75% kõigist kuludest. Ei pea olema matemaatik, et mõista: sääraselt kasvavaid kulusid ei saa lõ-

putult rahastada. Ma olen kaugel arvamusest, et pensionid on Eestis liiga suured või ravi kvaliteet liiga hea ning abi kättesaadav. Kahtlemata on suurenenud sotsiaalkulud üheks põhjuseks, miks me saame öelda, et elu Eestis on paremaks läinud, aga minu mure on see, kust võtab riik tulevikus raha fikseeritud kulude tasumiseks. Sotsiaalmaksust ei piisa sotsiaalkulude katmiseks juba ammu. Käesoleval aastal tuleb riigil pensionide maksmiseks leida juurde 279 miljonit eurot, aastal 2015 ligi pool miljardit eurot, mis on ligi 8 miljardit krooni. Ma ei taha, et lugupeetud Eiki Nestor mind taas pensionäride hirmutamises süüdistaks. Kahtlemata makstakse pensione ka edaspidi.

Aga vaatame siis ka mündi teist poolt. Kui palju jääb seadustatud kulude kõrvalt raha muuks – riigi üldise ja majandusliku arengu pikaajaliseks toetamiseks? Kust võtame raha, et seadusega kinnitatud kasvavaid kulusid katta? Hea kuulaja! Lugesin Rahandusministeeriumi suunist ministeeriumidele, kuidas aastateks 2012–2015 riigieelarvet koostada. Seal on sõna-sõnalt öeldud järgmist: "Ainus arvestatav eelarveline kate uutele tegevustele on sääst ja prioriteetide seadmine." Seadustatud kuludega toimetulekuks on külmutatud riigi ülalpidamiskulud ja investeringud riigi omatuludest. Mida see suunis tähendab teistele valdkondadele? Mida see tähendab riigi pikaajalisele arengule, riigi haldussuutlikkusele? Pöördun näiteks Haridus- ja Teadusministeeriumi eelmise aasta tegevusaruande poole. Tsiteerin: "Piiratud ressursside ja vähendatud koosseisu tõttu tuleb kaaluda strateegiliste eesmärkide allapoole korrigeerimist." Ja veel: "Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamisele avaldavad mõju haldussuutlikkuse probleemid, mis tulenevad avaliku sektori tegevuskulude kärpimisest." Teiste sõnadega on haridus- ja teadusminister öelnud, et tema käsutuses oleva rahaga ei suuda ta hariduspoliitika eesmärgi oodatud tasemel täita ja et haldussuutlikkuse probleemide tõttu takerdub euroraha kasutamine.

Probleemidest oma eesmärkide saavutamisel on kõnelenud ka teised ministeeriumid. Need mured ei ole riigi tegevusaruandesse ehk teie ette, head Riigikogu liikmed, jõudnud, aga need on tõsised signaalid, et ministeeriumide eelarve ei pruugi olla lõpmatult veniv kummi-pael, kus sisemise säästu arvel suudetakse ellu viia kõik seadustatud kohustused ja arengu-

kavades plaanitu. Ma palun teid, süvenege nendesse signaalidesse! Sellise olukorra pikem kestmine tähendab ebapiisavat investeerimist riigi arengusse ja riigi haldusvõimekuse langust. Tegelikult kägistab see igasuguse arengu. Eesti riik ei saa lõputult käituda jaanalinna kombel pead liiva alla peites ja olulisi otsuseid edasi lükates.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Valitsus on otsustanud eelarve ülejääki viia. Rahandusministeeriumi hinnangul see nelja aasta pärast sinna ka jõuab. Eelmisel aastal sai Rahandusministeerium pahaseks, et ma nende prognoosi liiga tõsiselt olin võtnud. Seetõttu ei taha ma täna nende uut ennustust eriti tsiteerida, aga juhin lühidalt teie tähelepanu riskidele, mis juba järgmistel aastatel võivad riigi rahanduse seisuga halvendada ja minu seni kirjeldatud probleeme süvendada.

Esmalt muidugi Euroopa võlakriis ja selle mõju meile. Täna seisuga on Eesti lubanud maksta Euroopa päästefondidesse umbes 150 miljonit eurot, lisaks oleme nõustunud käendama võlgnike laene ligi 2 miljardi euro ulatuses. See raha tuleb meil leida siis, kui võlgnikud oma kohustusi ei täida. Palun ärge paluge mul prognoosida, kui tõenäoliseks ma seda pean. Peame aga teadvustama, et siis tuleks meil kõige halvemal juhul leida summa, mis on sama suur kui kolmandik meie aastaeelarvest. Ja ma pole sugugi kindel, et antud garantiidest piisab.

Kindel olen ma aga selles, et praegu on puudulik nende fondide auditeerimisega seonduv. Me usaldame ühele rahvusvahelisele äriühingule märkimisväärse osa Eesti riigi rahast, kuid võimalust Euroopa Stabiilsusmehhanismi sõltumatult ja avalikult auditeerida hetkel ette nähtud ei ole. See on aga vajalik, et riigi raha kasutatakse ka rahvusvahelistes organisatsioonides tõhusalt ning tulemuslikult. Samale seisukohale jõudsid Saksamaal veel 14 eurosooniriigi kõrgeimad auditasutused, kes koostasid selle kohta ühisavalduse, mille koopia me saadame ka Riigikogule. Teil on võimalus teha valitsusele ülesandeks seista Eesti riigi huvide eest Euroopa Stabiilsusmehhanismi asutamisel ja nõuda, et asutamislepingusse ning korralduslikesse dokumentidesse lisataks auditeerimise korraldust puudutavad sätted. Loodan, et peate Eesti riigi raha kasutamise auditeerimist tähtsaks.

Head saalisviibijad! Teine võimalik riigieelarve lisakoormus on riigi äriühingute rahaküsimised. Kas teie teate, kui palju ja milleks vajavad raha näiteks Eesti Energia ja Estonian Air? Lugesin ühest valitsusele esitatud materjalist, et Eesti Energia on küsinud perioodiks 2012–2015 kokku 1,15 miljardit eurot, millest 150 miljoniga on teie käes olevas eelarves arvestatud. Mida nad selle 150 miljoniga teevad? Hiljuti ütles majandus- ja kommunikatsiooniminister: "Kui peame riigi äriühingusse investeerima maksumaksja raha, siis on põhjust küsida, mida ettevõtte vastu annab." Riigieelarve seletuskiri ei räägi aga neist 150 miljonist eurost rohkem, kui et neid kasutatakse äriühingute aktsiakapitali suurendamiseks. Ometi on see sama suur summa, kui kulutati näiteks aastal 2006 Eesti Raudtee riigile tagasiostmiseks, vanas vääringus ligi 2,4 miljardit krooni.

Austatud kuulajad! Kui juba investeringutest räägime, siis vastab tõele valitsuse väide, et aastal 2012 need suurenevad. Aga see kasv jääks olemata, kui meil ei oleks kvoodi müügi tulusid ja muid välisloetusi. Tänavu läheb riigi investeringuteks 74% välisrahast. Nagu ma ennist ütlesin, on riigieelarvelised investeringud, mis ei põhine välisrahal, sisuliselt külmutatud. Need suurenevad järgmisel aastal vaid kolme miljoni euro võrra. Kõigist järgmise aasta riigieelarve kuludest tasutakse ligi viiendik välisrahast, näiteks Keskkonnaministeeriumi kuludest kaetakse lausa 80% välisrahast, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kuludest moodustab välisraha 44%. Kuigi me seda avalikult tunnustada ei taha, sõltume eurorahast ja peame ausalt silma vaatama sellest tulenevatele probleemidele. Mul on siin kaks suuremat muret. Esiteks, kas me käime selle rahaga ümber nii, nagu see oleks meie enda majanduse raskelt teenitud tulu? See tähendab, kas me mõtleme oma investeringud läbi, kas me valime välja kõige vajalikumad, kas arvestame ka edaspidiseid ülalpidamiskulusid? Riigikontrolli hiljutine audit näitas, et vähemalt Kultuuriministeeriumi valitsemisalas pole see mõtlemine selline olnud. Umbes 90% Kultuuriministeeriumi viimase nelja aasta eelarve kasvust on läinud näiteks selleks, et katta investeringute tõttu lisandunud tegevuskulusid ja laenukohustusi. Teiseks teeb mind murelikuks nende valdkondade tulevik, mis väga oluliselt sõltuvad tõe-

kefondidest. Kohe tean nimetada näiteks keskkonnainvesteeringuid, täiendus- ja ümberõpet, ettevõtlastoetusi ja teaduse rahastamist. Välisraha häda on, et seda ei saa paindlikult kasutada ja välisraha voo jätkumise peale ei saa tulevikus kindel olla. Minu küsimus on: kas oleme valmis välisraha kadumiseks või vähendamiseks mitmes valdkonnas? Kardan, et kriisi ajal on tõukefondide raha pugenud ka meie igapäevakulude sekka, millest ei saa nii kergelt loobuda. On ju tõukefondid aastaid aidanud täita näiteks teeseadust, rahastades teehoidu. Te muidugi ütlete, et euroraha ju ei kao. Tõepoolest, kriis räsib meid piisavalt palju, nii et ilmselt saame ka aastal 2014 algaval eelarveperioodil pea sama palju raha, kui meie käsutuses praegu on. Aga siin on üks risk. Euroopa Komisjon kaalub rahastamispoliitika muutmist selliselt, et liikmesriik peaks valima vaid vähesed prioriteedid, kuhu raha suunata. Kui süsteem muutub vähesete prioriteetide põhiseks, tuleb paljudes valdkondades rahastamist oluliselt vähendada või suunata sinna n-ö oma raha. Kas oleme selleks valmis ja suudame tagada, et seni eurorahaga makstud riigi igapäevavälisannete täitmine ei kannata?

Head kuulajad! Olen pikalt rääkinud riigi jätkusuutlikust arengust ja riskidest, kuid pean tunnustama, et minu mure süveneb veelgi seal, kus Rahandusministeeriumi prognoos lõpeb. Ei tule vahest kellelegi üllatusena, et Eesti riigi rahvastik vananeb ja väheneb. Statistikaamet, Eurostat ja teised prognoosijad näevad temposid küll veidi erinevalt, kuid keegi ei näe rahvaarvu kasvu. Kindlasti te teate, et töökäte osakaal ühiskonnas on praegu oma kõrgeimal tasemel, aga olukord hakkab kiiresti halvema. Aastal 2025 on meil umbes 80 000 tööealist inimest vähem kui praegu. Vananev ja vähenev rahvastik mõjutab väga oluliselt nii riigi tulusid kui ka kulusid. Ühelt poolt kasvavad sotsiaalkulud veelgi, teisalt hakkab nappima majanduse tootlikkuse ja riigi tulude tõstmiseks vajalikku kvalifitseeritud tööjõudu. Vajalike inseneride koolitamisega on probleem juba praegu. Riigikontrolli auditid on näidanud, et üldharidussüsteem ei suuda piisavalt ette valmistada loodus- ja täppisteadusi edasi õppivaid abituriente, samuti ei ole ümber- ja täiendusõppe süsteem suunatud kutseoskuste täiendamisele või uue kutse omandamisele. Õpilaste arv väheneb tulevikus aga kiirelt.

Räägitakse, et eesti keele ja kultuuri säilimiseks on vaja vähemalt miljon elanikku. Huvitav, mitu töötajat on tarvis majanduse ja riigi teenuste töökorras hoidmiseks? Kas näiteks aastal 2020 on töötajate arv ja nende tootlikkus piisavad, et maksta ära riigi arved, õpetajate palk ja pensionäride pension ning vaadata lootusrikkalt tulevikku? Demograafilised protsessid mõjutavad otseselt ka kohalikke omavalitsusi ja nende võimalusi teenuseid pakkuda. Julgen öelda, et siin on otsustamatuse ja mõne inimese isiklike seisukohtade domineerimise tõttu rong juba jaamast väljunud. Me ei too maalt lahkunud noori enam tagasi kriitilise piirini hõrenenud valdadesse, ettevõtja ei loo sinna töökohti, sest kvalifitseeritud töökäsi sealt ei leia ja omavalitsusel pole ettevõtet millegagi toetada. Mõnel pool pole enam ka hommikuti mittevärisevaid töökäsi. Huvitaval kombel on ka ettevõtjad sellest pigem vaikinud ja viinud oma tootmise mujale, selle asemel et valitsuselt tegutsemist nõuda. Ettevõtte vajaks võib-olla maad, aga omavalitsusel pole seda anda, sest omandireformi lõpuleviimisel ei ole riik suutnud otsustada, milline on omavalitsuste maavajadus. Usalduskriis ei luba reformimata maad omavalitsusele anda, sest ettevõtlus ei olevatki omavalitsuste ülesanne.

Mis üldse on omavalitsuse ülesanne? Ega sedagi nii täpselt tea, kuigi Riigikohus ütles juba 2010. aasta märtsis, et olukord, kus ülesanded on omavalitsuslikeks ja riiklikeks jagamata, on põhiseadusvastane. Segaduse vilju näeme tegelikkuses. Riik ei saa aktsepteerida, et omavalitsus jätab talle pandud ülesande täitmata või pakub teenust kvaliteediga, mis kõigub olematu ja rahuldava vahel. Seni ei ole paraku soovitud otsustada, millist teenuse taset võib põhiseaduse järgi garanteeritaks pidada. Teenuse kõikuva kvaliteedi üheks põhjuseks on see, et kaks kolmandikku omavalitsustest saab kogu maksutulust 13%, ülejäänud kolmandik saab aga arenguks kasutada 87%. Seejuures peavad nii ühed kui ka teised täitma täpselt samu ülesandeid. Aga et midagi pole ette võetud, siis ilmselt ei näe te siin ka probleemi. Mina küll näen!

Haldusreform on üks neist reformidest, mille vajalikkust olen alates 2006. aastast kõigis oma kõnedes rõhutanud. Minu seisukohad ei ole muutunud ja oleks juba tragikoomiline neid täna jälle pikemalt üle korrata. Äsja teie

ees esinenud õiguskantsler tegi asja taas n-ö puust ja punaseks, aga kui otsustajatel ei ole tahet ega julgust vajalikke reforme teha ning nende vajadust tunnistada, siis pole midagi parata.

Austatud Riigikogu liikmed! Kiites heaks võlakriisi päästepaketi, olete andnud nõusoleku panustada suuri summasid euro püsijäämiseks. Palun, olge innukad ka Eesti rahva ja riigi püsijäämise kindlustamisel! Mõelge sellele, mitu töökätt on Eesti riigi toimimiseks vaja ja mida need töökäed peavad oskama teha. Mõelge sellele, kuidas järeltulevale põlvele konkurentsivõimeline haridus anda, ja mõelge ka sellele, kuidas tulevikus pakkuda vanuritele väarikat tuge. See on teie põhiseaduslik kohustus. Peame ausalt otsa vaatama meie kestlikku arengut ohustavatele muredele. Nagu näeme, jätkub neid nii lähematesse kui ka kaugematesse aastatesse. Tuleb igati toetada majanduse tuluteenimisvõimet ja vaadata üle kõik riigi suuremad kulukohad. Peame välja selgitama, kas meie suuremad kuluvaldkonnad, nagu sotsiaalkaitse, tervishoid ja haiguskulutused, täidavad oma eesmärgi ja kas raha kasutatakse seal võimalikult targalt. Ma kardan, et seadustatud kulusid üle vaatamata ei jätku meil nendeks ühel hetkel lihtsalt enam raha või jäävad soiku arengusse panustatud investeeringud.

Lugupeetud kuulajad! Hiljuti ütles üks Riigikogu liige Riigikontrolli audiitoriga kohtudes, et riigikogulase isemõtlemine ja valitsuse otsuste ümber tegemine tähendaks ju midagi mässulaadset. Mina nimetaksin küll seda hoopis aruteluks, rahvaesindaja rolli auväärseks ja tegelikuks kandmiseks. Loodan, et ...

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud ettekandja, kas te soovite oma esinemisaega pikendada?

Mihkel Oviir

Kui tohib, siis 35 sekundit.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, 35 sekundit!

Mihkel Oviir

Loodan, et Riigikontrolli aastaülevaatest leiate ainet aruteluks küll, ja kes ei viitsi lugeda, see näeb seal ka hulgaliselt pilte. Soovin

Riigikogu uuele koosseisule jõudu ja mõistust!
Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Heimar Lenk, teie küsimus!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Te ütlesite, et hulk ministriumide probleeme ei jõugi aruandluse või Riigikogu ja avalikkuse ette. Ma olen kindel, et kui ma homses Riigikogu infotunnis ütlen peaminister Ansipile, et Riigikontrolli ülevaates tuleb esile terve rida puudusi riigivalitsemises ja tulevikustsenaariumides, siis vastab peaminister mulle nagu tavaliselt irooniliselt: Lenk, te ei lugenud ülevaadet põhjalikult, tegelikult räägitakse seal Eesti riigi kiirest arengust, kiireimast kogu Euroopas. Mul on teile küsimus. Te olete palju dokumente läbi töötanud, millest on nende aastate jooksul selline hoiak Eesti riigi valitsemises sündinud ja välja kasvanud?

Mihkel Oviir

Aitäh küsimuse eest! Minu vastus oleks kahene. Ühest küljest seesama Eesti edulugu, millest me räägime. Ma olen pidanud väga palju käima endise Nõukogu Liidu liiduvabariikides. Nendega võrreldes on Eestis kahtlemata olnud edulugu, selles ei saa keegi kahelda. Kui me võrdleme selle eesmärgiga, mille valitsus on seadnud – jõuda viie jõukaima riigi hulka –, võtame kogu informatsiooni läbi selle dimensiooni, siis sellisel juhul me peame hoopis teistmoodi hindama, teistmoodi käituma, teistmoodi otsustama. Seda esiteks. Teiseks, mis puudutab konkreetset seda, et te ei ole dokumente põhjalikult läbi lugenud, siis loomulikult tuleb ka teil dokumendid põhjalikult läbi lugeda. Ega Riigikogu liikmetel ei ole võimatut neid dokumente saada, ei öelda, et ei, nendele ei anta. Aga minu jutt käis selle kohta, et kui ministriumid esitasid valitsusele oma tegevusaruanded, siis seal oli loetletud oma 68 ülesannet, mille kohta nad ütlesid, et on täitmata. Loomulikult rahandusminister selekteerib, mida ta peab oluliseks ja mida ta ei pea oluliseks. Noh, oluline on võib-olla see, et Riigikantselei ei kinnitanud ühte europrogrammi jne, aga ülejäänud jättis ta märkimata. Minu vastus on: te lugege ise läbi ja öelge, miks neid

ei ole selles aruandes, mis teile on esitatud. Ükski nendest dokumentidest ei ole ju iseeneest salajane.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja, suur tänu teile väga põhjaliku ettekande eest! Lugesdes teie hinnangut, pöörasin erilist tähelepanu energiat käsitlevale peatükile, mille te olete pealkirjastanud "Selgusetus energeetikas". See pealkiri räägib juba iseenda eest. Siit me näeme, et natuke vähem kui aasta pärast võib Eesti tarbijat oodata hinnašokk ja Eesti elektritootmist väga troostitu stsenaarium. Te lõpetate punkti 164 lausega: "Riigikontrolli hinnangul on küsitav põlevkivielektri konkurentsivõimelisus avatud turu tingimustes ja on oht, et põlevkivijaamad jäävad seisma ning Eesti elanike kinnimakstud investeeringud on olnud asjatud." Kas te olete minuga nõus, et olles teinud selle analüüsi, tuleb tõdeda, et tänane valitsus, eriti aga seda valdkonda kureeriv majandusminister, on käitunud kas süüdimatult või äärmiselt vastutustundetult Eesti energiaperspektiivi silmas pidades?

Mihkel Oviir

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt see väide, et võib tabada hinnašokk. Ta ei või tabada, vaid ta tabab niikuinii, sest elektri hind avaliku turu tingimustes kasvab. Ütleme, et siin teist varianti ei ole. Millised on Eesti arengusuunad? Vaadake, mina mäletan, et viimase 10–15 aasta jooksul on kogu aeg selle ümber diskuteeritud, alates sellest, milliseid jaamu me elektri tootmiseks kasutame. Kas me kasutame põlevkivil töötavaid jaamu, võtame kasutusele tuumajaamad või toome siia oluliselt juurde tuule jõul töötavaid generaatoreid. See otsus tuleb ära teha. Meie kartus, et põlevkivi baasil toodetav energia läheb nii kalliks, et vabaturu tingimustes ei pruugi see leida ostjaid – see on probleem, mille me oleme lugupeetud Riigikogu ette toonud. Me palume Riigikogul seda väga tõsiselt arutada ja need otsused teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lugupeetud küsijad, jääme töö- ja kodukorra seaduses ettenähtud 60 sekundi

juurde. Küsimusi on palju. Palun, järgmine on Jaak Allik! Palun vajutage nupule "Sõna"! Tehnilistel põhjustel vaheaeg üks minut. Jätkame 10.40.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Me jätkame praegu järgmise küsijaga. Tehnik tuleb ja korrastab Jaak Alliku mikrofoni. Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud riigikontrolör! Ma olen sunnitud ennast kordama ja ütleva taas kord, et usutavasti lõviosa parlamendist eelistaks karikatuuride asemel näha nii tähtsas aruandes pigem diagramme, võrdlusi ajaloo ja teiste riikidega, nii nagu see oli näiteks viimases inimarengu aruandes. Ma arvan, et see oleks kohasem, kui Riigikontrollist tuleks selline aruanne, sest karikatuur on teadupärast kõverpeegel, aga me sooviks ikkagi õiglast peeglit. Aga minu küsimus on selle kohta, kas ja millal on Riigikontrollil plaanis teha põhjalikum audit selles osas, kuidas ja kui efektiivselt me oleme kasutanud Euroopa Liidu vahendeid. Riigikogu saaks siis selle alusel järgmist perspektiivi võimalikult targalt ja täpselt planeerida.

Mihkel Oviir

Aitäh! Kõigepealt ma pean vastama küsimuse-eelsele kommentaarile. Vaadake, see on niisugune stiili küsimus. Üle-eelmine Riigikogu oli seisukohal, et kuulge, liiga igav on lugeda, võiks nagu ilmestada. Kui austatud Riigikogu ei taha seal pilte näha, siis need pildid sealt välja võtta on kõige lihtsam. Samal ajal ma pean ütleva, et meie aruande formaati on toodud eeskujuks väga paljudes Euroopa riikides. See aruanne pole mõeldud lugemiseks mitte ainult teile, kes te olete targad, haritud, teate väga paljude probleemide tagamaid, vaid on mõeldud lugemiseks ka kodanikele. Tavaline inimene võtab kätte ja võib-olla hakkab seda lugema. Ma olen absoluutselt nõus, et me võime need pildid välja võtta, see on kõige lihtsam, kuigi üks piltide initsiaator oli kunagi Raivo Järvi, kes ütles, et väga hea, kui seal niisugused ilmestavad materjalid sees oleks. Aga see selleks.

Teine küsimus, mis te esitasite. Ma pean teile ütleva, et me oleme Euroopa rahade

kasutamise probleeme mitmes auditis välja toonud. Me oleme need välja toonud alates sellistest omavalitsuse küsimustest, kus mõnekilomeetrise vahega on kaks kõrvuti seisvat spordihalli või mõni kultuuriasutus. Me oleme välja toonud sellise juhu, kus üks omavalitsusjuht tuleb ja ütleb, et kes see loll ehitas sinna elektriküttel tööpäetuse maja, mida keegi ei kasuta, elekter on kallid ja talvel seda maja üldse ei kasutata. Ühesõnaga, kui on huvi, siis määratakse see siht, mida me peaksime konkreetselt auditeerima. Me oleme valmis väga tõsiselt kaaluma, et vaadata Euroopa Liidu raha kasutamist.

Ma võin teile öelda oma isikliku seisukoha. Meil on kaks raha, meil on Eesti riigieelarve raha, mida me loeme ja mida me vaatame, ja siis on olemas veel Euroopa Liidu raha, mida me jagame n-ö tunduvalt laiemale käega. Riik on selles mõttes ennast kenasti distantseerinud, et näiteks kohalike omavalitsuste puhul piirkondlik maavalitsus, omavalitsuste liit võtab ja jagab. Öeldakse, et ahah, teie saite eelmisel aastal, aga nüüd tahaksin mina ka saada. Nende rahade juures puudub see ratsionaalne nägemine ja ratsionaalne käitumine. Me võtame väga tõsiselt jälgimisele mingisuguse aspekti Euroopa Liidu raha kasutamises ja püüame järgmisel aastal seda teile auditeerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud riigikontrolör! Erinevalt eelküsijast minule need karikatuurid meeldivad, sest üks kogu see meie valitsuse tegevus ole üks suur karikatuuride jada. Küsimus puudutab mul aga ühte väga tõsist hinnangut selles aruandes. Riigikontrolli hinnangul on valitsuse tegevusprogrammi eesmärgid suunatud pigem praeguse olukorra säilitamisele ja oluliste kulvaldkondade ülevaatamisele ning reformimisele ei ole nagu mõeldud. Puuduvad terviklikud reformikavad, millele te ka oma suulises ettekandes korduvalt tähelepanu juhtisite. Mis te arvate, mida tuleks ette võtta, et valitsus loobuks eneseimetlusest – et see toimub, seda me kuuleme siin infotunnis peaministri suust alati – ja hakatakse ka tulevikku vaatama?

Mihkel Oviir

Kõigepealt ma pean ütlema, et Eestis on eri tasanditel tehtud küllaldaselt prognoose, mis meid ootab mitte järgmiste valimiste ajal, vaid 5, 10 või 20 aasta pärast. Need parameetrid on suurtes raamides selged. Seda esiteks. Mida nüüd teha karikatuuridega, seda on raske öelda. Üks ütleb, et karikatuure tuleb juurde panna, teine ütleb, et karikatuure tuleks maha võtta. No proovi siis seda kirikut keset küla saada. Aga kolmandaks, kuidas teie käitute oma alluvaga, valitsusega, keda te olete ametisse nimeetanud ja kelle üle te teostate järelevalvet – vabandage, siin on minul väga raske teile nõu anda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me proovime nüüd jällegi Jaak Allikule sõna anda. Palun, kas õnnestub?

Jaak Allik

Lugupeetud härra Oviir! Väljendades oma ammust ja püsivat sümpaatiat teie isiku suhtes, pean ma ometi esitama teile küsimuse, sest oma eilses Postimehe intervjuus te ründasite mind. Te ütlesite seal: "Teine kaunis jutt, millega välja tullakse, on see, kuidas poliitikud ikka võitlevad selle eest, et võim rahvast ei kaugeneks, et ikka kohalik identiteet säiliks, haldusreformi tahtjad ei hoolivat demokraatiast jne. See on puhas loba ja demagoogia, millega üritatakse varjata oma tegelikke motiive, miks reform põhja lasta." Pean tunnistama, et need on täpselt minu mõtted. Ma arvan tõepoolest, et kohalik omavalitsus pole pelgalt avalike teenuste büroo, neid probleeme saab lõpuks ka teisiti lahendada. Kohalik omavalitsus on kohaliku võimu teostamise paik ning mida lähemal on võim rahvale, seda vähem võõrandunud ja seda läbipaistvamalt kontrollitav ta on. Seepärast oleks 15 valda Eesti riigile hukatuslik. Ma arvan tõesti nagu peaminister Ansipki, et haldusreformi, mis tähendaks valdade sundliitmist, pole Eestile vaja. Palun, kas te avaksite, millised on minu tegelikud motiivid sellist loba ajada?

Mihkel Oviir

Ma tänan selle äärmiselt huvitava küsimuse eest! Mina ei tea teie mõtteid ega ükskõik kelle siin saalis olija mõtteid. Seda esiteks. Teiseks, ma ei võtnud Alliku nime vist kordagi suhu.

Kindlasti on siin erinevate mõtete, ideede kandjaid väga palju. Eile õhtul tegin lahti televiisori, "Aktuaalses kaameras" oli see Saaremaa uus maavanem, kes ütles, et tuleb teha haldusreform. Kui me loeme läbi Jüri Raidla täna ilmunud artikli, siis seal olid täpselt need samad küsimused. Me räägime ju tegelikult millest? Me räägime ühest küljest tendentsidest, mis on. Teisest küljest me räägime nendest avalikest teenustest, mida omavalitsus peab osutama, muidu ta kaotab. Me võime sinna maale klubisid, kultuuri- ja kõiki muid seltse teha, kuid see ei ole omavalitsus. Omavalitsusel on teatud ülesanded, mida ta täitma peab. Me konstateerime, et omavalitsused ei suuda neid ülesandeid täita. Nad ei suuda neid täita ka füüsiliselt, küsimus ei ole mitte rahas. Vahel öeldakse, et andke raha juurde jne. Kui ühel vallaametnikul on kaheksa ülesannet, mida ta peab professionaalsel tasemel täitma – no seda ei ole võimalik teha, härra Allik. Seda ei ole võimalik teha! Ma kujutan ette, et sinu suurtele annetele vaatamata ei saa sa samaaegselt olla lavastaja, ooperilaulja, filmirežissöör jne, kuigi niisugune asi oleks väga tore. Me räägime ju asja sisust: omavalitsusel on teatud ülesanded ning ta kas suudab neid ülesandeid täita või ei suuda. Muutke need ülesanded ära! Tehke nii, nagu oli esimese Eesti Vabariigi ajal, kus omavalitsustel oli kuus kategooriat, igalühel olid omad ülesanded, üks kategooria, teine ... Ülejäänud ülesanded täitis riik.

Meie omavalitsused – sellest rääkis ju ka õiguskantsler – ei suuda praegu oma ülesandeid professionaalselt täita. Neil ei ole professionaale! Lugege kokku, kui palju on Eestis üldse olemas spetsialiste teatud valdkondades, planeeringute valdkonnas jne. Mis tuleb välja? Huvitatud pooled võtavad kätte ja teevad need planeeringud ära konkreetsele vallale või konkreetsele omavalitsusele, kus on mängus nende huvi. Rahva huvi jääb tagaplaanile. Pärast tullakse ja öeldakse, et kes see loll oli, kes lasi mere äärde planeerida mingisuguse küla või mingisuguse muu asumi.

Me räägime, härra Allik, asja sisust. Ma ei taha kritiseerida teie mõtet, et omavalitsus peab rahvale lähemal olema. Me kõik oleme ju seda kuulnud. Siin ei ole mitte midagi uut. Muutke ära, öelge, et need ei ole need ülesanded! Öelge seda, et me teeme ka nagu eelmise Eesti Vabariigi ajal kuus kategooriat omavalit-

susi, igapäev omad ülesanded. Aga me ei saa lubada, et omavalitsused ei suuda pakkuda inimestele seda teenust, mis nende põhiseadusest ja seadustest tulenev kohustus on. Me räägime ju tegelikult sellest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Austatud riigikontrolör! Enne küsimuse juurde minekut kaks sõna pildimaterjalist. Jah, meile, riigikogulastele, seda tõesti vaja ei ole. Professionaalsel tasemel on see minu meelest liigne. Kuid teades kultuurilugu, me elame ajastul, kus inimeste lugemisoskus väheneb ja märgusõna on pinnalisus. Seetõttu ma saan riigikontrolöri lähenemisest aru.

Aga nüüd asjast. Teie ettekandest jäid kumama säärased märgusõnad, et riigil on kohustus garanteerida väärikas vanadus ja hoolitseda ka õpetajate palkade eest. Samal ajal on päris ülevaate alguses Riigikontrollil ikkagi näpp hoitavalt püsti, et riigi reservidest ei piisa ja võlguvõtmine on loomulikult üpris keeruliste tagajärgedega.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus!

Raivo Järvi

Mida te siiski peate prioriteediks, kas riigi rahandusliku tervise hoidmist või palkade ja pensionide probleeme?

Mihkel Oviir

Aitäh selle küsimuse eest! Jälle me jõuame tagasi selle kogumiku piltide juurde. Ma ütlesin ju ka, et kes ei viitsi lugeda, vaadaku pildid läbi. Aga probleem ei ole praegu loomulikult selles. Vaadake, siin on ka midagi väga isiklikku, raske on tuua institutsiooni seisukohta. Mina isiklikult ei võta laenu, mul ei ole mitte mingisugust laenu, ja seda ma vaatan ka riigi tegevuses. Eesti rahval on aastakümnete jooksul kogunenud selle kohta väga palju vanasõnu ja raamatutes on samuti väga palju kirjeldatud, mida laen endaga kaasa toob. Kogu minu probleem on praegu selles – no tegelikult see ei ole ju minu probleem –, et fikseeritud kulud on meil tõusnud 75%-ni ja sotsiaalkulutused

kasvavad kogu aeg ennaktempos. Kuhu see nüüd mõne aasta jooksul edasi läheb? No ei ole võimalik, et me paneme kõik sotsiaalkuludesse ja siis loeme: haridussüsteemi arenguks ei jätku meil vahendeid, selle süsteemi arenguks ei jätku meil vahendeid. Ma olen seda meelt, et me peaksime vaatama sotsiaalkulud läbi sellest aspektist, et nad ei läheks sihitult. Riigi poolt peaks saama toetust see, kes seda toetust vaieldamatult vajab. See oleks kõige lihtsam tee. Ma saan aru kõigest neist vastuväidetest, mis hakkavad tulema. Et no kujutage ette, kuidas üks laps sööb ühes lauas ja teine laps sööb teises lauas, üks laud on see, mida toetab riik või tuleb see toetus läbi omavalitsuse, teist ei toetata. Kõik on õige, aga on üks moment – see on raha! Meil ei ole seda krabisevat raha rohkem, kui meil on, ja me ei näe ka mingisugust suurt perspektiivi tulevikus. Teie ülesanne on see tasakaal leida! Mina tõin need arvud välja ainult selleks, et teile öelda. Ei ole võimalik, et meil kasvavad teatud kulud ennaktempos ja see tegevus, mis peaks meile tulevikus raha tooma, jääb tagaplaanile. Haridusminister ütleb ju õigesti, et mis siis teha, ma konstateerin, et mul ei jätku teatud arenguteks raha. Aga see on teie kollektiivne tarkus, võib-olla see pildimaterjal polegi siin kõige olulisem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Ma küsin sellesama tähelepanu pööramise kohta. Te olete ettekandes korduvalt rõhutanud ja kirjutate ka aruandes, et 75% riigieelarve kuludest on n-ö fikseeritud ja riigil jääb üha vähem vabu vahendeid oma prioriteetide elluviimiseks. Tegelikult me rääkisime sellest juba viis aastat tagasi, kui see protsent oli veel 6, ka siis oli see probleem. Me oleme siin mõndagi teinud, kevadistungjärgu ajal me vähendasime tulumaksusoodustusi, oleme elektriaktsiisi täielikult ja saastetasusid lahti sidunud keskonnaprojektide finantseerimisest, vähendanud käibemaksusoodustusi ...

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Aivar Sõerd

Minu küsimus on: kas me oleme õigel teel? Tähendab, piltlikult öeldes, ma arvan, et ma ei liialda, kui ma ütlen, et meil on kaks maksu, mis ei ole fikseeritud, käibemaks ja raskeveo- kimaks. Kas me oleme õigel teel, kui me piirame maksusoodustusi ja ei suuda ...

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu küsijale! Küsimus on, kas me oleme õigel teel. Selge, aitäh!

Mihkel Oviir

Ma tänan selle küsimuse eest! Mina vastaksin nii: kui hakkab peale järgmise Riigikogu valimise kampaania, siis ma lähen kohtumisele oma kandidaadiga ja ütlen talle, kas me minu arvates oleme õigel teel või ei ole. Ma ei saa öelda siin auväärsele parlamendile, kas parlament on õigel teel või mitte. Parlament on alati õigel teel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh! Ma pean tunnistama, et lugesin seda asja eile õhtul ja see võttis mul täielikult une ära. Ma olen alati kahtlustanud, et meie valitus kasutab sotsialistliku realismi võtteid, kui ta räägib Eesti elust, aga see on tõendus sellele. Aga siiski, kas te ei leia, et te olete võibolla oma hinnangutes liiga karm? Mind huvitab näiteks see osa, mis puudutab meie meditsiini ja nimelt perearstisüsteemi. Ma küsisin ka sotsiaalkomisjonis Riigikontrolli esindajatelt, mis asi on põhjendamatu arstivisiit. Kas see on see visiit, mille tulemusena mulle öeldakse, et ma olen terve? Mulle vastati, et jah, nii see on. Mis asi on põhjendamatu arstivisiit ja miks ei võiks neid visiite ikkagi ette tulla, sest ega kõik inimesed, kes lähevad arsti juurde, ei pea ju ilmtingimata olema haiged või hakkama surema?

Mihkel Oviir

Ma tänan selle küsimuse eest! Mis puutub une äravõtmisse, siis ma ei tea, mida soovitada. Tuleks teha visiit arsti juurde ja öelda, et uni läinud, tema siis annaks midagi. Seda esiteks. Teiseks, vaadake, nendes materjalides ei ole ju mitte midagi uut. Aasta jooksul on kõik

need materjalid jõudnud Riigikogu komisjonide laua peale. Neid on arutatud ja siamaani ei ole ühegi materjali kohta öeldud, et see on ebaõiglane, see on tendentslik. Faktid on õiged. On jäänud erinevad seisukohad ja erinevad arvamused lahenduste kohta. Mida tähendab, nagu te ütlete, põhjendamatu visiit? Mul on praegu raske hindama hakata, mis asjad on põhjendamatud visiidid arstide juurde. Ma võin ainult öelda, et me testisime perearste. Perearstid ütlevad, et näete, meil käivad pidevalt vanad inimesed, kel on vaja sotsiaalset kontakti, mitte arstiabi. Loomulikult neil kuskil valutab, siin valutab, seal valutab, und ka öösel ei tule, aga see ei tähenda veel ... Mida see tähendab? See tähendab jällegi meie raha. Iga visiit maksab, iga vastuvõtt maksab.

Vaadake, mulle on tihti öeldud, eriti Eiki Nestor, et ma olen pensionäride vastu. Ma ei ole nende vastu! Ma ütlen, et mõelge, me ei saa kulutada rohkem, kui meil raha on. Selles mõttes me peame rääkima ka inimestele, et ärge minge arsti juurde, kui teil tõelist häda käes ei ole. Leidke sotsiaalseks suhtluseks muud vormid ja kohad, kus te käia võite. Mina loen raha. Ma ei ütle seda, et pension on meil liiga suur. Ma ei ütle, et arstiabi on meil liiga kättesaadav või et meil oleks vaja veel rohkem haridust, et igasse külla oleks vaja oma kooli. Ka see on ökonoomika küsimus. Lõppkokkuvõttes, kui palju me suudame koole üleval pidada? Me konsolideerime tegelikult ju ka koole selleks, et suuta nendesamade rahadega välja tulla. See on minu arvates see põhiline probleem, mis meil antud juhul on. Ei saa vaadata kõiki asju läbi poliitikaprisma. Loomulikult meeldib omavalitsustele, et igas külas oleks oma kool, et igas külas oleks oma kultuurimaja. Aga mis maksab nende ülalpidamine? Teil ei ole ju raha rohkem, kui teie ette tuuakse. Jagage siis see raha ringi targemini, kui seda suudavad teha ministeeriumid, valitus jne. Ka see on ju kõik tegelikult teie kätes! See on teie vastutus ja selle kohta saab ainult teie käest küsida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra Oviir! Tänan teid omalt poolt põhjaliku ette-

kande eest! Kuidas te arvate, kas meil on seaduste puudus või puudus seadustest või puudus täitevsüsteemist, et saaks need miinused, mis te oma kokkuvõttes ja ettekandes välja tõite, parandada? Või on see süsteemne probleem ja meie riigis iga kord probleemid taastuvad ja süvenevad?

Mihkel Oviir

Täna! See on niisugune pikk ja olemuslik küsimus. Ma hakkaksin peale sellest, et ühtegi probleemivaba riiki ei ole olemas. Kui me oleme Lätis ja Leedus, siis minu kolleegid ütlevad, et jumal küll, kui hea teil on, mingit probleemi teil ei ole, poliitika on stabiilne, näete, meil Zatlars ei saanud spiikriks, kaks hääletamist ja kogu valitsusk koalitsioon on lõhki läinud. See on üks lähenemine sellele asjale. Ma olen alati öelnud oma arvamuse, et reformidega on see asi, et nad tuleb õigel ajal teha, sest iga reform toob paratamatult tagasilöögi. Ma tõin kunagi isegi niisuguse näite, et reformiga on nagu haigusega. Kui sul on vähk, siis esimeses ja teises astmes on see ravitav, nagu arstid ütlevad, aga neljanda astme korral öeldakse, et ei maksa torkima minna, ta ei ole enam ravitav. Teatud reformidega on täpselt samasugune küsimus. Kui ma vaatan poliitilisi surveid, mida praegu avaldatakse igalt poolt ka Riigikogu liikmetele – saate aru, kõik tahavad midagi –, siis see on see otsustamise küsimus. Ja lõppkokkuvõttes jõuab iga otsustamise küsimus kuhu? Jõuab järgmiste valimiseni. Varsiti on omavalitsuste valimised, varsti on Riigikogu valimised. Paratamatult, ma olen seda jälginud, näitavad need lubadused, mis antakse valimiste eel, eelkõige meie valija kvaliteet. Te tahate valijale meeldida ja siis öeldakse väga palju niisuguseid asju, millel kahjuks ratsionaalset katet ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud riigikontrolör! Jagan teie kriitikat pakendijäätmete kogumise süsteemi kohta. Nõustun, et järelevalve siin sisuliselt puudub. Pakendijäätmeid ei saa alati kodu lähedal ära anda, rääkimata mugavusest, ning inimeste teavitamine ei ole piisav. Lisaks inimesed tegelikult ei tea, et pakendite äraandmine ei ole

neile tasuta, vaid poes on käitlustasu taaskasutusorganisatsioonidele juba kauba hinna sisse arvestatud. Meil on praegu Eestis paralleelselt kaks kogumissüsteemi, kus ühele, EPP-le on antud monopol ja teised konkureerivad omavahel, kuid akrediteeringu kaudu on ka neil peaaegu monopolne seis. Kas teie arust tuleks pakendijäätmete valdkonnas teha suuremaid struktuurilisi muudatusi, et meil kaubad poes liiga kalliks ei läheks ja et ka metsa all vähem prügi oleks?

Mihkel Oviir

Aitäh! Mina ei teeks struktuurilisi muudatusi. See, mis puudutab jäätmeid, sh pakendijäätmeid, istub eelkõige meis endis sees. Mitte midagi ei ole teha! Kui me hakkame vaatama, siis näiteks Ragn-Sells tegi selle roheline koti ringi, kus juba kodus kõikvõimalikud pakendid ära sorteeritakse, kuhu tuleb plastmass, kuhu tuleb paber. Sealt hakkavad kõik need asjad peale. Ühest küljest on meil kõik süsteemid ju olemas. Rohkem tuleks rääkida nende süsteemide olemasolust ja neid propageerida ning lõpuks jõuab kõik see tagasi inimeste teadvusesse. Kogu säästev käitumine, sh pakendijäätmetega, istub väga palju kinni inimeste teadvuses. Me peame alati mõtlema, kus kohas on need mõjurid. Mina tean sellist kõige olulisemat mõjurit, et laps tuli lasteaiast koju, pani vanemate järel veekraani kinni ja ütles: oi, vesi on kallid, seda ei maksa nii palju kulutada, lasteaias räägiti sellest. Väga paljud asjad istuvad meil peas kinni. Ma ei ole see inimene, kes ütleb, et seadusi on vähe, andke seadusi, andke seadusi, andke seadusi! Minu arvates tuleb tänapäeval seadusi anda nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik. Ei saa seadustega kompenseerida teatud valdkondades, ütleme, inimese enda puudusi või inimese enda arengut, inimese enda teadlikkust. Ei aita seadused, kuhu kirjutada veel, et metsa alla ei tohi prahti visata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud riigikontrolör! Mina lugesin hiljuti inimarengu aruannet ja see oli enamikus punktides või, ütleme, peaaegu täielikult Eesti eduloo kirjeldus. Siis ma lugesin Riigikontrolli

aruannet ja kuulasin täna siin sinu esinemist. Tegelikult te peaksite nagu rääkima enam-vähem ühest ja samast asjast, aga sinu aruandest ja sellest Riigikontrolli raportist ma ei saanud õieti ühtegi positiivset pidepunkti. Ja siis ma mõtlesin, et äkki sa unustasid need. Ma pakun sulle nüüd võimaluse, äkki sa tahad nimetada mõne asja, mida Eesti riik on tõeliselt hästi ja õigesti teinud. Kui sa tunned, et sa tahad rohkem neid asju nimetada, siis nimeta minupärast kas või kolm.

Mihkel Oviir

Ma tänan, hea küsija! Igal protsessil on kaks poolt: üks on positiivne pool ja teine on negatiivne pool. Nii nagu on ka inimestega, ei ole meil täielikke ingleid ega ei ole meil täielikke kuradeid, no näiteks nagu sinagi, üks ole. Seda esiteks. Ma ütlen veel kord, et kui vaadata Eesti riiki, siis on olemas, mis kontekstis me vaatame. Kui me vaatame Eesti riiki selles kontekstis, kus me olime paarkümmend aastat tagasi, Nõukogude Liidu ajal, siis me oleme väga hästi omadega välja tulnud. Randpere, sina ütlesid, et liigume nüüd selle viie parima, tugevaima, rikkaima, õnnelikema suunas. Vaadake, siis on meil teised kriteeriumid! See, millest Riigikontroll räägib ja peab rääkima, on riskide küsimus, kus kohas meie näeme riski. Ma ei ole kindel, et need riskid alati realiseeruvad, aga me peame need riskid teie ette välja tooma, sest teie vastutate. On need kaks poolt. Te ise siin, mõned teist ütlevad, et te ei taha kogu aeg kuulata seda ühte, positiivset poolt, mis igas nähtuses on, et toome välja ka selle teise poole. Kui sa ütled, et näete, selles teises pooles ei saa riski olemuslikult üldse olla, et meie probleemid lahenevad iseenesest, siis ma ei usu seda. Nende probleemidega tuleb pidevalt, iga päev tööd teha ja ka sina pead nendega iga päev tööd tegema, ärimees Randpere!

Nii et ma ei ütleks, et meie oleme ülearu kriitilised. Me toome välja riskid ja need ei ole mitte ainult siin välja toodud. Need on toodud aasta jooksul välja kõigis auditites, mida meie audiitorid on teinud. Need auditid on ju enam-vähem ka ministeeriumides läbi arutatud. Kõige ei olda rahul, ei olda nõus. Ma olen ka sellega nõus. Me ei ole selle viimse tõe kriteerium ega heerold siin teie ees. Aga me toome välja ühe probleemi, ühe niisuguse seisukoha,

millega me palume arvestada. Me ei hakka teie eest vastu võtma otsuseid, aga te ei saa ka elada ainult selles n-ö roosas vahus. Te peate nägema seda elu teist poolt. Nii et selles mõttes on meie positsioon, tuleb öelda, tüüpiline riigi kõrgemate kontrolliasutuste positsioon kogu maailmas. Ja nagu mu kolleegid tihti on öelnud, ega meid selle eest üheski riigis eriti ei armastata. Aga kui me nendega omavahel koos oleme, siis me saame väga hästi läbi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud riigikontrolör! Oma vastustes täna siin saalis olete läinud tunduvalt kaugemale, kui teie kirjalik aruanne seda teeb, ja see on väga tervitatav, see on positiivne. Olete tulnud välja ka mitme nutika lahendusega, mis kirjasõnas võib-olla kõik nii head ei paistaks. Üks teema, millele te olete täna siin saalis tähelepanu pööranud, on just toetuste muutmine vajaduspõhiseks, mis leevendaks seadustega sätestatud püsikulude tekitatud koormust riigieelarvele. Loomulikult on see väheneva ja vananeva rahvastikuga riikides igal pool niimoodi. Aga te olete siin toonud välja paar head mõtet, mida teha näiteks haldusreformi seisukohalt. Kas teil on veel mõni ettepanek, mida siis teha ikkagi selle väheneva ja vananeva rahvastikuga? Üks meede on vanemahüvitis, mille Riigikogu on sisse viinud ja mis on sündimust suurendanud. Kas teil on mingeid muid ettepanekuid, kuidas meie rahvaarvu suurendada?

Mihkel Oviir

Vaadake, vana inimene hakkab minevikule mõtlema. Kui te rääkisite siin, et mu jutus tuli natukene paremini välja, kui selles tekstis oli, siis mul tuli meelde üks niisugune asi. Me olime Randperega kunagi justiitsministri abid ja Erki Silvet hakkas otsima endale uut abi, sest mina pidin natuke mujale nihkuma. Ma küsisin siis tema käest, et eelmine abi oli laulev abi, järgmine – mina – oli rääkiv abi, kas ta kolmandana võtab endale tantsiva abi. Erki Silvet ütles, et ei, tööd tegeva abi. Nii on nende küsimustega.

Milles on probleem? Probleem on selles, et väga hästi tehakse ära niisugused kiired muu-

datused, kui Riigikontroll on teinud otseselt ettepaneku mingisuguse konkreetse vea parandamiseks, millegi muutmiseks. Umbes 50-60% kõikidest meie ettepanekutest täidetakse aasta-kahe jooksul ära. Üks osa ettepanekutest, mis tekitab väga suurt vaenu, on n-ö poliitilised seisukohad, kus öeldakse, et jah, poliitiliselt me ei saa seda ettepanekut toetada. Siin tuleb mul meelde, et kunagi me tegime suure auditi, mis puudutas turbaasju, turba kaevandamist jne. Tollane keskkonnaminister ütles, et ei, need tüdrukud, kes selle auditi tegid, ei tea mitte midagi, aga kolme aasta pärast olid kõik need ettepanekud ometi realiseeritud. See on see järgmine küsimus, mis seal on. Minu arvates on meie probleem jõuline struktuuriliste muudatuste läbiviimine. Mul ei ole midagi selle vastu, ütlen veel kord, kui palju meil ühte või teise või kolmandasse kohta läheb. See puudutab haridust. Me ei suuda haridussüsteemi nende rahadega ülal pidada, mitte midagi ei ole teha! Siis kogu sotsiaalpakett. Midagi ei ole teha, me peame saavutama, et raha läheks sellele, kes seda raha vajab, et see ei läheks üldiselt kõigile. Mitte sellepärast, et mul oleks kahju, aga mitte mingisugust teist võimalust ei ole. Meil ei ole võimalik ilma haldusreformita toime tulla, kas see meile meeldib või ei meeldi. Jaak Allik võib nüüd jälle ütelda, et see on kohalik omavalitsus ja see on rahva südame-tunnistus seal sees. Vaat nüüd ma panen sulle nagu sõnad suhu, sest eelmine kord sa ütlesid, et ma olen selliseid sõnu öelnud, mida ma ei olnud. See ei ole nii. See on objektiivne paratamatus, vaadake ümberringi, mis maailmas toimub! Need asjad tuleb ära teha, kuigi need on valulised asjad. Aga mida kaugemale edasi see läheb, seda valulisemaks nad muutuvad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma jätkan kolleeg Rõivase küsimust Euroopa Liidu vahendite kasutamise efektiivsuse kohta. Keskenduksin eelkõige täiskasvanuharidusele, millest enamikku rahastatakse Euroopa Liidu tõukefondidest. Te olete viinud läbi põhjaliku auditi ja leidnud, et selles vallas keskendutakse eelkõige kvantiteedile ehk siis kuni nädalapikustele kursustele ja seminaridele. Kvaliteet on

selliste koolituste puhul selgelt madal ja EL-i ning eelarve raha on kasutatud suhteliselt ebaefektiivselt. Teie audit ilmus septembris 2010 ning haridus- ja teadusminister lubas siis kogu täiskasvanuhariduses suurema koordineerimise enda peale võtta. Mul on kaheosaline küsimus. Esiteks, teie auditist on möödunud terve aasta, kas te olete näinud mingisugust edasiminekut selles vallas? Ja veel. 2012. aasta riigieelarves on suured summad planeeritud täiskasvanuharidusele. Kas need tegevused, mida rahastada kavatakse, täidavad Eesti riigi pikaajalisi eesmärgi?

Mihkel Oviir

Minu arvates see, mille kohta te praegu küsisite, on üks kõige komplitseeritumaid ja keerulisemaid küsimusi üldse, kogu see plokk, mis puudutab täiskasvanuharidust. Me võime selle probleemi viia ka selle tasandini, kas me saame kvalifitseeritud spetsialiste nendesse valdkondadesse, kus me neid vajame. Ja me võime jällegi kuulda, kuidas suur Loksa tehas avalikkuse ees deklareerib, et näed, neile on tulnud küllalt tellimusi, aga nendele töödele ei ole võimalik leida kvalifitseeritud keevitajat.

Me peame üle saama tervest reast probleemidest, mis puudutavad lühiajalisi koolitusi. Tähendab, me peame saama pikemaajalised koolitused, kus inimene omandaks uue kvalifikatsiooni. Teoreetiliselt on ju väga hea rääkida, kuidas iga inimene peab arvestama, et tal tuleb elus oma 5-6 korda ametit vahetada. Need koolitussüsteemid, mis praegu on püsti pandud, ei rahulda tegelikult vajadust spetsialistide järele. Aga me hakkame oma tööplaani arutama ja ma räägin kolleegidega, võib-olla me peaksime selles valdkonnas, arvestades selle tähtsust, tegema järeldusi. Siis saame millalgi suvel ette kanda, mida tegelikult on ette võetud ja kuidas minister on oma lubadusi täitnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rütli!

Karel Rütli

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud riigikontrolör! Minu küsimus on metsade arengukava jätkusuutlikkuse kohta. Te olete kritiseerinud seda, et arengukavas soovitakse raiemahutusi tõsta 12–15 miljoni kuupmeetriini. Ma

arvan, et küsimus ei ole niivõrd pindalades ja raiemahtudes, kui võrd raiemahtude struktuuris puuliikide kaupa. Võtame okaspuu, kõva lehtpuu ja pehme lehtpuu – surve okaspuudele on loomulikult suur, sellepärast et okaspuid on kasulik raiuda. Samas tuleneb raieringide intensiivsus sellest, et metsad üle ei küpseks. Kas te oma analüüsis uurisite ka seda, milline on arengukava jätkusuutlikkus just eri puuliikide raiemahtusid arvestades? Keskkonnaministeerium oma aruandes Euroopa Komisjonile on ka tõdenud, et vanad laialehelised metsad ja soometsad on halvast seisundis.

Mihkel Oviir

Selle auditi juures ongi küsimus raiete struktuuris. Küsimus ei ole mitte selles n-ö rohelises massis, mis meil on, et kui Eestis kasvab juurde nii ja nii palju tuhandeid tihusid ning nii palju nendest me raiume maha, siis olekski kõik. Probleem, mis me oleme välja toonud, on veel mitmetahulisem. Küsimus on ka looduskeskkonnas. Mõne taimeliigi, mõne loomaliigi elupaik saab olla ainult teatud metsamassiivides, teatud vanusega metsas jne. Ühte ülearu palju lõigates me teeme ka loodusele olulist kahju. Samal ajal on ka selge kõikide metsameeste, metsatöötajate, metsaomanike huvi: kõik tahavad suurt, täiskasvanud männi-, kuuse- ja muud sellist metsa. Siin on meie arvates probleemid ja Keskkonnaministeerium peab nendega tegelema, arvestades kõiki aspekte, mitte ainult ökonoomilisi aspekte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh! Lugupeetud riigikontrolör! Lugeses ülevaate sisukorrast peatükke, tundub, et Eesti riik oleks nagu kokkukukkumise äärel, väga palju on probleeme, nõutakse reforme. Samas on üks peatükk, kus haridussüsteemi iseloomustavad pidevad reformid. Kas siin ei ole vastuolu, et ühelt poolt nõutakse pidevaid reforme, teiselt poolt öeldakse halvustavalt, et toimuvad pidevad reformid?

Mihkel Oviir

Aitäh küsimuse eest! Ma ei leia siin mingisugust olulist vastuolu. Vaadake, reform ei

saa olla permanentne. Muudatused ja areng saavad olla pidevad. Reform tuleb ühekordselt ette võtta ja ära teha ning edasi hakkab loomulik areng. Selles on kogu probleem! Haridusega ei saa eriti tõmmelda. Me peame ütlema, et jah, niisugune on nüüd Eesti mudel, me viime selle mudeli ellu ja nüüd me hakkame teda aastate jooksul edasi arendama. Kui me puudutame teisi, n-ö struktuurilisi reforme, siis see on see, mis meie arvates tuleks praegu ära teha ja ka edasi minna on paratamatu. Seal ei saa olla pidevat reformi, et me võtame jälle need omavalitsused – kus Jaak Allik on? – ja hakkame seal tegema, täna teeme ühtemoodi, aasta pärast teeme teistmoodi ja veel edasi kolmandat moodi. Me peame võtma süsteemi kokku, otsustama ja ära tegema, sest üks 15 aastat on juba selle ümber räägitud, seda asja arutatud. Reform ei saa olla permanentne, see on see loosung, mille ma võiksin välja käia. Areng aga küll.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea riigikontrolör! Mul on ka küsimus selle peatüki kohta, mille pealkiri on "Selgusetus energeetikas". Te olete ilusasti kirjeldanud seda kurba saagat, mis on seotud meie põlevkivielektrijaama uue ploki ehitamisega, kus riik on meeleheitlikult üritanud anda abi, aga kuidagi ei ole õnnestunud. Te hindate ka seda, et see viimane praegu aktuaalne skeem tasuta CO₂ kvoodi andmise kohta ei pruugi realiseeruda. Mina olen kuulnud veel ühte varianti, mida võib rakendada, kui see stsenaarium peaks tõesti nii minema. See on põletada koos hakkepuitu ja põlevkivi ning maksta hakkepuidu eest taastuvenergia toetust, mis ühtpidi kajastuks meie kõigi elektri hinnas ja teistpidi tõstaks olulisel määral hakkepuidu hinda turul. Kas te peate seda tulevikus mõistlikuks lahenduseks?

Mihkel Oviir

Jällegi esimene lähenemine. Kõigepealt ei saa me vabaturu tingimustes öelda, et miski langetab või tõstab meie kui tarbijate elektri hinda. See hind kujuneb välja turul. Seda esiteks. Teiseks, mis puudutab seda riigi abi, siis siin ei ole väga selgeid ja üheselt mõistetavaid

reegleid. Riigi abi piiride kompamine käib ju Tallinna ja Brüsseli vahel tegelikult kogu aeg. Pakutakse välja üks mõte, üks idee, pakutakse teine, vaadatakse, kuidas sellele reageeritakse. Nii et selles on praegu minu arvates see põhimõtteline küsimus.

Mida arvata sellest koospõletamisest? Kui me põlevkivi ja hakkepuitu koos põletame, siis tekivad omad probleemid. Nagu te väga hästi teate, on see koospõletamine nendele, kellel on ahiküte, toonud sellel sügisel kaasa kütuse hinna järsu, mitmekordse tõusu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea riigikontrolör! Olete täna mitmel korral puudutanud haldusreformi vajalikkust. Endise omavalitsusjuhina ja ka maavanemana võin kinnitada, et kui üheksa aastat tagasi oleks Võrumaal Robert Lepiksoni algatatud haldusreform läbi viidud, siis ilmselt vähemalt riigikontrolör ei oleks täna saanud kasutada positiivseid näiteid selles osas. Aga minu küsimus on veidi teisest kandist. Puudutasite tööjõu väljavoolu ja see on tõepoolest probleem, et väga paljud meie inimesed töötavad teistes riikides. Aga kas te oskate öelda mõne hea meetme, millega need inimesed siia kinnistada? Mina ei oska peale riigipiiride sulgemise midagi öelda. Ja kui tohib veel, siis kas peate otstarbekaks referendumi haldusreformi läbiviimise küsimuses?

Mihkel Oviir

Ma hakkaksin lõpust peale. Ma ei ole eriti veendunud referendumi läbiviimise otstarbekuses, sest ma ei suuda formuleerida küsimust. Kõige raskem referendumi juures on küsimuse formuleerimine. See küsimus, et kas te soovite haldusreformi või ei soovi, ei anna enamikule inimestele mitte midagi, sest nad ei tea, mis selle sisu on, mida selle all mõeldakse. Selles mõttes on see probleem.

Küsisite, kuidas hoida inimesi Eestis kinni. Inimesi ei ole võimalik Eestis kinni hoida. See on üks meie eelis, ka inimestel on võimalik minna. Nad lähevad mitmel põhjusel. Üks on see, et noored tahavad vaadata, kuidas elu kuskil mujal maailmas on. Teine on puhtalt paljade küsimus, nad saavad seal tunduvalt kõr-

gemat töötasu, kui neile on võimalik Eestis maksta. Olukorda saab stabiliseerida paari asjaga: üks on huvitav töö, mis inimesel on, mida ta tõesti tahab teha, ja teiseks me peame ootama ja lootma oma töötasude kasvu. See on ainukene oluline võimalus, mille peale me saaksime oma tuleviku üles ehitada. Ülejäänud lahenditesse ma hästi ei usu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea eesistuja! Hea ettekandja! Oma vastustes te korra mainisite, et omavalitsused võiks diferentseerida ülesannete järgi kuude klassi, nagu kunagi Eesti ajal oli. Kas te näete, et praegu on Eestis omavalitsusi piisavalt või peaks neid olema rohkem või vähem, kui hakata neid diferentseerima nii, et kuskil osutatakse ühtesid teenuseid ja kuskil teisi?

Mihkel Oviir

Aitäh! Kõigepealt, nagu te ise õigesti ütlesite, see oli enne 1940. aastat, kui omavalitsusi oli palju ja kõik said aru, et nad ei suuda nendele pandud ülesandeid täita. Kuna nad ei suutnud täita oma ülesandeid, siis jagati nad gruppidesse. Aga pidi olema keegi, kes need ülesanded võttis ja kes neid täitma asus. Neid ülesandeid, mida konkreetne omavalitsus ei suutnud täita, hakkas täitma riik. See on esimene probleem.

Edasi, mis puudutab omavalitsuste tulevikku, siis ma tahan tähelepanu juhtida ainult ühele asjale. Kõige hullem on, kui öeldakse, et teeme jälle komisjoni ja hakkame uurima. Minu arvates on praegu võimalikke stsenaariume küllaldaselt ja kõik on läbi uuritud. Pigem jookseb siit läbi nagu poliitiline piir. Ütleme, niisugune poliitikakauge inimene, nagu ma olen, mina küll ei saa aru, miks kõik IRL-i inimesed ütlevad, et see on hädavajalik, see on möödapääsmatu, ja kõik reformi inimesed ütlevad, et kuulge, see ei anna mitte midagi, see on demagoogia, seda ei ole vaja teha. Mind alati hämmastab, kui see piir on nii jäik, et see piir tuleb parteipoliitiliselt välja. Aga ju siin on mingisugused keerulisemad ja olulisemad arvestused, miks see nii- või teistmoodi on, millest mina aru ei saa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh kõigepealt väga torelda ettekande eest, kus oli tasakaalus nii tark mõistus kui huumorimeel ja veidike kriitikat muidugi ka. Üheks põhiteemaks on praegu kujunenud omavalitsusreform. Kas teile ei tundu, et üks omavalitsuste kriisi põhjus on siiski see, et neil ei ole oma volituste täitmiseks, oma funktsioonide täitmiseks piisavat ja keskvalitsuse suvast sõltumatut tulubaasi? Just selline olukord, kus oodatakse keskvalitsuselt või kellelki millegi andmist või võtmist, soodustab suserdamist. Te viitasite korduvalt ajaloole ja ajalooline kogemus ütleb: kui omavalitsustel on selged mängureeglid, siis nad õpivad üsna pea targalt, peremehetundega käituma ja, nagu ajalugu näitab, õpivad ära ka selle, et tark on ühineda.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus!

Aadu Must

Ma kord juba küsisin seda. Kas põhipõhjuseks ei ole siiski see, et omavalitsustel ei ole piisavat, oma funktsioonide täitmiseks sobivat tulubaasi?

Mihkel Oviir

Aitäh selle küsimuse eest! Minu arvates on see natuke ühekülgne lootus, et raha paneb kõik paika. Raha ei pane kõike paika. Põhiline, milles enamikus omavalitsustes minu arvates on küsimus, on kompetentsus. Seda kompetentsust ei ole võimalik ka sisse osta, mitte midagi ei ole teha. See vabatahtlik ühinemine, kas seda on keegi keelanud tegemast? Sellest on räägitud, kümme aastat on räägitud vabatahtlikust ühinemisest: ühinege, ühinege, ühinege! Aga saate aru, nad kurinavad ei ühine ju, vaatamata kõigele. On räägitud sellest, et hea küll, teatud funktsioone võiks koos täita, aga neid ei täideta koos. See on ju praegu elu realiteet.

Mina olen seda meelt, et loomulikult on omavalitsuste ülesannete täitmiseks vaja raha, aga ainult raha ei ole see, mis suudaks lahendada väikeste ja viletsate omavalitsuste probleemid. Selles on praegusel juhul probleem, lihtsalt kompetentsusest jääb puudu. Me oleme

ju kõik arvestanud, kui palju on ühel või teisel vaja ühtesid või teisi spetsialiste omavalitsustesse. Ja siin tekib taas küsimus. Meil on juristide üleküllus, kõik kõrgkoolid lasevad neid välja nagu Väandrast saelaudu. Aga kui me hakkame vaatama, siis paljudes omavalitsustes ei ole isegi vallasekretäri juristi kvalifikatsiooni. See oli mulle tegelikult kohutavalt üllatav. Jurist ütleb, et kuidas ma ikka maale lähen, ma olen omavalitsuses ainukene juristi kvalifikatsiooniga inimene, mul ei ole kellegagi oma probleeme arutada jne. Mina olen seda meelt, mida ütles kunagi toleaegne Pärnu maavanem. Ta ütles, et kui tema tahab omale Pärnu maakonda õigustalitust, siis oleks tal vaja sinna keskele panna üks viis-kuus juristi, teha juriidiline osakond, kes tagaks kogu selle maakonna funktsioonide täitmise. Ma ei hakka rääkima, mis probleemid on tekkinud seoses sellega, et omavalitsustel puudub kvalifitseeritud õigusabi. Muuseas, õiguskantsler rääkis teile siin ju pikalt ja laialt, mis probleemid see on endaga kaasa toonud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Täna! Austatud riigikontrolör! Teie ja valitsusjuhi hinnangud ületavad minu meelest kriitilise piiri. Paljud seisukohad, mida te siin väljendanud olete, võib-olla poleks tohtinud sellesse raamatusse sattuda. Ma vaatasin, et hariduse vallas te olete sisuliselt kõik neli suurt ettevõtmist päris korralikult põhja pommitanud. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus on halvasti ette valmistatud – pole selgeid eesmärke, veel vähem selged on vahendid –, sama käib kõrghariduse reformi kohta, riigigümnaasiumide, haridusstrateegia kohta. Minu küsimus on järgmine. Te ju osalete valitsuse istungitel ja ma usun, et te ei varja seal oma seisukohti. Kas te olete arutelude käigus juhtinud tähelepanu sellele, et seaduseelnõud peavad olema teatud küpsusastmega? Kui eesmärgid on segasevõitu ja vahendid ka, siis ei tohiks eelnõud Riigikogusse sattuda, et mitte Riigikogu aega tarbetult kulutada.

Mihkel Oviir

Aitäh küsimuse eest! Põhimõtteliselt ei ole meie eesmärk ju mitte midagi põhja lasta.

Eesmärk on probleemid teieni tuua. Seda esiteks. Teiseks, mis puutub seaduseelnõudesse, eriti seletuskirjadesse, mis peaksid näitama, millised probleemid ja protsessid seadus endaga kaasa toob, siis oleme nende kvaliteeti auditeerinud. Paari nädala pärast saab lugupeetud komisjon härra Stalnuhhiniga eesotsas selle auditi arutada. Vaadake, kogu probleem on alguse saanud sellest, et on tekkinud idee, mida võiks teha, aga selle taga puudub analüüs, mis probleemid ja protsessid selle elluviimine võib endaga kaasa tuua. Ühesõnaga, poliitilise idee transformeerimine praktiliseks, rakenduslikuks tegevuseks on ülimalt suur ettevõtmine. Väga palju käiakse välja poliitilisi ideid, mille realiseerimisega tekib terve rida probleeme, terve rida raskusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin teie käest haigekassa ja töötukassa raha liitmise kohta riigieelarvega. Kuidas te seda kommenteerite? Kas sellega saavutatakse näiline riigieelarve tasakaal ja väiksem defitsiit? Kui lugeda siit veel edasi, et perioodil 2011–2015 ületavad Eesti Töötukassa tulud kulusid 650 miljoni euro võrra, kas siis on üldse mõtet raha töötukassas nii palju hoida? Võib-olla kasutaks töötukassa raha ära?

Mihkel Oviir

Teate, ma mõtlen seda vastust praegu. Ma annan teile ehtsa bürookraatliku vastuse. Lugupeetud Riigikogu, ma pean kahetsusega ütleva, et me ei ole seda auditeerinud, mille tõttu ma ei saa oma seisukohta välja öelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud riigikontrolör, ma tänan teid väga konkreetse aruande eest! Ma jätkaksin kolleeg Tarmo Tamme küsimust. Teie aruandes on rõhutatud, et väga paljudes olulistest valdkondades, kus riik peab õigusaktide alusel kulutama teatava summa, on kasutatud hoopis tõukefondide raha. Ja te olete öelnud, et kuna tõukefondide summadele ei saa kindel

olla, siis on näiteks tööturuteenuste osutamine praegu ebaselge. Samas me teame, et töötukassa kogub ka praegusel perioodil, kui Eesti tööpuudust väljendatakse kahekohaliste arvudega, reserve. Neid reserve isegi suurendatakse. Kas teil on plaanis tähelepanu pöörata sellele, kuidas praegu tööturu ja täiendusõppe valdkond rahastamist leiab?

Mihkel Oviir

Me oleme tööturu ja täiendusõppe valdkonda auditeerinud. Kuna siin oli ka ettepanek veel kord analüüsida, mida on tehtud, millised probleemid on, siis me järgmisel nõupidamisel, kui me hakkame arutama oma uut tööplaani, väga tõsiselt kaalume, kas mitte selles valdkonnas järelaudit teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Austatud riigikontrolör! Täna selle ettekande eest ja loomulikult nende kommentaaride eest! Lugesin selle kirjaliku ja piltidega illustreeritud ülevaate läbi – see on asjalik ja põhjalik. Täna te olete siin andnud veidi ka naljatlevaid ja ironiseerivaid vastuseid. Ka mainides Riigikogu kui valitsuse tööandjat oli teil väike muie suul. Ma olen selle muigega nõus – tegelikult meil ikka on vastupidi. Aga mind huvitab see, mida te arvate oma elukogemuse baasil: mismoodi oleks võimalik saavutada, et tõstatatud probleemküsimuste arutelude läbiviimisel tekiks ühiskonnas suurem sünergia õigete otsuste vastuvõtmise näol?

Mihkel Oviir

Ma tänan! Kõigepealt tahan öelda, et kui ma räägin Riigikogust ehk parlamendist, siis ei ole mul mingit muiet ei suunurgas ega kuskil mujal nurgas. Seda esiteks. Ma olen parlamentarismi absoluutne toetaja, sest ma saan aru, et paljud hädad algavad sellest, kui me parlamentarismi kahtluse alla seame. Aga ma tahan teile ühte asja öelda. Parlament toimib ju tegelikult koalitsiooni ja opositsiooni põhimõtetel. Ma olen tihti teie infotundi kuulates mõelnud, miks opositsioon on nii viletsalt oma küsimusi ette valmistanud. Miks on nad nii viletsalt läbi töötanud küsimused, mida on peami-

nistrile ja teistele esitatud? Kui te ei ole rahul peaministri vastustega, miks te siis lasete kõrvad longu ja väidate, et ta ilustab jälle tegelikkust?

Süsteem töötab sellisel juhul, kui need kaks poolt on võrdväärsed. See informatsioon, mis teil on, peab olema täpselt samasugune, nagu on koalitsioonil. Kohe, kui opositsioon end lõdvaks laseb, on seda otsemaid tunda kõikides eluvaldkondades. Me oleme nüüd opositsioonist küllalt rääkinud, aga ma kordan, et opositsioon peaks ennast tunduvalt rohkem kokku võtma, alates küsimuste läbitöötamisest. Opositsioon on siin näiteks toonud, et valitsusest on Riigikogu menetlusse esitatud mõned viletsad eelnõud. See on muuseas õige. Aga ma olen vaadanud ka valitsusele esitatud opositsiooni eelnõusid. Uskuge mind, vanainimest, need eelnõud ei ole teps mitte tugevad. Sealgi on probleeme ikka omajagu nii seletuskirjades kui ka kõiges muus. Parlamendi kvaliteet sõltub tegelikult mõlemast pooldest. See on nagu lind kahe tiivaga: kui üks tiib ei rapsi vajalikul määral, siis vajub linnukene põhja. Aga veendunud parlamentarismi toetajana soovin ma parlamendile jätkuvalt jõudu ja edu!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud riigikontrolör! Te rääkisite ka oma ettekandes, et Riigikogu liikmed võiksid ja peaksid rohkem huvi tundma kõikide nende rahaeralduste kohta, mis on suunatud ühele või teisele aktsiaseltsile läbi riigieelarve ja töite siin välja Eesti Energia, kuid aastaaruandes on kirjutatud ka, et AS Riigi Kinnisvara, AS Hoolekandeteenused jt on saanud sellist maksumaksjate raha, millest sisulist ülevaadet Riigikogu liikmetel ei ole. Eks me püüa oma kirjalikes arupärimistes ja suulistes küsimustes nii peaministrile kui teistele ministritele detailsemad olla. Aga minu küsimus puudutab seda, et eelmisel aastal sõlmis valitsus partneritega saastekvootide müümiseks juba 11 kokkulepet. Kas teile ei tundu, et kõik see, mis on seotud saastekvootidega, on Riigikogust mööda läinud? Meil puudub ülevaade lepingutest, partneritest, nende valikutest jne. Milline on teie hinnang?

Mihkel Oviir

Minu hinnang on väga selge. Riigikogust läheb mööda ainult see, mida Riigikogu ei taha näha, ei pea vajalikuks vaadata. Riigikogule esitatakse eelarve ja aruanne just täpselt sellises liigenduses, nagu teie seda nõuate. Kui Riigikontrol on mõnikord teinud ettepaneku, et see liigendus võiks olla täpsem – saate aru, see võiks olla ülevaatlikum –, siis vastus on väga lihtne. Riigikogu seda ei taha, ei pea seda vajalikuks. See on omaette küsimus.

Mis puutub kvoodi müüki, siis ma tean, et kvoodi müümisel on omaette spetsiifika. Aga kui te ütlete, et te soovite näha neid lepinguid ja teada põhimõtteid, mille alusel on seda kvooti müüdud, siis ma ei kujuta ette, et mõni minister ütleb, et ei, me teile seda ei tutvusta. Ma lihtsalt ei kujuta seda ette! Kui te kinnitate, et te olete küsinud, ja teile on öeldud, et ei, minge põrgu, me opositsioonile neid pabereid ei näita, siis ma säärast asja ei usu. See ei ole võimalik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Aitäh, austatud juhataja! Austatud riigikontrolör! Te olete siin põhjaliku ülevaate teinud ka kultuurivaldkonna kohta. Siin on öeldud, et viimasel viiel aastal ehitatud või siis renoveeritud objektide finantskohustused ja tegevuskulud nõuavad järjest suuremat osa eelarvest, ulatudes 2014. aastal juba 12%-ni eelarvest. Teile ilmselt on teada, et järgmisel aastal algab ka kultuurivaldkonna kinnisvara üleandmine Riigi Kinnisvara AS-ile. Kas teie hinnangul aitab see kaasa tegevuskulude kokkuhoiule ja kogu tegevuse tõhustamisele kultuurivaldkonnas?

Mihkel Oviir

Aitäh teile küsimuse eest! Ma pean ütlema, et mina olen inimene, kes põhimõtteliselt toetab kinnisvara üleandmist AS-ile Riigi Kinnisvara. Justiitsministeerium, mille kantsler ma olin umbes kümme aastat tagasi, andis esimesena oma vara üle AS-ile Riigi Kinnisvara. Ühel tavalisel ministeeriumil ei jätku inimesi, ei jätku professionaalseid teadmisi ei täites tellija rolli, ei ehituse järelevalvaja rolli ega ehituse ekspluateerija rolli. Nendeks rollideks

pole ressursse! Ja kui me praegu vaatame, et suurem osa nendest varadest antakse üle AS-ile Riigi Kinnisvara, siis mina pean seda õigeks. Seda enam, et parlamendil on siis võimalik ühest kohast saada adekvaatne ja professionaalne ülevaade kõigest, mis toimub riigi kinnisvaraga.

Mis puutub teatud objektide ehitamisele, siis meil on tihti jäänud tagaplaanile see, mis maksab puhtalt nende objektide füüsiline ekspluaateerimine, kui suured saavad olema majandamiskulud. Kui palju läheb energiat? Millist energiat kasutatakse? Kui palju see kaugemas perspektiivis maksma läheb? Sellest tulenevalt ongi meil tihti probleem selles, et me kolm-neli aastat hiljem avastame, et oi, nende objektide ekspluaateerimine on tunduvalt kallimaks läinud, kui me algselt plaanisime, ja see võtab suure osa meie ministriumile ettenähtud vahenditest, et mingil määral tagada nende objektide majandamiskulud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Laurson!

Peeter Laurson

Aitäh! Härra Riigikontrolli esimees! Olete ütelnud, et põlevkivist toodetava elektrienergia konkurentsivõimelisus on avatud turu tingimustes küsitav. Millise elektrienergia konkurentsivõime teie hinnangul ei oleks küsitav? Kas see on tuuleenergia või tuumaenergia? Palun teie hinnangul!

Mihkel Oviir

Milline ei oleks minu hinnangul konkurentsivõimetus? Te mõtlete seda? Üks aspekt on, et põlevkivienergia osas me oleme olnud väga ühel meelel. Me oleme olnud väga uhked: see on meie enda maavara! Me oleme suutnud ennast sisuliselt kõikidest teistest tootjatest lahti lülitada, oleme suutnud ise endale tagada vajaliku energiavarustuse, mis on ääretult oluline.

Avatud turu tingimustes ju seda enam ei ole. Avatud turu tingimustes võidab see, kes suudab elektrienergiat odavamalt toota. Kui me ei suuda seda toota odavamalt kui teised energiatootjad Euroopas, siis mida me saame teha? Sellisel juhul on meil võimalus otsustada, mida oleks meil võimalik selle põlevkivist toodetud energiaga tegelikult peale hakata,

kui teised seda kõrge hinna tõttu ei osta. Kui hakata seda müüma alla omahinna, toob see kaasa terve rea probleeme.

Mis puutub tuuleenergiasse, siis te teate ju väga hästi tuuleenergiaga seotud komplikatsioonid – tuuleenergia tootmise tsüklilisus ja kõik, mis on sellega seotud. Kui me vaatame, mis mujal maailmas toimub, mis toimub näiteks Soomes, siis väga oluline on tuumaenergia. Norrakad aga kasutavad suures osas veeenergiat selle elektri tootmiseks, mida nad müüvad.

Meil on samuti arvutused ja arvestused tehtud. Ka Eesti Energia võttis kätte ja hakkas tegema süvauuringut, mis käsitleb tuumaenergia tootmist. See kõik sõltub kümnetest väga erinevatest probleemidest. Pärast seda tragöödiat, mis Jaapanis juhtus, ja pärast seda, mida sakslased otsustasid tuumaenergia osas, on kogu majandusmaastik segi paisatud ja praegu on ääretult raske võtta mingisugust selget seisukohta. Võib-olla selgub tõesti mõne aasta pärast, et põlevkivienergia ongi ääretult kasumlik. Aga meie räägime oma auditites olukorrast konkreetses ajas ja ruumis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud riigikontrolör! Väga huvitav oli teie ettekannet kuulata ja veel huvitavam on küsimustele vastuseid saada. Enamik läbivaid teemasid on puudutanud tulude-kulude poolt, raha, kui efektiivne üks või teine kulutus on jne. Teatavasti on mitu institutsiooni – tööandjate keskkliit, Eesti Pank ja eile ka IMF – rõhutanud järgmise aasta riigieelarvet puudutades vajadust meie tulude prognoos konservatiivsemalt üle vaadata ja arvestada ka tõsiste riskidega. Millised soovitusel on teil meile riigieelarve menetlemiseks? Järgmisel nädalal hakatakse riigieelarve eelnõu menetlema.

Mihkel Oviir

Minu soovitusel on selged. Saate aru, minu ideoloogia on lihtne: olla nii konservatiivne, kui on vähegi võimalik. Seda esiteks. Teiseks tuleb arvestada kogu seda maailma- ja Euroopa majanduse turbulentsi. Me ei tea, mis juhtub kolme kuu pärast, viie kuu pärast, aasta

pärast – milliseks majanduskliima Eestis kujuneb, milliseks kujuneb see meie lähiriikides ja mujal Euroopas ning kogu maailmas. Me elame kõige hullemal perioodil, kus puuduvad selged majandusvaldkonda puudutavad prognoosid, mida me võime täielikult usaldada. Selles mõttes ma olen seda meelt, et me peame olema nendes küsimustes nii konservatiivsed kui võimalik. Kuigi me võtame mingil määral laenu, on väga lihtne libastuda ja jääda sellele teele. Seda on tagasi sellesse Prokrustese sängi ääretult raske toppida. Aga see on minu isiklik arvamus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Ka minu poolt aitäh härra riigikontrolörile huvitava ja hästi illustreeritud materjali eest! Aga mul on selline küsimus. Teie aruandes on palju juttu haldusreformi vajadusest. Muu hulgas tõite oma sõnavõttus ühe põhjusena välja ka selle, et spetsialiste on sellise hulga KOV-ide juures vähe. Eile kuulasime riigieelarve kontrolli erikomisjoni ja korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni ühisistungil Kaitseministeeriumi väisanud teie audiitorit ja selle valitsemisala esindajaid. Tuli välja, et selles valitsemisalas läbiviidavate riigihangete nukra olukorra üks põhjus on samuti spetsialistide vähesus ja hangete teostajate hajusus valitsemisalas. Siit ka minu küsimus: kuna riigisüsteemis on meil endiselt dubleerimist, kas haldusreformiga ei peaks kaasnema – sellele eelnema või paralleelselt sellega toimuma – ka niisugune riigireform, et selleski valdkonnas kuludid kokku tõmmata?

Mihkel Oviir

Ma olen seda meelt, et neid kahte küsimust saab koos vaadata – riigireform ja haldusreform. Pean ütleva, et teatud määral see konsolideerimine toimub. Kui me vaatame kogu raamatupidamislikku arvestust, siis praegu Rahandusministeerium konsolideerib tegelikult kõik enda juurde. Selles mõttes me saame vähemate, aga kvalifitseeritumate inimestega hakkama. See on minu arvates oluline. Kui me räägime konsolideerimisest, siis me tihti mõtleme, et oh, haldusreform ei käi mitte. Tege-

likult käib see terves ühiskonnas, aga nagu leti all, nagu salajaselt. Me mäletame, kuidas politsei konsolideeris tegelikult oma tegevust, kuidas seda tegid kohtud jne. See käis nendes valdkondades, kus see võimalik oli.

Mis puutub aga Kaitseministeeriumisse üldse, siis minu arvates Kaitseministeeriumi põhiline probleem – ja ka teie probleem – on soov olla nagu riik riigis. Me põhimõtteliselt ju vaatame, et ahah, me tuleme välja, meil on kaitsekulutused 2% sisemajanduse kogutoodangust. See kõik on hea ja seda me räägime. Aga me pöörame suhteliselt vähe tähelepanu sellele, mida nende summade eest saab, kui mõistlikult ja otstarbekalt neid kasutatakse ja milline on Kaitseministeeriumi enda roll kaitseväe ja selle peastaabi suhtes. See on ääretult oluline teema minu arvates.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud riigikontrolör! Täna on siin saalis pikalt ja palju räägitud energeetikast ja elektri hindadest, aga minu küsimus puudutab Eesti Energia investeeringuid Jordaania ja Ameerika Ühendriikides. Infotunnis ma sellele sisulisi ja arusaadavaid vastuseid pole saanud. Meie jaoks on mure tõsine, seetõttu saatsime just teile suve hakul kolleeg Laasiga palve auditeerida Eesti Energia tegevust seoses nende investeeringutega. Teie vastasite oma kirjas, et ressursside vähesuse tõttu te seda auditit ei alusta. Aga küsimus on siiski üleval ja mure tõsine. Kas te peate mõistlikuks Eesti Energia investeeringuid välisriikidesse ja kuhu te soovitate meil selle küsimusega pöörduda, et teemasse selgust tuua?

Mihkel Oviir

Kui hakata tagantpoolt peale, siis see on ääretult lihtne: on olemas ju Eesti Energia nõukogu, kes peaks andma teile kogu soovitava informatsioonipaki. Nõukogu peaks kinnitama investeeringute plaanid jne. See teave on olemas. Minu kasutuses oleva informatsiooni põhjal ei see õlitootmine Jordaania ega ka arengud USA-s ei nõua Eesti maksumaksja raha. Ma ütlen veel kord: see on minu kasutuses oleva informatsiooni põhjal. Teil on kõige lihtsam kutsuda siia või oma komisjoni Eesti

Energia nõukogu esimees, kes annab teile täpse ülevaate selle kohta, mis seal toimub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab aruande osa, mis räägib kultuurinvesteeringutest, nende otstarbekusest ning jõukohasusest. Aruandes toodu kohaselt võiks Kultuuriministeeriumi ümber nimetada ehitusministeeriumiks ja varsti oleme olukorras, kus olemasoleva raha eest saame küll kütta eri kultuuriobjekte, kuid esinduskollektiividele palka maksta ei suuda, rääkimata rahvakultuuri-, kirjandus-, spordi- ja kunstiprogrammide elluviimisest. Tegelikult me kultuuripoliitikat teha ei suuda. Aruanne räägib eelmisest aastast, seega on need teod juba korda saadetud. Kas te ei karda, et samasugune hullus võib tabada ka teisi ministeeriume ja valdkondi? Kas teil on plaanis ka teisi ministeeriume sellest vaatenurgast kontrollida või vähemalt sellele tähelepanu juhtida?

Mihkel Oviir

Aitäh küsimuse eest! Ma mäletan, mida on kunagi öelnud praegune kultuuriminister Rein Lang. Tol ajal ta ei olnud kultuuriminister ja siis oli tema armastatud irooniline väljend, et "kui ma kuulen sõna "kultuur", siis ma tahan haarata kellu järele". Seda me kõik teame. Aga probleem ei puuduta ainult Kultuuriministeeriumi. Kõige lihtsam on valada teatud asjad betooni. Paraku jäävad sealjuures objektide eksploatatsioonikulud tihti tagaplaanile. Meile on mitmelt poolt tulnud ettepanek vaadata, mis nendest investeeringutest on nüüd saanud, ja me väga tõsiselt arutame, kas mitte teha järelaudit ja uurida, kuidas nende kultuuriobjektide eksploatatsioon on läinud, millest me oleme täna siin nii palju rääkinud. Aga praegu ei ole mul rohkem informatsiooni selle kohta kuskilt võtta, et seda teile edasi anda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Tahaksin puudutada teie ettekande võib-olla

kõige põhilisemat osa – muret meie riigieelarve ja ühtlasi ka riigi jätkusuutliku arengu pärast. Te väljendasite muret, et seadustatud püsikulude osa on meie riigieelarves endiselt liiga suur, ning osaliselt ka juba vastasite küsimustele, kuidas seda olukorda parandada. Te viitasite sotsiaalkulude kas just vähendamisele, aga vähemalt mitte suurendamisele, sama kehtib ka hariduse valdkonnas. Kas teie arvates on veel valdkondi, mida me peaksime kriitiliselt vaagima, mõeldes seejuures ka seadusmuudatustele, et püsikulusid tulevikus vähendada?

Mihkel Oviir

Minu argumentatsioon põhines tegelikult puhtalt rahalisel kalkulatsioonil. Kui meil 75% kulutuste otstarbest on juba seadustega ette nähtud, siis tekib kohe küsimus, mis meil jääb üle arenguks, mis meil üldse jääb kõigeks muuks nendes valdkondades. Teiseks me näitasime, et sotsiaalkulud on viimase viie aasta jooksul rohkem kui kaks korda kiiremini kasvanud. Siin tuleb tasakaal leida.

Mul on praegu väga raske öelda – kui me kuskil komisjonis hakkaksime seda arutama, siis me võiksime veel kord analüüsida oma auditeid. Olgu jutt meditsiinist või muust valdkonnast, kus oleks võimalik konsolideerida, ega see absoluutselt kellelegi ei meeldi. Kui palju me võime haiglaid Eestis ülal pidada? Meil on Pärnu haigla, meil on Valga haigla, meil on Võru haigla, meil on Rakvere haigla, meil on Jõhvi haigla. Kõik need on ju toredad ja head, aga nad nõuavad kahte asja: raha ülalpidamiseks ja spetsialiste.

Kunagi rääkisin ma PERH-i haiglast arstidega, kes ütlesid, et nemad tulid äsja USA-st ja seal oli umbes samasugune haigla. Nad tõid näite, et seal töötab operatsiooniplokk 24 tundi ööpäevas, inimesed vahetuvad. Siin aga aetakse sind öösel kell kolm üles ja öeldakse, et poole tunni pärast sa lähed operatsioonile.

Öeldakse, meil pole ju raha, et ressursi teistmoodi kasutada. Kui mõelda kõikvõimalikele seadmetele ja muudele abivahenditele, mida tahavad hiidlased, mida tahavad võrulased, mida tahavad ma ei tea kes veel – absoluutselt nõus! Hankige aga, kui teil on selleks raha. Ent Eestis ei ole ressursse. Meedikutega on probleem ja probleem on haiglate rahastamisega, kas see meeldib meile või ei meeldi.

Täna ma lugesin kusagilt, et kogutakse allkirju selleks, et Rapla haigla sünnitusosakond alles jääks. Mina paneksin sinna teise poole juurde: võib-olla hakataks koguma ka allkirju, et seal sünnitajad alles jääks. Siis oleks asjal suur mõte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesinaine! Lugupeetud riigikontrolör! Tahaks nii mõnelgi teemal edasi vestelda ja kindlasti need võimalused tulevad, aga praegu küsimuse juurde. Siin on täna juba olnud juttu haridusreformidest ja teie üsna otseses sõnastuses kriitikast selle kohta, kuidas need on ette valmistatud. Paistab, et te räägite üsna tarka juttu ja nii mõnigi jääb teid aeg-ajalt kuulama. Haridusreformide kohta olete öelnud, et käiakse nagu välja idee, aga analüüsid on tegemata. Tundub, et me oleme nüüd uuesti sama ratta peal: minister küll vahetus, aga ideed jäid samaks. Jälle me kuuleme, et jääb järele 71 gümnaasiumi – on ka pakutud 58 ja 59, aga 71 on nagu kõlama jäänud. Seega küsimus: kas teile tundub, et seekord on selle arvu taga ka mingi analüüs või on meil alust oodata teilt mõne aasta pärast samasugust kokkuvõtet?

Mihkel Oviir

Ma kaudselt vastasin sellele küsimusele. Probleem, et on poliitiline idee, aga selle rakenduslik pool on läbi töötamata, ei puuduta mitte ainult ühte valdkonda. See ei puuduta ainult haridust. Võin siin näiteks tuua maa-maksu ja palju muidki ideid. Need on poliitiliselt lennukad ideed – nad lendavad, rahvas toetab neid. Aga probleem on nüanssides, kui me hakkame sellist ideed konkreetselt ellu rakendama. Ehk teisisõnu: kui teil, lugupeetud poliitikud, tekivad valimiste eel jälle väga lennukad ja ilusad ja head ideed, mida valijad toetaksid, siis enne tuleks paika panna ajutrust, kes töötaks need läbi ja kes kavandaks ka nende rakendusliku lahenduse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud riigikontrolör! On huvitav! Te ütlesite, et üks koalitsioonierakond tahab haldusreformi, teine, kuhu minagi kuulun, seisab sellele vastu. Stenogrammis fikseerimiseks tuletan meelde, et peaaegu neli aastat tagasi olid Riigikogus esindatud erakonnad kokku leppimas haldusreformi põhimõtetes. Kuuest erakonnast viis olid enam-vähem ühte meelt, üks erakond vahetas protsessi koordineeriva ministri välja. Ilmselt ei ole asi mitte tahtmises, vaid nendes põhimõtetes, kuidas reform peaks välja nägema. Küsimus on hoopis selline. Mida te pärast seda pikka keskustelu lühidalt soovitate: kas mina Riigikogu liikmena peaksin hääletama riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamise poolt või vastu?

Mihkel Oviir

Mida mina soovitan? Kas teie peaksite hääletama riigi majandusaasta koondaruande poolt? Kui see koondaruanne teid rahuldab, härra Aru, siis palun hääletage kahe käega selle poolt!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Järgmine päevakorrapunkt on meil riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine. Vastavalt põhiseaduse 135. paragrahvile esitab riigikontrolör Riigikogule ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta eelmisel eelarveaastal just enne nimetatud päevakorrapunkti. Seetõttu ma küsin päris konkreetselt: milline on teie arvates ja teie poolt tuvastatult olnud riigi vara kasutamise ja säilimise seis just nimelt eelmisel, 2010. eelarveaastal Eesti Vabariigis?

Mihkel Oviir

Ma tänan selle küsimuse eest! Kogu see protsess on minu poolt olnud kahetine. Ühelt poolt on teile antud ülevaate riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal, teiselt poolt markeerisin ma oma ettekandes ära teatud küsimused, teatud probleemid.

Mis puutub ülevaatesse riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal, siis meie riigi

rahanduse hea seis on kestlik, kui keskendume majanduse konkurentsivõime kasvatamisele ja valdkondade jätkusuutlikule arengule. Seda esiteks. Me oleme kõiki olulisi majandustehinguid analüüsinud 2010. aasta riigieelarve seaduse vaatevinklist. On olnud teatud väiksemad eksimused, mis ei mõjuta meie üldhinnangut. Riigikontroll on kinnitanud riigi majandusaasta koondaruande. Me oleme töösse võtnud ka materjale, mida teie ei ole võtnud. Meie küsimus on selles, milliseid materjale teie vajate oma otsuste tegemiseks. See on praegu põhimõtteline küsimus! Meie oleme neid materjale auditeerinud ja me peame ütleva, et tehingud ja aruanne, mis on kirja pandud, on õigesti kajastatud. Mina rõhusin sellele, mida on vaja teha, et me võiksime samamoodi hinnata eelarvet ka viie aasta pärast, kümne aasta pärast jne. Sellest tulenevalt on ilmne struktuursete reformide vajadus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra riigikontrolör! Eile me esitasime siin saalis majandus- ja kommunikatsiooniministrile arupärimise, mille küsimused olid seotud sellega, et avalikkus kuulis ajakirjanduse kaudu, et Eesti Energia eraldas 2,6 miljonit eurot ettevõttele Nordecon ilma avaliku hanketa. Sellest on palju kirjutatud, aga seoses sellega, lugupeetud härra riigikontrolör, on mul küsimus: kui suur peab asjasse puutuv rahasumma olema, et Riigikontroll sekkuks protsessi?

Mihkel Oviir

Ma pean ütleva, et siin ei ole kindlat rahalist mõõdet. Kõigepealt, meie ressursid on piiratud. Seda esiteks. Teiseks, me koostame omale aasta tööplaani, kusjuures ka teie esitate meile kordades rohkem ettepanekuid, kui me suudame realiseerida. Me oleme töösse võtnud mõningaid protsesse ja probleeme ka väljaspool üldist tööplaani, sealhulgas Tallinna Sadamaga seotu. Ka oleme kujundanud oma seisukohad teatud valdkondades Eesti Energia suhtes ja nii edasi. Aga kui on olemas konkreetsed probleemid, mitte kahtlused ning kui teie arust Riigikontroll peaks mõnda asja selle ja selle pärast uurima, siis me püüame anda

endast kõik. Kui asi ei kuulu prokuratuuri ega politsei pädevusse ning teid ei rahulda majandusministri vastused teie küsimustele, teid ei rahulda nõukogu esimehe seisukohad, siis Riigikontroll püüab probleemi töösse võtta ja leida võimaluse asjaomaseks auditeerimiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud riigikontrolör! Ma liitun nendega, kes on selle ülevaate kohta häid sõnu öelnud. See on tõesti nii huvitav, et seda võib lausa põnevaks nimetada. Ka on see õpetlik. Ma arvan, et sellega tutvumist ei vääri mitte ainult Riigikogu liikmed, mitte ainult valitsuse ametnikud, vaid Eesti tuleviku huvides võiks selle lugejaskond olla palju-palju laiem. Siit minu küsimus: kas te näete mingit võimalust teha ülevaade kõigile kättesaadavaks, sh nendele, kelle jaoks eesti keel ei ole emakeel? Kuidas te sellesse üldse suhtuksite ja kas te näete võimalust tõlkida ülevaade vene keelde?

Mihkel Oviir

Aitäh selle küsimuse eest! Kõigepealt, see on meil avalikustatud meie koduleheküljel, igaüks saab selle sealt kätte. Teatud koguse me ka trükkisime, et anda ülevaade osale inimestele kätte, osale saatsime välja. Mis puutub tõlkesse vene keelde, siis me peame seda kaaluma. Samas ma juhin teie tähelepanu sellele, et Riigikontrolli kodulehekülg on ka vene keeles. Kõiki auditeid me seal küll täies mahus ei kajasta, aga kokkuvõtted on olemas. Ma arutan asja oma kommunikatsiooniinimestega ja järgmine kord, kui võimalus avaneb, saan teile vastata, kuidas me edasi tegutseme.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Aidma!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Mihkel Oviir! Oleme siin kuulnud krõbedaid etteheiteid, eriti tegematajätmistele kohta ühes, teises või kolmandas valdkonnas. Üks väide aga oli, et me tahame liialt meeldida valijatele. Aga nüüd ma nimelt küsin natuke provokatiivselt: kellele tahab Riigikontroll meeldida?

Mihkel Oviir

Vaadake, sellele on mul väga lihtne vastata: Riigikontroll ei taha kellelegi meeldida. Selles mõttes on riigikontrolöril eriline positsioon. Ma ei pea teile meeldima, mul ei ole valijaid. Ma kujutan ette, mida pensionärid hakkavad jälle minu kohta rääkima. Mõni aeg tagasi ju oli jutt sellest, et pensioniiga tuleb tõsta. See oli paratamatu. See on minu eriline seisund. Mulle meeldiks loomulikult meeldida teile kui inimene, ma tahaks kõikidega väga hästi läbi saada, aga riigikontrolörina ma ei pea meeldima mitte kellelegi ja see on praegusel juhul minu positsioon.

Aseesimees Laine Randjärv

Tundub, et küsimusi riigikontrolörile rohkem ei ole. Suur tänu, Mihkel Oviir! Me asume läbirääkimiste juurde. Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Austatud riigikontrolör! Täna kuulasime lühikest ülevaadet riigivara kasutamisest ja säilimisest, mis võttis kokku kirjalikult 70 leheküljel Riigikogule esitatud aruande. See tõi esile põhilised järeldused viimasel ajal läbi viidud audititest, andis ülevaate Riigikontrolli 90 töötaja viimase aasta jooksul tehtud tööst.

Riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmena julgen kinnitada, et see töö on tehtud hästi. Komisjonile esitatud auditiaruanded on koostatud põhjalikult ja asjalikult, võttes arvesse ka auditeeritavate endi seisukohti. Auditite koostamisel konkreetsetes valdkondades on hinnatud nii majandustegevuse finantsilist korrektsust ja õigusaktidele vastavust kui ka sisuliste eesmärkide täitmise säästlikkust, tõhusust ja mõjusust. Riigikontrolli tegevuse eesmärk ongi majanduskontrolli kaudu anda Riigikogule ja avalikkusele kindlustunne, et avaliku sektori vahendeid kasutatakse seaduslikult ja tulemuslikult.

Siiski tahan siinkohal eriti rõhutada viimase nädala jooksul üht minu arvates liialt vähe tähelepanu pälvinud aspekti. Täna kõne all oleva ülevaate leheküljel 5 on punktis 4 kirjas: "Samas ei saa rahul olla riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande koosseisus oleva riigieelarve täitmise aruandega. Et avaliku sektori rahakasutus oleks läbipaistev ja aruannet

saaks uute eelarveliste otsuste tegemisel arvesse võtta, tuleb Riigikogus vastuvõetud eelarve, lõpliku eelarve ja eelarve tegeliku täitmise andmed esitada võrreldaval kujul."

Riigikogule on juba esitatud 2012. aasta eelarve, mille seletuskiri 313 leheküljel sisaldab hulgaliselt valdkondlikke eesmärke ja nende elluviimiseks vajalikke tegevusi. Riigikogu hakkab nende üle kirglikult vaidlema kolme kuu vältel. Küllap see oli nii ka 2010. aastal. Aga tagasisidena esitatakse Riigikogule majandusaasta aruande koosseisus 15-leheküljeline tabel teostatud tehingute raamatupidamisandmetega. Riigieelarvestamise protsessis täidetakse põhjalikult esimene faas, mis on planeerimine. Kinnitatakse, et teine faas, mis on raamatupidamisandmetele tuginev korrektsus, on läbi viidud korrektselt. Aga väga tähtis faas – sisuline hindamine ja järgmisteks perioodideks teadmiste ja kogemuste hankimine – jääb peaaegu ära. Järgmise perioodi planeerimisel võetakse arvesse eelmise perioodi raamatupidamislikke andmeid, mitte sisulisi hinnanguid tegevustele.

Riigikontroll ei hinda poliitilisi eesmärke, kuid on kriitiline riigi poliitiliste institutsioonide, Riigikogu ja valitsuse tegevuse ning ka tegevusetuse osas. Kriitika toetub põhjalikule analüüsile ja on oma konstruktiivsuses tähelepanuväärne. Samas tahan märkida, et auditi tulemus võib ju olla ka positiivne – võib-olla võiks mõnikord pisut ka kiita. Kuigi põhimõtteliselt saab alati paremini ja Riigikontrolli ülesanne on eelkõige puudustele tähelepanu juhtida. Kas ma saaksin aega juurde?

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Annely Akkermann

Ma siiski ei arva, et Eesti on endaga liiga rahul. Eesti on viimaste aastate majanduskriisi võrreldes meiesarnaste riikidega üsna sujuvalt läbinud. Meie, eestlased, oleme enda vastu liiga nõudlikud. Alles me saavutasime üht, aga juba asume hetkekski seisatamata uute eesmärkide poole püüdlema. Kahtlemata on õigustatud kriitika, et kärpimine, mis on hädavajalik lühiajaliselt, ei ole kestlik pikaajaliselt.

Loomulikult vajab Eesti reforme, et kohanuda muutuvate oludega. Võrreldes 20 aasta taguse ajaga on olukord riigis palju muutu-

nud – muutunud on nii elatusalad, elamise alad kui rahvastiku vanuseline koosseis. Nende muutustega peavad kohanema halduskorraldus, haridussüsteem, sotsiaaltoetused, avalik teenistus ja kõigi muude riigi funktsioonide täitmine. Kahtlemata kulutab riik raha tarbetult, kui ta lükkab edasi hädavajalikke reforme. Edasilükkamine on alati raiskamine. Kohanemine on ellujäämise küsimus nii filosoofilises kui praktilises mõttes, nii looduses kui ka riigikorralduses.

Riigikontrolör Mihkel Oviir tõdeb, et paari kolme aasta jooksul viiakse ligi 50–60% auditite ettepanekutest ellu, finantsauditite puhul isegi kolmveerand või rohkem. Riigikontrolli ettepanekud lähtuvad ja peavadki lähtuma oma olemuses täiuslikust olukorrast. Praktiline juhtimine on protsesside juhtimine, mida viivad ellu inimesed, kes ei ole täiuslikud ega tegutse täiuslikes oludes. Siiski nii suur elluviimise protsent näitab, et riigikontrolöri arvamus on kaalukas ja riigi institutsioonid võtavad ettepanekute ellurakendamist väga tõsiselt, isegi kui riigikontrolörile tundub, et muudatused ei ole küllalt kiired ning nende vajaduse kordamine tundub tragikoomiline. Aga igal juhul tuleb korrata ja tegelda puudujääkidega riigikorralduses nii kaua, kuni need on parandatud, siis asuda uute oludega kohanema.

Täna IRL-i fraktsiooni nimel riigikontrolöri ja tema juhivat teenistust nende põhjaliku ja hoolsa töö eest, samuti konstruktiivse koostöö eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnepulti Neeme Suure! Kokku kaheksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Head ametikaaslased! Täna arutame Riigikontrolli ülevaadet 2010. aasta tööst. Riigikontroll on Eesti maksumaksja huvides ja palgal tegutsev sõltumatu asutus, kelle ülesanne on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ja mida selle eest pakkunud. Riigikontrolör institutsioonina ja Riigikontroll asutusena on otsesed demokraatia ilmingud Eesti riigi valitsemiskorralduses. Riigikontroll on objektiivne ja sõltumatu, hoolikas ja kompetentne, koostööaldis ja avatud – seda võin mina kinnitada riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmena.

Väga kurb on tõdeda, et valitsuserakonnad püüavad Riigikontrolli tööd ja tegevust ning selle tulemusi tihti pisendada, alatähtsustada või lausa ignoreerida. Tuleb tunnistada, et küsimusi, mis Riigikontroll on oma ülevaates 2010. aasta kohta välja toonud, on tihti esitanud ka opositsioonierakonnad. Need on tihti summutatud poliitilise retoorika ja parlamentaarsete jõuvõtetega. Veelgi enam: riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmena tuleb tunnistada, et teinekord on lausa kummaline kuulata mõne ametkonna esindaja vastuseid Riigikontrolli esindajale. Kui ministeeriumi esindaja, valitsuskabineti liige või valitseva erakonna liige Riigikogus reageerib Riigikontrolli järeldustele kui üks hea teflonpann – mitte midagi ei jää külge –, siis see näitab usaldamatust ning lugupidamatust ühe väga olulise ja mittepoliitilise institutsiooni vastu.

Riigikontrolli järeldused on väga ja väga mõtlemapanevad. Veelgi enam: need sunnivad ka tegutsema. Riigi energiapoliitika viib iga Eesti inimese sammu võrra lähemale isiklikule pankrotile. Lahendid, mis on välja mõeldud põlevkivienergeetika arendamiseks, ei pea vett, õigemini elektrit ega sooja. Energia hind on hüppeliselt tõusmas, elanikkonna teavitamist pole aga peaaegu et alustatudki. See ei ole poliitiline retoorika, see on Riigikontrolli ülevaade, mis tugineb Riigikontrolli audititele. Esmatasandil osutatavate avalike teenuste hulk väheneb ja nende kvaliteet kõigub. Tsentraliseerimine riigi halduses jätab avaliku elu korraldamisest kõrvale nii kogukonnad kui ka ametkonnad, struktuursed reformid on samas läbi viimata või liiguvad teosammul. Haridussüsteem ei vaja mitte poolikut kõrgharidusreformi, vaid terviklikku planeerimist. Riigihaldus vajab terviklikku ja sisulist riigi reformi, mis tagaks optimaalsed kulud riigihalduses ja kvaliteetse avaliku teenuse kättesaadavuse ka maapiirkondades. Haldusreformi aluseks ei ole mitte piiride joonistamine, vaid sisuline funktsioonide jaotus kohaliku, maakondliku ja riikliku tasandi vahel.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond tänab riigikontrolöri suurepärase ettekande eest ja soovib kõigile kolleegidele riigimehelikkust asjakohase ja konstruktiivse kriitika käsitlemisel! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin! Kokku kaheksa minutit!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Austatud riigikontrolör! Lu-gupeetud kolleegid! Heal arstil, kes on raske haiguse diagnoosinud, on alati kaks võimalust: ta kas räägib patsiendile ausalt tema haigusest või sosistab sellest kõrva patsiendi sugulastele. Eesti Vabariigi Riigikontroll on meie riigi jaoks seesama arst ning ta on valinud ainsa õige tee rääkida julgelt ja avameelselt probleemidest, mis meie elu painavad, ja seda ka kau-gemas perspektiivis. Riik on haige, sümptomid räägivad iseenda eest. Võib pisteliselt võtta ülevaates kajastatud ühe või teise teema. Näi-teks õigusaktide mõju hinnatakse vähe ja pea-liskaudselt. Meiegi võtsime hiljuti julguse ga-ranteerida 2 miljardit eurot, samas polnud sel-tele eelnõule lisatud mingit mõjude analüüsi.

Haridussüsteem vajab kõigi haridustasandi-te terviklikku planeerimist. Me teame suurepä-raselt, et praegu oleks nagu sõjaaeg, sest meil on koolides kolm klassikomplekti – kümnen-dad, seitsmendad ja neljandad klassid –, kes õpivad ilma õpikuteta.

Eile küsiti komisjonis härra kontrolöri käest, milliseid võimalusi on Riigikontrollile juurde vaja, et saaks nende puudustega või-delda. Tema vastas, et seda küsimust kuuleb ta vist kümnendat korda ja kümnendat korda võib vastata, et mingeid uusi võimalusi Riigikont-rollile ei ole vaja. Kõik need võimalused on koondatud siia, Riigikogu saali.

Aga mis puutub riiki kui patsienti, siis on temalgi kaks võimalust: ta kas hakkab viivita-mata haigust ravima või sülitab arsti soovi-tustele ning teeskleb tervet, kuni süvenev hai-gus ta lõpuks hauda viib. Meil on nüüd valida, millist teed pidi me lähme: kas me võtame Riigikontrolli hinnanguid arvesse või teeme näo, et midagi ohtlikku ei toimu. Mulle tun-dub, et targem oleks hakata probleeme hävita-ma, enne kui probleemid hävitavad meid. Kuid see, kas Riigikogul õnnestub riigi ees seisvaid probleeme lahendada või mitte, sõltub meist siin saalis, meie hoiakutest. Siinkohal ma üt-leks niiviisi, et kui riigikontrolör võrdles meid linnuga, kellel on vaid üks tiib ja kes püüab ühe tiivaga lennata, siis mina võrdleks meid inimesega, kes püüab mõelda poole ajuga.

Midagi head sellest oodata ei ole. Loodustead-lased väidavad, et põua ajal kogunevad loo-mad poolkuivanud tiigi juurde ja seal tiiger antiloopi juba ei puuduta. Kui mets põleb, siis hunt ja jänes põgenevad koos ning hunt ei püüa jänesele liiga teha.

Ma ütleks, et tarkus ei seisne mitte niivõrd selles, et tehtud vigu konstateerida, kuivõrd selles, et ette näha probleeme, mis tulevikus võivad tekkida. Ja nende probleemide lahenda-mine on võimalik vaid siis, kui muutub siin saalis meie koostöö stiil, kui koostöö kvaliteet tõuseb, kui koalitsioon hakkab arvesse võtma mitte ainult oma arvamust, vaid ka seda, mida kuuleb opositsiooni poole pealt.

Me oleme siin üsna erinevad. Ma juba tõin võrdluse loomadega. On muidugi raske öelda, kus siin on hundid ja kus on lambad. Ühelt poolt nagu hambad ja jõud oleks paremat kätt, aga teiselt poolt, kui vaadata, kuidas koaliti-sioonisaadikud suhtuvad absoluutselt kriitika-vabalt sellesse prahti, mis mõnikord valitsusest siia saali saadetakse, siis on raske neid hunti-deks nimetada. Pigem vastupidi.

Tahan Keskerakonna fraktsiooni nimel veel kord tänada Riigikontrolli töö eest, mis ta on kogu möödunud aasta jooksul teinud! Me loo-dame, et tõstatatud probleemidest mitte ainult ei räägita, vaid mõned asjad õnnestub ka ära lahendada. See aga sõltub suures osas sellest, kas me oskame siin saalis tulevikus ühist keelt leida või jätkub väike kodusõda kõik need neli aastat. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem sõnavõtusoove ei ole. Sul-gen läbirääkimised ja lõpetan selle päevakorra-punkti käsitlemise. Suur tänu kõigile osalenu-tele!

2. Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (91 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kin-nitamine" eelnõu 91 esimene lugemine. Palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Esitlen teile riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruannet. 2010. aastal pöördus Eesti majandus peale sügavat langust taas tõusule ja selle märke peegeldab ka riigi majandusaasta koondaruanne. Avaliku sektori finantstulemused olid mullu võrreldes 2009. aasta omadega oluliselt paremad. Tegevusaruandest märgisid ära, et riigi jaoks oli eelmine aasta ka suurte tulemuste ja tunnustuste aeg: teenisime välja kutse eurosooni ja märgiliselt oluline oli ka liitumine OECD-ga. Võisime mullu rahulolevalt tagasi vaadata riigi tegevusele kriisi läbimisel ja tõdeda, kui tähtis oli hoida eelarvet tasakaalus ja vältida riigivõla kasvu.

Esitatud koondaruanne on kokku pandud kõigi avaliku sektori üksuste aruannete alusel. Koondaruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest, mis sisaldab informatsiooni riigi, kohalike omavalitsuste, valitsussektori ja avaliku sektori kohta tervikuna. Riigi konsolideeritud 2010. aasta raamatupidamistulem oli -0,7 miljardit krooni. Võrdluseks: 2009. aastal oli see -8,8 miljardit krooni. Valitsussektori tulem kokku oli 2010. aastal -1,2 miljardit krooni, samas kui aasta varem oli see -11,6 miljardit krooni. Valitsussektori ülejääk statistikareeglite järgi oli 0,15% SKT-st ning võlakooormus 6,6% SKT-st. Riigieelarve tulusid laekus 2010. aastal 87,8 miljardit krooni, mis on 2,1 miljardit krooni enam kui 2009. aastal. See suhteliselt väike erinevus tuletab meile meelde, et veel 2010. aasta alguses oli tööpuudus kasvufaasis ja see hakkas kahanema alles kevadel.

Riigieelarve kuludena maksti välja 87,37 miljardit, see on 0,4 miljardit krooni rohkem kui 2009. aastal. Riigieelarve tulud ületasid kulusid 0,1 miljardi krooni võrra, aasta varem olid kulud tuludest suuremad 1,7 miljardi krooni võrra. 2010. aastal suutsime tänu fiskaalsele mõõdukusele hoida suhteliselt stabiilset finantsseisu ning samasugust mõõdukat joont peame hoidma, et tagada riigi tasakaalustatud areng ka tulevikus. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Ja nüüd küsimused. Kalev Kallo, palun, esimene küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Mul on selline küsimus. Loeme seda aruannet – see on rida numbreid, aga sellest eriti targemaks ei saa. Sellest oli ka rahanduskomisjonis juttu, et kui võtta kõrvuti kätte 2010. aasta eelarve ja see aruanne ning püüda neid võrrelda ja saada selgeks, kuidas eelarvet täidetud on, siis ega seda üldiselt ei saa. Eile rahanduskomisjonis selgus, et kui appi võtta Rahandusministeeriumi spetsialistid, siis läbi häda ehk saaks. Küsimus on selline. Kas ministeerium või sina isiklikult ei ole mõelnud sellele, kuidas tulevikus oleks täitmise aruannet kergem võrrelda aasta eelarvega nii reati kui ka seletuskirja abil? Eelarve seletuskirjas on väga põhjalikult selgitatud, mida ja kus kavatsetakse teha, aruandes seletuskirjas võiks siis kirjas olla, mis sellest õnnestus ja mis ei õnnestunud?

Jürgen Ligi

Siin on omad meetodilised põhjused, miks see asi nii on. Ja mulle tundub, et see erinevus tegelikult päris ületatav ei ole. Ka täht-tähelt eelarve ja tulemuste võrdlemine on eksitav. Pigem me juurutame uusi eelarvestamise põhimõtteid, mis võimaldavad ka paremat sisulist võrdlemist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud härra rahandusminister! Ma küsin teilt selle otsuse eelnõu esimese osa kohta, tegevusaruande kohta. Kui ma võrdlesin valitsuse küllalt roosilist tegevusaruannet hariduse vallas Riigikontrolli ülevaate vastava peatükiga, mis on erakordselt kriitiline, siis need on nagu öö ja päev. Siis ma lugesin riigikontrolöri ülevaate punkti 75 ja sain aru, milles asi. Ma tsiteerin: "... ehkki kõik nimetatud ministeeriumid olid toonud oma 2010. aasta tegevuskava täitmise aruannetes välja olulisi eesmärke ja tegevusi, mis jäid saavutamata ning ellu viimata, on riigi 2010. majandusaasta tegevusaruandes juttu vaid paarist ministeeriumide esitatud murest või probleemist." Riigikontrolör seega väidab, et ainult positiivse väljatoomine loob valitsuse tegevusest kallutatud pildi. See tähendab, et Riigi-

kogul ja avalikkusel pole usaldusväärset infot valitsuse tegevuse hindamiseks. See on päris süüdistus!

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Jevgeni Ossinovski

Kuidas te seda kommenteeriksite?

Jürgen Ligi

Kui ma tahaksin riigikontrolöri stiilis vas-tata, siis ütleksin, et riigikontrolöri ülevaade annab tegelikkusest halvema pildi. Ta ütles täpselt vastupidi aruannete kohta ja valitsuse kohta. Minu arvates ei tulene see ainult tema ameti spetsiifikast, vaid ka isikuomadustest. See kipub juba natuke traditsioon olema, et mingil hetkel hakkab riigikontrolör pigem tahtma meeldida laiemale publikule kui anda neutraalseid hinnanguid. Iseenesest on tema analüüsides väga häid kohti, ta on mõnes analüüsis väga tugev. Mõnes aga nõrgem. Mõni analüüsikoht räägib teisele vastu. Aga kogu see stiil ja lõppmulje võiks olla neutraalsem.

Mis puutub kõnealusesse aruandesse, siis ma väidan, et see on kuiv ja raamatupidamislik. Seda koostavadki selle ala spetsid, kes hoiavad end hinnangutes tagasi. Ministeeriumide aruannete detailid ei jõua kõik koondaruandesse, olgu need positiivsed või negatiivsed. Aga ma väidan, et stiililt on see neutraalsem ja kohasem kui ülevaade, mida te siin äsja kuulasite. See oli liiga estraadlik, päris tõega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kas te kandsite selle majandusaasta koondaruande ette ka oma erakonna fraktsioonis ja kas fraktsioon kujundas oma seisukoha? Miks ma seda küsin? Sellepärast, et eelmise päevakorrapunkti arutelu käigus Peep Aru küsis riigikontrolöri käest, kas ta peab 2010. aasta aruande kinnitamise poolt hääletama. Ta küsis seda riigikontrolöri käest. Kas te omavahel arutasite asja ja kujundasite fraktsioonis seisukoha?

Jürgen Ligi

Ma arvan, et see aruanne ei ole nii poliitiline küsimus, et fraktsioon oleks õige koht seda arutada. Kardan, et eraldi teemaks see ei tõusnud. Vaadake seda päevakorda – kui minister peaks kõiki päevakorrapunkte eraldi fraktsiooniga arutama, siis jookseks täitevvõim kahtlemata kinni. Tegu on raamatupidamisliku dokumendiga ja vaevalt on tema õige koht fraktsioonis. Pigem on see ikkagi rahanduskomisjonis ja kinnitamise mõttes või heakskiidu mõttes – kuidas see formuleering ongi – siin suures saalis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Ma küsisin ka riigikontrolöri käest, et paljud asjad on niisugused, mis aastaruandes ei kajastu ja jooksevad nagu Riigikogust mööda. Üks selline teemavaldkond on kõik see, mis seotud aastekvootidega. Sa ütlesid, et paljude ministeeriumide aruanded ei jookse siia koondaruandesse kokku. Kust oleks Riigikogu liikmel võimalik lugeda kõigist nendest analüüsides, mille alusel tehti asjaomased kokkulepped? Nagu me võime siit lugeda, on eelmisel aastal saavutatud 11 kokkulepet. Kuidas valiti partnereid jne? Kust on võimalik saada seda infot?

Jürgen Ligi

See on kindlasti sisulise parlamentaarse kontrolli teema. On erinevaid vorme: on kirjalik ja suuline küsimus, on arupärimine. Ma saaksin ka ise olla üks teile vastajatest. Aga algatuseks ma muidugi soovitan kodulehekülgi külastada. Usun, et Keskkonnaministeeriumi ja ka Rahandusministeeriumi koduleheküljelt juba midagi leiab. Teie sissejuhatuse kommentaariks pean aga ütlema, et tegemist on koondaruandega. Ei ole nii, et ministeeriumide aruanded selles ei kajastu. Vastupidi, kajastuvad kõik, aga need on koondatud, üldistatud. Detailsus on selles tunduvalt väiksem. Paratamatult teatud teemasid ei jõua eraldi ära mainida, aga need on ikkagi kõik analüüsitud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus. Me osalesime mitu tundi riigikontrolöri ülevaate diskussioonis ja see oli küllaltki terav, kriitiline. Kas oskate selle kohta ütelda: Rahandusministeerium teeb oma aruande – see on tema profiil –, riigikontrolör teeb oma aruande – see on tema profiil. Need on kaks paralleelset valdkonda, mis ei puuduta teineteist. Neid selles kriitilises osas nagu ei saagi kokku viia, sellepärast et nad ennast ei puudutanud. Ma saan praegu niiviisi aru.

Jürgen Ligi

Ei, see ei ole õige arusaamine. Kui te vaatate meie ja riigikontrolöri vahelist kirjavahetust, siis me alati võtame seda kriitikat sisuliselt ja minu kirjad on küll sisaldanud eelkõige nõustumisi. Aga teatud asjades me ei saa nõus olla. Riigikontrolli süvenemise määr ei ole siiski võrreldav erialainimeste omaga. Vahel nad võtavad seda arvesse meie vastastikusel konsulteerimisel, aga vahel ikkagi sünnivad sellised hinnangud, mis meie jaoks ei ole piisavalt adekvaatsed. Meil ei ole eesmärki midagi ilustada – see ei ole minu komme ja ei ole ka nende raamatupidajate komme, kes koostavad neid aruandeid. Ma arvan, et sellised etteheited selles kontekstis ei ole õiglased. Riigikontrolör võiks ikkagi veel kord vaadata, mis oli ettekande ja päevakorrapunkti pealkiri, ja keskenduda sellele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin täpsustavalt veel: kas te peate seda õigeks, et tegevusaruandes on eelkõige räägitud nendest eesmärkidest, mis on saavutatud, ja suhteliselt vähe räägitakse nendest paljudest eesmärkidest, mis jäid saavutamata?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ikkagi ei kujuta ette riigi tegevust sellisena, et meil on punktid, mida me järgemööda läbime, ja siis teeme risti kuhugi taha. Riigi eesmärgid on üldisemad ja on konkreetsemad. Konkreetsemaid saab fiksee-

rida kui läbituid, üldisemad on igavesed. Ma ei saa sellest mõõtkavast päris hästi aru ega oska nii vastata. Me ikkagi anname aru asjadest, mis me oleme teinud. Võib-olla tõesti opositsioonile meeldiks kuulda, et ka raamatupidajad tegelevad põhiliselt valitsuse kriitikaga. Ma ise siin poole kõrvaga teie ettekandeid kuulates tundsin natuke kahetsust, et Riigikontrolli ülevaate arutamine kujuneb niimoodi ühe saali-poole pugemiseks ja teise saalipoole süüdistamiseks, et te ei võta omaks või kuidas see oligi. Mihhail Stalnuhhinit ma näiteks pidin siin saalis kuulama. Ei ole vaja teha sellist poliitilist instrumenti riigikontrolörist. Ta on emotsionaalne inimene, ta läheb kaasa ja pärast on lihtsalt ebameeldiv.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, rahandusminister Jürgen Ligi! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri! Ehkki meil on 16 minutit aega, teeme selle protseduuri lõpuni, olenemata selle pikkusest.

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Nagu härra minister ütles, tegemist on suhteliselt raamatupidamisliku dokumendiga, aga ma annan teile ülevaate, mis komisjonis sel teemal räägiti.

Komisjonis oli see päevakorras 10. ja 17. oktoobril. Algatajate esindajana tutvustasid eelnõu Rahandusministeeriumi riigiarvestuse osakonna juhataja Juta Maar ning riigirahanduse ja strateegia osakonna nõunik Sven Kirsi-puu. See oli 10. oktoobril. Koondaruande juurde kuulub ka Riigikontrolli ülevaade, mida me täna juba kuulsime, seda arutati komisjonis 17. oktoobril. Tollel istungil osales ka riigikontrolör Mihkel Oviir oma meeskonnaga, et tutvustada Riigikontrolli ülevaadet riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal.

Eelnõu eesmärk on riigi majandusaasta aruande esitamisega võimaldada riigil valitsust kontrollida ja anda samas valitsusele võimalus selgitada oma tegevust aruandeaastal ning esitada Riigikogule vajalik informatsioon uute eelarveliste otsuste tegemiseks. Seda minister tegigi nii komisjonis kui ka nüüd siin Riigikogu saalis.

2010. aasta majandusaasta koondaruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest. Raamatupidamise aastaaruanne on omakorda eraldi liigendatud konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruandeks. Täiendav informatsioon on kohalike omavalitsuste, avaliku sektori ning valitsussektori kohta.

Nüüd eraldi teemad, mida komisjonis puudutati – ma markeerisin need komisjoni istungi ajal ära. Küsiti Eurostati arvestusmetoodika kohta: kas Eurostati arvestusse lähevad sisse näiteks ka mingid Eesti Energia ja Eesti Raudtee investeeringud. "Eurostati huvitab ainult valitsussektor," oli ministri vastus.

Küsimused eelarvepositsioonide avaldamise kohta – et kuidas riik neid avaldab. Minister ütles, et Eesti on üks väheseid riike, kus iga kuu eelarvepositsioon avaldatakse.

Tunti huvi võimalike riigieelarve ülejääkide kajastamise ja suunamise vastu. Vastuseks selgitati, et neid kajastatakse rahavoogude aruandes eraldi otsustena. Praegune arusaam on Vabariigi Valitsusel säärane, et kui peaks ülejääk tulema, siis pannakse see reservi või makstakse laenu tagasi.

Veel küsiti metsa ümberhindamise kohta: riigil on teadupärast metsa ja kuidas selle ümberhindamisega on? Milline raamatupidamisel väärtus antakse sellele metsale – kas aluseks on oksjonihind või mingi muu hind? Vastuseks selgitati, et Rahandusministeerium võtab RMK hallatava metsa turuväärtuse hindamisel aluseks tulevased perioodid ja lähtub sellest hinnast, mis praegu on, arvestatuna tulevastele perioodidele ümber.

Tunti huvi, kas kohalikud omavalitsused konsolideeritakse riigi bilanssi. Vastus oli, et jah, tõesti – aruandes ongi kohalikud omavalitsused ilusti olemas.

Konkreetselt tunti huvi Eesti Raudtee aktiivide vastu – kuidas need on kajastatud aruandes. Kolm aastat tagasi olid need kajastatud soetusmaksumus, nüüd on aga ümber hinnatud praegusesse väärtusesse, mis on väiksem kui soetusmaksumus.

Tunti huvi ka selle vastu, millised on 2010. aasta reservid. Seda just kontekstis, et reservid on võrreldes aastaga 2009 vähenenud. Minister andis ülevaate, et 2010. aastal osteti välja Elering ja suurendati osalust Estonian Airis.

Veel küsiti politsei välja kirjutatud trahvide kohta: kui palju on 2010. aastal trahve välja kirjutatud ja kui palju sellest rahast on realselt laekunud. Selle kohta saime informatsiooni hiljem. Eile saabus eraldi ülevaade, kui palju on läbi aastate trahve välja kirjutatud ja kui palju seda raha on laekunud. Need ongi kõik küsimused, mis komisjonis tõstatati.

Riigikontrolör käis komisjonis, nagu öeldud, 17. oktoobril. Ma ei hakka räägitud pikalt üle kordama, aga sisuliselt tõi ta välja need samad teemad, mis täna siin saalis on kõlanud. Ta mainis, et fikseeritud kulude osakaal riigieelarves on suhteliselt suur – seesama 75%, mida ta ka puldis nimetas. See näitaja on liiga suur. Veel mainis riigikontrolör, et õigusaktide mõju hindamine riigi poolt on nõrk. Tema arvates tuleks seda tugevamalt hinnata. Ka tõi ta välja tsentraliseeritud tugiteenuste probleemid. Mida tsentraliseeritumaks see valdkond läheb, seda rohkem tuleb tähelepanu pöörata IT poolele ja ka raamatupidamise poolele.

Riigikontrolör markeeris komisjonis ära kohalike omavalitsuste ülesanded. Temagi arvates on küsimus, mis kuulub riigi pädevusse ja mis kohalike omavalitsuste pädevusse. Riik peab selle täpsemalt määratlema. Ta nentis ka, et aruannete erinev stiil ministeeriumides raskendab ministeeriumide võrdlemist, ning puudutas ka sedasama teemat, mis siit saalist läbi käis: et eelarvet ja hilisemalt koondaruannet on raske võrrelda.

Ega küsimusi Riigikontrolli töö kohta ei olnudki. Taheti vaid teada, et kuna ehitusbuumi ajal tekkis Eestis valglinnastumise tendents, siis kas Riigikontroll on seda eraldi jälginud, kas on kontrollitud detailplaneeringuid ja lubade väljastamist. Aga minu arust see obligatoorne teema ei olnud.

Lõpuks langetas komisjon otsused, kõik need olid konsensuslikud. Kellelgi ei olnud mingeid vastuväiteid. Otsused oli sellised, et võtta eelnõu päevakorda 18. oktoobril ehk siis täna, lõpetada esimene lugemine ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. oktoober kell 18. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun nüüd küsimused! Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Sa puudutasid politseitrahvide kogumise teemat ja ütlesid ka, et need näitajad saabusid teile laua peale. Oskad sa neid arve nimetada?

Sven Sester

Jah, oskan. Mõtlesin hommikul, et ma igaks juhuks trükin need välja, äkki keegi küsib mult seda. Nii et printisin endale välja ja oskan öelda. Spetsiifiline küsimus, aga tõesti oskan vastata. Kui see komisjonis jutuks tuli, ei osanud ettekandja meile kohe vastust öelda, aga eile me need andmed saime. Ja siin on näha, et 2010. aastal on välja kirjutatud nõudeid – ma ümardan, siin on suisa krooni täpsusega välja toodud, aga ma ütlen tuhande täpsusega – 8 822 000 krooni. Laekumisi on aastal 2010 olnud rohkem: 8 945 000 krooni. Miks rohkem? Varasematel aastatel – kui te tahate varasemaid andmeid, siis need on mul ka olemas alates aastast 2005 – on laekumised alati väiksemad olnud. Arvata võib, et mullu laekus varasematel aastatel tehtud trahve, muidu ei oleks loogiline, et laekumised on suuremad kui nõuded, mis on välja kirjutatud. Selle faili, kui on vaja, võime saata konkreetset ka teile. Seal on 2005. aastast kuni tänase päevani kirjas kõik väljakirjutatud nõuded ja ka laekumised.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Võib-olla on mu küsimus väljastpoolt komisjoni arutelu, aga nii või naa see praegust teemat puudutab. Kui võrrelda Riigikontrolli ja rahandusministri aruannet, siis tekib selline mulje, et Eesti rahandusminister pole oma ettekandes riigikontrolöri ülevaadet käsitleanud. Nad on ühelt poolt nagu oponendid, aga teiselt poolt sellised vaiksed oponendid. Tahan küsida: kas komisjonis arutati tõsiselt riigikontrolöri püstitatud küsimusi? On ju nende tõstatamine tulevikku suunatud. Või on need lihtsalt teadmiseks võetud?

Sven Sester

Riigikontrolör ei püstitanud küsimusi. Riigikontrolör andis edasi oma arusaama riigi

toimimisest, riigi varast ja kogu sellega seonduvast. Tema põhimõtteliselt küsimusi üles ei pannud, pigem teavitas meid probleemidest. Ja kui sa nüüd küsid, kas komisjonil endal oli eraldi küsimusi, siis ma püüdsin anda suhteliselt põhjaliku ülevaate sellest, mille vastu komisjonis huvi tunti. Ministrile oli meil küsimusi alates Eurostatist ja lõpetades raudtee aktsiatega. Aga riigikontrolöri ettekandega seoses meil eraldi küsimusi ei olnud peale selle valglinnastumise teema. Jah, ei olnud tõesti rohkem küsimusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Meil on praegu üldlevinud selline arusaam, et üldiselt läheb riigil hästi. Väliste tunnuste järgi võib öelda, et Eestis on kõik jube korras. Meie peaminister kirjutab noomivaid kirju teistele Euroopa peaministritele, mis on temast väga julge ja tubli samm – kiidan igati heaks, see on väga tubli algatus. Aga samas, rohujuure tasandil kodanikud on suhteliselt närvilised. Kas majandusaasta koondaruande arutelul tekkis rahanduskomisjonis mõttevahetus ka natukene laiematel teemadel? Sellesama majandusaasta kontekstis – mis riigis ikkagi ligadi-logadi on, et on tekkinud sellised kontrastid, et ülemkihtidel on tore, aga alamkihtidel ei ole tore? Või seda diskussiooni teil ei tekkinud?

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Meil oli päris asjalik diskussioon. Ma andsin teile ülevaate, mis küsimusi üles kerkis. Vaatasin just 2010. aastal toimunud diskussiooni 2009. aasta aruande käsitusel. Siis ei tulnud saalist muide ühtegi küsimust, ei põhiettekandjale ega kaasettekandjale. Nii et näete, aastaga on aeg edasi läinud, on uus Riigikogu ja küsimusi on tunduvalt rohkem. Komisjonis oli ka küsimusi küll, kui härra minister rääkis. Aga meie jutu sisu ei olnud selline, nagu teie, härra Riisalu, praegu väitsite, et kõik on ligadi-logadi. Pigem vastupidi, tundus, et kõik on suhteliselt normaalne, vähemalt mina sain nii aru. Kõik tõstatatud küsimused – ma ei hakka neid siin üle kordama – said vastuse. Arutelu oli konstruktiivne ja kõik

otsused tehti konsensusega, nagu ma juba ütlesin. Võib-olla seegi näitab midagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Mul on ettekandjale selline küsimus. Kahtlemata on see raamatupidamislik dokument väga huvitav ja arvatavasti on neid inimesi, kes selle vastu huvi tunnevad, rohkem kui meie 101. Kust kohast peaks täiesti tavaline Eesti inimene saama kätte sellise variandi, mis oleks talle arusaadav ja igale soovijale loetav?

Sven Sester

Aitäh, härra Võsa! Mina ei usu, et teie olete parem kui teie valijad või et teie valijad on halvemad kui teie. Kõige lihtsamini saab selle kätte internetiaadressilt www.riigikogu.ee. Sealt on võimalik rahanduskomisjoni lingi alt saada kätte kogu seda eelnõu puudutav materjal. Ja mina usun, et sellest, millest teie aru saate, saavad aru ka teie valijad. Ma usun, et mingit erilist salarelva või salasõna ei ole vaja. Vaevalt teie valijad kuidagi teistmoodi sellest aru saavad. Ma usun, et nad saavad täpselt samamoodi aru kui teiegi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Aruandest võib lugeda, et kohalike omavalitsuste laenukoormus on suurem kui riigil. Kas teid ei tee see murelikuks? Kas teid ei ole see pannud mõtlema, et ehk ei suuda omavalitsused laenu tulevikus teenindada?

Sven Sester

Ma jääksin siiski praeguse teema piiresse. Tunda on, et me oleme avanud sellise laeka, kust on hakanud välja tulema juba isiklikud arvamused. Võib-olla pärast ma tulen pulti ja avaldan oma isiklikku arvamust. Jääme praegu aga korrektset komisjoni teemade juurde! Saate ise ka aru, et meil ei ole mõtet praegu seda Pandora laegast avada. Aitüma teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Vanal nõukaajal oli nii, et kui suures saalis arutati teatud küsimusi, tähtsaid asju, siis tervishoiuprobleemideni jõuti siis, kui aeg oli läbi ja saalist suurem osa inimesi lahkunud. Mul on küsimus: kas rahanduskomisjonis oli ka niimoodi või siiski osutati fokuseeritud tähelepanu ka teatud tervishoiuküsimustele – mitte ainult sellises stiilis, et mingi arv on plaanitud, too arv on täidetud ja kõik on korras? Kas näiteks arutati olukorda hambaravis? Seda, et täiskasvanud inimestele seda hüvitist ei maksta, miks ei maksta ja kas tulevikus on võimalik seda siiski kompenseerida. Kas oli rahanduskomisjonis juttu ka tervishoiuküsimustest?

Sven Sester

Aitäh, härra Vassiljev! Teil on hea omadus kaks korda asjad üle korrata. Eelmine kord ma panin ka tähele, et te 20 minutit rääkisite asjast, mille oleks võinud kahe minutiga kokku võtta. Aga see on minu isiklik arvamus. Ma ütleks teile, et tunda oli, et opositsioon ja koalitsioon olid komisjoni koosoleku ajal suhteliselt hästi informeeritud dokumendist, mis meile laudadele pandi. Eraldi meditsiiniteemat üles ei võetud. Arvata võib, et inimesed olid siis juba väga selgelt aru saanud, mida see dokument kajastab, milliseid kulutusi tehti ja kuidas raamatupidajad olid need kajastanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Praegu me lõpetame selle päevakorrapunkti käsitlemise. Istungi aeg on läbi saanud. Fikseeritud on Inara Luigase teine küsimus, see jääb homseks, samuti kogu ülejäänud protseduur. Suur tänu teile! Head päeva jätku!

Istungi lõpp kell 13.01.

Istungi kestus 3 tundi ja 1 minut.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 19. oktoober 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 tagasivõtmine
2. Koolivõrk
3. Eestkoste teostamine
4. Koolide õppekeel
5. Üldhaiglate olukord

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (91 OE) esimese lugemise jätkamine
2. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (63 SE) esimene lugemine
3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (73 SE) esimene lugemine
4. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu (77 OE) teine lugemine
5. Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (64 SE) teine lugemine
6. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (72 SE) teine lugemine
7. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (93 SE) teine lugemine

Infotund

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu liikmed! Austatud peaminister ja valitsuse liikmed! Head külalised ja infotunni jälgijad! Alustame 19. oktoobri infotundi. Kõigepealt teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 42 Riigikogu liiget, puudub 59.

Tänases infotunnis osalevad peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning sotsiaalminister Hanno Pevkur.

Head ametikaaslased! Kuna täna on eelnevalt registreeritud kuus küsimust ja seda on üpris palju, siis iga registreeritud küsimuse juures annan ma võimaluse küsida kaks koha peal registreeritud küsimust. Ma palun mõistmist!

1. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 tagasivõtmine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme esimese küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Jevgeni Ossinovski, sellele vastab peaminister Andrus Ansip ja teema on kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 tagasivõtmine. Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Teatavasti võttis valitsus hiljuti, vahetult enne kolmandat lugemist tagasi kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu. Õelge mulle, palun, kes teie arvates otsustab Eestis seaduste täpse sisu üle, kas valitsus või parlament!

Andrus Ansip

Valitsus saab esitada ainult seaduseelnõusid. Seadused võtab vastu parlament.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, esimene täpsustav küsimus, palun!

Jevgeni Ossinovski

Kuidas te siis hindate valitsuse tegevust selle eelnõu puhul? Valitsus andis eelnõu menetlusele ja Riigikogu leidis konsensuslikult, et sinna võiks ühe punktikese juurde lisada, ning siis valitsus järsku otsustas, et oot-oot, nii küll ei lähe, missugune parlamendi omavoli seal toimub!

Andrus Ansip

Aitäh! Igal eelnõu autoril peab olema õigus ka eelnõu tagasi võtta, kui see eelnõu muutub selliseks, milliseks autor ei ole tahtnud seda kunagi muuta. Ma usun, et selline demokraatlik viis, et eelnõu autorid saavad oma eelnõudega nii ümber käia, säilib ka tulevikus.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Jaak Allik, palun! Palun anda mikrofon Riigikogu liikmele Jaak Allikule! Vajutage, hea ametikaaslane, klahvile "Sõna" ja ootame natuke. Loodame, et täna see mikrofon töötab. Palun!

Jaak Allik

Nüüd läks tööle. Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Narva-Jõesuu on arenev kuurortlinn. Potentsiaalselt võiks temast saada Läänemere pärl. Liberaalina te kindlasti mõistate, et igasugused kinnisvara käibe piirangud takistavad kuurortlinna arengut. Pealegi kuulub suur osa Narva-Jõesuu uuemaid maju juba niigi tegelikult Venemaa Föderatsiooni kodanikele, seda Eestis registreeritud juriidiliste isikute kaudu. Mis on sellise olukorra kaitsepoliitiline mõte ja kas te oleksite nõus kogu Narva-Jõesuu sellest nn piiritsoonist välja arvama? Aga võib-olla on kogu piiritsooni kontseptsioon üldse mingi nõukogudeaegne relikt? See kaitses ehk midagi Esimese maailmasõja ajal, aga mitte praegu. Ime veel, et Narva-Jõesuu plaazi öösiti üle riisuma ei hakata.

Andrus Ansip

Aitäh! Te viitasite väga õigesti, et ega ma liberaalina väga hästi nendest müügipiirangutest aru ei saa. Ma kaldun jagama teie seisukohta, et tegemist võib olla reliktiga. Aga on fakt, et 2003. aastal, kui Eesti sõlmis Euroopa Liiduga liitumise lepingu, siis tehti talle erand põllumaa ja metsamaa müügi piirangute kehtestamiseks. Seda erandit rakendati lisaks Eestile ka Lätis, Leedus, Tšehhis, Slovakkias, Poolas ja Ungaris. Nüüd on selle erandi kehtimise aeg läbi saanud ja see erand tuleb loomulikult Eesti seadustest kõrvaldada. See on täiesti loomulik, et valitsus sellise seadusandliku initsiatiiviga esines. Kuid me teame, et maaelukomisjonis lisati sellele eelnõule säte, mis ei puuduta mitte ainult Euroopa Liidu

liikmesriikide, Euroopa Majanduspiirkonna riikide ega OECD liikmesriikide elanike, vaid ka nendest organisatsioonidest väljapoole jäävate riikide kodanike õigust maad osta. See parandus ei puudutanud mitte ainult põllumaad ja metsamaad, vaid see puudutas ka riigikaitselisi aspekte. Valitsuse motiiv eelnõu tagasi võtmisel oligi eelkõige seotud riigikaitseliste aspektidega. Minu silmis ei ole välistatud, et selline relikt tuleks kõrvaldada, kuid seda otsust tuleb põhjalikult kaaluda, sest me teame, et teisel pool piiri Venemaa Föderatsioonis alles muudeti neid kitsendusi rangemaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister! Teie aeg on läbi. Läheme edasi küsimustega. Jevgeni Ossinovski, teine täpsustav küsimus, palun!

Jevgeni Ossinovski

Nagu te ütlesite Jaak Allikule, Narva-Jõesuu ja piirialade puhul on tegemist kaitseesmärgilise piiranguga. Teatavasti andis kaitseminister Mart Laar enne teist lugemist oma nõusoleku see muudatus sisse viia. Kas te tahate öelda, et kaitseminister Mart Laar on kaitseministrina ebapädev, kuna tema ei näinud kõne all olevas muudatuses mitte mingisugust probleemi?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei, mitte mingil juhul ei taha ma öelda, et kaitseminister võiks olla ebapädev. Aga teile teadmiseks, et Eesti riigi julgeolekuküsimustega tegelevad peale Kaitseministeeriumi ka veel teised institutsioonid ja ministriumid. Kaitseminister ei ole kindlasti ainus inimene, kes otsustab selle üle, kas riigikaitsealistest kaalutlustest lähtudes on mõistlik seda müügipiirangut edaspidigi meie seadustes hoida või tuleks see sealt hoopis kustutada. Näiteks oleks vaja olnud kas või Riigikogu riigikaitsekomisjoni põhjalik analüüs ja oleks tulnud nende seisukoht ära kuulata, mitte nii kiirustades, möödaminnes ühe hoopis muust asjast rääkiva seaduse eelnõusse kirjutada riigikaitset puudutav säte. Valitsust on ju korduvalt hurjutatud selle eest, et ta püüab kiirustades otsuseid langetada. Hurjutaja on olnud Riigikogu. Ma loodan, et Riigikogu ise ei tee neid vigu, mille tegemist ta valitsusele ette heidab.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra peaminister! Lausa hale on järjekordselt kuulata juttu sellest, kuidas kuue sajandiku müük mõjutab riigikaitset. Ma küsin hoopis midagi muud. Kui komisjonis sellest juttu tuli, siis teatas valitsuse esindaja, et tegelikult on mõtetu sellel teemal rääkida, sest Tartu rahulepingu alusel on riigipiir hoopis 12 kilomeetrit ida pool, Komarovka juures, Narva jõe taga, piiritsoon on üldse väljaspool seda ala, mida praegu piiritsooniks nimetatakse. Ma küsin teilt kui Eesti Vabariigi peaministrilt: mida te oma südames arvate, milline piir on õige, kas see, mis läheb mööda Narva jõge, või see, mis on seal Komarovka lähistel?

Andrus Ansip

Aitäh! Minu valitsuse minister on allkirjastanud piirilepingud Venemaa Föderatsiooniga välisministriga ja mina pean Eesti piiriks praegust kontrolljoont. Meil ei ole territoriaalseid nõudmisi Venemaa Föderatsioonile. Teie küsimuse eesmärk oli kuidagi provotseerida jälle mingisuguseid spekulatsioone, mida Venemaa Föderatsioon on korduvalt Eesti suhtes esitanud. Aga vastus on ei, põhjust ei ole. Vähemalt mina seda teile ei anna. Teiseks, te võite neid riigikaitseaspekte nimetada haletsusväärseks või milleks iganes, kuid te peaksite teadma, et riikidevahelistes suhetes on vastastikkuse põhimõte väga oluline. Kui mingi aspekti rõhutamisel ka praktilist väärtust ei ole, siis ometi üks partneritest sellest argumendist kergekäeliselt ei loobu. Eeldatakse ikkagi vastastikkust ehk samasugust käitumist ka teiselt poolelt. Ma tahaksin kuulda, kuidas te ütlesite, et Venemaa Föderatsioonis kehtestatud kinnisasja omandamise piirangud on haletsusväärsed. Ma arvan, et ühe riigi seadusandliku organi liikmel ei oleks kohane anda selliseid hinnanguid teise riigi regulatsioonidele. Mina igatahes hoidun sellest. Aga samas kinnitan, et jah, ma tean, et Venemaa Föderatsioonis on analoogilised piirangud olemas, ja ma jälle eeldaksin vastastikkust nende piirangute kaotamisel. Isikliku seisukoha ütlesin ma härra Allikule juba ära. Ma arvan liberaalina, et selliste piirangute seadmine kinnisasja omandamisele

ei ole väga kohane. Ma ei pea neid põhjendatuks. Nagu me kõik teame, on sellisest kinnisasja omandamise piirangust võimalik ka väga kergelt mööda minna, kasutades äriühingute vahendust.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister! Teie aeg on läbi. Head ametikaaslased! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

2. Koolivõrk

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Mailis Reps, sellele vastab valitsusliige Jaak Aaviksoo ja teema on koolivõrk. Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Kõigepealt avaldan teile kaastunnet. Nüüd küsimuse juurde. Meediast, osaliselt ka intervjuudest oleme kuulnud spekulatiivseid arve. On räägitud, et teie plaani järgi jääb gümnaasiumivõrgus järele 70 gümnaasiumi, on ka räägitud, et natuke üle 50. Kuna te olete täna siin infotunnis lahkelt kohal, siis oleks väga meeldiv, kui te tutvustaksite, milliseid konkreetseid samme te tegelikult planeerite astuda ja kas kavatsete seda teha koolivõrgukava või rahastamissüsteemi muutes.

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Ilmselt ei ole Riigikogu liikmetele ja laiemalt kogu Eesti avalikkusele teadmata tõsiasi, et koolivõrk ei vasta muutunud olukorrale, nii demograafilises mõttes kui ka õppe kvaliteeti ja rahastamist puudutavalt. Selline koolivõrk käib meile majanduslikult üle jõu ja selline koolivõrk ei suuda tagada niisugust kvaliteeti, nagu me kõikidelt õppeasutustelt ootame. Rahvastiku liikumine viimaste aastakümnete jooksul on tekitanud disproporsioone, millega peab tegelema hakama. Haridus- ja Teadusministeerium tugineb selles arutelus varasematel aastatel tehtud uuringutele, aga ka õpilaste arvu prognoosile ja koolivõrgu optimaalsete koolide kriteeriumidele, mis on samuti viimaste aastate jooksul välja töötatud ja mis on ka avalikkusele kätte-

saadavad näiteks Praxise 2005. aasta uuringu põhjal. Sellest tulenevalt võib hinnata, et eelkõige peab vähenema gümnaasiumide arv. Praegu on 220 gümnaasiumi, kus õpib kokku alla 30 000 õpilase. 2016. aastaks, kui gümnaasiumidesse jääb õppima alla 20 000 õpilase, peaks gümnaasiumide arv vähenema. Ma olen nimetanud, et gümnaasiume võiks olla 100 ja vähem või 50 ja rohkem. Täna olen valmis astuma ühe sammu edasi ja ütlen: kui lähtuda ainult rehkendustest, ilma konkreetseid asjaolusid arvesse võtmata, kui lähtuda gümnaasiumi ideaalmudelist, siis võiks gümnaasiume olla 54. Ilmselt peab see arv olema suurem. Konkreetsed ettepanekud paneb Haridus- ja Teadusministeerium veel selle aasta jooksul avalikule arutelule.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea minister! Kui me vaatame gümnaasiumiharidust ja gümnaasiumivõrku, siis üks asi on loomulikult õpilaste arv. Teine asi on kõikvõimalikud sotsiaalsed küsimused. Samal ajal tuleb arvestada, et me soovime liikuda aina paremini haritud ühiskonna suunas ning noored, eriti poisid, peaksid tulevikus jääma haridussüsteemi kauemaks ja omandama rohkem teadmisi. Mul on selline küsimus: kas teie ministrina toetate seda, et me eri meetmete kaudu nii gümnaasiumihariduses kui ka kutsehariduses suudaksime tulevikus tagada peaaegu kõigile võimekatele keskhariduse?

Jaak Aaviksoo

Ma arvan, et selles suunas peab kindlasti liikuma ning Haridus- ja Teadusministeerium selles suunas jõupingutusi teeb. Meie kõige suurem probleem kõige laiemas plaanis on ilma kutse-, eri- ja ametialase ettevalmistuseta noorte hulk, mis ulatub 30%-ni, õigemini, isegi üle 30% töajajast. Seda õpet põhihariduse tasemel anda ei ole võimalik. Selle probleemi lahendamine eeldab kõikide noorte osalust õppes pärast kohustusliku põhihariduse omandamist. Samas ei ole ma väga veendunud, et formaalne keskhariduse kohustuse sisseviimine muudaks tegelikku olukorda, ehkki poliitili-

se eesmärgina pean seda põhjendatuks. Mis puudutab selle teema haakumist koolivõrguga, siis kutsehariduses toimunud struktuurne reform, sh koolivõrku puudutavalt, on andnud positiivse kogemuse. Meil õpib 30 000 õppurit keskhariduse tasemel kutseõppeasutustes ja neid koole on 30, kui erasektor kaasa arvata, siis 40. Usun, et niisugune struktuurne reform on võimalik ka üldkeskhariduse tasemel. Kui kaua peaks noor pärast põhihariduse omandamist tingimata kutseharidussüsteemis osalema, see on juba konkreetsemate poliitiliste valikute küsimus. Aga nagu öeldud, põhimõtteline suund on see, et kõigil noortel oleks põhiharidus, välja arvatud hariduslike erivajaduste puhul, mille kohta on mehhanismid olemas, kõigil oleks kutse-, eri- ja ametialane ettevalmistus, võimalust pidi kõigil keskharidus ja vähemasti 40%-l kõrgharidus.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea minister! Te tõite välja, et ainult rahaliselt või numbriliselt vaadates võiks gümnaasiume olla näiteks 54. Loomulikult, kui me vaatame ainult rahanumbrit, siis umbes 500 õpilast on selline gümnaasiumi suurus – te olete seda ka maininud –, kus gümnaasium saab iseseisvalt hakkama. Reaalselt aga tähendab see, et on maakondi, kus sellisel juhul ei oleks ühtegi gümnaasiumi. Selge, et selliselt on seda võimatu rakendada. Küsimus on selline: kas ja millisel määral on teil praegu analüüsimisel täielik õppetootuste ja ka koolibusside rahastamise süsteem, ühiselamute ehitamine ja kõik muu selline? Kutsekoolide puhul rahastati neid asju Euroopa Liidu vahenditest ning osaliselt omavalitsuste ja riigi toel.

Jaak Aaviksoo

Loomulikult ei ole see rehkendus ainult fiskaalne. Päril selge on, et meie väikseim maakond ilma gümnaasiumita jääda ei saa, rääkimata paljudest muudest konkreetsetest näidetest. Seetõttu võib selle 54 kohta öelda, et sellest vähem kindlasti mitte. Kas sellest rohkem? Jah, aga kui palju, see ei vaja mitte ainult rehkendust paberi peal ja kabinetites,

vaid ka konsultatsioone nende omavalitsustega, keda see vahetult puudutab. Loomulikult vajavad nii koolitransport kui ka mitmed muud instrumendid kompleksset läbivaatamist. Ma pean väga mõistlikuks ja soovitatavaks, et järgmisel Euroopa Liidu finantseerimisperioodil hoolitsetaks struktuurifondide abil ka üldhariduskoolide võrgu väljaehitamise eest, vähemasti samal tasemel, nagu see toimus sellel finantseerimisperioodil kutseharidussüsteemis.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea minister! Ka mina avaldan teile kaastunnet. Minu küsimus käsitleb kohaliku omavalitsuse isotsustamise ja isekorraldamise õigust gümnaasiumi pidamisel. Kui kohalik omavalitsus on nõus lisarahastama ja soovib üldhariduskoolina üleval pidada gümnaasiumi, siis mis alusel ja mis mehhanismiga riik selle gümnaasiumi sulgeb, kas rahastamist muutes või erinevate seaduste abil?

Jaak Aaviksoo

Kui mina koolis käisin, siis õpetati mulle niisugust tarkust, et vabadus on tunnetatud paratamatus. Ma arvan, et riigil ei ole mõistlik asuda seaduse või raha jõuga kõiki küsimusi lahendama. Paljudes küsimustes on konsensus kohalike omavalitsustega suurem, kui see välja paistab, seda puhtpoliitilistel põhjustel. Tahan väga loota, et kui on olemas terviklik lahendus kogu riiki puudutavalt, siis ka need poliitilised pudelikaelad, mis paljudes omavalitsustes ühel või teisel põhjusel on, koos likvideeritakse, pakkudes kompensatsioonimehhanisme või lahendusi, kui konkreetne kohalik omavalitsus seda vajab. Aga päris kindlasti, nii nagu ka erakoolide puhul, kui haridusasutuse ülalpidamiseks leitakse täies mahus omavahendeid, siis ei peaks riik seda kuidagi takistama hakka-

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Lähen oma küsimusega selle kava juurde. Ilmselt on ministeeriumis juba tehtud või tehakse praegu tööd mingi kava kallal, mis käsitleb õpetajate edasist saatust. Küllap tähendab see neile tööhõive muutust, töötust, mida iganes. Kas hakkab toimuma mingi ümberõpe või ootame, kuni vanemad õpetajad pensionile lähuvad? Mis ootab ees paljusid õpetajaid, kes seoses koolivõrgu optimeerimisega ilmselt koondatakse?

Jaak Aaviksoo

Tõde on selline, et viimase tosina aasta jooksul on õpilaste arv üldhariduskoolides kahtlanenud kolmandiku võrra, aga õpetajate arv on jäänud samaks. See ei ole ilmselt ratsionaalne. Samal ajal me teame, et õpetajaskonna vanuseline struktuur tekitab probleeme, noori kooli ei tule. Koolivõrgu reformiga käib päris kindlasti kaasas õpetajaskonna restruktureerimine. Ilmselt on mõistlik järeldus see, et tõenäoliselt on viie aasta pärast üldhariduskoolides õpetajaid vähem kui praegu. Üks olulisemaid õpetajaid puudutavaid probleeme on väikestes koolides õpetajatele täiskoormuse tagamine. Vaadates, missuguseid õpetajaid puudu on, näemegi, et kõige raskem on leida osalise koormusega, kohati väga väikese koormusega õpetajaid, kellel on kuni kümme töötundi nädalas. Ma ei pea siin silmas mitte õppetunde, vaid töötunde. Nendele kohtadele inimeste leidmine, eriti maakohas, on äärmiselt keeruline, sest nendel inimestel puudub muu rakendus väljaspool õpetajaametit. Arvestades õpetajaskonna ealist koosseisu, suunduvad päris paljud õpetajad ilmselt varsti väljateenitud vanaduspensionile. Paljudel puhkudel tuleks näha ette võimalusi selleks, et saaks olla paindlikum, õpetaja võiks õpetada mitut ainet, tuleks ette näha täiendusõpetust. Ma arvan, et õpetajaameti reguleerimisel oleme läinud liiga bürokraatlikuks. Võib-olla peaksid võimalused ümberõppeks ja lisaerialade õpetamiseks olema avaramad, kui need siia maani on olnud. Nii et koos koolivõrgu ülevaatamisega on vaja üle vaadata ka õpetaja tööülesannete täitmisega seonduv või tema ametijuhendiga seonduv.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

3. Eestkoste teostamine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Jaak Allik. Sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Hanno Pevkur, teema on eestkoste teostamine. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud sotsiaalminister! Eelmise nädala telesaade "Pealtnägija" tutvustas vaatajale Narva sotsiaalameti ja Ida-Viru Maakohtu koostöös käivitunud massilist töövõimetute eestkoste ümbervormistamist nende tegelikelt hooldajatelt nn elukutselistele eestkostjatele. Narva sotsiaalameti töötaja sõnul ei peagi selline eestkostja, kellel näidatud juhul oli 27 hooldatavat, käima eestkostetava juures, vaid lihtsalt kaitsma tema huve ja õigusi. Konkreetsetlähendat see, et eestkostja sai eestkostetava pensioni, tema hooldamist aga jätkas temaga koos elav ema, nüüd juba ilma selleks ettenähtud pensionita. Kohus aga ei võtnud ema avaldust menetlusse, kuna see oli koostatud vene keeles. Aga Narva Narvaks. Mind hämmastas Sotsiaalministeeriumi kommentaar selles saates, kus tõdeti, et elukutselised eestkostjad on välismaal täiesti toimiv praktika, aga Eestis veel vähe levinud. Seoses sellega küsin: kas Sotsiaalministeeriumil on ka kohustus ja võimalused omavalitsuste sotsiaaltööd kontrollida või neile meetodilist abi anda, eriti veel, kui ministeeriumi arvates on tegemist eesrindliku välismaise kogemuse juurutamisega Eestis?

Hanno Pevkur

Aitäh, hea küsija! Eestkoste korraldus on kahtlemata teema, mis puudutab väga paljusid. Me peame meeles pidama, et eestkostele ei anta kedagi lihtsalt niisama, sellepärast, et see kellelegi meeldib. Eestkostele andmist otsustab Eesti riigis kohus ja kohus otsustab eestkoste iga kord eraldi. Ka selle juhtumi puhul ei teinud kohus ju massotsust 27 hooldatava kohta, vaid iga kord tehti eraldi otsus. Nüüd sellest, kuidas eestkoste peaks olema korraldatud. Tasub meenutada, et 2010. aastal arutas

parlament uut perekonnaseadust, muu hulgas eestkoste regulatsiooni. Eestkoste regulatsiooni loodi näiteks lisavõimalus, et eestkostet võivad korraldada ka juriidilised isikud. Kui vaadata Eesti praegust praktikat, siis nii ka on. Meil on olemas SA Kärla, kes kannab hoolt Sõmera Hooldekodu klientide eest Saaremaal, ja on olemas MTÜ Eesti Eestkostekorraldus. Seda ei tasuks kindlasti ette heita, et meil sellised võimalused on. Aga ma veel kord rõhutan: eestkoste seatakse üksikisikute puhul. Mis puudutab meie võimekust või võimalusi, siis loomulikult meil meetodilisi võimalusi juhendamiseks on. Üks konkreetne asi, mis head küsijat võiks huvitada, on see, et Hasartmängumaksu Nõukokku on esitanud taotluse seesama MTÜ Eesti Eestkostekorraldus, uurimaks ja selgitamaks eestkostjate olukorda Eestis ja nende teadmisi. Usun, et Hasartmängumaksu Nõukogu kiidab selle taotluse heaks ja me saame järgmise aasta esimeses pooles või teises kvartalis sellest ilusa ülevaate.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, esimene täpsustav küsimus, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud minister! Pärast nimetatud saadet olen ma saanud Narvast veel mitmeid kirju sotsiaalameti töö kohta. Samas ütles saates esinenud Narva abilinnapea, et sotsiaaltöö on selline töö, mille puhul inimesed ei saa aru, et neile head tehakse, see on niivõrd spetsiifiline sfäär, kuhu ta ei ajakirjanikel ega poliitikutel nina toppida ei luba, oma alluvatel midagi kommenteerida aga keelab. Jääbki siis üle ainult lootma Sotsiaalministeeriumile. Ma küsin veel kord: kas ministeerium näeb oma ülesannete hulgas ka kohustust olla kursis omavalitsustes sotsiaaltöö alal toimuvaga ning kontrollida omavalitsuste sotsiaaltööd, või on ministeeriumi arvates riik ja omavalitsused täiesti eraldi?

Hanno Pevkur

Aitäh! Vaatame seda olukorda natuke inimese poole pealt. Inimese jaoks on suhe omavalitsuse või ministeeriumiga käsitletav kindlasti riigi ja kodaniku suhtena. Me peame arvestama, et sotsiaaltöö on algselt olnud üks olulisi kohaliku omavalitsuse ülesandeid ja

sotsiaalvaldkonna korraldus jääb ka tulevikus kindlasti omavalitsuse ülesandeks. Inimesega suhtleb kohapeal kõige paremini ikkagi omavalitsus. Omavalitsuse töötajad on need, kes kohalikke olusid kõige paremini tunnevad. Eestkoste korraldus ja järelevalve on loomulikult reguleeritud seadustega ning neid peavad täitma nii ministeeriumi töötajad kui ka kohaliku omavalitsuse töötajad. Kui vaadata ka kohaliku omavalitsuse korralduse seadust, mitte ainult perekonnaseadust, siis kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses, hea küsija seda kindlasti teab, on § 6, mis ütleb, et kohalik omavalitsus korraldab kõiki kohaliku elu küsimusi, aga ühes lõikes on seal toodud just nimelt sotsiaalküsimused. Need sotsiaalküsimused ongi vaja kohapeal lahendada ja seista hea selle eest, et inimestele oleks tagatud adekvaatne teenindamine.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, teine täpsustav küsimus, palun!

Jaak Allik

Härra minister! Ma küsin siis veel selgemalt üle. Kui kodanik ei ole rahul sotsiaaltöö korraldusega kohalikus omavalitsuses, kas ta võib siis pöörduda ministeeriumi või riigi poole? Kas riigil on siin mingi funktsioon või on ainuke, kelle poole saab pöörduda, Riigikogu liige, kellel ei ole just eriti palju võimalusi seda sfääri reguleerida?

Hanno Pevkur

Aitäh, hea küsija! Nii nagu teie Riigikogu liikmena, nii ka iga inimene, kes soovib saada selgitust kas õigusaktis kirjapandu või mõne juhtumi kohta, võib selgituse saamiseks pöörduda ministeeriumisse ja ministri poole. Vastatakse kindlasti. Kui tal on konkreetne etteheide mõne haldusakti kohta, mille on andnud omavalitsus, või kohtuotsuse kohta, siis saab pöörduda ka kohtusse. Tegelikult pöördutigi selle telesaate tegemise käigus ministeeriumi poole. Me selgitasime olukorda, seda, millised on võimalused. Seal oli juttu ühest konkreetsest isikust ja ka ühest isikust, kes soovis seda olukorda vaidlustada. Võimalused selleks on Eesti Vabariigis täiesti loodud. Kui ta soovib selgitust seaduste või selle kohta, mida üks või teine asutus peab tegema, siis me hea meelega jagame selgitusi, tõlgendame ka seadust. Kui

ta soovib olukorda muuta, siis peab ta pöörduma kohtu poole, sest Eesti riigis on asjad seatud nii, et eestkoste andmist ja sellest loobumist otsustab iga kord kohus. Ma rõhutan ühe asja veel üle: kohus ei pea seadma eestkostet kogu inimese tegevuse üle, vaid ta võib öelda, et eestkostja tegeleb näiteks ainult rahaasjadega või ainult hooldust puudutavate küsimustega. Selles mõttes on Eestis kohtusüsteemile antud võimalus seda reguleerida. Ma väga loodan, et Eesti kohtunikud vaatavad väga tõsiselt kõiki taotlusi, mis neile tulevad.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea minister! Kuna ka Sotsiaalministeerium kommenteeris seda näitena toodud Narva juhtumit, siis olete sellega kindlasti kursis. Minu küsimus ongi: kas Narva Linnavalitsus käitus selle juhtumi puhul kuidagi valesti või seadusvastaselt?

Hanno Pevkur

Aitäh! Me oleme saanud Narvast selgitusi ja oleme püüdnud olukorraga tutvuda. Selle põhjal võib öelda, et seadusrikkumist seal ei olnud. Seadusrikkumisega oleks olnud tegemist siis, kui Narva Linnavalitsus oleks läinud küsima kohtust eestkostet enda nimele – omavalitsus võib olla eestkostja – ja siis oleks selle lepinguga edasi delegeerinud. Meile teadaolevalt määras kohus eestkostjaks konkreetse isiku ja Narva linnal oli tehtud leping selle konkreetse isikuga. Seda tehakse. Kohus määras ikkagi konkreetse isiku, millest tulenevalt seadust ei rikutud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Repts, palun!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea minister! Te juba mainisite, et on võimalik määrata kas täielik või ainult sisuline eestkoste, teatud juhtudel ka ainult rahaline eestkoste. Te olete kindlasti väga hästi kursis, et laste puhul, ka puuetega laste puhul, on olnud tõsine probleem see, et kui kohus jätab koge-mata või meelega selle nn täieliku eestkoste

määramata, siis võib tekkida paradoksaalne olukord, kus lapse eest hoolitsevad ühed inimesed, aga puude puhul makstava rahalise toetuse saab see lapsevanem, kes lapsega tegelikult ei tegele. Kas te olete seda ministeeriumis komplekselt vaadanud ja plaaninud kohtunike koolitada, et selliste juhtumite arvu vähendada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui 2010. aastal jõustus uus perekonnaseadus, siis minu mäletamist mööda korraldas Justiitsministeerium kohtunikele eraldi koolituse. Kuna muutusid ka eestkoste sätted, juurde tuli nimelt juriidilise isiku kasutamise võimalus, siis käidi seal ka eestkosteküsimused üle. Ma väga loodan, et kui Hasartmängumaksu Nõukogus leiab MTÜ Eesti Eestkostekorraldus taotlus toetust, siis me saame parema pildi sellest, mida see muudatus on endaga kaasa toonud. Kui rääkida sellesama mittetulundusühingu hinnangulisest arvamusest, siis nad ütlevad, et ühel isikul võiks sõltuvalt probleemide ulatusest olla kuni 30 eestkostetavat. See vajab kindlasti hindamist. Aga kohtunikele jääb selles mõttes ikkagi subjektiivne õigus otsustada, seda ei saa kohtunikult ära võtta. On kohtuniku teha, kas ta kutsub eestkoste määramise juurde omavalitsuse esindaja, kas ta kutsub sinna naabreid või kedagi muud, et eestkostjaks saaks määratud kõige õigem inimene kõige õigemal ulatusel. Loomulikult, kohus saab oma otsuseid teha nende andmete pinnalt, mis talle on esitatud. Kui kohtule esitatakse valeandmeid või on andmeid ebapiisavalt, kui keegi vassib, siis võib tagajärjeks olla see, et kellelegi tehakse liiga. Minu üleskutte omavalitsustele on, et kui nad osalevad eestkoste määramise protsessis, siis tuleb asjadest rääkida ikkagi nii, nagu asjad on. Ka eestkoste taotleja peab vaatama, et eestkoste ulatus oleks õige ja et eestkostja, kes määratakse, oleks kõige õigem.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

4. Koolide õppekeel

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda küsimuse juurde. Neljanda küsimuse on esitanud Riigikogu liige

Yana Toom, sellele vastab valitsusliige Jaak Aaviksoo ja teema on koolide õppekeel. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud härra minister! Minu küsimus on tingitud soovist kokku leppida terminite kasutamises, kui see võimalik on, rääkides õppekeele problemaatikast. Ministeerium, rääkides koolidest, kes on taotlenud endale venekeelse õppe loa, kasutab ikka ja jälle selliseid sõnu nagu "erand" ja "edasilükkamine", kuigi, kui me loeme põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21, siis me ei loe sealt välja erandit, vaid valikuvõimalust, ja me ei loe sealt välja pikendamist, kuna siin ei ole üldse mingit tähtaega määratud. Kas te olete minuga nõus, et sõnad "erand" ja "pikendamine" on kõnesoleval juhul juriidiliselt ebatäpsed?

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Õppekeelt reguleerib põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21, kus on öeldud, et gümnaasiumi õppekeel on eesti keel. Munitsipaalgümnaasiumis või selle üksikutes klassides võib õppekeeleks olla ka muu keel. Loa muus keeles toimuvaks õppeks või kakskeelseks õppeks annab Vabariigi Valitsus valla- või linnavolikogu taotluse alusel. Sellise ettepaneku teeb valla- või linnavolikogule kooli arengukavast lähtudes hoolekogu. Sellest lausest "Gümnaasiumi õppekeel on eesti keel" järeldan mina, et see on üldreegel. Järgnevad laused annavad võimaluse sätestada õppekeelena ka mõni muu keel. Seetõttu on pärast niisugust otsust selles paragrahvis ettenähtud korra järgi tegemist erandiga üldreeglist, ehkki sõna "erand" seadus ei kasuta. Ühtlasi ei puuduta seadus tähtajatu või tähtajalise loa andmise teemat. Tõlgendan seda niimoodi, et see otsus on Vabariigi Valitsuse pädevuses, lähtudes taotluses toodud asjaoludest ja põhjendustest. Haridus- ja Teadusministeerium, esitades kahe kohaliku omavalitsuse taotlust Vabariigi Valitsusele otsustamiseks, lähtus just nendest argumentidest. Vabariigi Valitsus pidas põhjendatuks anda see luba, üldreeglist erinev luba, kolmele koolile, sh tähtajaliselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh! Härra minister! Kas te olete kursis järgmise asjaga? Miks ma kahtlen, kas te olete sellega kursis? Ma kuulasin hiljuti teie intervjuud Raadio 4 eetris, kus kõlas ka selline lause, et te ei saa aru nendest koolidest, kus võidakse eesti keele vastu. Niisiis, küsimus: kas te olete kursis sellega, et eranditult kõik koolid, kes on andnud sisse taotluse venekeelseks õppeks, õpetavad juba praegu gümnaasiumiastmes eesti keeles vähemalt 30% aineid?

Jaak Aaviksoo

Jah, ma olen teadlik, et enamik koole on üleminekuga eestikeelsele õppele hästi toime tulnud. Enamgi veel, nad ei ole taotlenud ei muus keeles õpetamise luba ega erandite tegemist ei tähtajatult ega tähtajaliselt. Mulle tundub, et koostöö, mis on kujunenud Haridus- ja Teadusministeeriumi ning nende koolide vahel, on olnud konstruktiivne ja hea. Samal ajal olen ma ka isiklikel kohtumistel kuulnud seisukohti, milles vastandatakse eesti ja vene keelt. Pean niisugust vastandamist kahetsusväärseks ja loodan, et haridusministeeriumi ja koolide koostöös ning loodetavasti ka kohalike omavalitsuste konstruktiivsel toel on tulevikus võimalik niisuguseid vastasseise välistada.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, teine täpsustav küsimus, palun!

Yana Toom

Aitäh! Projekti "Minu riik" raames käivad Riigikogus küllaltki tihti kooliõpilased. Mul oli kohtumine Ahtme Gümnaasiumi üheksanda klassi õpilastega. Järgmisel aastal läheb gümnaasium üle eestikeelsele õppele, nad hakkavad õppima eesti keeles, aga nad ei räägi seda keelt üldse mitte. Ma tean, et teil on olnud kohtumisi koolides. Kas teil on plaanis minna ka sellisesse kooli, kus on alust kahtlustada, et see probleem on väga teravalt üleval? Ma küsin jätkuks teie eelmisele vastusele veel kord: kas te olete minuga nõus, et sellise taotluse esitamine ei tähenda vene gümnaasiumi jaoks võitlust eesti keele vastu?

Jaak Aaviksoo

See argumentatsioon on nendes taotlustes ammendavalt ära toodud. Haridus- ja Teadusministeerium on taotlusi analüüsinud ning nende põhjal teinud asjakohased ettepanekud Vabariigi Valitsuses otsustamiseks. Ma ei ole vastavas esildises eesti keele vastu võitlemist kordagi maininud. Mis puudutab kahetsusväärset informatsiooni Ahtme koolis õppivate noorte kohta, kes üheksandasse klassi jõudes üldse eesti keelt ei oska, siis ma arvan, et järelevalve korras väärib uurimist, kuidas on niisuguse väljundi puhul suudetud täita põhikooli õppekava. Tegelen sellega kindlasti.

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme nüüd kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Küsin haridusministrilt üldistava küsimuse. Kuivõrd on see teema, mis praegu üleval on, pretsedent Euroopa Liidu mastabis? Me teame, et liikmesriikide hulgas on ka neid, kes olid varem meie saatusekaaslased.

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Usun, et keerukatel ajaloolistel põhjustel kujunenud olukord, kus üldharidussüsteem ei toimi mitte ainult riigikeeles, vaid olulises ulatuses ka muus või muudes keeltes, on üsna erandlik nii Euroopas kui ka maailmas. Riigikeelset õpet ei peeta niivõrd poliitiliseks, vaid sotsiaal-majanduslikuks küsimuseks, mille kaudu tagatakse kõikide kodanike ja riigi territooriumil elavate inimeste täielisem integratsioon sotsiaal-majanduslikku ellu. Pean kohaseks siin saalis refereerida hiljuti Tallinna Ülikoolis tehtud uuringut, mis muude parameetrite kõrval vaatles venekeelsetest ja eestikeelsetest peredest pärit isikute toimetulekut Eesti ühiskonnas, sh töötasustamist. On väga selge korrelatsioon riigikeeleoskuse ja töötasulõhe vahel. See lõhe ei ole kahetsusväärset olemas mitte ainult eesti ja vene keeles kõnelevate inimeste vahel, vaid ka näiteks meeste ja naiste erinevat sissetulekut puudutavalt. Leian, et teadusliku uurimistöö andmed osutavad veel kord, et olulises osas on riigikeeleõpe mõeldud toetama neid noori, kes riigikeele omandamise kaudu kasvatavad oma toimetuleku- ja konkurentsivõimet Eesti ühiskonnas. Nii toimub see

teistes riikides. Nendest põhimõtetest ja eelkõige õpilaste endi huvidest on olulises osas lähtunud ka Haridus- ja Teadusministeerium, säilitades nendele erineva etnilise taustaga inimestele võimaluse õppida Eesti üldhariduskoolides ka oma keelt ja kultuuri.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Muudatused haridusvaldkonnas, on need siis väiksemad või suuremad, on kindlasti väga pikaajalise mõjuga. Kuulates teie vastuseid koolivõrgu kohta, jäi mulle mulje, et te valdate teemat väga hästi ja põhjendate asju korrektselt. Aga üks asi paneb mul punase lambikese põlema. Te olite 15 aastat tagasi haridusminister ja põhjendasite siis väga hästi, miks on vaja Tartu Ülikoolis ette valmistada vähem arste, 200 asemel 70. Nüüd on olukord, kus meil arste ei ole. Aga küsimus on selline: kui pika aja peale te olete kõiki neid asju prognoosinud, et me ei oleks 10–15 aasta pärast lõhkise küna ees?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Mis puudutab kõrgharidusega spetsialistide ettevalmistamist, siis see on ülikooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse kohaselt eelkõige siiski Haridus- ja Teadusministeeriumi pädevuses, kes riiklikku koolitustellimust esitades konsulteerib eri ametkondadega. Teatavasti eksisteerivad üsna suured käärid avalike ootuste või huvide ja üliõpilaste või üliõpilaskandidaatide valikute vahel. Konkreetsemalt ei ole mitmel ameti- ja erialal esineva töötajate puuduse taga päris kindlasti ainult haridussüsteemi probleemid. Töötingimused, saadav palk ja mitmed muud asjaolud määravad noorte või ka juba töötavate inimeste valikud töökoha perspektiivi silmas pidades. Mitme eriala inimesed on eri põhjustel, aga eelkõige tööalastel põhjustel, Eestist lahkunud ja otsinud rakendust lähiriikides või kaugemalgi. Lahendada neid probleeme ainuüksi kõrgharidus- või kutseharidussüsteemi kaudu on vähemasti osaliselt sõelaga vee kandmine. Loodan väga, et nii meditsiiniõdede ja arstide kui ka õpetajate, keevitajate ja mitme muu kutseala esindajate ettevalmistamise ja tööhõive küsimused saavad terviklikuma ja komplekssema

analüüsi objektiks, kui on pelgalt arvude tõstmine riikliku koolitustellimuse real. Arstide kohta võin märkida, et arstide arv Eesti riigis ei ole siiski drastiliselt kahanenud, vaid on pigem suurenenud. Loodan, et olemasoleva arstikonnaga on võimalik vähemasti rahuldavalt, aga loodetavasti heal tasemel hoolitseda Eesti tervishoiusüsteemi vajaduste eest.

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

5. Üldhaiglate olukord

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Rannar Vassiljev ja sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Hanno Pevkur. Teema on üldhaiglate olukord. Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Riigikontrolör oli oma ülevaate peatükis "Seisak tervishoius" üsna kriitiline haiglareformi pidurdumise suhtes. Kas haiglavõrgu optimeerimise kontseptsiooni jätkamine on endiselt päevakorral ja milline on selles valguses üldhaiglate perspektiiv? Kas nad jätkavad aktiivravi või muutuvad pigem hooldusravihaiglateks?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mina ütlen riigikontrolörile ja ka teile, et selles mõttes kindlasti midagi pidurdunud ei ole. Kui me vaatame haiglavõrgu arengukava, mis omal ajal vastu võeti, ja rootslastega koos tehtud kava "Estonian Hospital Master Plan 2015", siis näeme, et suured otsused on kõik tehtud. Kui näpuga järke ajada, siis võib öelda, et me ei ole veel saavutanud seda voodihõivet või voodite arvu, mis arengukavas oli ette nähtud, kuid selles suunas liikumine käib. Samamoodi, mis puudutab haiglate profiili, siis tegelikult on n-õ suuremad küsimused ainult Põlva ja Rapla sünnitusosakonnas. Rapla on otsuse teinud, vaatame, kuidas Põlva edasi läheb. Kui te küsite üldhaiglate kohta, siis minu jaoks ei ole küsimus selles, kuidas me asutust nimetame, kas kohalikuks haiglaks, üldhaiglaks või keskhaiglaks. Minu jaoks on küsimus selles, millist teenust ühes või teises haiglahoones saab. See, kuidas me seda nime-

tame, ei ole üldse oluline. Kui te küsite üldhaiglate kohta selles mõistes, nagu me neid praegu teame, siis kindlasti jääb nendes alles ka aktiivravi. Need tulevikuvisioonid, mis vaatavad pikema aja peale ette, ju näitavad, et arstiabi kättesaadavus maakonnakeskuses peab olema tagatud iga päev ja ööpäev läbi, mis tähendab, et ei piisa ainult hooldusravist. Aktiivravi jääb kindlasti mingis ulatuses alles. Kaugemas perspektiivis tuleb kindlasti vaadata neid teenuseid, mida ühest või teisest haiglast saab. Need arutelud käivad ministeeriumis ka praegu. Olen kutsunud kõik haiglahujud väikestele istumisele, et seda teemat, muu hulgas Riigikontrolli auditit, edasi arutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Esimene täpsustav küsimus, Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Mainisite haiglateenuseid. Lääneviruslasena on mul eriti hingel üks üldhaigla, nimelt AS Rakvere Haigla. Teatavasti tekkisid seal aasta alguses probleemid lastearstiga. Toona te lubasite kiireid lahendusi. Tsiteerin: "Lahendus on leida kas või osalise koormusega pediatr Rakvere Haiglasse ja siia juurde tuua residentuurist residendina tegutsev noor." Küsimuse peale, kas suudate enne valimisi lahenduse leida, vastasite: "Ma tahaks loota, et siin on küsimus nädalas või nädalates, mitte kuus või paaris. Kindlasti peab see lahendus saabuma, kas või ajutine." Niipalju kui mina tean, praegu Rakvere Haiglas lastearsti pole. Miks nii?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Küsige seda Rain Seppingult, haigla juhilt. See teadmine, mis tol hetkel oli, tugines paljuski ikkagi sellele, mida haigla juht ütles ja millised võimalused meil sel hetkel olid. Sel ajal toimusid läbirääkimised nii Tartu Ülikooliga kui ka konkreetset paari pediatriga, kes pidid sinna haiglasse tööle minema. Sel hetkel öeldu oli selle hetke parim teadmine. Rääkides sellest, kas ja kuidas Rakvere Haiglagaga üldisemalt edasi minna, tuleb öelda, et siin on väga palju võimalik ära teha Rakvere Haiglal endal, samuti Rakvere Haigla omanikel ehk kõikidel Lääne-Virumaa omavalitsustel. Esimene suur küsimus on

loomulikult see, kuidas valmis ehitada hooldusravikompleks, kus plaanid on ju muutunud. Sa ise Rakvere inimesena tead väga hästi, et algul oli plaan kollane maja korda teha, renoveerida, nüüd aga on jutt, et see maja võetakse maha ja ehitatakse uus. Ehitushinnad uue maja ehitamisel on loomulikult kõrgemad, kui need olid renoveerimisprojekti puhul. Nüüd peavad omanikud otsustama, kas tehakse ikkagi ainult hooldusravi või osutatakse ka lisateenuseid, mida haigla juhtkond on ette pannud. Eks sellest sõltu väga palju ka see, mis tulevikus saama hakkab. Rääkides pediatrist, siis ei ole mingit probleemi sellega, kui Rakvere Haigla soovib näiteks meie ja Tartu Ülikooli vahendamist või abi. Me oleme selleks valmis. Mis puudutab ülikooli ja pediatrite suunamist, siis ma olen Tartu Ülikooli arstiteaduskonnaga põgusalt rääkinud, millised on võimalused residentuuri üldhaiglatesse viia. Selles osas tööd jätkuvad, et me saaksime näiteks osalise residentuuri korraldada üldhaiglates, sh Rakvere Haiglas. See võiks noori arste rohkem haiglatega siduda.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Iseenesest on äärmiselt tore, et inimesed aja jooksul targemaks saavad. Ma saan aru, et kui enne valimisi oli lastearstiteema lahendamine ministri võimaluste piires või tema pädevuses, siis enam ei ole, nüüd on see haigla mure. Aga mul on üks konkreetne küsimus ka: toona, enne valimisi, te leidsite aega ja võimalust käia Rakvere Haiglas, et seda probleemi kiiresti lahendada hakata ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija! Vabandust, ma katkestan teid! Mul on palve saalis olevatele Riigikogu liikmetele ja ka külalistele lülitada mobiiltelefonid vaikselt režiimi peale. Vabandust, et ma sekusin! Palun anda küsijale 20 sekundit lisaega!

Rannar Vassiljev

Kas te pärast valimisi olete ka Rakvere Haiglas käinud, et lastearstiprobleemi lahendada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ühe või teise probleemi lahendamiseks ei pea ilmingimata alati kohal käima. Võib juhtuda, et ministeeriumis ka telefoni teel asju ajades ja inimestega suheldes saab küsimusi palju operatiivsemalt lahendada. Nagu ma ütlesin, lähinädalatel on tulemas üks kohtumine kõikide haiglate juhtidega. Seal ma näen kindlasti uuesti ka Rain Seppingut. Ütlen veel kord, et tol hetkel oli see parim võimalik teadmine. Mis puudutab seda, kas ma üldhaiglates käin, siis käin ikka. Hiljuti ma käisin Ida-Virumaal ja plaanin ka teistes haiglates käia. Sellest, millises järjekorras või kuidas ma nendes käin, ei tasu küll mingisuguseid valimistemasid otsida. Loomulikult, kui me räägime perearstidest, siis see ei ole ainult Lääne-Virumaa probleem. Samamoodi ei ole üldhaigla ühe või teise arsti küsimus ainult Lääne-Virumaa probleem. See muutus seal ajakirjanike ja kohalike inimeste mureks. Loomulikult tegelesin ma sellega. Olen tegelnud ka teiste küsimustega teistes haiglates. Samamoodi võime rääkida Hiiumaa Haigla tomograafist. See ei ole minu valimispiirkond, sellepärast ma nagu ei peaks Hiiumaa Haigla tomograafiga tegelema. Aga näe, tegelen! See ongi ministri ülesanne – tegelda erinevate muredega. Loodame, et lahendus siiski leitakse. Nagu ma ütlesin, me oleme omalt poolt ka edaspidi nõus sinna nõu ja jõuga appi minema. See ei ole küll üksi haigla mure, aga selge on, et lepingu sõlmib ja töötajate otsimise eest vastutab otseselt ikkagi haigla.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Haiglate juurest jõudsime arstide juurde, mis on ka loogiline. Praegu teie naabriks olev minister ütles, et arste Eestis jätkub, nende arv on paras või piisav. Kuidas teie arvate, kas Eestis jätkub arste või ei, kui 40 piirkonda on ilma perearstita, paljudes kohtades peavad perearstid teema tööd ka väljaspool oma piirkonda ja väga paljudes haiglates on eriarste puudu?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimast! Kui vaadata Euroopa keskmist, siis on meil arste täiesti piisavalt. Küsimus on selles, kus nad töötavad ja millistes piirkondades nad peamiselt on. Me teame, et meie põhipiirkonnad on Tallinn, Tartu ja ka keskhaiglad. Kui Ida-Virumaa välja arvata, siis tegelikult keskhaiglates väga suurt muret arstidega ei ole, seda Pärnus ja Tallinnas. Küll tuleb sellega loomulikult tegelda, nii nagu igal erialal tuleb tegelda juurdekasvu planeerimisega. Mis puudutab perearste, siis ma soovitan tulla teil homme avalikule kuulamisele riigieelarve kontrolli erikomisjoni, seal räägitakse esmatasandi arstiabist väga laialt ja põhjalikult. Ma arvan, et ei ole mõistlik seda kõike praegu ühe minuti sisse mahutada. Seal tuleb pikk avalik arutelu, siis räägime pikemalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine kohapeal registreeritud küsimus. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Sa Rannarile vastates puudutasid põgusalt Hiiumaa teemat. Sellega kaasnevalt on mul küsimus: oskad sa meid valgustada, mis seisus Hiiumaa kompuutertomograaf praegu on?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma eeldan, et Hiiumaa kompuutertomograaf on kusagil tehases kokkupanemisel. Hiiumaa Haigla ei ole hanget veel teinud. Aga loomulikult, kui Eesti rahvas on kogunud selle jaoks raha, siis püüab riik appi tulla ja puuduoleva summa eraldada. Mina tegin ettepaneku 2011. aasta eelarve muutmise käigus need vahendid leida. Kõik liigub selles suunas, et kui Riigikogu 2011. aasta eelarve muutmise heaks kiidab, siis saab Hiiumaa Haigla kuulutada välja konkursi või n-ö vähempakkumise, et saada endale kompuutertomograaf. On hea meel see siit praegu välja öelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

Head ametikaaslased! Ma tänan teid küsimast! Head valitsusliikmed! Ma tänan teid vastamast! Täna infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu viienda töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Indrek Saar, palun!

Indrek Saar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Eile riigikontrolöriga vesteldes ja tema aruannet lugedes saime teada, et energeetikas valitseb selgusetus. Sellega seoses on meil majandus- ja kommunikatsiooniministrile mõned küsimused. Narva plaanitakse ehitada kahte uut põlevkivielektrijaama plokki, mille hinnanguline kogumaksumus on suurusjärgus miljard eurot. See investeering ei tasu ennast ära, sest muudab põlevkivienergia hinna liiga kõrgeks. Valitsus on otsinud võimalusi panna sinna maksumaksja raha. Esimene katse kvalifitseerus selgelt riigiabiks, sest riigiabi on riigi abi ja kaksipidi ei saagi seda tõlgendada. Nüüd tahetakse minna teisele katsele CO₂ kvootidega, mis on täpselt samasugune materiaalne vahend nagu igasugune muu investeering. Nagu riigikontrolöri ja paljudel teistel on meil väga suur kahtlus, kas selline võimalus üldse eksisteerib. Samas on investeering ette võetud ja meie kõigi ühine raha võib selles ehituses ära põleda. Sellepärast tahame Juhan Partsi käest teada, kuidas ta kavatab selle investeeringu tagada, sest lisaks kõigele on ta Eesti Energia nõukogu esimehele Jüri Käole lubanud, et isegi kui Euroopa Komisjon ei luba kasutada CO₂ kvote, siis riik selle raha annab. Meie tahame ministri käest teada, kust see raha tuleb ja kas nii käituda on mõistlik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatause nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Head ametikaaslased! Liigume nüüd teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 17. oktoobril algatatud Eesti Vabariigi ja Jersey

vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 17. oktoobril algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri Vabariigi valitsuse vahelise 18. septembril 2006 Singapuris allakirjutatud tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu juhatus on otsustanud muuta Vabariigi Valitsuse s.a 28. septembril algatatud Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohutute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (101 SE) juhtivkomisjoni ning on määranud uueks juhtivkomisjoniks põhiseaduskomisjoni.

Ma usun, et kõik ametikaaslased ühinevad minuga, kui ma soovin nendele juhtivkomisjonidele jõudu eelnõude menetlemisel!

Nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 71 Riigikogu liiget, puudub 30.

1. Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (91 OE) esimese lugemise jätkamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tänases päevakorras on meil ka täpsustus. Nimelt jäi eile pooleli Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu arutelu ja seda siis, kui rahanduskomisjoni esimees Sven Sester vastas küsimustele. Seega palun ma uuesti Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri! Küsimus jäi esitamata ametikaaslasel Inara Luigasel. Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud rahanduskomisjoni esimees! Ma olen vahepeal ära unustanud, mida ma konkreetselt pidin küsima, aga ...

Sven Sester

Ma võin teid aidata.

Inara Luigas

... ma küsin sellist asja, millest ka rahanduskomisjonis juttu oli. Kuidas Eesti riigi antud garantiid kanduvad riigieelarvesse, kas need on tulevikus meie kohustused ja kuidas tõlgendatakse neid kohustusi siis, kui Eesti riigil tekivad raskused ja Eesti riik läheb ise laenu võtma?

Sven Sester

Aitäh! Tegelikult teil ei olnud see küsimus. Kui ma hiljem koridoris teiega vestlesin, siis oli teil hoopis teine küsimus, see oli seotud Peeter Võsa jätkuküsimusega. Aga ei ole hullu, saate võib-olla ka selle veel ära küsida. Tegelikult ei olnud komisjonis eraldi juttu sellel teemal, kuidas garantiid ja kohustused kanduvad riigieelarvesse, riigi bilanssi. Kuigi sellest juttu ei olnud, püüan teile anda vastuse, nii nagu mina seda näen. Kõik meie laenukohustused peaksid olema bilansis kajastatud. Kui on tagatised, siis ma arvan, et tagatiste puhul on tegemist, äriettevõtete puhul vähemalt nii on, bilansiväliste kohustustega. Võib-olla võiks seda täpsustada, arvestades just vastu võetud EFSF-i suurt tagatist. Seda teemat võiks kindlasti ka ministeerium kirjalikult meile selgitada. Aga mulle tundub, et see on bilansiväline kohustus. Loogika ütleb, et vaevalt meie potentsiaalne laenukohustus kahemiljardilise tagatise väljaandmisel automaatselt täpselt sama suurusjärgu võrra muutuks. Kui me räägime konkreetselt EFSF-ist, siis võib lisada, et sel hetkel, kui me selle kahemiljardilise kohustuse võtsime, meil tegelikult kohustust veel ei tekkinud. Nagu te mäletate, kui tekivad uued abi vajavad riigid, siis me peame tulema uuesti siia saali ja arutama ning alles sel hetkel tekivad meil reaalsed tagatised. See on selline kahe filtri süsteem. Sel hetkel me tegelikult reaalselt raha või vähemalt tagatist käiku ei andnud. Aga see on minu arvamus.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas rahanduskomisjonis selle päevakorra-

punkti arutelul oli kohal ka riigikontrolör või tema esindaja ja kas tema seisukoht selle päevakorrapunkti kohta oli niisama positiivne kui eile, kui ta soovitas meil kõigil 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamisele kahe käega poolt olla?

Sven Sester

Aitäh! Ma eile oma ettekandes püüdsin jääda komisjoni arutelu tutvustamise juurde. Andsin ka teada ja kordan üle nendele, kes eile siin saalis ei olnud, et, tõsilugu, riigikontrolör Mihkel Oviir oli 17. oktoobril meie komisjonis. Lisaks temale oli kohal terve tema meeskond, seal oli erinevate valdkondade juhte. Ta andis ülevaate mitmest probleemist. See langes kokku sellega, mida ta eile saalis ütles. Küsimused, mis riigikontrolörile esitati, ei puudutanud konkreetselt võimalike tagatiste markeerimist riigieelarves.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Ma kutsun kõnetooli kolleeg Inara Luigase Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Inara Luigas

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Kui majandusaasta koondaruande kokkuvõttes käsitletakse praegust maailma ja Euroopa, sh Eesti kriisi kui peatselt ületatavat raskust, siis ilustamata ja aus on olukorra selline käsitlemine, kui räägitakse olukorra võimalikust halvenemisest ja ebatervest olukorrast, mida euroala finantskriis meile tegelikult külakostiks kaasa on toonud. Selle taustal peame andma hinnanguid tehtule ja mõtlema võimalikele edaspidistele arengusuundadele.

Kui 2010. aasta majandusaasta koondaruande kajastab üleminekut eurole kui suurt tulemust ja sellega kaasnevat tunnustust, siis peame endale tunnistama, et krooniaja suhteliselt kõrge elatusaseme on röövinud masendav hinnatõus, mis vahib vastu igalt hinnasildilt. Oleme vist juba unustanud, et enne eurole üleminekut pidi loosung "Euro hinda ei tõsta" kindlustama hinnastabiilsuse. Nüüd võime tõdeda, et euro tulek äratas üles ka kõige unisemad hinnaskaalad ja pani majanduse elama oma tahte järgi.

Meil on euro, meil on kriteeriumidele vastav tasakaalus eelarve, meil on lubatust väiksem riigivõlg – kas see tähendab, et meil on kõik hästi? Eesti on pikemat aega teinud jõupingutusi ja rühkinud nn rikkamate riikide klubisse. Eelmine aasta kinnitas meie täieõiguslikuks liikmeks olemist OECD-s. Millist mõõdetavat kasu aga on sellest saanud meie riik ja millist mõõdetavat kasu on sellest saanud lihtnimene, näiteks Kagu-Eestis?

Statistika näitas 2010. aastal esimesi taastumise märke ja andis lootust, et majanduse olukord paraneb. Euroala riikide finantsstabiilsuse tagamiseks, EFSF-i asutamiseks antud rahandusministri allkiri kinnitas, et koos taastumisega on võetud kohustus jagada oma edu ka teistele euroala riikidele. Ekslikult tuuakse aga majandusaasta koondaruandes välja, et Eesti ühinemise EFSF-iga otsustab Riigikogu. Riigikogu jäi seekord sellest otsustamise mängust kenasti välja. Riigikogu polnud selles mängus isegi mitte ääremängija, vaid sõna otseses mõttes pealtvaataja, kellele anti õigus aplodeerida. Riigikogu ei otsustanud ühinemist fondiga, Riigikogu ei ratifitseerinud asutamislepingut, nagu on peaminister Riigikogu kõnetoolis ekslikult öelnud, ja Riigikogu ei arutanud ka lepingu sisu, vaid kiitis heaks ainult garantiide andmise tekkinud finantskehale, nn eraettevõttele, aktsiaseltsile. Majandusaasta koondaruandes on selgelt välja öeldud, et iga konkreetse laenuväljamakse Eesti poolt garanteeritud osa läheb Eesti riigivõla arvestusse. Sellega me peame tulevikus kindlasti arvestama.

Aasta 2010 tõi meile kaasa kohustuse osaleda tulevikus Euroopa stabiilsusmehhanismis, kuhu hakkame aga tegema reaalseid sissemakseid ja seda juba suuruses 149 miljonit eurot.

Omaette võiks koondaruandes käsitleda ka Vabariigi Valitsuse reservi kasutamist. Aruandes kajastatakse vaid raha saava asutuse nimetust, korralduse numbrit ja raha kasutamise otstarvet, samuti eraldatud, kasutatud ja järgmisesse aastasse üleviidavaid summasid, kuid majandusaasta aruanne võiks põhjalikumalt kirjeldada eraldiste eest tehtavat, seda, milleks eraldisi kasutati ja miks jäävad eraldised osaliselt kasutamata.

Ma palun lisaaga!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Inara Luigas

2010. aastal viidi lõpule ka riikliku pensionikassa erakorralise reservi kasutamine. Kui rääkida arvude keeles, siis 2009. aasta alguses oli pensionikassa erakorralise reservi jääk 4,784 miljardit krooni, millest kulutati ära 2,926 miljardit. 2010. aasta alguse seisuga oli reservi jääk 1,858 miljardit, mis kasutati ära 2010. aastal, seega jäi reservi jääk nulli. Koondaruanne peaks tulevikus rohkem keskenduma reserve kasutamise sisule ja selgitama, milliseid tehinguid reservega tehti.

Kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokolliga alustas riik ka saastekvootide müüki. Kokku sõlmiti 11 kokkulepet, mille alusel müüdi saastekvooti 2,476 miljardi krooni eest. Saastekvootide müügist laekunud raha võib lepingute kohaselt kasutada ainult lepingus kindlaks määratud keskkonnanakaitsele projektidele. Kahjuks puudub aga siin saalis olijatel ülevaade sellest, kuidas saavutati kokkulepped, kas saastekvoodid on tinglikult ka riigivara ja kas neile kohanduvad tinglikult riigivara müügi seaduslikud aspektid. Majandusaasta koondaruanne seda loomulikult ei kajasta. Kui me eile küsisime rahandusministrilt selle kohta informatsiooni, siis rahandusminister Jürgen Ligi ütles, et kindlasti leiab üht-teist kuskilt internetilehekülgedelt.

2010. aastal tehti AS-i Riigi Kinnisvara mitterahalisi sissemakseid summas 58 miljonit krooni ja AS-i Hoolekandeteenused summas 7 miljonit krooni. 2010. aastal ostis Eesti riik Eesti Energia AS-ilt OÜ Elering, makstes selle eest 2,7 miljardit Eesti krooni. Aasta lõpuks tegi riik OÜ-sse Elering veel täiendava rahalise sissemakse summas 91 miljonit krooni. 2010. aasta lõpus omandas riik 280 miljoni krooni eest enamusosaluse Estonian Airis. Majandusaasta koondaruandes pole kahjuks mingisugust informatsiooni selle kohta, mida selle raha eest tehti.

Tahan toonitada, et kui paberil esitatud koondaruandes ka ei ole selgitusi, siis vähemalt elektroonilises vormis esitatud aruandes võiksid olla viited ministriumide kodulehekülgedele, kust me saaksime lugeda kõiki kuuluaruandeid ja andmeid tehingute kohta.

Aga mida siis tegi Riigikogu? Riigikogu võttis 2010. aastal vastu 163 õigusakti, täitev- võimule esitati 210 arupärimist ja 67 kirjalikku küsimust ning peeti üle 30 Riigikogu komis- joni avaliku istungi. Nii et jõudu tööle meile kõigile! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Inara Luigas! Rohkem kõne- soove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Määrän eelnõu 91 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. oktoobri s.a kell 18.

Eelnõu 91 esimene lugemine on lõpetatud.

2. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (63 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Kesk- erakonna fraktsiooni algatatud kriminaalme- netluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun Riigi- kogu liikme Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Eelnõu väljatöötamise tingis vajadus viia 1. jaanuaril 2012. aastal kehtima hakkava kriminaalmenetluse seadustiku jälitustoimingute osa kooskõlla Eesti ratifitseeritud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konvent- siooniga ning rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetega, mis tulenevad Euroopa Inimõi- guste Kohtu lahenditest ja on liikmesriikidele täitmiseks kohustuslikud.

Vastu võetud ja kehtima hakkav regulat- sioon annab põhjendamatult laiad volitused prokuratuurile. Sellega püütakse seaduse alga- taja hinnangul tagada inimeste õiguste parem kaitse, kuid tegelikult seatakse sellega ohtu inimeste õigus privaatsusele. Kuna jälitustoi- mingutega sekkutakse eriti intensiivselt isikute põhiõigustesse, peab selleks esinema selge õigusriiklikult aktsepteeritav põhjus, mistõttu ei saa olla lubatud, et prokuratuur annab jä- litustoiminguks lihtsustatud korras loa. Iga- sugune jälitustegevuse alustamine peab olema põhjendatud ja võimalikult vähe kahjustama isikute põhiseaduslikke õigusi. Euroopa Inim- õiguste Kohus lubab jälitustegevust erandina üldohtlikes kuriteoasjades ja alles siis, kui

kohus või muu sõltumatu ametkond on seda põhjalikult kaalunud. Riigikohus on märkinud prokuröri kohta, et Eesti õiguskorras ei vasta see ametiisik rahvusvahelise konventsiooni artiklis 6 kirjeldatud sõltumatu ja erapooletu õigusemõistmise volitusega institutsiooni tun- nuste, mis on põhiõiguste ja vabaduste tõ- husa kaitse eeldus. Prokuratuuriseaduse § 1 järgi on prokuratuur Justiitsministeeriumi va- litsemisalas olev valitsusasutus, millele pole antud õigusemõistmise volitusi. Seega ei saa prokuröri kontroll asendada põhiõiguste ja vabaduste riive kohtulikku kontrolli.

Sellest tulenevalt on meie pakutud seadus- eelnõu esimene eesmärk jätta jälitustoimingute lubade andmine üksnes kohtu alluvusse. See tähendab, et ka andmete varjatud kogumiseks, jälgimiseks, kõneeristuse tegemiseks, politsei- agendi kasutamiseks ei ole selle seaduse vas- tuvõtmise korral vaja enam mitte prokuratuuri luba, nagu näeb ette kehtiv seadus, vaid rah- vusvaheliste põhimõtete kohaselt on vaja sõl- tumatu institutsiooni ehk kohtu luba.

Tulenevalt esimesest muudatusest on teine muudatus moodustada kohtu juurde asjatund- jate komisjon, kelle ülesanne on kohtunike koormuse vähendamiseks ja jälitustoimingute pealiskaudse lubamise vältimiseks eelnevalt läbi töötada prokuratuuri taotlus just nimelt jä- litustoiminguks loa andmise kohta ning koos- tada arvamus eeluurimiskohtunikule ainuisiku- liseks otsustamiseks. Muudatus on ajendatud kohtunike üsna suurest töökoormusest ning vajadusest kindlustada jälitustoiminguks antud loa õiguspärasus ja võimalikult väike isiku põhiõiguste riive.

Jätkan isiku põhiõiguste tugeva riive tee- mal. Meie kolmas oluline muudatus puudutab vahistamise regulatsiooni, mis kehtivas seadu- ses on sätestatud maksimaalse vahi all hoid- mise aja kaudu, milleks on kuni kuus kuud. Oleme arvamusel, et nimetatud aeg on liiga pikk, ja kuna puudub täpsem regulatsioon sel ajal toimuva kohta, arvestades muu hulgas sel- lest tulenevat isiku põhiõiguste tugevat riivet, on vaja nimetatud periood täpsemalt lahti kirjutada. Minu mainitud ja Eesti ratifitseeritud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 5 öeldakse selgesõna- liselt, et kellelki ei või võtta tema vabadust, välja arvatud seaduses kindlaksmääratud kor- ras. Sama artikli lõike 1 punkti c kohaselt on

üks nimetatud juhtudest seaduslik vahistamine või kinnipidamine, et tuua isik pädeva õigusasutuse ette põhjendatult kahtlustatuna õigusrikkumises või et põhjendatud vajaduse korral takistada õigusrikkumise toimepanemist või põgenemist pärast seda. Eelnimetatu kohta märgitakse konventsioonis, et iga vahistatu või kinnipeetu toimetatakse viivitamata kohtuniku või mõne muu seadusjärgse õigusvõimuga ametiisiku ette ning tal on õigus kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni. Lisaks on igapäev, kellel on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, õigus taotleda menetlust, millega kohus otsustaks kiire korras tema kinnipidamise seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine on ebaseaduslik. Tulenevalt eeltoodust on oluline sätestada vahistamise kord, mis arvestaks võimalikult palju isiku põhiõiguste ja vabadustega ning võimaldaks vahistatut kiiremas korras veenduda tema kinnipidamise õiguspärasuses. Meie muudatusega nähakse ette esmane vahistamine kuni kümneks päevaks, mida eeluurimiskohtunik saab põhjendatud taotluse korral pikendada kuni ühe kuuni. Seejärel toimub pikendamine põhjendatud taotluse alusel eeluurimiskohtuniku poolt ühe kuu kaupa kuni kuuekuulise perioodi täitumiseni. Lühike vahi all hoidmise aeg riivab isiku põhiõigusi vähem kui pooleaastane vahi all hoidmine ning samas motiveerib see uurimisasutust kiiresti tegutsema piisavate tõendite leidmiseks, millega saaks kinnistada kahtlustusi ja mis võimaldaksid süüdistuse esitada. Tähelepanuväärne on ka asjaolu, et igasugune pikk tähtaeg ei tähenda efektiivset tegevust, vaid pigem lubab mõnda aega asjaga mitte tegelda, mis on isiku põhiõiguste ilmselge tugev riive ja mida ei tohi õigusriigis lubada.

Neljas eesmärk on likvideerida vastuolud põhiseadusega jälitustoimingust teatamise osas. Mõni kuu tagasi analüüsis õiguskantsler kriminaalmenetluse seadustiku ja jälitustegevuse seaduse põhiseadusele vastavust osas, mis võimaldab edasi lükata isiku teavitamist tema õigusi riivanud jälitustoimingu tegemisest. Seaduste kohaselt tuleb jälitustoimingust viivitama teatada isikule, kelle suhtes toiming on tehtud, näiteks kuriteos kahtlustatav, ning isikule, kelle perekonna- või eraelu on jälitustoiminguga riivatud, näiteks pealtkuulatava

isiku vestluspartner. Prokuröri või jälitusasutuse juhi loal võib jälitustoimingust teatamise edasi lükata muu hulgas kriminaalmenetluse kahjustamise, kuritegevuse soodustamise ja jälitustegevuse kahjustamise ärahoidmiseks. Seega kehtib jälitustoimingust viivitamata teatamise põhimõte ning teatamise edasilükkamise korral tuleb isikut tagantjärele teavitada kohe, kui teavitamist takistavad põhjused ära langevad. Samuti sekkub riik jälitustegevuse kui isikuandmete salajase kogumise kasutamise ja säilitamisega inimese privaatsfääri ning võib riivata isiku mitmeid erinevaid põhiseadusega tagatud õigusi ja vabadusi: perekonna- ja eraelu puutumatus, õigus sõnumisaladusele, kodu puutumatus, samuti informatsiooniline enesemääramise õigus, mis tähendab isiku võimalust ise otsustada, kas ja millises ulatuses tema kohta käivaid andmeid töödeldakse. Põhiseadusest tulenevalt on isikul õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuses hoitavate andmetega. Isiku teavitamine tema õigusi riivavast ja salaja tehtud riigi toimingust on oluline esiteks inimväärikuse põhimõttest tulenevalt, teiseks seetõttu, et teavitamisega luuakse isikule võimalus kasutada oma õiguste kaitseks õiguskaitsevahendeid. Kui isikule jälitustoimingust ei teatata, ei saa inimene oma õigusi kaitsta, sh kohtusse pöörduda. Sealjuures võidakse isiku õigusi ja vabadusi rikkuda kas jälitustoimingu tegemisel või jälitustoiminguga saadud teabe säilitamisel, kasutamisel või muul töötlemisel. Seega on isikule teatamine oluline, vältimaks jälitustoimingute põhjendamatu kasutamist. Jaanuaris jõustuv regulatsioon on aga selles osas põhiseadusega vastuolus. Sellest tulenevalt on neljas eesmärk likvideerida see vastuolu põhiseadusega just teavitamise osas.

Nüüd viiendast eesmärgist. Järelevalvet jälitustoimingute seadusele vastavuse üle ei pea tegema mitte prokuratuur, vaid sõltumatu organ ehk kohus. Vastuvõetud seaduse kohaselt antakse prokuratuurile õigus teha järelevalvet iseenda üle, mis ei ole järelevalve tegemisel õiguspärane. Kuna eelnõu kandev idee on likvideerida prokuratuuri õigus jälitustegevuseks lubasid väljastada, siis ei saa prokuratuur ka siin enam järelevalvet teha. Samuti oleks põhjendamatu, kui kohtu väljastatud lubade järele valvaks prokuratuur.

Kokku võttes näeme eelnõu algatajatena jälitustoimingute regulatsiooni karmistamisel positiivset mõju eelkõige inimestele, kelle põhiõigusi jälitustegevusega oluliselt riivatakse. Samuti on oluline kohtu rolli väärtustamine sõltumatu õigusemõistjana. Ma pöördun teie poole: kui need põhiseaduslikud ja Euroopa Inimõiguste Kohtu põhimõtted on ka teile olulised ja tähtsad, siis kutsun teid konstruktiivsele arutelule selle eelnõu menetluse ajal. Arutame, menetleme ja kui vaja, siis teeme eelnõus muudatusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Deniss Boroditš! Teile on küsimus. Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Teil oli päris põhjalik selgitus. Aga kas teile ei tundu, et te olete fraktsioonis selle eelnõu ettevalmistamisega endale võib-olla liiga suure tüki kahmanud? Ma pean silmas jälitustoimingute regulatsiooni muutmist. Sellega tegeleb praegu päris oluline asjatundjate komisjon ja nende väljatöötatav regulatsioon peaks olema märksa laiem kui see, mille teie siin ära toote. Rääkides eelnõu teisest osast, mis käsitleb vahi alla võtmise tähtaegu, siis teatud jume niisugusel lühendatud tähtajal kindlasti on. Aga kas see esialgne kümme päeva ja pärast ühe kuu kaupa pikendamine ei tundu teile liigse hakkimisena? Kindlasti ei pruugi see kriminaalmenetlusele kaasa aidata.

Deniss Boroditš

Aitäh! Need põhimõtted on meie erakonnale, meie fraktsioonile tähtsad, sellepärast me tulimegi selle seaduseelnõuga välja. Mis puudutab konkreetseid tähtaegu, näiteks selle tõkendi osas, mida te nimetasite, siis me oleme avatud erakond ja meie eesmärk on konstruktiivne koostöö. Kui te arvate, et need tähtajad ei ole mõistlikud, ja teil on mingi parem idee, siis arutame selle läbi, viime eelnõu teisele lugemisele ja võib-olla tõesti sünnib meie koostöös veel parem mehhanism.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, kolleeg Deniss Boroditš! Ma kutsun ette-

kandjaks õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere. Palun!

Valdo Randpere

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda küsimust oma istungil 10. oktoobril 2011. Ma saan täiesti aru, et Denissile ja Keskerakonnale on need küsimused südamelähedased, aga meie kontsentreerusime järgmisele.

Esiteks, see muudatusettepanek suurendaks õiguskomisjoni arvates täiesti mõttetult ja liialt kohtute töökoormust. See ei ole otstarbekas ja nii kaoks kohtute tegevuses ka kiirus ja operatiivsus selles valdkonnas.

Eelnõu tõi õigusesse sisse täiesti uue mõiste "asjatundjate komisjon". See on huvitav mõte, aga asjatundjate komisjoni pole kusagil kirjeldatud ega sätestatud ja seda ei ole tehtud ka selles eelnõus. Selle kohta, kuidas seda luuakse, kuidas see tööle pannakse, kuidas seda finantseeritakse, ei osanud keegi isegi seisu kohta võtta.

Meie komisjoni istungist võttis osa ka Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Markko Künnapu. Ka Deniss Boroditš oli muidugi ise seal seda asja ette kandmas.

Üks punkt, mida me arutasime, oli seesama vahistamise teema. Me arutasime, kas on õige vahistada kuueks kuuks, nagu seadus praegu ette näeb, või on õigem see, kui alguses vahistatakse kümneks päevaks ja siis vajaduse korral saab seda aega pikendada. Tegelikult näeb seadus praegu ette, et kuus kuud on maksimum, see aeg võib olla ka lühem. Lisaks sellele on isikutel nagunii võimalik taotleda oma vahistamise põhjendatuse kontrolli ka selle kuue kuu raames.

Eelnõus oli ka edasilükkamatute juhtude loetelu, mis oli meie arvates täiesti ebaloomuline. Peale kõige selle, mis on juhtunud pärast seda õiguskomisjoni istungit, on juba alates märtsist Justiitsministeeriumi initsiatiivil kokku kutsutud jälitustegevuse õigusliku regulatsiooni analüüsi töörühm. Sinna kuuluvad esindajad Justiitsministeeriumist, Riigikohtust, Tartu Ülikooli õigusteaduskonnast, Andmekaitse Inspektsioonist, Riigiprokuratuurist, Eesti Advokaadidest, Siseministeeriumist ning meie oma õiguskomisjonist ja põhiseaduskomisjonist. Eesmärk on kogu see valdkond

kompleksselt läbi arutada. Ega me ei eitagi, et mõne punkti puhul, mis seaduseelnõus oli, on mõnes küsimuses võimalik riive või vastuolu põhiseadusega, mõneski osas on tõlgendamise küsimusi. Aga me õiguskomisjonis leidsime, et sellele töörühmale tuleks anda aega ja võimalusi tulla välja kompleksse lahendusega ning võtta ette kogu regulatsioon korraga, mitte hakata sealt üksikhaaval juppe välja kiskuma.

Lisaks, eelnõu käsitleb suures osas mitte kehtivat seadust, vaid seda seadust, mis pidi kehtima hakkama 1. jaanuarist. Sel nädalal on Justiitsministeerium tulnud välja ettepanekuga lükata seaduse kehtima hakkamine aasta võrra edasi, seda just selleks, et see töörühm saaks oma töö ära teha ning saaks ka inimesi koolitada vastavalt sellele, kuidas uus süsteem ja menetluskord välja hakkavad nägema.

Toetudes nendele faktidele, me komisjonis hääletasime ja jõudsimme järgmisele tulemusele: õiguskomisjoni ettepanek on esimene lugemine katkestada (poolt 5, vastu 3 komisjoni liiget). See ongi meie ettepanek: lugemist mitte lõpetada.

Esimees Ene Ergma

Vabandust, hea kolleeg! Esimest lugemist ei saa katkestada, eelnõu saab tagasi lükata. See oli tagasilükkamise ettepanek.

Valdo Randpere

Vabandust! Meie ettepanek on eelnõu tagasi lükata.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Valdo Randpere! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Te ütlesite, et selle seaduseelnõu seadusena vastuvõtmine tekitaks kohtutele mõtteid lisakohustusi. Kas te arvate, et Eesti põhiseaduse täitmine on mõttetu?

Valdo Randpere

Ei, ma ei arva, et Eesti põhiseaduse täitmine oleks mõttetu. Aga teisest küljest me küsisime ka, mis see probleem on, kui palju on üldse aasta jooksul olnud selliseid juhtumeid, mida selle uue seaduse järgi peaks reguleerima hakkama, ja kas on olnud ka mingeid probleeme.

Tegelikult ei ole mingeid probleeme suudetud välja tuua. Seaduse vastuvõtmine tähendaks lihtsalt, et kohtud peaksid hakkama iga väikese otsuse pärast kas ise kogunema või, nagu eelnõus ette pandi, koguma kokku mingi asjatundjate komisjoni, mida ka ei ole kuidagi suudetud lahti mõtestada ega defineerida. Me ei näinud selles asjas otsest praktilist iva. Aga mis puudutab kogu seda valdkonda, siis siin tuleb üks muudatusettepanek veel, see on järgmises eelnõus, mille on esitanud teine erakond. See probleem põhimõtteliselt osaliselt kattub selles eelnõus toodud probleemiga, temaatika on sama. Kuna on olemas jälitustegevuse õigusliku regulatsiooni analüüsi töörühm, siis meie jätaksime neile võimaluse võtta kõik need küsimused ühekorraga ette ja tulla välja kompleksse lahendusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea kolleeg! Te ütlesite, et ministeerium tegeleb selle temaga ja on olemas töörühmad, kes jälitustegevuse temaatikaga tegelevad. Kiitsite ka Keskerakonna seaduseelnõu, öeldes, et seal on mitu punkti, mida võiks lausa vastu võtta. Kui nii mitmed töörühmad selle temaatikaga tegelevad, kas ei oleks siis mõistlik jätta ka Keskerakonna seaduseelnõu Riigikogu menetlusse, mitte seda esimesel lugemisel tagasi lükata, ning hiljem see teiste esitatud seaduseelnõudega liita, kokku leppida, koos asja arutada ja ära teha?

Valdo Randpere

See on metoodika küsimus. Sa paned ette, et me hakkaksime seda asja jupphaaval lahendada ja asju menetlusse jätma. Samas tahab töörühm tulla välja ühe tervikliku lahendusega, mis osaliselt – ma olen lugenud selle töörühma materjale – hõlmab ka neid küsimusi, mida teie oma eelnõus olete ette pannud. Ainus vastuväide nende teemadega edasi tegelemisele on see, et töörühm tuleb välja tervikliku lahendusega ja meil ei ole mõtet asja jupitada. Õigussüsteem ei ole tavaliselt ka nii lihtne, et tõstad ühe osa välja, aga kõik muu jääb samaks. Kui sa midagi muudad, siis sa pead vaatama, kuidas see mõjub tervikule, et me ei

peaks hakkama pärast järgmist muudatust tegema juba sellepärast, et miski asi on sellest esimesest muudatusest mõjutatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde, teine küsimus!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Märkisid õigusega, et seadus näeb ette võimaluse vahistada kuni kuueks kuuks. Ma ei ole kindlasti selle eelnõu fänn, aga küsin: kas õiguskomisjon on teinud või plaanib teha või taotleb prokuratuurist või Justiitsministeeriumist analüüsi selle kohta, kuidas praegu kriminaalasjade puhul seda tähtaega kasutatakse, kas vahistatakse kuni kuueks kuuks või kohaldatakse tavaliselt täpselt kuuekuulist tähtaega? Kui põhjendatud see võib olla, ka põhiseaduslikus mõttes?

Valdo Randpere

Otseselt seda küsimust komisjon ei arutanud. Mõned komisjoni liikmed väitsid küll, et praegu on sellega probleeme, et selle kuue kuu vältel ei tegutseta kogu aeg intensiivselt eeluurimisega, aga mingit faktilist või statistilist materjali meile ei esitatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma ei saanud teie jutust hästi aru. Mingi hetk te väitsite, et probleemi ei ole, et selliste juhtumite arv on nullilähedane, aga teisest küljest probleeme justkui on. See oli n-ö möödaminnes öeldud, aga küsimus on selline. See pole esimene kord, kui opositsioon tuleb välja mingisuguse seaduseelnõuga ja siis me saame vastuseks, et teie lahendate selle probleemi hiljem ja komplekselt. See on muidugi, nagu te õigesti ütlesite, meetodika küsimus. Aga kui olla päris siiras, kas teile ei tundu, et see kompleksne lahendamine võib asja veel aastaid venitada?

Valdo Randpere

Üks põhjus, miks me sellisele järeldusele jõudsimme, oligi see, et see töögrupp on jõudnud oma tööga lõpusirgele. Tegelikult ei ole

juttu enam ei aastatest ega isegi mitte kuudest, vaid jutt on nädalatest, mille jooksul see töögrupp tuleb oma ettepanekuga ning millal seda hakatakse menetlema ja arutama. Meie arusaam asjast võiks olla, et kuna suur osa ka sellest seadusest, mida te tahtsite muuta, ei jõustu nagunii (tuleb ka see ettepanek, et lükata jõustumine aasta võrra edasi), siis kui me suudame need muudatused järgmise aasta esimeses kvartalis komplekselt vastu võtta ja jälitustegevuse ära reguleerida, siis oleks aega anda koolitust nendele instantsidele, kes sellega tulevikus arvestama peavad. Siis võiks seadus jõustuda 2013. aasta 1. jaanuarist. See ei ole mingi udune lubadus, et kunagi tulevikus. See resultaat, millest me räägime, on tõesti väga lähedal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh! Austatud ettekandja! Mind riivas teie repliik, justkui oleksid need küsimused, mida me täna arutame, ainult Keskerakonna südameasi. Ma ei ole sellega päris nõus. Ma leian, et riik on kohustatud kaitsma inimeste põhiõigusi ja vabadusi, sh õigust isikupuutumatuselle ja heale nimele. Inimese õigused ja vabadused peavad demokraatlikus riigis olema kaitstud ka riigiaparaadi enda liialduste ja põhjendamatute süüdistuste eest. See eelnõu püüab seda väga selgelt reguleerida. Minu südameasi on see, et me teeksime oma seadused selliselt, et need kaitseksid inimeste põhiõigusi ja vabadusi. Ma arvan, et see arutelu ja diskussioon on igati asjakohane. Annaks jumal, et see ei oleks ainult n-ö opositsioonierakondade huvi!

Esimees Ene Ergma

Palun küsimust!

Valdo Randpere

Kas oli küsimus ka või? Kui sa küsisid, miks ma ütlesin, et see on Keskerakonna südameasi, siis ma lihtsalt tsiteerisin Deniss Boroditši sõnu, kes rääkis meile, kuidas Keskerakond on avatud erakond ja et see on Keskerakonnale väga südamelähedane teema. Ma lihtsalt mõistan teda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea kolleeg! Sa tegid kogemata väga hea ettepaneku, et selle eelnõu lugemine tuleks katkestada, aga kahjuks saab lugemist katkestada teisel lugemisel. Arvestades kogu seda temaatikat ja kehtivat seadust, oleks õige lugemine katkestada. Kas komisjonis arutati, et võiks viia eelnõu teisele lugemisele ja siis lugemine katkestada, et need head mõtted, millest sa ise ka rääkisid, jääksid paberi peale kirja? Siis saaks sealt koos edasi minna. Kas see asi oli teil arutusel või ei?

Valdo Randpere

Ma pean vabandust paluma! Mul on see esimene kord tulla siia komisjoni ettekannet tegema. Selle tõttu tegin näpuka ja ütlesin, et ettepanek on lugemine katkestada. Komisjon seda muidugi ei arutanud, komisjon arutas ikkagi küsimust, kas lükata eelnõu tagasi või mitte. Tagasilükkamise poolt oli 5 komisjoni liiget, 3 olid vastu, kuigi ka nemad näitasid üles teatud arusaamist selles suhtes, miks me nii teeme. Me olime komisjonis suhteliselt leplikud ja mõistvad. Me ei sõitnud üksteisest väga-väga jäigalt teerulliga üle, sest tegelikult on õiguskomisjoni eesmärk ju seesama: et meil oleks õiguskord ning et inimesed võiksid olla kindlad, et riik ei riku nende põhiõigusi. Ega me kuidagi selle vastu ei sõdi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Valdo Randpere! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 63. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu oli 35, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.

Seaduseelnõu 63 langes menetlusest välja. (Tabel 1.)

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (73 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun Riigikogu liikme Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Ma natuke parandan kolleeg Valdo Randperet. Tegemist ei ole analoogse seaduseelnõuga, nagu oli eelmine eelnõu. Sarnane on ainult pealkiri "Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus". Eelnõu sisu on tegelikult meie õigusloome vea parandamine.

1992. aastal vastu võetud Eesti Vabariigi põhiseaduses, mis on meie õigusloome alusdokument, öeldakse väga selgelt: "Igaühel on õigus tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele." Ka järgmises lauses öeldakse selgelt: "Erandeid võib kohtu loal teha kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks seadusega sätestatud juhtudel ja korras." Pange tähele, et erandeid võib teha ainult kohtu loal. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud eelnõu tahabki ära parandada vea, mis oli algusest tehtud jältustegevuse seaduses, kus nähti ette, et edasilükkamatul juhul saavad loa andmise õiguse politseijuhid. Me tahame vea ära parandada ka uues kriminaalmenetluse seadustikus, kus on sätestatud, et õigus erandit teha on ka prokuratuuril. Oluline on see, mis on kirjutatud põhiseadusesse. Oluline on see, et põhiseadus kaitseb kõiki Eesti Vabariigi kodanikke ega tee vahet, kas sellel hetkel on inime- ne kahtlustatav või süüdistatav, sest kurjategijaks muutub ta alles peale kohtuotsust. See garantiid on põhiseaduses antud ja seda garantiid peaksime meie siin Riigikogu saalis, ma arvan, eriti innukalt tagama.

Kindlasti võib küsida, mida selline seadusmuudatus kaasa toob, kas meie kohtud on võimelised seda muudatust ellu viima. Me räägime tegelikult kümmekonnast nn edasilükkamatust juhtumist aastas. 2009. aastal oli selliseid juhtumeid seitse, 2008. aastal, kui ma ei

eksi, neli. Tegelikult on need juhtumid ühe käe sõrmede peal üles loetavad. Kuid selles ei ole ju asja iva. Asja iva on selles, et seda luba saab põhiseaduse järgi anda ainult kohus.

Ma ei hakka komisjoni istungi tutvustamist enda peale võtma, seda teeb kolleeg Valdo Randpere, aga komisjonis tekkis küsimus eelnõuga kaasnevatest kulutustest, mida on käsitletud ka eelnõu seletuskirjas. Meie fraktsioon on väitnud, et selle eelnõuga kulutusi ei kaasne. Oli vastuväide, et kohtunikud peavad hakkama olema töö iga päev ja ööpäev läbi. Ei ole nii. Eelnõu annab võimaluse anda see luba sellisel moel, mis oleks pärast taasesitav, ka kirjalikult. Arvestades meie e-riigi taset – isegi meid, Riigikogu liikmeid, valitakse elektrooniliselt –, ei saa kohtu loa andmine olla mingisugune lisakulutus, pidades silmas, et neid juhtumeid on tegelikult alla kümne aastas.

Kui rääkida heast õigusloome tavast, siis tuletan meelde, et kolleeg Valdo Randpere rääkis eelmise eelnõu arutelul Justiitsministeeriumi komisjonist, kes selle küsimusega tegeleb. Minul kui õiguskomisjoni liikmel oli väga huvitav jälgida, kuidas on muutunud selle töögrupi aruanded. Esimeses aruandes arvati, et muudatuse tegemine pole vajalik, et on võimalik põhiseadust ka teistmoodi tõlgendada. Põhjenduseks oli toodud üks Riigikohtu otsus, mis tegelikult rääkis natuke teisest asjast. Kes on huvitatud, ma arvan, saab õiguskomisjonist selle otsuse numbri teada, mul on see isegi siin igaks juhuks kaasas. Järgmisesse selle töögrupi aruandesse, mis alles hiljuti meie postkasti jõudis, oli sisse kirjutatud sisuliselt seesama meie fraktsiooni eelnõu tekst, mõningate lisadega.

Ehk tegelikult me tunnistame ja saame aru mitte ainult opositsioonis, vaid ka koalitsioonis, et me oleme ligi 20 aastat Eesti põhiseadust selles valdkonnas rikkunud. Ma arvan, et nii meie fraktsioonil kui ka meid jälgivatel kodanikel, keda huvitavad enda põhiõigused ja kes ei ela paranoilises maailmas, kus põhiõiguste rikkumine võib kaasa tuua erinevaid väärkujutelmi ja luulusid suurest vennast, kes kogu aeg jälgib ja selleks ei ole vaja isegi kohtu luba, oleks hea meel, kui hea tava kohaselt see põhiseaduse rikkumine meie seadustest välja viiakse. Arvestades veel asjaolu, et Justiitsministeerium on öelnud, et need kriminaalmenetluse seadustiku muudatused

jõustuvad aastal 2013. Kas me tõesti lükkame veel ühe aasta võrra edasi põhiseaduse sõna otseses mõttes nii grammatilise kui ka sisulise riive kaotamise? Kui kellelgi on sisulise osa suhtes kahtlusi, siis soovitan lahti võtta juristidele päris olulise raamatu, milleks on Eesti põhiseaduse kommenteeritud väljaanne, kus juhatakse tähelepanu sellele, et sellesse paragrahvi on riive tegelikult juba sisse programmeeritud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Küsimusi teile ei ole. Ma palun ettekandjaks õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Austatud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Ka seda küsimust käsitles õiguskomisjon oma istungil s.a 10. oktoobril. Kui ma võrdlesin seda eelmise eelnõuga, mida ma ka siin tutvustasin, siis see paralleel ei olnud nii võrd sisuline, kuivõrd lähtus sellest loogikast, et kuna tegutseb jälitustegevuse õigusliku regulatsiooni analüüsi tööühm, kes tahab tulla välja kompleksse ja ühtse lahendusega, siis põhimõtteliselt kaldus õiguskomisjon ka siin selle poole, et me peaksime neile selle võimaluse andma.

Ma ei taha üldse laskuda kolleeg Anveltiga vaidlusesse, kas siin on põhiõiguste riivet või mitte. Ka õiguskomisjon ei olnud päris üksmeel, kas on või ei ole, siin on erinevad tõlgendused, erinevad asjad. Eks me olemegi elanud sellega aastaid, nagu sa siin kirjeldasid. Ei ole olnud päris üksmeelt selle hindamisel. Tõepoolest toodi näitena mingeid Riigikohtu lahendeid, mis seda nagu õigustaksid. Arutelu oli, nagu ta oli.

Aga me võtsime seisukoha, kas selle eelnõu esimene lugemine lõpetada või tuleks see eelnõu tagasi lükata. Komisjon hääletas ja 5 poolthäälega otsustati eelnõu tagasi lükata.

Meie istungil osales ka Justiitsministeeriumi esindaja Markko Künnapu.

Nii et õiguskomisjoni ettepanek on eelnõu tagasi lükata.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Valdo Randpere! Teile on palju küsimusi. Alustame kolleeg Eiki Nestorist.

Eiki Nestor

Minu esimene küsimus on hästi lihtne. Töörühm töötab, aga samal ajal on minister uudistes juba välja käinud idee, et võiks seaduse jõustumise edasi lükata. Ilmselt kuulub ka see töörühma töö hulka, sest töörühm peab seda arutama. Kui kaua nad seda arutavad, 15. jaanuarini või? Niivõrd keerulise küsimuse korraliku menetlemise tava Riigikogus eeldab, et me vähemalt pool aastat seda arutaksime. Täna on 19. oktoober. Kus see töörühma ettepanek kas või jõustumise edasilükkamise kohta siis on? Meile ei ole ju seda siamaani toodud, parlamenti ei ole seda esitatud.

Valdo Randpere

Minule teadaolevalt kavatsetakse see esitada õiguskomisjoni kaudu parlamendile lähinädalatel. Töörühma lõppraport on ka valmimisel, see on nädalate küsimus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas te tuletaksite meile meelde, kui palju aastas, võtame eelmise aasta, tehti neid jälitustoiminguid, mille puhul võime rääkida või mitte rääkida põhiseaduse riivist?

Valdo Randpere

Minu mäletamist mööda komisjon seda ei arutanud, aga ma võin refereerida eelkõnelejat Andres Anveltit, kes väitis, et neid juhtumeid on aastas kümme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh! Austatud ettekandja! Eriti suurt ohtu demokraatiale ning isikute põhiõigustele ja vabadustele põhjustavad riigi uurimis- ja jälitusametuste liialdused ja ebaproportsionaalsete meetmete võtmine. Äärmiselt oluline kogu selles protsessis on ka kontroll. Mida te arvate, kas praegune tsiviilkontrollisüsteem on piisav ja tõhus?

Valdo Randpere

Ma pean nüüd, Karel, sind kurvastama, aga seda küsimust õiguskomisjon sugugi ei puudutanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Sinu kahest viimasest etteastest kumas läbi mingi töörühma absolutiseerimine ja kilbile tõstmine. Tema lahendab tulevikus meie probleemid kõik komplekselt ära, peasi, et Riigikogu liikmed ja fraktsioonid jumala pärast seadusloomesse ei sekkuks. Kas õiguskomisjonis ei tulnud kordagi jutuks nende kahe eelnõu menetlusse jätmine, et need tulevikus valitsuse tulevase eelnõuga ühendada?

Valdo Randpere

Loomulikult, õiguskomisjon arutas seda küsimust nii- ja naapidi. Me anname selgelt krediidi Andres Anveltile ja Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale, kes tuli välja selle ettepanekuga, mis tõepoolest suure tõenäosusega leiab selle töögrupi järeldustes ja raportis vähemalt suure osas poolehoidu. Ma ei välista üldse, et need sätted jõuavad ka seadusesse. Me lihtsalt õiguskomisjonis leidsime, et parem on need küsimused lahendada üks kord ja korraga, et ei tekiks samasugust asja, nagu oli liiklusseaduse menetlemisel. Riigikogu eelmine koosseis võttis selle seaduse vastu, aga siis kohe avastati, et seal on vead, neid hakati muutama, siis lükati jõustumine edasi jne. Me ei peaks seda teed minema. Kui meil on võimalik võtta see asi terviklikult käsile, lahendada see probleem meie parema äranägemise järgi ja eemaldada kõikvõimalikud põhiseaduse riivid, siis me teeksime pigem seda. Kaotaksime võib-olla paar nädalat, aga teeksime selle ära korralikult ja ühekorraga. See oli õiguskomisjoni mõte, mitte see, et kuidagi diskrimineerida opositsiooni või nende esitatud eelnõusid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kas komisjonis oli jutuks ka see, et kui avastatakse mingi põhiõiguse riive, kas see

tuleks likvideerida kohe või võib seda teha mingi suvalise aja pärast?

Valdo Randpere

Õiguskomisjonis keegi kindlasti otseselt nii ei öelnud, et seda võiks teha mingi suvalise aja pärast, nagu sa defineerisid. Loomulikult, me tahame seda teha nii kiiresti kui võimalik, aga me ei taha seejuures tekitada olukorda, kus me kogemata riivame jälle mingeid muid õigusi, selle tõttu, et me lihtsalt kiirustades võtame ühe tüki mingist seadusest ja muudame selle ära, mõtlemata, mida see toob kaasa seaduse teistele osadele. See on õiguskomisjoni mõte ja sellepärast me tahame selle eelnõu praegu tagasi lükata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg Valdo! Mul tekkis kahtlus, et kuna sa nimetasid Riigikohtu lahendit "mingiks Riigikohtu lahendiks", siis võib-olla sa ei olegi sellesse teemasse süvenenud. Ma küsin sinult kui komisjoni liikmelt: mis oli meie fraktsiooni eelnõu sisu? Äkki sa refereerid paari sõnaga, millega komisjon tegeles?

Valdo Randpere

Teie eelnõu sisu on mul väga hästi siin kirjas. Selle eelnõu sisu on kriminaalmenetluse seadustiku muutmine. Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused: § 126^d lõiget 4 muudetakse jne. Kas sa tahad, et ma loen sulle ette selle või teie seletuskirja? Seda Riigikohtu lahendit, mida seal refereeriti, ma nimetasin mingisuguseks sellepärast, et see jooksis diskussioonist kergelt läbi. Hakati tuliselt vaidlema, kas see andis õiguse ühele või teisele poolele. Seda ma refereerisin kui näidet selle kohta, et need küsimused ei ole alati nii mustvalged. Sina esitasid seda kui väga selget trahvilööki, et on põhiseaduse riive ja kõik on sellega nõus, aga lasevad sel jätkuda. Nii see päriselt ei ole ja seda ei leidnud ka komisjon.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma saan aru, et üks põhjus, miks komisjonis selle eelnõu suhtes väga kriitilised ollakse, on see, et seda tehakse igaks juhuks, sest selle eelnõu seadusena vastuvõtmine võib mõnes teises nüansis põhiõigusi riivata. Millist põhiõigust selle eelnõu seadusena vastuvõtmine komisjoni arvates riivata võiks?

Valdo Randpere

Aitäh, Rannar! Nagu sa mu eelmisest vastusest aru said, siis just seda me praegu ei teagi. Sellepärast me igaks juhuks selle eelnõu seadusena vastuvõtmist ei pooldanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine küsimus!

Andres Anvelt

Hea kolleeg! Ma saan aru, et komisjonis olid väga tõsised kahtlused nii selle Riigikohtu otsuse kui ka kõige muu suhtes. Äkki oled sa õiguskomisjoni liikmena lugenud sulle saadetud Justiitsministeeriumi töögrupi aruannet ja oskad öelda, kuidas viimases aruandes suhtuti sellesamas põhiseaduse riive parandamise? See aruanne tuli hiljuti õiguskomisjoni liikmetele.

Valdo Randpere

Jah, ma olen seda lugenud. Ma ei ole seda täpselt, sõna-sõnalt teie eelnõuga võrrelnud, seda ei ole ma teinud. Aga põhimõtteliselt nägid ka nemad seal võimalikku probleemi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Teine küsimus on natuke keerulisem. Mulle kui rahvasaadikule jääb õiguskomisjoni arvamuses üks asi arusaamatuks. Kui meil on kartus, et mingi pügal riivab põhiõigust, siis tegelikult ei saa me ju kindlad olla, et ega järgmisel aastal, kui kasutatakse neid kahtluse all olevaid pügalaid, ei jää mõni pätt kinni püüd-mata ehk keegi lõppkokkuvõttes kohtus võidab, sest Riigikogu magas maha ühe seaduse parandamise. Mina küll ei tahaks seda vastust Riigikogu peale võtta. Kas ei oleks mõistlikum võtta seadus vastu ja muuta seda nii, et

need, kes oma tööd teevad, saaksid seda teha nii, et neil puudub igasugune kartus? See süsteem ei ole ju midagi uut, see on aastaid töötanud.

Valdo Randpere

See oli huvitav ja pikk küsimus. Ma võtan selle kindlasti õiguskomisjoni kaasa. Ma esitan selle seal. Me arutame seda järgmine kord.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma saan aru, et õiguskomisjon ei suutnud jõuda järeldusele, kas on tegemist põhiõiguste riivega, ja nagu te ütlesite, me ei tea ka, kas selle seaduse vastuvõtmine võiks mingisuguse põhiõiguste riive põhjustada. See jätab õiguskomisjoni tööst väga ebaprofessionaalse mulje. Arutati midagi ja siis langetati hääletamise teel otsus, jõudmata tegelikult üldse arusaamale, millest jutt käib. Kuidas te ise seda näete?

Valdo Randpere

Ma ei tea, kas sa oled hariduselt jurist või mitte. Mina olen. Ma olen oma elu jooksul päris palju kordi puutunud kokku küsimustega, eriti juriidiliste küsimustega, kus ei ole võimalik anda väga selget vastust. Vaieldakse ja on lahkarvamused, on küsimus, kas riivab või ei riiva. Täpselt sama diskussioon tekkis õiguskomisjonis. Õiguskomisjoni eesmärk ei ole ju mitte mingit pidi õiguskindlust suurendada ja teha siin mingeid kiireid *ad hoc* muudatusi ainult selleks, et olla kiire. See ei saa olla eesmärk. Eesmärk peab ikkagi olema õiguskindluse ja põhiõiguste kaitse. See on see, mille nimel me töötame. Me tegime oma parima äranägemise järgi selle ettepaneku teile selleks, et suurendada inimeste õiguskindlust ja olla kindlad, et me ei riiva nende põhiõigusi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Me oleme jõudnud konsensusele, et mingi põhiõiguse riive siin siiski on. Kas praegu

õiguskomisjon on tõesti nõus selle riive likvideerimist veel ühe aasta võrra edasi lükkama, nii nagu valitsus seda seadusmuudatust edasi lükates ettepaneku on teinud?

Valdo Randpere

Selle küsimuse eeldus oli, et me oleme jõudnud konsensusele. Ma päris niimoodi ei ütleks. Me oleme jõudnud konsensusele, et seal võib olla põhiõiguse riive. Aga meil ei olnud ka selles üksmeelt. Ei saa väita, et juristid oleksid täielikult üksmeelel. Meile pakuti ka teist tõlgendust, mis tegi meile niisama selgeks, et ei ole tegemist põhiõiguse riivega. Me oleme selle teadmisega elanud juba päris palju aastaid, ma ei tea isegi, kui palju aastaid täpselt. Need küsimused ei ole nii mustvalged ja see ei ole ka nii teravalt tõstatunud probleem, just sellepärast, et seda on väga harva ette tulnud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Valdo Randpere! Avan läbirääkimised. Kutsun kõigepealt kõnepulti kolleeg Marko Pomerantsi Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana.

Marko Pomerants

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Head kolleegid! Ma teen kaks ühes etteaste, pean silmas mõlemat eelnõu. Teisest küljest ma natuke kuritarvitan IRL-i mandaati läbirääkimisteks ja räägin kui õiguskomisjoni esimees.

Ma tahan teid veenda selles, et õiguskomisjon, esiteks, saab oma tööga hakkama. Teiseks, rääkides nendest võimalikest graafikutest selle kohta, mis millal juhtub, siis tõepoolest, mis puudutab praeguse seaduse kohaselt 1. jaanuarist kehtima hakkavaid seadusmuudatusi, siis kõik kogenud riigikogulased teavad, et selle jõustumise edasilükkamist tuleb meil menetleda lähinädalatel, mis tähendab, et õiguskomisjon peab selle muudatuse kohe-kohe algatama ja selle ka kiiresti ära menetlema, et see kõik saaks sellel aastal juhtuda. Teatavasti te alates poolest detsembrist tutvustate kõik oma töö tulemusi oma valimisringkonnas ja Tallinas väga palju ei viibi.

See töögrupp tuleb veel korra kokku 4. novembril. Nüüd on olemas ka eelnõu. Loodetavasti saab see eelnõu veel sellel aastal koos-

kõlastused ja me saame järgmise aasta alguses seda menetleda. Kindlasti see nii lähebki.

Mis puudutab transpordivahendeid, mida siin saalis aeg-ajalt nimetatakse ja millega üle sõidetakse, või seda, et ei kaasata või mida iganes, siis mina olen õiguskomisjoni esimehena selle töögrupi liige ja olen teavitanud kõiki õiguskomisjoni liikmeid, sõltumata sellest, milline parteipilet neil taskus on, milline on muudatuste hetkeseis töögrupis. Ma olen palunud ainult ühte asja: poliitikat teeme töögrupi materjaliga siis, kui asjast on saanud n-ö eelnõu. Ma küll loodan, et see laiapõhjaline seltskond, kes on kokku pandud seda tööd tegema, suudab selle töö novembri esimesel nädalal lõpetada. See aeg ei ole väga kaugel, kui me saame sisuliselt hakata arutama kõiki nüansse, ka seda, mis on kellegi arusaama järgi kohtuniku loa taasesitatav vorm jne. Siin on arutamist küll ja veel. Oled sa opositsioonist või koalitsioonist, kui su ettepanek on asjalik ja olukorda parandav, siis on see teretulnud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Kutsum kõnetooli kolleeg Kalle Laaneti Keskerakonna fraktsiooni esindajana.

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kui eelkõneleja tegi kaks ühes ettekande, siis mina teen ühe kahe eest, selles mõttes, et pean ka silmas mõlemat eelnõu. Viimastel aegadel on põhiseaduslike institutsioonide juhid käinud siin puldis ja meid üsna mehiselt hurjutanud. Põhjuseks see, kas me ei ole nende ettepanekuid arvesse võtnud või ei ole tahtnud neid kuulda võtta. Samamoodi oleme meedia käest utsitada saanud. Need eelnõud on aga õiguskantsleri ettepanekust lähtuvalt algatatud ja opositsioon on need ette valmistanud. Nüüd oleme jälle selles mõttes halvast rollis, et me oleme midagi teinud.

Kõige naljakam komisjoni arutelul oli see, kui sisuliselt ettepaneku peale viia jätitustegevuse normid põhiseadusega kooskõlla teatas Justiitsministeeriumi ametnik, et see tekitab juurde bürokraatiat. Mina tõstsin seal küll häält. Teine minu ettepanek oli see, et jätta mõlemad eelnõud menetlusse, arutada neid ka koos nende ettepanekutega, mis on Justiitsministeeriumist tulemas, selleks et parlament

teeks tervikuna koostööd. Aga kahjuks hääletati juba eelmine eelnõu välja ja tundub, et ka seda eelnõu on ootamas sama saatus. Ma ei tea, on see hea või halb. Mulle tundub, et pigem see on halb. Me võiksime teatud asju arutada parteipileti värvist sõltumata ja teha seda sisuliselt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Kalle Laanet! Palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Ega ma siia teist korda tulla eriti ei tahtnud. Teerull töötas juba niikuinii ja mis sa ikka sinna alla viskud. Aga ma võib-olla liiga noore poliitikuna olen sinisilmne ja mõtlen, et kui me midagi teeme, siis me peaksime seda tegema koos. Eriti, kui asi ei puuduta otseselt maailmavaadet, kui me ei räägi sellest, kas lastetoetused on head või halvad, suuremad või väiksemad, kui me ei räägi pensionidest, vaid kui me räägime sellisest pühast dokumendist nagu põhiseadus ning tunnistame, et seal on viga, sest seaduses on kirjutatud ühtemoodi, aga põhiseaduses on teistmoodi.

Ma vaidlen vastu kolleeg Valdo Randperele: need asjad on ikkagi väga mustvalged. Kui me räägime sellest, et mingi Riigikohtu otsus, nagu väljendas kolleeg Randpere, rääkis millestki muust, siis tuletan meelde, et ma tsiteerisin seda kohtuotsust. See kohtuotsus rääkis tõesti millestki muust, aga ma ei hakka teie pead vaevama. Seal oli juttu sellest, kuidas suhtuda kohtuniku antud suulise loa järgmisel päeval kirjalikuna vormistamisse, kuidas seda tõlgendada. Rohkem oli juttu sellest, aga mitte sellest, kas see säte rikub põhiseadust või mitte.

Kui me proovime vaadata neid põhjusi, siis ühe põhjusena mainis Justiitsministeeriumi esindaja komisjonis, et siin on kulutused välja toomata. Jah, võib-olla tõesti me peaksime kulutustesse sisse kirjutama mille iganes, näiteks nutitelefoni kohtuniku jaoks või mingid muud tehnilised vahendid, et ta saaks seda luba kiirendatud korras anda. Samas ei jäta ma märkimata, et kui õiguskomisjonis arutati seadusmuudatust, millega pannakse advokatuurile kohustus määrata riigi õigusabi korras advokaat juhul, kui õige advokaat ei saa protsessist

osa võtta, siis ka selles seaduseelnõus polnud kirjutatud, et see toob kaasa kulutusi, kuigi me räägime konkreetselt õigusabirahast, mis on mõeldud inimestele, kes ei suuda ise oma arveid maksta. Seesama Justiitsministeeriumi esindaja vastas siis komisjonis minu küsimusele, et kust nad need arvud võtavad, nad ei tea ju, kui palju sellise seadusmuudatuse korras seda raha küsitakse. Väga huvitav. Need on täiesti erineva mastaabiga asjad. Justiitsministeerium võib kulutustega käituda, nagu ta tahab, aga Riigikogu liige, kes ei arva, et seaduseelnõu tooks seadusloomes kaasa fundamentaalseid muudatusi, vaid pigem viib seaduse põhiseadusega kooskõlla, peab kulutusi teadma.

Siit tekkis mul teine küsimus: kas me üldse saame rääkida kulutustest, kui me viime seadust põhiseadusega kooskõlla? Kas siis, kui on kulukas asi, me ei pea põhiseadust täitma? Ka see on väga huvitav lähenemine asjale.

Kokku võttes tahan öelda kolleeg Markole, et me ei ole tõesti kasutanud Justiitsministeeriumi aruannet poliitika tegemiseks. Aga kui Justiitsministeeriumi aruandes hakatakse kasutama opositsioonipoliitikute teksti, pannes sinna juurde võib-olla mõne lause, kuid sisu jääb täpselt samaks, mis see siis on? See on täpselt samuti poliitika tegemine.

Üldiselt on mul kahju, et me jätkame Riigikogu saalis üksteise ja üksteise mõtete naeruvääristamist. Ma soovin, et tulevikus see asi muutuks konstruktiivsemaks. Aga seniks jõudu meile kõigile võitluses sellise suhtumise vastu! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb meil see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata esimesel lugemisel tagasi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 73. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu oli 32, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.

Seaduseelnõu 73 langes menetlusest välja. (Tabel 2.)

4. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu (77 OE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun rahanduskomisjoni liikme Andrus Saare!

Andrus Saare

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Otsuse eelnõu "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" esimene lugemine toimus Riigikogus 28. septembril. Etteantud tähtajaks ettepanekuid ei laekunud. Komisjoni päevakorras oli eelnõu teine lugemine 11. oktoobril s.a. Eelnõu eesmärk on suurendada Eesti Vabariigi osalust Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas 900 sissenõutava aktsia märkimise teel koguväärtuses üheksa miljonit eurot vastavalt resolutsioonis märgitud tingimustele.

Annan lühikese ülevaate varem toimunud. Vabariigi Valitsus nõustus oma 20. veebruari 1992. aasta istungi otsusega nr 11 panga asutamise lepinguga ühinema ja Eesti täitis kõik pangaga liitumise tingimused. Panga asutamise lepingut muudeti 2004. aastal. Kuna õiguslik olukord oli 2004. aastaks muutunud, siis asutamislepingu muutmise ajal kehtiva õiguse kohaselt ratifitseeris selle tookord ka Riigikogu. Eesti on panga aktsiaid märkinud kahel korral: liitudes 1000 aktsiat ja 1997. aastal jõustunud kapitalisuurenduse käigus samuti 1000 aktsiat. Käesoleva kapitalisuurendusega suureneb Eesti portfelli lisaks 1001 aktsia võrra. Iga aktsia väärtus on 10 000 eurot. Protentsuaalselt on Eesti osalus panga aktsiakapitalis tasemel 0,1%.

Eelöeldule toetudes langetas komisjon järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda täna, 19. oktoobril, lõpetada teine lugemine ning panna eelnõu lõpphääletusele. See otsus oli konsensuslik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andrus Saare! Küsimusi ei ole. Palun küsimusi kiiremini esitada! Palun, kolleeg Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on üks küsimus: milline on olnud panga, mille aktsiakapitali me suurendame, senine panus Eesti majandusse?

Andrus Saare

Panga panus on olnud väga suur. Pank on alates 1992. aastast toetanud Eestis üle 80 projekti elluviimist ja seda üle 500 miljoni euro ulatuses.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord aitäh, kolleeg Andrus Saare! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Eelnõu kohta ei ole muudatusettepanekuid esitatud ja me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu 77. Palun hääletada!

Poolt hääletas 56 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 3.)

5. Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (64 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun sotsiaalkomisjoni liikme Rein Aidma!

Rein Aidma

Lugupeetud Riigikogu esimees! Sotsiaalkomisjon arutas Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 64 oma korralisel istungil esmaspäeval, 10. oktoobril. Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu kohta

muudatusettepanekuid ei esitatud. Komisjoni esimees tegi ettepaneku saata seaduseelnõu Riigikogu täiskogu saali teisele lugemisele 19. oktoobril ettepanekuga seaduseelnõu seadusena vastu võtta. Komisjon otsustas konsensuslikult seda ettepanekut toetada. Eelnõu ettekandjaks teisel lugemisel määrati siinkõneleja. Seega otsustati saata eelnõu täiskogu istungile, panna lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rein Aidma! Teile küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 64. Palun hääletada!

Poolt hääletas 51 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

6. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (72 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun maaelukomisjoni esimehe Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Väga austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas seaduseelnõu 72 10. oktoobril komisjoni koosolekul. Kutsutud olid ka Põllumajandusministeeriumi spetsialistid Mai Talvik, Henno Nurmsalu ja Taavi Kand.

Viimaste nädalate sündmused seoses Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitikaga võivad panna arvama, et seaduseelnõuga muudetakse väga suuri ja olulisi asju Euroopa Liidu

ühises põllumajanduspoliitikas. Aga tuletan teile meelde, et eelkõige on eelnõu eesmärk viia kehtiv Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus kooskõlla Euroopa Liidu õigusega ning täpsustada 1. jaanuarist 2010 jõustunud seaduse teksti, tehes seaduse teksti arusaadavamaks ning selgemaks. See kõlas siit puldist ka seaduseelnõu algataja põllumajandusministri ettekandes. Nagu põllumajandusminister toona ütles, oli seaduseelnõu algatajal juba esimesel lugemisel siin saalis valmis ridamisi muudatusettepanekuid. Nii ka juhtus. Seaduseelnõu kohta on esitatud kaheksa muudatusettepanekut ja need on vormistanud maaelukomisjon koostöös algatajaga.

Neist enamik, nimelt esimene, teine, kolmas, neljas, kuues ja seitsmes ettepanek on tehnilised ja redaktsioonilised.

Muudatusettepanek nr 5 on see, millel ma natuke peatun. Nimelt võib kehtiva seaduse kohaselt tunnustatud tootjarühma tegevusel olla kaks eesmärki. Esiteks, turustada oma liikmete toodetud põllumajandustooteid (selline tunnustatud tootjarühm on näiteks tulundusühistu Talukartul), ja teiseks, edendada põllumajandustootjate osalemist toidukvaliteedikavades (toon siin näiteks "Uma mekk", "Rohelisem elu"). Selline eri eesmärkidel tegutsevate tootjarühmade nõuete ühtlustamine ei ole osutunud otstarbekaks ehk siia maani peavad need olema mõlemad tunnustatud. Selle muudatusettepanekuga jagame tootjarühmad kaheks. Ühed on need, mille eesmärk on turustada oma liikmete põllumajandustooteid. Nendele esitavad nõuded jäävad endiseks, nad peavad olema tunnustatud. Küll aga, kui põllumajandustootjad osalevad toidukvaliteedikavades, valdavalt on need MTÜ-d ja seltsingud, siis nende tootjarühmade esindajad ei pea enam olema tunnustatud. Niipalju muudatusettepanekust nr 5.

Natukene rohkem tehnilist laadi on ka muudatusettepanek nr 8. Sellega pikendatakse Leader-meetme rakendamise üleminekuaja. Selleks et tagada Leader-lähenemise sujuv rakendamine, näeb eelnõu ette üleminekuaja halduslepingute sõlmimiseks. Kuna seaduseelnõu menetlemine on viibinud ning algselt kavandatud üleminekuage halduslepingute sõlmimiseks – 1. jaanuar 2012 – ei ole enam piisav, tehakse ettepanek pikendada ülemine-

kuaega kuni 31. detsembrini aastal 2012. Nii palju muudatusettepanekutest.

Maaelukomisjon juhtivkomisjonina teeb ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalvi Kõva! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Tahan enda ja Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel rõhutada selle seaduseelnõu puhul ühte asja. Nimelt, me teame, et Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika reformi eesmärk on praeguse põllumajanduse kohandamine või kohanemine turu muudatustega, nende muudatuste vajadusega. Loomulikult on kogu maailma ja Euroopa jaoks raskes olukorras kaugem eesmärk vähemalt eurooplaste toiduga kindlustamine.

Kui seda dokumenti vaadata, siis kohe alguses tuleb siin välja väga tähtis küsimus: need on needsamad põllumajandustoetused, millest viimasel ajal on nii palju juttu olnud. Sellepärast ma tuln ka siia pulti, et veel kord rõhutada selle toetussüsteemi ümberkorraldamise vajadust ja panna südamele otsustajameestele, et need muudatused saaksid tehtud. Samuti tahan tuletada veel kord meelde kõigile, kellest selle reformi tulevik oleneb, et nad nende muudatustega kindlasti tegeleksid ja teeniksid sellega Balti põllumeeste toetamise ühist üllast eesmärki.

On huvitav, et iseenesest tõid need väikesed toetused, mis on kujunenud suureks mureküsimuseks, välja ka väga huvitavaid poliitilisi momente. Nimelt, põllumehed jätsid maha oma masinad ja kodutalu, tulid Riia, Vilniuse ja Tallinna tänavatele, nad muutusid poliitiliselt aktiivseks ja läksid Brüsselisse. Seda on muidugi tore vaadata, et Euroopas on inimestel tulnud juurde julgust rohkem oma õiguste eest võidelda ja solidaarsust rõhutada.

Balti ühtsus, mille kohta me oleme nii palju rääkinud, et seda ei ole, on selle reformi arengu ja arutamise juures välja tulnud. Ma ei mäletagi, et Läti, Leedu ja Eesti põllumehed oleksid väga suuri ühisaktsioone teinud. Seekord see toimus. Kui me oleme aastaid rääkinud, et Balti koostöö kuidagi ei arene, siis nüüd me

näeme, et areneb küll ja päris õiges suunas, mis on ka meeldiv.

Kolmas asi, mis mulle isiklikult väga meeldib, on see, et eri fraktsioonidesse kuuluvad eurosaadikud Brüsselis on lõpuks leidnud ühise keele ja nagu me täna võime lehtedest lugeda ja juba infoagentuuride uudistest kuulsime, on unustatud erakondlikud erinevused, on unustatud erinev maailmavaade ning nad on Leedu, Läti ja Eesti põllumeeste huvide kaitsmisel ühinenud. Nii et tuult tiibadesse kõigile, kellest oleneb see reform ja nende otsuste muutmine! Ma loodan, et me saame selle reformi tulemusena ühe kena resultaadi, millega kõik rahul on. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on kaheksa muudatusettepanekut. Esimese, teise ja kolmanda on esitanud juhtivkomisjon, st on täielikult arvestatud. Neljanda, viienda, kuuenda, seitsmenda ja kaheksanda on esitanud juhtivkomisjon, on täielikult arvestatud. Me vaatasime läbi kõik muudatusettepanekud.

Seaduseelnõu 72 teine lugemine on lõpetatud.

7. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (93 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun maaelukomisjoni liikme Meelis Mälbergi!

Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Annan väikese ülevaate Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 93 senisest menetlemisest. Selle seaduseelnõu eesmärk on täiendada taimede paljundamise ja sordikaitse seadust nõuetega, mis on sätestatud 30. augustil 2010. aastal jõustunud komisjoni direktiiviga ning mis tuleb Eesti õigusesse üle võtta 30. novembriks 2011. Selle eelnõuga lubatakse

turustada söödakultuuride seemnesegu, mis on mõeldud kasutamiseks looduskeskkonna ja geneetiliste ressursside säilitamiseks, isegi kui nende segude koostisosad ei vasta mõnele turustamise üldnõudele.

Maaelukomisjon arutas eelnõu oma 22. septembri istungil ja 28. septembril oli eelnõu Riigikogu täiskogus esimesel lugemisel. Seejärel arutas maaelukomisjon eelnõu uuesti oma 10. oktoobri istungil. Sellele maaelukomisjoni istungile oli kutsutud Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse asekancler Toivo Nõvandi. Tähtjaks, s.o 7. oktoobriks kella 12-ks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud.

Maaelukomisjon tegi järgmised otsused: esiteks, saata Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 93 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 19. oktoobril s.a ja teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada, teiseks, kui eelnõu 93 teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 26. oktoobril 2011 ja teha täiskogule ettepanek eelnõu seadusena vastu võtta. Mõlemad otsused tegi komisjon konsensuslikult. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Meelis Mälberg! Kolleegidel küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna seaduseelnõu kohta ei ole ka muudatusettepanekuid, siis on seaduseelnõu 93 teine lugemine lõpetatud.

Lugupeetud kolleegid! Meil on jäänud arutada veel viimane punkt, kuid kahjuks jääb eelnõu 83 esimene lugemine praegu ära, kuna minister Jaak Aaviksoo ei ole kohal ning meie kodu- ja töökorra seaduse § 73 lõike 1 kohaselt lükkub eelnõu arutelu järgmisesse tööandlasse. See tähendab, et istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.42.

Istungi kestus 2 tundi ja 42 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 20. oktoober 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu (87 SE) esimene lugemine

2. Strateegilise kauba seaduse eelnõu (96 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku viienda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Ajakirjanduse vahendusel, iseäranis tänu 22. septembril Eesti Ekspressis mitmel küljel ilmunud artiklile on Riigikogu liikmete tähelepanu pälvinud segadus Tallinna Sadamas. Nimelt on selgunud, et Tallinna Sadam on mingisuguse protseduuri alusel, mida kindlasti ei saa pidada konkursiks, riigihankeks ega mõneks muuks äratuntavate tunnustega seaduslikuks protsessiks, otsustanud anda 50 aastaks hoonestusõiguse uue konteineriterminali rajamiseks tundmatule riuliettevõttele. Nood tundmatud osanikud paiknevad Küprosel ja Briti Neitsisaartel. Eesti Vabariigil puudub praegu ülevaade, kellele on antud selle uue terminali opereerimise õigus, mis on rajatud suures mahus Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi toetuse abil. Peame tunnistama, et lisaks väga tõsistele kahtlustele langetatavate otsuste seaduslikkuses on kõnealune juhtum tõstatanud meie jaoks ka küsimusi Tallinna Sadama tegevuse eesmärkide kohta.

Loogikast tulenevalt peaks Tallinna Sadama eesmärk olema riigi poolt üleantud vara optimaalne kasutamine ja kasumi teenimine. Samas, lugedes Tallinna Sadama juhtkonna kommentaare Muuga uue terminali teemal, jääb mulje, et soovitakse hoopis seigelda, põhjendamatult riskida ja muinasjutuliselt fantaseerida.

Muidugi, kõigil meil oleks hea meel, kui uus operaator tooks meie sadamasse kaasa uued kaubavood, kuid reaalsuses suunab Venemaa oma kaubavoogusid üha enam Eesti sadamatest mööda Ust-Luga sadamasse ja vaevalt, et uus operaator, mis on *offshore* äriühing, seda olukorda parandab. Sellest tulenevalt on meil 12 küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Yana Toomi!

Yana Toom

Head kolleegid! Mul on üle anda arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Riigikontrolli koostatud dokumendist "Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal" selgub, et Eesti tervishoiusüsteemis jätkub seisak. Riigikontrolli ülevaade juhib tähelepanu mitmele probleemile Sotsiaalministeeriumi haldusalas. Haiglavõrk vajab reformimist, perearstiabi süsteem vajab arendamist, tervishoius tehtavast järelevalvest ei piisa tervishoiu kvaliteedi tagamiseks ning riigi tegevus turvalise töökeskkonna tagamisel on olnud puudulik.

Mitmele ülalnimetatud probleemile on Riigikontroll juhtinud avalikkuse tähelepanu juba aastaid, kuid vajalikud lahendused puuduvad siiani. Tänavu lõppenud Riigikontrolli audit "Perearstiabi korraldus" näitas, et Eesti perearstisüsteem ei suuda täita kõiki sellele tervishoiusüsteemis pandud ülesandeid. Perearstid ei osuta alati kokkulepitud teenuseid, saadavad patsiendi sageli põhjendamatult eriarsti konsultatsioonile ning kõigis piirkondades pole

perearstiabi sugugi tagatud. Veel selgus, et 14% kõikidest haiglate erakorralise meditsiini osakonda pöördunustest tegi seda põhjendamatult. Hiljem toodi põhjuseks teadmatus või usaldamatus oma perearsti vastu. Samuti selgus Riigikontrolli auditist, et praegune perearstiabi rahastamise süsteem, mille puhul ligikaudu 2% makstakse tehtud töö tulemuste järgi, ei motiveeri kõiki perearste kvaliteetset teenust osutama. Praegu saavad perearstid raha enne kõike baasrahana ning patsientide arvust ja vanusest sõltuva pearahana. Selline süsteem loob eelduse, et ilma eriliselt pingutamata teenitakse niisama palju kui arstiabi kvaliteeti oluliselt panustavad perearstid.

Kõigest sellest tulenevalt on meil ministrile seitse küsimust, millele ootame vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Annan viie sotsiaaldemokraadist fraktsiooni-kaaslase nimel üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniministrile. Vastavalt jäämurdmise arengukavale 2006–2013 peaks talvesadamate määratlemisel, millele riik osutab jäämurdmisteenust, käsitlema iga sadamat eraldi, lähtudes mitmesugustest aspektidest. Üks regionaalse tähtsusega reisi- ja kaubasadam on riigile kuuluv ja AS Saarte Liinid haldamisel olev Virtsu sadam Läänemaal. Kahjuks see sadam ei ole mahtunud talvesadamate nimekirja ning sellest tulenevalt on sadama ja sadamapiirkonna majanduse areng pidurdunud. Seoses sellega on meil ministrile neli küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kolm arupärimist ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Ning teiseks, head ametikaaslased, pärast Riigikogu täiskogu istungi lõppu toimub täna

siin istungisaalis Eesti jalgpalli toetusrühma asutamiskoosolek. Kokkukutsuja on Deniss Boroditš. Ootame aktiivset osavõttu!

Viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Head ametikaaslased! Kohalolijaks registreerus 77 rahvasaadikut, puudub 24.

1. Investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu (87 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme nüüd tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu 87 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Tere hommikust, head Riigikogu liikmed! Lugupeetud istungi juhataja! Teie ees on sellise seaduse eelnõu, millega ratifitseeritakse kolm investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingut. Need on Eesti valitsuse ja Vietnami valitsuse, Eesti valitsuse ja Kasahstani valitsuse ning Eesti Vabariigi ja Araabia Ühendemiraatide vahelised lepingud. Vietnami Sotsialistliku Vabariigiga sõlmitud lepingu juurde kuulub ka selle muutmise protokoll.

Investeeringute soodustamise ja kaitse lepingute eesmärk on luua soodne investeerimiskliima ning tagada mõlema lepingupoole võrdne kohtlemine. Eesmärgi saavutamiseks määravad need lepingud investeerimisega seotud tegevuste tingimused – maksete vaba ülekandmine, investeeringute võrdne kohtlemine ja õiguste üleminek garantiilepingu korral. Need lepingud loovad vaidluste lahendamise korra ja reguleerivad ka investeeringute sundvõõrandamist ja sellega kaasneva hüvitise maksmist. See loob investoritele soodsad tingimused, sest tagab nende õigused ja tegutsemisvabaduse mõlema lepingupoole riigis ning kohustab lepingupooli tagama investeeringute täieliku kaitse ja julgeoleku, samuti mõlema lepingupoole investorite võrdse kohtlemise. Need lepped on sõlmitud kümneks aastaks, seejärel pikenevad need veel kümne aasta kaua, kui kumbki lepingupool ei ole enne kümne

aasta pikkuse ajavahemiku lõppemist teisele poolele teatanud oma kavatsusest leping lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme küsimuste juurde. Teile on vähemalt üks küsimus. Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Küsin lihtsalt uudishimust: kas on aimata, mis majandusvaldkondades võidaks suhetes nende riikidega nii- või teistpidi investeringuid lähemal ajal teha?

Urmas Paet

Mis puutub näiteks Kasahstani, siis seal on juba investeringuid tehtud. Eesti Postil on Kasahstanis vägagi tõhus koostöö kohalike ettevõtetega. Ka on koostööd infotehnoloogia valdkonnas. Nii et üht-teist on juba tehtud, aga loodan väga, et investeringute kaitse lepingute sõlmimine on signaal, julgustamaks Eesti investoreid nendesse riikidesse investeerima, aga ka vastupidi. Ennustada seda, mis valdkonnas huvi võiks lähimatel aastatel tekkida, pole aga tänase arutelu seisukohalt suurt mõtet.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud välisminister, ma väga tänan teid ettekande ja vastuse eest! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks väliskomisjoni aseesimehe Enn Eesmaa! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Palun oleme vaiksemalt!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Seda seaduseelnõu 87 arutas väliskomisjon oma kahel istungil – 10. ja 13. oktoobril. Meil oli komisjonis kaks eksperti Välisministeeriumist: juriidilise osakonna rahvusvaheliste lepingute büroo direktor Annely Kolk ning välismajanduse ja arengukoostöö osakonna rahvusvaheliste majandusorganisatsioonide ja investeringute büroo lauaülem Marju Kõrts, kes vastasid meie küsimustele.

Otsustasime üksmeelselt teha Riigikogu juhatusele ettepanek tuua eelnõu 87 esimesele lugemisele Riigikogu täiskogu ette täna, 20. oktoobril, ning vastavalt Riigikogu töö- ja dokumendi seaduse § 99 lõikele 1 teha ettepa-

nek esitada muudatusettepanekud kümne päeva jooksul. Meie kolmas ühine otsus oli see, et teile tutvustab siin saalis selle eelnõu arutelu komisjonis nende sõnade ütleja. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Enne kui me läheme küsimuste juurde, soovin ma teid, head ametikaaslased, tänada. Peale minu märkust, et saalis on liiga suur lärm, on tööõhkkond palju parem. Aitäh teile mõistva suhtumise eest!

Ja nüüd palun küsimused, head ametikaaslased! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimise soovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrán eelnõu 87 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 3. novembri kell 18. Esimene lugemine on lõppenud ja esimene päevakorrapunkt käsitlitud.

2. Strateegilise kauba seaduse eelnõu (96 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud strateegilise kauba seaduse eelnõu 96 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Üks selle eelnõu koostamise põhjusi on Euroopa Liidu Nõukogu kahesuguse kasutusega kaupade määruse ja inimõiguste rikkumiseks kasutatavate kaupade määruse rakendamine Eesti riigisisises õiguses, millest tulenevalt on nende kaupade ekspordi kontrollile lisatud vahenduse ja transiidi kontrolli meetmed. Selles eelnõus on lahendatud ka praeguse, alates 2004. aastast kehtiva strateegilise kauba seaduse kohaldamisel ilmnunud praktilised probleemid. Samuti tagame uue eelnõuga loodetavasti senisest paremini selle, et kasutajad saavad strateegilise kauba kontrolli reeglitest üheselt aru. See puudutab ka relvade, relvaosade ja spetsiaalsete komponentide piiriülest liikumist, mille regulatsioon valitses seni teatav ebakõla relvaseadusega.

Lisaks on eelnõusse toodud uus mõiste "demilitariseeritud sõjaline kaup". Demilitari-

seerimine tähendab sõjalise kauba nimekirjas oleva relva sõjalise võimekuse täielikku ja jäädavalt kaotamist kaitseministri kehtestatud tehniliste nõuete kohaselt. Sõjalise kauba nimekirja kuuluva kauba demilitariseerimine on Eestis seni reguleerimata.

Lisaks võetakse selle seadusega üle ka kaks Euroopa Liidu direktiivi. Need on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/43/EÜ, mille eesmärk on lihtsustada kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimusi, ja Euroopa Komisjoni direktiiv 2010/80/EL, millega muudetakse eelnimetatud direktiivi seoses kaitseotstarbeliste toodete nimekirjaga. Praegu on kaitseotstarbeliste toodete veo reguleerimine Euroopa Liidus liikmesriikide pädevuses, uue direktiiviga püütakse nende kaupade vedusid Euroopa Liidu riikide vahel hõlbustada. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, on teil küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan, austatud minister! Nüüd palun Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni aseesimehe Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist oma 10. oktoobri istungil. Istungil osalesid eelnõu algataja esindajatena Välisministeeriumi juures tegutseva strateegilise kauba komisjoni liige, 1. poliitikaosakonna 3. büroo (see tegeleb relvastus- ja strateegilise kauba kontrolliga) direktor Jana Vanamölder, strateegilise kauba komisjoni Kaitseministeeriumi alalist esindajat asendanud Kaitseministeeriumi hangete osakonna relvastusbüroo juhataja Toe Nõmm, Välisministeeriumi 1. poliitikaosakonna peadirektor Miko Haljas ja juriidilise osakonna 1. büroo (rahvusvahelise õiguse ja õigusloome büroo) direktor Perit Soininen.

Lisaks arutlusel olevale eelnõule said riigikaitsekomisjoni liikmed ülevaate strateegilise kauba komisjoni tööst. See on komisjon, kes vaatab läbi kõik selliste ettevõtete ja isikute taotlused, kes soovivad strateegilise kauba veoga tegelda.

Eesti oleks pidanud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi 2009/43/EÜ üle võtma juba 2011. aasta 30. juuniks ning

käesolev eelnõu on kavandatud seetõttu seadusena jõustuma 2012. aasta 1. jaanuaril. Arvestades välisministri põhjalikku ettekannet ja väga detailset eelnõu seletuskirja, ei hakka ma siinkohal nende sisu üle kordama. Eelnõu väljatöötamisel on lähtunud siduvatest Euroopa Liidu õigusaktidest ja teistest rahvusvahelistest dokumentidest, mis tuleb Eesti õigusesse üle võtta. Lisaks tuleb arvestada asjaolu, et senine strateegilise kauba seadus kehtib aastast 2004 ja vajab uuendamist. Nii palju ääremärkuseks, et oleks selge, miks eelnõu puhul on tegemist seaduse uue terviktekstiga.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 10. oktoobri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada käesolev seaduseelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu viienda töönädala päevakorda neljapäeval, 20. oktoobril. Eelnõu algataja nimel pidi ettekande tegema välisminister Urmas Paet, komisjoni ettekande tegijaks määrati siinkõneleja. Riigikaitsekomisjon otsustas konsensusega teha Riigikogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva, seega 3. november kell 18. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Head ametikaaslased, kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Ja nüüd on mul au pöörduda kõikide fraktsioonide poole. Kui teie esindajad soovivad avada läbirääkimisi, siis nüüd on see võimalus. Läbirääkimise soove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimese lugemise võiks lõpetada. Määrin eelnõu 96 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. novembri kell 18.00. Esimene lugemine on lõppenud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.18.

Istungi kestus 18 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 24. oktoober 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine õpetajate palkade kohta (nr 41)
2. Arupärimine Riigimetsa Majandamise Keskuse kahtlase koostöö kohta finantsettevõttega Cofi (nr 42)
3. Arupärimine inimõiguste tagamise kohta (nr 39)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu ja austatud peaminister! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kuuenda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt aga kutsun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni. Palun!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna neli seaduseelnõu ja esitab kuus Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kaitseminister Mart Laar; teiseks, ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; kolmandaks, 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu, Vabariigi Valitsust esindab Riigikogus eelnõu menetlemisel rahandusminister Jürgen Ligi; neljandaks, politsei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse, päästeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse tulenevalt asutuste ümberkorraldamisest eelnõu, Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher; viiendaks, Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja

pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Kosovos" eelnõu, Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kaitseminister Mart Laar; kuueksandaks, Riigikogu otsuse eelnõu "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Afganistanis"; seitsmendaks, Riigikogu otsuse eelnõu "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Iraagis"; kaheksandaks, Riigikogu otsuse eelnõu "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissmissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias"; üheksandaks, Riigikogu otsuse eelnõu "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus"; kümneandaks, Riigikogu otsuse eelnõu "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus". Viimase viie eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister Mart Laar. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle arupärimise Juhan Partsile, majandus- ja kommunikatsiooniministrile. See puudutab Eesti Energia välisinvesteeringuid. Viimase kahe aasta jooksul on Eesti Energia teinud maailmavallutuslikke plaane ning investeerinud Jordaaniasse, Marokosse ja Ameerika Ühendriikidesse. Kui küsida majandus- ja kommunikatsiooniministri käest, mis on nende investeeringute eesmärk, siis saab vastuseks – vähemalt on nõnda vastatud arupärimisele –, et

eesmärk on tehnoloogia eksport. Sellest tulevalt on meil mitu küsimust. Kui eesmärk on tehnoloogia eksport, kui soovitakse tehnoloogiat müüa, siis miks soetab Eesti Energia maad ja põlevkivivaru ning investeerib? Seda enam, et seda tehnoloogiat nimega Enefit praegu veel ei ole. Eesti Energia on investeerinud Jordaaniasse ja Ameerika Ühendriikidesse üle miljardi Eesti krooni. Kui palju loodab Eesti Energia tehnoloogia müügist tulu saada? Kui palju investeringud üldse raha võtavad? Ning millisel ajaperioodil ja kust see raha tuleb, et neid investeringuid teha? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Väga austatud proua juhataja! Head kolleegid! Esitan enda ja veel 21 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel arupärimise peaminister Andrus Ansipile. See puudutab Riigikontrolli aruannet, täpsemalt selle seda osa, mis on seotud kohalike omavalitsuste tegevusega. Meie arupärimise üks küsimus on, miks pole reageeritud Riigikohtu 2010. aasta märtsis tehtud kohtuotsusele, kus riigile heideti ette, et omavalitsuste ülesanded ei ole jaotatud riiklikeks ja omavalitsuslikeks. Kokku on härra peaministrile meilt neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud kümme eelnõu ja kaks arupärimist. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, edastan need otsekohe adressaatidele.

Head kolleegid, nüüd järgmised teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 20. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega luuakse Euroopa pangakonto arestimise määrus, et hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandus- asjades, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 9. november kell 10. Teiseks, olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimi-

sed majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ning sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Austatud Riigikogu liikmed! Täna pärast Riigikogu täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis aiandusühistute toetusrühma asutamiskoosolek. Kokkukutsuja on Eldar Efendijev.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 86 rahvasaadikut, puudub 15.

Lugupeetud Riigikogu! Läheme nüüd selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teie ees laudadel. Panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 78 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Selle nädala päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine õpetajate palkade kohta (nr 41)

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra ehk arupärimistele vastamise juurde. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Mailis Repsi, Aadu Musta, Eldar Efendijevi, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo, Yana Toomi, Kadri Simsoni, Enn Eesmaa, Priit Toobali, Aivar Riisalu, Mihhail Stalnuhini, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Inara Luigase, Tarmo Tamme, Rainer Vakra ja Olga Sõtniku s.a 19. septembril esitatud arupärimine õpetajate palkade kohta. Palun kõnepultil kolleeg Aadu Musta!

Aadu Must

Austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2011–2015 seisab, et Eesti püsimise võti on haritud rahva käes. Seetõttu on haridusvaldkond eelseisvate aastate prioriteet. Aastaks 2015 on valitsuse eesmärk suurendada noorte õpetajate osakaalu üldhariduskoolides 12,5%-ni. 15. septembril kinnitas haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, et järgmisel aastal õpetajate palgatõusuks lisaraha ette ei nähta. Raha saab juurde vaid sisemiste reservide arvel. Meile meeldib rääkida statistikast ja võrrelda ennast muude Euroopa riikidega. Asjaomaseid statistilisi tabeleid vaadates näeme, et Eesti õpetajate neto- ja brutopalgad jäävad

ülejäänud OECD riikide omadest märgatavalt maha. Eesti on 34 OECD riigi võrdluses auväärse viie viimase hulgas. Meie kirjalikult esitatud küsimused puudutavad just õpetajate palka. Hea oleks saada vastused mitte kildhaaval siit-sealt või ise neid välja mõelda, vaid kuulda selgitusi valitsuse kõige kõrgema ameti-
 mehe käest, et asjas valitseks selgus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aadu Must! Palun vastamiseks kõnetooli lugupeetud peaministri!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie 19. septembril esitatud arupärimisele õpetajate palkade kohta.

Esimene küsimus: "Millistele argumentidele tuginedes ei ole kavas järgmisel aastal õpetajate palka tõsta?" Lähtuvalt riigieelarve võimalustest ei ole 2012. aasta riigieelarves avaliku sektori tegevuskulude kasvu ette nähtud. Nii jäävad ka Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestata-
 vate õpetajate töötasu alammäärad endiseks. See ei tähenda, et õpetajate palk ei võiks kasvada, seda nii statistilise keskmisena kui ka üksikutel õpetajatel eraldi võetuna. See palgatõus on võimalik, kui koolivõrk saab optimeeritud.

Teine küsimus: "Kuidas peaksid Teie hinnangul toime tulema õpetajad hinnatõusu tingimustes, kui nende palk ei tõuse?" Kehtivad munitsipaalkoolide õpetajate ametijärgude palga alammäärad on praegu tõesti 2008. aasta tasemel. Keskpikas vaates on aga haridustöötajate, sealhulgas õpetajate palk siiski kasvanud. 2010. aastal oli haridustöötajate keskmine palk Eestis 2006. aasta omaga võrreldes 37,6% kõrgem. Eesti keskmise palga tõus on olnud 31,6% ehk mõnevõrra väiksem. Kriisiaastatel vähenes haridustöötajate palk mõnevõrra aeglasemalt kui Eesti keskmine palk tervikuna. Haridustöötajate keskmine palk oli 2010. aastal 3,3% madalam kui 2008. aastal, Eestis tervikuna oli see näitaja 4% ning avalikus halduses, nagu me kõik hästi teame, koguni 10%. Kui rääkida reaalpalkadest, see tähendab võtta arvesse ka inflatsiooni, siis 2010. aastal oli meie haridustöötajate keskmine reaalpalk 2006. aasta omaga võrreldes 14% kõrgem. Tõsi, kui võrrelda kriisieelse kõrghetkega, see on 2008. aastaga, siis oli mullu keskmine reaal-

palk 6% madalam. Raske on ka paljudel teistel, mitte üksnes õpetajatel. Siinkohal tuleks mõnda, et palgaprobleem on valusaim osalise koormusega töötavate õpetajate jaoks. Seegi rõhutab koolivõrgu korrastamise vajadust, seda nii riigi kui ka iseäranis just kohaliku omavalitsuse tasandilt lähtuvalt.

Kolmas küsimus: "Kuidas on Vabariigi Valitsusel plaanis lahendada õpetajate vananemise, liiga madala palga ja õpetaja ameti maine parandamise probleem?" Keskmine õpetaja vananeb sedamööda, kuidas vananeb Eesti rahvastik. Töökogemuse kasvades aga tõuseb õpetajate professionaalne tase ja võime olla rahul, et meie koolides töötab palju kogunud õpetajaid. Praegu on Eesti õpetaja keskmine vanus 46,7 aastat.

Ma ei pea Eesti rahva pikemat eluiga väga suureks probleemiks. Ma ei pea probleemiks ka seda, et meil on koolis väga palju kogunud õpetajaid. Aga muidugi, noori õpetajaid läheb koolides ikka tarvis. Ja sestap on valitsus viimastel aastatel rakendanud mitmeid meetmeid, et õpetaja kutset propageerida ja noori õpetajaid toetada. Alates 2004. aastast pakutakse näiteks äsja õpetajakoolituse läbi teinud kogemusteta õpetajale tuge spetsiaalse kutse aasta tugiprogrammi abil, mille eesmärk on aidata algajal õpetajal saavutada kutsekindlus. Õpetajakoolituse lõpetanud maapiirkondadesse tööle suunduvad noored saavad taotleda lähtetoetust, mille suurus on 12 782 eurot. Õpetajaks õppijatele on mitmeid soodustusi õppetootuste ja õppelaenu tingimuste osas. Õppelaenu saavad taotleda näiteks ka osakoormusega õpetajakoolituse õppekavades õppivad üliõpilased, st juba töötavad õpetajad. Alates 2008. aastast saab kuni 100 õpetajakoolituse üliõpilast taotleda lisastipendiumi suurusega 1278 eurot aastas. Tartu Ülikoolis määratakse igal aastal ühele tublile haridusvaldkonna õppurile Peeter Põllu nimeline stipendium suurusega 1920 eurot. Õpetajakutse populariseerimise ja maine parandamisega tegeldakse ka Euroopa sotsiaalfondi programmide raames. Sihtasutuse Archimedes ellu viidav haridusteaduste ja õpetajakoolituse edendamise programmi "Eduko" raames arendatakse ja populariseeritakse õpetajakoolitust ning toetatakse õpetajaharidusest huvitatud kogukondade teket ja tegevusi ning õpetajakoolitusi, samuti üliõpilaste ja kutse-

aastal osalevate noorte õpetajate omaalgatusi. Näiteks on praegu käimas hea õpetaja kuu.

Teiste haridusprogrammide toel arendatakse õpetajate koostööd ning rahastatakse õpetajate kutse- ja erialaste võrgustike tegevust, tunnustatakse parimaid tegijaid ja levitatakse häid kogemusi. Eesmärk on tugevate ja professionaalsete kogukondade teke. Haridus- ja Teadusministeerium on toetanud eraalgatusel põhineva "Noored kooli" programmis osalevate õpetajate koolitust ja arendustegevust. See programm on andnud märkimisväärse panuse õpetajakutse maine tõstmisse. Lähiaastatel ongi oluline eesmärk suurendada võimekate gümnaasiumilõpetajate huvi õpetajatöö vastu ja pakkuda neile heal tasemel õpet. Selleks on valitsusprogrammi kavas õpetajakoolituse praktikakoolide paremini toimiva mudeli väljatöötamine ja ellurakendamine.

Neljas küsimus: "Kuidas hindate ettepanekut siduda õpetajate palgad Eesti keskmise palgaga?" Suhtun sellesse eitavalt.

Viies küsimus: "Millal hakkab Vabariigi Valitsus õpetaja ametit väärtustama ning tõstab nende palka?" Vabariigi Valitsus väärtustab õpetajate tööd. Tahaksin meenutada, et pedagoogi ametijärguga õpetaja palga alammäär on minu eelmistele küsimustele antud vastustes kasutatud keskpika ajaperioodi jooksul, see on aastail 2006–2010, kasvanud 44%. Seda vaatamata vahepeelsele tagasilöögile, kui me pidime olude sunnil loobuma 2009. aastaks kavandatud õpetajate palga alammäära tõstmisest. Muide, OECD ülevaate "Education at a Glance 2010" järgi on gümnaasiumiastme õpetajate keskmine palk kasvanud OECD riikide seas aastail 2005–2009 ülekaalukalt kõige kiiremini Eestis, seda 46% võrra.

Ma olen nõus: õpetajatele tuleb maksta väärilist palka. Valmistab rõõmu, et raha väärilise palga maksmiseks õpetajatele on haridussüsteemis olemas. Eesti teatavasti kulutab haridusele 7% sisemajanduse kogutoodangust ja selle 7%-ga asub Eesti Taani, Rootsi ja Küprose järel Euroopa Liidus neljandal kohal. Küsimus on süsteemi efektiivsuses ja süsteemi efektiivsemaks muutmiseiga haridus- ja teadusminister koos ministeeriumiga praegu väga intensiivselt ka tegeleb.

1997. aastal õppis Eesti üldhariduskoolides 224 000 õpilast. 2010. aastal oli neid enam kui kolmandik vähem: neid oli 145 939. Õpetajaid

oli neil aastail vastavalt 11 984 ja 11 970 ehk siis vaid 14 võrra vähem ehk 0,12% võrra vähem. Kui õpetajate arvu oleks hoitud vastavuses õpilaste arvuga, siis oleks praegu õpetajate palgad 50% kõrgemad.

Koolireformi, koolivõrgu korrastamist läheb hädasti vaja ja alustada tuleks gümnaasiumidest. Kui gümnaasiumivõrk korrastada ja Eestis jääks alles 220 asemel 54–100 gümnaasiumi, siis selle tulemusel võiks õpetajate palk tõusta 30%. Nagu öeldud, haridusministeerium on hakanud välja töötama ettepanekuid koolivõrgu korrastamiseks, mille eesmärk on kõrvuti hariduse kvaliteedi tõstmisega õpetajatele väärilise palga maksmine. Koolivõrgu korrastamine saab aga sündida vaid ministeeriumi, kohalike omavalitsuste ja teiste osapoolte konstruktiivses koostöös. Loodan, et vajadust koolivõrgu korrastamise järele tunnetavad ka õpetajad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka palju küsimusi. Alustab kolleeg Kadri Simson.

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Teie vastusest koorus välja selline põhimõte, et õpetajate palga tõstmiseks leiduks raha küll, aga ainult siis, kui praegu tegutsevast neljast gümnaasiumist kolm suletakse. Seda aga tõenäoliselt ei juhtu, sest Eesti riik ei saa endale lubada, et meid ootaks ees hariduse ääremaastumine ja hea haridus muutuks paljudele lastele kättesaamatuks. Minu küsimus puudutab õpetajaid, ja seda juba järgmise aasta kontekstis. 30 kuud on Eesti inimesed olnud sellises olukorras, et iga kuu on nende reaalpalk väiksem – nad saavad oma palga eest endale vähem lubada. Nüüd on valitsus teada andnud hea uudise, et järgmisel aastal reaalpalka langus lõpeb. Aga mitte õpetajatel, sest kui pedagoogide palga tõusuks järgmine aasta raha ei leita ja hinnad kallinevad veelgi, siis õpetajate vaesumine jätkub. Mis sõnum on teil õpetajatele, kelle kutse maine on väga hea, nagu te kinnitasite, järgmiseks aastaks?

Andrus Ansip

Sõnumi ma juba edastasin. Ma loodan õpetajate aktiivsele kaasalõõmisele koolivõrgu korrastamises. Tänu haridusse suunatud raha

sel moel efektiivsemale kasutamisele suurenevad ka õpetajate palgad. Me teame, et meil on mitmes eluvaldkonnas inimesed õnnetud, sest nende palgad on väikesed. Samas tuleb võrdluses Euroopa Liidu teiste riikidega tõdeda, et kui võtta aluseks protsent sisemajanduse kogutoodangust, siis on just need valdkonnad võrreldes teiste riikidega märksa paremini finantseeritud. Seega ebaefektiivsuse kõrvaldamisega saab tõsta väga paljude inimeste palkasid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Nagu ikka, on väga kosutav teie kõnet kuulata. Tuju kohe tõuseb. Lähed siit saalist välja ja mõtled, miks need õpetajad homme küll siia lossi ette kogunevad – vaat kus naljakad inimesed! Aga mulle tundub, et järgmistel kordadel peaksite oma nõunike kõnesid hakkama tähelepanelikult üle vaatama, sest loogika pole viimastel nädalatel teie kõnedes enam paigas olnud. Toon kaks näidet. 46% on tõusnud Eesti õpetajate palgad – kõige kiirem areng 34 riigi hulgas. Ja ikka oleme viimased!? Kus me siis enne olime? See on punkt 1.

Andrus Ansip

Aitäh! Pärapõrgus olime.

Heimar Lenk

Teine pool on veel. Te väidate, et valitsus väga austab õpetajaid. 34 riigi hulgas me austame õpetajaid nii kõvasti, et palka maksame neile kõige vähem. Milles see suur armastus siis kajastub? Ja kolmas küsimus veel. Te ütlete, et SKT-st me maksame haridustöötajatele palju, selle valdkonna osatähtsus on kõige suurem. Ma ei saa sellest aru: tähendab, tuleb välja, et meie SKT on nii väike?

Andrus Ansip

See on väga õige tähelepanek: ongi väike! Meie SKT kasvab kiiresti, aga ikka on väike. Ja tuleb muidugi tunnistada, et see OECD, kus me oleme oma õpetajate palkadega viimaste hulgas ja sisemajanduse kogutoodanguga täpselt samamoodi, ongi üks rikaste riikide klubi. Eesti on nüüd sinna vastu võetud, aga ega sinna klubisse väga palju liikmeid ei kuulu. Mui-

dugi oleks meil märksa meeliülendavam võrrelda ennast ÜRO inimarengu aruande edetabelis viimastele kohtadele jäävate riikidega. Aga mul on hea meel, et me peame täiesti normaalseks seda, et me võrdleme oma elustaset, oma elustandardit maailma kõige jõukamate riikide omaga.

Ei ole see minu nõuniku kirjutatud, et OECD märgib ära, et Eestis on õpetajate palgad aastatel 2005–2009 OECD liikmesriikide hulgas kõige kiiremini kasvanud. See tuleb otse OECD raportist. See on fakt, seal eksitust ei ole.

Ja kui te küsisite, kus me enne olime, siis olime ikkagi päris mudaliigas, mitte maailma kõige rikkamate riikide klubis. Andke aega, küll me jõuame esimestele järele! Ma tahaks kurvastada Kadri Simsonit – ta heidab mulle ette, et minu jutt on liiga ilus. Teie isegi ütlesite, et teil on alati hea meel, kui siit saalist välja lähete. Teeme seekord vastupidi. Ma ei anna garantiid, et järgmine aasta läheb kõik paremaks. Me ei tea, mis maailmamajanduses juhtuma hakkab. Praegu räägitakse väga palju w-kujulisest kriisist, et tuleb veel teine kriis. Millega see suur võlakriis lõpeb, on minul võimatu ennustada ja ma arvan, et maailmas pole mitte kedagi, kes teaks, millega see lõppeda võib. Väga soliidsetest ajalehtedest saab lugeda padumusti stsenaariume. Mõned arvavad, et olukord võib minna sinnani välja, et krediidi andmine hangub täielikult, et pankade vahel usaldus kaob. Mina peaministrina ei tahaks neid ideid edasi arendama hakata, aga lugege maailma ajalehti. See tähendaks ikka väga raskeid aastaid võrreldes selle kriisiga, mis praeguseks juba suuresti meie selja taha jäänud on.

Optimism on meie moraalne kohus – kordan veel kord Karl Popperi öeldut. Aga me peaksime jääma ka realistideks, vaatama, mis mujal maailmas toimub, ja oma kulutused hoidma rangelt kooskõlas tuludega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Eestis on koolmeistriteks lõviosa naisõpetajad ehk teisisõnu madal palk hoiab mehed õpetaja elukutses eemal. Mul on kaks küsimust. Esiteks: kas teie näete samamoodi nagu sotsiaaldemokraadidki seost madalate palkade

ja meesõpetajate puudumise vahel? Ja teiseks: mismoodi teie kui haritud rahva tuleviku pärast muretsev peaminister kavatsete noormehi veenda koolmeistriks hakkama?

Andrus Ansip

Ju see tuleneb ikkagi meie ajaloolisest pärandist, et koolides on enamik õpetajaid naisterahvad. Ma seda ainult ühest parameetrist lähtuvalt ei põhjendaks. Kindlasti, mida kõrgem palk, seda suurem tung kooliõpetaja või ükskõik missugusesse teise ametisse on. Seejuures võib eeldada, et tahe saada suuremat palka on nii meestel kui ka naistel. Ma ei arva, et naised on madalama palga suhtes leplikumad kui mehed. Meil on jah väga suur palgalõhe meeste ja naiste vahel ning selle temaga, selle probleemiga – see on probleem! – tuleb Eestis tegeleda. Aga ma ei arva, et tegemist on naiste vabatahtliku valikuga või diskrimineerimisega. See on oludest lähtuv – suuresti näiteks ka sellest lähtuv, et naised jäävad lastega koju jne. Ma juba lugesin üles meetmed, mida Vabariigi Valitsus rakendab selleks, et noorte inimeste silmis õpetajaamet ahvatlevamaks muuta, populariseerida seda ametit. Ning küllap nii meeste- rahvad kui ka naisterahvad saavad sellest innustust ja hakkavad enamal määral kooli pürgima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! Austatud peaminister! Kõigepealt OECD-st, milline on meie protsent. Viimane aastaaruanne ütleb, et see on 5,8, OECD keskmine on 5,9. Kokkuhoid seoses omavalitsusreformiga on võimalik, aga peate arvestama seda, et koolimajad kuuluvad omavalitsustele ja jõuga seda küll kuidagi teha ei saa. Teie olete omavalitsusreformi vastane. Tegelikult on koolivõrk väga tugevasti seotud võimaliku omavalitsusreformiga, ilma selleta on seda väga raske teha. Raiskamise koht on tegelikult õpetajate pidev tohtu ettevalmistamine riigi raha eest olukorras, kus neid on märksa rohkem, kui on kohti, ja minu meelest see jätkub. See on küll valdkond, kus on võimalik raha kokku hoida. Seoses koolivõrgu reformiga aga jäävad väga paljud töötuks. Sealt tekivad uued sotsiaalprobleemid ja ma arvan, riigil kui tervi-

kul ei lähe küll mitte midagi lihtsamaks. Minu küsimus on selline: mille poolest on näiteks õpetaja palga sidumine keskmise palgaga halvem kui kaitsekulutuste sidumine 2%-ga SKT-st? Kumb on riigile suurem risk?

Andrus Ansip

Kui kõik siduda keskmisega, siis Riigikogul lõpuks ei oleks midagi otsustada, siis võiks ju arvuti riigieelarve ära koostada. Vaevalt et te selle rolliga rahulduksite. Eks te ikkagi tahate, et ka teil on midagi otsustada ja et teil on võimalik riigieelarvesse ka arengueelistusi kirjutada. Ma ei ole nõus nendega, kes arvavad, et riigieelarve – see on lihtsalt raha ja et lisaks rahale on vaja ka mingeid poliitilisi otsuseid teha. Ma arvan, et need otsused, mis on rahalise kattega, on kõige poliitilisemad otsused ja et riigieelarve on Riigikogus aasta jooksul vastu võetavatest seadustest kõige poliitilisem seadus.

Te leiate, et koolivõrk on tugevalt seotud haldusreformiga – te vist peate silmas kohaliku omavalitsuse reformi. Mina seda ei leia. Võtame Läti näite. Teatavasti Lätis muudeti omavalitsuste struktuuri, väikesed kohalikud omavalitsused liideti hästi suurteks. Mis eesmärgil seda tehti? Üks peamisi eesmärke oli koolivõrgu korrastamine. Ja vaatame, mida kirjutab viimane inimarengu aruanne, mis võrdleb arenguid kolmes Balti riigis. Ma soovitan teil lahti võtta inimarengu aruande lk 109 ja lugeda sealt, et Lätis ei ole kuidagimoodi õnnestunud koolivõrku korrastada, sest koolid on kohalike omavalitsuste hallata ja kohalikud omavalitsused ei ole koolivõrgu korrastamisest huvitatud. Seega see on puhas müüt, et haldusreform lahendab kõik probleemid, muu hulgas korrastab möödamindes ka koolivõrgu. Koolivõrk läks keskvalitsuse haardeulatusest veelti kaugemale ja koolivõrk on Lätis ebaefektiivsem kui Eestis.

Ma ei taha küll juttu halduse peale viia, aga minu meelest lähenemine, et kohalik omavalitsus on üks teenindusasutus ja tema roll ongi teenust osutada, on üdini vildakas lähenemine. Kohalik omavalitsus peab definitsiooni järgi tasakaalustama keskviimu, tuginedes tugevale kohalikule identiteedile. See on tema roll demokraatlikus riigikorralduses. Optimaalne kohaliku omavalitsuse roll määratakse selle kogukonnaga, kes kannab endas põhiliselt koha-

likku identiteeti ja teenuse osutamine on sekundaarne. Mõnes riigis osutatakse kohalikul tasandil umbes 2/3 – näiteks Taanis 64% – kogu avaliku teenuse mahust, teistes riikides on see 1,5% või 5%. Ja mitte keegi Euroopa Nõukogu Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongressis ei heida nendele riikidele, kus teenust kohalikul tasandil praktiliselt ei osutatagi, ette kohaliku demokraatia puudumist.

Ma arvan, et ka Eestis võiks üle saada haldusreformile imelise mõju omistamisest. Kohalik omavalitsus peab tasakaalustama kesk- võimu. Ta võib osutada teenuseid või mitte – selle otsustab seadusandja, kui suures ulatuses ta teenuseid osutab –, aga demokraatlikus riigikorralduses peab ta eelkõige olema selleks, et ta esindab kohalikku huvi suhetes keskvõimuga. Näiteks kui keskvõim ütleb, et siit kaevame kruusa, siis võib kohalik omavalitsus ütelda: ei, siit te seda ei kaeva. See on kohaliku demokraatia mõte, mitte teenuse osutamine.

Ei pea igal kohalikul omavalitsusel olema oma koolimaja. Vaadake ringi mujal Euroopas, vaadake Ameerika Ühendriikides – neid kohalikke omavalitsusi, kellel pole oma koolimaja, on küll ja küll. Kohalik omavalitsus peab olema suuteline pakkuma oma elanikele haridusteenust. Ta võib seda naabritelt osta, ta ei pea ilmingimata ebaefektiivselt oma kooli ülal pidama. Vaatame kas või üle lahe Soome. Nad on osanud oma koolivõrku korrastada, kohalikud omavalitsused teevad väga tihedalt koostööd ja haridus on hea. Haridus Soomes on paremal tasemel kui Eestis. Ka meie kohalikud omavalitsused võiksid enamal määral koostööd teha. Koolivõrgu korrastamine ei ole pelk vahendite efektiivsema kasutamise küsimus, see on eelkõige just hariduse kõrgema kvaliteedi küsimus. Aga seda teate teie paremini kui mina, hea küsija.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea peaminister! Haldusreformist rääkides te peaksite sinna paremale saalipoolele vaatama, mitte Keskerakonna poole. Peaksite vaatama oma koalitsioonikaaslaste poole. Aga te hoiatasite taas w-kriisi eest. Ma tuletan teile meelde, et Keskerakond rääkis sellest

juba siis, kui teie ütlesite, et sellises kriisis te tahategi elada. Kosutav oli teada saada ka seda, et rikaste riikide klubisse kuulumine tähendabki õpetajate palga külmutamist. See, et õpetajate palk ei tõuse, on näha ka Haridus- ja Teadusministeeriumi eelmise aasta tegevuse aruandest, kus on väga täpselt kirjas, et piiratud ressursside ja vähendatud koosseisude tõttu tuleb kaaluda strateegiliste eesmärkide allapoole korrigeerimist. Võib-olla seletate lahti, mida see täpselt tähendab? Kas see tähendab seda, et olemasoleva rahaga ei suudeta hariduspoliitilisi eesmärke täita?

Andrus Ansip

Olemasoleva rahaga on koolivõrku korrastamata raske saavutada strateegilisi eesmärke. Raske on saavutada ka kvalitatiivseid eesmärke, sest kui on tegemist väikese gümnaasiumiga, siis ei ole sinna võimalik palgata kõiki erialaõpetajaid ja jääb ikka nii nagu praegu, et kehalise kasvatuses õpetaja annab ka inglise keelt ja matemaatikat. Me loome väga paljudele noortele inimestele illusiooni, et nad saavad hea hariduse, tegelikult nad vaid veedavad suures osas koolis aega. Hariduse tase Eestis on kaugel ühtlasest ja kui me korrastame koolivõrku, siis me kasutame vahendeid efektiivsemalt, õpetajad on õnnelikumad, sest nad saavad märksa suuremat palka, ja lõppkokkuvõttes ka õpilased on õnnelikumad ja edukamad, sest nad saavad koolist parema hariduse. Nii et koolivõrgu korrastamine pole kellegi kius. Tegu ei ole ka pelgas raha otsimises – see on kompleksne probleem, mis vajab lahendamist.

Mul on hea meel, et meie riigis on vähemalt keegi, kes juba 2007. aastal nägi ette, kuidas majandus maailmas käituma hakkab. Ma julgen praegu öelda, et teil ilmselt on mõttekaaslasti, kes sellele mõttele just äsja tulid, aga võib-olla nende mõtted siiski ei realiseeru. Ma vähemalt loodan, et see w-stsenaarium ei realiseeru ja siis te peate ütlema, et juba tol aastal ma eksisin.

Ma olen päris kindel, et 2007. aastal, kui te rääkisite valjult ja korduvalt Eestit tabanud kõige sügavamast kriisist pärast Teist maailmasõda, te eksisite rängalt. Aga mitte ainult teie, ka väga paljud eksperdid, näiteks Indrek Neivelt – et teil kergem oleks, toon ma ühe vaieldamatu autoriteedi mängu. Kui 2007. aas-

ta lõpus väga paljud eksperdid ja ma väidan, et ka meedia enamus olid veendunud, et Eestil on tabanud kõige sügavam kriis pärast Teist maailmasõda, siis mina ühel järjekordsel pressikonverentsil – see oli vist 7. veebruaril, aga võib-olla ka 9. veebruaril, te võiksite seda kontrollida stenogrammist 2008 – ütlesin, et ma küll ei ole veendunud, et enam halvemaks minna ei saa. Et kui see on kriis, siis ainult sellises kriisis ma tahangi elada.

Kas ma eksisin millegagi? 2007. aastal meie majandus kasvas 7,5%. Kas te tahaksite elada kriisis, kus majandus kasvab 7,5%? Mina küll väga tahan. Võiks rohkemgi, aga 7,5% on ikka väga hea kriis.

Edasi. 2007. aastal pani Eesti reservidesse kõrvale 6,5 miljardit krooni. Läbi aegade kõige suurem valitsussektori ülejääk oli Eestis tol aastal, mida teie kriisiaastaks nimetate, sel 2007. aastal. Kas te tahaksite praegu elada kriisis, kus eelarve on pea 3%-lises ülejäägis? Mina küll väga tahaks. 2007. aastal tööpuudus jätkas alanemist. Eurostati järgi oli Eestis kõige madalam tööpuudus 2008. aasta märtsis ja juunis: 3,8%. Võib-olla on neid arve hiljem korrigeeritud, ma ei ole vaadanud, aga need arvud, mis kohe avaldati, on mul meeles. Kas te tahaksite elada sellises kriisis, kus meil tööpuudus oleks 4%? Oi, kuidas mina tahaksin elada sellises kriisis!

Palun tunnistage nüüd teie ka, et te eksisite 2007. aasta lõpus ja 2008. aasta alguses, kui te rääkisite, et Eesti on kõige sügavamas kriisis pärast Teist maailmasõda! Aga küsimus polnud ju selles, kas tunnistad kriisi või ei tunnista kriisi, küsimus oli selles, et kui majandus on kriisis, siis tuleb majandust elavdada. Millega? Reservid tuleb kasutusele võtta. Soovitan jälle lugeda 2008. aasta alguse ajalehti. Näiteks Eesti Päevalehes seesama Indrek Neivelt soovitas reservid kohe käiku lasta, sest meie riigis on tuhandeid probleeme, mille lahendamine reservidega olnuks siis tema meelest odavam kui kunagi hiljem. Kuhu me oleksime sellise tegutsemisega jõudnud? Peaaegu Kreekasse. Aga sinna me ju ei taha. Nemad on kõvasti kärpinud oma kulutusi, vapralt tegutsenud, avaliku teenistuse töötajate arvu on tohutult koondatud. Tagajärjeks on majanduslangus, mis on neid viinud järjekordselt maksutulude vähenemisele. See omakorda tingib uute laenude võtmise, uue ametnike koondamise laine

ja mida kõike veel. Muu hulgas ka õpetajate palkade vähendamise.

Nii et hea on, et nägite w-d ette. Mina ei näinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra peaminister! Ilmselt olete minuga nõus, et iga inimese elus on kaks kõige tähtsamat tegelast: üks on esimene õpetaja ja teine on viimane arst. Kui nüüd õpetajal, kes peab oma palgast katma kõik oma vajalikud kulud, sh korter ja söök ja laste koolitamine – noh, peaminister peab samamoodi katma kõik oma vajalikud kulud –, hakkab hammas valutama, mida võib kõigiga juhtuda, ka peaministriga, siis tuleb õpetajal arvestada keskmise pakkumisega. Kui läheb vaja juuretäidist, keskmisest suuremat plommi ja süsti kah, et ei peaks valu käes karjuma, siis see teeb 176 eurot. See on keskmine, kõige kallima ja kõige odavama vahepealne hind. Ja kuna nii õpetajad kui ka peaministrid on meil üle 19 aasta vanad, peavad nad omast rahast maksma. Oma palga eest saab peaminister ravida 27 hammast, õpetaja ainult 4,5 hammast. Miks peaministri hamba ravi odavam on?

Andrus Ansip

Jah, kalambuuritsema oleme kõik mihklid, aga ma arvan, et Riigikogu saal ei ole selleks päris õige koht. Ilmselt on võimalik ka Eestis leida peaminister, kes on nõus tasuta oma tööd tegema, ent see, mis on tasuta, läheb sageli lõpuks väga kalliks maksma. Maailmas on proovitud parlament tasuta tööle panna ja ka täidesaatev võim tasuta tööle panna ning alati on see maksumaksjale märksa kulukamaks läinud kui oma esindajatele Riigikogus või valitsuses väärilist palka makstes. Palgaerinevused jäävad paratamatult alles ka tulevikus. See oli üks teine ühiskonnakord, kus lubati igauhele vastavalt tema vajadustele eeldusel, et igauks annab vastavalt oma võimetele.

Esimees Ene Ergma

Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Mina sain aru nii, et teil on koolivõrgu korrastamise plaan. Te vähemalt kinnitasite seda, kui vastasite mõnele küsimusele. Kordan praegu arupärimise viiendat küsimust, aga täpsustusega: mis aastal, kas näiteks aastal 2012, 2013 või 2014 Vabariigi Valitsus tõstab õpetajate palka?

Andrus Ansip

Usun, et see palgatõus on juba järgmisel aastal. Kui need kõige mustemad ja pessimistlikumad w-stsenariumid ei realiseeru, siis võimaldab majanduslik olukord palka tõsta kõigil avalikus teenistuses, kaasa arvatud õpetajatel. Eestis on ju suudetud hoida õpetajate palka riigi keskmise palga tasemel ja iseeneest on ka see juba saavutus.

Aga ma tahtsin kogu sellele arupärimisele vastates rõhutada, et haridussüsteemis kasutatakse väga palju vahendeid ebaefektiivselt. Koolivõrgu korrastamine aitaks õpetajate palka tõsta, ja seda väga olulisel määral. Loomulikult ei kujuta ma koolivõrgu korrastamist ette nii, et ühel päeval on meil 220 gümnaasiumi asemel tõepoolest 54 gümnaasiumi. 54 Hugo Treffneri Gümnaasiumi – see oleks ideaalne. Oleks ideaalne vahendite efektiivse kasutamise mõttes ja ideaalne hariduse kvaliteedi mõttes, aga elus tuleb arvestada ka muid tegureid. Mõnele saarele on gümnaasiumi vaja, aga Hugo Treffneri Gümnaasiumi ei anna seal kuidagi asutada, õpilasi on lihtsalt vähe. Seega teatud asjaolud tingivad paratamatult, et gümnaasiume jääb alles rohkem kui 54. Ja ma ei kujuta ka seda ette, et ühel päeval öeldakse, et nüüd on gümnaasiume poole vähem, ja nii ongi. Eks see ole ikka protsess ja seleksioon, missugused gümnaasiumid jäävad, ei saa sündida kuskil kabinetivaikuses.

Minu põhisõnum on ikkagi see, et koolivõrgu korrastamata me raiskame raha edasi ja nii on meil väga palju õpetajaid, kes on õnnetud seetõttu, et nende palgad on väikesed. Ja seda vaatamata tõsiasi, et Eesti maksumaksja maksab hariduse tarvis märksa rohkem, kui Euroopa Liidus keskmisena seda tehakse. Nagu ma oma vastuses juba ütlesin, Haridus- ja Teadusministeeriumis töötatakse praegu konkreetsemat plaani välja. Kuid teatud eeltööd on tehtud. Võrdlused teiste riikidega ja parimate

praktikatega kinnitavad seda, et ideaalne oleks, kui gümnaasiume jääks järele 54 ja kõik need oleksid sama head kui Hugo Treffneri Gümnaasium. See on ideaal, mille poole püüelda, aga ma ei ole nii suur optimist, et arvaksin, et me selle ideaali kunagi suudame Eestis realsuseks muuta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea peaminister! Te ütlesite, et õpetajate palga tõstmiseks annaks võimaluse koolivõrgu optimeerimine. See tähendab, et olete aktiivselt tegelenud koolide sulgemise plaaniga ja arvutanud, kui palju see kokkuhoidu annaks ehk teie sõnul siis raha õpetajatele palgaks maksta. Kas olete ka arvutanud, kui palju maksab koolitranspordi mahu suurenemine ja üldse selle ümberkorraldus, mida on kindlasti koolivõrgu optimeerimisel tarvis, kui palju maksab õpilaskodude rajamine või renoveerimine ja sinna vajatav lisakaader, kui palju maksab vajaduse korral lisatoitlustamine jne? Kas te selle osaga olete oma arvutustes samuti tegelnud ja kas see annab alust väita, et koolivõrgu optimeerimine annaks võimaluse õpetajate palka tõsta? Või on see tähelepanuta jäänud?

Andrus Ansip

Ei maksa arvata, et Eesti hariduselu korraldavad inimesed, kes ei pane tähele seda, mida teie suudate tähele panna. Küllap nad ka selle aspekti arvesse võtavad. Ja nad võtavad arvesse sellegi, mida meie ühiskonnale maksab see, et väga paljudele noortele inimestele antakse ainult illusioon, et nad on hea hariduse saanud. Tegelikult on nende hariduse kvaliteet kehv. Ma olen päris veendunud, et Haridus- ja Teadusministeeriumi kompetentsed ametnikud ja kõikvõimalikud eksperdid teevad põhjaliku analüüsi ning alles pärast seda esitavad oma ettepanekud koolivõrgu korrastamiseks. Ei maksa luua petlikku ettekujutust, et peaminister teeb õhtul kodus mingeid rehkendusi ja nii sünnib reformikava. Nii see ei käi. Eesti riigis küll mitte.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh! Ehk te lubate nii tõsise asja juures veidi humoorikas stiilis alustada. Ma jälgisin hoolega praegust vastamist ja kõige rohkem hämmastas mind see, et lugupeetud peaminister ajas minu kauni tütre sassi vana mehe Heimar Lengiga. Aga see selleks. Täna arutelu kuulsime mitmesuguseid seletusi selle kohta, kuidas on seotud haridusvõrgu korrastamine ja haldusreform, ja nii edasi. Eelmisest Riigikogu koosseisust ma mäletan, et kõige rohkem torpedeeris PGS-i just see, et selle käigus üritati täita ka haldusreformi ülesandeid. Praegu ma sain aru nii, et õpetajatele on üks sõnum: koolivõrgu korrastamine toob lahenduse. Kas ma võin sinna lisada, et ideaaljuhul toob see kaasa kui mitte poolte, siis kolmandiku jagu õpetajate ülearuseks jäämise?

Andrus Ansip

Jah, paratamatult on nii, et kui koolivõrk korrastub, siis jääb ka õpetajaid üle. Aga juba teie küsimuses oli ka viide õpetajate vananemisele, ja see on fakt. Õpetajad jäävad pensionile ja ma usun, et suurt koondamist oodata ei ole. Eks kõik sõltu kooli asukohast. Kindlasti kusagil tuleb ka koondada, kui õpetajal ei ole võimalik teise kooli ümber asuda. Seda kindlasti ei saa päris normaalseks pidada, et meil õpilaste arvu enam kui kolmandiku võrra vähenemise järel on õpetajate arv täpselt seesama. Ega tol ajal, kui õpilasi oli palju, klassikomplektid ka ülearu suured polnud, aga praegu näeme, et paljudes koolides on klassikomplektid vähemalt gümnaasiumiastmes väga pisikesed. Põhikool peab jääma elukoha lähedale – seal olgu õpilasi kas või üks klassis või liialdades võiks öelda, kas või üks koolis, aga see kool peab olema lapse kodu lähedal. Aga gümnaasiumi puhul on kõige olulisem kvaliteet. Ei tohi petta noort inimest sellega, et luua talle illusioon, et ta saab hea hariduse koolist, kus ei ole erialaõpetajaid.

Esimees Ene Ergma

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Te alustasite küsimustele vastamist väitega, et tulenevalt riigieelarve võimalustest järgmisel aastal õpetajate palk ei kasva. Ma

arvan, et riigieelarve võimalused on sellised, et me saaksime õpetajate palka tõsta. Ilmselt te pidasite silmas riigieelarve prioriteetide reastamist ja prioriteetide hulgas teil kindlasti ei ole õpetajate palga tõus. Kui te neid valdkondi reastasite, mis vajaksid kulude suurendamist, siis millisele kohale jäi vajadus õpetajate palka tõsta?

Andrus Ansip

Läbivalt on see riigieelarve koostatud nii, et vahendeid palgatõusuks ei ole. Riigieelarve maht järgmisel aastal kasvab väga palju, aga eelkõige tänu Kyoto saasteühikute müügist laekuvatele summadele ja ka tänu Euroopa Liidu fondide vahenditele. Nagu me kõik suurepäraselt teame, ei saa Kyoto saasteühikute müügist laekuvat raha kasutada õpetajate palga tõstmiseks. Selleks ei saa kasutada ka Euroopa Liidu fondide vahendeid. Muud tulud paraku ei võimalda avalikus teenistuses läbivalt palkasid tõsta – ei õpetajatel ega teiste ametite pidajatel. Teile on ju teada, et ka peaministri palk jääb endiselt külmutatuks. Mul on väga kade meel, et teie palk tõuseb, aga te olete praktiliselt ainsad, kelle palk järgmisel aastal tõuseb.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun nüüd, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma ei saa kuidagi nõustuda sellega, et kohalikud omavalitsused pole huvitatud koolivõrgu arengust ja selle ümberkorraldamisest oma territooriumil. Aga tulen tagasi küsimuse juurde, mille mu kolleeg juba tõstas. Minu küsimus on: millised on teie soovitused, mida teha nende õpetajatega, kes jäävad pärast koolisüsteemi ümberkorraldamist sellest välja? Kõik ju ei lähe pensionile. Mida teha nende noorte õpetajatega, kes on saanud koolituse, aga ei leia pärast ümberkorralduse protsessi töökohta?

Andrus Ansip

Noorte pärast ei maksa küll üldse muretse da, küllap nemad omale koha leiavad. Ja kindlasti mõeldakse ka sellele, mis saab nendest inimestest, kes koolivõrgu optimeerimise käigus oma töökohta kaotavad. Usun, et keegi ei jää lihtsalt lageda taeva alla ja ilma peale. Aga

me ei saa kogu koolivõrgu korrastamist, reformi tegemist edasi lükata lihtsalt seetõttu, et selle käigus tekivad ebameeldivused ja ebamugavused. Minu meelest noorte inimeste jätmise hea hariduseta on kuritegu ja igasugused võimalikud ebameeldivused ja ebamugavused ei õigusta selle kuriteo toimepanemist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra peaminister! Ma ei kavatsenud küsimust esitada, aga natuke lõikab kõrva – "ma usun, et süsteem saab paremaks", "ma usun, et nad leiavad endale töökoha", "ma usun, et igale õpilasele leidub koht koolis". Kas hariduse teema puhul võib rääkida usust? Kas sellest, et härra peaminister midagi usub, piisab selleks, et asi tõesti paremaks muutuks? Me ju mäletame, kuidas te 2009. aasta alguses kriisist rääkides väitsite, et kui see on kriis, siis sellise kriisi ajal te tahaksitegi elada. Te vist ka siis uskusite seda, mida rääkisite?

Andrus Ansip

Seda, et teie panite tähele minu vastuseid eelnend küsimustele, ma näiteks ei usu. Just äsja ma rääkisin pikalt, et 2007. aastal polnud Eesti riigis mitte mingit kriisi, vaatamata sellele, et teie kogu aeg kinnitasite, et riiki on tabanud kõige sügavam kriis pärast Teist maailmasõda. Teie eksisite! Ja uskuge seda, et te eksisite! Kui ei usu, lööge lahti Statistikaameti kodulehekülge ja vaadake, kellel oli õigus. Kui 2007. aasta lõpus ja 2008. aasta alguses oli tõepoolest Eestis kriis, siis ainult sellises kriisis ma tahaksingi elada. Ja ma olen päris veendunud, ma usun, et ka teie tahaksite selles kriisis elada.

Nüüd usust. Kui inimene pole veendunud selle asja õigsuses, mida ta teeb, siis parem ärge tehku. Kui teie ei usu sellesse, mida te teete, siis parem ärge tehke – sellest ei tule mitte midagi välja. Aga ühtegi reformi Eestis ei tohi läbi viia pelgalt usu või veendumuste alusel. Me tahame, et Eesti oleks teadmispõhine. Me tahame, et meie ühiskond oleks teadmispõhine ühiskond. Seetõttu tuleb reforme kavandades põhjalikult analüüsida läbi teadmised, mis meil reformitava ala kohta

olemas on, ja alles seejärel alustada reforme. Aga pelgalt selle usu põhjal, et ma usun, et haldusreform lahendab kõik probleemid, ei maksa reformima hakata. Analüüs, selge plaan, kaasamine – siis tuleb asjast midagi välja. Ma usun seda!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõigepealt kutsun kõnepulti kolleeg Aadu Musta.

Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Siin Riigikogu saalis on olnud suuri rõõme ja on olnud ka vähem rõõmsaid hetki. Suured rõõmud on olnud siis, kui on räägitud arengustrateegiatest, kas valitsuse strateegiast või teadus- ja arendustegevuse strateegiast. Kurvad hetked tulevad siis, kui tuleb eelarve üle hääletada ja seletatakse, et eesmärgid on head, aga saage aru, et raha ei ole. Me oleme üsna tihti kuulnud seda ka valitsusliikmetelt. Üks minu kunagine kolleeg, ma nimetan teda õpetajaks, reformierakondlane, on mulle korduvalt öelnud, et laenamine ei ole küll keelatud, aga mitte mingil juhul ei tohi laenata selleks, et näiteks laenuraha ära süüa, vaid ainult siis, kui see on vajalik riigi strateegiliseks arendamiseks. Selle taustal on eriti küünilised seletused, kui öeldakse, et hariduse jaoks raha ei ole. Mis siis veel on strateegiline areng, kui hariduse arendamine seda ei ole?

Me oleme täna palju rääkinud statistikast. Me kuulsime isegi seda, mida on õppida Lätilt, kuigi tavaliselt me Lätilt õppida ei armasta. Kui me võtame Euroopa keskmised näitajad, siis, teate, statistika ja tõenäosusteooria järgi ei oleks iseseisvat Eesti riiki olemas. Eesti riik ja meie jätkusuutlik areng nõuavad, et haridusele tulebki pöörata rohkem tähelepanu ja tulebki eraldada rohkem raha. Ma ikka ja jälle kordan, et ainult Eesti rahva hariduseusk, mis nüüdseks on vähenenud, on meie riigi olemasolu taganud.

On veel üks lihtne tõde: sellises riigis, kus põhiline ideoloogia on "õhuke riik" ja madalad maksud, ongi alati niimoodi, et haridusele jääb vähem raha, kultuurile jääb vähem raha, turvateenustele või turvasüsteemidele jääb vähem raha. Nüüd meie peaminister usub, et kui tee-

me koolivõrgu ümber, siis õnn tulebki meie õue peale. Nii lihtne see kahjuks ei ole. Haridusele tuleb tähelepanu pöörata täna, homme ja ülehommene, aga mitte nii, et üks karmi käega mees teeb koolivõrgu ümber.

Valitsuse sõnum õpetajatele on järgmine. Paljud õpetajad on töötanud entusiastid. Nüüd öeldakse, et teie, entusiastide põlvkond läheb pensionile ja teid enam vaja ei olegi. See on muidugi kurb sõnum. Meie fraktsiooni sõnum on see, et tuleb leida raha haridusele ja õpetajatele. Sellest on vähe, kui üks või kaks inimest teevad stipendiumifondi. Ma kuulsin eelkõnelejalt vapustavat sõnumit, et Eesti riigis on isegi üks stipendiumifond tehtud. Kas teha peaministrile ettepanek, et teeme kahe peale veel teise fondi, näiteks Tartu õpetajatele? Kui me ühte fondi ei mahu, siis võiks igauks oma teha. See oleks vähemalt sõnum, et meie hing ja vaim on nendega, me ei piirduks ainult usuga sellesse, et ümberrivistamise abil kasvab osa poisse väga pikaks ja teised kasvavad ka. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aadu Must! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! 2007. aastal ei rääkinud ma kriisist. Mitte keegi ei saa väita, et oleks kuulnud, et mina oleksin tollal midagi kriisist rääkinud. Kuidas ma oleksin seda teha saanud? Ma läksin siit Riigikogust ära 2005. aastal, aga veel enne seda, üsna raskel ajal, 2002. aastal, läksin juhatama Narva Linnavolikogu. Narvas oli tohutu tööpuudus, aboluutselt minimaalne eelarve, midagi ei toimunud. 2007. aastaks me õitsesime, tööpuudus oli meil 4,2%, seda linnas, kus 1990. aastatel oli see mõnikord olnud 27–29%. Meie eelarve kasvas, omatulud kasvasid peaaegu kolm korda. See oli õitsenguaeg. Kui keegi siit puldist ütleb, et mina olevat tol ajal midagi kritiseerinud, siis see on täielik jama. Aga ma mäletan, kuidas me kuulsime 2009. aasta jaanuaris, kui mälu mind ei peta, või 2008. aasta detsembris siin viibiva peaministri suust, et kui see on kriis, siis selle kriisi ajal ta tahaks elada. Võib-olla tõesti see tema elu ei sega.

Aga mitte sellest ei tahtnud ma rääkida. Kui ma olin kümneaastane ja õppisin tollases Tartu

6. koolis, siis väga hästi jäi mulle meelde see, kui meid ühel toredal päeval viidi Palamusele. Me lugesime siis koolis Oskar Lutsu "Kevadet" ja käisime seal kohapeal. Koht oli hästi tuttav, sest me olime vaadanud filmi, mis oli seal vändatud. Seal selgitas meile üks tark inimene, miks see kool nii tähtis on. Sellepärast, et see ongi see Eesti ning eestlase elu ja hing ja kõik, mis tal elus on, sest eestlased on maarahvas ja väga tähtis oli pärast pärisorjusest vabanemist anda kõigile haridus. Ja milline oli hariduse andmise põhimõte? Seda anti kõigile, kõigile anti võimalus õppida ja sealt kujunes pärast välja Noor-Eesti. Seal, nendest maa-koolidest, mida oli sadu üle terve Eesti, tulid kõik need suurmehed, kes kunagi ka iseseisvusse saavutasid, nad ei tulnud mitte kuskilt mujalt.

Mida me näeme praegu? Kuue või seitsme aasta jooksul koolide arv kasvas. See kasvas umbes 100 kooli võrra. Praegu see arv väheneb, väheneb ja väheneb. Nüüd on meie koolides 145 000 õpilast ja ma isegi ei tea, kas need 3000, kelle haridusministeerium on ära kaotanud, on selle 145 000 sees. Aga tõde peitub selles, et 1948. aastal, pärast sõda, õppis Eesti koolides rohkem õpilasi, seda veel enne seda, kui algas massiline migratsioon siia. Siis oli õpilasi rohkem kui praegu ja kõigil oli võimalus inimeseks saada.

Mida me praegu näeme? See ajab masenduse peale. Ma helistasin eile ühele tuttavale, tahtsin paluda abi ühe väikese töö tegemiseks suvilas. Selgus, et ta elab juba Venemaal. Kolis koos perega ära, kuigi aasta tagasi elasid nad veel siin. Kellega sa linnas ka ei kohtuks, kui vestlus on kestnud üle kümne minuti, alati hakatakse sulle rääkima ... Palun lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Mihhail Stalnuhhin

... kes tuttavatest või sugulastest on ära sõitnud. See ei ole nii ainult Narvas ega Ida-Virumaal, see on nii ka Kagu-Eestis. Räägin ühest Delfis avaldatud loost. Täna Delfis seda lugu enam ei ole, aga eilses Delfis see oli. Lausa pisar tuleb silma. Seal rääkis inimene, kelle perekonnas oli kokku neli õde ja venda, et kõik tema vennad-õed elavad juba Soomes, ei kavatse tagasi tulla ega tulegi. Tema mõtleb,

mida teha, sest olles riigiametnik, peab ta uskima koristamas käima, et oma kolme last toita, rääkimata sellest, et neile haridust anda. Kui ma kuulen seoses sellega räägitavat ainult rahast – raha, raha, raha –, siis tahan öelda, et tehke valikud, härrased! Kui ei ole haridust, siis lõpeb ka elu. Kui külas ei ole kooli, siis sõidab rahvas sinna, kus kool on. Kui ei ole gümnaasiumi, siis valitakse koht, kus see on, ja pole sugugi kindel, et see koht on Eestis. Praegu võib valida elukohaks Soome, Saksamaa, Iirimaa või ükstupuha mis riigi. On kurb kuulata arutelusid, et meil on vaja gümnaasiumide arvu vähendada 200-st 100-ni, või seda, kui tuleb üks suur matemaatik ja ütleb, et tema arvutas ja sai sobivaks arvaks 54. Võib-olla homme ütleb keegi, et õige on 38 või 16. Asi on põhimõttes. Asi ei ole selles, et pelgalt raha kokku hoida. Kui ei ole hariduse saamise võimalust, siis ei ole väga varsti ka riigi säilimise võimalust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Lugupeetud proua esimees! Tahan öelda, et kõik asjad, mis hästi algavad ja hästi kulgevad, ei pruugi hästi lõppeda, eriti kui ei taheta midagi kuulda võtta ega midagi näha. Ma arvan, et probleemid õpetajatega on muutumas draamatilisemaks, kui need kunagi on olnud. Kui varem läksid meilt massiliselt ära ehitajad, siis nüüd on hakanud tekkima ka õpetajate äravool. Kindlasti ei lähe ära mitte need, kes on kohe-kohe pensionile jäämas, vaid ära lähevad nooremad.

Lihtne on muidugi ideaali ette kujutada, aga kõige suurem häda on alati selles, et me ei suuda sageli ideaali reaalsusest eristada. Teine asi: me ei suuda näha, kuidas eesmärki saavutada. See oli põhjus, miks ebaõnnestus näiteks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse see lahendus, mille valitsus oli planeerinud.

Rääkida praegu 54 gümnaasiumist, kui see arv on saadud niimoodi, et on jagatud Eesti gümnaasiumide arv Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpilaste arvuga, ei ole tõsiselt võetav lähenev. Koolivõrku ei määra mitte selline üksik jagamistehe. See sõltub väga paljudest

asjaoludest: asustustihedusest, traditsioonidest ja paljudest muudest asjadest.

Samas julgen väita, et sisemiste reservide jutt ei ole õpetajaprobleemi lahendamisel enam veenev. Me räägime, et meil läheb 7% SKT-st haridusele. Mina väidan, et õige on 5,8% ja see jääb alla OECD riikide keskmisele. Aga hoopis tähtsam on see, et väikese riigi pidamine ja väikese haridussüsteemi pidamine on alati palju kallim kui suurte riikide puhul. Kui me tahame anda välja õpikuid, mille tiraaž on 2000–3000, mitte 2–3 miljonit nagu mõnes riigis, siis peame arvestama, et iga õpik läheb kallimaks. Eesti riik on oluliselt kallim ja riiki saame pidada siis, kui haridus on kallim.

Meie üks õnnetus on see, et Soomes on õpetaja keskmine palk 3250 eurot, aga meil 770. Võib-olla on see suhe enam-vähem sama, nagu üldiselt keskmiste palkade võrdluses. Häda on ainult selles, et meie õpetajad, eriti õpetajaskonna noorem osa, on suhteliselt hästi ette valmistatud, nende tase on küllalt hea ja nad on konkurentsivõimelised. Me elame avatud maailmas ega saa kuidagi selle ees silmi kinni pigistada. Kui ma olen kindel, et Eesti sõdur jääb Eesti armeesse, siis selles ma küll kindel ei ole, et Eesti õpetaja jääb Eesti kooli, kui need asjad samamoodi edasi lähevad.

Eesti koolivõrk on meie omavalitsuste süsteemi ohver. Ma küsin: miks meil isegi siis, kui õppijate arv väheneb, koolide hulk suureneb? Huvitaval kombel suureneb eriti gümnaasiumide hulk. Väga lihtsal põhjusel: kui omavalitsus tahab eksisteerida, siis tal peab kool olema. Keskmiselt 50% omavalitsuse eelarvest moodustab haridus. Kui te kaotate seal kooli, siis on omavalitsusel parem kohe öelda, et ta ei taha omavalitsusena edasi eksisteerida. Ma ei saa aru, kuidas peaminister võib need kaks probleemi lahutada ja rääkida mingitest ideaalidest, sellest, et omavalitsus on rohkem identiteediküsimus jne. Eesti omavalitsuste kohustus on tagada kooliharidus, nii põhikooliharidus kui ka gümnaasiumiharidus. Miks omavalitsused ei taha liituda? Ma käisin viis aastat tagasi maavanematele esinemas ja küsisin, kas nad teavad vabatahtlikke liitumisi. Nad ei nimetanud mitte ühtegi. Põhjus on selles, et omavalitsuse ametnikud ei taha loobuda omavalitsusest ja õpetajad ei taha loobuda koolist. Lõ-

puks on ka lastevanematele selgeks tehtud, et kool on väga vajalik.

Koolivõrgu ümberkorraldamine ei ole mitte ühe ega kahe aasta küsimus. See on väga pikk protsess, mis peab olema pikalt planeeritud ja omavalitsustega läbi räägitud. Koolimaju me natsionaliseerida ei saa. Kui omavalitsus suudab toimida vastavalt litsentsile ja on reorganiseerimise vastu, siis ma ei näe ühtegi võimalust, kuidas oleks valitsusel võimalik koolivõrgu vägivaldselt reorganiseerida. See on äärmiselt tõsine protsess, mis tegelikult viib selleni, et inimesed hakkavad teistes kohtades elama. Nii nagu siin keegi õigesti mainis: transpordiskeemid tuleb täiesti ümber teha, õpetajate ettevalmistus tuleb täiesti ümber teha. Ühegi sellise asja kohta pole meil mitte mingisugust plaani praegu olemas.

Ma olen hariduse kvaliteedi poolt ja olen ka koolivõrgu reorganiseerimise poolt, aga ma ei saa kuidagi sellest kõigest mööda vaadata ja lihtsalt plaksutada selle peale, et nendel õpetajatel, kes alles jäävad, palk tõuseb ... Palun natuke lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Peeter Kreitzberg

... aga need, kes jäävad ilma tööta, jäävad täiesti ilma palgata. Miks me sellest ei räägi? Me ei saa kogu aeg ratsutada ainult medali ühte, läikivat külge vaadates, unustades ära, mis on teine külg.

Teine asi, millest kindlasti peab rääkima, on see. Vaadaku valitsus, kuidas ta on tellinud õpetajate ettevalmistamist. Teame, et õpetajaid on meil mitu korda rohkem, kui vaja on, ja tegelikult tuleb lahendada just nimelt õpetajate sotsiaalsed ja palgaprobleemid, mitte ei ole vaja neid nii tohutult palju ette valmistada, et nad Soome ja igale poole mujale ehitama või kooli õpetama läheksid. Miks näiteks raisati miljard krooni projektile "Koolid korda", ilma mingi selge ülevaata sellest, milline kool on jätkusuutlik, milline mitte?

Ma olen nõus, et hariduses on raha raisatud, seda ei ole ainult kulutatud, aga see ei ole toimunud mitte kohalike omavalitsuste kaudu, vaid see on toimunud valitsuse enda läbimõtlematuse tagajärjel. Möödavaatamine sellest, et koolivõrgu reform, kui me seda tõsiselt ta-

hame teha, eeldab kohalike omavalitsuste reformi, on mulle absoluutselt arusaamatu. Me oleme koolivõrgu reformist rääkinud juba aastaid ja me jõuame alati, igal koosolekul, igal seminaril selleni, et seda takistab meie omavalitsuste süsteem. Aga seda, mis on juurdu- nud ning mis on aastaid ja aastaid kestnud, on üha raskem muuta. Inimesed harjuvad, neil kujuneb välja teatud identiteet ja nad hakkavad igale muutusele üha rohkem vastu panema, mida kauem me lahendusi edasi lükkame. See on väga raske protsess. Aga rääkida lihtsalt niisama koolivõrgu reformist, mis annab meile raha sisemiste reservide kaudu, ei ole minu arvates tõsiselt võetav lähenemine õpetajate probleemidele.

Õpetajad on riigile väga tähtis seltskond. Kui küsida, kas nad on tähtsamad kui see, et 2% SKT-st kulutatakse riigikaitsele, siis ma peaministrile vastaksin: võime ju ka arvutit kasutada ja eraldada igale valdkonnale mingi protsendi SKT-st. Mille poolest erineb matemaatiliselt õpetajate palga sidumine keskmise palgaga ja kaitsekulutuste võrdsustamine 2%-ga SKT-st? Need on täiesti võrdsed lähenemised. Tegelikult ei poolda ma muidugi kumbagi, aga ma lihtsalt tahtsin teada, miks see 2% on parem lahendus kui õpetajate palga sidumine keskmise palgaga. Ma ei näe sellele mitte mingisugust põhjendust.

Kui me sisemistest reservidest räägime, siis ma arvan, et neid leidub riigi tegevuse eri valdkondades, mitte võib-olla niipalju hariduses. Kui neid otsida hariduses, siis kahtlemata koostoi- mes kohalike omavalitsuste reformiga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Kreitzberg! Härra peaminister! Ka teil on võimalus osaleda läbi- rääkimistes.

Andrus Ansip

Hea eesistu- ja! Austatud Riigikogu! Ma ei arvanud, et me peame täna siin hakkama jälle rääkima haldusreformist, ja ma ei oleks uskunud, et teie, härra Kreitzberg, hakkate haldus- reformi siduma koolivõrgu korrastamisega. Ma eeldasin, et demokraatlik mõtlemine on vähe- malt Riigikogu tasandil enam levinud, kui see ajakirjandusest välja paistab.

Ma toon mõne tsitaadi kohalike omavalitsuste kohta. Need ei anna kindlasti mõtteainet selles suunas, nagu teie loodate. Kohalik omavalitsus on eestlastele olnud ajalooliselt omane kogukondliku elu korraldamise vorm. Eesti keelse õigusteaduse rajajaid professor Jüri Uluots kirjutas 1930. aastatel: "Üks Inglise kuulus jurist ütles, et ei ole vägevamat asutust, mis võiks võistelda oma vanaduse, tähtsuse ja mõjukuse poolest sellega, mida esitab endas Inglise parlament. Seda ütelist võiks kohandada ka Eestile. Ei ole õiguslikku põhimõtet, mis võiks Eestis võistelda omavalitsuse ideega, vanuselt, pidevuselt ja kasvatuslikult ... Eesti omavalitsus on olnud nurgakivi, millele praegune aeg tugineb." Põhimõtteliselt sama, aga 70 aastat hiljem (2003. aastal), kinnitas tollane Tartu Ülikooli professor, praegune Tallinna Tehnikaülikooli professor Wolfgang Drechsler: "Eesti riik on ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühiselu struktuuris sajandeid kauem peaaegu kõigist Euroopa rahvastest."

Ma arvan, et mingi austus oma riigi ajaloo vastu võiks igapäev olla. Pelk teenuste osutamine ei saa olla olulisem kui meie juured. Tuletan veel kord meelde, et kohaliku omavalitsuse roll ei seisne mitte eelkõige teenuste osutamises, vaid kohalik omavalitsus peab tasakaalustama keskvõimu, tuginedes tugevale kohalikule identiteedile.

Keegi võttis arvustada väidet, mis ei olnud küll minu väide, aga mida ma kordasin, et Eesti kohalike omavalitsuste ajalugu on 1500 aastat vana. See on nii, kui kogukondliku halduse ajalugu alustada kärjatest peale. Sellele viitavad väga mitmed teadlased. Esimese aastatuhande esimesel poolel jäid Eesti inimesed paikseks, tekkisid külad, külakogukonnad ja ühiseid asju arutati kärjatel. Seda peetakse Eesti omavalitsusliku idee alguseks. Edasi tulid vakused, vardjaskonnad, siis tulid jälle vakused tagasi. 1866. aasta vallaseadus kehtis Eesti Vabariigis peaaegu kogu sõjaeelse aja. Meie kohalikel omavalitsustel on väga pikad traditsioonid. Neid kohalikke omavalitsusi on vallutajad üritanud lõhkuda. Nõukogude ajal kaotasid omavalitsused oma omavalitsuslikud funktsioonid täiesti. Ma ei saa raasugi aru sellest, miks me oma riigis peaksime nüüd hakkama vallutajate kombel käituma.

Koolivõrgu reform on hädavajalik ja seda ei maksa siduda mingite teiste imettegevate reformidega. Koolivõrgu reformi tuleb loomulikult aastaid kavandada. See töö peab olema põhjalik, seda ei saa teha jagamistehtega. Sellest kõigest ma oma arust arupärimisele vastates ka rääkisin. Seega, ma ei võta omaks neid süüdistusi, mida te minu või Haridus- ja Teadusministeeriumi aadressil praegu esitasite. Ma usun sellesse, et koolivõrgu korrastamise reform arutatakse põhjalikult läbi ka Riigikogu ja Riigikogu komisjonides ning sellest võidavad kõik. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine Riigimetsa Majandamise Keskuse kahtlase koostöö kohta finantsettevõttega Cofi (nr 42)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Tarmo Tamm, Peeter Võsa, Lauri Laasi, Vladimir Velman, Valeri Korb, Mihhail Stalnuhhin, Aadu Must, Viktor Vassiljev, Yana Toom, Ester Tuiksoo ja Mailis Reps 20. septembril s.a. Arupärimine on Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) kahtlase koostöö kohta finantsettevõttega Cofi. Palun kõnetooli kolleeg Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Väga austatud Riigikogu esinaine! Väga austatud proua minister! Väga austatud head kolleegid! Meie arupärimine on esitatud keskkonnaminister proua Pentusele ja see käsitleb RMK kahtlast koostööd finantsettevõttega Cofi. Valitsusel oleks võimalus RMK kaudu pakuda vähekindlustatud peredele soodsama hinnaga küttepuid. Ebameeldiv üllatus oli aga lugeda meediast vastupidiseid uudiseid. Seda olukorras, kus Eesti kodanike ostujõud järjekindlalt väheneb. 15. septembri Postimehe uudisloos "Küttepuid ostmine järelmaksuga toob kaela kopsaka intressimäära" kirjutati, et RMK hakkab koos finantsettevõttega Cofi pakkuma võimalust osta küttepuid järelmaksuga. Kopsakas intressimäär võib aga väiksema sissetulekuga inimesed ohtu seada. Swedbanki eraisikute rahaasjade teabekeskuse juhataja

Piret Suitsu teatas, et hea maksekäitumisega isikutele antakse pangast soodsamat tarbimislaenu, kui on Cofi pakutav järelmaksuvõimalus, mille lepingutasu on 15 eurot ja intressimäär 24,9% aastas. Siit meie küsimus: miks peaks riigiettevõtte soosima inimestele sisuliselt SMS-laenu andmist? Seda laenu võtavad ju need inimesed, kellel kõik muud võimalused on ammendatud. Proua ministrile on meil neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun ettekandjaks keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Lähen kohe teie esitatud küsimuste ja nendele vastamise juurde.

Esimene küsimus: "Milliste kriteeriumide alusel valiti antud teenuse pakkujaks finantsettevõtte Cofi?" RMK küsis selle aasta suvel eri finantsinstitutsioonidelt pakkumisi selle kohta, millistel tingimustel on nad valmis eratarbijatele küttepuude soetamiseks järelmaksu võimaldama. Need finantsettevõtted, keda küsitleti, nõustusid enamjaolt teenust pakkuma ainult oma praegustele või tulevastele klientidele. Üldjuhul oleks nõutud ka tagatist või tähtajalise hoiuse olemasolu teenusepakkuja juures. RMK-le oma pakkumise teinud ja teie arupärimises viidatud AS Cofi oli nõus finantseerima kliente ilma tagatiseta ega nõudnud, et järelmaksuteenuse tarbija oleks juba varem pidanud selle finantsasutuse klient olema. Sellest lähtuvalt teatas RMK oma koduleheküljel inimestele AS-i Cofi pakutavatest võimalustest. Aga on väga oluline rõhutada, et kõik peaksid igal juhul eelistama sellist järelmaksuvõimalust (kui järelmaksuga puude soetamist üldse vajalikuks peetakse), mis on konkreetsele kliendile kõige soodsam. RMK ei piira valikuvabadust ega eelista konkreetset just nimelt ühte teenusepakkujat. Kui soovitakse võtta pakkumine oma kodupangast ja kui see pakkumine on soodsam, siis, nagu ma ütlesin, tasub inimesel igal juhul otsustada odavama lahenduse kasuks.

Teine küsimus: "Miks ei suuda RMK pakkuda antud teenust iseseisvalt, mõistliku hinnaga ja eelkõige suunata antud teenus vähem kindlustatud peredele?" Ma olen küll päris kin-

del, et pärast selle arupärimise esitamist olete ka ise kehtiva õigusraamistikuga mõnevõrra detailsemalt tutvunud ja teate, et RMK-l puudub valitsuse kehtestatud müügikorra alusel õigus ise järelmaksuga küttepuid müüa ehk RMK-l ei ole õigust pakkuda finantsvahendusteenuseid. Järelmaksuga tasumine on üks tarbijale loodud lisavõimalus, eelkõige kulude ütlasemaks jaotamiseks kütteperioodi vältel. Just nimelt nii tuleb seda võimalust ka käsitleda.

Kolmas küsimus: "Miks kindlustab RMK ühele ettevõttele nii kõrge kasumimäära?" See küsimus, päris ausalt öeldes, jäi mulle natuke arusaamatuks. Kui viide oli järelmaksu intressile, siis nagu te kindlasti ka ise teate, järelmaksu intress ei ole võrdsustatav teenusepakkuja kasumiga. Aga ma veel kord kordan, et iga inimene, kes soovib kasutada järelmaksuteenust, peab kaaluma võimalike pakkumiste vahel ja tegema valiku kõige soodsama pakkumise kasuks. On võimalus küsida pakkumist ka inimese kodupangast. Veel kord ütlen, et igal juhul tasub otsustada kõige soodsama lahenduse kasuks. RMK-l, ma olen selles täiesti veendunud, on samamoodi hea meel selle üle, kui kliendid saavad küttepuud kätte võimalikult soodsal moel.

Neljas küsimus: "Millises RMK arengukavas toodud eesmärgiga eelnimetatud tegevus haakub?" RMK ülesanne on hoida, kasvatada ja majandada riigivara ehk riigimetsa. RMK ülesanne on teha seda säästlikult. Ka arupärijate erakonna esindajad kuulusid RMK nõukogusse ajal, kui RMK arengukavas sätestati muu hulgas põhimõte, et RMK peab metsamajandussaadusi müüma turuhinnaga. See on igati mõistlik põhimõte, arvestades, et tegu on riigivaraga. Küttepuude tarbijad on võrreldes näiteks kaugküttesüsteemi kasutavate või isegi elektrit soojasüsteemi töös hoidmiseks tarvitatavate elanikega võrreldes palju keerulisemas seisus. Seda eelkõige seetõttu, et kui näiteks kaugküttevõrgu kliendil on tarbitava soojuse eest võimalik tasuda üks kord kuus, siis küttepuude kasutajad peavad tasuma kogu kütteperioodi soojatootmise maksumuse eest ühekorraga. Tõenäoliselt on see olnud põhjus, miks ka varasematel aegadel on RMK-lt üsna palju küsitud järk-järgult tasumise võimalusi. Võib ju retooriliselt küsida, kas RMK oleks pidanud neid pärimisi ignoreerima, kas ta poleks pidanud uurima võimalusi, mille vastu kliendid

huvi on tundnud. Ma arvan, et see ei oleks olnud õige. Aga veel kord: klientidel, kes RMK pakutavat teenust vajavad, kes RMK kaudu küttepuid ostavad, on võimalus ja igal juhul põhjendatud võimalus uurida välja enda jaoks kõige soodsam lahendus ning seda igal juhul ka kasutada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Palun küsimus, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua minister, heade vastuste eest! Aga ma küsin, kas riigiettevõtte ikka peaks enast selliste skeemidega siduma. Kas ei oleks õigem, kui eraettevõtte, finantsettevõtte ostaks ise turult need puud ja siis toimetaks nendega edasi? Kas see peaks ikka olema riigiettevõtte ülesanne? Pärast selgub, et väga paljud inimesed on vaesuslõksu langenud, sest nad on võtnud endale kohustusi, mida nad tulevikus täita ei suuda.

Keit Pentus

Aitäh! See mõttekäik jäi mulle natuke arusaamatuks. Kui ettepanek oli, et RMK pakutavat puitu peaks kokku ostma mõni eraettevõtte, kes hiljem hakkaks seda eraklientidele edasi müüma, siis see läheks eraomanikest küttepuidude varujatele pigem kallimaks. Ma küll ei pea sellist vahelüli tekitamist mõistlikuks. Veel kord: võimalus kasutada näiteks eri teenusepakujate pakutavat järelmaksuvõimalust on täiesti olemas. Ma veel üks kord kordan, et ei ole mõtet tekitada eksiarvamust või eksikujutelma, et nüüd on RMK käest küttepuid ostvatel inimestel selline kohustus või et eeldatakse, et nad peaksid kasutama just nimelt teie viidatud ettevõtte pakutavat järelmaksuteenust. Sellist asja ei ole. Kui on võimalus näiteks oma kodupangast soodsamaid tingimusi saada, siis tuleb seda kasutada. Ma ei tahaks teie nimetatud ettevõttele Riigikogu kõnetoolist liiga palju enam reklaami teha, aga ütlen veel kord, et tasub ja tuleb uurida kõiki pakkumisi ning valida kõige soodsam.

Esimees Ene Ergma

Arupärimise puhul on küsijal ainult üks küsimus. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud minister! Kas kolleegid soovivad

pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

3. Arupärimine inimõiguste tagamise kohta (nr 39)

Esimees Ene Ergma

Läheme viimase arupärimise juurde, milleks on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Deniss Boroditši, Vladimir Velmani, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Kalle Laaneti, Jüri Ratase, Olga Sõtniku, Kalev Kallo, Aadu Musta, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi, Mailis Repsi, Aivar Riisalu ja Marika Tuus-Lauli 14. septembril esitatud arupärimine inimõiguste tagamise kohta. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma loodan, et arupärimise tekst on teil silme ees. Ma ei hakka seda ette lugema, sest see on kirjutatud väga juriidilises keeles. Te saate aru, et mina filoloogina võtsin teatud määral selle koostamisest osa, aga praegu ma eelistan teile rääkida lihtsas ja arusaadavas keeles sellest, millega meil tegemist on.

Oletame, et mingi keskmine Eesti kodanik või elanik, see pole tähtis, lihtsalt täiskasvanud inimene viibib kuskil tööl või puhkusel. Äkki tulevad ligi tugevad mehed ja talle teatatakse, et ta on kinni võetud. Ma ei tea, kas sõna "arestitud" sel juhul sobib kasutada. Igal juhul viiakse ta toredasse väikesesse ruumi, kus tavaliselt pole akent ega mingit sidet välismaailmaga. Juhtub see niiviisi, et veidi enne seda on kohtuniku juurde, kes seaduse kohaselt peab andma loa kinnipidamiseks, tulnud prokurör ja näidanud kohtunikule teatud asitõendeid, mille põhjal lasub sellel inimesel, kes nüüd on kinni peetud, mingi kahtlustus. Selle asja juures on väga huvitav, et kuigi neid materjale võib olla üsna palju, kusjuures need võivad olla nii süüdimõistva seisukoha poolt kui ka vastu, siis juristide väitel ei ole prokurör kohustatud kõiki materjale näitama. Ma kasutan nüüd arupärimise teksti: "Prokurör ei pea esitama kohtule mitte kõiki eeluurimise materjale, vaid ainult neid, millega ta soovib põhistada, et isikult vabaduse võtmine on vajalik." Siis peab kohtunik

otsustama, kas ta annab loa inimene kuni kuueks kuuks kinni pidada.

Mitte et mul midagi kohtunike vastu oleks, mitte mingil juhul! Ainult et toimub mingi imelik asi: prokurör ja kohtunik on kahekesi ning kes seda teab, millised suhted nende vahel on. Teiseks, meie seadustes ei ole mitte ühtegi kriteeriumi, mis aitaks kohtunikul otsustada, see on puhtalt tema veendumuse küsimus.

Võetaksegi inimene kinni. Pole sugugi kindel, et tema sugulased või töökaaslased saavad teada, mis temaga juhtus. Ta võidakse kuskile ära viia, võib mööduda päevi ja nädalaid, enne kui näiteks abikaasa saab teada, kus tema mees tegelikult viibib. Võtmed, mis tal kaasas olid – autovõtmed, korterivõtmed, majavõtmed, kontorivõtmed –, on kõik kuskil kellegi kasutada. Uurimise materjalidega ta ka tutvuda ei saa. Ta saab seda teha ainult eeluurimise lõpus. See tähendab, et kui kellelgi pole vaja midagi tõestada, siis võib ju oodata. Prokurör võib enda elu kergemaks muuta: las inimene istub ja mõtleb! Kui ta mingi süü omaks võtab, siis laseme välja, kui ei taha võtta, siis las ta istub pool aastat, sellest pole midagi. Nad nimetavad seda mõnikord kuurordiks.

Tekib küsimus, kuidas on kaitstud meie põhiseaduslikud õigused. Tol ajal, mida praegu nimetatakse totalitarismiajaks, said süüdistatav ja tema advokaat algusest peale tutvuda nende materjalidega, mille alusel inimest süüdistati. Meil kellelgi seda šanssi ei ole. Suvalist inimest Eesti riigis võib kinni võtta ja see kõik võib toimuda mingi kahtlustuse alusel. Kas seda kahtlustust õnnestub pärast tõendada? See ei ole ju mingi fakt. Lähtuvalt sellest ma palun õiguskantsleril vastata kahele küsimusele, mis on arupärimises ära toodud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti lugupeetud õiguskantsleri!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastus esimesele küsimusele, mis käsitleb vahistatava isiku ja tema kaitsja õigust tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega. Kõigepealt selgitan, et ma ei ole kõnealuse küsimusega seonduvalt viinud läbi ühtegi õiguskantsleri menetlust, ei kriminaalmenetluse sea-

dustiku sätete normikontrolli ega kohtuniku võimaliku distsiplinaarsüüteoga seonduvalt. Tuginen oma vastuses kriminaalmenetluse seadustiku ja inimõiguste konventsiooni sätetele ning kohaldamispraktikale.

Teatavasti tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et konventsiooni artikli 5 lõige 4 sisaldab poolte võrdsuse põhimõtet. Inimõiguste kohus on konkreetsetes kohtuasjades tuvastanud konventsiooni artikli 5 lõike 4 rikkumise põhjusel, kuna kaitsjale ega kahtlustatavale ei tagatud juurdepääsu dokumentidele, millega tutvumine oleks olnud olemuslikult vajalik vahistuse põhjendatuse vaidlustamisel. Inimõiguste kohus tunnustab, et kriminaalmenetluse kohtueelse uurimise efektiivsuse huvides võib kogutud teavet hoida isiku ja tema kaitsja eest saladuses, et muu hulgas vältida tõendite hävitamist ja uurimise muul viisil kahjustamist. Samas rõhutatakse, et kuigi kohtueelse uurimise efektiivne läbiviimine on konventsiooni mõttes legitiimne eesmärk, ei tohi selle järgimine kaasa tuua inimese põhiõiguste rikkumist. Seetõttu tuleb kinnipidamise seaduslikkuse hindamise seisukohalt oluline teave kahtlustatavale ja tema kaitsjale sobival viisil teatavaks teha. Hinnang teabe andmise ja materjalide tutvustamise ulatusele sõltub muu hulgas sellest, millises menetlusetapis vahistamine ja vahistuse põhjendatuse kohtulik kontroll toimuvad.

Kriminaalmenetluse seadustiku § 131 näeb ette, et vahistatav isik tuleb toimetada kohtu ette ja et vahistamismääruse tegemiseks tutvub eeluurimiskohtunik kriminaaltoimikuga ning küsitleb vahistatavat vahistamistaotluse põhjendatuse selgitamiseks. Riigikohus on toonitanud, et vahistamismenetlus ei ole kriminaalasja sisuline arutamine ega isiku süüküsimuse lõplik lahendamine, seetõttu ei laiene sellele menetlusele kõik võistleva kohtumenetluse reeglid. Riigikohus osutab ka, et vahistamismenetluses on nii põhjendatud kuriteokahtluse kui ka vahistusala olemasolu argumenteerimise kohustus eeskätt ja põhiliselt prokuratuuril ning vahistamise põhjused peavad sisaldu- ma kirjalikus vahistamistaotluses.

1. juulil 2004 jõustunud kriminaalmenetluse seadustikuga säilitati kriminaalasja kohtueelne menetlus n-ö inkvisitsioonilisena, mis väljendub muu hulgas selles, et kogutud tõendusmaterjaliga tervikuna saavad süüdistatav ja tema

kaitsja tutvuda alles kohtueelse menetluse lõpus, pärast süüdistusakti koostamist, kui kriminaalasi saadetakse kohtusse. Sellest ei saa aga tuletada, et seadustik keelab vahistamistaotluse arutamisel kahtlustatavale või süüdistatavale, samuti tema kaitsjale menetlusõiguste tagamiseks vajalikku teavet avaldada.

Kokku võttes olen eeltoodust tulenevalt seisukohal, et ei Euroopa inimõiguste ja põhi-vabaduste kaitse konventsiooni, põhiseaduse ega kriminaalmenetluse seadustikuga ei ole kooskõlas olukord, kus kahtlustatav või süüdistatav ja tema kaitsja ei ole teadlikud vahistamise seisukohalt olulistest faktilistest asjaoludest. Samal ajal ei tulene viidatud normidest kohustust esitada kahtlustatavale või süüdistatavale ja tema kaitsjale vahistamistaotluse arutamisel kõiki kogutud materjale. Küll peab vabaduse võtmise üle otsustaval kohtul olema võimalus tutvuda kõigi seni kogutud tõendite ja muude dokumentidega.

Vastus teisele küsimusele, mis käsitleb vahistatud isiku lähedastele mitteteatamist konkreetsest kinnipidamiskohast. Põhiseaduse § 21 lõike 1 esimese lause järgi on kuriteos kahtlustataval õigus saada võimalus viivitamata teatada oma vabaduse võtmisest oma lähedastele. Sama lõike kolmanda lause järgi võib lähedastele teatamise õigust piirata seaduses sätestatud juhtudel ja korras kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe selgitamise huvides. Inimõiguste konventsiooni tekst lähedastele teatamise õigust ette ei näe. Nõustun aga erialakirjanduses toodud seisukohaga, et inimväärkuse ja eraelu austamise vajadusest lähtuvalt tuleb seda pidada igati loomulikuks.

Kriminaalmenetluse seadustiku § 217 lõige 10 kohustab andma kahtlustatavana kinnipeetule võimaluse menetleja kaudu teatada kinnipidamisest omal valikul vähemalt ühele oma lähedasele. Kui teatamine kahjustaks kriminaalmenetlust, võib teatamise võimaldamisest prokuratuuri loal ka keelduda. Kriminaalmenetluse seadustiku § 133 lõike 1 järgi teatab kohus vahistamisest viivitamata vahistatu lähedasele ning töö- või õppimiskohta. Seadus lubab vahistamisest teatamisega viivitada kuriteo tõkestamise või kriminaalmenetluses tõe selgitamise huvides.

Menetlusseadus ei näe sõnaselgelt ette kohustust teavitada kinnipeetud või vahistatud isiku lähedast täpsemalt kinnipidamiskohast.

Olen siiski seisukohal, et lisaks vabaduse võtmise faktist teatamisele peaksid lähedased saama üldjuhul ka infot kinnipidamiskoha või kinnipidamisasutuse kohta.

Kahtlustatavana kinnipidamine, s.o kohtuloata vabaduse võtmine võib maksimaalselt kesta 48 tundi. Sel ajal lubab seadus kriminaalmenetluse kahjustamise ärahoidmiseks lähedastele teatamisest keelduda. Minu hinnangul võib teatud asjaoludel olla põhjendatud teatada lähedasele kahtlustatavana kinnipidamisest, kuid jätta kriminaalmenetluse huvides teatamata kinnipidamise koht. Isiku vahistamisest teatamisega viivitamine saab olla proportsionaalne üksnes väga erandlikel juhtudel. Selle hindamine on seadusega pandud kohtunikule.

Kuna lähedastele vabaduse võtmisest teatamine on üks inimese põhiseaduslikke õigusi, olen oma kontrollkäikudel politsei arestimajadesse ja vanglatesse ka kontrollinud, kas ja kudas on kinnipeetud isikul võimaldatud teatada vabaduse võtmisest oma lähedastele, muu hulgas seda, kas ja kuidas on teatamine dokumenteeritud. Kui teatamise kohta ei ole märget kahtlustatavana kinnipidamise protokollis ega muudes kinnipeetu isiklikus toimikus sisalduvates dokumentides, siis jääb kahtlus, kas kinnipeetule on olnud see õigus tagatud. Viimase aja kontrollide tulemused on näidanud, et varem esinenud mõningad vajakajäämised lähedastele teatamise dokumenteerimisel on kõrvaldatud. Samuti saab praktikas teha järeldusi lähedastele teatamise kohta selle põhjal, kas vahistatu on saanud pakke või on toimunud kokkusaamisi.

Kokkuvõtvalt tõden, et seaduses sätestatud juhtudel on lähedasele kinnipidamiskohast mitteteatamine lubatav. Üksikjuhtudel sõltub teatamata jätmise või sellega viivitamise õiguspärasus konkreetsetest asjaoludest. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud õiguskantsler! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra õiguskantsler! Mul tekkis mitu küsimust, aga on võimalus esitada ainult üks. Valin suvalise. Te rääkisite sellest, et kinnipidamisest teatades on õigus mitte

teatada, kus kinnipeetu asub. Kas seal on ka mingi loogika taga? Vägisi tekib selline Ladin-Ameerika tunne, et ahah, saavad teada, kus ta on, ja siis korraldavad mingi rünnaku helikopterite, kuulipildujate, miinide, granaatidega jne. Mis mõte sellel on?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Ma juhin tähelepanu, et minu 3. oktoobri kirjalikus vastuses teile on seda põhjalikult käsitletud. Seda põhiõigust saab piirata nendel põhjustel, nagu seadus võimaldab, ja see on teatud mõttes erandlik. Peale selle on oluline, et see toimub lõppkokkuvõttes kohtuliku kontrolli kaudu. Kohus otsustab kohtulikus arutluses kogu kriminaalmenetluse saatuse. See on erandlik asjaolu, mida mõningatel juhtudel võib kasutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Mul on võib-olla provokatiivne küsimus. Kui kaua võib mitte lubada arreteeritud isikul kokku saada advokaadiga, kes võiks isikule täpsustada tema õigusi ja ka nende õiguste täitmist jälgida?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! See puudutas esimest küsimust. Ma selgitan veel kord, et Euroopa inimõiguste konventsiooni, põhiseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt tuleb kahtlustatavale või süüdistatavale ja tema kaitsjale vahistamise seisukohalt olulised faktilised asjaolud teada anda. Samal ajal ei tulene viidatud normidest seda, et seda isikut ja tema kaitsjat tuleks teavitada kõikidest kogutud tõenditest. Kõikide kogutud tõenditega on õigus tutvuda kohtunikul. Kohus määrab selle piiri, mida näidatakse ja mida ei näidata, aluses vahistamise korral juba kohtukaebeõigusele. Selle piiri seadmine on kohtuliku kontrolli objekt.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud õiguskantsler! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ennekoike suur tänu lugupeetud õiguskantslerile! Muidugi, minu jaoks on juriidiline keel nagu linnukeel. Las juristid hoolega uurivad, millest siin juttu oli. Mina tahan teile rääkida järgmise loo. Minu poole pöördus üks huvitava nimega proua – proua von Brandt. Asjaolud on sellised, et tema poeg töötab Saksamaal nagu praegu väga paljud Eesti inimesed. Nad elavad Narvas, aga pojalt on kinnistu Venemaa Föderatsioonis. Üsna paljudel Narva elanikel on midagi Jaanilinnas. Umbes kuus aastat tagasi ostis ta väga võimsa ja ilusa auto Cadillac. Filmides sõidavad sellistega Ameerika Ühendriikide presidendid. Selge see, et see oli väga vana auto, osteti mingi kümnendikuga uue mudeli hinnast jne. Selle autoga käis ta kõik need aastad üle piiri, ta käis seal oma kinnisvara vaatamas. Sellel suvel võeti talt piiril auto ära. Asi ei ole selles, et auto ära võeti. Kui ma pöördusin siseministri poole, siis ta vastas mulle, et tema ei saa kommenteerida, sest seal on mingi kriminaalasi. Ma vaatasin kriminaalseadustikust järele, see on seotud dokumendi võltsimise või millegi selletaolisega. Küsimus on selles, et inimesel ei ole käes mitte ühtegi dokumenti, mis tõendaks, et talt on auto ära võetud. Ta lihtsalt visati sealt piiripunktist välja ja auto jäeti sinna. Mees ise sülitas kõigele ja sõitis Saksamaale tööle, aga tema ema helistab mulle ja väidab, et tuttavad on näinud seda autot mööda linna sõitmas. See tähendab, et kui selle autoga tehakse avarii, kui midagi juhtub, siis püüa sa tõendada, et see auto on sult ära võetud.

Sellel teemal, muuseas, oli ajalehes Den za Dnjom üks väga pikk artikkel. Seal olid toodud näiteks sellised faktid, et keegi põhjendas seda, et auto ära võeti, sellega, et see on registrist maha võetud ja tekkis kahtlus, et seda tahetakse naaberriigis maha müüa. Kas see on kuritegu? Ajakirjanik igaks juhuks helistas registrisse ja kontrollis: autot ei ole registrist maha võetud. Aga nad ei saa löögile, nendega ei taha mitte keegi rääkida. Neile ei anna mitte keegi mitte mingit sisulist vastust. Kui poleks olnud seda artiklit ajalehes Den za Dnjom, siis ma võib-olla ei olekski hakanud sellest rääkima, aga seda asja on juba ajakirjanikud kontrollinud.

Järgmine kord, kui mul on võimalus viis minutit rääkida, siis ma jutustan teile järgmise loo, ja kui tekib järgmine võimalus, siis ma jutustan teile veel järgmise loo. Inimesed küsivad: mis riigis me elame? Kus on minu vabadus? Miks on see minult võetud, ilma et ma teaksin, milles mind süüdistatakse? Kus on minu vara, kus on minu auto? Kus see praegu asub? Kes sellega sõidab ja miks mul pole selle kohta ühtegi dokumenti? Miks te väidate, et ma isiklikult andsin oma vara teile hoiule? Ega ma peast põrunud ei ole, ütleb mulle see inimene.

Aitäh, lugupeetud härra õiguskantsler! See inimõiguste, põhiõiguste asi on muidugi huvitav. Esimese punktiga sulle lubatakse mingit õigust, teise punktiga seda teatud juhtudel piiratakse. Nii et räägime edasi. Nii mitu korda, kui inimesed minu poole pöörduvad, nii mitu korda pöördun mina teie ja siseministri poole. Püüame lõppude lõpuks selgusele jõuda, on meil õigusriik või ei ole. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

Head kolleegid! Peale minu haamrilööki on võimalus registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Kõnesoove ei ole, istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.02.

Istungi kestus 2 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 25. oktoober 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (83 SE) esimene lugemine
2. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) teine lugemine
3. Kiirguseseaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) teine lugemine
4. Välisõhu kaitse seaduse ja sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (104 SE) esimene lugemine
5. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (68 SE) esimene lugemine
6. Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu (67 SE) esimene lugemine
7. Käibemaksuseaduse § 15 muutmise seaduse eelnõu (69 SE) esimene lugemine
8. Sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (70 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku kuenda töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Austatud proua juhataja! Head kolleegid! Mul on Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Riigikontroll juhtis riigi vara kasutamise ja säilimise ülevaates tähelepanu sellele, et tervishoiu rahastamise puudujäägi katmiseks piisab Eesti Haigekassa reservidest aastani 2019, kuid mitte kauemaks. Seejärel tuleb tervishoiusüsteemi täiendavalt rahastada kas riigieelarvest või inimeste omaosaluse suurendamise teel. Aastal 2010 avalikustatud Eesti

haiglavõrgu jätkusuutlikkust käsitlev audit näitas üheselt, et senise haiglavõrgu säilitamiseks ei ole piisavalt patsiente ega arste, ka mitte raha hoonetesse ja seadmetesse investeerimiseks. Riigikontrollile vastuseks tõi sotsiaalminister välja, et haiglavõrgu ümberkorraldamist on otsustatud suunata investeringutega ning haiglad on astunud teatud samme. Minister lubas, et lähiajal on plaanis kohtumine kõigi haiglajuhtidega. Riigikontrolli hinnangul on ministeerium küll haiglavõrgu optimeerimise kontseptsiooni välja töötanud, kuid selle ellurakendamine on pidurdunud. Meil on ministri järgmised küsimused. Millal plaanitakse asuda haiglavõrgu optimeerimise kontseptsiooni ellu rakendama? Kas ning milliseid haiglaid võib reformimise käigus oodata sulgemine? Aastateks 2011–2015 koostatud programmis ei ole haiglavõrgu reformi käsitletud. Millistel põhjustel? Mitmel korral ja milliste tulemustega on minister kohtunud haiglajuhtidega? Kas haiglavõrgu reformi ignoreerimine Vabariigi Valitsuse poolt võib tähendada, et patsientide omaosalus suureneb? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Hea juhataja! Head kolleegid! Esitan mitme sotsiaaldemokraadi nimel arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile. Selle sisu on lühidalt järgmine. Teatavasti on Rahandusministeerium ja Riigi Kinnisvara AS korraldanud Eesti kasutamata saastekvoodiühikute müügist laekunud raha suunamise riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste soojapidavuse suurendamiseks. Sellest rahast on päris suur hulk läinud Riigimetsa Majandamise Keskusele. Renoveeritavate objektide hulgast leiab näiteks kaks metskonnahoonet, mis vaid mõni aasta tagasi valiti kaunimate metskonnakeskuste hulka. Samas on rahast ilma jäänud lasteaiad, mille energiatõhusus ja hoolitsetuse aste jäävad

RMK hoonetest kaugele maha. Lähtudes eeltoodust on meil järgmised küsimused. Mis põhjendusega seda raha suunati? Kuidas seletada, miks RMK hooned seal nimekirjas nii palju on? Põhiline kriteerium oli kasusaajate hulk ja CO₂ vähenemise maht. Kuidas RMK hoonetesse minevad ressursid nendele kriteeriumidele vastavad? Veel on oluline, et põhikriteeriumiks olev CO₂ kokkuhoid on ühe hoone põhiselt tegelikult nagu salastatud, seda kuskilt välja ei loe, keegi seda teada ei saa ja keegi seda meile kommenteerida ei soovi. Viimasena küsime, kas Riigi Kinnisvara AS-i kaudu kõikide nende väga erinevas mahus investeringute tegemine on riigile mõistlik. Me tahamegi teada, kui palju see maksma läks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees need adressaatidele viivitamata.

Me läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 26. oktoobril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: kaitseminister Mart Laar peaministri ülesannetes, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja välisminister Urmas Paet.

Teiseks, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head kolleegid! Nüüd asume kohaloleku kontrolli juurde.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 90 rahvasaadikut, puudub 11.

1. Elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (83 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me alustame tänase päevakorra punktide menetlemist. Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Teie ees on eelnõu nr 83, elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille kohta võib lühidalt öelda järgmist. See on väga lühike eelnõu, millega lahendatakse päästetöö korraldamise küsimus ühel konkreetsel objektil. See objekt on Eesti Energia Narva Elektri- jaamad AS-i Eesti elektri- jaamad, mis on Eesti suurim elektritootja (80% elektrist peaks tulema sellest elektri- jaamadest). Juba mitmeid aastaid on selles elektri- jaamades paikneva päästekomando rahastamisel ja töö korraldamisel kasutatud üsna ebamäärast skeemi. Elektri- jaama päästekomando on riikliku päästeasutuse ehk Ida-Eesti Päästkeskuse koosseisuväline struktuuriüksus, mida finantseerib elektri- jaamad, kuid töötajad on riigiasutuse töötajate nimekirjas.

Tegemist on ainsa riigi päästeasutuse hallatava päästeüksusega, mis on ette nähtud vaid ühe konkreetse objekti kaitseks. Sellist päästekomando ülesehitust ja töökorraldust, nagu elektri- jaama komandos on, ei ole päästeseadusega ette nähtud, vaid tegemist on kahe poole vahel sõlmitud lepingu alusel tegutseva päästekomandoga. Leping sõlmitakse üheks aastaks. Leping uuendamisel on juba aastaid tekkinud vajadus see küsimus õiguslikult lahendada. Eelnõu seda ka teeb ja järgmiselt. Narva Elektri- jaamadest Eesti elektri- jaamad, kes on hädalukorra seaduse mõistes ühtlasi elutähtsa teenuse osutaja, peab oma teenuse toimepidevuseks tagama vajaliku päästetöö tegemise oma territooriumil. Vajaliku päästetöö tegemise all mõeldakse eelkõige tulekustutusteid ja muid esmaselt vajalikke tegevusi elektri- jaamades kuni päästeasutuse töötajate saabumiseni. Elektri- jaama ülesandeks jääb esmase võimekuse tagamine ehk oma päästekomando ülalpidamine.

Kui rääkida üldisest vastutusest, siis päästetöö eest kogu riigis vastutab loomulikult Päästekomando. Ettevõtja esmase päästetöö tegemise kohustuse täpsustamiseks näeb seaduseelnõu ette volitusnormi Vabariigi Valitsuse määruse kehtestamiseks, kus määratakse kindlaks täpsamad nõuded elektri- jaama päästeüksusele ja sellele, milline on koostöö riikliku päästeasutusega.

Seega, head Riigikogu liikmed, Narva Elektri- jaamadest Eesti elektri- jaamad saab eelnõu-

ga endale kohustuse tagada oma territooriumil esmane päästevõimekus. Selline nõue ei ole Eestis kaugeltki esmakordne. Iseseisva esmase päästevõimekuse peavad tagama ka Eesti Energia kaevandused, Tallinna Lennujaam ja samuti on oma päästeüksus olemas Eesti Raudteel. Eelnõu sisu on loomulikult läbi arutatud Eesti Energia töötajatega ning Siseministeerium on nendega selle eelnõu osas üksmeelel. Elektriijaamale selle muudatusega lisakulutusi ei kaasne, sest nagu enne sai välja toodud, elektriijaama päästekomando ülalpidamist rahastavad nad ka praegu. Selle eelnõu lõpus olev majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muudatus on normitehnilise sisuga. Täna teid!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun küsimus, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kindlasti on see vajalik ja õige seaduseelnõu. Aga ma küsisin ka komisjonis ministeeriumi esindajalt, miks alles nüüd selleni jõutud on. Kas selle seaduseelnõu ettevalmistamise jooksul sai selgeks, miks sellega venitatud on? Teadaolevalt oli kaevandustel ja lennujaamal see asi ammu seaduse järgi paika pandud. Miks see asi elektriijaamades oli n-ö maa ja taeva vahel?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma ei ole selles ametis väga pikalt olnud. Ma oletan, et üks põhjus võib olla selles, et märkimisväärne hulk päästetegevust reguleerivatest seadustest, kaasa arvatud päästeseadus, sai ju alles eelmise koosseisu lõpus vastu võetud. Sellest tulenevalt on nüüd jõutud nimetatud teema reguleerimise juurde, toetudes uutele seaduslikele regulatsioonidele. Aga selge on see, et parem hilja kui mitte kunagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu! Palun vabandust, et ma ei ole selle eelnõuga detailselt kursis! Aga küsimus on mul järgmine. Kas idee on see, et elektriijaamadel peab olema päästekomando, nii nagu

lennuväljal, kaevandusel jt, või nad võivad osta seda teenust eraturvafirmalt, turult?

Ken-Marti Vaher

Ma eeldan, et eraturvafirmalt keegi seda teenust ostma ei hakka. Tegemist on ikkagi Narva Elektriijaamade Eesti elektriijaama päästekomandoga, mis tagab esmase päästevõimekuse. See oleks tõenäoline lahendus pärast selle seaduse vastuvõtmist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma, teine küsimus!

Mati Raidma

Aitäh! Minu küsimus sisaldas selle küsimuse 15-aastast ajalugu. Kas see eelnõu võimaldab osta seda teenust vabade hindadega erafirmalt?

Ken-Marti Vaher

Ma arvan, et see eelnõu ei sätesta üldist regulatsiooni, selle sätestab päästeseadus. Päästeseaduses öeldakse, et on võimalik kaasata kolmandaid isikuid päästetööde tegemisse, aga üldine päästekohustus Eesti territooriumil on loomulikult Päästeametil. Me saame selle juurde tagasi tulla, kui kellelgi on mingisugune võimekus olemas. Loomulikult on päästeseaduses olemas võimalus sõlmida vabatahtlikega, priiatahtlike päästjatega eraõiguslikud lepingud. Mis puudutab selle teenuse ostmist turvafirmalt, siis ma jään praegu vastuse võlgu. Minu teada ei ole Eestis ühtegi sellist teenuseosutajat, nii et mulle tundub, et ei ole ka sellist võimekust. Võib-olla sa, Mati, tead täpsemalt, aga minu arust seda ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Kas ma sain sinust õigesti aru, et see teenus eeldab teatud spetsiifilist kompetentsi ja justkui sertifikaati? Küsimus: kas me ei hävita niivõrd spetsiifilise funktsiooni täitmise pädevust, mis meil justkui olemas on?

Ken-Marti Vaher

See spetsiifiline funktsioon on tegelikult ikkagi ju üldine päästeteenuse osutamine. On selge, et teatud eraldi sätestatavaid kvalifikat-

siooninõudeid võiks Narva Elektriijaamade Eesti elektriijaamas ette näha. Selle jaoks on antud ka volitusnorm Vabariigi Valitsuse määruse kehtestamiseks, et arvestada selle konkreetse spetsiifilise objekti eripära. See on peamiselt ka ettevõtte omaniku küsimus. Kindlasti on võimalik teatud erikvalifikatsioon ette näha, sest selliseid objekte ei ole tõesti palju. Nagu ma mainisin, elutähtsa teenuse osutajaid, kellel on oma päästekomando, on Eestis teisi. Ka need on igauks oma spetsiifikaga. Võtame kas või Eesti Raudtee või Tallinna Lennujaama, ka nemad on lisaks Narva Elektriijaamadele sellised kohad, kus võiks ette näha eraldi nõudeid isikutele, kes esmast päästeteenust osutama hakkavad. See tähendab, et 15–20 minuti jooksul, kuni jõuavad kohale päästeteenuse osutajad Päästeametist, on Narva Elektriijaamade Eesti elektriijaama päästekomandol kohustus ise lahendada tekkinud olukord, ükskõik milline see siis täpselt on.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Ken-Marti Vaher! Ma palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud eesistuja! Austatud parlamendi-liikmed! Majanduskomisjon arutas seda seaduseelnõu oma 10. oktoobri istungil. Üldine meeolu oli eelnõus sätestatud eesmärged mõistev ja toetav. Seetõttu otsustasime komisjonis konsensusega suunata see eelnõu siia saali esimesele lugemisele, see lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrata järgmise töönädala teisipäeva kell 12.

Arutelu komisjonis oli lühike. See keskendus sellele, et komisjon tegi eelmise istungjärgu ajal visiidi Narva Elektriijaamadesse. Puudutati turvalisuse probleemi, mis seondub elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega. Komisjoni istungil osalenud Siseminister Tauno Suurkivi selgitas, nagu minister ütles, et see eelnõu reguleerib kehtivat olukorda, määrates kindlaks täpse õigusliku aluse seoses kohustusega tagada päästetöö tegemine oma territooriumil, järgides põhimõtet, et eriliigilistel objektidel päästetöö tegemise toetamise kohustus sätestatakse valdkondlikes seadustes. See pole pretsedent, seadusandja on päästeseaduse rakendussätetega juba kehtes-

tanud vastavad sätted lennundusseaduses ja kaevandamisseaduses. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Urmas Reinsalu! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 83 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 1. novembri kell 12.

Esimene lugemine on lõpetatud.

2. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Keskkonnakomisjon arutas jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu muudatusettepanekuid 10. oktoobri istungil. Ettepanekuid oli tulnud kolm. Neist üks oli Riigikogu liikmetelt Tõnis Kõivult ja Liisa Pakostalt. See käsitles nõuete karmistamist reoveesette tahendus- ja kompostimisväljakute jäätmekäitluskohana kasutamisel tiheasustuse puhul. Pandi ette takistada keskkonnahäiringu ehk haisu levikut täielikult tõkestavas, suletud ruumis, st ladestada sellised jäätmed kinnistes ruumides. Komisjon arutas seda teemat tõsiselt ja leidis, et tiheasustusega aladel, kus elanikke häirib ebameeldiv lõhn, mis jäätmekäitlusest ja jäätmete hoiustamisest tekib, tuleks nõudeid karmistada. Samas ei ole praegu olemas täpseid kalkulatsioone, mis see maksab sel ja kõigil teistel juhtudel, ning ei ole teada, millise ajagraafiku alusel elanikke häirivat haisu selliste meetoditega vähendada saab. Selle teema juurde tullakse kindlasti tulevikus tagasi. Aga kuna eelnõu algatati selleks, et võtta üle Euroopa direktiiv ja sellega on kiire, siis niisugust laiaulatuslikku täiendavat uut avangut me teemaderingi ei võtnud. Algatajad võtsid oma ettepaneku tagasi, kui nad kuulsid, et minister ja komis-

jon on valmis teemaga edasi tegelema teistes vormides.

Komisjon otsustas algetada ministeeriumiga kooskõlastatult muudatusettepaneku, millega fikseeriti, et tootjad võivad näidata enne 2005. aasta 13. augustit turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete müügil jäätmekäitluskulusid seadme hinna eraldi osana. Erinevate kategooriate puhul on ministri otsustada, kas see kehtib 2012. aasta 13. augustini või 2014. aasta 13. augustini. Seni oli see regulatsioon täies ulatuses ministeeriumi mõjuvõljas, nüüd võeti selle regulatsiooni n-ö üldotsus seadusesse, aga delegerimine ministrile jäi alles. Keskkonnakomisjon tegi selle ettepaneku oma nimel.

Teine muudatusettepanek, mis on tehtud keskkonnakomisjoni nimel, puudutab seaduse võimalikku jõustumist, kui Riigikogu selle eelnõu heaks kiidab. Üks punkt, mille jõustamisega on rohkem aega, lahutatakse teistest osadest, aga ülejäänud seadus jõustatakse Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Kuna direktiivi ülevõtmisel oleme vajalikust tempost niikuinii maha jäänud, siis on otstarbekas seadus peale vastuvõtmist võimalikult kiiresti jõustada.

See on komisjoni poolt kõik. Kui me läheme selle eelnõuga edasi niisugusel moel, nagu komisjon on ette pannud, siis on ettepanek teha järgmine lugemine ehk seadus Riigikogus vastu võtta võimalikult kiiresti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Aidma, teie küsimus!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kui palju see kooskõlla viimine siis hiljaks on jäänud?

Tõnis Lukas

Selle lugemise seletuskirjas mul seda kirjas ei ole, aga minu mälu järgi on see praegu nii poole aasta küsimus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Punktis 42 räägitakse, et jäätmed kõr-

valdatakse ja segaolmejäätmed taaskasutatakse nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas tehnoloogiliselt sobivas jäätmekäitluskohas. Mis sa arvad, kas selle seadusmuudatuse rakendamise tekitab ka mingisugune teistsugune käsitus näiteks põletustehaste või ladestuskohtade rajamisel? Praegu on selline komme, et me veame jäätmeid üle Eesti kokku vähesesse ladestuskohtadesse ja üksikutesse põletuskohtadesse. Aga kas nüüd tekib näiteks soomlaste eeskujul teine käsitus ja hakatakse rajama regionaalseid taaskasutuskohti või väiksemate piirkondade taaskasutuskohti?

Tõnis Lukas

Aitäh! Seda teist käsitlust tõenäoliselt Eestisuguse suhteliselt piiratud territooriumiga riigi puhul ei teki. Küll aga oli see eelnõu ettevalmistamise faasis tõsise arutelu all. Jäätmekäitlejad on teinud ka sellise ettepaneku, et formuleeringut "võimalikult lähedal" edaspidi mitte kasutada, kuna Eesti on nii väike, et vahemaid võiks üldse mitte rõhutada, tuleb otsustada, kus kohas Eestis on võimalik ühte tüüpi jäätmeid ladustada või käidelda, vahemaad pole olulised. Samas me võtame üle direktiivi ja me leidsime, et direktiivi põhimõte, et see koht peaks olema võimalikult lähedal, oleks otstarbekas ühe printsiibina siiski ära nimetada. Seda me siin ei muuda. Üldiselt ei tähenda see seda, et me anname täiskäigu tagasi ja igasse maakonda hakatakse midagi looma. Ka näiteks 200 kilomeetri pikkune distant, mida peetakse suhteliselt normaalseks, ületab Eestis paljude maakondade piire. Nii et ei, väga tihedalt sellist asja kindlasti ei tule. Aga täiskäiku ühe ladestus-, ühe käitluskoha poole me ka ei võta. Otsuseid tehakse otstarbekusest lähtudes. Tekst on pärit direktiivist.

Aseesimees Laine Randjärv

Teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Tõnis Lukas! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Asume muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Keskkonnakomisjon on teinud kaks muudatusettepanekut. Juhitivkomisjon on teinud ettepaneku arvestada esimest ettepanekut täielikult. Teine muudatusettepanek on samuti keskkonnakomisjonilt, on ettepanek seda täielikult arvestada. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada.

Teine lugemine on lõpetatud.

3. Kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks keskkonnakomisjoni liikme Kalle Pallingu!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu 80 esimene lugemine lõpetati 28. septembril s.a ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 5. oktoober kell 12. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon vormistas ühe muudatusettepaneku, millega muudetakse eelnõu § 1 punkti 3. Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse jäätmeseaduse § 4 lõigetega 4–6, mille kohaselt võib Keskkonnaamet osutada oma põhitegevusega seotud kiirgusohutust tagavaid tasulisi teenuseid, kui see ei takista tema põhimäärusest tulenevate ülesannete täitmist. Tasuliste teenuste loetelu ja tasumäärad kehtestab keskkonnaminister määrusega. Muudatusettepaneku kohaselt kehtestatakse Keskkonnaameti osutatavate tasuliste teenuste loetelu ning tasude ülem- ja alammäärad kiirgusseadusega (jäätmeseaduse § 4 uus lõige 6) ning keskkonnaminister kehtestab oma määrusega nimetatud teenuste täpsustatud loetelu ja konkreetsed tasumäärad teenuste osutamiseks tehtud kulutuste ulatuses. Tasude kujunemisel võetakse aluseks teenuse osutamiseks vajalikud tööjõu-, materjali-, seadme- ja üldkulud. Muudatusettepaneku aluseks on põhiseaduse § 113, mis kohustab seadusandjat kehtestama kõik avalikõiguslikud rahalised kohustused seadusega. Riigikohus on möönnud, et seadusandja võib delegerida avalikõigusliku rahalise kohustuse kehtestamise täidesaatsvale võimule ainult juhul, kui seadusandja määrab kindlaks diskretsiooni ulatuse, mis võib seisneda kohustuse alam- ja ülemmäära seadusega sätestamises või muus, mis tagab selle suuruse kindlaksmääramise objektiivsetel alustel, võimaldab kohustatud subjektil piisava täpsusega näha ette kohustuse ulatust ning tagab isikute võrdse kohtlemise.

Komisjoni 10. oktoobri istungil toimunud arutelu käigus tõdeti, et Keskkonnaamet on Eestis ainuke pädev asutus, kellel on kompetents ja seadmed kiirgusohutust tagavate teenuste osutamiseks. Olgu öeldud, et lähimad analoogse teenuse osutajad asuvad Soomes ja Lätis. Kiirgusseadusega kehtestatavad teenustasude alammäärad on arvutatud asjakohase valemibaasi alusel. Enamiku teenustasude ülemmääraks on tasu alammäära kolmekordne suurus. Keskkonnaministrile on antud volitus kehtestada teenuste täpsustatud loetelu (nn alamteenused) koos konkreetsete tasumääradega teenuste osutamiseks tehtud kulutuste ulatuses, arvestades kiirgusseadusega kehtestatud teenustasude ülem- ja alammäärasid ning võttes aluseks teenuste osutamiseks vajalikud tööjõu-, materjali-, seadme- ja üldkulud.

Muudatusettepanekute vormistamisel osalesid ja jagasid selgitusi Keskkonnaministriumi kliima- ja kiirgusosakonna peaspetsialist Evelyn Pesur ning Keskkonnaameti kiirgusosakonna juhataja Ilmar Puskar. Eelnõus on tehtud ka tehnilisi ja keelelisi muudatusi, mis ühelgi juhul ei muuda eelnõu sisu.

Keskkonnakomisjon otsustas oma 10. oktoobri istungil teha Riigikogu täiskogule ettepaneku lõpetada eelnõu 80 teine lugemine ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalle Palling! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Vaatame läbi muudatusettepaneku, mille on teinud keskkonnakomisjon. Juhtivkomisjon on otsustanud seda ettepanekut täielikult arvestada. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada.

Seaduseelnõu 80 teine lugemine on lõpetatud.

4. Välisõhu kaitse seaduse ja sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (104 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse ja sellega seotud teiste

seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Eelnõu käsitleb CO₂ geoloogilist säilitamist. Selle eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle nõuded, mille seab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/31/EÜ. Direktiivi kohaselt oleks tulnud vajalikud õigus- ja haldusnormid jõustada juba 25. juuniks s.a. Nii et Riigikogule on palve seda üsna spetsiifilist eelnõu toetada, et me saaksime oma kohustused täita ja need nõuded meie õigusruumi üle võtta.

Viidatud direktiiv on üks õigusakt Euroopa Liidu kliima- ja energiapaketi kuuest õigusaktist, millega seatakse eesmärgiks vähendada 2020. aastaks CO₂ õhku paikamist 20%. CO₂ säilitamise tehnoloogia peamine rakenduseesmärk on omakorda vähendada fossiilkütustel töötavate elektrijaamade CO₂ heitkoguseid CO₂ heidetest kokku kogudes ja sobivasse, kindlatele tingimustele vastavasse geoloogilisse säilituspaika püsivaks säilitamiseks juhtides. CO₂ kogumise tehnoloogiat saab Eestis rakendada ka näiteks tsemenditootmisel tekkinud heitkoguste vähendamiseks.

Tulenevalt meie teadlaste tehtud geoloogilistest uuringutest võib väita, et Eestis puuduvad sobivad CO₂ maapõues säilitamise võimalused. Seega ei ole peetud vajalikuks võtta Eesti õigusesse üle direktiivi artikleid, mis käsitlevad CO₂ maapõues säilitamist, säilitamisloa ja uuringuloa temaatikat, säilitamiskoha seiret ja kontrolli, säilitamiskoha sulgemist ja muud seonduvat. Kuna meie geoloogilised tingimused ei võimalda maapõues säilitamist, siis me neid tingimusi ka üle võtma ei pea. Küll aga on seaduse eesmärk luua võimalus, mitte kohustus, suurtes käitistes CO₂ kogumiseks ja transportimiseks, et väljaspool Eesti territooriumi CO₂ sobivates säilitamiskohtades maapõues säilitada. Toon lihtsalt ühe näite. Taani on selline riik, kus sellised võimalused on olemas ja kuhu teoreetiliselt oleks ka meil võimalik CO₂ veeldatud kujul juhtida. Seatud eesmärkidega prognoositakse, et aastal 2020 säilitatakse Euroopa Liidus maapõues kokku seitse miljonit tonni CO₂ ja aastal 2030 jõuab

maapõues säilitatava CO₂ hulk 160 miljoni tonnini.

Eelnõuga, mis teie ees on, muudetakse päris mitut seadust: välisõhu kaitse seadust, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust, keskkonnastatistika seadust, maapõueseadust, saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadust ning ka veeseadust. Välisõhu kaitse seaduse muudatusega võetakse üle direktiivi terminoloogia, seatakse nõuded CO₂ transporditorustikule ja sellega liitumisele, esitatakse kogutava CO₂ koostise ja aruandluse nõuded ning seatakse suurte põletusseadmete käitajatele kohustus hinnata CO₂ kogumise ja transpordi võimalikkust. Maapõues säilitamiseks kogutava CO₂ transportimisele seatakse piirang, mille kohaselt kogutud CO₂ ei tohi maapõues säilitamise eesmärgil transportida väljapoole Euroopa Liidu liikmesriikide territooriumi.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muudatusega täiendatakse § 6 lõikes 1 esitatud olulise keskkonnamõjuga tegevuste nimekirja CO₂ transporditorustiku ja sellega seotud pumbajaamade ehitamise ja CO₂ kogumisega.

Oluline säte seoses direktiivi ülevõtmisega on lisatud maapõueseadusse. Sellega keelatakse CO₂ maapõues säilitamine Eesti Vabariigi territooriumil ja mandrilava all, kuna, nagu ma eespool viitasin, geoloogiliste teadusuuringute põhjal on mitmeid kordi välja toodud, et püsivaks säilitamiseks ja lekkekindluse tagamiseks sobivaid CO₂ geoloogilise säilitamise kohti Eestis lihtsalt pole. Erand tehakse teadusuuringute raames toimuva alla 100 kilotonni CO₂ säilitamisele.

Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muudatusega sätestatakse, et CO₂ kogumisega tegeleva käitisele on vaja kompleksluba.

Veeseaduse muudatusega keelatakse CO₂ säilitamine merealal ehk CO₂ juhtimine veesambasse või merepõhjale või säilitamine geoloogilistes formatsioonides merepõhja all.

Kuna heitkogustest CO₂ kogumine on tehnoloogilises mõttes väga kulukas, siis näiteks Eesti energiasektoris praegu CO₂ kogumist maapõues säilitamise eesmärgil meile teadaolevalt planeeritud ei ole. Euroopa Liidu lubatud heitkogustega kauplemise süsteem peaks toimima finantsstiimulina CO₂ säilitamisega

alustamiseks, kuid praegu on CO₂ heite ühe tonni võrra vähendamise eest pakutav hind madalam kui CO₂ ühe tonni kogumis- ja transportitehnoloogia kasutamise tegelik maksumus. Nii et nõuded me oma õigusruumi üle võtame, aga meile teadaolevalt praegu meie energiasektoris CO₂ kogumist maapõues säilitamise eesmärgil, nagu öeldud, planeeritud ei ole. Küll aga palun Riigikogult selle väga vajaliku eelnõu vastuvõtmiseks toetust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas keskkonnaministrile on küsimusi? Kõigil on kõik selge. Aitäh, keskkonnaminister Keit Pentus! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Hea istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu keskkonnakomisjon arutas seda eelnõu oma 17. oktoobri istungil. Istungi juhataja juba ütles, et kõigil on kõik selge. Järeltult tegi minister väga hea ja põhjaliku ettekande. Seetõttu ma seaduse sisust ülevaadet tegema ei hakka. Küll aga tekkis komisjonis seoses selle seaduseelnõu aruteluga mitmeid küsimusi. Nendest annangi väikese ülevaate. Küsimustele vastasid Keskkonnaministeriumi kliima- ja kiirgusosakonna juhataja Meelis Münt ning peaspetsialist Reeli Jakobi.

Komisjoni liikmetel oli küsimus, miks on eelnõus sees CO₂ säilitamist kirjeldavad sätted. Vastus oli, et säilitamise sätteid seal otseselt ei ole. Maapõueseaduses sätestatakse, et Eesti Vabariigi territooriumil on CO₂ maapõues säilitamine keelatud. Samas tagab direktiiv, et oleks võimalik teha uuringuid. Nii et tulevikus võib siin tulla teatud muudatusi, kui selles valdkonnas teadmisi juurde tuleb.

Oli küsimus, kuidas CO₂ üldse tekib ja mis juhul Eestis seadus rakendub. Vastus oli, et Eestis CO₂ säilitamine ei rakendu, kuid transportimine teistesse riikidesse võib rakenduda. Näiteks Lätis on väikese mahuga maardlad olemas ning sinna CO₂ transportimine ja seal selle mahutamine on küll võimalik, kuid samas ei ole see majanduslikult otstarbekas.

Küsimusi, millised need tingimused üldse on, miks Eestis CO₂ ladestada ei saa. Reeli Jakobi vastas, et selle olukorra määravad ära geoloogilised tingimused. Settekivimid on õhukesed,

aga CO₂ võib hakata säilitama allpool 800 meetrist. Meil selliseid geoloogilisi tingimusi kahjuks pakkuda ei ole.

Küsimusi veel, et kui 27 riigist 25 ei võtnud õigel ajalt direktiivi nõudeid üle, siis kui paljudel oli see tingitud just nimelt geoloogilistest põhjustest. Vastus oli, et on teada, et sama põhjus oli Soomes ja Rootsis, pisut ka Lätis.

Oli küsimus, kas eksperdihinnangu geoloogilise sobivuse kohta on teinud Eesti teadlased. Vastus oli, et tõepoolest on selle teinud Eesti teadlased, nimelt, Tallinna Tehnikaülikooli Geoloogia Instituudi teadlased.

Küsimusi Eestis teadlaste pakutud võimaluse kohta CO₂ sidumiseks, nn CO₂ sekvestreerimise kohta mineraalse karboniseerimise põhimõtteid kasutades, lihtsamalt öeldes, kuidas CO₂, mis energia tootmisel korstna kaudu välja lendab, põlevkivituhaga uuesti kokku siduda ja selle abil emissioone vähendada. Meelis Münti vastus oli, et Euroopa Komisjon annab selle kohta oma seisukoha aastatel 2012–2013. Nii et seda veel hinnatakse. See võib olla üks reaalne võimalus Eesti jaoks, kuidas ta saab oma CO₂ emissiooni vähendada.

Oli veel küsimus, kui kestev see säilitamine on ja kust algavad riskid. Vastus oli selline, et direktiivi järgi on tegemist puhtalt CO₂ säilitamisega. Nõue on, et säilituskoha omanik peab tagama säilitamise 50–100 aasta jooksul ja seda reservuaari ka pidevalt seirama.

Oli küsimus maapõueseaduse muudatustes nimetatud 100 kilotonni kohta. Mida see Eestis mõõtnes tähendab? Vastus oli, et tegemist on teatavasti, nagu ministergi juba rääkis, lubatud kogustega teadusuuringute tegemiseks. Siin kommertseesmärki olla ei saa. Arvutuslikult on see 1% Eesti energiasektori aastasest CO₂ emissiooni mahust.

Selline oli lühidalt öeldes komisjonis toimunud arutelu. Komisjoni otsuste kohta niipalju, et otsustati teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta eelnõu täna esimesele lugemisele, teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (see oli konsensuslik otsus) ja teha Riigikogu juhatusele ettepanek määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. november 2011 kell 16. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi tekkinud? Endiselt ei ole küsimusi. Suur aitäh, Jaanus Tamkivi! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määrata eelnõu 104 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 8. novembri kell 16.

Esimene lugemine on lõpetatud.

5. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (68 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane viies päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun algatajate esindaja Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Et te saaksite iseseisvalt otsustada selle eelnõu edasise menetluse üle, mitte pelgalt järgida fraktsiooni juhiseid, panen ma alustuseks selle eelnõu natukene suuremasse konteksti ehk ma ei räägi ainult lastest, kellest see eelnõu räägib, vaid räägin natukene ka täiskasvanutest. Nimelt, hiljutine rahvusvaheline uuring MIPEX leidis, et teiste Euroopa riikidega võrreldes on Eestis ühed kõige karmimad kodakondsuse saamise reeglid. Samale seisukohale on jõudnud ka Eesti ametkonnad. Politsei- ja Piirivalveamet märgib: "Vaatomata viimastel aastatel määratlemata kodakondsusega isikute seas tehtud väga aktiivsele teavitustööle, on kodakondsuse saamise sooviavalduste arv olnud alates 2005. aastast langustrendis, sest kehtiva kodakondsuse seaduse sätted ei soosi kodakondsuse taotlemist." Need ei ole mitte minu, vaid Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori Raivo Küüdi sõnad.

Kui me vaatame arve, siis avaneb küllaltki kurb pilt. Me mäletame, kuidas kevadel avaldas Siseministerium rõõmsaid pressiteateid selle kohta, et määratlemata kodakondsusega isikute arv on vähenenud, see on alla 100 000 inimese. Räägiti sellest, kuidas Politsei- ja Piirivalveameti aktiivne teavitustöö lastevanemate seas on suurendanud taotluste arvu. Justkui see oleks põhiline põhjus, miks kodakondsuse

seta inimeste arv väheneb. Tegelik pilt on aga selline, et 2010. aastal sai naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse kõige vähem inimesi alates Eesti taasiseseisvumisest. See arv vähenes eelmisel aastal 3500 inimese võrra, samas kui naturalisatsiooni korras tuli Eesti kodanikke juurde vaid 1184 ehk kolmandik sellest. Kodakondsuse taotlemise vähenemise tähtsamad põhjused on esiteks Venemaa Föderatsiooni kodanikuks saamine ning teisel kohal on ka väga efektiivne meede ehk mittekodanike surm. Sellepärast me ühelt poolt näeme, et aastate jooksul on kodakondsusega isikute arv pidevalt vähenenud, aga samal ajal on vähenenud ka Eestis Eesti kodakondsuse saanute arv. Ainuke asi, mis ei ole vähenenud, on Venemaa kodanike arv. Selleks et teha Siseministeriumi pressiteate objektiveemaks, tuleb sinna lisada küllaltki ebamugav fakt, et 2011. aasta seisuga elab Eestis rohkem Venemaa kodanikke kui määratlemata kodakondsusega isikuid. Selle kõige olulisem tagajärg on muidugi see, et Venemaa kodakondsus taastoodab Venemaa kodakondsust, kuna Venemaa kodanike lapsed on automaatselt Venemaa kodanikud, lisaks on Venemaa kodaniku ja mittekodaniku laps samuti automaatselt Venemaa kodanik. Ehkki lähiperspektiivis ei pruugi see aktuaalne olla, võiksid siin saalis viibijad mõelda Venemaa põhiseaduse § 61 punkti 2 üle, mis räägib Venemaa kodanike kaitses välistamaal.

Nüüd seaduseelnõu juurde. Arvestades, et valitsus on konservatiivide nõudmisel öelnud, et kodakondsuspoliitika põhimõtteid ei muudeta, püüavad sotsiaaldemokraadid läheneda sellele asjale konstruktiivselt. Nimelt, kõne all olev eelnõu 68 püüab lahendada seda tõsist probleemi, millest ma just rääkisin, ehk muuta meie kodakondsuse korraldust natuke euroopalikumaks ning astuda väike samm mitte pelgalt kodakondsusega inimeste arvu vähendamise, vaid ka Eesti kodanike arvu suurendamise suunas, muutmata seejuures kodakondsuspoliitika põhimõtteid.

Kehtiva kodakondsuse seaduse § 13 lõike 4 järgi saab alla 15-aastane püsivalt Eestis elavate määratlemata kodakondsusega vanemate laps lihtsustatult, naturalisatsiooni korras kodakondsuse, kui vanemad talle seda taotleavad. Paraku on kurb tõsiasi, et kolmandik lastevanematest kas teadmatusest või mingil teisel

põhjusel seda ei tee. Kindlasti on mõnel juhul tegemist pragmaatilise otsusega, et laps saaks SRÜ-s viisavabalt reisida. Kuid haruldased ei ole ka juhtumid, kus laps on jäänud kodakondsusest ilma vanemate teadmatuse tõttu. Mitmed sellised juhtumid on jõudnud juba õiguskantsleri menetlusse ja ühest eriti markantsest juhtumist rääkis mõni nädal tagasi telesaade "Pealtnägija". Sellepärast on paljud rahvusvahelised organisatsioonid ja ka õiguskantsler Indrek Teder väljendanud arvamust, et see süsteem võiks olla vastupidine. Nimelt võiksid kõik mittekodanike lapsed saada naturalisatsiooni korras ilma taotluseta Eesti kodakondsuse, kui nende vanemad kuue kuu jooksul ei soovi sellest loobuda. See ongi selle eelnõu eesmärk.

Siin juba kauem olnud rahvasaadikutele võib-olla meenub eelmise koosseisu ajal Keskerakonna esitatud väliselt sarnane eelnõu, ent selles sooviti mittekodanike lastele anda sünnijärgset kodakondsust. See oleks tõesti olnud Eesti kodakondsuspoliitika põhimõtete muutmine. Nagu öeldud, me püüame olla konstruktiivised ning sellepärast rõhutame, et tegemist oleks endiselt naturalisatsiooni korras antava kodakondsusega.

Et kummutada mõni valitsuse arvamuses leidunud mitte kõige pädevam kommentaar selle eelnõu kohta, ütlen, et praktiliselt näeks see välja niimoodi, et kui laps sünnib, on ta kuus kuud määratlemata kodakondsusega, kunni oodatakse vanemate võimalikku loobumistaotlust. Kui seda ei tule, siis lapse kuuekuuseks saamisel teeb valitsus otsuse anda talle kodakondsus. Seega säiliks valitsuse kaalutusõigus ja ära jääks bürokraatlik taotluse esitamine. Samuti jääks ära praegu olulisi inimressursse nõudev teavitustegevus. Ma küsisin siseministrilt teavitustöö ulatuse kohta kirjaliiku küsimuse, mille vastuse te saate välja otsida, kui kellelgi on selle vastu huvi. Seal räägitakse, kui olulisi inim- ja ka küllaltki suuri raharessursse see nõuab. Kui keegi püüab väita, et taotluse ärajätmine tähendab kodakondsuspoliitika põhimõtte muutmist, siis tekib mul küsimus, kas tõesti saab taotluse esitamist pidada kodakondsuspoliitika aluseks.

Lõpetuseks. Lapsi, keda see seaduseelnõu puudutab ehk neid, kelle vanemad ei ole tahtnud või osanud kodakondsust taotleda, on praegu alla 2000. Arvestades, et meil sünnib

aastas ligi 15 000 last ehk meie demograafiline olukord on küllaltki raske, on see kindlasti päris suur arv. Tuleks tähele panna, et see on oluliselt suurem arv, kui inimeste arv, keda aasta jooksul Eestis naturaliseeritakse, ehk inimeste arv, kes Eesti kodanikuks saavad. Teisalt on see muidugi küllaltki väike samm selle väga suure kodakondsusprobleemi lahendamise teel, kuid lisaks puhtpraktilistele väljunditele oleks sellel sammul kindlasti väga suur ja oluline sümboolne tähendus, nimelt see, et Eesti riik näitab, et ta hoolib kõikidest siin elavatest inimestest. Ma loodan, et Riigikogu suudab seda seaduseelnõu menetleda ilma suurte poliitiliste emotsioonideta, sest ma arvan, et need ei ole siin kohased. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on laekunud hulk küsimusi. Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Teie ettekandel oli väga huvitav sissejuhatus, mis meenutas meile veel kord, et Venemaa kodanike arv Eestis kasvab. Tegelikult ei taha ükski riik, et teise riigi kodanikkond tema territooriumil kiiresti suureneks. Seepärast ma küsin teie käest, kes te paistate asjaga hästi kursis olevat, küsimuse, millele pole 20 aasta jooksul suutnud vastata ükski Eesti riigiametnik. Kui puhkeb sõjaline konflikt Venemaa ja Eesti vahel, milleks, ma saan aru, Eesti kaitseväge kogu aeg valmistub, mida te arvate, kuidas käituvad selle konflikti päevil siinsed Venemaa kodanikud?

Jevgeni Ossinovski

Ma siiralt loodan, et sellist konflikti ei tule. Selle tõenäosus on vähemasti praegu kaduvväike. Aga ma ka oma kõnes viitasin, et saalis viibijad võiksid lugeda Venemaa Föderatsiooni põhiseaduse § 61 lõiget 2. Eks igaüks teeb sellest omad järeldused.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Sisuliselt tooks teie eelnõu praegusesse regulatsiooni sisse kuuekuulise lõtku. Ma soovin

teada, mis selle kuue kuu jooksul täpselt muutub, näiteks vanemate teadlikkuses. Miks see aeg ei ole siin näiteks aasta või pikem, kust see kuus kuud tuleb? Mis eelise see konkreetne kuus kuud annab? Sa mainisid ettekandes, et kodakondsuse juures on väga sageli probleem vanemate teadlikkuses, nad ei ole oma õigustest teadlikud. Kas te olete mõelnud sellele, et võib-olla aitaks mingi teavitusprogramm, äkki saaks tõhusama teavitamise abil olukorda leevendada, et inimesed oleksid teadlikud oma võimalustest kodakondsust taotlema?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Vastuseks küsimuse esimesele poolele ütlen, et mõni rahvusvaheline organisatsioon on soovitanud kolme kuud, mõni on soovitanud kuut kuud. See on otsustamise koht. Liiga pikaks ei maksa seda aega jätta, sest see staatuse muutus toob endaga kaasa teatud legaalsed tagajärjed ehk staatus peaks olema suhteliselt kiiresti ära fikseeritud. Küsimuse teisele poolele vastan, et teavituskampaaniat tehakse siiaaani, see on kindlasti toonud kaasa teatud tulemusi, aga mitte nii häid, kui me tahaksime. Üks variant on seda tööd tõhustada ja teine variant on minna teist teed. Me mõtleme tihti kodakondsusest nii (täiskasvanud inimeste puhul on see tõenäoliselt õigustatud), et inimesel peab olema tekkinud väga tugev side riigiga, ta peab olema siia integreerunud, selleks et saada selle riigi kodanikuks. See on meie kodakondsuspoliitika aluspõhimõte. Ma arvan, et laste puhul töötab see teistpidi. Me saame neid inimesi meie ühiskonnaga rohkem siduda, kui me anname neile kohe alguses kodakondsuse, misjärel on, ma väidan, tunduvalt suurem tõenäosus, et neist saavad Eestile lojaalsed kodanikud ja Eesti patriooidid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Prantsusmaa teeb kõvasti tööd, et integreerida oma ühiskonda nii neid, kes ei ole veel integreerunud, kuigi on sündinud Prantsusmaa pinnal, kui ka neid, kes tulevad väljastpoolt Prantsusmaad. Kõike tehakse keele baasil, seda te teate. Aga küsimus ei ole praegu selles. Automaatselt ei ra-

kendu kodakondsuse saamise võimalus ka Prantsusmaal sündinute puhul enne 15. eluaastat. Nii et liberaalsuse mõttes on Euroopas meiega võrreldavaid riike, me ei ole sugugi kõige konservatiivsemad, kuigi võib-olla võiksime olla. Küsimus on selles, mis juhul Venemaa kodanikud meile ohtlikuks saavad. Kas Venemaa manipuleerib meiega või kas Venemaa võib sekkuda, kui Venemaa kodanikel on Eestis paha olla? Kumb variant on õige?

Jevgeni Ossinovski

Esiteks, ma ei saa päris hästi aru, miks peaks just Prantsusmaad näiteks tooma, me võime tuua ka teisi näiteid. Prantsusmaa ei ole võib-olla integratsiooni poolest Euroopas kõige paremal positsioonil. Näiteks võiks tuua Saksamaad ja tõenäoliselt ka Soomet. Aga kui rääkida küsimuse teisest poolest, siis see on omapärane spekulatsioon, kuidas keegi teine reageerib sellele, mismoodi meie kodakondsuspoliitika on üles ehitatud. Ma ka viitasin, et siin võivad mingisugused tagajärjed olla, aga selle eelnõu mõte on siiski muus, hoolimata sellest, mida teevad kõik teised ümberringi. Sellepärast ei rõhuta ma ka seda, et rahvusvahelised organisatsioonid nõuavad ühte, teist ja kolmandat. Ma räägin sellest, et Eesti riigi tuleviku seisukohast on oluline, et me suudaksime võimalikult palju inimesi oma ühiskonda tuua ja Eesti patriootideks teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Mul on siiralt hea meel, et Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon tuleb välja eelnõuga, mille vastu sotsiaaldemokraatide fraktsioon Riigikogu eelmise koosseisu ajal hääletas. See selleks. Tegelikult on minu küsimus järgmine. Ilmselt on see pigem sümboolse tähendusega samm, sest neid peresid, kus mõlemal vanemal on hall pass, ei ole võib-olla sadu, neid on kümneid. Meil on lapsi, kellele see lihtsustatud kord laieneb, aga nende mõlemad vanemad ei pruugi olla kodakondsuseta, pigem on üks neist Venemaa kodanik, Valgevene kodanik või mingi muu riigi kodanik. Kas teil on mingit statistikat, kui palju neid lapsi olla võiks?

Jevgeni Ossinovski

Jah, ma seda täpset arvu ei esitanud. Sel ajal, kui me eelnõu koostasime, oli neid lapsi, kes selle seaduse alla käisid, aga ei olnud taotlenud lihtsustatud korras kodakondsust, 1737. Kui seda eelnõu 10. oktoobril põhiseaduskomisjonis menetleti, siis öeldi, et neid on pisut üle 1600. Ma kahtlen, kas need 130 last, kelle võrra see arv kolme kuuga vähenes, said vahepeal Eesti kodanikuks, tõenäoliselt said nad lihtsalt 15 aastat vanaks. Ma olen nõus, et muidugi on tegemist sümboolse sammuga, aga ma ei alahindaks ikkagi seda, kui 1600 inimest, kes on Eestis sündinud ja siin elavad, saavad Eesti kodanikuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Sa ütlesid, et tehakse teavituskampaaniat. Võib-olla tõesti, kuigi mul on suhteliselt palju vene sõpru, kelleni see teave eriti jõudnud ei ole. Osa neist kodanikest, kellele see võiks olla mõeldud, on lihtsalt ignorantsed, mõttetult ignorantsed. Kui suur mõte on tegelda mõttetult ignorantsete inimestega?

Jevgeni Ossinovski

Ma tõenäoliselt ei väljendaks ennast selliste sõnadega, aga kindlasti on nii eesti kui ka vene rahvusest inimesi, kes ei suuda väga hästi aru saada oma tegude pikaajalisest mõjust, eriti kui see puudutab nende laste valikuid. Ma arvan, et Eesti riik peaks nendega päris kindlasti tegelema ja mida rohkem ta tegeleb, seda parem. Küsimus on selles, et selle konkreetse teavitustööga on väga palju tegeldud. Siseminister vastas mulle, et lisaks sellele, et on avaldatud infovoldikuid, on 153 ametnikku nõus iga päev vanemaid nõustama, on tehtud meediakampaaniaid, on käidud 61-s vene õppekeelega koolis sellest rääkimas jne. Tehtud on päris palju, aga saavutatud on vähem, kui me tahaksime. Kuid teha sellest järeldust, et me ei peaks sellega üldse tegelema, ma arvan, ei ole päris õige.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Hea ettekandja! Ma pean kõigepealt alustama ülestunnistusega, et geograafia oli ainuke aine, mis oli mul lõputunnistusel kolm, aga loogikaga oli mul kõik hästi. Sellepärast ma tahtsin sinu käest paluda, kas sa meenutaksid mulle ja Tõnis Lukasele, kui pikk on Venemaa ja Prantsusmaa vaheline piir. Äkki sa ühtlasi oskad öelda, kui suure osa Prantsusmaa rahvastikust moodustavad Venemaa kodanikud.

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, Indrek! Ma arvan, et sinu teadmised geograafiast ei olnud nii viletsad, et sa ei teaks vastust sellele küsimusele. Ma loodan, et Tõnis Lukase teadmised geograafiast olid natuke paremad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! Selline mitmekultuuriline riik nagu Kanada on kodakondsuse teemaga aastaid väga põhjalikult tegelnud. Seal on neid regulatsioone viimase kümne aasta jooksul väga mitu korda muudetud. See on viinud selleni, et on tekkinud sünnitusturistide voog ehk püütakse ajastada sünnitus nii, et turistina Kanadas olles laps haiglas kätte saada, sest Kanada pinnal sündinud saavad automaatselt kodakondsuse, teatud kitsendustega. See on viinud selleni, et immigratsiooniametnikud on püüdnud takistada nende inimeste riiki tulekut, kelle rasedus on viimases perioodis. Aga see on pikem teema. Ma tahtsin lihtsalt küsida, kas eelnõu võiks ka Eestis potentsiaalselt tekitada n-ö sünnitusturistide voo, et Eestisse hakatakse tulema selleks, et saada siin sündivale lapsele Eesti kodakondsus.

Jevgeni Ossinovski

Ma võib-olla ei väljendanud ennast päris täpselt. Kindlasti on meie kodakondsuspoliitika aluspõhimõte ilmselgelt *ius sanguinis* ja selleks see põhimõtteliselt jääb. Sellist korda, nagu on Kanadas, meil ei tule. Kehtiva korra järgi, mis ei muutu, peab lisaks sellele, et laps peab olema Eestis sündinud pärast 1992. aastat, olema täidetud ka teine, kolmas, neljas ja viies nõue. Üks nendest on see, et inimene

peab olema kaheksa aastat Eestis elanud, nendest viimased viis aastat püsivalt. Nii et see kord siin ei rakendu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh! Mul on veel üks küsimus, mis puudutab Prantsusmaad, aga ka teisi riike. Prantsusmaa integreerib küllalt resoluutselt sisseõitnuid keelenõuete kaudu ja see on andnud Prantsuse ühiskonnas, jättes sotsiaalprobleemid kõrvale, tõepoolest üsna häid tulemusi, võrreldes Saksamaaga, kes nii resoluutselt oma keelepoliitikat integratsiooni osana läbi ei vii. Muide, Prantsusmaale emigreerub järjest rohkem Venemaa kodanikke, nii venelasi kui ka teiste rahvuste esindajaid, ja ka Venemaa territooriumilt pärit asüülitaotlejaid on seal päris palju. Niipalju geograafiast. Kas praegu on märgata, et Venemaalt Eestisse tulemiseks on huvi suurenenud? Mida te arvate, kas Venemaalt püütakse lähiajal Eestisse tulla, selleks et siia elama asuda?

Jevgeni Ossinovski

Ma ei tea, kas just selleks, et siia elama asuda, aga me teame olukorda teatud liiki elamis- lubade taotlemisega, mis sel aastal probleemiks oli. Üldiselt oli muidugi tegemist inimestega, kes Eestist väga huvitatud ei olnud. Nad tahtsid lihtsalt Schengeni ruumis vabalt liikuda ja minna tõenäoliselt sinnasamasse Prantsusmaale. Aga taas kord: ma ei taha liiga palju võrrelda Eestit teiste riikidega, sest küsimus ei ole selles, mida teeb Venemaa, küsimus ei ole selles, mida teeb Prantsusmaa, vaid küsimus on selles, mida me ise teeme selle väga spetsiifilise, peaaegu unikaalse probleemiga, mis meil on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Juku-Kalle Raid esitas oma küsimuses huvitava hüpoteesi, et tegu võib olla ignorantsete vanematega, kellele ei mõju ükski teavitustegevus. Kas teile ei tundu, et kui see nii on, siis on teie esitatud eelnõu seda õigustatum? Riik peaks siis just

selle otsuse ära tegema, sest ignorantsete vanemate lapsed ei pruugi ju sugugi ignorantsed olla.

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma olen teiega täiesti nõus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Hea eesistuja! Hea esineja! Võib-olla sa rõhutad veel kord üle, miks riigile on üldse oluline, et selle elanikud oleksid ka selle riigi kodanikud. Mida see riigile annab, arvestades, et Eestis on unikaalne olukord, kus 8% riigi elanikest ei ole selle riigi kodanikud? Miks me selle pärast üldse muret tunneme?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Jah, meil on 8% inimesi, kes ei ole meie riigi kodanikud, vaid on teise riigi kodanikud. Lisaks on umbes niisama palju inimesi, kes on üldse kodakondsuseta. Aga selle olulisus on üks asi, mida on välja toodud. Siin me oleme. Ma arvan, et see ei ole meile väga mugav koht, aga meid on võrreldud eelkõige Lätiga. Eesti ja Läti on Euroopa riigid, kus on kõige suurem probleem pikaajalise demokraatliku kaasamisega. On selge, et mittekodanike puhul on üks probleem see, et nad ei saa osaleda valimistel ja seetõttu on nende võimalused osaleda poliitilises demokraatlikus protsessis piiratud. Teine asi on üldisem: kui inimesed ei ole selle riigi kodanikud, siis nad ka ei tunne ennast selle riigi kodanikena, mistõttu neid üldse ei huvita see, mis siin riigis toimub. Ma arvan, et meie pikaajaline huvi on see, et hoolimata sellest, mis probleemid meie rahvusvahemustel on, peaksid nad olema haaratud demokraatlikusse poliitikasse ja ühiskonnaellu, et nad ei läheks kuskile teistele radadele. Me nägime seda ka ise mõni aasta tagasi. Prantsusmaast rääkides, ütlen seda Tõnis Lukasele, ma arvan, et võrreldes Saksamaaga on Prantsusmaal sellega probleeme. Mõnikord lähevad sotsiaalsed pinged natuke teist teed pidi kui demokraatlik poliitika.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh! Tegelikult on see väga armas, kui kaks venelast, nagu teie ja mina, arutame siin neid asju sulaselges eesti keeles ja peame mõnele kolleegile selgitama, et see on normaalne ja keeleoskus ei olene tegelikult kodakondsusest, nii kurb kui see ka ei ole. Aga nüüd küsimuse juurde. Äkki on teil infot selle kohta, mis saab nendest lastest, kelle vanemad ei ole õigel ajal lihtsustatud korras kodakondsust taotlenud. Kas nad saavad Venemaa kodakondsuse või halli passi või mis edasi juhtub?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Kas te mõtlete neid lapsi, kellele vanemad ei taotlenud kodakondsust, kui laps oli alla 15 aasta vana ja kes on nüüd vanemaks saanud? See seaduseelnõu seda ei reguleeri. Nendega on nii, nagu on.

Yana Toom

Kuhu nad edasi lähevad?

Jevgeni Ossinovski

Kuhu nad üldiselt edasi lähevad? Nii ja naa. Mul ei ole praegu statistikat käepärast, seda statistikat on suhteliselt keeruline saada. Aga oleks huvitav välja uurida, kuhu nad täpsemalt liiguvad. Ma arvan, et nii ja naa, umbes nagu üldiseltki: kolmandik jääb kodakondsuseta, kolmandik saab Eesti kodanikuks ja kolmandik Venemaa kodanikuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Jääme siiski registreeritud sõnavõtude juurde. Sellist vestlust siin saalis vabalt ei arendata. Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Eeldusel, et see seadusmuudatus hakkab kehtima, siis kuidas sa, hea ettekandja, riigiõiguslikult mõtled sellele, et sel puhul tekib n-ö kodakondsuse äravõtmiseks üks täiendav alus? Selleks piisab lihtsalt vanemate avaldusest ja ongi kõik, sest eelnõus on ju kirjas, et laps saab automaatselt Eesti kodakondsuse, aga poole aasta jooksul võetakse see vanemate avalduse alusel tegelikult ära. See ei pruugi riigiõiguslikult sugugi olla nii, nagu te esialgu plaanisite.

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma arvan, et te ei kuulanud mind piisavalt. Ma rääkisin oma kõnes ka praktilisest poolest, sellest, kuidas see asi välja hakkaks nägema. Esimesed kuus kuud jääks see laps määratlemata kodakondsusega isikuks ja siis, kui ta saab kuuekuuseks, kuid vanemad ei ole esitanud loobumistaotlust, teeb valitsus oma otsusega ta Eesti kodanikuks. Sellist vahepealset asja ei ole ja kelleltki millegi äravõtmist ka ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Austatud ettekandja! Praeguse korra kohaselt taotlevad vanemad lapsele kodakondsust. Siis me vähemalt näeme, et üks osa lastevanematest on kodakondsusest huvitatud. Sinu ettepaneku kohaselt tekiks olukord, kus me ei tea, kas üldse keegi nendest kolmest (üks laps ja kaks vanemat) on sellest huvitatud. Ainuke, kes peaks vastutuse võtma ja millestki aru saama, on valitsus, kes lapsele kodakondsuse annab. Kas sinu arvates piisab sellest, et valitsus otsustab ja tegelikult me ei tea, kas laps või tema vanemad on üleüldse Eesti kodakondsusest huvitatud? Kas kodakondsuse saamiseks ei peaks siiski näitama üles ka mingit oma huvi ja initsiatiivi?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Me räägime siin lastest. Täiskasvanute puhul see tõenäoliselt nii ongi, aga laste puhul on natuke raske rääkida huvist, nii sünnipäraste Eesti kodanike laste kui ka mittekodanike laste puhul. Ei saa ju rääkida, et üheaastasel lapsel on mingisugune huvi ja side riigiga jne. Küsimus on selles, et kui vanemad ükskõik missugustel põhjustel kodakondsust ei taotle – kas nad ei ole huvitatud, kas nad arvavad, et nende laps seda ei taha, või nad lihtsalt ei tea sellest –, siis tagajärjeks on see, et kui laps saab 15-aastaseks, siis ta avastab, et see võimalus ei ole tal enam avatud ja on suhteliselt kahtlane, kas temast saab edaspidi Eesti kodanik või saab temast mõne muu riigi kodanik. Mida see tähendab tema võimaluste jaoks osaleda Eesti elus ja kuidas see muudab tema huvi selles elus osaleda? Lisaks, ma arvan, on teatud grupp inimesi, kes hakkavad

Eestisse võib-olla mitte kõige sõbralikumalt suhtuma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Hea ettekandja! Eestis puudub 8%-l elanikest üldse kodakondsus, lisandub ligi 10% teiste riikide kodanikke. Me oleme täna palju rääkinud Prantsusmaast. Prantsusmaal ei ole kõigest mõnel protsendil alalisest elanikkonnast Prantsusmaa kodakondsust. Aga seal on ka niiviisi, et kui noor inimene lõpetab Prantsusmaal kooli, siis ta saab automaatselt kodakondsust taotlema ja kui ta ei ole seda taotlenud, siis 18-aastaseks saamisel saab ta selle automaatselt. Eestis on paraku niiviisi, et kui sa oled Eesti riigis koolis käinud ka 9 või 12 aastat, pead ikkagi tegema lisaeksameid, kui sul ei ole Eesti kodakondsust või kui sa oled kodakondsuseta. Minu küsimus on: kas ei võiks ka Eestis olla niiviisi, et kui sa lõpetad siin kooli, siis on võimalik automaatselt taotleda Eesti kodakondsust, ilma lisaeksamiteta, sest koolisüsteem peaks ju tagama nii keeleoskuse kui ka Eesti riigi ja ühiskonna tundmise?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma olen sellega täiesti nõus. Võimalik vastuargument on see, et kooli lõpetades ei valda vene lapsed piisavalt eesti keelt. Minu meelest ei ole probleem nendes lastes, vaid õpetamise kvaliteedis. Mina olen põhimõtteliselt sellega nõus, aga konkreetselt see eelnõu on tunduvalt kitsam.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrei Korobeinik!

Andrei Korobeinik

Austatud ettekandja! Vastustest sain ma aru, et selle seaduse sihtgrupp on 1500 last ja meil on umbes 150 ametnikku, kes on valmis neile igapidi nõu andma, mis teeb n-ö kümme klienti ühe ametniku kohta, ja on ette nähtud mitu aastat, selleks et kliendiga tegelda. Samas me saame aru, et see süsteem väga hästi ei toimi. Kas sul on ülevaade, kuidas see teavituskampaania välja näeb? Kas see võiks äkki olla personaalsem? Kas see piirdub infovoldikute avaldamisega?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! See kampaania on suhteliselt hästi üles ehitatud. Kui ma ise peaksin seda tegema, ega ma palju paremini teha ei oskaks. Esiteks, juba sünnitusmajas antakse lastevanematele infovoldikud ja antakse teada, et neile pakutakse personaalset nõustamist, kui nad seda soovivad. Kui soovitakse, siis võtab üks nendest 153 ametnikust selle lapsevanemaga ühendust. Siseministri sõnade järgi kestab üks suuline nõustamine umbes kümme minutit. Kui vanem ei ole otsustanud, siis talle veel helistatakse jne. See on küllaltki personaalne lähenemine, aga selle efektiivsus on paraku ikkagi väike.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Jevgeni Ossinovski! Ma palun kaasettekandekse kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andres Herkeli!

Andres Herkel

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Ma pean kõigepealt tõdema, et kodakondsuspoliitika küsimused tekitavad siin saalis endiselt päris elavat arutelu ja nii oli see ka põhiseaduskomisjoni, kui me seda eelnõu esmaspäeval, 10. oktoobril käsitlesime. Algatajate esindajana oli kohal härra Ossinovski, kes tänagi asjaomased seisukohad kenasti ette kandis, valitsuse esindajana vahendas valitsuse positsiooni Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus. Komisjonis tekkisid suures osas samad küsimused, mis tänases diskussioonis.

Võib-olla lähemalt kahest tähtsamast teemaplokist, mis esile kerkisid. Kõigepealt küsimus, kas pakutud muudatuse näol on tegemist kodakondsuspoliitika aluste muutmisega või on tegemist pelgalt tehnilise küsimusega. See oli esimene vaidlusküsimus. Teine aga puudutas alla 15-aastaseid lapsi, kes on määratlemata kodakondsusega ja kelle vanemad on määratlemata kodakondsusega. Arutati, kas nende naturalisatsiooniga on olulisi probleeme või on tegemist küsimusega, mis järk-järgult laheneb ise ja millega suurt muret ei ole.

Eelnõu esitaja seisukohtadel ma siin ei peatu, kuna need on väga selgelt Riigikogu täiskogule juba esitatud. Küll aga selgitan valitsuse seisukohta, mida Ruth Annus vahendas, rõhutades arusaama, et Eesti põhimõtete järgi

isikule antakse kodakondsus taotluse alusel ja riigi sellekohase otsusega. Meie kodakondsuspoliitikaga ei ole kooskõlas see, kui kodakondsus antakse ilma isiku selge tahteavalduseta või siis väga väikeste laste puhul nende vanemate tahteavalduseta. Ruth Annus osutas muu hulgas ka sellele, et nagu siin juba ettekandja nimetas, et eelnõu algatamise ajal oli selliseid alla 15-aastaseid isikuid 1737, siis nüüd on neid juba alla 1600. Nii et tegemist on tõepoolest langeva trendiga. 2004. aastal oli selliseid inimesi Eestis üle 11 000, mis kõneleb sellest, et suuri probleeme sellistel lastel kodakondsuse saamisega ei ole.

Küsimustest, mis komisjonis püstitati, markeerin veel mõned, aga mitte väga pikalt. Küsiti, kui palju võib olla neid lapsevanemaid, kes lapse esimese eluaasta jooksul Kodakondsus- ja Migratsiooniametile lapse kodakondsust puudutavat soovi ei teata, ja milliseks jäävad nende võimalused lapse täisealiseks saamiseni. Vastus oli säärane, et määratlemata kodakondsusega lapsi sünnib meil aastas umbes 600 ja neist umbes 500 saab kas Eesti kodakondsuse – seda valdavalt – või mõne välisriigi kodakondsuse esimese eluaasta jooksul. Järelikult on sadakond last, kelle puhul see probleem jääb lahendamata, ja seda kas vanemate teadliku otsuse põhjal või siis on tegemist mingite sotsiaalset laadi probleemidega. Aga võimalus lapse 15. eluaastani see küsimus lahendada jääb ja ei ole harvad juhud, kus vanemad jätaivadki selle otsuse lõpuks lapse enda teha. 15-aastasena saab laps siis ise otsustada, mida ta soovib.

Natuke veel kord sellest, kas on tegemist väheneva probleemiga või mitte. Ma juba osutasin, et niisuguseid lapsi on Eestis järjest vähem, ka selle eelnõu menetlemise käigus on nende arv pidevalt kahanenud. 1992. aastal oli Eestis määratlemata kodakondsusega isikuid umbes pool miljonit, nüüdseks on see arv langenud alla 100 000 piiri. Komisjonis küsiti ka nende praegu ca 1600 määratlemata kodakondsusega lapse vanuselise struktuuri kohta. Vastus oli, et see jaotus on ilmselgelt ebahütlane. Pigem on tegemist varasematel aastatel tekkinud probleemiga, mis järjest väheneb. Nüüd ei sünni kodakondsuseta lapsi enam kuigi palju juurde. Samas ei saa eeldada kogu probleemi täielikku äralangemist, aga selle põhjus on pigem tõsiasi, et määratlemata koda-

kondsusega inimesed on Eestis väga hästi kaitstud ja nad on väga heas õiguslikus seisundis.

Komisjon tegi otsuse saata eelnõu esimesele lugemisele Riigikogu saali tänaseks ja määrata komisjonipoolseks ettekandjaks siin esineja. Kuulati ära arvamused, mida eelnõuga edasi teha. Arvamused lahkesid küsimuses, kas esimene lugemine lõpetada või eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Komisjoni esimees pani hääletusele ettepaneku esimene lugemine lõpetada, mis sai poolt 5 ja vastu 5 häält ehk ei leidnud toetust. Seega tekkis komisjonis võrdlemisi komplitseeritud olukord, aga nagu niisugustel puhkudel on kombeks tõlgendada, on komisjoni seisukoht, et eelnõu tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Tahtsin midagi muud küsida, aga teie viimased laused kõlasid väga huvitavalt. Kas see tähendab, et kui komisjoni esimees oleks hääletamisele pannud ettepaneku esimest lugemist mitte lõpetada ja hääletustulemus oleks 5 : 5 olnud, siis me arutaksime praegu saalis komisjoni ettepanekut esimene lugemine lõpetada?

Andres Herkel

Jah, see võib olla niimoodi küll ja niimoodi see Riigikogu praktikas on olnud. Aga ma lohutan teid, et suur saal ei ole põhiseaduskomisjoni kummitempel ja kõigil on siin võimalus hääletada oma äranägemise järgi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Nagu te märkisite, on tegemist väheneva tendentsiga ja selle eelnõu seadusena vastuvõtmine ei kujutaks endast mingit poliitilist ohtu Eesti rahvale. Tegemist oleks hea tahte žestiga ehk nagu ütleb õiguskantsler, see oleks reaalne tegu näitamaks, et Eesti võtab kõiki oma elanikke tõsiselt. Kas oskate seletada, miks valitsuskoalitsioon on nii kangekaelselt selle hea tahte žesti vastu, kuigi

Isamaa ja Res Publica ühe osapoole, Res Publica esimene esimees professor Taagepera pakkus seda juba mitu aastat tagasi? Või on nii, et kui õiguskantsler teeb ettepaneku või pooldab kodakondsuspoliitika aluste muutmist Eestis, siis olete sellepärast vastu? Milline on põhjus vastu olla?

Andres Herkel

Aitäh küsimuse eest! Jah, vastuolemise põhjus on seotud arusaamaga, et see muudatus siiski teatud põhimõttelisi aluseid korrigeerib. See ei ole pelgalt tehniline muudatus. Ja selles osas meie arvamused komisjonis läksid ka kõige teravamalt lahku. Kui ma nüüd seda eelnõu tagasilükkavat seisukohta vahendan, siis põhjus oli tõepoolest see, et kodakondsuse saamine ilma sellekohase selge tahteavalduseta tähendaks kodakondsuspoliitika seniste aluste muutmist. Me võime vaielda selle üle, kas see oleks ulatuslik muutmine ja kui põhimõtteline see oleks, aga siiski on oluline vahe, kas tegu on inimese selgelt väljendatud tahtega Eesti kodakondsus saada või seda tahet väljendatud ei ole. Riigi kohus on aga kindlasti saada võimalikult teadlikke kodanikke ja asjaomane konkreetne tahteavaldus aitab sellele kaasa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Hea esineja! Te kiitsite Eesti kodakondsuspoliitikat jälle taevani, nagu te olete seda teinud juba aastat 20. Aga kas komisjonis oli juttu ka sellest, et kui meie kodakondsuspoliitika nii hea on – seda on viimastel aastatel mujal Euroopas küll väga kõvasti kritiseeritud –, miks siis siinsed venelased tahavad seda muuta ja toovad selle küsimuse oma valitud saadikute kaudu Riigikogu saali? Tähendab, olukord neid siiski ei rahulda. Kas arutati seda?

Andres Herkel

Seda niimoodi ei arutatud ja mul puudub ka ettekujutus sellest, kui suur selle muudatuse toetuse kandepind Sotsiaaldemokraatlikus Erakonnas on. Aga sõltumata rahvusest nad otsustasid niisuguse eelnõu esitada ja me menetleme seda väärilt nii nagu teisisi eelnõusid. Mis puutub kõikvõimalikesse rahvusvahelis-

tesse seisukohtadesse, siis tuletan meelde, et Eesti vastab kõigi kriteeriumide järgi Euroopa Liidu, Euroopa Nõukogu ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide standarditele. Aeg-ajalt tehakse tõesti mingeid täiendavaid ettepanekuid, aga need on niisugused ettepanekud, mille osas meil on kindlasti kaalutusõigus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kaasettekanja! Tuletan meelde, et tegemist on vastündinud lastega. Seda ühelt poolt. Ja teiselt poolt on mul praegu käes siseministri allkirjaga arvamus, milles Ken-Marti Vaher põhjendab, et imikule ei tohi seepärast kodakondsust anda, et tema puhul ei ole selge tema tavaline elukoht, tema huvide keskne asukoht, perekondlikud sidemed ja ustavus riigile.

Millise analüüsiga, millise meditsiiniaparaadiga või üldse kuidas te soovitate uurida, kas imik on ustav riigile või ei ole?

Andres Herkel

Aitäh küsimuse eest! Ma vastan kohe põhjalikumalt. Alla aastaseid lapsi puudutavad tahteavaldused tulevad kahtlemata nende vanematelt. Ma ütlesin, et küsimuses kõlab teatud pahatahtlikkus. Kui vanemad otsustavad selle lahtiseks jätta, kui vanematel puudub ettekujutus, mida nad oma lapsele soovivad, või soovivad nad selle jätta lapse otsustada, siis lapsel on aega seda kaalutleda kuni 15-aastaseks saamiseni. Küll aga ma kasutaksin seda küsimust selleks, et osutada veel ühele asjale, mis ennist jäi rääkimata. Kui umbes 5/6 juhtudel valivad vanemad nende laste kodakondsuse nende esimese eluaasta jooksul, siis see suurel määral toimub tegelikult välismaalaste seaduse alusel ja põhjusel, et taotleda tuleb elamisluba. Nii et on üks niisugune hoob, mis paneb inimesed selle peale juba varakult mõtlema. Kordan, et 600-st jämedalt öeldes sadakond on neid, kes lükkavad selle otsuse tegemise edasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Teie ettekandest jäi mulje, et eksisteerib äärmiselt must-valge binaarne liigendus: kodakondsuse seaduse muudatused saavad olla kas pelgalt tehnilised või siis sellised, mis muudavad kodakondsuspoliitika põhialuseid. Me teame, et teatud traditsioonilistes, sügavalt religioossetes ühiskondades on see probleem, et jumalasõna, pühakirja tõlgendatakse jumalaga koeksistentse, seetõttu muutumatu ja igavesena. Ja kui pühakiri on seaduste aluseks, siis varem või hiljem need ühiskonnad jooksevad sellise probleemi otsa, et nad ei suuda kohandada muutuva maailmaga. Ma isiklikult leian, et pilt on mõnevõrra värvilisem, et selline must-valge binaarne vastandus ei ole õigustatud. Usun, et kodakondsuse seadust on võimalik muuta ka selliselt, et muudatused ei ole üksnes tehnilised ...

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Sven Mikser

... vaid on sisulised ja vajalikud, aga ei muuda põhialuseid. Kas teie arvates selline võimalus eksisteerib?

Andres Herkel

Me peame siin lõpuks langetama otsuse, kas seda eelnõu toetatakse või ei toetata, ja Sven Mikseril on kahtlemata võimalik öelda, et ta loobub must-valgest liigendusest ja jääb selles küsimuses erapooletuks. Tegelikult on siin tõesti vastuolu ja erinevad tõlgendused, mida näitab ka komisjoni hääletustulemus. Me saame sellest probleemist erinevalt aru. Jah, üks osa komisjonist leidis, et tegemist on kodakondsuspoliitika aluste muutmisega, eeskätt teadliku tahteavalduse küsimuses. Teine pool komisjonist leidis, et tegemist on pigem tehnilise muudatusega. Mõlemad seisukohad on olemas ja mina komisjoni esindajana ei saa kuidagi öelda, et üks seisukoht on halvem kui teine. Võib-olla ma hiljem tulen siia pulti tagasi ja väljendan ka oma isiklikku seisukohta, aga komisjoni esindajana ma seda ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Hea ettekandja! Ma küsin komisjonis arutatu kohta. Komisjoni protokollis on kirjas, et tegu on võib-olla tõesti aja jooksul väheneva probleemiga, aga ikkagi probleemiga, millele on juhtunud teiste hulgas tähelepanu ka meie õiguskantsler. Kas kohal viibinud Siseministeriumi esindaja või komisjoni liikmed avaldasid arvamust, millal see probleem siis ära võiks laheneda? Nii kaua, kui probleem on õhus, on meie kohus see lahendada. Kas oli juttu ka sellest, millal me siis võime öelda, et seda probleemi Eestis enam ei ole ja teemat ei ole vaja üldse päevakorda võtta?

Andres Herkel

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et selle probleemi täielikku ärakadumist meie oma eluajal ei näe. Kodakondsuseta isikuid on riikides ikka ja nendel sünnib ka lapsi. Aga küsimus on selles, kas see on ulatuslik probleem, kas meil on tegemist väga paljude määratlemata kodakondsusega isikutega või enam mitte. Eesti riik on kindlasti astunud väga pikka sammu sinnapoole, et probleem on hakanud vähenema. Niisugust olukorda, et üldse ei ole kodakondsuseta isikuid ja nendel ei sünni lapsi, ilmselt kunagi ei tule.

Aseesimees Jüri Ratas

Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Andres, sa ütlesid, et tegemist on sellise 1600-pealise kontingendiga. Vähenemise tendents on ja võib-olla see ongi siin kollase nupu koht. Aga ma ei saa ikkagi aru, kui see kildkond väheneb päris kiiresti, miks üldse selle asjaga täna tegelda?

Andres Herkel

Kodakondsuspoliitika on alati olnud teravate arutelude objekt. Ma arvan, et komisjoni arutelu oli võib-olla tarvilik mõnede küsimuste taasteadvustamiseks – kas või selle taasteadvustamiseks, et tegelikult on Eesti riigis kõik asjad korras. Aga nagu ma juba ütlesin, komisjoni ettepanek on eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. See on nüüd saali valiku küsimus, kas me tegeleme sellega edasi või ei tegele. Eks iga Riigikogu liikme küsimus ise-

endale on, miks ja mille nimel ta ühele või teisele klahvile vajutab.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te olete mitu korda ütelnud, et see seaduseelnõu siiski teatud põhimõttelisi aluseid korigeerib Eesti kodakondsuspoliitikas ja et meie kodakondsuspoliitika ei näe ette kodakondsuse andmist ilma tahteavalduseta. Oleme seni võtnud kodakondsuspoliitikat kui ühte väga jäika poliitikat. Oleme väga palju rääkinud inimressursist, täpsemalt Eesti inimressursi nappusest ja pidevast vähenemisest. Kas te ei arva, et senine kodakondsuspoliitika, mis on sündinud vahetult pärast Eesti taasiseseisvumist, on meie praeguses inimressursi olukorras liiga jäik? Kas ei ole käes paras hetk natukenegi Eesti kodakondsuspoliitika põhimõtteid muuta?

Andres Herkel

Mina isiklikult arvan, et see ei ole olnud liiga jäik. Aga komisjonis küsimust päris sellisel kujul ei tõstatatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh, hea ettekandja! Kas komisjon arutas ka sellist inimlikku küsimust, mida hea kolleeg Ossinovski siin nimetas. Et nende sadakonna imiku puhul, keda see küsimus puudutab, võib olla tegu kas vanemate teadliku valiku või pere sotsiaalsete probleemidega. Kui nüüd riik saaks linnukese kirja, aga perega keegi sisuliselt edasi ei tegeleks, kas see oleks hea lahendus? Mulle isiklikult tundub, et hoopis sellise perega järjekindel tegelemine oleks sellele lapsele parem. Kas seda sotsiaalset probleemi ja selle lahendamist ka arutati?

Andres Herkel

Aitäh küsimuse eest! See küsimus kerkis küll üles. Ruth Annus selgitas, et nende isikute hulgas tõepoolest on inimesi, kes on sotsiaaltöötajate pideva pilgu all. Nii et see probleem on olemas ja nende inimestega Eesti riik

kindlasti tegeleb. Aga nagu ma juba ütlesin, selle medali teine külg on, et määratlemata kodakondsusega inimeste staatus ja õigused Eesti riigis on heal järjel. Ent nendega tegeldakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, istungi juhataja! Hea ettekandja! Mina viibisin ka sellel põhiseaduskomisjoni istungil ja tänu sellele tean öelda, te olete jättnud rääkimata ühest teemast, mis seal arutlusel oli ja millele mina tähelepanu pöörasin. Ja nimelt: kodakondsuseta inimeste arv meil küll väheneb, aga samas on olulisel määral suurenenud Venemaa kodanike arv. Kas te võiksite natukene valgustada ka seda arutelu komisjonis?

Andres Herkel

Palun vabandust, et ma selle välja jätsin, aga see arutelu juba kajastus siin suure saali küsimuste-vastuste voorus reljeefsel. Ja oma ettekandes ma komisjonis kõlanud seisukohti vahendades sellele siiski oma arvates ka osutasin. Jah, Venemaa kodanikud Eestis võivad olla probleem. Samal ajal on üsna illusoorne lootus, et kui see on nende inimeste teadlik valik, siis ühe riikliku regulatsiooniga me ütleme neile nii: meie arvame, et te ei peaks seda valikut tegema. Ei usu, et see annaks mingi kvalitatiivselt teistsuguse tulemuse, et me saaksime sellise manipulatsiooni abil väga teadlikke Eesti Vabariigi kodanikke juurde. Seda lihtsalt ei juhtu. See on meie seisukoht küsimuse niisuguse püstituse puhul.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Kas komisjonis arutleti ka sel teemal, et Eesti on nüüd taas 20 aastat iseseisev olnud, aga meid on siin 15–20% vähem kui 20 aastat tagasi? Seega kas senine kodakondsuspoliitika on olnud toeks meie rahvaarvu vähenemisele või suurenemisele? Tegelikult on ju tegemist väga suure miinusega, inimesi on 15–20% vähem, ja minu arvates on ka kodakondsuspo-

liitika sellele vähenemisele kaasa aidanud. Kas oli sellel teemal juttu?

Andres Herkel

Aitäh, härra Kaljuvee! Me olime eelmises Riigikogu koosseisus mõlemad põhiseaduskomisjonis ja seal arutati ka väljarännet Eestist. Kahtlemata on see probleem. Mis aga puutub määratlemata kodakondsusega inimestesse Eestis, siis mulle tundub, et nad peavad Eestit küllaltki heaks elupaigaks ning nende massilist väljarändamist ei ole toimunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin veel, kuna te tundute olevat väga hästi kursis viimaste arvandmetega. Te ütlesite, et neid lapsi, kes kõne all olevasse kategooriasse kuuluvad, on praegu juba alla 1600. Seega mõne kuuga on neid 130 võrra vähemaks jäänud. Kas te teate ka, tänu millele see vähenemine on toimunud? Kas nendest inimestest on saanud Eesti kodanikud või on nendest saanud Venemaa kodanikud või on nad lihtsalt 15-aastaseks saanud ja sealt grupist välja langenud või näiteks on nad Eestist ära läinud? Kas teil selline statistika on olemas?

Andres Herkel

Ma arvan, et kõik need tegurid võivad olla esindatud. Aga nagu valitsuse esindaja ka komisjonis ütles, on varem sündinud aastakäikudes selliseid lapsi märksa rohkem ja järelikult on 15-aastaseks saamine üks oluline põhjus, miks nende arv on vähenenud. Mis puutub kõige värskematesse andmetesse, siis sain Siseministeeriumist äsja täpsustuse, et eelmise nädala lõpu seisuga oli meil alla 15-aastaseid määratlemata kodakondsusega isikuid 1593 ning elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elavaid määratlemata kodakondsusega isikuid kokku 98 481.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Korduvalt on räägitud sellest, et Eesti kodakondsuse võtmise alternatiiv on võtta Vene kodakondsus, ja me oleme käinud nagu

kassid ümber palava pudru, arutades, kas seda arvu peaks vähendama või mitte. On küsitud, mida teevad Vene kodanikud näiteks siis, kui peaks puhkema sõda Eesti ja Venemaa vahel. See küsimus on küll natuke naiivne, sest kui sõda puhkeb, siis sõdiva riigi kodanikud interneeritakse. Kas te olete mõelnud selle peale, kui palju peaks meil sel juhul olema interneerimislaagreid ja kas on võimalik need inimesed kõik ära interneerida? Kas see on võimalik? On see üldse plaanis või valime mingisuguse muu praktika? Ja kas ei oleks ikkagi otstarbekas seda potentsiaalset hulka vähendada, vähemalt lojaalsete inimeste osas?

Andres Herkel

Aitäh, härra Must! Ma pean sellele küsimusele vastama nõndaviisi, et põhiseaduskomisjonis seda teemat ei arutatud. Ma ei tea, millisesse Riigikogu komisjoni te kuulute, aga võib-olla peate selle tõstatama riigikaitsekomisjonis. Mina jään vastuse võlgu.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Te ütlesite, et Eestis on määratlemata kodakondsusega inimestele võrdlemisi head tingimused loodud ja et nad ka ise peavad Eestit võrdlemisi heaks paigaks, kus elada. Me teame ka, et üks meie naaberriik on nendele isikutele loonud soodsamad tingimused riiki sisenemiseks kui Eesti kodaniku passi omavatele inimestele. Samas tahaksin anda teile võimaluse ümber lükata eksimulje, mis võib-olla jäi ja mida te kindlasti ei mõelnud: kuidas teile tundub, kas määratlemata kodakondsus on või peaks olema ihaldusväärne staatus?

Andres Herkel

See ei tohiks olla ihaldusväärne staatus, kuigi teatud viisareeglitega on sellele võib-olla tõepoolest kaasa aidatud. Aga samal ajal on arenenud demokraatliku riigi kohus tagada oma territooriumil elavatele inimestele võimalikult hea õiguslik seisund. Ja minu jaoks on oluline, et Eesti ei ole kindlasti riik, kus selliste inimeste õigusi rikutakse, ehkki tihtipeale võib teatud teiste riikide praktika tõttu tekkida assotsiatsioon, et määratlemata kodakondsus-

sega isikutel on peale kodakondsuse, mis on jäänud määratlemata, kindlasti ka midagi muud puudu. Eestis see õnneks nõnda ei ole. Aga see staatus ei tohiks olla ihaldusväärne.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan nüüd läbirääkimised. Palun kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon tegi õilsa ettepaneku vähemalt pakkuda Eestis igale vastsündinud lapsele kodakondsust ja Eesti Keskerakonna fraktsioon on sellega nõus. Pikemat põhjendust vist ei ole vaja. Piisab meeldetuletamisest, et ka 2008. aastal oli analoogiline eelnõu siin saalis olemas, ainult ettekandja oli teisest soost – see oli Evelyn Sepp – ja number oli teine: 306.

Põhiseaduskomisjon teeb mitte sugugi vähem õilsa ettepaneku selle eelnõu menetlemine lõpetada, sest tema kaitseb ... kuidas see oligi? ... kodakondsuspoliitika põhimõtteid. Vaat sellega nõustuda ei saa ja nagu korralik inimene, ma selgitan seda seisukohta.

Kui mu mälu mind ei peta, siis eelmine aasta sündis Eestis umbes 14 000 last. Tähendab, kui tempo ei ole langenu, siis iga päev sünnib keskmiselt 40 last. Praegu see nii ei ole nagu vanasti, aga kujutage ette, et ühes sünnitusmajas on sellises meie saali suuruses ruumis kõrvuti need 40 last – ilusad roosad ja helesinised tekikesed ümber. Keegi pahatahtlik inimene võiks selle asja peale kohe küsida, et see on meie ühiskonna mudel: punane pass – Venemaa Föderatsioon, sinine pass – Eesti Vabariik, aga kus on hallid tekid? Neid ei ole. See tähendab, on poisid ja tüdrukud, mitte midagi muud. Imikud on äsja söönud, rinda imevad ja magavad rahulikult, aga nende uni ei ole nii muretu, nagu tahaks.

Kuningas Herodese ajast on väikelapsi ähvardanud mingid ebameeldivused. Ja ebameeldivusi hakkabki tulema. Astub sisse Eesti Vabariigi siseminister Ken-Marti Vaher, võtab taskust ühe paberi ja hakkab kõva häälega lugema: "Rahvusvaheline õigus ei luba anda massiliselt kodakondsust isikutele, kellel puudub riigiga sügavam side." Kellele ta seda

ütleb? Ta ütleb seda eile sündinud lastele! Mida teie teeksite nende voodi ääres? Minister jätkab: "Rahvusvahelise kohtu arvates on" – siin tuleb see peamine lause! – "sidemete üle otsustamisel tähtis välismaalase tavaline elukoht, tema huvide keskne asukoht, perekondlikud sidemed ja ustavus riigile." Selge see – mis huvi võib neil olla! Üks kägiseb, teine pissib pampersi sisse. Ma tuletan veel kord meelde: me ei räägi nende vanematest, me räägime lastest, äsja sündinud lastest. Komisjonipoolne kaasettekandja ei suutnud mulle selgeks teha, kuidas on võimalik kontrollida imiku ustavust riigile. See küsimus jääbki õhku rippuma. Minister loeb edasi: "On oluline rõhutada, et Eesti kodakondsuse andmisel kehtib põhimõte, et kodakondsuse võib saada isik, kes on integreerunud Eesti ühiskonda." See tähendab, et selles ruumis, kus need 40 imikut on, on väidetavasti 30 Eesti ühiskonda integreerunud, 10 aga ei ole. Kui nii, siis palun selgitage mulle, mis asi on integratsioon ja kuidas te kavatsete neid 24-tunnise elustaažiga lapsukesi integreerida!

Vaadake, kolleegid, iga hea asja võib põhja lasta, nagu ütles Gerassim, kui ta Mumuu tiiki uputas.

Palun natuke aega juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit juurde!

Mihhail Stalnuhhin

1983. aastal olin ma Kasahstanis ja mul oli seal säärane õnn, et meile anti lihakonservi, mis oli toodetud 1949. aastal. Meie kodakondsuspoliitika on nagu seesama konserv. See on sügavkülmitus seisnud ega vasta enam meie dieedile. See on vaja vähemalt üles sulatada ja kontrollida, ega ta juba ei haise.

Nii et Keskerakonna fraktsioon toetab seda seaduseelnõu ja selle dialoogi jätkamist ning palub komisjoni otsust mitte toetada! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Nüüd palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Andres Herkeli!

Andres Herkel

Lugupeetud juhataja! Kuna ma olin enne siin puldis põhiseaduskomisjoni esindajana

pisut kammitsetud olukorras, siis markeerin nüüd mõne sõnaga Isamaa ja Res Publica Liidu seisukohad. See viimane sõnavõtt, naljatlemine teemal, millised mõtted on peas vastündinud lastel ja kuidas nad otsustavad, ei olnud kindlasti kuigi kohane. Nende laste eest tõepoolest saavad selle otsuse teha nende vanemad ja Eestis on põhimõtte, et kodakondsus jookseb *ius sanguinis*'e liini pidi, mitte sünnijärgselt, ja see on kõigiti asjakohane.

Nüüd mõnest osutusest, mis siin täna võrdlemisi dramaatiliselt kõlasid. Kõigepealt väide, et kodakondsuse taotlejate arv on langustrendis sellepärast, et kodakondsuse saamine Eestis on raske. Ma käisin meie delegatsiooni koosseisus eelmisel nädalal Prantsusmaal – meid on siin mitu inimest, võib-olla mõni tahab veel pärast mind kõnepulti tulla. Tutvunud sealse kodakondsuspoliitikaga, ei saa kuidagi järeldada, et Eesti kodakondsuspoliitika on eriti karm. Kodakondsuse taotlemise langustrendi põhjused on loodetavasti tänastest küsimustest-vastustest selgelt välja tulnud. See trend on esile tõusnud eeskätt sellepärast, et määratlemata kodakondsusega isikute staatus on hästi kaitstud. Teiseks, kodakondsuseta isikute probleemi on Eestis lahendatud väga intensiivselt. Nagu juba öeldud, me oleme seda lahendanud nüüd juba pea 20 aasta vältel, kusjuures alguses oli määratlemata kodakondsusega isikuid umbes pool miljonit. Et sellise languskõvera pealt tekib teatud stabiliseerumine, on täiesti loogiline ja loomulik, nii et ma ei näe siin väga suurt probleemi.

Lõpuks küsimus, mida teha inimestega, kes on teadlikult valinud Venemaa kodakondsuse. Kuidas neist teha tulevikus Eesti kodanikud? See ei ole kindlasti lahendatav sellega, et me lihtsalt jätame selle otsustusetapi vahelt ära, et mingisugust otsustamist pole vajagi. See pigem hägustab inimeste arusaama sellest, mis on üldse kodakondsus ja mis on kuuluvus ühe või teise riigi kodanikkonda. Me oleme seisukohal, et need otsused tuleb teha teadlikult kas lastel, kui nad on pisut suuremad, või nende vanematel. Ja selle võimaluse äravõtmine on tõepoolest kodakondsuspoliitika ühe olulise põhimõtte muutmine. Kui siin parafraseerida veel kord Jaak Alliku ja Juku-Kalle Raidi vahel küsimuste esitamise kaudu tekkinud mõttevahetust, siis võiks öelda nii, et ignorantsete lapsevanemate mitteignorantsed lapsed saavad

15-aastaselt teha täiesti mitteignorantse valiku. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Eelnõu algataja esindajana ma kindlasti ei pea siin üle kordama, et me toetame esitatud eelnõu ning loodame saali toetusele ja mõistmisele. Kodakondsuse seadus on üks Eesti Vabariigi seadusi, mis, jumal tänatud, ei ole meile jumalast antud, vaid on meie endi vastu võetud ning mida me aegade ja olude muutumisel või ka siis, kui me sellesse seadusesse sisse kirjutatud või sinna sisse ununenud apsudest teadlikumaks saame, kindlasti saame muuta. Meie ettepanud muudatus ei ole pelgalt tehniline. See on sisuline ja see on märgiline. Ning see märk on kindlasti positiivne – see ei ole selline, mis õonestaks või püüaks läbi saagida meie kodakondsuspoliitikat või, hoidku jumal selle eest, meie riikluse põhialuseid. Ei!

Umbes-täpselt kaks aastat tagasi ütles siinsamas Riigikogus õiguskantsler Indrek Teder: "Kehtiva elamisloaga kodakondsuseta vanemate alla 15-aastastele lastele võiks naturalisatsiooni korras anda Eesti kodakondsuse, kui vanemad ei ole selle vastu. Täpsustuseks rõhutan, et see on kodakondsuse omandamine naturalisatsiooniga, mitte sünniga. Selline käik oleks positiivne nii arutelu käivitamiseks kui ka reaalne tegu näitamaks, et Eesti võtab kõiki oma kaasmaalasi tõsiselt."

Me oleme rääkinud päris pikalt sellest, et me võiksime Eestis jõuda ühel heal päeval ja miks mitte juba nähtavas tulevikus selleni, et meie inimeste suhet oma riigiga võib iseloomustada kui Eesti kodakondsusel põhinevat patriotismi.

Üks ettekandjatest ütles, et kodakondsuseta olek või siis määratlemata kodakondsus ei peaks olema ihaldusväärne, see ei peaks olema ühes riigis elava inimese normaalne staatus. See tähendab, et selliste inimeste arv peaks vähenema. Jah, tõsi, too arv ongi aastatega vähenenud, aga see peaks kindlasti veelgi vähenema sellelt ligi 100 000-lt, mis see näitaja praegu on.

On ka küsimus, mis riigi kodakondsuse need inimesed valivad – need inimesed, kes on näiteks 15 aastat siin elanud ning suhelnud Eesti riigi ja tema süsteemidega. Küsimus on: kas me julgustame neid inimesi? Kas me anname neile Eesti riigina märku, et me soovime neid endi hulka kaaskodanikeks, või anname neile mingisuguse teistsuguse signaali? Olgem ausad, täiesti neutraalne Eesti riik selles küsimuses ju olla ei saa. Sotsiaaldemokraadid leiavad kindlasti, et me peaksime neid inimesi julgustama saama Eesti kodanikeks, olema kodanikud koos kõigi sellest tulenevate kohustuste ja õigustega.

Eelnenud sõnavõttudes avaldati ka arvamust, et kuna kõnealuste isikute arv on statistiliselt vähenev, trend on positiivne, siis on sellega justkui mõttetu tegeleda. Ma arvan, et kui meie võimuses on lahendada mõne seadusepsu või -lünka korrigeerimisega tuhande või saja või kümne või isegi ühe inimese probleem, siis meie kui Eesti seadusandjate kohus on seda teha. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 68 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 68 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 47 Riigikogu liiget, vastu 40 ja 2 erapooletut leidis ettepanek toetust. Eelnõu 68 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 5.)

Oleme viienda päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

6. Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu (67 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu 67 esimene lugemine. Ma palun ette-

kandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Analoogne meie fraktsiooni esitatud eelnõu oli menetluses ka eelmises kogus ja eesmärk oli lahendada probleeme, mis on tekkinud füüsiliste isikute ja riigi vahel sellel hetkel, kui nad maksavad makse. Tollest eelnõust läks tookord käiku pool ehk siis Riigikogu pidas võimalikuks seda, et kui füüsiline isik lõpetab oma tegevuse, isa annab näiteks oma talu pojale üle, siis riik ei peaks tulumaksuga sinna vahele torkima minema. Tõsi, nüüd on selgunud, et seda seadusega antud võimalust täpsustav ministri määrus on veel siiani vastu võtmata, aga küll me jõuame rahandusministri käest ka lõpuks küsida, millal see määrus vastu võetakse.

Tookord jäi teine pool eelnõust lahenduseta ja me pakume selle teile nüüd uuesti välja sellel lihtsal põhjusel, et peame seda õigeks. Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise eelnõu eesmärk on väga lihtne: tagada haigestumise korral samasugused tingimused sellele inimesele, kes käib palgatööl, ja sellele inimesele, kes töötab füüsilisest isikust ettevõtjana. Asi on ju selles, et esimesed kolm päeva koheldakse neid võrdselt ja alates üheksandast päevast ka ühtemoodi ehk siis sõltuvalt sellest, kuidas nende pealt on sotsiaalmaksu makstud või kuidas nad ise on sotsiaalmaksu maksnud, saavad nad ka haigusraha. Neljandast kaheksanda päevani jätkab töandja palgatööd tegevale isikule palga maksmist, aga füüsilisel isikul ei ole kedagi, kes saaks talle palga maksmist kuidagi jätkata. Ettepaneku sisu on lihtne: kompenseerida füüsilisest isikust ettevõtjale see osa tema haiguspäevadest sellisel põhimõttel, et kui palgatöötajal kompenseeritakse saamata jäänud palk, siis füüsilisest isikust ettevõtja puhul võiks maksude kaudu arvestada seda, et tal jääb tulu saamata. Selle mahaarvatava summa leidmine ei olegi teab mis keeruline, sest FIE on sotsiaalmaksu maksnud ka varem. See käiks tema varem makstud ja deklareeritud tulude alusel ehk nende päevade võrra, kui ta haige on, oleks tal õigus haiguslehe alusel vähendada oma sissetulekuid ja seetõttu maksta ka vähem makse. Nii nagu palgasaajal kuulub haigusüh-

vitis tulumaksu alla, peaks ka FIE-l kuuluma see mahaarvamine maksustamisele tulumaksuga ja siit siis vajadus muuta tulumaksuseadust.

Nii lihtne see ettepanek ongi, ei midagi keerulist. Kutsun kõiki üles seda toetama!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma täna ettekandjat. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Urve Tiiduse!

Urve Tiidus

Tere päevast kõigile! Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Rahanduskomisjoni nimel teen teile väikse kokkuvõtte, kuidas sotsiaaldemokraatide esitatud eelnõu 67, tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu komisjonis menetleti.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas eelnõu selle aasta 8. juunil ja rahanduskomisjoni päevakorras oli see arutusel 18. oktoobril, eelmisel nädalal. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Eiki Nestor. Vabariigi Valitsuse seisukohti tutvustas eelnõu arutusel Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro ja kohal oli ka Tanel Ruusmaa, kes on selle osakonna peaspetsialisti asendaja. Nagu lugupeetud Eiki Nestor siin juba mainis, esitaja sõnastuses on eelnõu eesmärk võrdsustada füüsilisest isikust ettevõtjate ehk kõnekeeles FIE-de olukord haigushüvitise osas palgatöötaja omaga. Selleks soovitakse anda FIE-dele õigus arvata ettevõtlustulust maha haiguse tõttu saamata jäänud ettevõtlustulu 4.–8. haiguspäeva eest ja mahaarvamise aluseks oleks Maksu- ja Tolliametile esitatud eelmise aasta isikustatud sotsiaalmaksu andmed. Esitaja plaani järgi on eelnõu kavandatud jõustuma järgmise aasta 1. jaanuaril.

Arutelu komisjonis oli tõine ja sugugi mitte nii kirglik, nagu eelmises päevakorrapunktis käsitletud eelnõu arutelu teises komisjonis tundus olevat. Härra Nestor andis ülevaate selle eelnõu mõttest, eesmärgist ja selgitas asjaolusid. Ta ütles ka komisjonis, et on väga rõõmus selle üle, et varem esitatud samasisulisest eelnõust võeti vastu üks osa, mis sisaldas veel ühte muutust FIE-de olukorras. Selle järgi

võivad nad anda oma ettevõtte lastele üle tulumaksuvabalt. Nüüd on mitmendat korda Riigikogu ees selle eelnõu teine pool (eelmine eelnõu oli 841 SE).

Arutelu käigus esitas Rahandusministeeriumi esindaja Vabariigi Valitsuse seisukohad. Valitsus ei toeta eelnõu ja sellekohane seisukohavõtt esitati Rahandusministeeriumi kirjas juba 26. juulil. Põhjendused olid järgmised. Öeldakse, et tulumaksuseadus ei ole tervishoiuküsimusi puudutava regulatsiooni sätestamiseks sobiv seadus, need küsimused tuleks reguleerida pigem ravikindlustuse seaduses. Eiki Nestor esitas küll vastulause, et FIE-le saab hüvitada vaid saamata jäänud tulu, mitte palka, mistõttu tulumaksuseadus on just sobiv koht. FIE-de ja töötajate ühesugune kohtlemine ei ole põhjendatud, öeldakse valitsuse seisukohtades, sest töötegemise ning sellega seotud maksukohustuse kujunemise põhimõtted on FIE-del ja töölepingu alusel töötavatel isikutel erinevad.

Selgitan seda natukene. Sellest kirjast tulevalt on töötajal alluvussuhe tööandjaga, väike otsustusvabadus tööülesannete täitmisel ja ka töötegemisega kaasneva maksukohustuse kujunemise suhtes ning tööandjal on huvi kontrollida hüvitise maksmise põhjendatust. FIE on teistsuguses olukorras, temal alluvussuhe puudub, ta on enamasti omaenda pere-mehe, ta on vaba töötegemise aja, koha ja mahu kujundamisel ning tal on ka suuremad võimalused oma maksukohustuse kujundamisel. Samuti toodi välja see, et maksuhalduri koormus esitatud deklaratsioonide kontrollimisel oleks maksusoodustuse mõjuga võrreldes eba-proportsionaalselt suur ja eelnõu annab rahandusministrile volitused, mis tuleks põhiseaduse kohaselt ette näha seadustes. See oli üks põhjendus, miks see eelnõu ei ole vastuvõetav. Nimelt ütleb põhiseaduse § 113, et kõik maksu-õigussuhte elemendid peavad olema kindlaks määratud seadusega, aga selles eelnõus antakse rahandusministrile suuremad volitused.

Komisjonis oli veel küsimusi seaduseelnõu rahalise mõju kohta. Vastati, et negatiivset mõju ei ole. Käsitleti mõningaid maksuspetsiifilisi küsimusi, mis puudutas näiteks seda, et FIE-l tekib otsekohustus tulumaksu deklareerida ja pole väga kindel, kas see rõõmustab FIE-sid. Rahandusministeeriumi poolt oli selline info.

Komisjon langetas järgmised otsused. Ühehäälselt otsustati saata eelnõu tänaseks esimesele lugemisele. Hääletati ka seda, kuidas eelnõuga käituda, ja eelnõu otsustati esimesel lugemisel tagasi lükata. Selle poolt oli kuus ja vastu viis komisjoni liiget. Selline oli komisjoni otsus. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra istungi juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjoni arutelul oli jutuks ka meie eelnõu n-ö teise ringi efekt ehk siis see, et FIE võimalus saada 4.–8. haiguspäeva eest haigushüvitist motiveeriks FIE-t paremini ja ausamalt oma sotsiaalmaksu maksma?

Urve Tiidus

Seda teemat komisjon ei käsitlenud. Ma tean, et see oli päevakorras, kui eelnõu siin eelmisel korral menetleti, aga seekord see päevakorras ei olnud. Mina isiklikult ütlen selle kohta niimoodi, et mina usun inimeste maksu-kuulekusse ja aususesse eelkõige ja ainult.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma täna teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 67 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 67 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 45 Riigikogu liiget, vastu 25, erapooletuid ei ole. Eelnõu 67 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 6.)

Kuues päevakorrapunkt on käsitletud.

7. Käibemaksuseaduse § 15 muutmise seaduse eelnõu (69 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud käibemaksuseaduse § 15 muutmise seaduse eelnõu 69 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Väga austatud juhataja! Head kolleegid! Tutvustan teile seaduseelnõu, mis näeb ette toasoojale madalama käibemaksu kehtestamist. Meie ettepanek on alandada käibemaksu 20%-lt 9%-le. Käesoleva eelnõu eesmärk on leevendada koduomanike kõrgeid küttekulusid toasooja käibemaksu vähendamise teel.

Koduomanik on isik, kellel on elukoht, kus tal on tekkinud kodutunne. Vaadates kas või selle aasta sügise hinnatõuse, me näeme, et kohati on sooja hind tõusnud kuni 40%. Alates 2007. aastast on aset leidnud märkimisväärne küttehinna tõus ja see on toonud kaasa eluase- mekulude osakaalu suurenemise Eesti leibkonna rahakotis. Näiteks on ühe kolmetoalise korteri küttekulu kasvanud nelja aastaga 64%. Toasooja hinda on kergitanud üldine soojaallikate hinna tõus, aga ka käibemaksuga seotud muutused. Kui me ikkagi elame selles maailma piirkonnas, kus talved on külmad, siis ei tohiks elamine meie inimestele olla karistuseks. Ei ole normaalne, kui sügisel viivitatakse majade kütmisega, et hoida kokku raha, ja tulemuseks on hallitavad korterid ning nohused lapsed. Tavaks on saanud, et eelmise talve küttekulude maksmine lõpetatakse järgmise kütteperioodi alguseks. Ja siis tekib küsimus, kust leida raha, et neid elamuid, kortereid renoveerida ja soojustada. Tubade kütmine ei ole luksuskaup, vaid inimeste esmavajadus, nagu näiteks toit või ravimid.

Ülikõrged kommunaalkulud ei puuduta ainult eramajade omanikke, vaid ka korteriomanikke. Swedbanki eraisikute teabekeskuse hinnangul on elamukulude osakaal keskmise leibkonna rahakotis kasvanud väga lühikese ajaga 14,3%-lt 18,8%-le. Eesti inimestest elab 68% korterelamutes, millest 70% on vanemad kui 30 aastat. Külmade talvede tõttu on elanike

soojakulud viimastel aastatel oluliselt suurenenud.

Kui see eelnõu leevendab põhiliselt nende koduomanike kodukulusid, kes elavad korterelamutes, kus kasutatakse kaugkütet, siis Keskerakonna fraktsioon on andnud Riigikogu menetlusse ka alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muudatuse, millega vähendatakse alates 1. jaanuarist 2013 elektriaktsiisi Euroopa Liidu alammäärani, milleks on 1 euro. Sellega kaitstakse koduomanikke, kes kasutavad oma kodu kütmiseks elektrienergiat. Nende kahe eelnõuga kaitseb Keskerakond kõiki Eesti koduomanikke. Küttekulude vähendamisest võivad kõik koduomanikud, erinevalt kodualuse maa maksu kaotamisest, mille puhul võib elamuomanik oluliselt rohkem kui korteriomanik. Kui siia lisada see, et uuest aastast kaob ära erimärgistatud kütus, siis kasvab osal korteriomanikel, majaomanikel küttehind veel kuni kolmandiku võrra.

Toasooja käibemaksust rääkides tuleb meenutada ajalugu. Seitse aastat kehtis toasoojale 5%-line käibemaks, kuid 10. detsembril 2003 otsustati käibemaks tõsta 18%-ni. Nii viidigi käibemaks alates 1. juulist füüsilistele isikutele, elamu- ja korteriühistutele, kirikutele ja kogudustele, haiglat pidavatele isikutele ning riigi-, valla- ja linnaelarvest finantseeritavatele juriidilistele isikutele või asutustele 18%-ni. Kui 2007. aastani oli põhiliselt keskütteks kasutatav maagaas aktsiisivaba, siis 14. juunil 2007 tehti otsus, et see tõstetakse 157 kroonile 1000 m³ gaasi kohta. Nii et ühel ajal mõjusid nii käibemaksu tõus kui ka aktsiisi tõus. Nagu te kõik väga hästi mäletate, tehti aastal 2009 kolm negatiivset lisaeelarvet. Teise negatiivse lisaeelarvega tõsteti 2009. aasta juulis kaupade ja teenuste käibemaksu määra 18%-lt 20%-ni, seda kõigil nendel kaupadel, mille kohta ei kehtinud erandid. Seega kergitati ka toasooja käibemaksu määra 2% võrra. Lisaks sellele tõsteti veel maagaasi ja teiste fossiilsete kütuste aktsiisi. Maagaasi aktsiis on nullist tõusnud 367 kroonini 1000 m³ kohta. Gaasitarbijaid lohutati sellega, et maailmaturul on gaasi hind langemas, aga kuna gaasi hind on seotud vedelkütuse hinnaga, siis on siingi toimunud suur hinnatõus. Mitme piirkonna korteriühistud ei ole suutelised soojatootjatele õigeaegselt sooja eest tasuma ja nii tekivad võlad, mida makstakse

järgmise kütteperioodi alguseni. Nii kestab see aastast aastasse ja vaba raha, mille abil elamuid soojustada, ei saagi inimestel tekkida.

Pidev kaudsete maksude tõstmine on viinud meid olukorda, kus riigieelarve täitmise nimel tuleb koduomanikel kanda suurt koormat. Käibemaksu langus annaks inimestele märku, et riik hoolib neist, ja nad ei peaks otsima endale uut elukohta kuski soojemates riikides. Kuna inimeste ostujõud on juba pikka aega vähenenud, siis oleks õige aeg mõelda sooja käibemaksu alandamise peale. See peaks sobima ka mõlemale koalitsioonipartnerile, kes võitlevad selle nimel, et vähendada kodukulusid, ja selle nimel, et vähendada makse. Inimestel jääks rohkem vaba raha kätte ja nad saaksid kasutada seda oma äranägemise järgi. Millal on siis veel parem makse vähendada kui mitte ajal, kui meil riigis on korralik majanduskasv?

Seletuskirjas on toodud ka selle seaduseelnõu analüüs. Eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigustega. Seaduse mõjul väheneks käibemaks 20%-lt 9%-le alates järgmise aasta 1. jaanuarist. Selle kulu eelarvele oleks 17,1 miljonit eurot ja kulude katteallikana me näeme astmelist tulumaksu. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Ma loodan, et sa mäletad selle aasta valimisreklaami, kindlasti mäletad. Isamaa ja Res Publica Liit lubas, et vähendab inimestele kommunaalkulusid poole võrra. Samas kannad sina praegu ette eelnõu, mis aitaks neil oma lubadust täita, vähemalt soojuse kogumaksusest teeb see umbes ühe kümnendiku või ühe üheteistkümnendiku. Arvestades kommunaalkulutuste bilanssi, oleks 5% juba olemas. Mis sa arvad, miks nad ei toeta selliseid asju, mis selgelt aitavad täita nende valimislubadusi?

Tarmo Tamm

Aitäh küsimuse eest! Enne valimisi lubati paljutki, aga ma tean, et mitmest lubadusest on juba taganatud. See oleks tõesti üks konkreetne meede, mille kaudu me saaks vähendada kõikide koduomanike kodukulusid. Ja ma ütlen veel kord, et me elame sellises karmis

kliimas, kus on talv, mil inimeste rahakotist läheb ikkagi 20% ainult eluasemekuludele. Milleks meil siis veel raha jätkub? Aga miks nad eelnõu ei toeta, seda peaks ilmselt nende käest küsima.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Eelmisel nädalal tõi riigikontrolör oma ettekandes välja tõsiasja, et meie riigieelarves on fikseeritud kulude osatähtsus kasvanud 75%-ni, ehk siis vabalt ümberjagatavat raha on ainult üks neljandik. Selle üks põhjus on, et maksutulud on juba ette ära suunatud. Meil on praegu jäänudki vaid kaks maksu, mis laekuvad 100% eelarvesse – need on käibemaks ja raskeveokimaks. Oma eelnõu menetlusse andes te olite teadlikud, et see eelnõu vähendab käibemaksu laekumist. Kas te arvate, et me tõesti peaksime veelgi suurendama fikseeritud kulusid ja vähendama vabalt ümberjaotatavate vahendite osa?

Tarmo Tamm

Aitäh, küsimuse esitaja! Küsimus on selles, kus kohast käibemaksu võetakse. Käibemaksu saab võtta sealt, kus see ei mõjuta otseselt inimeste heaolu ja nende eluolu meie karmis talves. Loomulikult käibemaksu laekumine selle võrra väheneb, aga ma arvan, et inimesed kasutavad vabanevat raha teistmoodi ja käibemaks ei jääks riigile laekumata.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Tarmo Tamm! Riigikogu juhatajale on laekunud Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ettepanek pikendada Riigikogu täiskogu istungit teisipäeval, 25. oktoobril 2011. aastal kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Enne kui me asume päevakorrapunkti edasi käsitlema, peame selle ettepaneku läbi hääletama. Valmistume hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ettepaneku pikendada tänast Riigikogu täiskogu istungit kuni päevakorra am-

mendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 55 Riigikogu liiget. Kuna 95 Riigikogu liikme kohalolek eeldab pikendamiseks 63 poolthäält, siis ei leidnud ettepanek toetust.

Palun järgmiseks ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni aseesimehe Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Eelnõu arutati rahanduskomisjonis 17. oktoobril, mil eelnõu tutvustas Tarmo Tamm ja Vabariigi Valitsuse arvamuse esitas Rahandusministeeriumi aktsiisi- ja tollipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla. Vabariigi Valitsusele see eelnõu eriti ei meeldinud. Ja miks ei meeldinud? Põhjused olid kokkuvõtlikult järgmised: nimelt konstateeriti fakti, et käibemaks on üldine tarbimismaks riigieelarvesse tulu saamiseks ja vähendatud maksu-määrade rakendamisel saavad soodustust ka need, kes tegelikult riigi tuge ei vaja. Toetused peavad olema vajaduspõhised, mitte kõigile ühesugused. Lisaks öeldi ka, et maksusüsteemi kaudu soojusenergia üldine toetamine soodustab liigtarbimist ega motiveeri kokku hoidma ning keskkonda säästma, mis siis vist tähendab, et kui küte on odavam, siis köetakse rohkem, ollakse palavamas toas. Raha poole pealt toodi välja, et käibemaksu-määrade alandamine 9%-le võiks tulude väiksema laekumise tõttu maksma minna ligikaudu 18 miljonit eurot. Üldiselt peab Vabariigi Valitsus efektiivsemaks meetmeks otsetoetusi abivajajatele.

Komisjonis kerkisid üles järgmised teemad. Küsiti, milline on algataja arvates viis, kuidas eelarvest puudujäävad 18 miljonit eurot kompenseerida. Algataja vastus sellele oli, et astmelise tulumaksu kaudu. Samuti oli komisjonis liikmeid, kes arvasid, et soodustuse põhjendatus on küsitav, sest suuremad kasusaajad on just luksuspindade omanikud ja millegipärast toodi näitena eriti Kadrioru kortereid. Algataja kommentaar sellele oli, et 68% inimesi elab kortermajades ja oma kütteliiki valida ei saa, lisaks väheneks toimetulekutoetuse saajate arv, sest praegu arvestatakse küttekulusid ka toimetulekutoetuste puhul. Siis küsiti komisjonis, miks on algatajad eelistanud just soojusenergiat, mitte näiteks lastekaupu. Algataja kinnitas, et lastekaupade käibemaksu

vähendamise mõttest ei ole loobunud, aga üldiselt on soojusenergia hea koht, kus käibemaksu vähendada, kuna Konkurentsiamet piirab hinda ja seetõttu jõuaks hinnasoodustus suhteliselt hästi lõpptarbijani. Samuti tõstatati probleem, et maainimesed ei saa sellest käibemaksu vähendamisest suurt abi, sest maal kasutavad paljud puukütet. Algataja kommenteeris, et käibemaksu vähendamine on hea viis üldise olukorra leevendamiseks, ja võrdles seda kodualuse maa maamaksust vabastamise mõttega. Lisaks mainis algataja komisjoni istungil, et sellest muudatusest võidaksid ka kohalikud omavalitsused. Lõpetuseks küsiti algatajatelt, kas nende meelest on tegu hea eelnõuga. Algataja kinnitas, et nende meelest on tegu hea eelnõuga, kuid vaatamata sellele vastusele otsustas komisjon eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Hääled olid napilt, aga kindlalt 6 : 4. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur aitäh, Rannar Vassiljev! Kas soovitakse avada läbiriikimisi? Läbiriikimisi avada ei soovita. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 69 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb see meil läbi hääletada. Valmistume hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 69 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 43 ja vastu 26 Riigikogu liiget. Ettepanek leidis toetust ja eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 7.)

8. Sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (70 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks on Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin. Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Euroopa Komisjoni hinnangul peab Eesti tõhusama aktiivset tööturupoliitikat, võttes kasutu-

sele meetmed, mis hõlmavad noori ja pikaajalisi töötuid ning suure tööpuudusega piirkondi. Eelnõu eesmärk on töö kaotanud puudega inimese või noore (noorsootöö seaduse mõttes) võimalikult kiire töölerakendamise soodustamine ning majanduse elavdamine ajal, mil Eestis on töötuse määr 14,4%.

Lugupeetud kolleegid! Koalitsiooni soov ammandada tänane päevakord siin saalis ja sellel ajal langeb kokku minu sooviga olla kuskil teises kohas, sest täna on see haruldane juhtum, kus palju tähtsam ja huvitavam toimub väljaspool seda saali, nimelt Lossi platsil. Nii et sellega on kõik ja ma vastan meelsasti teie küsimustele. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Küsimusi on. Palun, Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on hea meel, et te sellise teema olete ette võtnud. Kas te olete kaalunud ka muid meetmeid, et seda probleemi lahendada? Sotsiaalmaksuerisustega on kindlasti lihtne mängida, aga võib-olla mõned muud meetmed aitavad tööpuuduse leevendamisele rohkem kaasa.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Jah, me oleme kaalunud ja neid meetmeid, mida me kavatsime teile pakkuda, on üsna ja üsna palju. Karta on, et sama tulemusega, nagu see ja kõik eelmised ettepanekud, mis on tehtud. Nii et pikemalt ma praegu teile jutustama ei hakka, räägime komisjonis ja hiljem siin saalis.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Mihhail Stalnuhhin! Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Andrus Saare!

Andrus Saare

Proua juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu oli rahanduskomisjoni istungi päevakorras 18. oktoobril s.a. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Mihhail Stalnuhhin. Vabariigi Valitsuse seisukohti tutvustas eelnõu arutelus Rahandusministri osakonna juhataja Lem-

mi Oro. Eelnõu eesmärki, küll väga lühidalt, Mihhail Stalnuhhin siin tutvustas: eesmärk on töö kaotanud puudega inimese ja noore võimalikult kiire tööerakendamise soodustamine ning selle kaudu majanduse elavdamine.

Arutelust komisjonis. Algataja esindaja sõnul on eelnõu põhiseisukoht, et kuus kuud töötuna arvel olnud puudega inimese või noore töölevõtmisel tasub sotsiaalmaksu riik. Sotsiaalmaksu tasub riik 12 kuu vältel ulatuses, mis ei ületa ühes kuus kahekordset töötasu alammäära. Vabariigi Valitsust esindava Rahandusministeeriumi esindaja komisjonis esitatud seisukohad olid järgmised. Vabariigi Valitsus ei toeta eelnõu. Esitatud olid ka Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi kirjad. Eestis rakendatakse puude või vähese töökogemusega isikutele, kellel töö leidmine on raskendatud, juba mitmeid tööle värbamist soodustavaid meetmeid, näiteks palgatoetus, tööharjutusteenused, mitmesugused toetused puudega isikute töölevõtmisel. Töötukassa osutab töötutele tööturuteenuseid ja muud tööle saamiseks vajalikku abi ning hüvitab tööandjale pärast puudega isiku töölevõtmist osaliselt ka töökoha ning töövahendite ümberkorraldamise maksumuse. Kehtiva seaduse kohaselt maksab riik sotsiaalmaksu töövõimetuspensioni saava isiku eest sotsiaalmaksu maksamise aluseks olevalt kuumääralt. Seda ületava töötasu osa eest maksab sotsiaalmaksu tööandja. Vajaduse korral saab puudega isik kasutada tugiisikuga töötamise teenust. Vastavalt tulumaksuseadusele ei maksustata tulumaksuga puudega inimese isikliku mootorsõiduki kasutamist sõiduks elukoha ja töökoha vahel. 16–24-aastase töötasu saab palgatoetusega tööle rakendada, kui ta on olnud töötuna arvel järjest üle kuue kuu ega ole tööd leidnud. Vastavalt sotsiaalmaksuseadusele on tööandjal õigus maksta enne tööleasumist töötuna arvel olnud isiku eest sotsiaalmaksu tegelikult töötasult. Neid meetmeid on veelgi.

Tuleb tunnistada, et diskussioon komisjonis just väga pikk ei olnud. Arutleti selle üle, mis vanuses on inimene noorsootöö seaduse mõttes. See vanus on 7.–26. eluaastani. Komisjoni liikmete seas jäi kõlama arvamus, et vajalikud meetmed noortele ja puudega isikutele töö leidmise hõlbustamiseks on mitmesuguste tööturuteenuste ja toetuste näol juba kehtestatud.

Kogu sellele informatsioonile tuginedes langetas komisjon järgmised otsused: saata eelnõu tänaseks esimesele lugemisele (see otsus oli konsensuslik) ning eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata (selle poolt oli 6 ja vastu 5 komisjoni liiget). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Sa ei valgustanud kogu komisjoni arutelu. Seal läks lahti väike arutelu, kui Rahandusministeeriumi esindaja mainis, et omal ajal siin väga tulisel arutelul olnud kodualuse maa maamaksust vabastamise administreerimise kulud on peaaegu sama suured, kui on see vabastuse summa. Sellel teemal tekkis väike arutelu, vahest räägiksid sellest ka.

Andrus Saare

Ma ei pidanud väga viisakaks tooniks hakata siin kiitma kodualuse maa maksust vabastamist. Sellest oli juttu niipalju, kui Rahandusministeeriumi esindaja kommenteeris lehes ilmunud väidet, et kas maksude administreerimine ei või väga kalliks minna. See pakkus väga elavat aruteluainet just opositsioonipoliitikutele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kas teie komisjonis oli arutelul ka statistika või oli informatsiooni selle kohta? Näiteks te mainisite teenusena ära tugiisiku kasutamise puudega inimese töökohal. Kas teil on üldse statistikat, kui palju seda Eestis kasutatakse ja kuidas see võimalik on, sest riik seda teenust ei rahasta ja see sõltub väga palju omavalitsusest. Tõsi, tööturuameti kaudu on seda lühiajaliselt võimalik taotleda, aga kas teil oli sellise küsimuse arutelul ka andmeid senise kasutuse kohta?

Andrus Saare

Tuleb tunnistada, et statistikat meil selle kohta ei olnud ja seda ei küsitud ka. Toodi välja ainult meetmed, mida on võimalik kasutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi teile ei ole. Suur tänu, Andrus Saare! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 70 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb see meil läbi hääletada. Me asume hääletamisprotseduuri juurde.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 70 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 43 ja vastu 26 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust ja eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 8.)

Tänaseks on päevakorrapunktid läbi arutatud ja istung on läbi saanud. Suur tänu osalemast! Ilusat päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.49.

Istungi kestus 2 tundi ja 49 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 26. oktoober 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Haldusreform
2. Tegevväelaste palgad
3. Eesti põllumajanduse konkurentsivõime
4. Riigieelarve ja prioriteedid
5. Kodakondsuspoliitika
6. Haldusreformi vajalikkus
7. Nursipalu harjutusväljaku arendamine

Istungi rakendamine

1. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (72 SE) kolmas lugemine
2. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (93 SE) kolmas lugemine
3. Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu (79 SE) teine lugemine
4. 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (99 SE) esimene lugemine
5. 2012. aasta riigieelarve seadusega seonduvalt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (100 SE) esimene lugemine
6. Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (106 SE) esimene lugemine
7. Erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (92 SE) esimene lugemine
8. Lennundusseaduse, meresõiduohutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (103 SE) esimene lugemine

9. Taimekaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Jüri Ratas

Tere päevast, austatud Riigikogu, austatud Vabariigi Valitsuse liikmed, head külalised, infotunni jälgijad! Alustame 26. oktoobri infotundi. Kõigepealt teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 43 Riigikogu liiget, puudub 58.

Tänases infotunnis osalevad kaitseminister Mart Laar, kes on ühtlasi peaministri ülesannetes, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ning välisminister Urmas Paet.

Head ametikaaslased! Kuna eelnevalt on registreeritud seitse küsimust, siis ma palun teil lähtuda sellest, et iga küsimuse arutelul saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust.

1. Haldusreform

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame. Esimese küsimuse on esitanud Riigikogu liige Priit Toobal, sellele vastab valitsusliige Mart Laar ja teema on haldusreform. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! IRL-i programmis aastateks 2011–2015 on punkt 61, milles öeldakse, et viiakse läbi haldusreform, millega tugevdatakse omavalitsusi ning muudetakse omavalitsused kohaliku arengu reaalseks suunajaks. See kõlab ju kenasti. Ka selle aasta kevadistel valimistel lubas IRL haldusreformi kiiresti läbi viia. Sel nädalal teatas teie koalitsioonipartner peaminister Andrus Ansipi suu kaudu, et mingit haldusreformi pole tarvis ja isegi sellest

rääkimine on otsekui vallutajate kombel käitumine. Kuidas plaanite haldusreformi teemaga edasi liikuda, sest nüüdseks on ilmselge, et koalitsioon selles küsimuses omavahel kokku ei lepi? Kas loobute haldusreformi läbiviimisest või asute otsima uusi teid ning poliitilisi partnereid haldusreformi tegemiseks?

Mart Laar

Aitäh küsimuse eest! See, mida kavatsetakse sel alal teha, on selgelt kirjas valitsusliidu koalitsioonileppes ja täpselt selle juurde me ka jääme. Seda me arutasime. Ma ei hakka salgama, et selles küsimuses, nagu teile on teada, oli erinevaid arvamusi juba valimiste ajal. Valijad andsid oma hinnangu. Valijad toetasid rohkem seda erakonda, kes leidis, et haldusreformi ei ole vaja teha. Kui küsija nüüd arvab, et Reformierakond oleks nagu mingisugune pidur, aga Keskerakond viiks Eestit kangesti edasi, siis ma tuletan meelde Keskerakonna hoiakuid haldusterritoriaalse reformi suhtes, mis ilmnisid eriti selgelt siseminister Looduse algatatud reformi puhul. Sellele reformile ei oldud mitte lihtsalt vastu, vaid oldi räigelt vastu. Nii et praegu ennast suure reformija sulgedega ehtida ei maksaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh! Samas intervjuus ütles Ansip, et omavalitsused ei ole mõeldud teenuste osutamiseks. Teenustega on tema sõnul nii, et kohalik omavalitsus võib neid osutada, aga ei pea osutama. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §-s 6 öeldakse aga, et omavalitsusüksuse ülesandeks on korraldada sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust jne. Kas te jagate oma koalitsioonipartneri Reformierakonna seisukohta, et omavalitsused ei ole mõeldud teenuste osutamiseks? Mille jaoks omavalitsused sellisel juhul üldse mõeldud on?

Mart Laar

Aitäh! Kuigi ma täiesti juhuslikult täidan hetkel siin teie ees seistes ka peaministri kohustusi, ei oska ma siiski peaministri sõnu tõl-

gendada. Ma soovitan seda küsida temalt endalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh! Ma tulen teie esimese vastuse juurde tagasi. Kas ma sain õigesti aru, et IRL on nüüdseks loobunud haldusreformi läbiviimisest?

Mart Laar

Aitäh! Ei, midagi sellist pole ma küll ütelnud. Te saite minust paraku täiesti valesti aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Kui te juba ajalugu meenutama hakkasite, siis ma lähen ka tagasi minister Looduse aega ja tuletan meelde, et ega teie ise seda haldusreformi kuidagimoodi ellu viidud ei saanud. Äpult lõppes see tookord ära. Sellepärast ma küsin edasi. Praegu te reformite kõvasti Kaitseministeeriumi. Kas ei ole oht, et IRL, kes pole kunagi reformidega eriti hakkama saanud, võib ka seal ebaõnnestuda? Mulle meenub ka relvaost Iisraelist teie peaministriks oleku päevil. Kas ei ole suur oht, et te keerate ka selle ministeeriumi tuksi? Vabandust väljenduse pärast!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased ja head valitsusliikmed! Mul on palve, et me jääksime ka täpsustavate või kohapeal registreeritud küsimuste puhul teema piiresse. Kui on võimalik neid teemasid laiendada haldusreformi peale, siis palun härra kaitseministril vastata!

Mart Laar

Teate, tahaks ju kangesti sellisele suurepärasele küsimusele vastata, kuid tulles vastu juhatajale ei õnnestu mul seda viimast küsimust kohe kuidagi haldusreformi peale laiendada. Palun väga vabandust!

Aseesimees Jüri Ratas

Teine kohapeal registreeritud küsimus, Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud kaitseminister! IRL-ile on haldusreform olnud ikkagi aastate jooksul, mitme Riigikogu koosseisu ajal eluküsimus. Nüüd me näeme, et Reformierakond ei lase teil seda teostada ja on selle mõtte maha kandnud. Meile jääb mulje, et te olete koalitsioonis justkui väikese venna staatuses. Kas ikkagi tasub koalitsioonis olla lihtsalt selleks, et seal olla, et lihtsalt seda mitte lõhkuda, nagu ütles üks teie erakonda kuuluv Riigikogu liige paari nädala eest?

Mart Laar

Aitäh! Ma ei saa kuidagi nõustuda teie hinnanguga meie osalemise kohta koalitsioonis, kuid isegi kui see tõele vastaks, siis ma arvan, et olla koalitsioonis väike vend on parem kui olla opositsioonis suur vend.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

2. Tegevväelaste palgad

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise küsimuse juurde. Teise küsimuse on esitanud Riigikogu liige Marianne Mikko, sellele vastab valitsusliige Mart Laar ja teema on tegevväelaste palgad. Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Eesti kaitsekulutused 2012. aastal paistavad silma ühelt poolt SKT-st 2% saavutamise, aga teiselt poolt karjuva ebaproportsionaalsuse poolest. Normaalne oleks, kui personalikulud, majandamiskulud ja suurvarustuse hanked oleksid kolm võrdset osa. Vähemasti vanades demokraatlikes NATO liikmesriikides on see nõnda. Eesti puhul on aga nii, et majandamiskulude ja varustushangete kasv moodustab kaitsekulutuste suurenemisest lõviosa, kuid inimene on paluja rollis. 2012. aastal suurenevad personalikulud vaid 8%. Teisisõnu: betoon ja sõjariist on tähtsad, aga sõjamees ise on kolmandajärguline. Mida kavatseb kaitseminister ette võtta?

Mart Laar

Aitäh selle küsimuse eest! Kindlasti lähtub kaitseminister eeskätt Marianne Mikko ja teiste sotsiaaldemokraatide sõnumitest, vähemalt võtan ma neid väga tõsiselt arvesse. Nagu on teatatud, meie sõdur jääb Eesti armeesse, mis on paljude teiste maade armeedega võrreldes hästi rahastatud. See oli konkreetne tsitaat küsijalt. Kui tahetakse, et rahastataks rohkem, siis olekski hea küsimus niimoodi esitada. Ma olen kindlasti valmis lahti seletama Kaitseministeeriumi eelarvet, olen valmis seletama, mida tähendab kasv ja mida tähendab ühe või teise kulu osa eelarves. Siis on, ma arvan, kõik selgemalt näha. Mis puutub viidetesse välisriikide kohta, siis ma soovitan küsijal andmed üle kontrollida.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Eks ma kontrollisingi. Eesti on kaitseväge personalikulude poolest teiste NATO liikmesriikidega võrreldes kõige närusemas seisus. Need on madalamad ka Läti ja Leeduga võrreldes. Kui keegi ütleb, et erinevalt õpetajast ei lähe Eesti kaitsevaelane Soome tööle, siis tegelikult läheb küll. Minu kui sotsiaaldemokraatliku mõtte "inimene ennekõike" pooldaja küsimus minister Laarile on lihtne. Miks on Eesti selline riik, kus tegevväelase palk on teiste NATO liikmesriikide silmis rohkem kui närune ja allohvitserid on sunnitud lahkuma erasektorisse?

Mart Laar

Aitäh! Õiendame ühiselt ära selle ranga eksituse, mille on teinud Eesti ajakirjandus, tsiteerides Marianne Mikkot, kes on ajakirjanduses öelnud täpselt vastupidi: "Meie sõdur jääb Eesti armeesse, mis on paljude maadega võrreldes hästi rahastatud." Lepime kokku, et kõik see, mida ka härra Kreitzberg eile ütles, on sellega ümber lükatud ja läheme jälle palgaküsimuste juurde. Meie kaitseväes ei ole palk küll olematu või madal, kuid seda ei olnud sellel aastal võimalik ka tõsta, nii nagu paljudel teistelgi aladel ei olnud võimalik palka tõsta. Ma pean seda kindlasti kahetsusväärseks. Ma pean kaitsevaelaste nagu mõne tei-

segi eluala esindajate palga tõusu vajalikuks ja oluliseks. Võin ainult enda nimel öelda, et kaitseminister nagu ka paljud teised ministrid või kogu valitsus ei kavatse nõustuda oma palga tõusuga, kuni me oleme suutnud selle küsimuse lahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Mis signaali annab liikmesriik Eesti oma NATO liitlastele, kui on selgunud fakt, et välismissioonile ei lähe üks või teine sõjaväelane mitte sedavõrd terrorismiga võitlema või demokraatiat edendama, vaid paraku selleks, et saada kokku rahanatuke, et osta oma perele ei midagi muud kui tavalist sõiduautot?

Mart Laar

Aitäh! Kindlasti tuleks siin vaadata sedagi, milliste motiividega lähevad välismissioonidele teiste riikide kaitseväelased. Kuid kui vaadata Eesti autoriteeti NATO-s, siis see on praegu äärmiselt kõrge, Eesti kaitseväelased on loonud Eestile hea nime, Eesti otsus suurendada kaitsekulutusi 2%-ni on loonud Eestile väga hea nime. Sellepärast me kõikide muude vajaduste rahuldamise kõrval neid otsuseid ka teeme.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan küsimuse käsitlemise.

3. Eesti põllumajanduse konkurentsivõime

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Ester Tuiksoo, sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Helir-Valdor Seeder ja teema on Eesti põllumajanduse konkurentsivõime. Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, austatud juhataja! Härra minister! Raamdokumentis "Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011–2015" on öeldud: "Eesti jaoks on oluline, et põllumajanduses ja toidutootmises kasutatakse ära parim teadusinfo ning suunatakse rohkem rahalisi vahendeid EL

teaduse raamprogrammidest põllumajandussektori teaduspõhisemaks ja innovaatilisemaks muutmiseks." Ometi kasutab Eesti praegu ja nagu näha ka tulevikus GMO-de sortide turule lubamise otsustes kahe teadlaste ja spetsialistide komisjoni arvamusi ning EFSA labori otsuseid. Miks ei ole Eestis planeeritud selles teadusvaldkonnas edasiarenemist? Keemiauringud on väga pikaajalised protsessid ja on ju teada, et GMO-de sortide pealetung avaldab tugevat mõju toidutootmise konkurentsivõimele kogu maailmas.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Sellega on nii, nagu on kõikidel elualadel: peab raha kokku hoidma. Ka põllumajandussektoris peab rakendus- ja baasuuringute puhul raha väga hoolikalt lugema. Kõike, mida me sooviksime ja tahaksime, me endale lubada ei saa. See on üks põhjus, miks me toetume ka rahvusvaheliste teadmistele. Minu arvates on põhjendatud ja õige, et me lähtume oma riigi seisukohtade kujundamisel rahvusvahelistest teadmistest ning teadlaste ja ekspertide seisukohtadest. Aga päriselt see nii ei ole, et me üldse GMO-de uurimisse ei panusta. Meil on, nagu ma ütlesin, rakendusuuringute programm. Selle rahastamist oleme paaril viimasel aastal isegi suurendanud, mitte vähendanud. See, millised projektid saavad seal heakskiidu, sõltub eelkõige teadlastest, uurijatest endist, sellest, millised on nende algatused, ja eksperdinõukogust, kes hindab erinevaid algatusi ning teeb siis ettepaneku, milliseid projekte ja taotlusi rahastada. Alati on taotlusi rohkem kui raha. Pingerida on just selline, nagu see on. Minu teada ei olnud seal enne mind ja ei ole ka minu ajal tegemist poliitiliste otsustega, vaid ministrid on projektide rahastamisel lähtunud selle eksperdinõukogu ettepanekutest. Ka mina olen nendest lähtunud. Kui tulevad head projektid, mis mahuvad pingerea etteotsa, siis neid kindlasti rahastatakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Austatud minister! Samas dokumentis on öeldud: "EL-i sees on

ühiks oluliseks lahendamist vajavaks küsimuseks otsetoetustele objektiivsete kriteeriumide kehtestamine (ühtlasemaks muutmine), et vähendada konkurentsimoonusi liikmesriikide vahel." Tegemist on ühe olulisema teemaga ÜPP tuleviku arutelu kontekstis. Viibisime kolleegidega eelmisel nädalal Prantsusmaa senatis, kus põllumajandusministrile esitati analoogne küsimus, mida ta arvab otsetoetuste ühtlustamisest Euroopa Liidu ulatuses. Ta ei arvanud sellest muud, kui et kõik peab samaks jääma, ja pälvis sellega suure aplausi. Minu küsimus teile on pisut filosoofiline: millega te suudate oma kolleegidele Euroopas selgeks teha, et neid aluseid on siiski vaja ja ühtlustada on vaja, et ka meie konkurentsivõime oleks ühisel turul arvestatav?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Otsetoetuste võrdsustamine on tõesti ühise põllumajanduspoliitika kõige olulisem küsimus. Siin on Euroopa Liidu liikmesriigid erinevatel seisukohtadel. Rindejoon on väga selge. Need, kes saavad põhjendamatult väikseid toetusi, taotlevad toetuste suurendamist, võrdset kohtlemist ja võrdseid tingimusi, ja need, kellel aastakümnete jooksul on välja kujunenud konkurentsieelised, ei taha nendest loobuda. Loomulikult on kõikides liikmesriikides sisepoliitiline surve just selline, nagu nende riikide põllumajandustootjatele kasulik on. Aga Eesti riik peab lähtuma üldisest Euroopa Liidu põhimõttest, mis tähendab võrdseid konkurentsitingimusi. Me rõhume sellele. See on meie trump, mida tegelikult ei ole vaidlustanud ei Euroopa Komisjon ega teised liikmesriigid. Mul on hea meel siinkohal tõdeda, et Euroopa Komisjon on järgmiseks perioodiks teinud väga õige suunaga ettepaneku saavutada kõikide liikmesriikide põllumajandustootjatele vähemalt 90%-line tase, mis tähendab, et suund on toetuste võrdsustamisele. Küsimus on ainult tempos. Möödunud nädalal oli põllumajandusministrite nõukogu Luksemburgis, kus kõikide liikmesriikide ministrid oma seisukoha avaldasid. Pean ütleva, et täpselt nii see rindejoon kulges: kõigi nende riikide ministrid, kus saadakse keskmisest väiksemaid toetusi, leidsid, et võrdsustamine on väga oluline, ning kõigi nende riikide ministrid, kus saadakse keskmisest rohkem, läksid sellest teemast mööda, aga ei vaielnud ka vastu. Mina

loodan tervele mõistusele ja solidaarsusele, seda mitte ainult Euroopa stabiilsusfondi arutelul, vaid ka ühise põllumajanduspoliitika puhul. Loomulikult loodan ka Riigikogu liikmete abile selle püha ülesande täitmisel, et saavutada võrdseid tingimusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kui kaugel on uue süsteemi väljatöötamine erimärgistatud kütuse puhul? Millal võiksite seda meile ja põllumajandussektorile tutvustada ning millal olete plaaninud selle uue süsteemiga alustada?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Põllumajandussektor peaks olema olukorrast teadlik, sest me oleme kõikide sektori katusorganisatsioonidega sellest rääkinud. Alles hiljuti rääkisime sellest ka põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogus, kus kõik osapooled on esindatud. Nii et sektor on asjast teadlik. Uuele süsteemile üleminek erimärgistatud kütuse kasutamise puhul põllumajandussektoris lükkub teadmata ajaks edasi ja jääb kehtima praegune olukord. Sellel on mitu põhjust. Kõigepealt, Euroopa Komisjon ei ole nõus sellega, et me tulevikus läheneksime põllumajandustootjatele diferentseeritult ja hakkaksime kompenseerima kütuse tarbimist vastavalt tegelikele kulutustele. Nad leiavad, et see on vastuolus põhimõttega, et toetused peavad olema tootmisest lahti seotud. Järelikult saab kehtestada ainult ühe keskmise kompensatsiooni aluse, mida kindlasti ei ole õiglane ega mõistlik praegu rakendada. Nii et komisjoni selline seisukoht on üks takistus. Teiseks, me peame eraldi taotlema uut riigiabiluba, mis võtab väga pikalt aega. Kolmandaks ei ole ka riigi sees kõik asjad üleminekuks valmis. See ei puuduta isegi mitte ainult Põllumajandusministeeriumi ja Rahandusministeeriumi, vaid see puudutab eelkõige kütuse müüjaid, sest sel juhul peaksid kõik kütuse müüjad olema ühises võrgus, elektrooniliselt süsteemi haldama ja arveldama. Selleks ei olda valmis. Nii et praegu jääb süsteem muutmata. Kas ja millal me seda süsteemi muudame, ma täna vastata ei

oska, aga me selle teemaga tegeleme ja kui siin on selgus tekkinud, siis anname kindlasti teada.

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume tempokalt edasi. Kaks kohapeal registreeritud küsimust. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Kohati olete jätnud mulje, et saate oma ametiasjadega hakkama, aga mis puudutab otsetoetusi, siis siin olete kahjuks küll põllumeestele sügavalt võlgu. Milles on asi? Te räägite küll solidaarsusest ja ka teised ministrid räägivad meile solidaarsusest, aga kas peaminister ja teised ministrid sellel teemal teid ikka Euroopa Liidus toetavad või käite seal lihtsalt üksi ja räägite? Tulemust ju ei ole. Teil läheb viies aasta ministrina, aga meie põllumehed on otsetoetustega ikkagi kurvas seisus.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mul on teile ettepanek: teeme ühe järeleaitamistunni, et teie teadmised põllumajanduspoliitikast ja otsetoetustest veidi paraneksid. See, mis juhtub otsetoetustega kuni aastani 2014, on kokku lepitud Euroopa Liiduga liitumise lepingus, mille valmistas ette minister, kes kuulus Keskerakonda. Need tingimused kehtivad 2014. aastani, neid me muuta ei saa ja me ei ole praegu ka nende muutmist taotlenud. Mis puudutab edasist, siis need arutelud on alles algamas, viis aastat ei ole selle üle arutletud. Alles möödunud nädalal, 12. oktoobril tutvustas komisjon esimest korda ametlikult neid määrusi, mis on aluseks järgmise perioodi otsetoetuste suuruse kujundamisele. Selle üle on nüüd alanud aktiivne arutelu ja vaidlus. Nii et viiest aastast me siin kindlasti rääkida ei saa. Aga, jah, ministrite nõukogus käin ma tõesti üksi, sest igal riigil on minu teada üks põllumajandusminister. Samas on valitsuskabinet täiesti üksmeelne selles küsimuses, et otsetoetused peaksid Eestis järgmisel perioodil kindlasti suurenema. Me taotleme võrdsustamist. Mul on hea meel tõdeda, et meie üksmeelne pingutus on kandnud juba esimesi vilju. Nimelt tuli komisjon välja ettepanekuga, et järgmisel perioodil Eesti otsetoetused suureneksid umbes 30% ehk 117 eurost hektari kohta 156 euron hektari kohta. Minu

arvates on see väga oluline samm edasi, see on samm õiges suunas, aga sellega me kindlasti ei rahuldu, vaid kaitseme oma positsioone edasi. Ma loodan, et meie olukord aruteludes tulevikus paraneb. Aga ma hea meelega näeksin, et ka teie oleksite nendesse protsessidesse kaasatud ja oleksite rohkem informeeritud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea põllumajandusminister! Minu poole on pöördunud mitmed põllumehed. Nad on kurtnud selle üle, et pindalatoetust saavad need maaomanikud, kes kasutavad põllumaal lihtsalt niitmist. Sellega viiakse korralik põllumaa käibest välja ja seal ei saa midagi kasvatada. Kas te arvate, et toetuste suurused on õiged, või olete mõelnud neid suurusi üle vaadata, et selline tegevus ära kaoks?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! See sõltub jällegi nendest otsustest, mis Brüsselis tehakse. Selleks perioodiks ehk kuni 2013. aasta lõpuni on reeglid paigas ja siin olulisi muudatusi enam ei toimu. Oleme probleemidest teadlikud. Neid tootjate kategooriaid on palju rohkem. On olemas aktiivsed toidutootjad, aktiivsed põllumehed, ja on lihtsalt põllumaad heas korras hoidvad põllumehed, kes tegelevad niitmise, aga selle tulemusena põllumajandusmaa siiski säilib. On veel üks kategooria põllumajandustootjaid, kes üldse toetusi ei saa, kelle maa ei olnud Euroopa Liiduga liitumise eel registrisse kantud ja seetõttu neile toetusõigus ei laiene, aga ka nemad tegelevad aktiivse põllumajandustootmisega. Meie eesmärk on tulevikus kohelda põllumajandustootjaid nii, et aktiivsetel põllumajandustootjatel, kes toodavad toitu, oleksid toetused suuremad kui nendel, kes tegelevad ainult niitmise, ehk põllumajandusmaa säilitamisega. Samal seisukohal on praegu Euroopa Komisjon ja, julgen öelda, valdavas osas ka teised liikmesriigid. Euroopa Komisjon on tulnud välja ettepanekuga defineerida ära, kes on aktiivne põllumajandustootja. Me arvame, et see definitsioon vajab kindlasti täpsustamist ja edasiarendamist, sellisel kujul see praktikas väga hästi toimima ei hakkaks. Ma loodan, et

me leiame arutelude käigus parema lahenduse kui see, mille komisjon praegu on pakkunud. Aga probleem on teadvustatud ning ma loodan, et alates 2014. aastast käsitletakse tootjaid õiglaselt ja erinevalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

4. Riigieelarve ja prioriteedid

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Marika Tuus-Laul, sellele vastab valitsusliige Mart Laar ning teema on riigieelarve ja prioriteedid. Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh, istungi juhataja! Austatud kaitseminister! Minu küsimus lähtub eilsest õpetajate meeleavaldusest. Me teame, et ei olnud seal ei IRL-i haridusministrit, peaministrit ega ka Mart Laari, kellele võib-olla oleks olnud kõige rohkem küsimusi. Olid küll mõned IRL-i liikmed, kes ütlesid, et jah, tõesti on vaja õpetajate palka tõsta. Aga me teame, kes saalis selle vastu hääletavad. Teil on õnnestunud tõestada, et kaitsekulutusi tuleb praeguse majanduskriisi ajal suurendada üsna oluliselt – ühe viiendiku võrra ehk 2%-ni. Minu küsimus on see: kas me saame õigesti aru, et just teie võtategi oma erakonna kaaslaselt Jaak Aaviksoolt õpetajate palga tõusuks vajaliku raha ära? Meile jääb mulje, justkui teie rulliksite nii üle haridusministri tegevuse kui ka õpetajate palga tõusu.

Mart Laar

Aitäh! Te näete seda asja küll täiesti valesti. Minister Jaak Aaviksoo on alla kirjutanud memorandumile ning selle nii õpetajatele kui ka omavalitsustele välja pakkunud. See näeb ette õpetajate palga väga tuntavat tõusu. See on väga selge siht. See soov on arusaadav, ka mina toetan seda soovi. Te ilmselt ei pannud tähele meie põllumajandusministrit, kes eile oli siinsamas Lossi platsil. Nii et võin ainult öelda, et vaadake natuke paremini.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Just haridusminister, muide, on öelnud, et palku ei saa enne tõsta (teie nüüd ütlesite küll, et seda on vaja teha), kuni koolivõrk optimeeritakse ja 220 gümnaasiumist peaks järele jääma 50 ringis. Aga täna tegi Eesti Haridustöötajate Liidu esimees Sven Rondik, kes eile ka Toompeal oli, veel kord avalduse ja ütles, et IRL on kõige rohkem õpetajatele palgatõusu lubanud ja seetõttu vastutate teie kõige rohkem. Mida te oleksite õpetajatele öelnud, kui te oleksite eile Toompeal olnud, arvestades seda, et peaminister üleeile arupärimisele vastates ütles, et õpetajate palk ei tõuse, ja ka haridusminister ise on öelnud, et palgatõusu enne ei tule, kuni koolivõrk optimeeritakse?

Mart Laar

Aitäh! Me oleme sellest vastutusest täiesti teadlikud ja võtame seda äärmiselt tõsiselt. Kui me vaatame seda, milliste ministrite ajal on toimunud Eestis haridustöötajate suuremad palgatõusud, siis need on toimunud just sellel ajal, kui seda ministrikohta on täitnud IRL-i ministrid. Vaatame kas või eelmist nelja aastat, kui palgatõus oli tegelikult suhteliselt suur. Aga loomulikult toimus see valitsusliikmete väga heas koostöös. Kui me vaatame ka härra Rondiku poolt meile pandud karmi, aga õiglast kohustust, siis on seal väga selgelt öeldud, et me oleme seda lubanud. Me võtame seda lubadust tõsiselt, me püüdleme selle täitmise poole 2014. aastaks. Kui ma enne ütlesin, et vaadake paremini, siis praegu ütlen, et lugege paremini.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Ma siiski täpsustan. Õpetajate palga suurim tõus leidis aset 2005. aastal ja ministriks oli siis Keskerakonna haridusminister Mailis Reps. Seda on täheldanud ka OECD, kes on toonud tollase palgatõusu välja. Kuid kuna te olete siin täna peaministri ülesannetes, siis ma küsin järgmist. Peale kaitsekulutuste suurenemise oli teine põhjus, miks õpetajad Toompeale tulid, see, et me suudame maksta küll võlgu elavatele riikidele ning krooniliselt maksejõuetutele riikidele, me jõuame Kreeka

õpetajale kõrgemat palka maksta (Kreeka õpetaja palk on täpselt kolm korda kõrgem kui meie õpetaja oma), me jõuame sinna anda summasid ja neid garanteerida (meeleavalduisel küsiti ka Kreeka trammijuhhi palka), samas ei suuda me kindlustada kodus õpetajate palga minimaalsetki tõusu. Mida te sellele vastate?

Mart Laar

Aitäh! Ma olen kindlasti valmis pikemalt vestlema erinevate statistiliste näitajate üle, mis näitavad seda olukorda võrdluste abil. Ilmselt erinevalt teist on meil need andmed olemas. Kindlasti ei ole see olukord nii hea, kui me tahame, kuid olukord ei ole ka nii dramaatiline, nagu seda vahetevahel näidatakse. Ma jään oma arvamuse juurde, et see palgatõus peab tulema. Seda on öelnud peaminister, seda on öelnud haridusminister, seda ütlen ka mina siin. Ma arvan, et haridus on Eesti jaoks prioriteet. Mis seal salata, kuna küsimus oli riigieelarve ja prioriteetide kohta, siis ma võtsin need prioriteedid välja. Meie riigieelarves, vaadates tegevusalade jaotust, on haridus ikkagi vägagi olulisel kohal ja võrreldes 2011. aastaga selle tähtsus kasvab. See on selle valitsuse jaoks selgelt prioriteetne ala.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Austatud kaitseminister peaministri ülesannetes! Eile lahvatas Eesti meedias üks pommuudis. See oli uudis ka koalitsioonipoliitikute jaoks, rääkimata opositsioonis olevatest poliitikutest. Nimelt, juba augustis peatas Euroopa Komisjon 92 miljoni euro ulatuses Eestile struktuuritoetuste maksmise. Mida te arvate, kuidas see võiks mõjutada ja kuidas mõjutab käesoleva aasta eelarvet?

Mart Laar

Aitäh! Ma tahan kõigepealt meelde tuletada, et see Euroopa Liidu otsus ei tulnud mingitelt Euroopa ametnikelt meile kuidagi ootamatult, vaid see otsus tehti meie enda analüüside ja raportite põhjal. Kuna me ise oleme need teinud, siis me teame täpselt, kus me praegu veel olemasolevaid vigu saame likvi-

deerida. Me saame sellega, uskuge mind, õige kiiresti hakkama.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Mina tulen tagasi riigieelarve ja prioriteetide juurde. Minu arvates kuuluvad prioriteetide hulka ka valitsuse programmid ja kavad. Eelmise aasta sügisel kinnitas valitsus Ida-Virumaa arengukava, aga tol ajal ei leidnud see kava riigieelarves rahalist toetust. Kas te oskate ütelda, on tuleva aasta eelarves see kava toetust leidnud ja kust seda võib välja lugeda, sest otseselt ei ole seda nendes paberites, mis meile on esitatud, välja toodud?

Mart Laar

Aitäh! Ma jään siin natukene jänni. Ma oskan ütelda, kus seda kindlasti ei ole, nimelt, Kaitseministeeriumi eelarves seda ei ole. Tegemist on hea kavaga. Minu teada sai selle finantseerimine vähemalt teatud programmide alusel alguse juba eelmisel aastal. Valitsuses on eri ministrid selle kava punkte arutanud. Ka mina olen mõnes selles arutelus osalenud. Ma loodan, et selle kava punkte on eri ministeeriumide ridadel arvestatud. Aga peagi algab siin riigieelarve esimene lugemine. Ma soovitan seda kindlasti küsida minister Ligilt. Ma usun, et ta annab teile täpse vastuse. Kuid jah, Kaitseministeeriumi valdkonnas seda ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

5. Kodakondsuspoliitika

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme viienda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Yana Toom, sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Mart Laar ja teema on kodakondsuspoliitika. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus on inspireeritud eile siin saalis toimunud arutelust Eesti riigi kodakondsuspoliitika üle. Me arutasime nimelt eelnõu, mille

kohaselt saaks automaatselt kodakondsuse mõnikümmend alla pooleaastast last, kelle vanemad on juba pikki aastaid elanud Eestis, ent kellel ei ole ühegi riigi kodakondsust. See eelnõu hääletati maha, kuna see väidetavalt muudaks meie kodakondsuspoliitika aluseid. Samas me teame – seda tõestavad rohked uuringud, ma ei hakka siin neid loetlema, et aega säästa –, et meie riigi kodakondsuspoliitika on üks rangemaid, võrreldes mitte ainult Põhja-Ameerikaga, vaid ka teiste Euroopa riikidega. Kui me vaatame seda teemat majanduslikus dimensioonis, siis kas te oskate nii ränka kodakondsuspoliitikat õigustada? Milliseid hüvesid toob see kaasa Eesti majandusele? Või pole kodakondsuspoliitika teie arvates õige koht, et raha peale mõelda?

Mart Laar

Aitäh! Ma arvan, et nimetatud otsus, mille üle on vaieldud, ei too ei ühes ega teises suunas kaasa ei hüvesid ega probleeme. Nagu te õigesti ütlesite, puudutab see tegelikult väga väikest inimeste gruppi. See puudutab lihtsalt sellist kandvat printsiipi nagu kehtivad seadused ja õiglus, millega ka mina pean nõustuma. Minu nagu ka Riigikogu enamuse meelest läheb see ettepanek sellega vastuollu. Aga kui vaadata tervikuna Eesti kodakondsuspoliitikat ja Eesti arengut, kui vaadata ükskõik mis suunast, ükskõik millise statistika või andmete või mille poolest tahes, siis võrreldes nende riikidega, kellega me üheskoos oma teed alustasime, on Eestil läinud väga hästi. Kui selle järgi võtta, siis on Eesti kodakondsuspoliitika Eesti arengule märkimisväärselt kaasa aidanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Yana Toom, palun!

Yana Toom

Jääb natuke arusaamatuks, hea minister, et kui see puudutab nii väikest arvu lapsi, miks siis see vastus nii põhimõtteline oli. Aga küsin ma ikka seda: kas teie hinnangul annab meie kodakondsuspoliitika oma panuse sellesse, et meie maksumaksja elaks ikka Eesti riigis ega läheks laia maailma rändama? Nagu ka eile siit arutelust välja tuli, ei kahane mittekodanike arv mitte ainult Eesti kodakondsuse saanute

tõttu, vaid ka nende tõttu, kes valivad Venemaa kodakondsuse.

Mart Laar

Aitäh! Kuna ka Eesti kodanike arv kahaneb, siis ma küll ei suuda siin näha seost meie kodakondsuspoliitikaga. Pigem tuleks võimalikke seoseid otsida kuskilt mujalt, mis on juba täiesti teine küsimus. Nagu ma ütlesin, on inimeste arv, keda see puudutab, tõesti väike, kuid õiglus ja seaduskindlus on väga tähtsad ja olulised mõisted. Ma ei arva, et siin tuleks midagi muuta või kuidagi teisiti asjale läheneda.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tean mitte-eestlasena, et kodakondsus on asi, mis annab kodutunnet ja annab juuri. Selle üle pole mõtet vaielda, see on filosoofiline küsimus. Aga eile kõlas siin saalis üks pisut naiivne küsimus, mida ma olen kuulnud ka oma tuttavate eestlaste suust lausa mitu korda. Minu käest küsitakse, mida ma venelasena arvan, kelle poolel hakkavad sõdima kohalikud Vene kodanikud, kui juhtumisi puhkeb konflikt Venemaaga. Selle peale ütles kolleeg Aadu Must väga tabavalt, et sel juhul peaks Eesti riigis rajama interneeritute laagrid. Kas te kaitseministrina olete selle peale mõelnud?

Mart Laar

Aitäh! Kui te Eesti kodanike all, kellelt te Eesti kodakondsuspoliitika kohta hinnanguid küsite, mõtlete härra Musta, siis te saategi selliseid vastuseid. Kui te küsite kelleltki teiselt, siis, ma arvan, te saate natuke teistsuguseid vastuseid.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Nagu te teate, juba neljas kord kuue aasta jooksul esitas opositsioon selle eelnõu ja iga kord on see maha hääletatud. Kõigi nende eelnõude koostamise aluseks oli ÜRO lapse

õiguste konventsioon ja Euroopa vastavad konventsioonid. Lisaks on Euroopa Liidu esindajad soovitanud Eestil sellele küsimusele tähelepanu pöörata. Eesti kõige tugevam argument oli see, et see ei vasta meie traditsioonilisele poliitikale. Õelge, palun, mis on tähtsam, kas meie traditsiooniline poliitika või need põhiasjad, mida me oleme ka ratifitseerinud.

Mart Laar

Aitäh! Teate, kui ühte eelnõu on neli korda esitatud ja neli korda samade põhjendustega tagasi lükatud, siis ma ütlen lühidalt, et võiks nagu ära lõpetada. Tegelikult on küsimus lihtne. Küsimus on selles, kas alaealiste laste vanematel on mingeid õigusi või ei ole. Teie tahate neid ignoreerida. Eesti valitsus on siamaani leidnud, et vanemate õigusi ei tohi ignoreerida. See on väga lihtne küsimus, millel ei ole otsest seost mingite suurte põhimõtete, kodakondsuspoliitika ega muuga. Väga lihtne küsimus: kas vanematel on õigusi või ei ole? Maailmas tavaliselt leitakse, et on. Meie leiame ka.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Mart Laar! Ma pean alustuseks ära klaarima teie märkuse professor Aadu Musta kohta. Tundes teda kogu oma elu, võin ma öelda, et talle on omane väga terav ja irooniline huumorisoon, mille taipamiseks peab inimesel muidugi olema teatav intellektuaalne tase. Aga nüüd jätkan kodakondsuspoliitika teemaga. Riigikogu väliskomisjon käis kuu aega tagasi Pihkvas. Me saime Pihkva konsulaadist teada, et seal taotletakse väga aktiivselt Eesti kodakondsust ja Eesti passi. Eelmisel aastal tuli juurde 2000 uut kodanikku, kes on valdavalt noored inimesed, umbes minivanused. Me teame, et nad jäävad elama Venemaa Föderatsiooni ja nende eesti keele oskus jääb tõenäoliselt nõrgemaks kui nendel lastel, kes sünnivad Eestis ja käivad Eestis koolis, kuid kelle vanemad on paraku ilma igasuguse kodakondsuseta. Palun seletage veel kord, milline õigus on nendel Eestis elavatel vanematel, kellel puudub kodakondsus, valida kodakondsust oma lastele. Need lapsed ei saa ju sündides kodakondsust.

Mart Laar

Aitäh! Seaduse kohaselt on see alla 15-aastase lapse puhul seotud vanemate tahtega. See ettepanek nägi ette seda tahet mitte arvestada. Ma arvan, et see ei ole õige ega hea. Vabandage!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

6. Haldusreformi vajalikkus

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Neeme Suur, vastab Vabariigi Valitsuse liige Mart Laar ja teema on haldusreformi vajalikkus. Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud kaitseminister peaministri ülesannetes! Vabariigi Valitsuse tegevuskavas on ühe eesmärgina kirjas, et aidatakse arendada ja finantseerida omavalitsuste arengu mõttekoda, kus kohtuvad teadlased, ametnikud, poliitikud, omavalitsejad ja vabasektor. 2011. aasta neljandaks kvartaliks peaks see mõttekoda olema käivitatud. Milline on Vabariigi Valitsuse lähteülesanne loodavale mõttekojale olukorras, kus haldusreformi on valitsus sisuliselt maha matnud, kuigi needsamad teadlased, ametnikud ja vabasektor on avalikult ja selgelt öelnud, et haldusreform on vajalik ja lausa möödapääsmatu?

Mart Laar

Kindlasti peame seda mõttekoda vajalikuks. Mis puudutab seda avalikkuse, nagu te väitsite, üksmeelset arvamust, siis selles ei julge ma kahjuks sada protsenti kindel olla. Lootus on selles, et omavalitsuste esindajatega kokku saades ja koos seda asja arutades on võimalik alustada haldusreformi ilma valitsuse sunnita ehk omavalitsused võtavad ise selle asja tõsiselt käsile. Praegu on üks eksperiment käimas. IRL on algatanud Hiiumaal omavalitsuste liitumise. Vaatame, kuidas see läheb. Oleks väga positiivne, kui see läheks hästi. Ma loodan, et sellised kojad aitavad sellele eesmärgile kaasa.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh! Kas 2012. aasta planeeritav riigieelarve võimaldab omavalitsustele iseseisvat tulubaasi, regionaalse tasakaalustatuse ja kohaliku demokraatia suurendamist, nagu Vabariigi Valitsuse tegevuskava ette näeb?

Mart Laar

Aitäh selle küsimuse eest! Eks see ole täpselt nii, et valitsuse meelest see eelarve, mis esitatakse, seda võimaldab. Ma olen kahjuks veendunud, et opositsiooni meelest see eelarve seda ei võimalda. Eks me siis siin parlamendis arutame, kuidas see pilt välja näeb. Pean tunnustama, et ma jagan täielikult valitsuse arvamust.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh! Peaminister on väljendanud seisukohta – ma eeldan, et see on valitsuse seisukoht –, et enne, kui hakatakse rääkima kohalike omavalitsuste funktsioonidest või võimekusest neid täita, tuleks selgitada, millised on need funktsioonid, mille täitmisega kohalikud omavalitsused hakkama ei saa. Kas valitsus peab vajalikuks alustada uusi laiapõhjalisi uuringuid, et analüüsida omavalitsuste funktsioone?

Mart Laar

Aitäh! Kui ma oma isiklikku arvamust väljendan, siis pean tunnustama, et minu meelest on neid uuringuid meil varsti juba kapp täis. Aeg oleks uuringutest edasi minna, neid lõputult juurde toota ei ole vist enam nii suurt vajadust. Samal ajal on kindlasti hea ja vajalik saada asjast ülevaade. Seda on teinud siseminister regionaalministri ülesannetes Kiisler. Ma usun, et seda on võimalik temalt järele pärida nii siin saalis kui ka isiklikult. Ma olen kindel, et minister annab kõikidele huvilistele teemast üsna hea ülevaate. Ainult ütlen, et see pilt ei ole alati kõige rõõmsam. Minu arvates viitab see sellele, et ühel või teisel viisil oleks meil tark selle küsimusega edasi liikuda. Seda me valitsuses neid dispuute pidades ka teeme.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Riigikohus on oma lahendis öelnud, et kindlaks tuleb määrata kohaliku omavalitsuse ja riigi ülesanded ning klaariks teha, kes mille eest ja kui palju maksab. 2012. aasta riigieelarve eelnõus ei ole seda Riigikohtu otsust jälle arvestatud. Seda väitis ka Vabariigi President kohtumisel rahandus- ja põhiseaduskomisjoniga. Lisaks andis president mõista, et kui seda Riigikohtu lahendit ei arvestata, ei pruugi tema seda eelarveseadust kui põhiseadusega vastuolus olevat välja kuulutada. Mida te ette võtate, et Vabariigi Presidendi ja Riigikohtu nõudmisi täita?

Mart Laar

Aitäh! Ma arvan, et teil on võimalus seda teemat kohe siin saalis arutama hakata. Valitsus, ma võin omalt poolt kinnitada, on seda Riigikohtu otsust arvestanud. Loomulikult, nagu ma juba enne ütlesin, ma tean, et opositsiooni meelest on lood otse vastupidised. Nagu öeldakse, vaidlustes selgub tõde ja selle tõe alusel me läheme siis edasi. Aga valitsusliikmena võin ma küll ütelda, et seda on tehtud.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh! Lugupeetud ajaloolasest kaitseminister peaministri ülesannetes! Mul on selline küsimus. Väljapaistev jurist ja riigitegelane Jüri Uluots väitis oma 1933. aastal ilmunud töös "Omavalitsuse tähtsus Eestis ajalooliselt seisukohalt", et kõige väiksem üksus valla näol ulatub tagasi ürgaegadesse. Tollal olid ühiskondlikeks üksusteks külad ja hiljem külakonnad, need täitsid agraarseid, administratiivseid, maksulisi ja usulisi ülesandeid. Omakaitse eesmärgil said neist alguse kihelkonnad ja neist omakorda maakonnad. Kas nüüdisaegne ajalugu peab Jüri Uluotsa teoorias toodud üksusi praeguste omavalitsuste kaugeteks esivanemateks?

Mart Laar

Aitäh! Pean siiski kurvastusega kinnitama, et kui me vaatame kehtivat haldusjaotust, siis see pärineb ühest teisest ajaloolisest formatsioonist. Pärinegu, pean tunnistama, ühest või teisest formatsioonist, see ei ole, ma arvan, selle küsimuse juures peamine teema, mida arutada. Probleem on võib-olla selles, et kogu Eesti on olemuslikult muutunud. Kui me vaatame maal elanud inimeste arvu aastal 1923 või veel varem, siis on see väga teistsugune arv kui praegu. Kas see meile meeldib või ei meeldi, aga neid arve me peame vaatama. Kui me vaatame muistseid kihelkondi, vaatame kirikuid, kes seal tegutsevad, siis tuleb tunnistada, et kihelkondi on ikka üsna palju, kuni selle võib-olla veel pühama ühenduseni välja, mida ma ise väga tähtsaks ja oluliseks pean. Igat asja tehes tuleb ühtepidi hoida kinni traditsioonidest, aga teiselt poolt tuleb kindlasti vaadata ka tulevikku, lähtudes sellest olukorrast, kus me praegu oleme. See probleem pole unikaalne. Kohtusin eile oma Soome kolleegiga, sealse kaitseministriga, ja sain talt väga huvitava ülevaate nendest vaidlustest, mida seal peetakse ja mis on täpselt samasugused nagu siin.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan küsimuse käsitlemise.

7. Nursipalu harjutusväljaku arendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud seitsmenda küsimuse juurde. Selle küsimuse on esitanud Riigikogu liige Inara Luigas, sellele vastab valitsusliige Mart Laar ja teema on Nursi harjutusväljaku arendamine. Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Kõigepealt teen väikese paranduse. Nimelt, mu küsimus oli Nursipalu harjutusväljaku arendamise kohta, aga ma arvan, et kaitseminister sai sellest aru. Minu esimene küsimus on selline. Selle aasta oktoobris viibisin ma Sõmerpalu vallas, kuhu kodanikud olid mind palunud. Seal toimus Nursipalu harjutusväljaku arendamise tutvustamise õhtu, kus käsitleti mürauuringute tulemusi ja ehitisi, mida rajatakse müra tõkestamiseks. Vastused kodanikke kaugeltki ei ra-

huldanud, paljud küsimused jäid vastamata. Kas Eestis on üldse tehtud militaarmürauuringuid ja millise seadusaktiga on need uuringud kinnitatud?

Mart Laar

Aitäh! Olen ka ise samas kohas käinud ja inimestega vestelnud. Ma tahan kõigepealt ütelda Inara Luigase kohta, et on väga positiivne, et Riigikogu liikmed selle teema vastu huvi tunnevad ning sellega tegelevad. Mida rohkem me sellest räägime, seda lähemale me tegelikult kokkulepetele jõuame, isegi siis, kui me võime nendest algul kaugel olla. Kuid nüüd mürauuringutest. Ühelt poolt on siin militaarmüra tervikuna ja müranormatiivid ning teiselt poolt nende mõju tervisele. Mis puudutab viimati mainitud, siis spetsiifilisi kliinilisi uuringuid pole Eestis võimalik selles valdkonnas teha. Meil on plaanis, kui vaja on, kasutada Soome abi, kus neid uuringuid on üsna tihedalt ja pika aja jooksul tehtud, seda lihtsalt sel põhjusel, et neil on kaitseväge olemas olnud ilma sellise katkestuseta nagu meil. Vahepealne katkemine, mis toimus Nõukogude okupatsiooni tagajärjel, kui Eestil oma kaitseväge ei olnud, on avaldanud loomulikult negatiivset mõju, mistõttu ka müranormatiivid, mida me kasutame, on samad mis Soomes. Teine võimalus ehk Eesti Vabariigi tööstusmüranormatiivide kasutamine kaitsevägele tegelikult ei sobi. Kõik see, mida me oleme Nursipalul teinud ja mida me teeme, on suunatud sellele, et müra oleks igal juhul võimalikult vähe. Viimased uuringud näitavad üsna positiivset suunda, mis tuleneb osalt sellest, et me oleme oma plaane muutnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Esimene täpsustav küsimus, Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Te kasutate Soomes kehtivaid müranorme ja Eestis ei ole võimalik seda müra isegi mõõta. Minu teine küsimus ongi: miks kasutab Eesti just Soomes kehtivaid müranorme? Kas Euroopa Liidus on olemas ka teised müranormid, mille määr on väiksem ja mis oleksid ka kohalikele elanikele palju vastuvõetavamad?

Mart Laar

Aitäh! Soome normatiive kasutame lihtsalt selle tõttu, et nende olud on meie oludega kõige sarnasemad. Igal pool lähtuvad need normatiivid ka geograafilisest, looduslikust keskkonnast. Kui me vaatame meie territooriumi, siis on see ka väliselt suhteliselt sarnane Soome territooriumiga, suhteliselt erinev aga näiteks Itaaliast. Ma usun, et Soomes on kõik normatiivid väga tõsiselt läbi mõeldud. Soome on kõikide selliste näitajate poolest kahtlemata üks paremaid ja oma kodanikke kõige enam kaitsvaid riike maailmas. Nende normatiivide ülevõtmine, ma arvan, tagab ka meie kodanikele tasemel kaitse kõikvõimalike probleemide eest. Võin kaitseministrina kinnitada, et kaitsevägi ja Kaitseministeerium võtavad neid norme ning ka neid pretensioone tõsiselt. Juba praeguseks on Nursipalu harjutusväljaku plaan ja polügoonide asukohta üsna oluliselt muudetud, et tulla kohalikele inimestele vastu. Lähtutakse nendetsamadest normatiividest, kuna need on olulised. Need ei ole midagi sellist, millest me tohiksime üle vaadata. Me ka ei vaata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kohapeal registreeritud küsimus, Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Kas te olete arutanud ka mõnda teist kohta selle harjutusväljaku rajamiseks, mis kohalikele elanikele niivõrd ei häiriks?

Mart Laar

Aitäh! Oleme kindlasti kaalunud, kogu see protsess algaski väga põhjalikust kaalumisest. Aga fakt on see, et nii Kuperjanovi pataljon kui ka sinna juurde kuuluvad teised üksused vajavad, ma rõhutan, harjutusväljakut just jalaväepataljoni kergerehvastuse jaoks. Me peame tagama oma kaitseväelastele korraliku võimaluse treenida ja saada head väljaõpet, sest see tagab nende ohutuse. Ma ei räägi mitte ainult laiemas mõttes kaitsejõududest, aga see tagab ka ajateenijate ohutuse. Kõikide kinnituste ja analüüside põhjal on tõesti Nursipalu see õige koht. Me saame samas Kaitseministeeriumis aru, et see tekitab kohalikele inimestele kahtlemata probleeme. Sellepärast me neid läbirääki-

misi peame ja lahendusi otsimegi, et probleeme vähendada, muuta need nii väikeseks kui vähegi võimalik. Teiselt poolt anname teatud aladel otsest abi ja toetust teatavate kohalike probleemide lahendamiseks, mis võivad sellega seotud olla. Ma usun, et te olete ajakirjandusest lugenud, mida me teha kavatsime ja millised kokkulepped me oleme saavutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud minister! Ma küsin veel selle teema kohta. Seal koosolekul viibis ka palju turismiettevõtjaid. Nende mure oli seotud sellega, et teatud puhkudel on müratase kõrgem, kui norm ette näeb. Nad olid mures ka selle pärast, et turism on seal üles ehitatud sellele, et sinna tuleb inimene puhkama, soovides olla eemal nii tehnilisest mürast kui ka militaarmürast jne. Kaitseministeeriumi esindaja ütles, et turismitalud võiksid hakata just militaarturismi propageerima. Eeskujuks toodi Metsavenna talu. Kas see on tõsiselt võetav soovitus, mida Kaitseministeeriumi esindajad levitavad, või oli see mingi kohapeal väljamõeldud nali?

Mart Laar

Aitäh! Ma kahjuks sellel koosolekul ei olnud, aga ma olin ühel teisel koosolekul, kus täpselt sama küsimus üles kerkis. See probleem on kahtlemata laiem kui militaarturism. Kuigi ma ei lülitaks ka seda välja, aga ma ei räägiks sellest militaarturismi nime all. Seda sama metsavendade punkrit me aitame kaitsevägega ühe kokkuleppe raames täielikult välja ehitada, lisaks toetame selle muuseumi laiendamist, millel on praegu üks ruum. Tegemist on Eesti metsavendluse ajaloos väga olulise kohaga. Ma arvan, vaadates ka mõne teise analoogse turismiettevõtte üsna head käekäiku, et selle vastu on inimestel jätkuvalt huvi. Kuid see ei tähenda, et see oleks ainuke asi. Ma arvan, et vähemalt niisama oluline on see, et müra teke oleks selgelt koondatud teatud perioodidele, eriti just nendele perioodidele, kui turismiettevõtjate hinnangul selles piirkonnas turiste eriti ei ole, sest ilm on lihtsalt halb. Aga nagu on ka kohalikele inimestele öeldud, suvel, kui turiste on palju, ei ole selles piirkonnas

kavas laskmisi teha. Me üritame seda jälgida. Lisaks ütlen veel, et koosolekul, kus mina viibisin, pöörduti minu poole murega, et mõnes kohas kostab see müra ikkagi, hoolimata kõigist tõketest. Seal tuleb vaadata konkreetset, mida saab teha selle talu juures, mis ei ole turismiettevõtte, milliseid tõkkeid rajada, kuhu mida istutada, mida ehitada ja kuhu panna topeltaknad, mida me Sõmerpalus teemegi. Nii et kõik asjad tuleb läbi vaadata. Kaitseministeerium on kindel, et hea kokkulepe on ainult see, mis saavutatakse koostöös. Me oleme koostööst huvitatud ja pühendame sellele palju aega. Ma usun, et need lahendused saabuvad.

Aseesimees Jüri Ratas

Lõpetan küsimuse käsitlemise. Täna infotund on lõppenud. Ma tänan valitsusliikmeid vastamast ja häid ametikaaslasid küsimast!

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu, head külalised! Tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kuuenda tööandala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Marko Pomerants!

Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Annan üle kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu, seda õiguskomisjoni nimel. Teatavasti on tegemist kriminaalmenetluse seadustikus ja teistes seadustes toodud jälitustegevuse regulatsiooniga, just selle osaga, mis peaks kehtima hakkama 1. jaanuarist 2012. Meie ettepanek on nende muudatuste jõustumine ühe aasta võrra edasi lükata, 2013. aasta 1. jaanuarini. Kui keegi juhib tähelepanu sellele, et meil on ju olemas teatud menetlused ja õiguskantsler on meie tähelepanu juhtinud põhiseaduse riivele, siis saan vastuseks öelda, et kõige sellega me arvestame. Olen konsulteerinud ka õiguskantsleriga. Tema arvab, et selline muudatus on mõistlik. Eks me nende jälitustoimingute menetlemise teel leiame õiged jõustumisajad ka kõige tera-

vamaid probleeme lahendavatele sätetele. Aitäh kõigile, kes tähele panid!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Lugupeetud eesistuja! Kallid kolleegid! Mul on Keskerakonna nelja liikme nimel üle anda kaks arupärimist.

Esimene on keskkonnaminister Keit Pentusele. Riigi vara kasutamise ja säilimise 2010. aasta ülevaates juhib Riigikontroll tähelepanu valdade ja linnade maaküsimusele, mis takerdub maareformi lõpuleviimise taha. Maareformi lõpuleviimise käigus on tähelepanu keskmes maa riigi omandisse jätmise ja munitsipaliseerimise vahekorra selgitamine. Selleks kiitis Vabariigi Valitsus juba 2008. aastal heaks riigi maareservi moodustamise põhimõtted, milles on toodud maade loetelu, millest riigi maareserv moodustatakse. Kontroll on tuvastanud, et riigi maareservi moodustamise põhimõtted ei ole praegugi omavalitsustele läbipaistvad. Nimelt on omavalitsustele jäänud mulje, et riigi maareservi moodustatakse juhuslikult. Selle eesmärk on täita müügiplaan ja kasvatada riigi tulusid. Valdadel ja linnadel ei oleks maa riigi omandisse jätmise vastu midagi, kui riik selgitaks, milleks maa riigi omandisse jäetakse. Maa-amet kinnitab, et lähtub maa riigi omandisse taotlemisel riigi maareservi moodustamise põhimõtetest, mis ei ole avalik dokument. Sellega seoses on meil kuus küsimust.

Teine arupärimine on haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. See seisneb järgmises. Tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-st 44 on vaimse ja füüsilise turvalisuse tagamine ning tulenevalt §-st 45 hädaolukorra lahendamine koolis kooli direktori kohustus. Arvestades haridussüsteemi alarahastatust võib eeltoodud kohustuste täitmata jätmisel olla negatiivseid tagajärgi nii õpilastele kui ka õpetajatele. Sellega seoses on meil kokku üheksa küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ning kaks arupärimist. Riigikogu kodu- ja töökorra

seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse, päästeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu tulenevalt asutuste ümberkorraldamisest, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Kosovos" eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Afganistanis" eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Iraagis" eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 24. oktoobril algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase ope-

ratsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus" eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon. Jõudu juhtivkomisjonidele!

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised sotsiaalminister Hanno Pevkurile ning rahandusminister Jürgen Ligile.

Head ametikaaslased! Mul on suur au teid paluda, et teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Tänases päevakorras on ka üks täpsustus. Nimelt, tänase seitsmenda päevakorrapunkti arutelul, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 92 esimene lugemine, ning kaheksanda päevakorrapunkti arutelul, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse, meresõiduohutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 103 esimene lugemine, teeb algataja ettekande põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder.

1. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (72 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänase päevakorra punktide käsitlemist. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimissoovi ei ole. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 72. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 72 on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (93 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Härra Heimar Lenk! Kas te olete Keskerakonna fraktsiooni esindaja? Head ametikaaslased! Mulle tundub, et infotehnoloogia tegutseb omapäi. Kuulutan välja viieminutilise vaheaja. Istung jätkub kell 14.16.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Juhataja vaheaeg on lõppenud. Kell on 14.16. Ma palun südamest vabandust, et meil arvutisüsteemiga selline viperus juhtus! Loodame, et seda rohkem ei juhtu. Nüüd on mul suur au pöörduda kõikide fraktsioonide poole. Kui teie esindajad soovivad pidada läbirääkimisi, siis praegu on õige hetk. Kõnesoove ei ole. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 93. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 80 Riigikogu liiget, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 93 on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu (79 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohal-

datava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

Siim Kabrits

Härra juhataja! Head kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas oma 17. oktoobri istungil Vabariigi Valitsuse algatatud vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu 79. Muudatusettepanekute esitamiseks ettenähtud aja jooksul eelnõu muutmiseks ühtegi ettepanekut ei esitatud. Õiguskomisjon otsustas teha Riigikogu juhatusle ettepaneku võtta eelnõu 79 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 26. oktoobri päevakorda ja otsustati teha täiskogule ettepanek eelnõu 79 teine lugemine lõpetada ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 115 kohaselt eelnõu seadusena vastu võtta. Otsused tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Ka läbirääkimissoove ei ole. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud. Juhtivkomisjoni soov on teise lugemise lõppedes viia läbi ka lõpphääletus. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 79. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu 79 on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

Oleme kolmanda päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

4. 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (99 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! 2012. aasta riigieelarve eelnõu koostamine on sattunud aega, mis eriliselt rõhutab vastutustundliku eelarvepoliitika tähendust. Maailmamajandus jahtub ja tema taastumine on muutunud ebakindlaks ühel domineerival põhjusel – umbusu pärast Euroopa toimetulekuse riikide puudujääkide ja võlgadega. Lähemad kuud näitavad, kui püsivalt kõigutab finantsturgude viimaste kuude närvilisus tarbijate ja investeerijate tulevikuootusi ning reaal-majandust.

Eesti on selle keskkonna suhtes haavatav hoolimata sellest, et meid võlad ei koorma. Ent erinevalt 2008. aastast pole neid negatiivseid mõjusid võimendamas kodumaised makromajanduslikud tasakaalustamatused, nagu kiire laenukasv, kiire inflatsioon ja suur jooksva konto puudujääk. Eesti majanduskasvu ootusi ja eelarveprognoosi on keskkonna halvenemise tõttu siiski allapoole parandatud. Meie praeguste teadmiste järgi aeglustub Eesti majanduskasv järgmisel aastal 3%-ni, kuid see on siiski euroala kiireim. Otseselt mõjutab meie majanduskasvu ekspordinõudluse kasvukiiruse kahanemine. See vähendab nii investorite, tootjate kui ka tarbijate kindlustunnet ja pidurdab sisenõudluse kasvu.

Riigieelarve aluseks olev Rahandusministri majandusprognoos eristub teistest prognoosidest suurema konservatiivsuse poolest. IMF, Euroopa Komisjon ja kommertspanngad ennustavad Eestile suuremat majanduskasvu. Kõik rahvusvahelised eksperdid on Eesti parema positsiooni põhjuseks toonud märgatavalt paremat lähteasukohta ülejäänud euroalaga võrreldes. Seda kinnitab eeskätt riigirahanduse seis, kuid ka ettevõtete kohanemine on olnud edukas.

Meil maksab väga tõsiselt mees pidada, miks tuuakse Eesti rahanduspoliitikat esikujuks mõlemal pool Atlandi ookeani.

2012. aasta eelarve tuludeks on planeeritud 6,1 miljardit eurot (kasv 8,9%) ja kuludeks 6,57 miljardit eurot (kasv 11%). Järgmise aasta eelarve jääb kindlaks senistele riigirahanduse põhimõtetele. Olulisim nendest on tasakaalus või pigem ülejäägis eelarve. Järgmisel aastal on valitsussektori eelarve eeldatavalt nominaalselt 2,1%-ga SKT-st veel puudujäägis ühekordsetel põhjustel, millest investeeringud CO₂ kvootide müügituludest moodustavad 1,5%. Teise pensionisamba riigipoolsete maksete täies mahus taastamine maksab ligi 1% SKT-st. Kui ühekordsed tegurid maha arvestada, siis saab öelda, et struktuurselt on eelarve järgmisel aastal ülejäägis. Nominaalse tasakaaluni on valitsusel eesmärk jõuda 2013. aastal, mis võimaldab hakata taastama kriisi ajal kasutusele võetud reserve ja tekitada puhvrit majanduse võimalikeks tagasilöökideks tulevikus.

Samuti valitsussektori eelarvepositsiooni kuuluvad omavalitsused lõpetavad järgmise aasta eeldatavalt 0,2%-lise puudujäägiga SKT-st. Seoses suurenenud riskidega maailmamajanduses on meil ettepanek lükata aasta võrra edasi kohalike omavalitsuste netovõlakooruse ülemmäära tõstmine 60%-lt 100%-le. See ei halvenda omavalitsuste senist olukorda, kuid vähendab valitsussektori puudujääki. Omavalitsuste investeerimisvõime parandamiseks eraldab valitsus omavalitsuste objektidele kokku 280 miljonit eurot, sellest 100 miljonit on regionaalinvesteeringud, 60 miljonit veeprojektid, 120 miljonit tuleb CO₂ kvootide müügist. Kohalike teede hoiu toetus suureneb 40%, ligi 18 miljoni euroni.

Haigekassa jääb järgmisel aastal 6 miljoni euroga puudujääki ning töötukassa jääb 112 miljoni euroga ülejääki. Sotsiaalmaksu laekumine ei kata pensionikulusid 354 miljoni euro ulatuses. Sotsiaalkindlustussüsteemi puudujääk kokku ulatub 2012. aastal 1,5%-ni SKT-st (250 miljonit eurot).

Maksukeskkonda ei plaani valitsus oluliselt muuta, maksukoormus jääb mõõdukaks, samale tasemele mis tänavu, 32,4% SKT-st. Eelarve puudujääk on järgmisel aastal kavas katta reservide arvel. Sellega väldime praegustel ebasoodsatel aegadel pöördumist laenule, mis oleks laenuintresse arvestades ebamõistlik ning riigile kahjulik. Seda olulisem on, et riigikassa ja muude valitsussektori üksuste lik-

viidsust juhitaks konsolideeritult, ei suurendataks laenukulusid ega võlakoormust.

Praegune olukord Euroopa Liidu riikides näitab selgelt, kui oluline on hoida riigi võlakoormus kontrolli all. Eesti prognoositav võlakoormus alaneb 5,8%-ni SKT-st, mis on Euroopa Liidu madalaim näitaja, aga võtab meilt aastas siiski 0,2% SKT-st intressideks. Samas on euroala keskmine intressikulu 3% SKT-st ning üle 80% ulatuv keskmine võlakoormus tähendab kulutamist ületuleva aasta tulude arvel.

Ka on Eesti taas positsioonis, kus on oodata keskmise palga reaalkasvu. Seda siiski vaid nendes sektorites, kus buumiaegsed vead ja kriisiaja tagasilöögid on ületatud. Riigisektor valdavas osas nende hulka ei kuulu. Siin peavad märksõnadeks olema efektiivsus ja struktuursed reformid, milleta ei ole ka palgatõusu. Tegevuskulud suurenevad järgmisel aastal ainult tulenevalt seadustest ning varem võetud kohustustest 92,3 miljoni euro võrra, millest kaitsekulude kasv on 52,4 miljonit ja riigimaanteede hoolduskulude kasv 10,3 miljonit eurot.

Eesti majanduskasvu väljavaadete parandamise nimel peab riik tegelema edasi tööhõive ja tööjõu tootlikkuse soodustamisega. Neid eesmärke silmas pidades on järgmise aasta eelarves suurendatud investeeringuid, piiratud riigi tegevuskulusid ning säilitatud teadus- ja arendustegevuse maht 1% tasemel SKT-st (163 miljonit eurot). Selle kaudu toetame ka ettevõtluskeskkonda, tööturu paindlikku toimimist ning majanduse pikaajalisi kasvuväljavaateid.

Eesti valitsussektori investeeringute osakaal on olnud üks suurimaid Euroopas. Erinevalt enamikust euroala riikidest on meil võimalus investeeringuid märkimisväärselt suurendada. 2012. aastal kasvab investeeringute maht 28%, 1,25 miljardi euron, mis moodustab üle 7% SKT-st ja on peaaegu kolm korda suurem Euroopa keskmisest. Investeeringud tasandavad välismajandusest tulenevaid riske, elavdades sisenõudlust ja soodustades töökohtade loomist. Viidiku investeeringutest moodustavad kvoodikaubandusest tulenevad investeeringud, mis annavad ka kestva kokkuhoidu energiakuludes.

Riigi kulud kasvavad võrreldes 2011. aastaga 653 miljoni euro võrra ehk 11%. Järgmise aasta eelarve panustab oluliselt julgeolekusse,

seada nii riigikaitse, sisejulgeoleku kui ka sotsiaalse kaitse valdkonnas. Kaitsekulud kasvavad lubatud eesmärgini – 2%-ni SKT-st. Sotsiaalse kaitse kulud suurenevad 190 miljonit eurot ehk 10%. Lisaks teise pensionisamba kuludele, mille kasv on 89,6 miljonit eurot, kasvavad järgmisel aastal 4,4% riiklikud pensionid. Kulutused sotsiaaltoetustele kasvavad 9,2 miljonit eurot ning enam raha suunatakse hooldekodude renoveerimiseks ja haiglavõrgu arendamiseks. Sisejulgeolekus parandab riik elupäästevõimekust, suurendades päästekomandode arvu 34-st 63-ni, milleks kulub 2,1 miljonit eurot.

2012. aasta eelarve on koostatud vastutustundlikult ja peegeldab meie tegelikku jõukuse taset. Siin ei kajastu soove, mille koormat meie riigi rahandus välja ei kannataks. Oleme arvestanud ebakindlate aegade, kuid majanduskeskkonnast tulenevad riskid on siiski olemas. Seetõttu on eriti oluline, et otsused, mis tehakse siin saalis, ei avaldaks negatiivset mõju eelarve positsioonile ega suurendaks kulusi ka varjatult ega kaugemas perspektiivis. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Teile on palju küsimusi. Alustab kolleeg Aivar Riisalu.

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Tuleb tunnistada, et riigieelarve tegemine on suhteliselt mahukas töö ja, ausalt öeldes, eelarve esialgse tegija nahas väga olla ei tahaks. Minu küsimus on seotud sellega, et me taas kord näeme, et meie võlakoormus väheneb – 5,8%-ni. 2011. aasta lõpus oli see 6,6%. Samas näitame eelarve defitsiiti 2,1%. Kas sellises olukorras üldse oli arutluse all, kas on mõistlik minna edaspidigi võlakoormuse vähendamise teed või oleks õigem hoida seda näiteks mingil tasemel ja selle tõttu kas või vähendada eelarve defitsiiti nulli lähedale? Siis me näeksime Euroopas veel paremad välja, kui meil üldse defitsiiti ei oleks, ja võib-olla saaksime nii isegi mõne valupunkti ära kaotada?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma just mõtlesin, et loodan, et teie kunagi eelarve koostaja nahas olema ei pea, aga selle küsimuse peale ma hakkasin võib-

olla natuke kõhklema. Iseenesest oleks olnud kena küll ka nominaalselt tasakaalu jõuda, aga selleks, ma arvan, ei oldud poliitiliselt valmis. Selle eelarve märksõna ei ole mitte kärped, vaid efektiivsuse suurendamine. Võlakoormust me suudame alandada puhtalt rahanduslike meetmetega, konsolideerides kassade reserve. See on üks oluline aspekt, aga muidugi ei ole ka tekkepõhine ja kassapõhine arvestus või rahavoogude muutus üksüheselt ülekantavad. See on üks efektiivsuse saavutamise võte. Ma ikkagi tuletan meelde, et struktuurselt me oleme ülejäägis. Võtame ühekordsed tegurid ära, tasandame majandustsükli mõjuga ja saame mõne protsendikümnendiku struktuurset ülejääki. Nii et sisemine tasakaal on alles. See muidugi ei tähenda, et nominaalne tasakaal ei oleks tähtis, sest raha jääb ju vähemaks. Kassapõhiselt me oleme ikkagi kehvas seisus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra rahandusminister! 2010. aasta sügisel kiitis valitsus heaks Ida-Virumaa tegevuskava aastateks 2010–2014. Esinedes Riigikogus valitsusprogrammiga, kinnitas peaminister Ansip siin saalis minu küsimusele vastates, et ka uus valitsus järgib seda tegevuskava. Kas te võite öelda, millised kulutused on 2012. aasta riigieelarves ette nähtud selle tegevuskava täitmiseks?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kindlasti võin, aga ma ei ole valmis mis tahes küsimusele vastama ilma konkreetse analüüsita. See küsimus saab kindlasti vastuse, aga ärge lootke, et ma siit eelarvest leian üles konkreetsed read selle programmi kohta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab kohalike omavalitsuste osa riigieelarves. Riigikohus on oma otsusega öelnud, et kindlaks tuleb määrata kohalike omavalitsuste ülesanded ja riigi ülesanded ning tõmmata selged piirid, kes mille eest ja kui palju maksab.

2012. aasta riigieelarve eelnõus ei ole seda Riigikohtu otsust taas kord arvestatud. Seda väitis ka Vabariigi President kohtumisel rahandus- ja põhiseaduskomisjoniga. Ta andis samal kohtumisel mõista, et kui seda Riigikohtu lahendit ei arvestata, siis ei pruugi ta eelarveseadust välja kuulutada. Mida te tahate ette võtta, et täita Vabariigi Presidendi ja Riigikohtu nõudmisi juba menetletavas eelarves?

Jürgen Ligi

Aitäh! Seda kohtuotsust on võimete kohaselt ikkagi täidetud. Ei ole realistlik eeldada, et me tõmbaksime kuhugi joone ja ütleksime, et sellega tegeleb ainult omavalitsus, aga sellega ainult keskvalitsus, et ei oleks kattuvaid ülesandeid ja et me suudaksime täpselt hinnastada kohalike omavalitsuste kulusid. On täiesti kujuteldamatu, et me ütleksime, kui palju kohalik omavalitsus peab mingi teenuse peale kulutama. Riiklikke ülesandeid on püütud lahus hoida, näiteks on sündide ja surmade registreerimine või raamatukogude töö koordineerimine paar märksõna, mis on lahus hoitud. Aga see taotlus, et me hoiaksime need funktsioonid täielikult lahus, on muidugi erakordselt kunstlik. Me oleme teinud sel alal omavalitsustega mitu katset. Mida te arvate, milline on tulemus? Neil puudub vähimgi huvi! Riigikohus läks omavalitsusi kaitsma ja tegelikult asuti kaitseasendisse. Ma tahaksin näha, mismoodi Tallinn ütleb, et tema tegeleb riiklike funktsioonidega neid dubleerides. Aga väga paljud funktsioonid, mille peale omavalitsus raha kulutab, ei ole tegelikult omavalitsuse funktsioonid. Kahtlemata tehakse seda oma põhifunktsioonide arvel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Suvel, kui Rahandusministeeriumis koostati tulevase aasta eelarvet, tehti ka erinevaid prognoose, millist majandusolukorda järgmisel aastal oodata võib. Niipalju kui mina tean, Rahandusministeerium, olles ise tagasihoidlik, valis 3%-lise majanduskasvu stsenaariumi. Kui see eelarve Riigikogule üle anti, siis Eesti Pank ütles, et peaks olema veel ettevaatlikum ja võtma aluseks riskistsenaariumi – 1% majandus-

kasvu. Sellest on nüüd möödunud üle kuu. Kas teile on lisandunud teadmisi ja kindlust, et Rahandusministeeriumi valitud prognoos on tuleval aastal kohasem?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kui te küsiksite minu käest isiklikult, siis vastaksin, et minu jaoks oleks kohasem ettevaatlikum vaade. Mitte sellepärast, et ma ei usu prognoosi, vaid sellepärast, et ma tähtsustan ebastabiilsust ja teadmatust rohkem kui prognoosijate ja ka valitsuse enamus. Ma olen sellistes asjades lihtsalt ettevaatlikum. Aga kindlust juurde tulnud on. Toon kaks fakti. IMF prognoosis meile ka 3%-list kasvu, mis on kõige madalam järgmise aasta kasv, kuid selle eest ta prognoosis selleks aastaks rohkem kui meie, tähendab, ta prognoosis kõrgemalt baasilt. Tema selle aasta prognoos, kui ma ei eksi, oli 7,6%, meil oli 7%. See on kõige pessimistlikum prognoos pärast meie oma. Vahepeal on ka Swedbank, kes samuti prognoosis selleks aastaks mitu protsendikümnendikku rohkem kasvu, prognoosinud järgmise aasta kasvuks 3,2%. Kommertspangad on prognoosinud veel üle 4% ja üle 5%. Mul ei ole täpset nimestikku. See sõltub muidugi alati prognoosi ajast. Eesti Pank lihtsalt väljendas oma ettevaatlikkust. Te olete kursis, et ettevaatlikuma eelarve tegemist pakkusin ka mina valitsusele, soovitasin puhvrit. Aga kahtlemata oli see poliitiliselt võrdlemisi ebarealistlik: Riigikogu mind selles asjas, ma arvan, ei toetaks ega toetanud ka valitsus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Praeguse valitsuse – ma pean silmas ka eelmist perioodi, sest valitsus on sama – võimuaeg on olnud üsna pikk ja vastu on võetud hulgaliselt seadusi, mida on ka põhjalikult arutatud. Aga teie ettekandest jäi kõlama, et me tahame järjekordselt ühe seaduse kehtima hakkamist edasi lükata. See seadus on kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus, mida siin väga põhjalikult arutati. Milline on kindlus, et näiteks järgmise aasta lõpul ei ole 2013. aasta eelarvega jälle lood nii, et lükame selle seaduse kehtima hakkamist edasi ja

võib-olla mõne seaduse kehtima hakkamist veel? Kas ei saaks seadusi vastu võttes asja põhjalikumalt arutada, et ei peaks nende kehtima hakkamist pidevalt edasi lükkama?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma arvan, et seda seadust, nagu te ka ise kinnitasite, arutati väga põhjalikult. Ka selle üks elemente ehk paindlikum laenu ülempiir oli arutuse all. Seaduse enda jõustumine edasi ei lükku. Enamik selle punktidest jõustub. Omavalitsuse laenuvõimekus tegelikult kasvab, kui kontsernis seda laenuvõimekust on. Tema ettevõtted või sihtasutused tihti suurendavad laenuvõimekust, mis konsolideeritakse. Selle 60%-lise piiri muutmise me lükame ainsana edasi. Enam ei või see sõltuvalt põhituludest ja põhikuludest ulatuda 100%-ni, kuid muud paindlikumaks muutmised, täpsustused seaduses ikkagi jõustuvad. Mis selle muudatuse tingis? Kahtlemata prognooside halvenemine. See risk kipub lihtsalt sedavõrd kasvama, et me pidime sellele mõne seadusmuudatusega vastama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea rahandusminister! Ma tahan küsida, kuidas te hindate Omavalitsusliitude Koostöökogu ja riigi läbirääkimisi. Selle lõpp-protokoll on tegelikult eelarve üks osa. Kas teie arvates jõuti rahuldava tulemuseni või ei ole siiski väga paljud omavalitsusliitude soovid selles eelarves kajastatud? Millise hinnangu te sellele annate?

Jürgen Ligi

Aitäh! Te võiksite ka küsida, kas paljud keskvalitsuse soovid on selles eelarves kajastatud. Vastus on ei. Soovid on võimalustest suuremad. Seda koostööd iseloomustades ma arvan, et see on suhteliselt kultuurne olnud. Avalikku rääsklemist ei ole olnud ja üldiselt on omavalitsused oma poliitikas ühtlasemad ja respekterivad neid rahanduslikke piire, mis on. On muidugi ka mõni punkt, kus me oleme olnud eri meelt. Teie nähtavasti olete nendes asjadesse rohkem süüvinud. Mulle tuleb meelde kaks küsimust. Ühte ma juba nimetasin. Teine on see, et me pakkusime kokkulepet, et

omavalitsused *in corpore* piiravad teatud summani oma defitsiiti ja saavad selle eest riigilt väikest rahalist toetust, aga omavalitsused ei olnud sellega nõus. Nii et need mitte-toimunud kokkulepped on mitmekesised. Ei ole nii, et üks rõhub teist, aga õnneks ei ole läinud asi, ütleme nii, ebaviisakaks. Minu arust on mõtlemises rohkem sarnasust, kui oli veel paar aastat tagasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! 2012. aasta eelarves on ooperi- ja balletiteatri Estonia uue maja investeeringute real null. Kuidas te prognoosite, mitmeks aastaks võib see nulliks jääda või millal sinna mingid arvud tekivad?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma prognoosin, et nulliks jääb see mitmeks-mitmeks aastaks, aga ma ei oska täpselt öelda. Kultuuriasutuste puhul on olnud see pikaajaline probleem, et investeeringud on olnud eelarvele väga koormavad. Tegelikult on ka hariduses sama probleem. Investeeringud on olnud mitut moodi koormavad, vahel on see koormus olnud kultuuriasutuste puhul ka peidetud ja tulnud alles hiljem välja. Aga teiselt poolt, palgad on madalavõitu. Nii et mina ei prognoosiks siin kiiret lahendust. Prioriteetide esimesel real seda asutust ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Prognoosis te näete järgmisel aastal ette päris korraliku palgatõusu, sest füüsilise isiku tulumaksu kasvuks on prognoositud 12,1%. Kas te olete jätkuvalt sama optimistlik ja kui suurena te prognoosite kohalikule omavalitsusele laekuva tulumaksu kasvu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Prognoosinumbriid mul kusagil on. Kokku võttes võib öelda, et omavalitsuste olukord kosub päris hästi. Maksulaekumiste puhul tuleb hinnata kahte aspekti: tööhõive ja

keskmine palk. Keskmise palga kasv, mitte küll kõigis sektorites, on meie arvestuses 5% kanti ja tööhõive kasv on üle 1%. Tööhõive kohta võin öelda, et sesoonsetest kõikumistest ei maksa liiga suurt numbrit teha. Praegu oli esimene nädal, kui registreeritud töötus kasvab, aga seda oli prognoositud. Kuni järgmise aasta kevadeni on sama olukord, kus sesoonne tööpuudus kahtlemata kasvab, aga aasta keskmine tööpuudus peaks vähenema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Kindlasti on omaniku vääramatute õigus võtta dividendi. Vaadates Eesti riigi dividendipoliitikat seoses Eesti Energiaga, siis on näha, et siit on paari aastaga võetud peaaegu 200 miljoni euro eest dividendi. Dividendi maht kasvab, samal ajal suurendab omanik 154 miljoni euro võrra aktsiakapitali. Mida te arvate, kuidas need finantstehingud, mida riik kui omanik Eesti Energiaga teeb, mõjuvad ühtepidi meie eelarvele ning teistpidi üldse riigi majandusele ja tarbijatele? Kogu see poliitika ja need finantstehingud on küllalgi tõsised, tehinguid on tehtud suurte summadega.

Jürgen Ligi

Aitäh! Eelarvele mõjub dividend hästi. Kui on käitutud õigete reeglite järgi, siis ei ole see mingi superdividend, vaid see on loomupärane regulaarne kulu. Aga investeeringute eraldamine nii regulaarne ja ühtlane ei ole. Seal langetatakse eraldi otsuseid. 150 miljonit eurot on järgmisel aastal see summa, mis finantstehinguna Eesti Energiasse paigutatakse. Seejuures jälgib valitsus kindlasti investeerimisplaani, mille Eesti Energia esitab, ja vastavalt sellele langetab oma otsuse. Need otsused seisavad natuke lahus. Muidugi on neil oma seos, aga kindlasti ei peaks riik võtma seda hoiakut, et omanik laseb sularahal arvel seista ja siis ettevõttel lihtsalt kulutada. Ega valitsus otseselt neid kulutusi ei kontrolli, aga kui on vaja, siis võetakse ka dividendi, natuke teises rütmis, kui tehakse investeeringuid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea esimees! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab ka kohalikke omavalitsusi. Te ütlesite, et viimastel läbirääkimistel riigi ja omavalitsuste vahel ebaviisakusi väliditi, kuid praegu, kui omavalitsused teevad järgmise aasta eelarveid, on minu kõrvu kostnud küll päris paljude omavalitsuste volikogudest rahulolematust sellega, et need summad väga palju ei suurene. Te küll ütlesite, et 280 miljonit eurot tuleb investeringuid juurde, aga see on ka valikuline, sest ega kõik omavalitsused neid ei saa. Kui arvestada seda, kuidas peaminister on viimasel ajal rääkinud sellest, et ega omavalitsuste ülesanne polegi teenust osutada, vaid olla rohkem tasakaalustav jõud riigi keskvalitsusele, siis kas te järgmise aasta eelarvet tehes arvestasitegi rohkem sellega, et kohalik omavalitsus ei peagi kohapeal neid ülesandeid täitma (ma utreerin muidugi), või mõtlesite sellele, et ka 2012. aasta tuleb kohalikel omavalitsustel viisakalt üle elada?

Jürgen Ligi

Ma arvan, et ega omavalitsustele liiga pole tehtud. Me oleme ikkagi aastaid kasvatanud seda omavalitsuste tulumaksu osa ja et nüüd siit tagasi võeti, on minu arust igati loogiline. Ma olen alati imestanud, miks lähtutakse sellest, et tulumaksukoormuse alanemine – ükskõik, toimub see siis määra või miinimumi arvel – kuidagi omavalitsuse kulusid ei peaks piirama, et valitsus võtab kõik enda kaela. Loomulikult, kui tulevad raskemad ajad, siis tekib ebavõrdsus. See on ka teada, et omavalitsused on olnud pikka aega miinuses. Alles nüüd, suhteliselt vägivaldsete piirangute tõttu, mida me kriisi ajal rakendasime, ei ole nad enam saanud võlgu elada, aga ka parimatel buumiaastatel elasid nad miinuses. See on rahanduslik probleem. Kui läks kärpimiseks, siis nemad olid siin palju aeglasemad, nende tegevuskulude kärbe oli suurusjärgus 4%. Kokku võttes oli see ikkagi aeglasem. Tulude kasv oli seejuures suhteliselt stabiilne. Nii et ma ei arva, et omavalitsused mingisugune rõhutat sotsiaalne grupp on. Omavalitsused on erinevad ja nende probleemid on pigem mujal kui

seal, et natuke on tulumaksu protsenti tagasi võetud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Te toonitasite sõnavõttus, kui oluline on hoida riigi võlakoorumus kontrolli all. Aga me teame, et tänase seisuga on Eesti lubanud maksta Euroopa päästefondidesse umbes 150 miljonit eurot, 30 miljonit aastas, ja peale selle käendada laene umbes 2 miljardi euro ulatuses, lisaks maksud. Kui see kõik või kas või osakene sellest täitmisele pöördub, kust riik siis selle raha võtab? Ta ilmselt laenab ja me olemegi n-ö laenukoormuses. See laen kandub edasi ka tulevastele põlvkondadele. Mida öelda arstidele ja nendele õpetajatele, kes eile Toompeal olid? Kas seda, et aitame küll kreeklasti, aga ise oleme hädas ja palku tõsta ei saa?

Jürgen Ligi

Eile kuulsin ma meedia vahendusel üsna mitut rumalust, mida ilmselt ka poliitikutud on õpetajatele suhu pannud. Üks puudutas ka Riigikogu, seda, kuidas te endale riigi raha eest riideid ostate. Ärge hullutage neid! Me ei võtaks laenu selleks, et palku maksta, mitte keegi ei lähe võtma laenu palkade maksmiseks, ükski mõistlik riik enam tänapäeval seda ei tee. Laenud on siiski mõeldud mõistlikumaks otstarbeks kui jooksvate kulude katmiseks. Sest me ju ei planeeri seda, et me likvideerime koolid ja siis saab laenu tagasi maksta. Ei ole ju nii. Need kulud ei kao kuhugi. Täielik lollus on see, mida räägiti eile ka televisioonis (vähemalt tegi seda üks Riigikogu liige), et õpetajate palkade jaoks peab laenu võtma. See on täielik häbematus. See viitab sellele, et meil varsti enam õpetajaid ei ole ja me saame siis raha tagasi maksta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Teatavasti on kohalike omavalitsuste eelarved iseseisvad ehk omavalitsused ise otsustavad oma raha üle. On kavas jätta kohalike

omavalitsuste netovõlakooormuse ülemmäär 60%-le. Nagu te ka ise mainisite, sellega paraneb valitsussektori tasakaal. Tore! Aga kas on analüüsitud, kui paljudel kohalikel omavalitsustel ei ole võimalik osaleda järgmise aasta erinevate investeeringutoetuste saamisel, kuna kaasfinantseerimist takistab nn 60% limiit?

Jürgen Ligi

Aitäh! See on väga väike osa omavalitsustest. Enne laenupiirangu korrigeerimist oli juttu 20%-st omavalitsustest, kes olid need, kes ei saa üle 60%-lise laenukoormuse tõttu laenu võtta, aga ausalt öeldes ega nad ei tohikski võtta. Selles on ju asi. Kui palju siis praegu neid alles jääb? Mul ei ole värskemaid andmeid. Tuleks analüüsida (meie majas on need andmed kindlasti kättesaadavad), kui palju peale kontsernide loomist see 60% piir absoluutsummas kasvab. Näiteks Tallinna puhul on arvatud, et ei saa haiglate jaoks laenu võtta. See võimalus on alles. Midagi dramaatilist siin ei ole. See on üsna väike enesepiirang, millega omavalitsused peavad arvestama. Me kompenseerime seda priskete investeeringutega, mida ma oma kõnes ka mainisin. Pigem olemasolevat raha eraldada kui pangalaenu võtta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! Repliigi korras ütlen, et tegelikult ei vasta päris tõele teie väide, et see kohalike omavalitsuste olukorda ei halvenda. Kui mingis kohas tuleb väga kaua kokku hoida, siis vajab see koht tulevikus rohkem investeeringuid. Aga minu küsimus on maksude kohta. Te näete ette, et maksulised tulud järgmisel aastal kasvavad, kasvab tubakaaktsiisi, sotsiaalmaksu ja käibemaksu laekumine, aga ka füüsilise isiku tulumaksu laekumine, mis kasvab koguni 12%. Kust see kasv peaks tulema, mille arvel?

Jürgen Ligi

Aitäh! Selle kohta, kas see halvendab olukorda või mitte, ma rõhutan, et ütlesin selgelt: võrreldes praegusega, võrreldes 2011. aastaga ei muutu see piirang rangemaks, vaid muutub pigem paindlikumaks. Mina ei pea laenukoor-

muse suurenemist üle teatud piiri enam olukorra paranemiseks, vaid halvenemiseks. Ma arvan, et see piirang teeb omavalitsused kokkuvõttes tervemaks, need, kellel on juba võlakoormus üle 60%, aga nendest ongi ju jutt. Mis puutub tulumaksu kasvu, siis see on prognoosijate hinnang. Suurimad tegijad on siin keskmise palga tõus, tööhõive kasv, aga ka muude tulude, näiteks ettevõtlustulu suuremine. Loomulikult on mõjutajad kaudsemalt nii majanduskasv kui ka inflatsioon. See 12% on ikkagi nominaalne kasv.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Mainisite vastuses, et isiklikult oleksite olnud eelarve tulude prognoosimisel mõnevõrra tagasihoidlikum või konservatiivsem. Samas lähtub praegune eelarve Rahandusministeeriumi baasstsenaariumist. Kas me oleme samal seisukohal, nagu mulle tundub, et tõenäoliselt näitab lähitulevik Rahandusministeeriumi prognoosi pisut liiga suurt optimismi?

Jürgen Ligi

Aitäh! Veel kord: ma panin mitu asja ühte patta. Minu sisetunne ei ole kindlasti targem kui prognoosijate arvutused. Ma kirjeldasin ühelt poolt isiklikku sisetunnet. Teiselt poolt oleksin ma eelarve koostamisel olnud konservatiivsem. Aga mitte palju konservatiivsem, sest on teada, et struktuurne ülejääk on olemas ja me suuname seda raha, mille arvel miinus tekib, ikkagi valdavalt majanduse elavdamiseks. Rahustab see, et sellest 2,1%-st on 1,5% otseselt investeeringud, mis ei tulene maksudest, vaid välisvahenditest ja CO₂ rahast, pluss veel eurorahade maksimum. See on kulutamise tase. See ongi see, mis mind rahustab. Investeeringud peaksid iseenesest hoidma seda riski väiksemana. Aga mina ei kavatse küll esitada teile prognoose kõhutunde järgi. Ma oleksin lihtsalt tahtnud rohkem arvestada riskistsenaariumidega, aga see on ainult minu tahe. Ma arvan, et reaalsus on ka see, mida tahavad teised. Ka neil on väga loogilised põhjendused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ma proovisin vaadata, kui sarnased on eri ametkondade kulutused. Loomulikult on täppisteaduslikku analüüsi raske teha, sest alati ei leia kattuvaid struktuuriüksusi. Kuid ometi, vaadates eelarves ettenähtud personalikulusid ja koosseisutabeleid, jäi mulle mulje, et näiteks Haridus- ja Teadusministeeriumi struktuuris saavad infotehnoloogid palju madalamat palka kui sama tööd tegevad ametnikud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis. Kui ühel on personalikulud iga näitaja poolest oluliselt väiksemad ja on ette nähtud neid veel kärpida, siis teisel, vastupidi, ma näen riigieelarve real olulist kasvu. Kas selline ebavõrdne kohtlemine on eelarves võimalik või olen ma milleski jõuliselt eksinud?

Jürgen Ligi

Aitäh! See on kindlasti võimalik. MKM on üks paarist ministeeriumist, kes vastutab IT-arenduse eest Eesti valitsussektoris. Ka Rahandusministeeriumil on siin tulevikus päris suur roll, aga IT-arenduse kõrgem tase, planeerimine jne esitab natuke suuremaid nõudmisi ka spetsialistide valikule. Nii et ma täiesti mõistan, kui minister on värvanud endale kallimat tööjõudu. Haridusministeeriumi kohta ma ei oska öelda, aga see on ka laiemalt eelarve valikute küsimus, kellele millist palka makstakse või suudetakse maksta. Kui haridusministeeriumis on suurem vajadus nende inimeste järele, kes suudavad haridusreformi teemal kaasa rääkida, siis ma mõistan, et seal võib vaekauss olla rohkem IT kahjuks kaldu nud. Aga seda peaks küsima ministeeriumidest. Minu targutamine võib ka metsa minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma ei ole kindlasti selle mõtte fänn, et kõik riigieelarve kulud ja tulud peavad olema omavahel otseselt seotud, kuid teadaolevalt on omavalitsustel siiski suured probleemid kohalike teede korrahoiuga. Praeguses eelarves olev 5% või ka

järgmise aasta eelarves olev 6,7% kindlasti ei taga seda, et nad lisaks kohustuslikule lümetõrjele suudavad reaalselt oma teid hooldada ja remontida. Aastate pärast tekitab see olukorra, kus neid teid on vaja hakata taastama, mitte enam hooldama. Ma küsin: miks te olete põhimõtteliselt selle vastu, et aktsiisist tulev summa, mis omavalitsustele teedehoiduseks läheb, oleks fikseeritud? Iseküsimus on, kas see võiks olla, nagu meie ettepanek on olnud, 15% või siis MKM-i toetatud 10%. Aga miks ei sobi põhimõte, et tegu võiks olla sellise stabiilse rahastamisega, millega omavalitsused saaksid igal aastal arvestada?

Jürgen Ligi

Omavalitsuste teehoiu toetust on suurendatud 40%. Minu meelest on see meeletu kasv ja see lõppsumma, kui ma ei eksin, oli 17,8 miljonit eurot. Aga mis puutub selle protsendi fikseerimisse, siis palun ärge siin saalis rohkem nende ideedega välja tulge! See on suurim ebastabiilsuse allikas, mida üldse võib välja mõelda – kujutada ette, et me fikseerime eelarve protsentidega ette ära. Tulevad uued asjad, väheneb vajadus vanade järele, ja hakka siis sellepärast seadust muutma. Loomulikult ei hakka, pigem läheb riik kummuli. Selles vallas on kaks kuulsat erandit. Üks on 2%-ne kaitsekulu, mis on selgelt rahvusvaheline kohustus ja mille eest me saame julgeolekut korraldada rohkem vastu – tänu kollektiivsele kaitsele. Ja teine on see aktsiisi 75%. Minu arust see on algusest peale olnud täiesti absurdne piirang. Ainult euroraha pealevool on meil praktilisi probleeme nagu nivelleerinud. Sa pead selle raha ära kasutama, muidu see võetakse ära. Aga see, et me ütleme ette, et aktsiisist just 75% peab minema aktsiitatesse, oleks ikka täielik jama, sest raudteetranspordi enda otsene mõju keskkonnale ja kõik see on väga kirju. Me ei saa kunagi öelda, et me oleme üks iseennast taastootev süsteem – mida rohkem sõidad, seda rohkem saad raha. Just paindlikkus on ikkagi see, mida me eelarvesse peame juurde tooma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Minu küsimus puudutab Kaitseministeeriumi valitsemisala. Järgmise aasta eelarves on plaanitud näiteks Laidoneri muuseumi eelarve kasvu koguni pea 8000%. Saime teada, et suures osas läheks see raha lisaks okupatsioonimuuseumile, mis meil olemas on, kommunismiohvrite muuseumi rajamiseks. Võib-olla on see ka mõistetav, arvestades meie kaitseministri ajaloohuvi. Aga tahan küsida hoopis sellise küsimuse, kuna te ise olete ka kaitseminister olnud. Kas on õige rahastada muuseume Kaitseministeeriumi eelarvest? Kas see on normaalne? Kas raha muuseumide arendamiseks ja ülalpidamiseks ei võiks mõne teise ministeeriumi eelarverealet tulla?

Jürgen Ligi

Ma siiski näen siin selget riigikaitse eesmärki kaitsetahte ja asjaomase kultuuri loomisel. Ning seda nähtavasti aktsepteerib ka NATO metoodika. Ma ei võtaks siin positsioonide konkreetsete summade suhtes, mis kaitseminister on pidanud vajalikuks oma muuseumidele eraldada. On selge, et temal on siin selgelt isiklikud eelistused ka ja militaarvallas on välised rekvisiidid kindlasti tihti suurema tähendusega, kui me tsiviilvallas seda aktsepteerime. Ma olen muuseumide sõber, aga ma täpselt ei tea, mismoodi ta on neid asutusi liitnud või mida ta sinna hangib. Nii et see küsimus on kindlasti kaitseministrile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Minu küsimus on seotud tulumaksuga. Näeme, et tulumaksu on kavandatud järgmiseks aastaks eelarvesse 12% rohkem. Kohalike omavalitsuste kasvuprotsent on 8. Ja näeme seda ka, et panga prognoosi majanduskasvu kohta on muudetud väiksemaks. Seoses sellega minu küsimus teile on selline: ega teie arvates pole 2012. aasta riigieelarvesse liigset tulumaksu kavandatud?

Jürgen Ligi

Ma olen seda siin vastanud juba kaks korda. Mina ei vastuta tõesti, et need prognoosid

täppi lähevad. Mul ei ole õigust nendesse sekkuda. Minul on õigus sekkuda eelarveprotsessi. Ma olen seletused saanud. Tulumaksu laekumist mõjutab tööhõive muutumine, mõjutavad palgatulu ja ettevõtlustulu. Ning seletuskirjas on need komponendid lahti kirjutatud. See on see valdkond, kus mina langetan poliitilisi otsuseid selle kohta, millise kulude projekti ma julgen valitsusele esitada. Nagu ma olen siin ennast juba kiitnud – ma olen rahaküsimustes hästi kitsi ja ettevaatlik inimene. Ma oleksin ka eelarve koostamisel olnud ettevaatlikum, kui lõpptulemus sai. Aga ega siin suurt vahet ei ole. Selle aasta märk ei peaks enam olema kärpimine, ühiskond on mehaanilisest kärpimisest tüdinud. Rõhk peab olema reformidel ja efektiivsusel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Euroopa Liidu poolt vaadatuna näeb meie eelarve välja selline väike, hästi armas. Aga eks talle ole tehtud ka väike kosmeetiline operatsioon, nimelt haigekassa ja töötukassa reservide ülevõtmine. Võib-olla oli see mõistlik. Te olete meile varem seletanud, et see on parem kui välisturult raha laenamine. Aga mulle on üks asi arusaamatu. Oleksime me raha laenanud, siis oleksime selle raha eest midagi mõistlikku teinud, võib-olla isegi õpetajatel palka tõstnud. Haigekassa reservide kohta öeldi, et need jäävad ilusasti puhkama sinna riigikassasse, neid mitte keegi ei puutu. Aga mis kulusid need siis katavad? Või ei kata midagi või milles see trikk seisneb? Seletage palun ära!

Jürgen Ligi

Eks see ole järgmise päevakorrapunkti küsimus, aga ma illustreerin. Kui te viite raha pankas, siis ei ole teil vaja käia kogu aeg kontrollimas, kas raha on alles – kas selle eest pole näiteks Vahur Kraft endale ametiautot ostnud või siis andnud laenu kellelegi, kes endale maja ehitab. Te teate, et te võite igal hetkel pankas minna ja selle raha kätte saada, nii palju kui teil on vaja kulutada. Siin praegu meie riigi puhul keegi mingisuguseid laenu- ja muid selliseid riske ei võta, kõik kulud on ette näh-

tud. Küsimus on, kui suuri reserve üks või teine kassa kasutada saab, kui efektiivselt saab reserve juhtida. See on üks rahavaru, mille pinnalt võetakse mingeid summasid kuludeks ja kuhu pinnale kogu aeg raha juurde tuleb, aga samas tolle varu põhjas raha seisab. Seda tuleks ikkagi niimoodi käsitada, et me maksame selle põhjavaru eest intressi vastavatele kassadele, aga oleks äärmiselt vale alternatiiv hakata maksma sama suure summa eest mingitele pankadele laenuintressi. Me ei tohiks seda teha. Haigekassaga on suhted praegu sellised, et me ise haldame neid summasid. Suurem küsimus kui selle haldamisega aga on, et need vahendid peaksid olema paindlikult konsolideeritud, kasutatavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea härra minister! Nagu me kõik teame, välistoetused moodustavad järgmise aasta riigieelarvest ligi 20%. Samas tuli eile selline uudis, et struktuurivahendite väljamaksed Eestile on ajutiselt peatatud. Välistoetustest aga ongi struktuurivahendid vist kõige suurem osa. Öelge palun, kas see eilne uudis ja need sammud, mis järgnevad, võivad kuidagi mõjutada järgmise aasta eelarvet? Kui jah, siis mis ulatuses?

Jürgen Ligi

Minu praeguse teadmise järgi on vastus kindlasti ei. Me saame juba sel aastal need rahad uuesti liikuma. Ning meil on ju olemas ka varud, et olemasolevad projektid töös hoida, ja nende suhtes mingeid sanktsioone ei saa olla. Küsimus on lühidalt öeldes ikkagi Eesti agaruses. Me olime nii agarad, et hakkasime oma süsteemi kritiseerima, kuigi see oli üks kõige paremaid üldse, üks kõige korralikumaid. Ning nii hästi me kritiseerisime, et Euroopa Komisjon ehmatas ära, ajas käed püsti: teil on küll kõik hästi, aga nüüd meil ei ole muud võimalust, kui peatada raha sissetulek, sest teie sisekontroll on kõik asjad ära teinud, kõik väga kriitiliselt üle vaadanud ja nõudnud mingisuguseid protseduure, mis tegelikult on suuresti formaalsus. Nii et Eesti on endale sügavalt näppu lõiganud. Aga suuremaid tagajärgi sellel ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! Austatud minister! Ma olen teiega absoluutselt nõus, et Eesti toodab oma kaitsevõimet NATO sõprade abil palju rohkem kui iseenda abil. Aga ma olen samal ajal seisukohal, et õpetaja toodab Eesti riigile ka võrratult rohkem ja kaugemas perspektiivis võib-olla enamgi kui kaitseväge. Meie NATO sõbrad ei ole üldiselt näitajani 2% SKT-st jõudnud. Kas oskate vastata, miks oli vaja nüüd meie kaitsekulutustes nii kiiresti selleni jõuda, ignoreerides täielikult õpetajate õigustatud palganõudmist? Kas seda küsimust üldse arutati või lihtsalt tehti poliitiline valik mingi kokkuleppe teel? Kuidas see sai nii juhtuda?

Jürgen Ligi

Küsimus on, kui kiiresti selle näitajani jõuda. Me võtsime kunagi sihi jõuda sellele tasemele aastal 2010, siis lükkasime selle edasi 2011. aastani ja nüüd siis 2012. aastani. Enam küll ei tahaks järele anda. See on väärikuse küsimus: sa oled midagi lubanud, sa oled mingi eesmärgi püstitanud ja nüüd, kui sul on majandus üksjagu kosunud, jätad selle ikka täitmata. Eesti kahtlemata vajab kollektiivset kaitset rohkem kui ükski teine riik, räägitagu kui palju tahes, et meie piiriäärne asend ja suur hulk ajaloolisi põhjusi nõuavad meilt iseseisvat kaitsevõimet. See on suur jama, ütleme ausalt. Me ikkagi suudame end kaitsta ja vaenlast heidutada kollektiivselt. Nii et see on südametunnistuse küsimus. Mina aktsepteerin seda 2% praegu. Kui Riigikogu teeb eelarve ümber, siis ta teeb ümber, aga mina seda aktsepteerin.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo, teine küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Me kuuleme siin neli-viis korda nädalas, et meil on kõige parem finantspoliitika. Nüüd kuulsime, et me oleme ka kõige paremad iseenda kritiseerijad Euroopas ja kukkusime seetõttu kogemata auku. Keskmine palk peaks küll eelarve järgi tõusma, aga teame, et riigisektoris, avalikus sektoris on see

külmutatud ja seetõttu inflatsiooni tõttu reaalpalk väheneb. Eelarve järgi peaks küll järgmisel aastal inflatsioon olema väiksem kui tänavu, alla 3%, ent 2013. aastal see seoses elektrituruga avamisega jälle tõuseb. Mis sa arvad, kas eelarves on tehtud kõik võimalik, et inflatsioon oleks järgmine aasta maksimaalselt madal, või oleks andnud veel midagi teha, et inflatsiooni alla viia?

Jürgen Ligi

Inflatsiooni ohjeldamise jutt on Eesti oludes hästi kunstlik, sest vajalik, mida riik saab teha, on põhimõtteliselt tehtud. Me ei ela võlgu, kui jätta järgmise aasta nominaalne ülejääk katmata. Ehitusinvesteeringud ka kütavad inflatsiooni mingil määral, aga me siiski teeme need ära. Kui võtta eelarve tasakaal, kui võtta meie kahtlemata hea konkurentsipoliitika ja küllalt hoolikas monopolide ohjeldamine, siis need ongi kolm asja, mida teha saab.

Kui me aga vaatame meie eelarve tasakaalu hoolikamalt, siis eks seal ole omad kriitilised tegurid. Näiteks tegevuskulude piiramine ja külmutamine on kõige tõhusam inflatsiooni hoidja üldse, sest see on signaal kogu tööjõuturule. Kas minnakse jälle võidu jooksma, inflatsiooni üle 10% ajama, nii nagu see juhtus aastal 2008, või on selge, et me ravime ikkagi buumiaja haavu ja need palgatõusud, mis meil siin olid aastail 2006, 2007 ja veel 2008 ka ikka 20% ja 20%, on meie praeguse olukorra tegelikud põhjused. Lihtsalt me tõstisime oma palgad lõhki ja sellele ei saanud muud järgneda kui tagasilööki. Nii oli ka õpetajatega, kelle palka erinevalt enamusest tegelikult otseselt kärbitud ei ole. Kuid need 20%-sed aastased hüpped ja see eeliskasv – see tähendab üsna võimaluste piirini jõudmist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma jätkan Olga Sõtniku küsimusest tulenevat teemat, mis puudutab eurotoetusi ja 92 miljoni euro kasutamist. Tegelikult on see ju tõesti reaalne risk, et 20% järgmise aasta riigieelarvest on löögi all. Kas sa nimetaksid need rakendusasutused või korraldusüksused või korraldusasutused, kes on selle situatsiooni teki-

tanud, kuna nad ei ole suutnud otstarbekalt käituda?

Jürgen Ligi

Mina väidan, et põhiline tekitaja on auditeerija, Rahandusministeeriumi konkreetne osakond, kes on üldises foonis näidanud Eestit väga erilisena, aga positiivses mõttes erilisena. Tema teeb oma tööd, temal on oma professionaalsus ning kui võrrelda euroliidu üldise kultuuri ja olukorraga, siis Eesti saab alati kiita. Meil on väga vähe rikkumisi, meil on äärmiselt kõrge toetuste kasutamise tase – võib öelda, et parim kasutamise tase. Kas meil ka rikkumiste arv kõige väiksem on, seda ma ei oska öelda, aga usutavasti kõige paremas seisus olevate riikide hulgas oleme kindlasti. Ja kui meil on nüüd ka parim sisekontroll, võime jälle uhked olla, ainult et see võib kalliks maksma minna. Mina ei tea täpselt, ma ei ole enne sellises situatsioonis olnud, aga ma usun ikkagi neid ametnikke, kes on meile selgitanud, et midagi dramaatilist lõppkokkuvõttes ei ole. Natuke häbi ja piinlikkust, aga saame üle!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Ratas, teine küsimus!

Jüri Ratas

Täna, austatud Riigikogu esimees! Austatud rahandusminister! Täna ja üldse viimastel nädalatel on teravalt päevakorral olnud teema "ESM-i varasem jõustumine". On räägitud, et see võiks juhtuda järgmise aasta teisel poolel. Kui see nii läheb, siis selleks meil praegu eelarves vahendeid ei ole. Kust need ESM-i tehtavad sissemaksed sellisel juhul tuleks? On öeldud, et see raha kindlasti leitaks.

Jürgen Ligi

Kuna varasem jõustumine on otsustamata, siis me ei saanud seda eelnõusse kirjutada, aga selle muudatuse saab vajadusel teha enne eelarve vastuvõtmist. Kui enne mitte, siis hiljem eelarve muutmisenä. Arvan siiski, et selle aasta jooksul otsus varasema jõustumise kohta tuleb, et pigem on see vastus jaa. Ja kust me selle raha saame? Tegu on selgelt finantstehinguga ja see võime on meil eelarves olemas. Loomulikult ei tee see meie olukorda kergemaks, aga mitte ka tuntavalt raskemaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud rahandusminister! Vastavalt Riigikontrolli aruandele oli kultuuritöötajate keskmine palk 2005. aastal 13% madalam Eesti keskmisest palgast. 2010. aastaks oli see lõhe kasvanud juba 20%-ni. Tähendab, masu-aastatel langes kultuuritöötajate palk märksa enam kui keskmine palk Eestis. 2012. aasta eelarves pole ette nähtud raha kultuuritöötajate palga tõusuks, keskmise brutopalgaga tõusu aga prognoositakse 2012. aastal 5%. Järelikult kasvab see vahe eeloleval aastal veelgi. Kas te tõesti ei näe selles probleemi? Ja kuidas te seletate sellist valitsuse suhtumist kultuuritöötajatesse ja seega ka Eesti kultuuri?

Jürgen Ligi

See suhtumine on rahalises mõttes täiesti neutraalne ja valdavalt koheldakse kultuuritöötajaid samamoodi nagu teisi avaliku sektori töötajaid. Ma ei hakka saali ajakasutuse huvides nimetama üksikuid erandeid, kellel palk siiski tõuseb. Aga mis tunnetesse puutub, siis kultuuritöötajatesse on väga soe suhtumine. Paraku peame tunnustama, et kultuurivaldkonna rahanduslik juhtimine ei ole olnud kaugeltki täiuslik. Alati on ka poliitikud asunud kultuurikorüfee poole, kui on olnud rahanduslikud pahanused, aga reaalsus on, et nende pahanuste tõttu ei saagi palku tõsta. Pahanused tuleb kinni maksta. Kultuur on, nagu ma juba mainisin, investeringutega olnud hästi edumeelne, aga see kahtlemata ei paranda võimalusi tõsta palku. Vastupidi, suurenevad muud tegevuskulud. Isegi kui me põhiinvesteeringud teeme välisraha arvel ja unustame ära kaasfinantseerimise, ikkagi kaasnevad pikaajalised tegevuskulud, paljudel juhtudel ka laenuintressid ja rendimaksud. Tegelikult on hariduses samasugune olukord, ainult selle vahega, et haridustöötajate palga ja keskmise palga vahe on järjest vähenenud. Kultuuritöötajad kahjuks nii populaarsed siin saalis pole olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Ma küsin veel töötukassa kohta. Te ütlesite, et kui me peaks vajalikud summad väljastpoolt hankima, siis peaksime kõvasti intresse maksma. Tegelikult investoreid on ju ka Eestis olemas, nii et selles pole küsimus. Aga põhiline on ikkagi see, et te tahate neid summasid kasutada jooksvateks kuludeks. Järgmise aasta suveks on töötukassas neid vahendeid juba 400 miljonit eurot. See on väga suur summa ja töötute jaoks ei ole nii palju raha tarvis. On selge, et te võtate selle lihtsalt jooksvalt kasutusele. Ma küsin: kui ilus või soliidne on panna käsi võõrasse taskusse? Ma toonitan veel, et see ei ole riigi raha, see on avalik-õiguslik raha, mille maksmise on tööandjad ja töövõtjad omavahel kokku leppinud ning mis peaks minema asjaomaseks otstarbeks. Kas on seaduslik niimoodi raha ära võtta?

Jürgen Ligi

See on seaduslik! Aga seda nõiakunsti mina ei jaga, mida teie siin esindate – et on mingsugune väga eriline riigi raha. Haigekassat ja töötukassat ei loodud erafirmadena ja need kolm inimest, kes käed löid ja ütlesid, et nüüd me oleme kokku leppinud, said kokku leppida ainult selles, et nad hakkavad ajama koos tervishoiu- ja tööturupoliitikat või pigem neid ellu viima vastavalt seadusega ettenähtud reeglitele. Reservide kasutamist ei ole see kokkulepe ega seadus käsitlenud ega saagi käsitleda. See ei ole asi, milleks need kassad on loodud. Need kassad loodi ikkagi instrumentidena konkreetse valdkonna poliitika ajamiseks, ja ainult selleks.

Mul on äärmiselt kahju, et need, kelle me kutsusime laua taha, on just töötukassa puhul võtnud hoiaku, et see on nüüd nende väga eriline raha. Aga on ka need – ma mõtlen siin poliitikuid, nii Riigikogu kui ka valitsust –, kes ütlevad, et ühiskonnas on peale tööandjate ja töövõtjate ka kõigepealt töötud, kelle raha see tegelikult on – see pole mitte nende tüüpidu raha, kes seal kokku leppisid –, ja on veel lapsed ja vanurid, kelle huvides me kogu riigi rahandust korraldame. Need, kes seal laua taga käed löid, kuuluvad kõige tugevamate hulka. Tööandjad ja töövõtjad on kõige tugevam osa ühiskonnas. Meie aga ajame riigi rahanduspoliitikat selleks, et eelkõige aidata nõrgemaid.

Ja me ei kuluta seda raha ära, vaid me tagame riigi likviidsuse. Me ei kuluta seda raha ära! Ma olen nõus, et see on nende raha, aga ma ei ole nõus sellega, et tolle imeliku nõiakunsti arusaamade järgi kannatab riik tervikuna kuni 10 miljonit aastas – 2015. aasta eelarve on selline – lihtsalt sellepärast, et kõige tugevamad ütlesid, et nemad tahavad laua taga istuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud minister! Välisministeeriumi tulud suurenevad selgi aastal peamiselt tänu vara müügile. Vaevalt et Kiievi saatkonna korterite ja ka Brüsseli residentsi müük üldsuses väga palju küsimusi tekitab, seda rohkem kindlasti aga Kopenhaageni saatkonna müük. Ütle palun, mis täpsemalt selle saatkonna müügi otsuse tingis! Kui kasulik on lähitulevikus selline hoone Taani pealinnas maha müüa ja mis kõige tähtsam: mis saab tulevikus meie esindatusest ja esindusest Kopenhaagenis?

Jürgen Ligi

Ma ei ole suur saatkondade spetsialist ja jäin natuke kõhklema, kas ma ajan segi, kui ütlen, et see on uuemat sorti hoone, mis on konstruktsioonilt äärmiselt ebaõnnestunud. Või on see pigem üks teine maja, mida ma külastasin hulk aastaid tagasi? Või vanem villa, kus ma hiljuti käisin ja mis on suhteliselt amortiseerunud ning tahab ülesvuntsimist? Aga ma arvan, et need otsused on õiged. Kuna ma ise kõiki saatkondi kuigi hästi ei tunne, siis need hinnangud lähevad minu jaoks natukene risti-rästi. Ent neid hinnanguid on hoolega kaalutud ja välisminister on selle teema korraldvalt valitsuses tõstatanud ja tehtud otsuste õigsust tõestanud. Mul lihtsalt lähevad eri saatkondade juhtumid omavahel sassi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mina küsin teilt teie valitsemisala kohta. Kui me vaatame just Maksu- ja Tolliameti ridasid, siis personalikulud on sisult jäänud samaks või

kasvanud 0,87%, majandamiskulud on vähenenud 5,57%. Kui me paneme siia kõrvale Konjunktuuriinstituudi arvud, mille kohaselt musta turu osakaal on umbes 60 miljonit eurot, siis tekib küsimus, kas on tark tegu selles ametis kokku hoida. Tegelikult peaksid need inimesed ju riigile rohkem maksutulud tagama.

Jürgen Ligi

Maksuameti tegevuskulud sisuliselt ei vähenenud. Detailsema vastuse, mis komponent seal konkreetset muutus, jään ma praegu võlgu. Väline pilt võib olla üks, sisu teine. Mul on see õnnetus, et minu kõige kergemad läbirääkimised olid rahandusministriga, mul ei olnud temaga suuri vaidlusi. Aga kas ei olnud asi selles, et nad olid nõus kärpima majanduskulusid, et saaks personalikulude seisu natuke lahendamaks? Peab kontrollima. Järgmine kord vastan teile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm räägib regionaalse tasakaalustatuse suurendamisest. Eesti riigil on olnud ja on praegugi mitu regionaalprogrammi – hajaasustuse infrastruktuuride programm, Setumaa programm ja kõik muu selline. On ka maakondlikud arendussummad. Järgmise aasta eelarves nendele Eesti enda regionaalprogrammidele eraldatava raha hulk väheneb 4,77%. Kuidas see on kooskõlas Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga?

Jürgen Ligi

See on täielikus kooskõlas. Sellele meetmele me pühendasime väga varakult nii suurt tähelepanu, et need summad said esimesena otsa. Nii paraku ongi. Me kulutasime selle raha ära, ja ongi kõik. Tegu oli välisrahaga, regionaalarengu fondi rahaga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Ma olen teid pikka aega tähelepanelikult kuulanud ja imestan nüüd pisut. Teie kõnedesse on

ilmunud nagu uus leksika. Te rõhutate, et me lubasime kaitsekulusid suurendada ja et meie rahanduspoliitikat tuuakse eeskujuks ja et meid kiidetakse. Kas te oleksite nii lahke ja ütleksite, kes need kiitjad on ja miks see kiitus teile nii väga tähtis on? Eile oli siin 2000 õpetajat väljakul ja paarsada Riigikogus sees, ma ei kuulnud mitte ühegi suust, et oleks kiidetud teid ja teie valitsust.

Jürgen Ligi

Ma kardan küll, et need inimesed, kelle te ära hullutasite ja kes tungisid siia parlamenti – mina muide sellist teguviisi väärlikaks ei pea –, rääkisid ühest muust asjast. Aga kui rahanduspoliitikast rääkida, siis ma võin tuua pika nimekirja: Financial Times, Washington Post, Wall Street Journal, Spiegel, Economist ... Nimestik on kindlasti veelgi pikem. Ma olen andnud aasta jooksul kümneid intervjuusid ja olen saanud ainult positiivset tagasisidet ka muudest artiklitest. Nii ongi: meid imetletakse. Midagi ei ole teha. Sel ajal kui teistel on võlad, pahandused ja võlakriis, siis meie kannatused on seotud teiste, mitte enda pattudega. Ning selliseid ekstsesse, kus alavääristatakse ühte ametit ja ühte parlamenti, meil õnneks palju ei ole. Mina sellist intsidenti, nagu eile oli, ei ole enne näinud. Hoidke seda maja ikkagi väärlikalt.

Esimees Ene Ergma

Palun, Lauri Laasi, teine küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Mis eelnõusse puutub, siis mina arvan, et eelkõige tuleks valitsusel oma rahva imetus ära teenida. Loodan, et te saate sellega hakkama! Aga küsimus on selline. 24. septembril te ütlesite Kuku raadios, et IRL-i ministrid oskavad paremini raha küsida. Mida te selle all silmas pidasite? Kas raha jagamise loogika ongi selline, kes paremini küsib, see rohkem saab? Ja kas sellepärast sotsiaalvaldkond kiratseb ning kaitse- ja sisejulgeoleku eelarved paisuvad?

Jürgen Ligi

Mis imetlusse puutub, siis ma ei usu, et see meie palga sees on. Eelkõige meid ikka kirutakse. See on meie ühine mure. Aga keda rohkem, keda vähem kirutakse, seda näitavad

valimistulemused, nii isiklikud kui erakondlikud.

Mis see küsimus nüüd oligi? Ah Kuku raadio? Vaat see on üks õudne asi, et ajakirjandus elab suuresti iseenda kirjutatud pealkirjadest, neid paljundades ja ümber rääkides. Mind on hakanud see väga ahistama. IRL-i ministrite rahaküsimine oli tookord, mäletan täpselt, ajakirjanik Kärt Anvelt küsimus, mitte minu vastus. Vastasin jõudumööda, niipalju kui mulle aega anti, mismoodi need erisused on tekkinud. Seal oli üks 2%. Mainisin ka kõige viimast rahajagamist, näiteks politseinikud ja päästametnikud said ju mõne miljoni juurde. Eelkõige oli minu sõnum aga see, et asi ei ole küsimises, asi oli ausas eelarvestamises. Me tegime sellised reeglid, kus puhtstatistiliselt kasvas tõesti rohkem IRL-i ministrite eelarve, aga reeglid olid võrdsed. Juhtus lihtsalt, et meil, teistel ministritel, lõppesid mingid ettevõtmised ära – mingid ehitised näiteks, kultuuripäevad, mõni projekt jne. See lihtsalt oli niimoodi! Poliitilised valikud tehti koalitsiooniläbirääkimistel võimalikult tasakaalustatult. Nii et ärge seda pealkirja selliselt tõlgendage, nagu see kirjas on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea rahandusminister! Viimastel kuudel on olnud väga palju juttu võimalikust päästekomandode sulgemisest. Alternatiivina on välja pakutud vabatahtlike päästekomandode moodustamist ja nende pakutavat turvalisuse teenust. Minu küsimus on selline. Uurin mina riigieelarvet siit ja sealt nurgast. Käesoleva aasta eelarves on Eesti Priitahtlikule Päästeliidule 500 000 krooni tegevustoetuseks, uue aasta eelarves ma seda rida aga ei näe. Minu küsimus on selline: kas teie rahandusministrina toetaksite seda, kui Riigikogu teeks ettepaneku eelarve menetluse käigus lisada priitahtlike päästeliidule mingi summa?

Jürgen Ligi

Eks kõik sõltu valikutest, mille arvel te selle raha võtate ja kui suures summas. Ma soovitan teil ära kuulata erialaministri, kelleks on Ken-Marti Vaher – tema teab, kas see liit on suut-

nud senist raha efektiivselt ära kasutada. Ma ei ole sellega kursis. Küsige ikka enne tema käest, kas eelmise aasta rahaeraldus läks täppi ja kas priitahtlike päästjate puhul on probleem inimeste või raha puuduses. Rääkige temaga kõigepealt!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Hea esimees! Lugupeetud minister! Vabariigi Valitsus kiitis 20. oktoobril heaks laste ja perede arengukava aastateks 2012–2020. Muu hulgas öeldakse selles, et peredele ja lastele suunatud sotsiaalseid kulusid tuleks suurendada. Eestis moodustavad peredele ja lastele suunatud sotsiaalsed kulud praegu 1,7% SKT-st ehk märksa vähem kui Euroopa Liidus ja Põhjamaades, kus need on ligi 3%. Eesti suuri- ja välgakutseid on endiselt rahvaarvu suurendamine. Seda möönab ka sotsiaalminister. Samas, tänavu on sündinud esimese üheksa kuuga 785 last vähem kui aasta tagasi. Eesti riigi väljakutsed ja arengukavas püstitatud eesmärgid aga paraku ei kajastu riigieelarves, kus peretoetuste suurenemist ette ei nähta, need hoopis vähenevad 3,5% võrra. Küsin: miks ei kajastu valitsuses heaks kiidetud arengukava eesmärgid riigieelarves ja milleks neid arengukavasid tehakse, kui neid pole plaanis täita?

Jürgen Ligi

Kõigepealt, toetuste summa väheneb ilmselgelt demograafilistel põhjustel. Lastetoetuse saajaid on vähem ja see on ühe demograafilise lünga tagajärg. Siin on oma kõikumised ja sündimuse vähenemine praegu on ju ka õige väike olnud. Need on pikad ajaloolised protsessid, te teate seda väga hästi! Arengukavasid tuleb ikkagi ka mõistusega tõlgendada. Ma ei usu, et seal on kirjas kõigile võrdsete toetuste määrade tõstmine. See oleks väga vale ja ma arvan, et universaalsed lastetoetused võiksid olla esimesed, mida demograafilistele väljakutsetele vastu astudes – peamine nendest on kahtlemata rahvastiku vananemine kogu Euroopas – proportsionaalselt kärpima hakatakse. Päril kaotada neid ei saa. Aga ei ole universaalseid toetusi vaja. Ei ole meile siin saalis vaja oma lastele jooksvalt sularaha nii, et kõigepealt meilt võetakse ja siis antakse tagasi.

Sisuliselt me oleme ju kõik kas lapsevanemad või lapsed või vanavanemad – praktiliselt kõik.

Sotsiaalne tugi? Sotsiaalne tugi peab tulema eelkõige teenuste kaudu. Nii lihtne see asi ongi. Töökäimise eas inimesed ei pea olema riigi ülalpidamisel. Need inimesed on tegelikult ühiskonnas kõige tugevam osa ja nad saavad oma lastega ise hakkama. Mis puutub sularahasse, siis ühiskonna tugi peab seisnema teenustes ja veel kord teenustes, mitte sularahas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik, teine küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Sellel nädalal arutatakse peaaegu kõikides Riigikogu komisjonides sellist dokumenti nagu Eesti Euroopa Liidu poliitika järgmiseks perioodiks. Öelge, mil määral see dokument on kooskõlas järgmise aasta eelarvega või õigemini, kuidas järgmise aasta eelarve on kooskõlas selle dokumendiga? Kas nende dokumentide vahel on mingisugune seos?

Jürgen Ligi

Loomulikult on see seos olemas. Arengukavadesse pannakse kirja asju, mida ka eelarve tegemisel silmas peetakse. Aga nende fookus on paratamatult natuke erinev ja üksüheselt ei ole need ka võrreldavad. Tegu on üldiselt hoiakute ja tendentsidega, mis meie Euroopa poliitikas haakuvad eelarvega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! Viimasel ajal on väga teravaks läinud õpetajate palkade teema, mida on arutatud nii ja naa. Minister Aaviksoo on öelnud, et meil on vaja alles jätta 54 gümnaasiumi, ka peaminister on rääkinud, et on vaja koolivõrku kahandada, jne. Aga eelarves ei kajastu ei õpetajate palga tõus ega ka väidetavalt kavandatud koolivõrgureform. Kui ma seda eelarvet vaatan, jääb mulje, järgmisel aastal jääb seis samaks mis praegu. Kas ma saan õigesti aru?

Jürgen Ligi

Aitäh! Eelarvet vaadates võite näha, et me kulutame haridusele peaaegu kõige rohkem raha Euroopas. Seal on väga selgelt näha ka see, et koolivõrgu investeeringud võtavad meil väga suure osa hariduskuludest. Õpetajate palgad samal ajal on suhteliselt madalad. Samas tuleb ikkagi võrrelda õpetajate ja õpilaste arvu. Nii et laias laastus on tegemist vajadusega struktuursete reformide järele hariduses. Need võtavad aega. Õpetajate palgamured on kahtlemata kumuleerunud tegemata reformide pärast. Ühiskond ei saa aina suurendada eelisjärjekorras ühe valdkonna kulusid, nagu ta on hariduses tegelikult teinud. Ühel hetkel tuleb piir ette. Ühel hetkel tuleb hakata sisse vaatama ja suurendama efektiivsust, kaasa arvatud koolivõrgus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Viimastel aastatel on riigieelarves ridu üha vähem lahti kirjutatud, hiljem aga selgub aasta jooksul, et nendelt ridadelt eraldatakse mitmelegi MTÜ-le teatud summad. Näiteks on kujunenud selline olukord – toon kaks näidet –, et omanike ühendus saab miljoneid, aga liikumine Kodukant ei tea kunagi kindlalt, kas talle raha eraldatakse või mitte. Te ise ka viitasite ühes vastuses, et on olemas peidetud kujul eraldised. Kuidas seda olukorda edaspidi parandada?

Jürgen Ligi

Ma ei usu, et ma sellele täna viitasin. Ma viitasin sellele, et ka peidetud kujul ei tohiks suurendada eelarve koormust, mida tihti tehakse seadustega. Aga minu arvamus on selline, et igasuguseid üksikuid MTÜ-sid eelarves ei tohiks olla – eelarveridade arv peaks olema väiksem ja nende kohtlemine võrdsem. Absoluutset reeglit ei ole küll võimalik kehtestada, aga me oleme igal aastal valitsusele teinud ettepaneku eelarve struktuuri ühtlustada, kuid saanud iga kord vastuse, et see pole võimalik – Riigikogu ei andesta seda meile, käsib uuesti lahti kirjutada. Me oleme teosammudel edasi läinud sel-

les valdkonnas, et eelarve oleks lihtsamini loetav ja subjektid võrdsemini koheldud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Valitsuskolitsioon on käesolevat eelarvet lansseerinud kui investeeringute ja kasvu eelarvet. Minu küsimus on teadus- ja arendustegevuse kohta. Oma ettekandes te viitasite, et teie meelest on see oluline ja sellepärast seda ei kärbita. Protsendina SKT-st see siiski pisut kahaneb: tänavu on natuke üle 1%, järgmisel aastal 0,95%, mille te olete natuke ülespoole ümardanud. Aga probleem on selles, et see on peaaegu kaks korda vähem, kui alles aprillis vastu võetud riigieelarve strateegia ette näeb. Ma ei küsi muidugi, miks see nii on, sest raha ei ole. Ma küsin hoopis: kas te nõustute minuga, et nii sellest aspektist kui ka eelarves üldiselt on kahetsusväärset vähe ette nähtud investeeringuid meie ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks?

Jürgen Ligi

Ma usun, et see 1% oli üsna täpselt öeldud. See oli 160,5, kui ma ei eksi, ja see on üsna lähedal 1%-le. 0,95-st on ta pigem kaugemal. Aga võib-olla on teil õigus – teil on lihtsam praegu paberites tuhnida kui mul väikse laua peal.

Mis puutub ettevõtluse toetamisse, siis mina isiklikult ei arva, et riik on see, kes määrab ära ettevõtluse efektiivsuse. Mulle meeldivad rohkem need ettevõtjad, kes ütlevad, et korralik ettevõtja ei oota riigi käest toetust, vaid tegutseb ise. Ja nagu on näidanud Riigikontrolli kriitika, ega need ettevõtlustoetused väga täppi pole läinud ka. Efektiivsuse kasv on väga küsitav ja üksiknäited on minu jaoks ka kummalised. Kui ikka suur tehas kiidab, et ta sai toetuse selleks, et asfalteerida oma plats ära, siis, andke andeks, neid platse on teisi, mis tahaks asfalteerida, miks peab suurettevõtja selleks toetust saama? Kuidas see tõstab tema tööviljakust? Miks just tema, miks mitte teised? See tekitab pigem vaidlusi. Ma ei ole sugugi veendunud, et ettevõtlustoetused on keskel läbi efektiivsed olnud. Samas ei saa eitada, et on ka väga häid, vastupidiseid näiteid, mille puhul on tõesti näha, et pühendutak-

se struktuursetele täiustustele, väärtusahelas edasinihkumisele selgelt *know-how* suunas, majanduses *know-how* väärtustamisele. Neid näiteid igal juhul on. Aga minu arvates on nii ettevõtlustoetuste kui ka teadus-arendustegevuse vallas eraldi nii positiivseid kui ka kummalisi näiteid. Riiklik toetamismehhanism ei ole kunagi laitmatu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ühelt poolt ma kordan küsimust, et täpsustada, teiselt poolt esitan teie kolleegi kaitseministri soovil teile küsimuse, sest tema ei osanud vastata. Küsimus on seotud valitsuse koostatud Ida-Virumaa arengukavaga. Eelmisel aastal, kui me tänavuse eelarve kinnitasime, ei olnud selleks otsest finantseeringut ette nähtud, aga see oli teiste ministeeriumide kaudu nii või naa sisse kirjutatud. Kui ma vaatasin nüüd uut eelarve eelnõu, ei leidnud ma vastavat finantseeringut ka teiste ministeeriumide eelarves. Kas te oskate täpsustada, mis plaanid on Ida-Virumaa arengukavaga, mille valitsus aasta tagasi kinnitas?

Jürgen Ligi

Ida-Viru arengukava? Sellist rida te otsite? Arengukava hajub ikkagi eri valdkondadesse ja ma juba korra sellele küsimusele vastasin, et ma ei saa järgmise aasta eelarvest konkreetset arvu välja tuua, mis puudutab Ida-Virumaa arengukava rakendust. See on liiga spetsiifiline küsimus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa, teine küsimus!

Enn Eesmaa

Aitäh! Austatud minister! Välisministeeriumi järgmise aasta olulisimaid ülesandeid on säilitada praegu olemasolev esinduste võrk ja kauaoodatud initsiatiivina luua Eesti esindus Indias. Ütle palun, mida järgmise aasta eelarve võimaldab Delhis täpsemalt teha! Eraldatav summa ei ole kuigi suur.

Jürgen Ligi

Sõna "esindus" ongi kõik, mis ma oskan vastata. Ikkagi välisminister ja võib-olla ka majandusminister on need, kes India esindustele sisu annavad ja hindavad, mida on seal võimalik ära teha. Ma isegi ei julge praegu peast öelda personali suurust, mis sinna määrati, kuigi see käis läbirääkimistel läbi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Kõigepealt tahan oma eelmise küsimuse täpsustuseks öelda, et minu küsimus puudutas otseselt Eesti riigisiseseid regionaalprogramme ja neile eraldatavaid puhtalt Eesti riigi vahendeid. Riigieelarve seletuskiri lööb need ilusasti lahti. Välisvahendid ja meie omad riiklike programmide summad on eraldi kirjas ja tegelikult vähenevad mõlemad: 20% väheneb regionaalarengu toetamine välisvahendite arvel ja 4,77% meie enda toetus regionaalarengule. Aga see oli täpsustus.

Minu teine küsimus on raamatupidamise tsentraliseerimise kohta, mida Rahandusministeerium hoolega juhib ja ellu viib. Eelarvest loen välja, et Põllumajandusministeeriumil tekib kuidagi negatiivne bilanss: allasutuste personalikulud vähenevad raamatupidamise tsentraliseerimisega umbes 80 000 eurot, Põllumajandusministeeriumi kesksed kulud suurenevad seoses raamatupidamise tsentraliseerimisega aga 165 000 eurot.

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Neeme Suur

Summad on küll väikesed, aga kuidas see nii saab olla?

Jürgen Ligi

Ma nüüd ei jõudnud jälgida – üks oli 80 000 ja teine 165 000 eurot? Seal võivad tekkida mingisugused hetkekulud. Seda peaks täpsemalt kontrollima, ma ei ole arvutusmasin, et tean kõiki andmeid peast. Aga sellise konsolideerimise üldine tulemus on ikkagi kokkuvõtteid ja informatsiooni juhtimise paranemine. See on see, millega me tegeleme. Seal võivad

tulla mingisugused ajutised kulud – seda ei saa välistada, aga peaksin selle üle küsima.

Mis puutub nendesse programmidesse, siis ma ei välista, et tegu oli mingisuguse Riigikogu-poolse lisandusega, mida me kindlasti kulubaasi ei joonista. See, mida teie siin viimases faasis suhteliselt sisetunde järgi ja poliitiliste kokkulepetega teete, ei haaku reeglitega, mille järgi eelarvet tegelikult saab teha. Ei ole nii, et te tõstate mingisse meelepärasesse valdkonda miljoni ja siis see on seal igavesti ja veel suureneb ka. Ei! Uued asjad tulevad peale, vanad, süsteemitud võetakse maha. Ma kahtlustan, et siin võib olla tegu samasuguse juhtumiga, sest me puhastasime baasi süsteemitutest ja ühekordsetest kuludest enne, kui hakkasime uusi kulusid lisama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Minu teine küsimus puudutab riigieelarve tulusid. Meil oli ajakirjanduse vahendusel võimalik kogeda, et viimasel kabinetiistungil kirjutas valitsus vaba käega tuludesse juurde mittemaksulisi tulusid. Mina tahan teada käibemaksu suurema laekumise kohta. Siit on võimalik lugeda, et käibemaksu suuremat laekumist loodetakse sellepärast, et tarbimismahud järgmisel aastal kasvavad. Riigieelarve seletuskirjast me näeme, et käibemaksu prognoos põhineb Euroopa Liidus üldlevinud kolme komponendiga lõpptarbimismudelil ja vastavalt sellele oodatakse kasvuks 2012. aastal 6,2%. Aga samas eelarve arvude järgi on käibemaksu kasvu plaanitud hoopis 7,1%. Kas põhjus on see, et valitsus arvestab peale selle kolme komponendiga mudeli ka suurema hinnatõusuga? Kui hinnad tõusevad, siis loomulikult laekub ka käibemaksu jõudsamalt.

Jürgen Ligi

Selle fakti võib üle kontrollida. Ei saa välistada, et kusagil on ka viga. See tuleks tõesti üle kontrollida. Ei, me ei arvesta mingit suuremat hinnatõusu. Need on ikkagi arvutused, mis on küll teinekord muutunud. Vahepeal võib olla rakendunud mõni seadusakt, mis toob käibemaksu muutuse, aga teises kohas on

see jäänud korrigeerimata. Üldiselt me oleme selliseid vigu suutnud vältida, ent ei saa välistada, et siin on sellega tegemist. Käibemaksu puhul on viimase aja tugevamaid tegureid seesama eelnõu, mille me kevadel suhteliselt suure tüluga vastu võtsime. See on see tagatisraha küsimus ja kütuse käibemaks. See on osutunud äärmiselt edukaks reformiks, kuigi jah, ühtlasi ka vägivallaks ettevõtjate suhtes, aga antud juhul põhjendatud vägivallaks. Selle maksu laekumine näitab nüüd, et tegemist oli kaabakatega, kellelt me selle raha nüüd kätte saame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Me plaanime eelarves suurendada äriühingute aktsiakapitali 156 miljoni euro võrra. Eelarve eelnõu seletuskirjast ei tule see küll välja, aga ma olen kuulnud, et see väeti ettevõttekene, kes muidu hästi toime ei tule, on Eesti Energia. Ma saan aru, et see iseenesest meie eelarvedefitsiidis ei kajastu ega eelarvepositsiooni ei mõjuta, küll aga tähendab see seda, et realselt tuleb kuskilt raha leida. Minu küsimus on: kas me aitame seda väikest ettevõttekest reservide arvel või võtame selleks kohustusi juurde?

Jürgen Ligi

Eks seegi ole kohustus ja me katame seda järgmine aasta reservide arvel. Ma lihtsalt täpsustan, et selle firma toimetulekus me ei kahtle. Me kahtleme tema võimes saada mõistliku hinnaga laenu, kui me ei tugevda tema kapitalibaasi. Küsimus on finantssuhetes. Ettevõtte investeerimisprogrammid aga on väga muljetavaldavad ning omanik peab nendele tuge juurde tegema, muidugi valikuliselt. Me ei nõustu mitte kõigega, mida firma tahab investeringutena teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Ma küsin teie käest ikkagi kohaliku omavalitsuse temal. Mind huvitab väga, kas te olete veendunud, et kõik kohalikud omavalitsused elavad järgmise talve

ja üldse järgmise aasta üle. Kui ma vaatan viimaste nädalate-kuude uudiseid, kuidas kohalikud omavalitsused püüavad praegu raha leida, siis üks tee on lasteaiade kohatasude suurendamine 20–25%. Eelarvet püütakse tasakaalus hoida ka tänavavalgustuslampide väljalülitamisega. Vaadates kohalike omavalitsuste laenukoormat, mis on 550 miljonit eurot, kas teile ei tundu, et kohalikud omavalitsused on finantsiliselt kinni jooksnud?

Jürgen Ligi

Ei tundu. Pigem ütleks, et nad on paremini hakkama saanud, kui me kartsime. Kui neil on vanast ajast mingisugused teenustasud väga väikesed, siis ei tohiks 25% olla suur tõus. Igal juhul on need pered, kus on võimalik laps lasteaiada panna, paremas olukorras kui need, kellel seda võimalust ei ole. Selles mõttes ei ole lasteaiatasu omaosalus asi, mida tuleks põlastada. See on loomulik tasu väga konkreetse ja kalli teenuse eest. Vanemad saavad samal ajal tööl käia ja raha teenida. Nii et mul on hea meel, kui omavalitsused kokkuhoiukohti leiavad. Usutavasti kasutavad nad neid võimalusi mõistlikult.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk, teine küsimus!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tulen tagasi oma eelmise küsimuse juurde, millele vastates te ütlesite, et Lääne ajakirjandus kiidab laialt meie eelarvepoliitikat ja üldse Eestit. Kuna neid artikleid meile siin eriti refereeritud pole, siis ma küsin konkreetset otse allika käest: kas teie käest on küsitud ja kas te olete nendes artiklites ikka maininud ka meie keskmist palka, mis on 800 euro ringis, täpsemalt 857 eurot, või pensionitõusu, mis järgmisel aastal on vaid 18 eurot, või lastetoetust, mis on 19 eurot? Kui olete, kas selle peale välisajakirjanikud ennast näost valgeks ei ehmata? Ikka kiidavad?

Jürgen Ligi

Ma pean ausalt ütleva, et ma Ida ajakirjandust jälgin halvemini, aga spetsiaalselt teile ma võin öelda, et ka seltsimees Putin on meid meie eelarvepoliitika eest kiitnud – mitte ainult Lääne ajakirjandus, mitte ainult imperialistid.

See, et meie elatustase on ajaloolistel põhjustel madalam kui mitmel pool mujal Euroopas, on küsijatele üldiselt teada. Samas imetletakse selle kiiret tõusu, seda majanduskasvu, mida ikkagi väga selgelt soovitatakse mudelina ka ülejäänud Euroopale, kes on oma elatustaseme ehitanud väga suures ulatuses võlgadele. Nagu ma oma kõnes mainisin, kulutavad sellised riigid juba ületuleva aasta lõpu tulusid ja maksavad selle eest 3% SKT-st. Pange tähele ja korrutage, mitu protsenti see eelarvest on! 6% vähemalt. See on midagi, mis on lähedane juba näiteks meie hariduskuludele. Me küll kulutame nendeks 7%. Ei tasu neid võlgu tahta ja ei tasu neid vigu korrata. Me läheneme kindlasti lähiaegadel üsna kiiresti Euroopa elatustasemele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, teine küsimus!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Võib-olla ei ole kõige sobivam ühe konkreetse objekti kohta küsida, kuid ma tahaksin siiski esitada teile küsimuse Eesti Rahva Muuseumi uue hoone kohta. Tegemist on ju väga palju räägitud, vaieldud ja Eesti rahva jaoks olulise objektiga. On olnud muuseumi ehitamise sihtasutus, mis nüüd ilmselt likvideeritakse. Inimesed koondatakse ja selle tagajärge mina küll positiivsetes värvides ei oska siin kirjeldada. Kultuurkapitali rea pealt ma ei loe ka siit eelarvest välja, kuidas järgmine aasta võidakse muuseumi ehituse ettevalmistavat järku finantseerida. Kas oskate öelda Rahandusministeeriumi ja valitsuse seisukohta 2012. aasta perspektiivis, kuidas Eesti Rahva Muuseumi ehitust rahastatakse ja mis summas?

Jürgen Ligi

Seda vastust praegu lihtsalt ei ole. Midagi uut ei ole öelda. Kõiki neid asjaolusid on ka ajakirjanduses palju käsitletud. Valitsus on selle projekti taga ja võimalikud on erinevad skeemid. Väga palju sõltub ikkagi Euroopa Komisjoni otsusest, mil määral, mis ulatuses see projekt on abikõlblik ja tegelikult kas üldse on. Siis tuleb edasi mõelda. Aga valitsus on selle projekti taga. Samas eile vist kuulsin regionaalministri skepsisest ja ega meil mingit

kindlust ei ole, et see projekt kohe realiseerimisele läheb.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Minu küsimus on koolitoidu programmi ja sellele kuluvate summade kohta. Võrreldes tänavusega ei ole te eelarve eelnõus järgmiseks aastaks koolitoidu jaoks lisaraha leidnud. Käesoleva aasta jaanuariga võrreldes on toidukaupade hinnad tõusnud üle 10%. Seega ei saa enam sama raha eest sama palju toitu ja on ilmselge, et programmi jätkamiseks ning vastavalt Keskerakonna ettepanekule lasteaedadesse ja gümnaasiumidesse laiendamiseks oleks tarvis koolitoidu programmi jaoks lisaraha leida. Võib-olla ongi teie plaan õpilastele tasuta koolitoidu programm seda aasta-aastalt aina vähem rahastades välja suretada?

Jürgen Ligi

Ei, seda ei ole. Samas mina ei ole tasuta koolitoidu fänn kunagi olnud ega ole seda varjanud. Tegemist on universaaltoetusega, mida ei vaja kõik lapsed ühtemoodi. Laps sööb koolis muide suhteliselt odavalt, võrreldes kodusöögiga ei ole see mingisugune restoranitoit. Aga koolis ei peaks tingimata, sõltumata perekonna olukorrast tasuta sööki saama. Mina ei arva, et see on hariduse osa, mina ei arva, et see on vältimatu sotsiaalkulutus, mis ka rasketel aegadel peab aina kasvama. Pigem ma eelistan valikulist perede toetamist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud minister! Karlsson katuselt Astrid Lindgreni samanimelises populaarses lasteraamatus lõhkus ükskord Väikevenna juures külas olles ühe kalli vaasi ära. Ja pakkus siis Väikevenna emale selle eest 5 ööri, et saaks uue osta. See kirjanduslik metafoor osutab sellele, et millegi jaoks on mõtet raha eraldada siis, kui selle raha eest on reaalselt võimalik midagi mõistlikku saada, vastasel juhul on ilmselt tegemist raha raiskamisega. Me

oleme maailmavaateliselt erineval arusaamal universaalsete lastetoetuste vajalikkusest. Sotsiaaldemokraatidena me leiame, et need on vajalikud ja peavad olema ka mõistlikus suuruses, et olla abiks lapsevanemale ja lapsele. Teie ütlesite Urve Palole vastates, et teie arvates on universaalsed lapsetoetused üldse mõttetud.

Ma küsin järgmist. Praegu on need meil siis 19 eurot ja mõned sendid lapse kohta ning moodustavad eelarves siiski märkimisväärse kulurea. Kui need teie arvates erinevalt minu isiklikust arvamusest on printsiiabis mõttetud, miks te seda *ca* 70 miljonit seal eelarves siis kinni hoiate?

Jürgen Ligi

Teie metafoorist ma ausalt öeldes aru ei saanud, aga mis puutub lastetoetusse, siis mõelge, mis sotsiaalsetest gruppidest ühiskond koosneb. Need inimesed, kellel on lapsed, on rõhuvas enamikus tuluteenijad. Ja enamik neid, kellel lapsi ei ole, on tegelikult riigi poolt toetatavad – pensionärid, töötud ja muud sellised. Ja teie ütlete, et kõige tugevam ühiskonnagrupp – muidugi on nende hulgas erineva tugevusega inimesi –, kes raha teenib ka makse maksab, peab need maksud lihtsalt mingisuguse diferentseerimata tunnuse alusel tagasi saama. Siin ei teki mingisugust efektiivsust, siin ei teki mingisugust efektiivset sotsiaalse olukorra paranemist. Ei ole vaja anda tööl käivatel inimestel raha nende vasakust käest paremasse ja vastupidi, kusjuures vahepeal läheb raha veel ka jagamisele. Tegelikult on see rumal toetus ja sellepärast see ei olegi kunagi poliitikute silmis prioriteet olnud. On otsitud ikkagi valupunkte, kuhu on raha rohkem vaja. Üks raske aeg on kindlasti see, kui laps on väike, teine on, kui ta käib lasteaias, kolmas on loomulikult kooliskäimise aeg, edasi kõrghariduse omandamine. Vahepeal on veel kooliväline tegevus ja sellised asjad. Teenused on need, mille tagamiseks tuleb raha suunata, aga sularaha vasakust paremasse kätte tõstmine pole üldse mitte efektiivne. Ühiskond peab sekkuma sellesse, mida ta teeb paremini kui individid. Ja individid, kes teenib sularaha, ei pea seda endale jagama ühiskonna vahendusel, sh Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi vahendusel iseendalt võttes ja siis tagasi andes, sõltumata sellest, kui väga tal seda vaja on. See ongi maailmavaateline erinevus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, istungi juhataja! Minister! Mul on küsimus riigilõivude kohta. Praegu kehtivate riigilõivude märkimisväärse suuruse tõttu ei ole juurdepääs õigusemõistmisele igähele piisavalt tagatud. Sellest on rääkinud õiguskantsler, selle järelduseni on jõudnud Riigikohus ja Keskerakonna fraktsioon on algatanud riigilõivu vähendamise seaduseelnõu. Eilse pressiteate põhjal mulle tundus, et seda toetavad ka valitsuserakonnad. Aga kui vaadata eelarvet, siis mitmed riigilõivumäärad ei vähene, vaid vastupidi, *summa summarum* need hoopis suurenevad umbes 20%. Sellest küsimus: kas te ei arva, et määrade vähendamisel tuleb suurem laekumine? Ja kas valitsusel polegi kavas neid vähendada, vaid hoopis suurendada?

Jürgen Ligi

Mina ei usu, et vähendamisest tuleks suurem laekumine. Aga antud juhul on tegemist sellega, millest Justiitsministeerium ja minister räägivad: kohtulõivude vähendamine peaks aset leidma 1. juulil, aga uusi lõivude liike tuleb paraku juurde. Seda te olete siin Riigikohus tasapisi kinnitanud ja neid teenuseid, mida riik lõivude eest pakub, on ikka päris pikk nimekiri. Nende lõivude laekumine eeldatavalt *summa summarum* kasvab, vaatamata sellele, et oodatakse kohtulõivude vähenemist alates 1. juulist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, teine küsimus!

Urve Palo

Aitäh, hea esimees! Lugupeetud minister! Eesti majanduse põhiline kasvumootor tänavu on olnud eksport, mis Rahandusministeeriumi hinnangul kasvab sellel aastal 26,1%. Järgmiseks aastaks on plaanitud ekspordi kasv 4,6%. Samas on juba näha meie põhiliste eksporditurgude jahtumise märke. Ometi plaanime tänavuse kõrge kasvu pealt järgmiseks aastaks kasvu veel ligi 5%. Mulle tundub, et me peame oma ekspordi kasvu prognoose vähendada ja olema valmis sellest tulenevaks mõjuks nii meie majandusele kui ka riigieelarvele. Ma küsin: kas valitsusel on olemas

plaan B, kui meie majanduskasv tuleb prognoositust väiksem? Mille arvel eelarve puudujääki kavatsetakse katta?

Jürgen Ligi

Mulle jäi kripeldama vastus riigilõivude küsimusele. Jätsin ütle mata, et minu arvates te võrdlesite selle 20% puhul eelmist prognoosi, mille järgi tehti eelarve, järgmise prognoosiga, mitte tegelikku laekumist. Tihti tulevad erinevused sellest, et tegelik laekumine on suurem.

Aga mis puutub ekspordit – väga tore, andke oma prognoosiosakonna telefoninumber, me kooskõlastame oma prognoose kas või kaubagrupiti. Vahest tuleb just teie andmete alusel eelarvet teha – ma ei saa välistada, et te teate rohkem. Meie näeme võimalust, et siiski eksport nominaalselt kasvab. Neli koma millegagi protsenti on väike vahe. Seda on osalt võimalik seletada ka inflatsiooniga ning sellega, et meie ettevõtted on ennast kriisi ajal väga tugevalt restruktureerinud. Ja investeringud on hakanud kasvama. Minul ei ole prognoosijatele etteheiteid, kuigi, nagu ma juba ütlesin, ma ise oleksin eelarvet koostades ettevaatlikum olnud. Ei ole etteheideteks alust. Aga kui teie prognoosiosakond selle meile selgeks teeb, siis tuleb vaadata, kust me eelarvet kärbitime. Kas sotsiaaldemokraadid tulevad appi? Ehk näiteks ebaefektiivseid sotsiaaltoetusi kärpida või kellegi palku? Kui siit Riigikogust on tugi, siis mina olen käsi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver, teine küsimus!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Erinevatel andmetel on Eestimaal umbes 9% reformimata maad. Riigimaad on veel reformimata ligi 100 000 hektarit. Sel aastal teenitakse riigimaa müügist 26,5 miljonit eurot, järgmise aasta tulude poolele on eelnõusse kirjutatud sellest saadavad 15 miljonit eurot. Millest selline tagasimine nendes tuludes?

Jürgen Ligi

See toetub Maa-ameti konkreetsele prognoosile ja siin on kaks tegurit. Üks on kindlasti, et likviidsemad maad müüdi kriisi ajal

suhteliselt kiiresti. Teine tegur on, et sellist kriisi ei ole, et me väga kiiresti peaksime maad müüma. Pigem valmistada kogu protsess paremini ette ja ehk mõne aja pärast on võimalik saada kõrgem hind. Ning võib-olla pole tark mahult üldse nii palju müüa. Põletavat vajadust rahanduslikus mõttes ei ole, mingi vaatenurga alt on see protsess ju ka osa maareformist, millega on jõutud juba teatud tulemusteni. Tõenäoliselt vastaks keskkonnaminister sellele paremini, aga laias laastus on tema seisukohad samad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb, teine küsimus!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Nädal tagasi andis riigikontrolör siin saalis ülevaate riigi vara kasutamisest 2010. aastal. Tema aruandest võib välja lugeda, et riigieelarve koostamise põhimõtteid tuleb kohendada. Minu küsimus ongi sellega seotud. Kas teie olete seisukohal, et koostatud riigieelarve on piisavalt läbipaistev, et saada aru, kuhu riigi raha läheb? Ja teinegi pool küsimusest: milles Rahandusministeeriumi ja riigikontrolöri vaidlus riigieelarve koostamise teemal põhiliselt seisneb?

Jürgen Ligi

Kindlasti ei arva ma, et riigieelarve peab ka olema esitatud koomiksi vormis ning ette kantud teatrietendusena. See on ikkagi suhteliselt kuiv dokument ja ainult sügava huvi korral loetav. Aga et see oleks sisult vastuvõetavam, arusaadavam ja peegeldaks ka tulemust, selleks on teatud meetodilised võtted, mida me püüame juurutada. Näiteks on statistikas tekkepõhisus loomulik, aga üks asi, mida riigikontrolör eelarvete koostajatele ette heidab, on statistiliste aruannete ja eelarvete võrreldamatus. Tegelikult on see suures osas paratamatu. Eelarve on kassapõhine peaaegu kõigis maailma riikides, samas püütakse liikuda tekkepõhise suunas, mis on statistika eripära. On meetodilised probleemid. See on tohutult raske ülesanne. Tasapisi proovitakse paremuse poole liikuda, aga nagu eksperdid on mulle seletanud, me ei jõua kunagi sinna, et eelarve on täiesti tekkepõhine. Ikkagi on eelarveaastas peamiseks määrajaks kassavood. Nii et vähe-

malt osaliselt tekivad sellised segaeelarved ka tulevikus, aga need ei ole rohkem segaeelarved kui praegu.

Iseenesest me ju Riigikontrolli seisukohti suures enamikus jagame. Küsimus on, et kui nende seisukohtade kuulutamisega võõbatakse Eesti riik mustaks, nii nagu tegi ju ka Rahandusministeeriumi sisekontroll euroraha kasutamist kritiseerides, siis algavad probleemid. Kas seda on vaja? Kas see ikka on adekvaatne pilt? Kas me saame aru, millega on tegemist, kui kõik on lihtsalt musta värviga üle tõmmatud?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Seda on tore teada, et naaberriigid kadestavad Eesti edulugu ning et töötute arv meil väheneb, tööle saanute arv kasvab ja elu Eestis läheb vähemalt peaministri sõnul iga päevaga aina paremaks. Aga millega on siis seletatav vajadus suurendada kohalikele omavalitsustele toimetulekutoetuseks eraldatavaid summasid? Enne seletuskirja lugemist arvasin, et selle on tinginud kodukulude kasv – kompenseerimisele kuuluv summa ju seetõttu suureneb. Seletuskirjast aga lugesin, et kulude suurenemine on seotud hoopis taotlejate arvu kasvuga. Kuidas see siis nii on, kui töötuid jääb vähemaks ja tööle saanuid on rohkem? Järsku on siin eksitav viga? Kahtlemata on õige suurendada omavalitsustele eraldatavaid toimetulekutoetuse summasid, aga millest see on tingitud?

Jürgen Ligi

Minu maailmavaade on selline, et minu arvates tuge ei pea pakkuma kõige tugevamatele, vaid nõrgematele. Toimetulekutoetuse puhul on esiteks mängus 20%-line määra tõus – hiljuti me tõstsime seda 20% võrra. Teiseks on kasvanud selle saajate arv. Aga ka kodukulud, mida te mainisite, on kahtlemata kasvanud. Inflatsioon on selles sfääris tõsiasi. Eri aegadel on küll pilt erinev, palju sõltub näiteks energia hindadest. Aga saajate arv on kasvanud. Saajate arv on selles mõttes üks spetsiifiline asi, et see puudutab palju pikaajalisi töötuid, keda kriisi ajal tekkis kõvasti juurde. Need inimesed

on töötukassa toetuse alt välja langenud, elavad töötü abiraha peal ega suuda endale kuidagi kohta leida. Nii et see on õige mitmest komponendist tulenev resultaat, mida me praegu tõdeme. Toimetulekutoetus aga on, jah, erinevalt lastetoetusest sihitud toetus: see sõltub konkreetsest sotsiaalsest olukorrast, seda antakse ainult tõelise häda korral, mitte meiesuguste.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Miks õpetajate palk ei tõuse?

Jürgen Ligi

Raha pole! Raha on ära kulunud mujale. Koolivõrk on väga suur. Reformidele on pidureid pannud üks ja teine. Tihti on see olnud Riigikogu, aga tihti ka minister, kes on näiteks võtnud suurimaks eesmärgiks muuta haridusministeeriumi asukohta või tema nime või võtnud luubi alla koolitoidu, aga mitte selle, et haridussüsteemi toimetulek pikemaks ajaks paraneks. Päril selge, et kui laste arv väheneb – ja seda näitab kas või lastetoetuste saajate arvu kahanemine –, siis väheneb ka õpilaste arv. Mõnes regioonis on vähenemine õige suur. Kui me ikkagi õpetame lapsi tühjades ruumides ja õpetaja kohta tuleb vähe õpilasi, siis on alusetu lootus, et ühiskond muutub aina rikkamaks ja õpetajate palk jookseb teiste palkade ees, kuigi me kuskilt kokku ei tõmba.

Ma meenutan teile, et nii aastal 2007 kui ka 2008 tõusis õpetajate palk 20%. Ma meenutan teile ka seda, et kriisi ajal õpetajate miinimumpalka – kui see ikka on õige termin, selles võin ma eksida – erinevalt teistest sfääridest ei kärbitud. 2008. aasta tase jäeti kehtima. 2011. aasta tase on sama, mis 2012. aasta tase, ja seejuures on see sama, mis aastal 2008. See on suhteliselt hea tulemus riigisektoris.

Igal juhul oleme õpetajate palkadesse suhtunud suure tähelepanuga, aga nüüd on käes aeg, kui ilma struktuursete reformideta lihtsalt ei ole mingeid palgatõusu võimalusi. Küllap te sellesisulist vastust olete ühes ja teises sõnastuses juba tuhat korda kuulnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, teine küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Härra minister! Vastates mu eelmisele küsimusele te selgitasite, miks teie arvates on universaalne lapsetoetus mõttetu. Aga te ei vastanud mu küsimusele, miks teie esitatud eelarves selline mõttetu kulurida sisaldub. Praegu aga läheksin edasi Eiki Nestori küsimusega. Nii nagu peaminister eile, ütlesite täna ka teie, et õpetajate palka ei saa tõsta sellepärast, et koole on liiga palju. Eestis ei ole väga palju koole, mille on asutanud õpetajad või mille kinnipanemise üle saavad otsustada õpetajad. Sisuliselt ütlete teie ja ütles ka peaminister, et õpetajad, me ei saa teie palka tõsta, sest meie, valitsus, oleme oma töö jätnud tegemata. Kas teie arvates pole selline suhtumine pisut küüniline, et mitte öelda hullemini?

Jürgen Ligi

See ei ole küüniline. Sellepärast, et poliitika on kompromisside kunst, nagu riigikontrolõrgi reitingut taga ajades ütles. Vahel ta esineb nii, justkui temagi oleks rahva poolt demokraatlikult valitud. Aga see ongi tõsi, et poliitikutele meeldib publikule meeldida, ja publikule meeldib, et koole tuleks aina juurde, mitte ei jääks vähemaks. Tänavu aga viidi arusaam, et nende palgad istuvad kinni suurtes koolimajadega seotud investeeringutes ja eksploatatsioonitoruludes, õpetajateni minu arvates selgemini kui iial enne. See on pikaajaline probleem olnud, et raha on haridusse juurde antud ilma sisulisi muutusi tegemata, ilma efektiivsust tõstmata. Täpselt samuti on kompromiss olnud lastetoetuste säilitamine. Me ei ole saanud sellega hakkama, et ühiskond, poliitikud lepiksid kokku, et teeme valiku, kellele seda on vaja ja kas laste arvu järgi sularaha jagamine ikka on õige. Kordan veel: minu arvates tuleb vastavalt laste arvule jagada teenuseid, mitte sularaha. Igal lapsel peaks olema lasteaiakoht, korralik koolikoht, korraliku palgaga õpetaja jne. Sealtkaudu tuleb raha anda, aga mitte ümbrikus 300 krooni.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Kas koolivõrku peaks reformima Vabariigi Valitsus või õpetajad ise?

Jürgen Ligi

Ma arvan, et kui sotsid on toeks, on valitsusel lihtsam neid otsuseid langetada. Praeguse haridusministri kiituseks võib öelda, et tema ei sea ennast loosungite alla, vaid on tõepoolest selle probleemi õpetajatele välja öelnud: jah, te väärte kõrgemat palka, aga see võimalus tekib siis, kui me oleme oma reformidega hakkama saanud. Siia maani pole seda nii selgelt öeldud. Me oleme kõik selles mingil määral süüdi, aga ausalt öeldes kollektiivsete otsuste puhul pole lõpuks keegi süüdi ja populaarsed on ministrid, kes niisuguseid reforme ei tee. Te teate seda väga hästi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš, teine küsimus!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea minister! Tulen tagasi õpetajate palkade juurde. Te ütlesite, et nende tõstmiseks raha ei ole. Mul on teile kaalumiseks üks ettepanek, tahaksin teada teie arvamust. Te räägite, et universaaltoetused tuleb lõpetada ning minna üle vajaduspõhisele toetusele. Kui me vaatame eelarvet, siis kõige suurem sotsiaalabitoeetus on vanemahüvitise maksmine. Järgmise aasta eelarves on selleks kavandatud lausa 170 miljonit eurot. Kas me ei või alustada reformi siit ja näiteks vähendada vanemahüvitise ülemmäära? Arvan, et sealt saaks piisavalt raha, et finantseerida õpetajate palga tõstmist näiteks 20%.

Jürgen Ligi

Oi, kui lihtne on teil kõik! Arvud on kõik arvud, ainult et need on väga erinevad. See kokkuvõtte ei annaks mingisugust võimalust õpetajate palka sekkuda. Aga et te saaksite aru, mis on toimunud, siis toon välja õpetajate palga suuruse võrreldes riigi keskmisega. 2006. aastal oli see 69,8% ja 2010. aastal 86,2%. See on väga korralik tõus, õpetajaid on palgaküsimuses vägagi eeliskoheldud. Ma ei saa vastutada nende õpetajate palganumbrite eest, kellel ei ole täiskoormust. See on tõsiasi,

aga ka selles on vihje: selleks, et õpetajal oleks täiskoormus, tuleb läbi viia reform.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Eesti riigil on praegu 64 kehtivat üleriigilist Riigikogu või valitsuse heaks kiidetud strateegiat, arengukava, programmi. Kas riigieelarve koostamisel on nendega arvestatud? Seletuskirjas üteti viidet nendele dokumentidele iga tahes ei ole.

Jürgen Ligi

Me oleme teadlikult selliseid arengukavade seotud rahanduslikke kohustusi vältinud, seda ka teie erakonnaga koos koalitsioonis olles. Eeldus on ikkagi, et arengukavad on suunanäitajad, mitte konkreetsed rahalised kohustused. Mõnes mõttes aga eelarve koostamisel loomulikult arengukavasid arvestatakse: eelarve baseerub ju samadel hoiakutel, millest lähtudes arengukavad koostatakse. Aga ma ei kiida arengukavade süsteeme. Praegu me ühteist kavandame – vaatame, kuidas õnnestub selles vallas mingi kord, mingi süsteem luua. Neid katseid on aga ennegi olnud, nii et ma mingeid lubadusi ei saa anda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mulle ei anna ikka rahu teie valitsemisala ja samuti ei anna rahu lohakil raha. 2010. aastal rääkis konjunktuuriinstituut alkoholi ja tubaka puhul 73,2 miljonist eurost, mis on jäänud kätte saamata salakaubanduse tõttu. Arvudes on Eestis salaturu osakaal peaaegu kaks korda suurem kui Soomes. Me räägime praegu väga palju efektiivsuse suurendamisest. Kuidas teie arvates saaks teie valitsemisalas efektiivsust suurendada, et kas või osa sellest rahast kätte saada? Kõike niikuinii ei saa, see on arusaadav.

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega me efektiivsuse suurendamisel ei keskendu ainult alkoholile. Me keskendume valdkondadele, kus maksukadu on kõige suurem. Andmed salaturu kohta on hästi erinevad. Ma ei tea, millisele allikale te praegu viitasite, aga ma olen kontrollinud, et need protsendid võivad kaks ja rohkem korda erineda, sõltuvalt analüüsi tegijast. See ongi üks salajane asi, see salaturg. Ja kui küsimus on efektiivsuses, siis tuleb salaturuga võideldes langetada valikud, kus on kõige suuremad riskid. Kas alkoholi-, tubaka- või kütusemüügis või ümbrikupalkades? Kui salaviina müügis, siis ilmselt on salaviinakasti vähem tulus jahtida kui suuri kaubakoguseid. Aga suurema tõenäosusega on suurim risk seotud kütusemüügiga. Sellest ma maksuameti ideoloogiat tutvustades üldjoontes teile juba rääkisin. Aga tegeldakse loomulikult ka alkoholi salaturuga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud Ene Ergma! Austatud Jürgen Ligi! Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei kulud on naeruväärselt väikesed, kokku vanas rahas alla 1 miljoni. See on eriti drastiline olukorras, kus me oma palgalõhe ja muu soolise diskrimineerimise näitajate osas oleme Euroopas suhteliselt esirinnas, kui mitte päris esimesed. Aga volinikul pole võimalik talle seatud eesmärgid saavutada, sest tema õlule on pandud ka kuue täiendava diskrimineerimisvaldkonnaga tegelemine, raha aga pole juurde antud. Seesama kehtib ka ministri soolise võrdõiguslikkuse osakonna kohta. Sellele probleemile, muide, on korduvalt ka rahvusvahelised organisatsioonid tähelepanu juhtinud. Mida teete teie, rahandusminister, isiklikult, et olukord muutuks ja volinik ning Sotsiaalministeeriumi tähtis osakond saaksid samamoodi nagu teie rahandusministrina vähendada soolist palgalõhet, mis Eestit häbivääristab?

Jürgen Ligi

Ma püüan daame mitte diskrimineerida, võtta neid rohkem tööle kui mehi ja maksta neile võrdset palka võrdse töö eest. Mis mul muud öelda? See on ikkagi küsimus sotsiaal-

ministrile. Ja küsimus on ka selles, kas soolise võrdõiguslikkuse voliniku töö on tema arvates rohkem raha väärt, kas see valdkond tõesti vajab rohkem raha. Ent jah, see on ikkagi küsimus temale. Mina selle ametimehe, vabandust, ametinaise tegevusest ei ole eriti aru saanud. Ma ei tea, millega ta tegeleb. Aga meil kõigil, kes me riiki ühel või teisel moel juhime, on loomulikult kohustus jälgida, et diskrimineerimist poleks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, teine küsimus!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Hea rahandusminister! Ma ei tahtnudki teie käest enam midagi küsida, aga pean siiski ühe asja ära täpsustama või välja selgitama. Te ütlesite, et lisaraha vajadus on tingitud ka toimetulekutoetuse määra 20%-lisest tõstmisest. Tegelikult see hakkas kehtima 2011. aastal ning 2011. ja 2012. aasta võrdluses on see arv nagu suurenenud toimetulekutoetuse taotlejate arvu kasvu tõttu. Aga küsin ka teise küsimuse, sest muidu läheb õigus seda teha raisku. Erivajadustega inimeste, sh laste rehabilitatsiooni kulud on kolm aastat olnud samal tasemel. Aastaks 2012 on selleks plaanitud täpselt sama summa mis tänavu, aga juba praegu sellest rahast ei piisa. Ja samas on puuetega inimeste igakuuliste toetuste alalõigu seletavas osas kirjas, et puuetega laste arv kasvab. Kas ei ole ohtu, et seda raha on siiski väga vähe? Kas oli üldse kaalumisel rehabilitatsiooniks ettenähtud summade suurendamine?

Jürgen Ligi

Kui ma ausalt tunnistan, siis minu arust sotsiaalminister seda läbirääkimistel ei tõstata, aga ma võin eksida. Tegelikult peaksite tema käest küsima. Iseenesest ma arvan, et tegu on valdkonnaga, mida peaks eelistoetama, see on selgelt vajaduspõhine toetamine. Aga nagu te siin kõik uhkelt räägite, peab andma kõigile lastele võrdset toetust, ja selleks kuluv summa on nii suur, et tõeliselt hädas olijatele ei õnnestu rohkem raha eraldada. Need inimesed on tõeliselt hädas ja ma arvan, et me võiksime teha poliitilise kokkuleppe, et jätame lastetoetused mingi koefitsiendiga korrutamata ja hakkame neid jagama valikuliselt, sõltuvalt

laste tervisest ja eelkõige nende perede sisetulekust. Paraku ei ole õnnestunud seda pikade aastate jooksul saavutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatet minister! Mul on pisuke probleem eelarve läbipaistvusega. Eelarve Põllumajandusministeeriumi puudutavas osas on kirjas eraldi teadus- ja arendusasutustele 1,9 miljonit eurot. See on raha, mille eest valdkonna kaks instituuti hoitakse soojad ja valgustatud ning ka kojamehele saab palk makstud. Aga seda, kus rea peal on summad teadus- ja arendustegevusele, kuidagi ei leia. Minister väidab, et need seal on, aga seletuskirjas ühtegi sellesisulist viidet nagu ei ole. Kas sa oskad selle summa siit leida?

Jürgen Ligi

Mina usun põllumajandusministrit ja minu arvates see on põhimõtteliselt õige, kui erialaminister selle taseme valikud teeb ise, mitte rahandusminister ei kirjuta neid talle ette. Rahandusminister ei peaks oma pead koormama konkreetsete asutuste eelarvega, see ei tule tal välja – siis kaob suurem pilt ära. Minu arvates oleks mõistlik, kui maaelukomisjon talle selle küsimuse kirjalikult esitaks. Kui te aga juba praegu olete küsinud, siis võime täpsustada. Ent kui ta on öelnud avalikult, et nii on, siis mina selles ei kahtle. Mis ma siin targemat oskan öelda – pitsitage teda veel, las näitab näpuga!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Energeetika peatükis ütleb seletuskiri eelarve kohta: valdkonna eesmärk on, et Eesti energiajulgeolek on kindlustatud odavaima võimaliku energiahinnaga tarbijatele. Me äsja kuulsime riigikontrolöri aruannet, mis pani küsimärgi alla Eesti energiaalase jätkusuutlikkuse ehk siis lausa prognoosis, et Eesti Energiat võib seniste investeerimisotsuste juures ja nende piirangute juures, mida seab meile

Euroopa Liit, lähiajal oodata lausa pankrot. Pärast seda, kui turg 2013. aastal avaneb, ei ole põlevkivielekter enam konkurentsivõimeline. Ja me teame, et meil ei ole piisavalt ühendusi selleks, et mujalt Euroopast elektrit sisse osta. Kuidas on selle eelarve kontekstis kajastatud Eesti energiajulgeolek? Mida on eelarves selle huvides tehtud? Ja küsin ka selle seletuskirja lause lõpu kohta: kuidas on kindlustatud odavaim võimalik energiahind tarbijatele?

Jürgen Ligi

See on kajastatud näiteks 150-miljonilise kapitalitoetusega Eesti Energiale, et ta saaks oma investeeringud teha ja vaadata tulevikku suurema kindlusega. Eesti Energia hoiak investeeringute tegemisel ei olegi niivõrd põlevkivi põletamine, kuivõrd aina rohkem kalduda õlitootmise poole, mis on ka energiabilansi oluline osa. Vedelkütused moodustavadki energiabilansis suurema osa kui elekter ise. Nii et seda julgeolekut saab käsitleda mitut moodi.

Mis elektrisse puutub, siis konkurentsivõime näiteks talvel on tagatud ka põlevkivienergia puhul, sest Euroopa ei suple tippkoormuste ajal energia ülejäägis. See on julgeoleku küsimus – tippkoormuste ajal peaks meil oma tootmisvõimsus olema. Sellise hoiaku me oleme võtnud ja võtnud selle muu hulgas ka selleks, et mitte panna ohtu Kirde-Eesti sotsiaalset olukorda ja tööhõivet. Siin on mängus vastandlikud huvid. Üks on loomulikult keskkonna huvi, aga on ka sotsiaalsed ja majanduslikud huvid, miks seda julgeolekut niipidi lahendatakse, et siiski ka põlevkivielektrijaa-madesse investeeritakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, teine küsimus!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma küsiks in laiemalt kogu selle eelarveseaduse eelnõu enda kohta, arvestades ka sellega koos menetletavate seaduste konteksti. Me räägime avalikkuses ja ka siin saalis hästi tihti seadusloome heast tavast ja arenenud riigist, kuid seaduste menetlemisel pole me aastatega kuigi palju edasi liikunud ajast, kui üritati soolise võrdõiguslikkuse seaduse sabas Tallinna linnaosad ära kaotada. Täna menetleme koos riigi-

eelarve seaduse eelnõuga eelnõusid, kuhu on kokku pandud alkohol ja prokuratuur, töötuskindlustus ja kunstlik viljastamine jne. Kas te peate sellist kobareelnõude esitamist Riigikogule mõistlikuks ja seadusloome heaks tavaks või võiks seda pigem nimetada menetlusprotsoks?

Jürgen Ligi

Vaat sellist sõna ma küll ei kasutaks, see jäägu teie hinnanguks. Aga siin on oma häid ja halbu külgi. Kui me täna lugesime Riigikogu esimehe dramaatilisest kirjast valitsusele, siis tekkis mul küsimus, miks ta ei saatnud seda aastal 2009 või 2010? Tegelikult puudutas probleem juba 2009. aasta eelarvet, seega juba aastal 2008 oleks võinud selle saata. Tõesti, me oleme eelarve suhtes väga riskantseid asju viimasel ajal ühte punkti sidunud. Sellel on see hea külg, et sel juhul saab eelarve suure tõenäosusega seaduslik. Ei jää mõni üksik seadus lohisema, eelarvet ei tule selle tõttu muuta, et on jäänud mingi seadus kahe silma vahele. Eks selle taga on ka peidus teatud hinnang või teatud kartus, et Riigikogu ei suuda efektiivselt kõiki eelnõusid menetleda, aga demokraatias ei saa sellise jutuga muidugi väga esile kerki- da. Ma arvan, et rahanduslikult on sellel hea külg, aga menetluse sisukus mõneti kannatab. Õnneks me ei pane väga suuri seadusi kobarasse, need on kõik suhteliselt lihtsad. Prokuratuuri puhul ühe inimese palk, alkoholi puhul üks number – 5% – jne. Need ei eelda selliseid diskussioone, mis üksteist segaksid. Võib-olla eelarve üldine huvi on nii domineeriv, et ma lepin sellega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko, teine küsimus!

Marianne Mikko

Suur tänu! Tulen tagasi soolise võrdõiguslikkuse ja haigutava palgalõhe juurde. Mul on teile, minister, selline küsimus: kas ma saaksin täna, mil te seisate meie ees, kinnitust, et teie oma suure üleeuroopalise autoriteediga kohustate sotsiaalministrit, kes on pisut vähem kogunud, soolise võrdõiguslikkuse osakonnale ja volinikule rohkem raha eraldama? Ma väga tahaksin kuulda, et te teete seda.

Jürgen Ligi

Mina ei tea midagi oma suurest autoriteedist, küll aga ma tean, et sotsiaalministrit ootab erinevalt minust ees suur tulevik. Mina ei julge küll talle midagi ette kirjutada!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar, teine küsimus!

Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tulen uuesti tagasi energeetikavaldkonna eesmärgi juurde. Seletuskirjas on kirjas, et Eesti energiajulgeolek on kindlustatud odavaima võimaliku energiahinnaga tarbijatele ja ka vähima võimaliku mõjuga Eesti keskkonnale. Eelmises minule antud vastuses sa ütlesid, et põlevkivielekter hakkab taanduma ja tõepoolest võib-olla see ei ole kõige mõistlikum tegevus. Samal ajal me teame, et majandus- ja kommunikatsiooniminister on üldkoosoleku rollis andnud Eesti Energia nõukogule ja seeläbi ka juhatusesele korralduse ehitada valmis kaks uut põlevkivikatelt. Samal ajal on nii, et lisaks sellele 156 miljonile, mis eelarves kajastub, on meil risk, et CO₂ kvoodi müügi raha ei lubata kasutada nende katelde ehituseks, et see on tõlgendatav riigiabina. Ja minister samas on kinnitanud, et see raha leitakse igal juhul. Kas sina rahandusministrina oskad öelda, kust see raha siis leitakse?

Jürgen Ligi

Ma nüüd mõtlen, et milline raha? Iseenesest räägitakse praegu ühest katlast, teise kohta võib tulla eraldi otsus. Esialgu on see tegemata. Kui me need eri komponendid, need osalt vastandlikud huvid – keskkonnakaitseline, julgeolekuline, majanduslik, sotsiaalne – läbi kaalusime, siis langetasime otsuse: jah, me ühe katla teeme juurde. Meil on tippkoormuse ajal tõenäoliselt veel kauaks ajaks vaja põlevkivi põletamist, see tagab meie julgeoleku. Aga me ei taha enam kaevandada 30 miljonit tonni aastas, nagu kunagi sai kas üritatud või lausa kaevandatud – ma statistikat täpselt ei mäleta. Plaane on tagasi tõmmatud ja mitmesuguste kaalutluste liitmisel saadud mingi optimaalne tulemus. Praegu on arvatud, et üks katel on vajalik. Teine otsustatakse eraldi ja see otsus sõltub tõesti palju sellest, mida CO₂ kvoodi poliitika osas Euroopas otsustatakse. Igal juhul

puudutab see meie julgeolekut päris tugevalt, selle otsuse tähtsust ei saa kuidagi alahinnata. Aga me püüame oma kahjusid minimeerida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Minu küsimus puudutab eelarve tulupoolt. 2009. aastal suurendati lisaelarvega valitsuse ettepanekul ressursimakse. Kütuse hinnad on hästi kiiresti tõusnud. Kas ministeeriumis või valitsuses pole olnud arutusel ettepanek näiteks põlevkivi ressursimaksu tõsta ja sellega riigieelarvesse tulu juurde saada?

Jürgen Ligi

See, mida me oleme arutanud, on õlimaks, aga me ei ole sellega kuigi kaugele jõudnud. See on miski, mis tundub mitmest kohast õiglane. See lähtub energiasektori tulukusest ja võimaldab maksustada nii era- kui riigisektorit ressurside kasutamise ja ühiskonna kui terviku seisukohalt natuke õiglasemalt. Samas, eks sel ole ka omad probleemid. Hakates maksustama mingit energeetilist ressursi, me ikkagi maksustame tarbijat, millel on omad majanduslikud ja kindlasti tulevikus ka sotsiaalsed mõjud. Narvas saadakse soojusenergia kätte odavalt, aga üle Eesti on soojuse ja muidugi ka elektriga seotud kulud väga erinevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu, teine küsimus!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Eks me kõik saa aru, et kõik need pinged, mis ühiskonnas eelarvega seoses on, saaks ju lahendada ülilihtsalt, kui me suudaksime oma tulu baasi arvestatavalt suurendada. Aga see ei ole teatavasti kerge ülesanne. Minu küsimus on selline: kui te valitsuskabinetis eelarvet kokku panete, kas te siis varimajanduse problemaatikat ja selle tõttu kaotsi minevate maksude osakaalu üldse proovite analüüsida või see ei ole teemaks olnud?

Jürgen Ligi

Loomulikult seda analüüsitakse ikka. Mul ei ole teile mingisugust universaalset arvu välja pakkuda. Siin on mängus erinevad aspektid. Üks arv, mida sel aastal siin saalis on nimetatud, on see raha, mis istus kinni kütusemüügi käibemaksupettustes – summa oli tublisti üle 700 miljoni Eesti krooni. Nüüd me oleme seadusmuudatuse ära teinud ja see on paar kuud kehtinud – kui ma ei eksi, käib praegu kolmas kuu – ning tundub, et me isegi alahindasime seda osa varimajandusest, võiks öelda, kriminaalsest majandusest. Mis me siin teeme? Oleme lisaressursse eraldanud näiteks kriminaalse tulu eest soetatud vara avastamisele ja sellise vara konfiskeerimisele. Neid samme on väga erinevaid. Aga me ei ole kokku leppinud isegi selles varimajanduse osas, st aktsiisikaupade puhul, kui suur see osakaal on – hinnangud on hästi erinevad. Otsime andmeid siit ja sealt. Ikka tahaks varimajanduse ära hävitada ja sealt maksu kätte saada. Ikka tahaks!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh! Austatud minister! Haridusminister tõstis hiljuti jälle üles küsimuse õppelaenude garanteerimisest. Et võiks seda süsteemi muuta: garanteerida senisest vähemas mahus üliõpilaste õppelaene ja panna kohustus õppelaenuvõlglastega tegelemiseks senisest palju suuremal määral pankadele. Kuidas sa hindad seda järgmise aasta eelarve seisukohast? Kui selle süsteemi muutmiseks on vaja seadust muuta, siis tõenäoliselt järgmise aasta riigieelarvele veel hõlpu selline süsteemi muutmine ei tooks. Ja kas sinu arvates tegelikult saab eelarve kulusid kokku hoida õppelaenude garanteerimise süsteemi niisuguse muudatusega, mis paneb pankadele rohkem kohustusi ja teeb võlglaste arvu väiksemaks?

Jürgen Ligi

Minu arust saab. Me tõstisime selle küsimuse üles ka eelarveläbirääkimistel Jaak Aaviksooga ja minu meelest meil suuri eriarvamusi ei jäänud. Ta lubas sellega tegelda ja meie kindlasti aitame teda nii palju, kui oskame. Kas või ainult see võlglaste ülesleidmine peaks ju raha sisse tooma, ilma et kulud ülearu suu-

red oleks. Ja kõige õigem ikkagi on kaasata siin ka panku, kellele see praegu on olnud liiga mugav teenus. Garanteeritud intress ei ole minu arust ka päris õiglane. Pankade kontroll inimeste tagasimaksmiskäitumise üle on nõrk olnud, väga paljud pangad ei pinguta. Riigil aga võib selleks jõudu väheseks jääda, nagu aeg on näidanud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister, küsimustele vastamise eest! Järgmisena kutsun kõnepulti ettekandeks rahanduskomisjoni esimehe kolleeg Sven Sesteri. Palun!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu esimese lugemisega seotud teemadest, mis on komisjonist läbi käinud. Alustan sellega, et tegelikult algas eelarve arutelu Riigikogus juba kevadistungjärgul, mitte nüüd sügisel. Nimelt pidas rahanduskomisjon kevadistungjärgul vajalikuks arutada Riigikogu täiskogus olulise tähtsusega riikliku küsimusena ülevaadet riigi rahanduspoliitikast, mille aluseks olid valitsuses heakskiidetud rahanduspoliitilised dokumendid. Nende hulgas olid riigieelarve strateegia 2012–2015, stabiilsusprogramm, Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015 ja konkurentsivõime kava "Eesti 2020". Kevadisel istungjärgul andis meile ülevaate riigieelarve strateegiast 2012–2015 rahandusminister ja omapoolse info riigi rahanduse seisu kohta esitas ka Eesti Pank. Peatudes korra veel eelarvestrateegial, tahan siinkohal mainida, et eelarvestrateegias esitatakse järgmise nelja aasta eelarve kavandamise poliitilised põhimõtted, Vabariigi Valitsuse prioriteedid, majandusolukorra analüüs ja majandusarengu prognoos. Eelarve strateegia koostatakse perioodilise uuendamise põhimõttel: igal kevadel uuendatakse senist riigieelarve strateegiat, täpsustades kolme eelseisva aasta kavasad ning seades plaanid neljandaks aastaks.

Kui tulla konkreetse 2012. aasta eelarve juurde, siis esimest korda tutvustati selle põhimõtteid meile komisjonis 11. oktoobril. Seda tegi rahandusminister Jürgen Ligi, peale tema osalesid ministeeriumi asekaitsler Ivar Sikk ja riigieelarve osakonna juhataja Kaie Koskaru.

Rahandusminister on siin saalis päris paljudele küsimustele vastates juba nimetanud järgmise aasta eelarve prioriteedid ja suurimad kasvud valdkonniti. Põhilistel kuluartiklitel peatus ta ka komisjonis ning vastas samuti komisjoni liikmete küsimustele. Varasematel istungitel oli Rahandusministeerium komisjonile juba esitanud eelarve menetluse taustamaterjalina 2011. aasta suvise majandusprognoosi. Rahanduskomisjon otsustas veel eraldi, et kutsub riigieelarve menetluse protsessi käigus oma istungitele eri valdkondade ministrid oma haldusalast detailsemat ülevaadet andma – oma probleemidest, võimalikest investeringutest ja kuludest rääkima. Lisan veel nii palju, et novembri alguseks oli meil kavandatud – ma arvan, et see ka tuleb – komisjoni istung Eesti Pangas, et kuulata ära Eesti Panga hinnang riigieelarvele ja majanduspoliitikale.

Käin nüüd kiirelt, et lihtsalt ära markeerida, üle küsimused ja teemad, mis 11. oktoobril, kui me riigieelarvet arutasime, läbi käisid.

Üks teema, mis tõstatati, oli kohalike omavalitsuste tasandusfond. Taheti teada, kui suur see on ja kuidas see kujuneb 2012. aastal. Vastus oli, et see jääb samaks, mis tänavu. Selle suurus on 72,3 miljonit eurot.

Tunti huvi Rahandusministeeriumi, Riigikogu ja mitme muu institutsiooni eelarve muudatuste ajendite vastu. Konkreetselt Rahandusministeeriumi kulude suurenemist mõjutavad eelkõige riigipoolsed kohustuslikud kogumispensionifondide kanded ja Euroopa Liidu üldelarvesse tehtavate Eesti riigi maksete mahtude suurenemine. Üks komisjoni liige tundis huvi riiklike matusetootuse eraldiste vastu – kellele see raha konkreetselt läheb. Vastus oli, et see läheb kohaliku omavalitsuse üksustele.

Komisjonis oli juttu ka majandusprognoosist, mis täna siingi saalis teemana üleval oli. Vabariigi Valitsus on lähtunud 3%-lise kasvu prognoosist. Diskuteeriti selle üle, kas peaks olema konservatiivsem ja võtma aluseks riskisenaariumi (kasv 1% või siis üldse ilma kasvuta). Rahandusminister leidis, et lähtume baasenaariumist – meil ei ole praegu põhjust muid stsenaariume kasutusele võtta. Täna on ta seda ka siit puldist mitu korda inimestele vastates kinnitanud.

Tunti huvi riikliku pensionikindlustuse kulude ja sotsiaalmaksu võimaliku laekumise vastu. Milline see vahe on? Ütlen siinkohal

kohe ära, et sotsiaalmaksu laekumine on tõesti väiksem. Kui vaadata sotsiaalmaksu laekumist ja erinevaid kulusid, siis vahe on 354 miljonit eurot.

Küsitati ka heitmekvootide müügi kohta ja seda, kust võiks leida CO₂ objektide nimekirja. Kust selle kohta ülevaadet saada? Kuidas selles vallas asjad liiguvad? Kõigile teadmiseks, et see info on Riigi Kinnisvara AS-i veebilehel täiesti olemas. Seal on kirjas objektid, mille ehitamiseks seda raha eraldatakse, tööde valmimise kiirused ja muu informatsioon, mis valdkonda puudutab.

Tunti huvi ka laenude ja võlakoormuse vastu: kuidas riik suhtub lähiaastatel võimalikesse laenuvõtmistesse ja millisena näeb oma võlakoormust? Ka see teema oli täna siin saalis jutuks. Vastus oli, et riigieelarve strateegia näeb ette uusi laene keskvalitsuse tasandil mitte võtta ja pigem 2012. aastaks võlakoormus väheneb. See vähenemine on võimalik tänu riigikassa likviidsuse reservile keskvalitsuse tasandil. Eraldi teemana olid üleval töötu- ja haigekassa reservid, millest on ka täna siin saalis juttu olnud. Avaldati erinevaid arvamusi selle üle ja selle kohta siis juba härra minister täna andis ka pikemaid vastuseid küsimustele.

Ja samamoodi nagu täna saalis, küsitati ka komisjonis võimaliku Euroopa Stabiilsusmehhanismi ehk ESM makse kohta: kas selleks on vahendeid ja kuidas seda teha plaanitakse? Minister ütles komisjonis, et sel juhul oleks tegemist finantseerimistinguga viie aasta jooksul. Ja kui ma ei eksi, siis ta mainis ka seda, et 30 miljonit eurot peaks olema eelarves selleks puhuks ette nähtud juba järgmisel aastal, kui vajadus tekib.

Lisaks informatsioonina veel nii palju, et on juba toimunud kohtumised osa ministritega. Nagu ma mainisin, oleme seisukohal, et võimaluse korral tuleks kõigi ministritega eraldi kokku saada. Kui nüüd kokku võtta, kellega me oleme kohtunud, siis 17. oktoobril saime ülevaate Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalast. Osales ka kantsler Janar Holm, kusjuures üllatav oli see, et õpetajate töötasu ei olnudki teemaks, nagu ma hiljem memot vaadates nägin. Põhiliselt oli jutuks õpilaste arvu vähendamine.

18. oktoobril, päev hiljem rääkis meile Sotsiaalministeeriumi valitsemisalast sotsiaalminister Hanno Pevkur. Küsimused puudutasid

peaasjalikult töötukassa vahendeid, näiteks kui palju eraldatakse aktiivseteks tööturumeetmeteks. Vastus oli, et tase on sama, mis aastal 2011: 35 miljonit eurot. Minister andis ülevaate ka sellest, et käivitatakse asendusperearstide süsteemi pilootprojekt summas 238 000 eurot, ja tehakse eri allikatest pärit vahendite abil – mängus on nii välisvahendid kui ka riigi oma raha – investeringuid hooldusravihaiglatesse, lastekodudesse, erihooldekodudesse. Veel rääkis ta komisjonis ühekordsest noorte arstide lähtetoetusest, mis on mõeldud noortele tohritele, kes asuvad tööle Tallinnast ja Tartust väljaspool.

24. oktoobril oli meil külas regionaalminister Siim Valmar Kiisler, kes rääkis oma haldusalast. Täna on siin jutuks olnud mitu selle valdkonna teemat. Küsitati Eesti Rahva Muuseumi ehituse kohta. Nagu täna rahandusministri ütles, ei ole veel lõplikult selge, mis tempoga ja kuidas edasi minnakse. Regionaalminister kiitis kohalike omavalitsusi euroraha eduka kasutamise eest. Tema kinnitusele on kohalikud omavalitsused väga korralikku tööd teinud. Tunti huvi regionaaltoetuste vastu – kuidas nendega 2012. aastal on. Minister selgitas, et samas mahus jätkatakse hajaasustuse programmi, setu programmi jm. Küsitati kohalike omavalitsuste ülesannete täpsustamise kohta, millele on ka Riigikohus ja Vabariigi President tähelepanu juhtinud. Millised ikkagi on riigi ülesanded ja millised kohaliku omavalitsuse ülesanded? Kuidas on kohustused delegeeritud ja kuidas käib rahastamine? Minister andis sellest üldise ülevaate. See töö on tehtud, ministriumid on selekteerinud välja tegevused, mis on riiklikult tähtsad, ja need on eelarves eraldi välja toodud. Minister mainis ka seda, et praegu koostatakse kohalike omavalitsuste ülesannete uut juhendit, see peaks peagi välja tulema.

25. oktoobril tuli meile komisjoni külla justiitsminister Kristen Michal. Markeerin lühidalt ka tema käsitletud teemad. Ta nimetas, et ministeeriumi prioriteedid on parandada esmas tasandi õigusabi kättesaadavust, suurendada riigi õigusabi vahendeid ja kiirendada kogu kohtumenetlust. Komisjonis tuli jutuks ka riigilõivude teema – need on liiga suured. Minister kinnitas, et lähiajal, täpsemalt suure tõenäosusega juba novembris jõuab Riigikogusse eel nõu, mille eesmärk on kohtumenetlusega seo

tud riigilõive vähendada. Viimase informatsiooni põhjal peaks see vähenemine olema kuni 26%. Veel nimetas minister, et eraldatakse raha DNA-analüüside järjekordade lühendamiseks. Eestis on kohtueksperdiitide tege- mise tehnoloogiline tase väga kõrge ja selle valdkonna rahastamist suurendatakse. Juttu oli ka kohtute raamatupidamiskeskuse üleand- misest Rahandusministeeriumile riigi tugitee- nuste keskuse arendamiseks. See oli ülevaade sellest, mida komisjonis käinud ministrid on rääkinud. Nendega, kes ei ole käinud, loodame suure tõenäosusega kohtuda esimese ja teise ning miks mitte ka teise ja kolmanda lugemise vahepeal.

Komisjon langetas järgmised otsused. Esi- teks võttis komisjon konsensuslega vastu otsu- se teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda 26. oktoobril ehk täna. Arvamused läksid na- tuke lahku eelnõu esimese lugemise lõpetami- se osas: lugemise lõpetamise poolt oli 6, vastu 4, erapooletuid 0. Kokku võttes komisjon toet- tas esimese lugemise lõpetamist ja otsustati määrata muudatusettepanekute esitamise täht- ajaks 3. november kell 18. See otsus oli samuti konsensuslik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Hea ettekandja! Ma ei tea, kas sa kuulsid minu küsimust rahandusministrile. Ma küsisin selle kohta, et järgmisel aastal on tea- dus- ja arendustegevuse kulud ligi kaks korda väiksemad, kui meie riigieelarve strateegia ette näeb. Need on 0,95% SKT-st, ehkki riigieelar- ve strateegia näeb ette 1,8%. Rahandusmi- nister ütles, et ta ei pea neid kulutusi üldiselt efektiivseks. Kas te olete rahandusministriga nõus ning kui jah, siis mille pärast neid ilusaid suuri arve kirjutatakse nii riigieelarve strate- giasse kui ka teie viidatud "Eesti 2020" ka- vasse?

Sven Sester

Te küsite minu isiklikku arvamust. Mul on mitte ainult sellel teemal, aga mitmel muulgi teemal isiklik arvamus olemas, aga me võik- sime isiklike arvamuste tutvustamise jätta

aega, kui meil algab läbirääkimisvoor. Riigi- kogu liikmetele avaneb läbirääkimisvoor para- ku mitte esimesel lugemisel, vaid alles teisel lugemisel – siis saame selgitada oma isiklike arvamusi. Aga et vastusest mitte kõrvale põi- gelda, siis ütlen ausalt, et komisjonis ei olnud sellel teemal juttu. Ent ma mõtlen selle peale ja annan teile lähiajal ka vastuse, mida mina sellest isiklikult arvan. Saate selle siis, kui ma korra olen nendele numbritele otsa vaadanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Aitäh, hea eesistuja! Hea sõnavõtja! Ma loen seletuskirja leheküljelt 93, kus on toodud Riigikogu Kantselei personalikulud, et kulud nähakse ette kuuele fraktsioonile, 11 alalisele komisjonile ning viiele eri- ja uurimiskomis- jonile. Kas te komisjonis rääkisite nendest kuuest fraktsioonist ning viiest eri- ja uuri- miskomisjonist?

Sven Sester

Ma pean nentima, et me komisjonis tasku- lampi põlema ei pannud ja see valgus, mis meil oli, ei võimaldanud seda viga avastada. Ju siin on viga mingitest varasematest dokumen- tidest üle kandunud. Nii nagu ka härra minister oma sõnavõtus ütles, eelnõus võib olla väike- seid vigu – need on lubamatud, aga tegijal ikka juhtub. Täna sellele tähelepanu juhtimise eest! Me saame muudatusettepanekutega sele- tuskirja muuta, kui me väga tahame.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Kas fraktsioonide volitatud esin- dajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Kadri Simson Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kol- leegid! Täna riigieelarve kõnet alustaksin ma väikese tagasivaatega eilsele. Eilne õpetajate meelevaldus näitab selgelt, kuhu on praegune valitsus oma ultraliberaalse maksupoliitikaga Eesti viinud. Mis riik see on, kus oma inimes- tele ei saa maksta väärilist palka? Mis maa see on, mis ei kata ega toida oma inimest? Mis

maa see on, kus varanduslik lõhe ühiskonnas suureneb? Just selline on tänane Eesti riik.

Valitsus on kaotanud Eestis klassikalise ettevõtte tulumaksu ning järjepidevalt vähendanud üksikisiku tulumaksu määra. Ja isegi pärast majanduskriisi pole valitsus aru saanud, et niimoodi ei suuda Eesti oma riiki finantseerida. Valitsusk koalitsiooni häältega võeti vastu tulumaksuseaduse muutmise seadus, millega vähendatakse tulumaksu määra 2015. aastaks 20%-le. Selle kõige taustal on tõesti piinlik kuulata, et õpetajate palgatõusuks raha ei jätku. Samal ajal on suurendatud kaudseid makse, mis on inimeste sissetulekute suhtes regressiivne. See tähendab, et vaesemad leibkonnad maksavad nende maksude näol ära suhteliselt suurema osa enda sissetulekust. USA Luurekeskagentuuri infokogumiku CIA World Factbook hinnangul on Eesti rahvaarv 38 000 inimese võrra väiksem, kui Eesti enda ametlikud andmed ütlevad. Lõplik tõde selgub järgmisel aastal, kui rahvaloendusel on Eestis elavad inimesed kokku loetud. Kuid on selge, et Eesti inimesed lähevad välismaale tööle, ja ei lähe mitte ainult lihttöölised, vaid ka mitmesugused spetsialistid. Kui inimesed lahkuvad, siis laekub riigieelarvesse vähem makse, sest on jäänud vähem maksumaksjaid, ja seetõttu ei ole edaspidi võimalik maksta inimväärseid pensione ega riigisektorile palkasid. See on selline saatanlik ringkäik.

Juba mitmendat aastat peame meie siin Riigikogu saalis kuulama koalitsioonisaadikute suust, kui hea riigieelarve on jälle Riigikogu ette toodud. Kes siis ikka koera saba tõstab kui mitte koer ise. Aga seda head väljendatakse selliste arvudega, et aastal 2012 on riigieelarve puudujääk vaid 2,1% SKT-st. Kui veel tahaks arvudega mängida, siis saame struktuurseks eelarvepositsiooniks lausa +0,2% SKT-st. Milline rõõm ja lillepidu! Aga kuidas see kõik kajastub Eesti inimeste heaolus, nendesamade õpetajate, politseinike, päästjate ja meditsiinitöötajate heaolus? 2012. aasta riigieelarve selletuskirjas on suurelt märgitud, et tuleval aastal on keskmise palga reaalkasv prognooside järgi 2,2%. Aga ära on unustatud, et õpetajate, politseinike, päästjate ja meditsiiniõdede palgad on ka järgmisel aastal külmutatud ja seda olukorras, kus hinnad jätkavad tõusmist. Eelmise aasta algusega võrreldes on toit kallinenud 15,3% ja eluasemekulud 12,8%. Aga nendele

olulistele ametimeestele me ütleme, et kannatage veel 12 kuud oma ostuvõime vähenemist. See ju tähendab seda, et õpetajate palk on juba 30 kuud langenud ja kahjuks väheneb selle valitsuse jätkamise korral ilmselt ka edaspidi.

Keskerakonna fraktsioonil on selge nägemus, kuidas suurendada inimeste heaolu Eestis. Palju on räägitud Eesti liikumisest targa allhanke suunas. Selleks on vaja kvalifitseeritud tööjõudu ning samuti õpiharjumust, mille laps saab koolist. Kool ning õpetajad on kogu riigi vundament. Me võime ehitada ükskõik kui paksude seintega hoone, kuid ilma vundamendita see kaua ei püsi. Õpetajate palgatõus 20% on järgmisel aastal vältimatu ning seda ei saa edasi lükata. Õpetajad peavad saama võimaluse pühendada ennast õpetajakutsele ning ainult õhust ja armastusest ei ela ka õpetajad. Olukord, kus õpetaja peab töötama korraga mitme koormusega, et ots otsaga kokku tulla, ei ole normaalne. Õpetajad ise ütlesid eile, et nad on olnud kannatlikud. Aga kui kergel käel leitakse raha, et minna appi ennast lõhkilaenanud riikidele, kuid oma õpetajatele raha ei leita, siis katkes ka nende kannatus.

Ma palun kolm lisaminutit!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Kadri Simson

Sama vältimatu kui õpetajate palgatõusnõude kuulda võtmine on tänaseks ka kohaliku omavalitsuse tulumaksuosa taastamine. Kui 2009. aastal vähendati kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksuosa 11,93%-lt 11,4%-le, siis räägiti sellest kui ajutisest meetmest. Nüüd ei taha valitsus aga selle ajutise meetme ärakaotamisest enam midagi kuulda. Ometigi annab kohalike omavalitsuste alarahastatus igati tunda. Selle tagajärjel on vähenenud linnade ja valdade võime investeerida lasteaedadesse ning koolidesse, hoitakse kokku tänavavalgustuselt ja seda nimekirja võiks jätkata. Absurdne on olukord, kus kohalikele omavalitsusele on antud ülesanded, kuid ei tagata raha nende täitmiseks. Niisugust olukorda taunitakse ka Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010. aasta otsuses, millega tunnistatakse põhiseadusega vastuolus olevaks selliste aktide andmata jätmise, mis sätestaksid kohaliku omavalitsuse üksustele pandud omavalitsusli-

kud ja riiklikud kohustused ning eristaksid kohaliku elu küsimuste korraldamiseks ja riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud raha.

Kolmas oluline seisukoht meie jaoks on tasuta koolitoit. Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustele kindlustati Keskerakonna valitsuses olemise ajal alates 2002. aasta 1. septembrist tasuta koolilõuna 1.–4. klassi õpilastele. 2006. aasta 1. jaanuarist laienes tasuta koolilõuna õigus kõigile põhikooli õpilastele, kuni 9. klassi lõpuni. Me leiame, et tasuta koolitoitu peavad saama ka gümnaasiumiõpilased ja miks mitte lasteaialapsedki. Paljudele lastele on koolilõuna ainuke soe söök päevas ning sellegi peavad kokatädid valmistama vaid 78 eurosendi eest. Raha koolilõunale pole juurde leitud, kuigi toiduainete hinnatõus on olnud eurosooni kiiremaid. Kindlasti tuleb koolilõuna maksumust suurendada ja meie ettepanek on viia see ühe euron. Lapsed on meie tulevik ja nende arvel ei saa kokku hoida! Kui Eesti pered on sattunud raskemasse olukorda, siis selle arvel ei saa veel eriti kokku hoida.

Nagu ma kõne alguses juba mainisin, on tänane valitsuskolitsioon meie riigi õhukeseks lihvinud. Raha eespool välja toodud muudatuste jaoks on siiski Eestis olemas ja sellest ei saa rääkida mitte nii, et vastandatakse kaitseväge õpetajatele või maakoolidele. Eesti riik peab hoolitsema oma maksubaasi eest. Ja kui valitsuskolitsioon armastab ühes või teises küsimuses ikka Euroopat eeskujuks tuua, siis astmelise tulumaksu puhul salatakse osavalt maha see fakt, et enamik vanast Euroopast kasutab astmelist tulumaksu.

Loodan konstruktiivset riigieelarve menetlemist siin saalis. Väikesest eelarvedefitsiidist me võime ju rääkida, aga eelkõige me peame rääkima, kuidas tuleva aasta eelarve mõjutab Eesti inimesi. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun, kolleeg Sven Mikser, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja!

Sven Mikser

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Olgu kõigepealt öeldud, et Sotsiaaldemokraatlik Erakond ei ole meile esitatud eelarve projektiga rahul õige mitmel põhjusel. Valitsus

on võtnud aluseks 3%-lise majanduskasvu ja toonud meie ette 2,1%-lise puudujäägiga eelarve eelnõu. Minister ütles meile, et ta on neid arve vaadates võrdlemisi murelik ja tema isiklikult oleks olnud prognoosides konservatiivsem. Samas minister kinnitas meie ees esinedes, et defitsiidi põhjused on ühekordsed selles osas, mis puudutab tulusid. Sotsiaaldemokraatlik Erakond juhib tähelepanu asjaolule, et tegelikult on ka 2,1%-line defitsiidi näitaja saavutatud ebanormaalsel viisil, kompenseerides riigieelarve defitsiiti sisuliselt töötukassa reservi arvel. Samuti ei saa me heaks kiita valitsuse otsust võtta haigekassalt ja töötukassalt nende endi tahte vastaselt õigus otsustada oma reservide kasutamise üle.

Head kolleegid! Kui me vaatame selle eelarve kulupoolt, siis kindlasti suurimaks puuduseks on valitsuse ebaõigesti asetatud prioriteetid. Me nägime alles eile, kuidas poolteist tuhat õpetajat siinsamas Lossi platsil õiglast töötasu nõudes meelt avaldasid. Ometi me ei näe, et valitsus oleks nende ootusi tõsiselt võtnud. Vastupidi, peaminister kinnitas eile valitsuse infotunnis, et õpetajad saavad oodata palgatõusu alles siis, kui koolivõrku on otsustavalt koomale tõmmatud, kui riigireform on läbi viidud. Seega on valitsus otsustanud õpetajaid, kes on kahtlemata meie ühiskonna ühed kõige suurema lisandväärtuse loojad, karistada valitsuse enda tegematajätmistest eest, sest riigireformi ei tee ja koolivõrku ei optimeeri mitte õpetajad, seda saab teha ikkagi valitsus. Valitsus vastutab koolireformi tegemata jätmise eest ja õpetajate õigustatud nõudmistest eiramine selle ettekäändega on küüniline. Sisuliselt ütleb peaminister nii nagu täna rahandusministri: õpetajad, te ei saa oodata palgatõusu enne, kui meie oleme oma töö ära teinud, me ei ole seda seni teinud ja mis puudutab riigireformi, siis me ei kavatsegi seda teha. Sotsiaaldemokraatide kindel soov on juba tuleval aastal õpetajate palkasid tõsta ja me oleme veendunud, et see on hea tahte olemasolu korral ka võimalik.

Teine sotsiaaldemokraatide jaoks oluline puudus meile esitatud eelarveprojekti kulude pooltel on lastetoetused. Aastaid on Eestis ainus üha kasvav peretoetuse liik olnud kõrgepalgalistele vanematele makstav vanemahüvitis. Täna ületab vanemahüvitise ülemäär juba 2000 eurot, samas on igale lapsele

tema 19. sünnipäevani makstav lapsetoetus püsinud juba kümme aastat naeruväärse 300 krooni ehk siis 19 euro ja mõne sendi juures. See proportsioon – alla 20-eurone lapsetoetus ja üle 2000 euro küündiv vanemahüvitise ülemäär – on meie arvates Eesti valitsuse häbiplekk. Sotsiaaldemokraadid teevad ettepaneku seda karjuvat ebakõla vähendada ja tõsta lapsetoetus kolmekordseks. Meil on hea meel, et meie sellekohane eelnõu läbis esimese lugemise, ja loodame, et valitsev koalitsioon on edasises menetluses sedavõrd konstruktiivne, et me suudame saavutada lapsetoetuse tõusu juba algava eelarveaasta jooksul.

Kolmandaks, kindlasti on oluline, et Eesti toimiks õigusriigina. Põhiseaduslikule probleemile riigi ja omavalitsuste funktsioonide määramisel ja nende täitmiseks vajalike tulude tagamisel on tähelepanu juhtinud ka president Ilves siinsamas Riigikogu saalis. Sotsiaaldemokraatlik Erakond leiab, et riigil on juba järgmisel aastal kohustus asuda kompenseerima seda ebaõiglust, mis tekitati, pannes kriisi ajal lisakoorma just omavalitsuste õlule, vähendades nende tulubaasi. Sotsiaaldemokraadid soovivad järgmise aasta riigieelarves suurendada üksikisiku tulumaksust kohalike omavalitsuste eelarvesse laekuvat protsenti ja samuti ka tasandusfondi.

Ühe kõrvalmärkusena tahan öelda, et tegelikult on riigis planeeritud järgmisel aastal teha ka võrdlemisi ekstravagantseid kulutusi. Me kindlasti ei saa olla rahul valitsuse sammuga Eesti Energia aktsiakapitali suurendamisel, samuti mitme teise kaheldava sisuga ja kulukate otsustega energiapoliitika vallas. Ehkki nimetatud finantstehing ei puuduta otseselt tuleva aasta riigieelarve tulu- ja kulunumbreid, ilmestab see valitsuse prioriteete, sest aktsiakapitali suurendamise summa on ligilähedaselt võrdne aasta jooksul haridustöötajate palkadeks kuluva summaga.

Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Sven Mikser

Veel üks valdkond, kus planeeritud kulude kasvu tuleb pidada meie tänastes oludes ilmselt pisut ekstravagantseks, on riigikaitse. Sotsiaaldemokraatlik Erakond toetab täielikult

eesmärki viia Eesti kaitsekulud 2%-ni SKT-st. Me leiame, et selle olulise rajajooneni peab Eesti jõudma vähemalt selleks ajaks, mil meie eelarve jõuab tasakaalu või ülejääki. Suurendada kaitsekulusid hüppeliselt ajal, mil meie riigieelarve on optimistlikegi hinnangute kohaselt 2,1%-lises puudujäägis, ei ole ilmselt mõistlik. Sotsiaaldemokraadid teevad ettepaneku suurendada tuleva aasta eelarves kaitsekulusid, seda nii absoluutarvudes kui ka protsendina sisemisest kogutoodangust, kuid meie ettepanek on teha seda mõõdukamas tempos kui valitsuse pakutud 21,78%-line tõus.

Sotsiaaldemokraadid leiavad, et riigieelarve tulupoolt üle vaatamata ei ole võimalik täita kõiki riigi ees seisvaid kohustusi. Meie ettepanek on maksustada täiendavalt 26%-lise määraga see tulu, mis ületab kuus 1000 eurot. See toob eelarvesse arvestatavat lisatulu ja loob ka suuremat sotsiaalset õiglust. Samuti teeme ettepaneku suurendada üksikisiku tulumaksu määra 1 protsendipunkti võrra, 22%-ni ja toetame ettepanekut vähendada töötuskindlustusmaksed kokku 1,2 protsendipunkti võrra, st 3%-ni.

Me loodame eelarve konstruktiivsele menetlemisele, koostööle koalitsiooni ja opositsiooni vahel meie inimeste, Eesti inimeste eluolu parandamisel. Õiguskantsler on öelnud, et kui Riigikogu annab jämeda otsa eelarve menetlemisel valitsusele ehk täitevvõimule, siis on tegemist põhiseadusliku probleemiga. Rahandusminister ütles äsja meie ees esinedes, et riigikontrolör käitub siin mõnikord nii, nagu oleks ta otse rahva poolt valitud. Juhin tähelepanu sellele, et ka valitsuse liikmed, ministrid ei ole meil otse rahva poolt valitud, küll oleme seda meie, Riigikogu liikmed, ja seetõttu peame kindlasti meie andma valitsusele suuniseid, kuidas riigi rahakotti kasutada, mitte kuuletuma pimesi valitsuse käskudele selles vallas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Mikser! Palun, kolleeg Urmas Reinsalu Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esinaine! Austatud parlamendiliikmed! Mida me oleme õppinud majanduskriisist? Esiteks seda, et eelarvet tuleb

planeerida konservatiivselt. Praegune 3%-line majanduskasv eelarve eelnõus on konservatiivsem tõenäoline majandusprognos, mis meie käsutuses on. Teiseks seda, et riik ei tohi minna püsikulude ülikiire kasvu teed, mille taga pole reaalmajanduse kasvu. Kolmandaks, võlakriis Euroopas andis selge õppetunni, et nii avaliku sektori kui ka kogu ühiskonna huvides on kinni pidada eelarve tasakaalu põhimõtetest. Ka 2012. aastal püsib Eesti võlakoorumus Euroopa Liidu madalaimana, moodustades 5,8% SKT-st, ülejäärgmisel aastal saavutab koalitsioon valitsussektori tasakaalu ning me peame otstarbekaks sätestada riigieelarve tasakaalu nõue Eesti õiguskorras.

Jutud töötukassa ja haigekassa vahendite sulatamisest riigieelarvesse on eksitavad. Tegemist on maksumaksjate rahaga, mille kasutamise sihtotstarve jääb samaks. Seega on käsitletava eelarve voorus, et see arvestab maailmajanduse hiljutisi õppetunde.

Põhimõttelise valikuna ei näe valitsuskoalitsioon järgmisel aastal ette üldist riigi tegevuskulude kasvu ning ka riigiasutuste investeeringud on külmutatud. Kuid see eelarve pole kulude kokkutõmbamise, vaid majanduskasvu soodustamise eelarve. Majanduskasvu eelduseks on mitte tõsta maksukoormust, mis jääb järgmisel aastal 32,4%-le sisemajanduse kogutulust. Meie siht on langetada 2015. aastaks maksukoormust 31,7%-ni. Teiseks, avaliku sektori investeeringud kasvavad 1,25 miljardi euronit ehk 28% võrra. Suurim osa investeeringutest on planeeritud riigimaanteede remondiks. Oluline on ettevõtluse toetamine maapiirkondades. Me toetame järgmisel aastal riigieelarvest Eesti põllumeest 10%-lise täiendavate otsetoetuste mahu kasvu kaudu. Põllumajanduse, maaelu ja kalanduse valdkonna arendamise toetused kasvavad 47,1 miljoni euro võrra. Kolmandaks, aktiivsed tööturumeetmed. Aktiivseteks tööturumeetmeteks on kavandatud kõigi aegade suurim summa, 37,6 miljoni eurot, eelissuund on siin pikaajalise töötuse kahandamine. Neljandaks, ettevõtlustoetused. Järgmisel aastal vähendatakse ettevõtlustoetuse taotlemise bürokraatiat ning prioriteetideks on seatud stardi-, tootearendus- ja eksporditoetused.

Teine selle eelarve mõõde on sotsiaalne kaitse, milleks astume järgmised sammud. Esiteks, riikliku ravikindlustuse mahu kasv

8,5% ehk 70 miljonit eurot. See parandab perearstiteenuse kättesaadavust, teenuse pakujate ehk haiglate olukorda ning pikendab karviteenuste nimekirja, kuhu lisatakse üle 30 uue diagnoosi. Analoogiliselt noore õpetaja lähtetoetusega seame sisse ka lähtetoetuse noortele arstidele. Teiseks, eaka põlvkonna toimetulek. Järgmisel aastal tõusevad pensionid 4,4% ning taastuvad täies mahus teise samba maksed. Kolmas sotsiaalne mõõde on hoolekanne. Järgmise aasta eelarve rahadega jätkub asenduskodude reorganiseerimine ja nende asemel peremajade ehitus vanemliku hoolitsuseta lastele. Jätkame ka lasterikaste perede kodutoetuse programmi, millest on saanud toetust juba üle 1200 pere, kus kasvab üle 7000 lapse. Järgmise aasta jooksul valmib Sotsiaalministeeriumi raport, milles käsitletakse üldise peretoetuste süsteemi muutmist nii, et kitsamates oludes lapsed saaksid suuremat toetust.

Kolmas selle eelarve mõõde on regionaalse tasakaalu kaitse riigis. Suurendame kohalike teede korrashoiu raha 5 miljoni euro võrra. Järgmisel aastal soetatakse väikesaartele uued laevad, uue põlvkonna elektroonilise side võrgu arenguga tagatakse kiire internetiühenduse võimalus enam kui 40 000 maainimesele ja veeprojektidesse suunatakse järgmisel aastal üle 90 miljoni euro.

Neljas mõõde on Eesti arengu soodustamine. Riigi kulud teadus- ja haridustegevusele moodustavad järgmise aasta eelarves 1% meie sisemajanduse kogutulust. Haridusvaldkonna kulud suurenevad 65 miljonit eurot ehk 12%. Järgmisel aastal seisab ees enam kui poolesaja koolihoone ja õpilaskodu renoveerimine. 2012. aastal käivitatakse eelarveeraldise toel IT Akadeemia, et tagada konkurentsivõimelist IKT-haridust. Suureneb ülikoolide riikliku koolitustellimuse maht, mis kõrgharidusreformi jõustumise korral muutub ka tõhusamaks tegevustoetuseks. On tõsiasi, et me suutsime õpetajate alampalku 2007. ja 2008. aastal tõsta ligi viiendiku, ujudes vastuvoolu üldise majanduslanguse tendentsiga. Haridusminister on koostanud õpetaja töö väärtustamiseks ühisdeklaratsiooni projekti. Selles öeldakse selgelt meie eesmärk: täiskoormusega õpetaja palk peab olema 20% kõrgem riigi keskmisest palgast. Selle saavutamiseks on vaja haridusraha tõhusamalt kasutada, mida ministeerium soovib deklaratsiooniprojekti osapooltega koos

teha, ning rahaliste võimaluste paranemisel lisanduvad täiendavad vahendid õpetajate paljaks, mille eeltingimus on püsiv majanduskasv. Vastasel juhul peaks avaliku sektori püsikulude tagamiseks suurendama võlakoormust, mis oleks täiesti vastutustundetu rahanduspoliitika.

Kuid kõik pingutused muutuksid mõttetuks, kui tagatud ei ole Eesti rahvuslik julgeolek. Seetõttu on IRL-i ja Reformierakonna selge valik tagada järgmisel aastal riigikaitseks 2% meie sisemajanduse kogutulust. See raha kulub Eesti sõdurite ja kaitsejõudude varustuse, väljaõppe ja olmetingimuste parandamiseks. Meenutagem, et vaid kolm aastat tagasi läks meie naaberriik tankidega oma naaberriigi vastu. Täna teame, et seesama naaberriik Venemaa plaanib oma kaitsejõudude määraks 3% SKT-st. See eelarve vastab Eesti võimalustele, soodustab majanduskasvu ja tagab abivajajate toimetuleku. Selle eelarvega soodustame haridust ja arengut ning anname selge ja ühemõttelise sõnumi: me väärtustame Eesti kaitsmist.

Võtame kokku. 2012. aasta eelarve on koostatud teadmises, et kaitstud on Eesti rahvuslikud huvid, sellele eelarvele võib kindel olla, see on tõesti Eesti inimeste kindel võit. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Urmas Reinsalu! Palun kõnetooli kolleeg Jaanus Tamkivi Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Jaanus Tamkivi

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! 2012. aasta eelarve, mida siin saalis täna esimest korda loeme, on parlamendi selle koosseisu senine tähtsaim töö. Tõesti, kõikidest otsustest ja aruteludest, mida kevadel mandaadi saanud inimesed siin saalis on arutanud, on see kõige olulisem. Seetõttu on mul ettepanek: käitugem riigi tähtsaimat seadust arutades väärikalt ning konstruktiivselt, tunnetades oma vastutust! See on seadus, mis järgmisel aastal mõjutab otseselt kõikide Eesti inimeste igapäevaolu. Reformierakonna saadikurühma nimel, kes selle eelarve toetuseks annab lõpuks kolmandiku Riigikogu häältest, tahan öelda, et see eelarve hoiab Eestit, hoiab nende tõmbetuulte eest, mida maailmamajanduse kohta on viimastel kuudel uudistes lugeda

olnud. Muidugi on meie taotlusi ja meie pingutusi ka mujal märganud. Lugesime ju väikese uhkusega, kuidas Saksamaa suured lehed kirjutavad, et Eesti on Euroopa oas, kus elatakse digitaalses vabariigis, kus on sõbralik ärikeskkond ja läbipaistev valitsemine.

Kuu aega tagasi arutasime siinsamas saalis, kas ja kuidas peaks Eesti toetama Euroopa Liidu Finantsstabiilsuse Fondi ja mis see kõik meile maksma läheb. Selle arutelu järelkajana on paslik meelde tuletada, et selle aastaga võrreldes kasvab välisriikide kogumaht tulevasta aasta riigieelarves 26,1%. Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikutega kauplemise vahendeid arvestamata on kasv aga 3,5%. Välisvahenditest kavandatakse 2012. aasta riigieelarve projekti järgi katta ligi 1,25 miljardit eurot ehk 18,8% konsolideerimata riigieelarve kogukuludest, nagu selgub riigieelarve seletuskirjast. Välisvahendite osakaal riigieelarve kulude rahastamisel on aasta-aastalt kasvanud. Käesoleval aastal oli vastav näitaja 995 miljonit eurot ning 2010. aastal 928 miljonit eurot. Siit moraal: finantsstabiilsuse fondi toetades aitame teisi, kuid tunnustame, et kui Euroopa on stabiilne, siis aitab see ka meid.

2012. aasta eelarve on tulevikku vaatav stabiilsuse ja tööhõive suurendamise eelarve. Eelarve prioriteediks on endiselt Eesti konkurentsivõime tagamine ehk senisest enama hulga raha suunamine majandusse, riigi julgeolekusse, haridusse ja sotsiaalsesse kaitseks. Riik jätkab majanduse elavdamist investeringute mahu suurendamisega, mis suurendab ka tööhõivet. Eelmise aastaga võrreldes kasvavad avaliku sektori investeringud 28%, s.o 1,25 miljardi euron. Valdava osa kasvust moodustavad heitmekvoodi müügist saadud vahendid, mille abil soojustatakse näiteks ka avaliku sektori kasutuses olevaid hooneid. See tegevus võimaldab tulevikus oluliselt säästa küttekuludelt.

Lisaks II pensionisamba kuludele kasvavad järgmisel aastal taas riiklikud pensionid. Tulevasta aasta 1. aprillist suurenevad pensionid 4,4% võrra, pensioniväljamakseteks kulub täiendavalt 72 miljonit eurot. Eesti keskkonna hoidmiseks ja parandamiseks investeerib riik järgmisel aastal üle 400 miljoni euro. Ka järgmisel aastal jätkatakse investeringuid ning 2013. aasta lõpuks on paljudes väikeasulates olemas kvaliteetne joogivesi ja võimalus liitu-

da tänapäevase kanalisatsioonisüsteemiga. Riigieelarve kulude kasv, võrreldes 2011. aastaga, on 11,3%. Kulude üldmahu kasvu allikateks on ülemäärased saastekvoodi müügi tulust ja eurotoetustest tehtavad kulutused. Pensioniväljamaksed kokku suurenevad, nagu ütlesin, 72 miljonit eurot. Haridusele suunatakse 2012. aasta riigieelarvest 778,5 miljonit eurot, mis moodustab eelarve kogukulust 11,8%.

Palun aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit!

Jaanus Tamkivi

Sisemise efektiivsuse kasv lubab õpetajatel hakata ootama palgatõusu. Tervishoiu valdkonna kulud moodustavad 12,9% kogukulust ning 2012. aastal planeeritakse valdkonna kuludeks 885,7 miljonit eurot. 2011. aastaga võrreldes kasvavad kulud 56,7 miljonit eurot. Kasv on tingitud riikliku ravikindlustuse kulude suurenemisest. CO₂ kvoodi müügi tulust suunatakse vahendeid haiglavõrgu arendamiseks, sh Viljandi ja Pärnu haiglale. Esile tahan tõsta fakti, et riigimaanteede hoolduskulude täiendav kasv järgmisel aastal on 10,3 miljonit eurot. See teeb elu paremaks kõikjal Eestis.

Eelarvet lugedes saame kinnitust, et Eesti on riik, mis on juba 20 aastat vana ja on siin ilmas ka üht-teist näinud. Oskame oma riiki arendada ja hoida. Oskame teha pikemaid plaane ja neid ellu viia. Hoolime oma eakatest. Lõpetuseks tahaksin veel kord tuua ühe väljavõtte välisajakirjanduses ilmunust: keset Euroopa Liidu rahvaste kriisi on kõigile eeskujuks eestlased, kellel on vähe võlga, rahulik suhtumine rangetesse meetmetesse ja kes on Euroopa tuleviku suhtes entusiastlikud. Kuid ega meie emotsioone ei pea toitma ainult väljast tulev tunnustus, vaid ikka see, et teeme vajalikke otsuseid, mis on meie endi meelest otstarbekad ja Eestile kasulikud. Olemegi siis oma eelarve aruteludes sisukad, mõtleme riigi ja rahva tulevikule ning käitume riigimeheliikult! Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Kuna kõik fraktsioonid on saanud esineda, siis lõpetan läbirääkimised ja määran eelnõu 99 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a

3. novembri kell 18. Eelnõu 99 esimene lugemine on lõpetatud.

5. 2012. aasta riigieelarve seadusega seondult alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (100 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2012. aasta riigieelarve seadusega seondult alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu 100 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! 2012. aasta riigieelarvega seoses esitab valitsus mitu seadusmuudatust. Ainukese maksumuudatusena teeme ettepaneku tõsta alkoholiaktsiisi 5%. See on suhteliselt väike maksutõus, mis on kaubandusele vastuvõetav, mida tarbija eriti ei märka ja mis ei mõjuta oluliselt salaturgu. Alkoholiaktsiisi tõstmisest plaanitav lisatulu järgmisel aastal on 10 miljonit eurot. Lisaks eelarvelisele põhjusele on alkoholiaktsiisi tõstmise eesmärk mõistagi alati ka alkoholi kui tervist kahjustava kauba tarbimise piiramine. Nimelt on elatustaseme tõus alkoholi kättesaadavust suurendanud. Olukord on selline, et ajavahemikus 1996–2011 on keskmine sissetulek kasvanud neli korda, alkoholiaktsiis aga selle aja jooksul vaid kaks korda. Aktsiisi 5%-line tõus ei tähenda toodete 5%-list kallinemist, näiteks üheliitrise ja 40-kraadise etanoolisisaldusega viina hind tõuseb umbes 3%, 0,7-liitrise veini hind ligi 0,3% ning õlle hind praegu ei muutu.

Kohalike omavalitsuste puhul lükatakse aasta võrra edasi netovõlakooormuse ülemmää-

ra tõstmine 60%-lt 100%-le, mis osa omavalitsuste puhul oli siiani plaanis. See ei halvenda omavalitsuste senist olukorda, kuid vähendab survet valitsussektori puudujäägile. Muudatuse mõjuna väheneb omavalitsuste 2012. aasta eeldatav eelarve koonddetsiit 18 miljonit eurot. Ebakindla majanduskeskkonna tingimustes ei ole mõistlik lubada omavalitsuste võlakoorumust hüppeliselt suurendada. Tulude kavandatud kesise laekumise korral tekivad raskused nii piirmäärast kinnipidamise kui ka võlgade teenindamisega.

Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse muutmise eesmärk on saavutada kunstliku viljastamise tervishoiuteenuste hüvitiste ja seonduvate tervishoiuteenuste senisest efektiivsem kasutamine. Selleks vähendatakse väga väikese edulootusega ravikordade rahastamist, hüvitusraha suunatakse enamate ja parema prognoosiga patsientide raviks ning lühendatakse sellega ka ravijärjekordi.

Prokuratuuriseaduse muutmise eesmärk on võrdsustada riigi peaprokuröri palgamäär Riigikohtu kohtuniku ametipalga koefitsiendiga, milleks on 0,85. Lisaks tagatakse muudatusega, et säilib seni kehtinud põhimõte, mille järgi prokuröride töötasu määramisel juhindutakse kohtunike ametipalkade määramise põhimõtetest. Palgaregulatsiooni muutmine ei too kaasa kohustust palka sarnaselt kohtunike palgaga tõsta, vaid kehtestab palgapoliitika suundumuse eesmärgi.

Rahanduslikult kaalukaim, ent ka palju tarbetuid emotsioone tekitanud on haigekassa ja töötukassa reserve konsolideerimise ettepanek. Haigekassa ja töötukassa autonoomsus ülesannetes, mis neile seadusega on püstitatud, jääb tagatuks. Muudatusest võidavad nii haigekassa ja töötukassa kui ka riigi rahandus tervikuna. Väikesel riigil on mõistlik hoida riigi erinevaid reserve koos ning juhtida raha ühiselt. Selle tulemusel on võimalik tõsta riigi rahanduse kvaliteeti ning hajutada finantsriske. Liitmisega suureneb oluliselt kassade ja riigi likviidsus. Riigikassa paigutab nii riigi kui kassade vahendeid ja juhib ühtsena nende rahavoogu vastavalt valitsuse kehtestatud konservatiivsetele likviidsus- ja investeerimispõhimõtetele. Riigikassa kõrge likviidsustase tagab, et haige- ja töötukassa saavad vajaduse korral kiiresti ja suurtes summades oma vaba raha kasutada. Haige- ja töötukassa ei pea

enam tegelema tugifunktsioonidega, nagu finantsvarade haldamine, riik teeb seda nende eest ja riik ka vastutab.

Täpselt samamoodi kogub Maksu- ja Tolliamet haigekassa ja töötukassa jaoks tasuta kokku ravi- ja töötuskindlustusmaksed. Lisaks on riigi jaoks otstarbekam maksta intressi valitsussektorisiseselt, mitte pankadele. Tasudes haigekassa ja töötukassa hoiuste eest sama intressi, mida riik teenib kassareservilt, hoiab riik pankadele makstavatelt intressidelt nelja aastaga kokku 24 miljonit eurot ja sellest 10 miljonit ainuüksi 2015. aastal. Riik väldib kassareservide ühendamisega pöördumist laenu turule. Arvestades praegusi ebakindlaid finantsturge ja kõrgeid laenuintresse, on laenamine ebamõistlik ning riigile rahanduslikult kahjulik. Ilma haigekassa ja töötukassa liitmiseta kasvaks riigi võlg 2015. aastaks 9,5%-ni SKT-st. Sotsiaalkindlustusfondide reserve ühendamisega lükkame laenuvõtmise edasi, mille tulemusena laenukoormus langeb 5,3%-ni. Seadusmuudatuse alusel hoiavad haigekassa ja töötukassa jätkuvalt oma raha neile kuuluvatel pangakontodel, kuid need kontod liidetakse riigi pangakontode kontserni koosseisu. Konsolideerimise tulemusena jääb haigekassa ja töötukassa kui avalik-õigusliku institutsiooni autonoomia tagatuks, olgu see veel kord üle rõhutatud! Muudatuse tulemusena ei muudeta sotsiaalkindlustusfondide põhimõtteid, mille alusel need kassad on loodud ja mille järgi tegevuses nad on väga hästi hakkama saanud. Samas säilib riigil, vaatamata avalik-õigusliku isiku asutamisele, vastutus riigi kui terviku toimimise eest ja seetõttu me selle ettepaneku ka teeme. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Teile on küsimusi. Alustame kolleeg Eiki Nestorist.

Eiki Nestor

Reservide ühendamisest. Sa oled väitnud, et midagi ei muutu. Ütleme, et Jürgen Ligil on mingil põhjusel raha Andrus Ansipi seifis. Ühel juhul on tingimus, et raha on seal ja sina võtad sealt, kui sul vaja on. Nüüd asi muutub, sest seifi omanik ütleb, et tema võtab ka teinekord väikese osa sinu pandud rahast ja paneb pärast sinna tagasi. Kas sinu jaoks muutub midagi või ei muutu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Minu jaoks on need mõlemad lollid olukorrad, mina niimoodi raha ei hoia. Mina panen raha pank. Ma tean, et pank teenib selle pealt mulle intressi, võtab isegi majanduslikke riske ja katab iseenda kulusid, kuid ometi ma hoian raha selles pangas. Ma tean, et ma võin iga hetk sinna sisse astuda, astuda iga hetk sisse internetipanka ja oma raha kätte saada. Minu jaoks ei muutu mitte midagi. Ma oleks ikka püsti loll, kui ma hoiaks oma raha seifis, laseks tema väärtusel väheneda ja põeks murdvaraste pärast. Mina ei välista, et ka peaministril võivad murdvargad käia.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Te olete Riigikogu ette tulnud seadusega, mis kannab nime alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu. Mis teil peas oli, kui te nii eriilmelised seadused ühte kobarasse sidusite ja tahate neid ühe menetlusega ära muuta?

Jürgen Ligi

Aitäh! Teie nimetatud fakt on õige. See, mis minu peas on, on üks väga pikk lugu, seda kõike ei hakka ma kirjeldama. Küll aga juhin ma tähelepanu, et see on mitmeaastane traditsioon. Nagu ma eelmise eelnõu menetlemisel juba nimetasin, on sellel oma head ja vead. Kuna tegu on aga siiski eelkõige rahanduslike muudatustega, mis ei nõua eraldi väga sisulist diskussiooni, erialast diskussiooni, siis mina arvan, et nii on praktiline. Lihtsalt sellepärast, et eelarve vastaks lõpuks seadusele ja me ei peaks ühel hetkel avastama, et Riigikogu on näiteks prokuröri palga pärast tülli läinud ja eelarvet tuleb sellepärast muutma hakata. Äkki on teil arvamus, et prokuröri palk ei peaks olema selline, vaid natuke teistsugune. Paketis on tagatud riigi rahandus, neid eelnõusid, mille puhul on suured erialased vaidlused, on muidugi mõistlik menetleda eraldi. Aga küsimuse

mõte on arusaadav. Ma lihtsalt tuletan meelde, et nii on ka enne tehtud.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Jumal tänatud, rahandusminister on meil väga mõistlik ja käsutab oma raha ise. Aga miks sa siis töötu- ja haigekassaga pahan- dad, kui nemad ei taha oma raha Andruse seifi panna?

Jürgen Ligi

Aitäh! Nemad ei pane raha Andruse seifi. Nad peaksid püsti lollid olema, kui nad paneksid selle Andruse seifi, sest ka peaministri juurde võidakse sisse murda, ja igal juhul tahavad nad oma raha eest intressi saada. Kui Ivari, minu eelkäija, keda ma inimesena väga austan, esitas samalaadse eelnõu, siis tema küll ei pidanud intressi maksmist silmas. Ta ei tahtnud ka pangakontot alles hoida. Muide, mina mõtlen, et kui mul raha Andruse seifis on, kas see paralleel on siis ka selle konto suhtes sama. Ei, see on ikka Andruse konto. Aga kassadel jäävad kontod alles, nad hoiavad kokku raamatupidamiselt, Prantsuse ja Soome pankadele makstavatelt teenustasudelt. Riik võidab intressilt, kassad ei pea hoidma eraldi nii suuri reserve ega maksma nendele pankadele teenustasusid. Ma ütlesin, et see on hästi õnnestunud eelnõu. Ma isegi ei kujuta ette, kuidas võib tõusta tüli millestki nii tühisest nagu tööandjate ja töövõtjate – kes, nagu ma eelmise eelnõu juures juba ütlesin, moodustavad ühiskonna kõige elujulisema osa – soov istuda oma tagumikuga rahahunniku otsas, millel mingit praktilist väärtust ei ole. Et see peab tekitama nii pikki poliitilisi diskussioone, kohtumisi, debatte avalikkuses, ajaleheartikleid – ausalt, see on piinlik! Teades teid kui poliitikut ja hinnates teid äärmiselt kõrgelt, ma arvan, et see küsimus ei ole teie taseme vääriline. Päris ausalt, see oli praegu kompliment. Te olete tuhandeid kordi kõrgemal kui see vaidlus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Praegusel juhul, kui ma ei eksi, on meil tegemist klassikalise ko-barseadusega, mille suhtes oli ka president küllaltki skeptiline. Me arutasime hiljuti sotsiaalkomisjonis kunstliku viljastamise ja emb-rüokaitse seaduse muutmise algatamist. Kas mingil hetkel on ikkagi kavas see eelnõu lahku lüüa ja mingisugused muud osad siit võtta?

Jürgen Ligi

Aitäh! Siin on üks ühine nimetaja, miks eel-nõu sellise paketina esitati – see on eelarveolu-korra parandamine. Neil asjadel on rahandus-lik mõju ja selle järgi on koostatud eelarve. Ma ei arva, et kunstliku viljastamise teema puhul on vaja kõik selle eelnõu raames lahendada või et see lihtne muudatus tuleks tingimata eraldi eelnõuna esitada. Ma arvan, et see ei ole nii halb idee, kuigi ma ei eita, et küsimusi võib siin olla. Ma lihtsalt meenutan, et me oleme enne niimoodi teinud. Me ei näinud selles suurt probleemi. Küll aga kardame, et kui me anname Riigikogule viis või kuus eraldi eel-nõu, siis ei suuda me tagada sujuvat eelarve-protsessi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugu-peetud minister! Minu küsimus puudutab ühte osa sellest muutmise seaduse eelnõust, nimelt alkoholiaktsiisi tõstmist. Ma isiklikult arvan, et alkoholiaktsiisi tõstmine järk-järgult on mõist-lik samm, see on üks osa võitlusest alkoholi liigtarvitamisega. Kuidas on kavas järgmistel aastatel, peale 2012. aastat käituda alkoholi-aktsiisi tõstmisega?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma hoidun siin vekslite väljaandmi-sest, ma olen selle vea teinud. Kui minuga kohtusid alkoholitootjad, ütlesin ma väga sel-gelt, et minul plaanis ei ole, aga ma ei saa vä-listada, et eelarveprotsess jõuab sellisesse faa-si, kus ma pean käed üles tõstma ja ütleva, et jah, alkoholiaktsiisi tuleb tõsta, selline ettepa-nek tehakse ja valitsus on sunnitud selle eel-arve tõttu heaks kiitma. Oleks olnud ilus, kui

me oleksime selle otsuse teinud varem, ma võin selle nii kokku võtta, aga ma ei saa välis-tada, et tuleval või ületuleval aastal selline tee-ma uuesti ei kerki, kuigi ma arvan, et pigem ei kerki. Lõplikud lubadused ei ole siin väga head, aga selline praktika võiks olla, et niisu-gused ettepanekud varem välja hõigatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Poole aasta jooksul oleme siin mitmel korral rääki-nud sellest, et omavalitsuste finantsvõimekust saaks kasvatada nende laenuvõime piiramise kaotamisega. Aga sellest seaduseelnõust näe-me ikkagi, et kohalike omavalitsuste laenupii-rang jääb alles. Kuidas te seda kommenteerite, miks see nii on?

Jürgen Ligi

See kõlas küll õudselt, kui te ütlesite, et laenupiir tuleks ära võtta. Olen täiesti kindel, et siis me näeksime omavalitsuste pankrotti. Mina ei usu, et kõik omavalitsused on võrdsetl vastutustundlikult valitsetud, peale selle vastu-tab riigi üldise rahandusliku olukorra eest keskvalitsus. Me oleme teinud aja jooksul mõnegi kärpe selle tõttu, et omavalitsused on elanud miinuses, aga riigisektorit vaadatakse ikkagi üldise tasakaalustatud süsteemina. Riik hoiab selle tõttu kokku ja ka teised omavalit-sused peavad rohkem kokku hoidma, kui keegi läheb üle piiri. Mingist laenupiiri ärakaotami-sest ei ole minu arust praegu kohane rääkida. Aga selle sammu me astusime küll, et uus kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadus muudab laenuvõime määramise paindlikuks, aga ta ei tõsta seda piiri ennast. Lihtsalt alus, millelt seda 60% piiri arvestatakse, muutub ja muutub ka laenamise alusena. Enam ei ole see ainult kaasfinantseerimiseks ja refinantseeri-miseks, vaid on ka investeringuteks üldise-malt. Laen on kättesaadav neile, kelle võlakoo-rem ei ole veel 60% täis. Selle piirini saab juba järgmisel aastal ka teistsuguseid laene võtta. Nii et nende olukord läheb lahendamaks, aga ma ei ütle, et laenukoormuse tõus on sama asi, mis omavalitsuste olukorra paranemine. Pigem ma ütlen, et see on neile üks lisarisk.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Kuna Eiki Nestor on nii kõrgele asetatud, siis ma küsin ise veel ühe küsimuse reserveide teemal. Kuna üks põhjendus haigekassa ja töötuskindlustuse reservi n-ö hoidmistingimuste muutmiseks oli ka nende hoitava raha väike tulukus, siis kui suur võiks olla haigekassa ja töötukassa reserveide selle aasta keskmine tootlikkus ning kui suur on riigikassa reserveide praegune tootlus?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mina ei ole seda argumenti üldse esile toonud, aga kui me võrdleme tulukust, siis me peame kehtestama ka võrdsed riskireeglid ja need on olnud töötukassal lõdvemad. See, millest haigekassa ja töötukassa võidavad, on teenustasud, pangaülekanded, raamatupidamise lihtsus, suurem likviidsus ja tegelikult ka investeerimisriski äraandmine. Praegu on nii, et kui nad teenivad miinust, siis nad teenivad miinust. Ühendamise korral riik lubab, riigikassa lubab neile seadusega, et nemad miinust ei teeni, kui riigikassa läheb miinusesse, mida ei saa välistada, kui turud on ebasoodsad. Ka kõige konservatiivsemad paigutused saavad minna miinusesse, aga sel juhul kannab selle kahju tervenisti riigikassa, mitte haigekassa ega töötukassa. See on täiendav garantii. Teie olete miinuse eest kaitstud, teie olete investeerimisriskide eest kaitstud ja teie olete ka paljude kulude eest kaitstud, aga riik võidab väga suuri summasid lihtsalt selle tõttu, et ei pea minema laenurule. See on üldistes huvides. Ma ütlen veel kord: see ei ole nii, et kaks kõige tugevamat seltskonda – tööandjad ja töövõtjad – justkui arvavad, et nemad on suured rahareservide paigutajad. Ei, me vastutame palju laiemalt kui ainult töövõtjate ja tööandjate eest. Me vastutame töötute eest, laste eest, vanurite eest, haigete eest. Nii et me teeme seda palju üldisemalt kui mingite huvigruppide huvides, me teeme seda üldistes huvides. Ja mina ei näe, kuidas võiks olla nende huvides tegelda finantsriskidega, mina ei näe seda! Ma ei saa aru sellest jutust, mida aetakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud rahandusminister, palun tehke mulle nüüd asi lihtsalt selgeks. Kui see, mida te pakute haigekassale ja töötukassale, nii hea, magus ja kasulik on ning sellest ainult rumalad sotsiaaldemokraadid aru ei saa, miks siis haigekassa ja töötukassa sellega nõus ei ole? Seal ei ole ju lapsed, seal on ka teie poolt väga austatud tööandjad ja nemad ka ei ole nõus. Milles on asi?

Jürgen Ligi

Minu lugupidamine nende esindajate vastu kukkus järsult, ma praegu taastan seda ja ausalt öeldes läheb see päris raskelt. Nii palju lolli juttu nii tühja asja pärast, nagu on olnud, on ikka raske tekitada, kusjuures kõik argumentid on ükshaaval ära kukkunud. Ma toon ühe drastilise näite. Ma olen ükshaaval kohtunud kõigiga, nii tegevjuhtidega kui ka esindajatega, käinud tööandjate volikogus, käinud debatil, kus osalesid mitmed ametiühingutege-lased. Viimane argument, mis pudenes, oli väide, et kui see raha on teie riigikassas, siis me ei saa sealt enam majaehituseks raha võtta. Issand jumal, pole midagi sellist! Ehitage, kui te nii kõvad olete, ehitage maju! Võite ju alati minna pank ja oma raha küsida. Täpselt samuti esitate nõudmise riigikassale ja see raha tuleb. Miks teil on vaja teenida Soome ja Prantsuse pank? Miks teil on vaja teha keerulisemat raamatupidamist? Miks teil on vaja teha pangaülekandeid, mida me teie eest teeme? Miks teil on vaja neile teenustasusid maksta? Ma ei saa sellest aru. Miks teil on vaja finantsriski? Väärtpaberiturrg võib minna miinusesse ja riigikassa on seadusega sunnitud selle miinuse kinni maksma. Ei, parem on öelda, et vaat selleks me seal istumegi, et mängida väärtpaberiturul ja tunda ennast selle raha omanikuna. See on suhteliselt küüniline lugu ikka küll, kui riigi üks käsi ütleb, et teate, mina olen nii iseseisev, minul on omad huvid ja ma lähen nüüd minema, tegelen oma asjaga. Tagajärg on see, et mõlemad kaotavad, nii see keha kui ka käsi, kumbki pole üksi eriti elujõuline. Ainult selleks see käsi on, et teha riigi asja, ja nüüd järsku selgub, et on hoopis huvigruppide asi.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Ma loodan, te olete märganud, et opositsioon ei hääleta alati vastu, vaid väga tihti me hääletame ka poolt. Üldiselt ma arvan, et kui selle ühe seaduseelnõu asemel oleks kuus eelnõu, siis me oleks päris mitme eelnõu poolt hääletanud. Praegu me oleme aga päris keerulises olukorras. Millest lähtuda, milline nendest seadustest on kõige tähtsam, mille poolt hääletamist võiks kaaluda? Või peaks välja mõtlema mingisuguse süsteemi, et panna iga seaduseelnõu juures plusse ja miinuseid ning siis lugema kokku, et kui plusse on rohkem, siis hääletame poolt, ja kui miinuseid on rohkem, siis vastu? Millist nõu te meile annate?

Jürgen Ligi

Täna! Mul on teile keeruline nõu anda, sest see probleem, mida te kirjeldate, eksisteerib. Aga lohutuseks ütlen niimoodi, et tehke muudatusettepanekud, väljendage oma tahet ja siis kaaluge, kas see konkreetne element seal, olgu see minu poolest peaprokuröri palk või kassade ühendamine, on seda väärt, et hääletada kogu eelarve vastu. Ma küll arvan, et te vist hääletate nagunii kogu eelarve vastu, teil ei olegi siin suurt dilemmat, teil on suhteliselt ükskõik. Aga need on eelarve pärast tehtud asjad, need on eelarvega seotud. Üks küll suurendab kulusid, aga enamik vähendavad. Ma ei eita, et see valik on küsimusi tekitav, aga ma arvan, et kõiki paragrahe saab ju Riigikogus eraldi menetleda. Minu kui eelarve esitaja huvi on, et oleks tagatud nende koos liikumine, et komisjonid ei käsitleks asja eraldi ja mõni neist jääks lihtsalt ripakile.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin alkoholiaktsiisi kohta. Ma ei leidnud seletuskirjast võrdlust teiste Euroopa riikidega, kui kõrge või madal on meie alkoholiaktsiis, võrreldes teiste Euroopa riikide omaga. Võib-olla saaks seda veelgi tõsta ja riigieelarve tulused suurendada?

Jürgen Ligi

Aitäh! Need andmed saab teile kindlasti saata, tuletage mulle meelde. Aga selle hinnan-

gu ma võin öelda, et aktsiis on madal. Naaberriitest on praegu aktsiisi tõstmas Soome, Venemaal on veel madalam, ilmselt tunduvalt. Läti – kardan, et me oleme vist hakanud alkoholi ühtlasemalt maksustama, aga ma ei ole kindel. Aktsiisikaubad on erinevad. Üldiselt me võiks ajada lätlastega samasugust aktsiisipoliitikat küll ja seda me üritamegi. Mõlemad on ju huvitatud eelarve tuludest ja ka sellest, et piirata aktsiisiga maksustatava tarbimist. Üldiselt on meil viin neetult odav, see on fakt, ja on kogu aeg läinud suhteliselt odavamaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Ma olen teil siin vastustes tähele pannud päris mitut loogikaviga. Üks loogikaviga oli see, kui te arvasite, et opositsioon, hääletades vastu, teeb seda sellepärast, et ta on ükskõikne. Ma väidan vastu, et ei, kuna me ei ole ükskõiksed, siis süveneme eelnõude sisudesse isegi siis, kui nad on kobarasse seotud. Teine loogikaviga oli seotud eelnõu osaga, mis puudutab kunstlikku viljastamist. Kui te lugesite meile ette valmiskirjutatud teksti, siis te ütlesite, et vähendatakse väikese edulootusega patsientide raviraha, see raha suunatakse parema edulootusega patsientidele ja lühendatakse ravijärjekordi. Aga pärast, kui te hakkasite selgitama omaenda sõnadega, siis ütlesite, et kunstliku viljastamise seadus peab seal paketi olema sellepärast, et see parandab eelarve olukorda ja hoiab raha kokku. Kumb ta siis on, kas ta parandab parema edulootusega patsientide olukorda ja lühendab ravijärjekordi või ta võtab kunstlikult viljastamiselt lihtsalt raha ära ja parandab eelarvepositsiooni?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kumbki ei olnud muidugi loogikaviga. Minu hinnang teie motiividele ei allu loogikareeglitele, vaid mingitele muudele kaalutlustele, ja mis puudutab seda teist küsimust, siis eesmärgid on kõik täidetavad. Ühelt poolt on võimalik raha kokku hoida, teiselt poolt tema parema suunamisega parandada nende patsientide olukorda, kelle edulootused on suuremad. Ja vähendades patsientide arvu, kes seda toetust on õigustatud saama, me lühendaksime

ka ravijärjekordi. Aga sotsiaalminister võiks seda teile muidugi täpsemalt seletada. Mina olen alati olnud vaimustatud, kuidas ta mitme haiguse puhul räägib sama targalt nagu doktor, väga detailselt. Mina nii tark ei ole. Tema ees on suur tulevik, nagu ma korra olen öelnud, ka arstina. Ta on väga tubli olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea minister! Mul on küsimus kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse muutmise koha pealt. Kui 2009. aastal otsustati, et omavalitsuste laenuvõtmise võimalusi piiratakse kolmeks aastaks, siis hakkasid paljud omavalitsused aktiivselt projekte kirjutama ja on tänaseks saanud eri struktuurifondidest raha taotlemisele ka positiivseid vastuseid. Kas te ei karda, et võib tekkida olukord, kus osa omavalitsusi ei saa järgmisel aastal struktuurifondidest saadavat raha kasutada, kuna ei tohi oma kaasfinantseerimiseks laenu võtta? Neid ei ole küll palju, aga mitmed rõngasvallad on praegu sellises situatsioonis.

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei karda, sest mulle on kinnitatud, et see mure on peaaegu olematu. Tuletan meelde, et me muudame põhimõtteliselt ka laenupiiri arvestust. Omavalitsuste olukord ja laenuvõime ei kannata märgatavalt ning see 60% piir ohustas seni nagunii paarikümmet omavalitsust. Seal, kus liituvad kontserni teised subjektid, veefirmad, sihtasutused jne, olukord kindlasti muutub. Mina seda projektikirjutamist nii kontimurdvaks ülesandeks ei pea, et aastakest ei võiks veel kirjutada. Kannatust, kui on kitsad ajad!

Ma täpsustan seda hea meelega. Mu ase-kantsler juba kirjutab minu jaoks vastust aru-tisse ja saadab mulle esimesel võimalusel selle arvu, kui mitu omavalitsust või projekti võiks siis tegelikult europrojektide osas selle piiran-gu alla langeda. Aga üleinvesteeringut on oma-valitsustes palju olnud ja mina arvan, et üks põhjus ühel või teisel moel haldusreformi teha ongi see, et igaüks püüab ka investeeringute puhul oma asja ajada, selle asemel et koope-reeruda. Koopereerumise kaudu mingisuguse

reformikese äratagemine võiks meil olla igati õilis asi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik, teine küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh! Ma soovin küsida alkoholiaktsiisi kohta. Iseenesest alkoholi hinna tõus ühelt poolt muidugi tõesti pidurdab alkoholi tarbi-mist, aga teiselt poolt kasvatab salaalkoholi tarbimise turgu. Kas selles prognoosis, et järg-misel aastal alkoholiaktsiisist eelarvesse laeku-vad summad kasvavad 7,8%, on arvestatud ka salaalkoholi tarbimise kasvu, mis ei too eelar-vesse ju mingeid sissetulekuid? Kas te olete korrigeerinud seda prognoosi, lähtudes nendest andmetest?

Jürgen Ligi

Aitäh! Prognoosijad arvestavad alati seda riski. Praegusel juhul peab küll ütleva, et see mõju on hästi tühine, vea piires. Viinapudeli hinna 3%-line tõus ei vallanda mingit erilist salaturgu, aga arvestada neid mõjusid prog-noosijatel loomulikult tuleb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk, teine küsimus!

Aivar Kokk

Aitäh! Ma täpsustaksin natuke. Kas me võiksime vaadata laenuprotsenti sellisena, et kui see on ikkagi struktuurifondide kaasfinant-seerimise osa, siis võiks see osa minna üle 60%?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kindlasti mitte. See piirang kehtis ka siiani ja ma arvan, et see oli mõistlik. Koht, kus me erandi tegime, olid veeprojektid. Põh-jus oli selles, et meil oli mugav võimalus pak-kuda kaasfinantseerimiseks valitsussektori-sisest laenu, see oli KIK-i raha, seal taga olid riiklikud kohustused eurodirektiivide näol. Aga lihtsalt teha reeglid võimalikult paindli-kuks, et ülelaenanud vallad saaksid rohkem kulutada – ma arvan, et see ei ole mõistlik. Tegelik eesmärk on hoida ka kulutusi investee-ringutele ohjes, mitte teha seda tegevust iga-sugu eranditega võimalikult mugavaks. Me kindlasti vaatame üle need hinnangud, kui mi-

tut omavalitsust me üldse praegu käsitleme. See ei ole nii suur probleem. Mingisugune preemia peaks olema ka nendel omavalitsustel, kes on investeerinud järk-järgult, ettevaatavalt, mitte ahminud varakult sinna 60% juurde välja.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Oma sissejuhatuses te märkisite prokuratuuriseaduse muudatuse kohta, et see puudutab ühte ametikohta. Seletuskirjast ma loen, et see hakkab kujundama kogu palgaastmete muutmist prokuratuuris. Kumb on õige ja kui kõvasti see mõjutab riigieelarve kulusid?

Jürgen Ligi

Aitäh! See küsimus on täiesti õige, ma puudutasin seda ka kõnes. Esiteks, seletuskirjas oli see sõnastatud umbes nii, et see ei ole kohustus, aga palgapoliitika eesmärk on vaadata neid palgamuutusi korraga. Ega mulle see asi väga ei meeldi, pean ausalt ütleva. Eelmise justiitsministriga oli meil selle tõttu päris palju tüli, et tema arvates tekitas kohtunike automaatne palgatõus automaatse kohustuse tõsta palku üle platsi, nii et lõpuks olid vaesed kohtuametnikud, kes peavad ka siiski kohtumõistmise kvaliteedi eest vastutama, asjaajamisest ja juurast üht-teist teadma, peaaegu palgata. Palgaraha sõid ära kohtunikud ja oleksid sõõnud ka prokurörid, kui me oleks jäigalt sidunud. Ega mulle see sidumine rahaliselt ei meeldi, aga sisuliselt on see jällegi põhjendatud. Peaksid olema enam-vähem võrreldavad ametid, kõik istuvad ühesugusel protsessil.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma saan aru, et alkoholiaktsiisi ei saa rohkem tõsta, kannatavad kaubandus ja alkoholitootjad, kuna mõned meie napsusõbrad on liiga vaesed. Aga sisuliselt me doteerime ju oma Soome sõpru ja ka minu ja teie õllepudelit. Universaalsete lastetoetuste puhul te sellist lähenemist ei toetanud. Mida selles

olukorras siis teha? Äkki peaks siin ka sisse viima vajaduspõhise, vaese napsusõbra toetuse?

Jürgen Ligi

Kas te mõtlete nüüd alkoholiaktsiisi tagastamist vaestele inimestele? Ei, ma ei saanud teie mõttekäigust täpselt aru. Kui te olete avatud sellele, et aktsiisi rohkem tõsta, siis mina arvan jällegi, et riik on praegu piisavalt kurjalt käitunud. Kuna aktsiisi tõstetakse väga lühikesse etteteatamisajaga, siis ei kõlba seda vähemalt palju tõsta. Aga hinnatõus on väga väike ja mina ei arva, et vaene peab rohkem jooma, kui tema osta jaksab, pigem peaks ta jooma palju vähem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, hea rahandusminister! Selles päevakorrapunktis teile rohkem küsimusi ei ole. Ma kutsun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri.

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Me menetleme 2012. aasta riigieelarve seadusega seonduvalt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu. Vaat selline seadus. Ma annan teile kõigepealt ülevaate sellest, mida natuke on siin saalis täna juba puudutatud, ehk siis nn kobareelnõuga seonduvatest teemadest, mida komisjon arutas. Hiljem annaksin valdkonniti ülevaate ka sisulistest küsimustest, mida konkreetse eelnõu puhul komisjonis käsitleti.

Komisjon kogunes seda teemat ja eelnõu arutama 17. oktoobril. Selle arutelu ettevalmistamise käigus, minemata sisusse, leidis komisjon järgmist. Tegemist on kobareelnõuga, kui sellist mõistet tarvitada, mis koondab Riigikogu komisjonide valdkondliku jaotuse üleselt ja valdkonnasiseselt väga erinevaid teemasid. Seda oli ka näha, kui ma lugesin ette eelnõu pealkirja. Teemad, nagu prokuratuuri palgakorraldus ja kehavälise viljastamise tulemuslikkus, ei ole seni kuulunud rahanduskomisjoni pädevusse ning nendel teemadel ei ole ülejäänud teemadega piisavat sisulist seost. Muuda-

tuste mõju eelarvele ei tohiks üldjuhul olla ainus ja peamine seos muudatuste vahel ning selliselt ei peaks riigi tulusid või kulusid puudutavat seadusmuudatust arutama juhtivkomisjonina rahanduskomisjon. Kobarseaduste vastuvõtmisega kaasnevatele ohtudele on korduvalt juhtinud tähelepanu ka Vabariigi President, sh viimati 14. oktoobril, kui ta kohtus põhiseaduskomisjoni ja rahanduskomisjoniga. Riigikogu on oma töö korraldanud komisjonide valdkondlikust kompetentsist lähtudes ning seda tuleks nii eelnõude algatamisel kui ka menetlemisel arvestada. Eeltoodust tulenevalt pöördus rahanduskomisjon põhiseaduskomisjoni ja sotsiaalkomisjoni poole ettepanekuga jagada eelnõu 100 valdkonnapõhiselt ja algatada nende komisjonide pädevusvaldkonda puudutavad eelnõu osad eraldi eelnõudena. Lisaks juhtis komisjon ka Riigikogu juhatuse tähelepanu kobareelnõude menetlemisega kaasnevatele kitsaskohtadele ning soovitas omakorda juhtida valitsuse tähelepanu juba nimetatud Riigikogu enesekorraldusõiguse riivele. See oli nüüd kobareelnõudega seonduva kohta.

Nüüd eelnõu sisust. Komisjonis oli eelnõu sisu tutvustamas ja küsimustele vastamas rahandusminister härra Jürgen Ligi. Peamised teemad, mis komisjonist läbi käisid ja mis on ka täna siin saalis kajastamist leidnud, olid sellised. Alkoholiaktsiisi määra tõstmisega seonduvalt arutati, milline on üldse mõju hinnale. Härra minister ütles selle ka siin saalis ära, aga kordan veel üle, mis ta komisjonis ütles. Tõesti, mõju hinnale on väike, 5% ei tähenda automaatselt toote 5%-list kallinemist. Nagu seletuskirjastki on näha, kallines 0,7-liitrise veinipudeli hind viielt eurolt 5,03 eurole. Nii et sisuliselt need tõusud ei ole reaalelus väga suured. Samamoodi tunti huvi salaturu vastu. Ka siin leidis minister, et mõju salaturule on väike, et alkohol on praegusel hetkel Eestis siiski suhteliselt odav ja see hinnatõus ei ole nii suur.

Eraldi menetlemist leidis komisjonis alkoholitootjate kiri, millest täna siin saalis ei ole räägitud. See kiri saadeti nii komisjonile kui ka ministrile ja kirja mõte on selles, et alkoholitootjad paluvad lükata aktsiisitõus ühe kuu võrra edasi. Nad ei vaidlusta aktsiisimäärade tõusu, neil ei olegi võimalust seda vaidlustada, aga on palve teha seda ühe kuu pärast. Nad

põhjendavad seda sellega, et vahetult enne aktsiisi tõusu koormus üldjuhul tõuseb ja seekord langeb see täpselt kokku jõluaegse üldise koormustõusuga. See tähendaks, et detsembris peaksid nad töötama vaata et kolmes vahetuses, mis iseenesest ei ole halb, aga see tähendaks nende jaoks ka selget finantskulude kasvu ja jaanuaris peaks sisuliselt saatma töötajad osalisele sundpuhkusele. Komisjonis me fikseerisime selle probleemi ära ja suure tõenäosusega tegeleme esimese ja teise lugemise vahel teemaga edasi. Kas me siis võtame nende palvet arvesse või mitte, selgub juba arutelu käigus, aga vähemalt teemana oli see meil komisjonis üleval.

Töötukassa ja haigekassa vahendite hoidmise ja haldamisega seonduv teema oli komisjonis arutusel kõigi nendesamade küsimustega, mida siin saalis esitati: kas see on üldse vajalik, kas see on kasulik, milliseid õigusi riivatakse, kas üldse riivatakse, miks nii tehakse jne. Ma ei hakka neid üle kordama, härra minister andis täiesti adekvaatsed vastused nii siin saalis kui ka meile komisjonis.

Käidi läbi ka kohaliku omavalitsusüksuse finantsjuhtimise seaduse muutmisega seonduvad teemad. Jällegi needsamad teemad, mis kordusid täna siin saalis. Osa kohalikke omavalitsusi on arvestanud sellega, et nad saavad investeerida rohkem kui 60%. Üks rahvasaadik ütles, et see loob usaldamatust riigi vastu, kui me sellise piirangu seame. Härra minister ütles, et võlakoorma piir on juba suhteliselt kõrge, et kõigi huvides, n-ö tasakaalu huvides on seda kulutust piirata. Tunti huvi ka selle vastu, kas kohalikke omavalitsusi kaasatakse nende muudatuste väljatöötamisse. Ministeeriumi esindaja kinnitas, et muudatusi arutati kahel korral, ja nentis, et üksmeelele küll ei jõutud, aga kaasatus oli täiesti olemas. Siinkohal ma loodan ka väga, et jõuame esimese ja teise lugemise vahepeal huvigruppidega kohtuda. Samamoodi loodame kohtuda töötukassa ja haigekassa esindajatega, kuna see teema on aktiivselt üleval. Kuigi eelnõu algatanud ministeerium on nendega vestelnud, tahab komisjon kui menetleja nendega samamoodi vestelda ja kuulata ära nende seisukohad lisaks sellele, et nad on kirjalikult oma arvamused meile saatnud.

Ja siis olid veel tõesti prokuratuuri palgakorralduse ja kunstliku viljastamise küsimu-

sed. Nagu ma enne mainisin, otsustasime pöörduda asjaomaste komisjonide poole. Praeguse info alusel on sotsiaalkomisjon juba algatanud või kohe algatamas kunstliku viljastamise seaduse muudatusi ja ma saan aru, et asjaomase teise valdkonna komisjon on prokuratuuriseadust kohe-kohe menetlemas. Kõik ülejäänud küsimused, mis rahanduskomisjoni puudutasid, jäid konkreetseesse eelnõusse.

Lõpuks jõudis komisjon otsustamise etappi ja lauale pandi järgmised otsused. Riigikogu juhatusel otsustati teha ettepanek võtta seaduseelnõu 100 täiskogu päevakorda 26. oktoobril ehk täna. See otsus oli konsensuslik, kellelgi probleeme ei olnud. Teine ettepanek oli esimene lugemine lõpetada. Seda toetas 6 ja vastu oli 5 komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud, nii et komisjon toetas seda ettepanekut. Kolmas ettepanek oli määrata muudatusettepanekute tähtaeg ja selleks võiks olla 3. november kell 6. See ettepanek tehti järjekordselt konsensusega. Minu poolt kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teie küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea kolleeg! Minu küsimus puudutab alkoholiaktsiisi tõstmist. Nagu ma varem juba ütlesin, olen ma selle aktsiisi tõstmise poolt, kuna see on üks meede, et pidurdada alkoholi liigtarvitamist. Aga küsimus puudutab lühikest etteteatamisperioodi. Kui paar aastat tagasi tõsteti käibemaksu väga lühikese etteteatamisajaga, siis tõid valitsus ja koalitsioon ettekäändeks või põhjuseks selle, et majanduskriis tuleb teha kiireid otsuseid. Nüüd räägib nii kogu koalitsioon kui ka valitsus, et majanduskriis on möödas. Mis on siis nüüd selle lühikese etteteatamisaja põhjus ja kas teie kui komisjoni esimees peate normaalseks, et ühte maksu nii lühikese etteteatamisajaga tõstetakse?

Sven Sester

Kuna te nimetasite ka käibemaksu tõusu, siis siin peaks nüüd ära ütleva, et küsimus on alati taustsüsteemides. Minu mälu järgi menetleti käibemaksu tõus ära ja võeti vastu otsusena ning jõustati veelgi kiiremalt. See oli sõna otseses mõttes vist nädalate küsimus, kui ta jõustus, millele minu meelest juhtis tähelepanu

ka õiguskantsler. Küsimus on alati taustsüsteemides, kui me midagi vaatame, tigu võib ju väga kiiresti roomata, kui tal on kõrval teine tigu. Nii et kui me vaatame käibemaksu seaduse jõustumise kontekstist, siis võiks öelda, et nüüd anti ju päris pikalt aega, mitmeid kuid. Siin on nüüd küsimuse koht, kui pikk peaks olema see normaalne aeg, et jõustada maksuseadusi. Praegusel juhul kinnitas valitsus oktoobris, täpsemalt öeldes isegi septembris oma kavad ära ja andis üle Riigikogule. Nii et indikatsioon on juba avalikkusele antud ja me räägime siis kolmest ja poolest kuust.

Kui te küsisite ka minu isiklikku arvamust, siis ma arvan, et see aeg võiks olla isegi veel pikem. Ma usun, et mida pikemalt on teada või on ennustatavad mitmesugused maksukeskkonna muudatused, seda parem on see peaaegselt ettevõtjatele ja seda kindlam on see keskkond ise. Aga see on niisugune tunnetuse küsimus. Praegusel juhul ei ole ka huvigrupid ehk siis alkoholitootjate liit protestinud selles osas, et see neile liiga kiirelt tuleb. Eks nad 3,5 kuuga suudavad sellele reageerida. Pigem on see probleem, nagu ma oma ettekandes juba ütlesin, et nad paluvad lükata ühe kuu võrra edasi, ja seda ka mitte põhjusel, et kiirus on taga, vaid et see langeb kokku just üldise jõuluaegse töökoormuse suurenemisega. See kiri on pikk ja põhjalik, aga sisulise ülevaate ma andsin. Nii et täna me oleme selle eelnõuga siin ja vähemalt protestinud huvigruppe ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Öhtune tund ja mu mälu ei ole võib-olla enam nii värske, aga sul on paberid ees. Kui meil komisjonis seda teemat arutades räägiti, et töötukassa ja haigekassa reservide ühendamine riigikassaga on tegelikult nendele kassadele lausa kasulik, kas siis küsiti ka, miks need kassad sellega kuidagi nõustuda ei taha, ja mis sellele vastati?

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Mul on tõesti paberid ees, aga päris stenogrammi mul ei ole ja päris üheselt ma ei saa öelda, kas seda küsiti. Ma usun, et suure tõenäosusega küsiti, sest nendel teemadel me ju vestlesime. Pigem ma püüan

interpreteerida, mida räägiti. Eks ma kordan mingil määral üle neid sõnu, mida härra minister siin vahetult eelnõu tutvustades ütles kogu selle positiivse poole kohta, mis kaasneb. Ma kordan lihtsalt üle: ära jäävad puhtalt finantskulud, mis on mitmesuguste pangakulude ja muude kulude näol hinnanguliselt kuni 10 miljonit eurot, ja võimalikud riskid, mis ise paigutades tuleb võtta jne. See võit on mõlemapoolne.

Kui jõuda küsimuse teise poolde, miks nad ei ole sellega nõus, siis päris aus olles on see ka mulle jäänud natuke arusaamatuks, miks nad ei ole nõus. Seepärast ma arvan, et lähiajal korraldamegi meie komisjoni ning töötukassa ja haigekassa esindajate kokkusaamise, kus täpsustame, mis neil siis südamel on. Härra minister ütles ka, et kui vaadata ajaloos tagasi, siis debattides on välja toodud väga erinevaid põhjusi, ja minister on need n-õ kartused ükshaaval eemale lükanud. Ühel hetkel peaks jõudma ikka selleni, et kui sul ei ole kartusi, siis sa ei peaks ka vastu olema. Mitte nii, nagu rahanduskomisjonis on mõnikord olnud, et ühel erakonnal vahel ei olegi põhjust, miks vastu olla, aga ollakse vastu lihtsalt vastuolemise pärast. Ma arvan, et lihtsalt vastuolemise pärast vastu olla ei ole mõtet.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Ma tulen tagasi kobarseaduse mõiste juurde. Meil oli varem tegemist seadusega, mis muutis kuut seadust, nüüd te muudate nelja seadust. Kus kohas algab eesti keeles kobar?

Sven Sester

Aitäh! Jaa, eks me läksime vaikselt sellele libedale teele, aga jätkame nii kaua, kuni on võimalik. Ma pean libeda tee all silmas seda teemat, mida ei ole komisjonis arutatud, aga millest me võiksime siin kõnepuldi ja teie vahendusel rääkida. Ega ei ole täpselt ära määratud, kus ja mis hetkest see kobar algab ja mis hetkest me tunnetame sisemiselt ja sisuliselt, et eelnõuga, mis iganes see ka poleks, ei ole enam tegelikult seost. Härra minister ütles selle ka siit kõnepuldist välja ja esitas küsimuse, miks ei ole seda teemat sel juhul varase-

matel aastatel üles tõstetud. Loomulikult võib ju selle küsimuse esitada. Võib-olla mingil määral võib vastuseks öelda, et nüüd siis ületati see kriitiline piir ja ühte seadusesse tuli kokku juba liiga palju seadusi. Võib-olla on see põhjus, ma ei oska siin midagi muud välja tuua, miks seda teemat ei ole varem üles võetud. Aga kui veel kord sisulise poole pealt vaadata, siis tõsilugu, praeguse näite puhul tundus olevat suhteliselt raske menetleda kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seadust rahanduskomisjonis, kuna komisjoni liikmetel ei ole lihtsalt seda pädevust, vähemalt mitte sellisel tasemel. Ma arvan, see otsus oli õige, et me palusime seda menetleda sotsiaalkomisjonil, ja tagasisidena olen ma aru saanud, et sotsiaalkomisjonis on sellel teemal juba täiesti sisuline arutelu pihta hakanud. Ma arvan, et meie komisjonis oleks sellest võib-olla koos kõigi muude seadustega lihtsalt üle käidud. Praegu on ikkagi sisuline arutelu ja tõesti arutataksegi, kas neljanda lapse puhul oleks toetusi vaja vähendada või need ära kaotada. Seal on nüüd oma valdkonna spetsialistid kokku tulnud.

Aga kui tulla veel kord tagasi teie küsimuse juurde, mis hetkest nimetada kobaraks, siis eks see ole tunnetuse küsimus, ei julge küll hakata siin neljanda või kuuenda eelnõu juurde piire tõmbama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Mina esitan küsimuse juba sellepärast, et te ei arvaks, et kolleegid teid ei hinda ja esitavad kõik küsimused rahandusministrile. Teiseks olen ma ka aru saanud, et teie juhitud rahanduskomisjonis arutatakse asju väga tõsiselt ning kuulatakse ära eksperte. Küsimus on selline. Eelmise eelnõu juures ütles rahandusminister just aktsiisidega seoses, et see on ainult mõne numbri eelnõu. Kas teie komisjon on uurinud ka seda, et just tubaka ja alkoholi aktsiisi tõus, mis kahtlemata on õige, võib alaealiste puhul tekitada olukorra, et need on neile kättesaadavad ja tarbimine suureneb? Alaealiste pärast muretsevad nii meedikud, lapsevanemad kui ka ausad kaupmehed. Ausa kaupmehe juures üldjuhul vanusepiirangut arvestatakse, aga sa-

latubakas ja -alkohol seda piirangut ei arvesta. Kas seda on uuritud?

Sven Sester

Aitäh! Te alustasite nii meeldivalt, ma tundsin ennast kohe hästi, et me kõik siin niimoodi asja arutame. Aga nüüd lõpus panite mulle niimoodi, et ma pean kohe tunnistama: ei, sellist analüüsi me ei ole teinud. Kahjuks pean tõesti tunnistama, et meil ei ole laua peal olnud sellist täpset analüüsi, kui suur võib praeguse 5%-lise tõusu puhul olla salaturu suurenemine ja millel see baseerub. Kuna see tõus ei ole kuigi suur, siis nenditakse, et üsna tõenäoliselt ei ole ka salaturu osakaalu kasv nii suur. Ei ole loogiline, et see peaks nüüd kohe hakkama kiiresti kasvama, sest 5%-line tõus ei ole tõesti suur. Tubakaaktsiisi, mis on küll seaduse nimel kirjas, me tegelikult praegu ei aruta, sest on kokku lepitud, et järgmisest aastast tõuseb see 10% ja ülejäämisest aastast 10%. Need analüüsid on kindlasti olemas Rahandusministeeriumil. Täiesti kindlasti on need olemas, sest Rahandusministeerium on ju nende eelnõude sisuline autor ja ministeeriumi meeskond uurib üht või teist eelnõu koostades turukonjunktuuri ja võimalikke ohtusid. Meil ei ole siiani olnud otsust vajadust teha veel täiendavat kontrolli võimalike otsuste vastuvõtmiseks, et kas me siis kiidame heaks või mitte. Igal juhul ei saa me praeguse alkoholiaktsiisi 5%-lise tõusu puhul võtta eelduseks, et salaturg hakkab veelgi rohkem vohama. Pigem võib öelda, et küll vähe, aga natukene alkoholi hinnad siiski tõusevad, ja teistpidi tähendab see seda, et hinnavahe on väheke kallimalt maksustatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea komisjoni esimees! Mulle meenub ka, et meil oli juttu, et kutsuda töötukassa ja haigekassa esindajad koosolekule ja nendega seda teemat arutada. Aga kas me leppisime mingi aja kokku, millal seda teha võiks? Mure on selles, et kui arutelu käigus peaksid töötukassa ja haigekassa rahanduskomisjoni veenma, et see mõte ei ole tegelikult nii tore, kui meile on siin esitatud, kas meil jääb siis aega

vastavasisulise muudatusepaneku tegemiseks.

Sven Sester

Me oleme arvanud, et loogiliselt peaks see toimuma esimese ja teise lugemise vahepeal, kuna teise ja kolmanda lugemise vahel tehakse põhiliselt juba ainult tehnilisi parandusi. Muudatusepanekute tähtaja pärast, kui nüüd see ka veel omakorda mängu tuua, ei tasu muretseda, sest muudatusepanekute tähtaeg on siiski mõeldud fraktsioonidele ja Riigikogu liikmetele. Aga kuna sinu küsimus oli ajendatud komisjoni meelsusest ja komisjoni arvamuse kujundamisest, siis komisjonil on võimalik teha eelnõus muudatusi ka pärast muudatusepanekute tähtaja saabumist, sisuliselt selle hetkeni, kuni ta võtab vastu otsuse eelnõu saali saata. Seda otsust me ju veel tegelikult teinud ei ole. Nii et komisjonil on võimalusi see muudatus lähitulevikus vastu võtta küll ja küll. Ma arvan, et praegu klapib meil ajaliselt kõik ilusti. Kui nüüd väga konkreetselt küsida, millal see kokkusaamine võiks tulla, siis ma arvan, et järgmisel nädalal peab meie tehniline personal nõu konkreetsete huvigruppidega ja püütakse leida see aeg, mis sobib nii meile, rahanduskomisjonile, kus me menetleme peale selle eelnõu veel muidki eelnõusid, kui ka huvigrupile. Ma usun, me leiame selle aja, et probleemid üle vaadata ja läbi arutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Ma tahaksin täpsustada. Niipalju kui ma aru sain, oli see eelnõu suunatud ainult rahanduskomisjoni ja teised komisjonid seda ei puudutanud. Ei olnud tähtis, et näiteks Eesti Haigekassa seadus või töötuskindlustuse seadus on nagu sotsiaalkomisjoni küsimused. Teiseks ütlesite, et on võimalus arutada, vaadata. Aga kui juba 3. november on paranduste tegemise tähtaeg, kas siis on aega veel vaadata? Ma mõtlen, et see on väga problemaatiline, järgmine nädal erineb natukene praegusest nädalast, et siis istungit teha.

Sven Sester

Hea Eldar, vaadata on alati aega. See on lühivastus. Aga kui pikemalt öelda, siis lähme selle eelnõuga rahulikult edasi. Täna me menetleme seda eelnõu, me oleme sellest komisjonis rääkinud ja täna on seda Riigikogu saalis pikalt menetletud. Järgmine nädal on istungivaba nädal, kus meil on veelgi rohkem aega ja võimalusi tegelda mitte ainult valijatega, vaid ka seadusloomega selles kontekstis, et võimalikud muudatusettepanekud ette valmistada. 3. novembrini on meil aega päris palju, meil ei ole tegemist muudatusettepanekutega, mille tähtaeg saabuks homme. Lisaks see, millest ma enne rääkisin: sotsiaalkomisjon ja, kui ma eksin, ka põhiseaduskomisjon on alustamas vastavate eelnõude arutelu. Sotsiaalkomisjonis tuleb arutusele kunstliku viljastamise eelnõu, mis sisuliselt tähendab seda, et üks ta võtab *copy paste*'iga siit sellesama eelnõu teksti ja alustab selle menetlemist oma komisjonis. Samamoodi talitab põhiseaduskomisjon prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõuga. Ja kui me oleme kindlad, et nad on sellega ilusasti alustanud, näeme, et eelnõud on saali toodud, saame aru, et komisjon on selle enda jaoks n-ö ära vormistanud, siis edasi näeb asi tehniliselt suure tõenäosusega välja nii, et me võtame muudatusettepanekuga need konkreetsed punktid siit välja, et mitte topelt arutada. Selline võiks olla tehniline pool.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem teile küsimusi ei ole. Ma tänan põhjalike vastuste eest! Me avame läbirääkimised. Palun kõnepulti Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mina tahaksin rääkida natukene põhimõtetest, Riigikogu menetluskorrast ja parlamentaarsest demokraatiast. Ma mäletan, kui see sessioon meil algas. See algas 12. septembril, kui president pidas siin pika ja huvitava kõne. Muu hulgas mainis ta järgmist: "Presidendina olen keerulises seisus, head kolleegid, kui Kadriorgu tuuakse kokkupakituna mitme erineva seaduse muutmise seadus. Kui üks muudatus on põhiseadusvastane, saab president teatavasti kobarmuudatuse tagasi lükata vaid tervikuna. See tähendab, et jõustumata jäävad ka põhiseadusega kooskõlas olevad seadussätted.

Erineva eesmärgiga seadusmuudatuse pole praegu enam kohane menetleda üheskoos. Ma palun teid, võtke aega, arutage erinevaid eluvaldkondi eraldi! [---] See tähendab, et iga uus seadus tuleb kodanikuühiskonna esindajatega läbi arutada. Seaduste eest vastutab Riigikogu, mitte valitsus. Seejuures vastutab iga Riigikogu liige oma otsuse eest ise. Iga Riigikogu liige peab suutma seadust selgitada ja põhjendada."

Ja mis me jälle näeme? Käesoleval hetkel on järjekordselt meie ees kokkupakitud pakett mitme seaduse muudatustest. Kui lähtuda eelnõu pealkirjast, siis peaksid eelnõu teemad olema vägagi seotud Vabariigi Valitsuse algatatud järgmise aasta riigieelarve seadusega ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seadusega. Kuid kas see tõepoolest nii ka on? Kas tõepoolest kõik need muutmist vajavad seadused on realselt seotud järgmise aasta riigieelarvega? Kui natukene süüvida ja analüüsida seda eelnõu, siis ma arvan, et igauks järeldab järgmist: 1) eelnõus pole määratav ühine ega peamine reguleerimisvaldkond; 2) eelnõus pole vältimatut koos menetlemist nõudvat ühisosa; 3) eelnõus käsitletavat teemat pole omavahel piisavalt seotud või on täitsa iseseisvad; 4) mitu eelnõuga reguleeritavat teemat jäävad ühe komisjoni valdkonnast täitsa välja. Näiteks on eelnõus iseseisva teemana sätestatud prokuratuuri palgakorralduse alused. Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse muudatuse sisu on tegelikult tervishoiuteenuste efektiivsemaks muutmise, mis lähtub ennekõike kehavälise viljastamise ja embrüo siirdamise tõhususest ja seonduvatest terviseriskidest jne. Eelnõu ja selle seletuskirja on osade kaupa ette valmistanud eri vastutusala ministriumid. Samuti ei ole õige pidada muudatuste ühiseks valdkonnaks nende mõju eelarvele ja selline seos ei tohiks üldjuhul prevaleerida reguleeritavate sisuvaldkondade üle, millest Riigikogu komisjonide moodustamine on alati lähtunud.

Presidendi manitsusest kobarmuudatuse Kadriorgu mitte saata on möödunud pelgalt 17 päeva, kui 2009. aastal alustatud halb õigusloome praktika, millega riigieelarve kontekstis

muudetakse ühe seaduseelnõu raames suur hulk eri valdkondi reguleerivaid seadusi, hakkab kinnistuma, sundides Riigikogu taas kord kummitempliks muutuma. Selline valitsuse jõuline taktika püüab Riigikogu tööd, muutes problemaatiliseks seaduseelnõude menetlemise ja lämmatades nende vastuvõtmisele eelneva diskussiooni juba eos. Riigikogus on aga arutelu vajalik ja lausa kohustuslik. Kobareelnõude menetlemisel tekivad eeskätt menetluslikud probleemid, kuna neid menetlevad Riigikogu alatised komisjonid, kes on valdkonnapõhised. Kobareelnõu kätkeb endas eri valdkondade seadusi, mida valdkonnapõhised komisjonid ei suuda sageli katta.

Palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Lisaiega kolm minutit.

Deniss Boroditš

Riigikogu töö survestamine selliste eelnõudega tõstatab paratamatult seaduste kvaliteedi küsimuse ning seab kahtluse alla valitsuse tahete eelnõusid tavaliselt ning õiglaselt menetleda. Eelnõude menetlemise korra järgimata jätmist ja ebapiisavat parlamentaarset debatti eeldava eelnõu algatamine ei ole lugupidav Riigikogu suhtes. Riigikogu menetluskorda, millega valitsus on vaieldamatult tuttav, eiravate eelnõude korduvat algatamist valitsuse poolt võib käsitada Riigikogu töökorralduse mõjutamisena ning me näeme taas, kuidas demokraatlikest väärtustest kõrvale hiiliv eelnõu menetlus annab panuse tõdemusse, et raskes olukorras tuuakse esimesena ohvriks parlamentaarne demokraatia. Kuna olen loomult optimist, siis loodan siiski, et pärast eelnõu esimest lugemist lahutatakse see eraldi seaduseelnõudeks ehk Riigikogu parandab järjekordselt Vabariigi Valitsuse praaki ning tulevikus valitsus järgib Riigikogu menetlemiskorda ega saada kobarseadusi siia saali. Rahandusminister ütles põhjenduseks, miks me praegu seda teeme, et nii on ka varem tehtud, aga ma loodan, et seda tõesti rohkem kunagi ei tehta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kõigepealt oleks mul ilmselt viisakas tänada saalis mittevibivat rahandusministrit heade sõnade eest. Ma ei tea, kas mu järgnev jutt on tema tasemest kõrgemal või allpool, aga kindlasti on see täiesti erinev, on sellest väga kaugel. Kui täna küsiti ministri käest korduvalt, miks tööandjad ja ametiühingud protestivad nende reserve riigistamise vastu, siis ta ütles, et ta ei saa aru. Ja see oli aus vastus, ta tõesti ei saa aru. Arusaamad on tõesti üksteisest väga kaugel.

Protestitakse mille pärast? Kõigepealt selle pärast, et seni on olnud kaks sihtotstarbelist kindlustust kindla kohustusega koguda sinna raha ja kindla õigusega kasutada seda raha ainult selle jaoks, milleks teda kogutud on. Isegi haigekassa, kellel on praegu raha ka riigikassas, teab, et riigikassa ei tohi sellega teha midagi muud kui ainult haigekassale välja maksta. Nüüd see kord muutub tema jaoks. Töötukassa jaoks on olukord täitsa teine. Nendele on see eelnõu isegi majanduslikult kahjulik, sest täna nad teenivad oma varade pealt rohkem, kui riigikassa neile kunagi maksuma hakkab.

Aga see kõik, ma ütlen teile, sõbrad, on selle asja juures nüanss. Põhiline vastuseis on hoopis milleski muus. See muu seisneb selles, et kui haigekassat kümme aastat tagasi ehitati sellisel kujul, nagu ta praegu on, siis oli vähemalt vundament olemas ja nii tööandjad kui ka töötajad kutsuti selle vundamenti peale maja rajama. Töötuskindlustuses ei olnud isegi vundamenti, tööandjad, ametiühingud ja valitsus löid koos kopa maasse, koos kaevati vundamentikraav, koos rajati vundament ja lepiti kokku, et see töötuskindlustus tuleb just selline, nagu ta tuleb.

Nüüd on jõutud hoopis teistsuguse olukorran. Kümne aasta jooksul on see kolmas katse saada töötuskindlustusele mingit pidi riigi käpp peale. Üks katse lõppes õnnelikult. Ma tänan siinkohal veel kord kolleeg Marko Pomerantsi, kes tookord mulle suvel helistas, soovis õnne ja ütles, et Eiki, kõik on korras. Mina sain aru, et tema saab aru, mille pärast ma muretsen. Praegune on kolmas katse. Ja ma ei saa tõesti aru, mis on selle asja uba. Vaadake, need kaks kindlustust on olnud nii edukad, et kõik konkursid, mida Eestis avaliku raha

selge kasutamise kohta on peetud, lõppesid nii, et haigekassa oli esimene ja töötukassa teine. Vahepeal neid konkursse ei peetud, ilmselt tüdineti ära, et kaua me neile esimesi kohti jagame. Paar nädalat tagasi oli uudis, et oli mingi uus, lausa rahvusvaheline konkurss, ja nüüd on nad mõlemad kaks kõige paremat. Ma ei saa aru, kas see on mingi totaalne viha? Et kui riik ja Rahandusministeerium suudaksid ka avalikku raha sama ausalt, selgelt ja ühemõtteliselt kasutada, siis me oleksime ikka väga kõrgel tasemel. Nad ei suuda seda, see ei meeldi ja võib-olla sellepärast ihaldatakse neid varasid.

Milles on asi, hea Jürgen Ligi, kus sa iganes ka ei oleks? Need inimesed, kes on siiani seda kassat juhtinud ja kellega sõlmitud kokkulepete pinnal on seda tehtud, on äärmiselt solvunud, pahased ja õigustatult vihased. Nemad on teinud seda tööd kohusetundlikult ja hästi ning nüüd öeldakse: te võite siin kõrval istuda, aga meie otsustame kõik. See ongi kogu vahe. See on täiesti selgelt, ühemõtteliselt teistsugune lähenemine, milline peaks riik olema. Meie lähenemise järgi peaks riik olema just selline, kus ka valimistevahelisel ajal huvigrupid juhiavad ja vastutavad selle riigi eest. Seni on nad teinud seda hästi, aga me võtame ja kiusame neid, tapame nad ära. Täiesti inetu eelnõu, ei kõlba mitte kuskile! Meie ettepanek on eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Läbirääkimissoove, kõnesoove rohkem ei ole. Sulgen läbirääkimised. Kuna meile on laekunud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek eelnõu 100 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me peame seda hääletama. Asume hääletamisprotseduuri ette valmistama.

Hea Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 100 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 25, vastu 50 Riigikogu liiget. Ettepanek eelnõu tagasi lükata ei läinud läbi. Eelnõu esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 100 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. novembri kell 18.

6. Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (106 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 106 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Selle eelnõuga teeme ettepaneku võtta Eesti õigusse üle Euroopa Liidu direktiivid, mis reguleerivad maksuvõlgade sissenõudmist ning maksustamiseks vajaliku teabe vahetamist Euroopa Liidus. Muudatustega sätestatakse, et maksuhalduril on õigus ametiabi osutada Euroopa Liidu riikidele ning riikidele, kellega Eestil kehtib vastavasisuline välisleping. Neilt riikidelt on maksuhalduril õigus ka ametiabi taotleda. Samuti sätestatakse, et välisriikide nõuete sundtäitmisel on maksuhalduril õigus kasutada samu meetmeid, mida kohaldatakse siseriiklike maksuvõlgade sissenõudmisel. Maksukohustuslastele ning maksuhaldurile antakse õigus kaevata edasi kohtumääruse peale, mille rahuldamisel saab maksuhaldur loa eelaresti seadmiseks või millega jäetakse maksuhalduri taotlus rahuldamata.

Maksukorralduse seadus ja krediidasutuse seadus viiakse kooskõlla OECD mudellepinguga, mis reguleerib maksustamiseks vajaliku teabe vahetamist kolmanda isiku puhul. Pangalt teabe nõudmisel tuleb maksuhalduril edaspidi oma korralduses märkida maksukohustuslase nimi või muud andmed, mis võimaldavad maksukohustuslast tuvastada. Sellised andmed on lisaks isiku nimele näiteks isiku- või registrikood, pangakonto number jne. Kehivate seaduste kohaselt märgitakse korralduses üksnes maksukohustuslase nimi. Tulumaksuseaduse muudatustega kaotatakse töö- ja ametialase lähetusega seotud majutuskulu maksuvaba piirmäär, lõpetatakse majanduskulude maksustamine erisoodustusmaksuga. Seoses müügi- ja paadimaksu kaotamisega uuest aastast täiendatakse kohalike maksude seadust rakendussättega, mille kohaselt maksuhalduril

on võimalik sisse nõuda enne 1. jaanuari 2012 tekkinud maksukohustusi.

Eelnõu seadusena jõustumise kuupäevaks pakume 1. jaanuari 2012. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, rahandusminister Jürgen Ligi! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Selle eelnõu kohta, austatud Riigikogu liikmed, on mul öelda järgmist. Arutelul, mis meil toimus, nenditi kõigepealt, et midagi pole parata, tegemist on järjekordse kobareelnõuga. Me küsisime täiesti siiralt, misjaoks on maksukorralduse seaduse muutmisega koos vaja muuta ka tulumaksuseadust. Eesti Vabariigi maksuameti koostöö Euroopa Liidu teiste maksuametitega, mis direktiivi raames tuleb üle võtta, on ju arusaadav, aga kuivõrd on sellega seotud meie reisikuludes hotellikulude piirmäära ära kaotamine – siin nagu erilist seost ei ole. Ministrit meil seekord komisjonis ei olnud, tal olid teised tähtsad ülesanded ja ta ei saanud tulla. Oli tema väga tubli ministeeriumi töötaja Lemmi Oro ja Lemmi püüdis sellele küsimusele vastata. Ta ütles ausalt, et ministeerium tegi kobareelnõu seetõttu, et aega kokku hoida. Nii et meie teiega hoiame aega kokku ja menetleme seda, et asi läheks ruttu.

Komisjon üldiselt toetas täiesti selgelt neid muudatusi, mis on seotud rahvusvahelise maksukorraldustöö parandamisega. Komisjonil ei olnud mitte midagi ka selle vastu, et need piirmäärad kaovad ja hotellide eest võib maksta nii palju, kui nad maksavad, kartmata, et erisoodustusmaksu tuleb maksta. Mõningat elevust tekitas see lugu, et see n-ö suurepäraselt ettevalmistatud maamaksu seadus, mis varsti jõustub, vajas täiendavaid sätteid. Valitsus on need nüüd siia toonud.

Komisjoni otsus oli järgmine: saata eelnõu esimesele lugemisele – lugemise lõpetamise poolt oli 9, vastu 1 ja erapooletuid 1 – ja muudatusettepanekute tähtaeg on 3. november 2011 kell 18.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh ettekandjale! Teile ei ole ühtegi küsimust. Kas soovitakse avada läbirääkimisi?

Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud ja eelnõu 106 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 2011. aasta 3. november kell 18.

7. Erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (92 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 92 esimene lugemine. Ettekandja on põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Palume kõnepulti!

Helir-Valdor Seeder

Tervist, lugupeetud Riigikogu liikmed! Austatud juhataja! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule eelnõu erakooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja ülikooliseaduse muutmiseks. Muudatused puudutavad õppekavade avamist kõrgkoolides. Eelnõuga muudetakse nõuet, mis eeldab kõigilt ühisõppekavas osalevatelt õppeasutustelt õigust viia õpet läbi ühisõppekavaga samas õppekavagrupis. Kui kaks eri valdkonnas tegutsevat õppeasutust, üks näiteks tehnika, teine kunsti valdkonnas, soovivad avada ühisõppekava, peab kehtiva seaduse järgi neist üks taotlema õigust viia õpet läbi õppekavagrupis, milles ta ei kavatse tekitada õppetegevust ega oma ka kompetentsi. Sellisel kujul ühisõppekava avamine on ebamõistlik ega soodusta interdistsiplinaarset koostööd, sageli hoopis loobutakse ühisõppekava avamisest.

Muudatuste tulemusel on võimalik ühisõppekava avada nii, et ühel õppekavas osaleval õppeasutusel on õigus viia õpet läbi ühisõppekavaga samas õppekavagrupis ja teisel on õigus viia õpet läbi selles õppegrupis, millega ühisõppekavas osaletakse. Õppekavagrupp, millega õppeasutus ühisõppekavas osaleb, märgitakse ära ühisõppekava koostöölepingus. Et tagada ühisõppekavade kõrge kvaliteet, saab eelnõu kohaselt ühisõppekava avada üksnes tähtajatu õppe läbiviimise õiguse saanud õppekavagruppide alusel. Seni võimaldas seadus ka tähtajalise õiguse alusel ühisõppekava avada.

Vajadusel tehakse ühisõppekavale enne registreerimist ekspertiis. Kui ekspertiisi tulemused on negatiivsed, kannavad ekspertiisi kulud ühisõppekavas osalevad õppeasutused. Riik kannab kulud siis, kui ekspertiisi tulemus on positiivne. Sellega seoses võivad eelnõu vastuvõtmisega kaasneva riigieelarve kulud kuni 4000 eurot aastas.

Eelnõuga jäetakse erakooliseadusest välja nõue, mille kohaselt peab eraülikool viima õpet läbi mitmel õppesuunal, sh ka doktoriõpet mitmel õppesuunal. Sätestatakse, et sarnaselt avalik-õiguslike ülikoolidega peab ka eraülikoolil olema ülikooli staatuse omamiseks vähemalt üks doktoriõppe õppekava.

Eelnõus pakutud muudatused jõustuksid 1. jaanuaril 2012. Seni registreeritud ühisõppekavad tuleb muutunud nõuetega kooskõlla viia hiljemalt 2015. aasta 1. jaanuariks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale pole mitte ühtegi küsimust, kõik oli väga selgelt ette kantud. Ma palun kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud esimees! Lugupeetud kolleegid! Täpselt sama selge tundus see eelnõu ka Riigikogu kultuurikomisjonile, kes arutas seda oma 20. oktoobri koosolekul. Otsustati konsensuslega võtta eelnõu tänasesse päevakorda ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada – seegi otsus oli konsensuslik, muudatusettepanekute tähtjaks määrati üksmeelselt 2. novembril kell 18. Komisjon arutas seda teemat. Küsimused, mis arutluse käigus tekkisid, olid seotud eelnõu terminoloogiaga ja eelnõus välja toodud põhimõttega, et avalik-õiguslikud ülikoolid peavad juhul, kui ühisõppekava saab negatiivse hinnangu, hindamise ise kinni maksuma. Aga kuna selle põhimõtte olid ülikoolide rektorid aktsepteerinud, siis ei arvanud ka komisjoni liikmed teisiti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on üks küsimus. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Ma tahan küsida, kas komisjonis oli juttu, mis

tasemel see ekspertiis tuleb läbi viia. Mis tase see peaks olema, et õppeasutus saaks lõpliku paberi selle kohta, et tema programmid on igati sobivad?

Liisa-Ly Pakosta

Komisjonis oli juttu sellest, et säärane ekspertiis peaks toimuma mõistliku aja jooksul. Kuna Eesti riigil on juba pikk ja põhjalik kogemus õppekavade akrediteerimisel ka väljaspool ühisõppekavasid, siis seda küsimust komisjonis ei tekkinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, Liisa-Ly Pakosta! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 92 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. novembri kell 18.

8. Lennundusseaduse, meresõiduhutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (103 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Liigume järgmise, kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse, meresõiduhutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 103 esimene lugemine. Ma palun kõnepultil Helir-Valdor Seederil!

Helir-Valdor Seeder

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Olen teie ees majandus- ja kommunikatsiooniministri asemel, kes viibib praegu Hiinas ja keda ma selle pärast sugugi ei kadedata.

Vabariigi Valitsus on algatanud eelnõu muudatuste tegemiseks lennundusseaduses, meresõiduhutuse seaduses ja raudteeseaduses. Muudatuste eesmärk on suurendada ohutust nii õhu-, mere- kui ka raudteetranspordis. Üks transpordihutuse alustalasid on juhtunud õnnetuste ja muude intsidentide detailne uurimine, nende põhjuste tuvastamine ja meetmete rakendamine samasuguste juhtumite vältimiseks tulevikus. On oluline, et selline juurdlus viidaks läbi professionaalselt, kiiresti ning, mis

kõige olulisem, sõltumatult. Sõltumatult järelevalvet teostavatest asutustest nagu näiteks Veeteede Amet või Lennuamet, kuna neil võib olla juhtunud oma roll, sõltumatult kriminaalmenetlusest, sest põhjuste tuvastamine ning süü ja vastutuse jagamine peavad olema üksteisest selgelt lahutatud, sõltumatult kõigist huvigruppidest, ettevõtjatest, kindlustusandjatest, infrastruktuuri operaatoritest ja teistest asjaosalistest, kellel võib olla suur majanduslik huvi juurdluse ühe või teise tulemuse vastu.

Uurimisasutuse sõltumatuse ja alalisuse nõue tuleneb ka Euroopa Liidu õigusest ning rahvusvahelistest lepetest, millega Eesti on liitunud. Nende dokumentide loetelu on ära toodud ka seaduseelnõu seletuskirjas. Praegu toimub lennu- ja raudteeõnnetuste uurimine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kriisireguleerimise osakonnas, mereõnnetusi uuritakse Veeteede Ametis.

Eelnõu kohaselt luuakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis uus struktuuriüksus nimega Ohutusjuurdluse Keskus, mille ülesandeks saab kõigi kolme transpordiliigi õnnetuste ja muude intsidentide põhjuste selgitamine. Tegu saab olema nn multimodaalse uurimisüksusega, mis on Euroopa riikides laialt levinud – nimetagem siin kas või Soomet, Rootsit ja Taanit, raudtee- ja lennuõnnetuste uurimisel Norrat ja Lätit. Suurriikidest on õnnetuste uurimine koondatud ühte asutusse näiteks USA-s. Ohutusjuurdluse Keskuse loomisega kujuneb Eestis ühtne ja kompaktno kompetentsikeskus, mis koondab ühtsesse struktuuri uurimisalase kompetentsi ja tehnilise võimekuse, kujuneb professionaalseks, efektiivseks ja usaldusväärseks õnnetuste põhjuseid uurivaks üksuseks, on sõltumatu tänu seadusest tulenevatele õigustele ja kohustustele ja viimaseks, kuna iga suurema õnnetuse uurimine on rahvusvaheline uurimine, siis on Ohutusjuurdluse Keskuse näol tegemist ka välispartneritele arusaadava ja usaldusväärse struktuuriüksusega.

Seadusmuudatuste tegemine ei too kaasa lisakoormust riigieelarvele, kuna toimub töökohtade koondumine, uusi töökohti ei looda. Asjaomase eelarve projekt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis kooskõlastuse läbinud ning 2012. aasta eelarve kavas sees.

Ja veel: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2009/18/EÜ tulenevalt on meil ka kohustus viia mereõnnetuste uurimine sõltumatu ning alalise uurimisasutuse pädevusse. Praegu see nii ei ole. Seadusmuudatuste tegemisega laheneb ka vastuolu nimetatud direktiiviga.

Kokkuvõtteks palun lugupeetud Riigikogu liikmeid toetada esitatud eelnõu, tehes sellega veel ühe sammu mere-, lennu- ja raudteetranspordi turvalisemaks muutmisel. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma, teie küsimus!

Mati Raidma

Suur tänu! Selle uue struktuuri nimetuses kõlab ka sõna "ohutus". Ega selle uue keskuse funktsioonide ringi ei hakka kuuluma ka preventiivsed meetmed? Kas selle tegevus käivitub ikka ainult pärast pauku?

Helir-Valdor Seeder

Jah, nii see on. Preventiivse tegevusega loodav üksus tegelema ei hakka. Aga kaudselt võib asjale nii läheneda, et kui ühe või teise õnnetuse põhjused selgitatakse välja ja tagamaad on täpselt teada, siis see iseenesest on teatud määral ka preventiivne tegevus võimalike uute õnnetuste vältimiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Helir-Valdor Seeder! Palun kaasettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Lugupeetud istungi juhataja! Head kaaskannatajad! Riigikogu majanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse, meresõiduohutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu oma 17. oktoobri istungil. Arutelul osalema olid kutsutud ka majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, MKM-i õigusosakonna peaspetsialist Hindrek Allvee ja Jens Haug, kes on MKM-i kriisireguleerimise osakonna ekspert.

Alustuseks tuleb öelda, et enne esimest lugemist siin saalis on Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõus tehtud juba mõningaid tehnilisi ja

sõnastuslikke muudatusi. Majandus- ja kommunikatsiooniminister selgitas komisjonile, et tegu on kolme seaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille eesmärk on oluliselt karmistada õnnetusjuhtumite ja muude ohtlike intsidentide uurimise nõudeid. Peamise muudatusena asendatakse praegune uurimisega tegelev killustatud struktuur ühtse ja iseseisva struktuuriüksusega. Lisaks märkis minister, et meresõiduohutuse seaduse muudatus tuleneb ka Euroopa Liidu direktiivi ülevõtmise vajalikkusest. Minister kinnitas, et eelnõu seadusena vastuvõtmine rahalist lisakulu ei tekita. Vajalike ametnike koosseis koondatakse kokku olemasolevate ametnike hulgast, kuid samas on ette näha mõningaid lisainvesteeringuid. Samuti kinnitas minister, et eelnõu vastuvõtmine ei tekita lisakulutusi asjaomasel valdkonnas tegutsevatele ettevõtjatele.

Komisjonis toimus arutelu Ohutusjuurduse Keskuse juhi määramise üle, see oli üks keskseid teemasid. Probleem seisneb selles, et valitsuse esitatud eelnõus on kirjas, et Ohutusjuurduse Keskuse juhi määrab minister, kelle haldusalaga loodav struktuuriüksus peamiselt tegeleks. Niisugune seotus tõstatab küsimuse, kui kindlalt on sõltumatus tagatud. Probleemi lahendamiseks esitasid komisjoni liikmed kaks ettepanekut, mida komisjon edaspidi võiks kaaluda. Esiteks, Ohutusjuurduse Keskuse juhi määramise õiguse võiks anda ministri asemel Vabariigi Valitsusele. Selle kohaselt määraks keskuse juhi Vabariigi Valitsus majandus- ja kommunikatsiooniministri ettepanekul. Või teine alternatiiv: määramisest kaalukam on ettepaneku tegemine, mis võiks olla seotud ka parlamendiga. Sellest tulenevalt pakuti komisjonis välja võimalus, et Ohutusjuurduse Keskuse juhi määrab Vabariigi Valitsus Riigikogu majanduskomisjoni ettepanekul. Kokkuvõtteks leiti, et täpsemalt jätkatakse selle teema käsitlemist esimese ja teise lugemise vahel ning sõnastatakse asjaomane muudatusettepanek.

Lõpetuseks komisjoni otsustest. Esiteks, saata Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse, meresõiduohutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 103 algataja nõusolekul muudetud kujul koos muudetud seletuskirjaga Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 26. oktoobril. Teiseks, teha täiskogule ettepanek eelnõu 103 esimene lugemine lõpetada. Kolmandaks, teha ettepa-

nek määrata muudatusettepanekute tähtjaks 9. november kell 18. Opositsiooni ja koalitsiooni meeldiva koostöö tõestusena langetati kõik need otsused konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Arto Aas! Küsimusi registreeritud ei ole. Samuti pole kõnesoove ja seetõttu me läbirääkimisi ei ava. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 103 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 9. novembri 2011. aastal kell 18.

9. Taimekaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänase päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud taimekaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 105 esimene lugemine. Ettekandeks kutsun kõnetooli põllumajandusministri, seekord vist põllumajandusministri kohustes. Palun, Helir-Valdor Seeder!

Helir-Valdor Seeder

Lugupeetud juhatajanna! Head Riigikogu liikmed! Taimekaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamine on tingitud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest taimekaitsevahendite turulelaskmise kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks. Eelnõu koostamisel on arvestatud põhimõttega, et riigisisene õigus ei sisaldaks Euroopa Liidu õigusega vastuolus olevat regulatsiooni ega dubleeriks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse sätteid.

Euroopa Liit kaitseb toidu kvaliteeti hulga toiduohutust edendavate meetmetega, sh taimekaitsevahendite toimeainete hindamise ja heakskiitmise kriteeriumide ning taimekaitsevahendite turulelubamise reeglitega, samuti taimekaitsevahendite kasutamist käsitlevate eeskirjadega. Euroopa tervikuna liigub ohutu ühiskonna suunas, kuna uurides ja hinnates taimekaitsevahendites sisalduvate ainete mõju

inimese tervisele ning keskkonnale, lähtutakse uue vahendi ohust, mitte riskist. Sellest omakorda sõltub, millised taimekaitsevahendid tulevikus on kättesaadavad. Nii kaovad turult järk-järgult taimekaitsevahendid, mis võivad avaldada inimesele või keskkonnale kahjuliku mõju. Määruse rakendamise tulemusel ei jõua tulevikus turule taimekaitsevahendid, mis võivad põhjustada vääringuid ja pahaloomuliste kasvajate tekkimist ning muudatusi DNA-s, viljakuses ja mõjutada sigivust või mis on keskkonnas püsivate omadustega. Kui taimekaitsevahendis sisalduvate ainete heakskiitmise kriteeriumide tulemusena mitmed taimekaitsevahendid ei ole enam teatud aja pärast kättesaadavad kümne aasta perspektiivis, siis tsonaalse kontseptsiooni rakendamine pigem laiendab kättesaadavate taimekaitsevahendite arvu Eesti turul. See tähendab, et taimekaitsevahendi riski hindamine viiakse läbi ühes liikmesriigis ning teised samasse geograafilisse tsooni kuuluvad liikmesriigid annavad taimekaitsevahendi loa või keelduvad sellest riskianalüüsi teinud liikmesriigi hindamisaruande põhjal. Eesti kuulub põhjatsooni, kus on peale meie veel Taani, Läti, Leedu, Soome ja Rootsi ning vabatahtliku liitununa Norra.

Võrreldes kehtiva õigusega ei too taimekaitseseaduse muutmine Eesti õigussüsteemis kaasa põhimõttelisi muudatusi. Mõistagi võimaldas uue eelnõu koostamine tervikuna üle vaadata korduvalt muudetud kehtiva regulatsiooni ning ajakohastada ja lihtsustada sõnasust. Seda võimalust on ka kasutatud. Uue mõistena sisustatakse seaduses taimekaitsevahendi kasutaja mõiste. Seejuures eristatakse professionaalseid ja mitteprofessionaalseid kasutajaid, tagades seeläbi õigusselguse seaduses sätestatud nõuete kohaldatavuse osas. Nii näiteks peab kinni pidama taimekaitsevahendi etiketile kirjapandust – see on nõuetekohase kasutamise üldnõue igäihele. Kehtivat taimekaitsekooolituse regulatsiooni täiendatakse selliselt, et kooolituse läbimise kohustus laieneb lisaks turustajatele ka professionaalsele kasutajale ja nõustajale, kes annavad taimekaitsevahendite kasutamise alast nõuannet. Ühtlasi täpsustatakse taimekaitsetunnistuse väljastamise, uuendamise ja kehtetuks tunnistamise menetlust.

Seadust täiendatakse taimekaitseseadmete kontrolliga seonduvate nõuete osas. Lisaks korraldise tehnilise kontrolli läbimise nõudele peab professionaalne kasutaja üles näitama täiendavat hoolsust, kontrollides enda kasutuses oleva taimekaitseseadme toimimist korrapäraselt ka tehnilise kontrolli vahele jääva ajavahemiku jooksul. Ebakorrapäraselt töötava seadmega tehtava tõrje tõhusus on väiksem ja see võib kaasa tuua nii majandusliku kahju hävinud saagi ja liigse koguse taimekaitsevahendite kulutamise näol kui ka keskkonnariski.

Seaduse jõustumisel peab Põllumajandusministeerium välja töötama taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava, mille eesmärk on vähendada taimekaitsevahendite kasutamisega kaasnevat ohtusid inimese tervisele ja keskkonnale ning sõltuvust taimekaitsevahendite kasutamisest üldiselt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder! Mitte ühtegi küsimust teile ei ole. Kaasettekandeks palun kõnetooli maaelukomisjoni liikme Andre Sepa!

Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head vähesed kolleegid! Komisjoni nimel teen väikse ettekande, kuidas seda seaduseelnõu maaelukomisjonis menetleti. Komisjon arutas eelnõu 105 oma korralisel istungil 17. oktoobril. Istungil tutvustas seaduseelnõu Põllumajandusministeeriumi taimetervise osakonna juhataja Tambet Sova. Nagu minister mainis, on tegemist suhteliselt tehnilise seadusega, mis lähtub Euroopa Liidu direktiividest.

Komisjonis saadi ülevaade taimekaitsevahendite kasutamisest Eestis ja mujal. Kui näiteks juhtivad Euroopa riigid kasutavad taimekaitsevahendeid üle 10 kg hektarile, siis Eestis kasutatakse neid natuke rohkem kui pool kilo hektarile. Eestis kasutatakse 222 eri nimetust taimekaitsevahendeid, näiteks Taanis on vastav arv 462. Komisjoni liikmed tõstasid selles kontekstis ka GMO-de ja nende kasutamise küsimuse. Päriti, kas GMO-de lubamine vähendaks taimekaitsevahendite kasutamist, ja leiti, et selle teemaga tuleb Eesti ametkondadel edasi tegelda ning kujundada selge seisukoht GMO-de kasutusele võtmise kohta. Samuti tõstatati laiemalt levinud taime-

mürkide kontsentratsioonide pakendamise küsimus ja märgiti, et märgistusnõudeid tuleb oluliselt konkretiseerida.

Komisjon keskenduski küsimusele, kuidas panna suurem vastutus taimekaitsevahendite kasutajatele. Kui seni võivad kõige lihtsamat umbrohutõrjet teha kõik, sealjuures ka avalikes kohtades, näiteks koolide, lasteaedade ja haiglate territooriumil, siis eelnõuga on asjaomaste kasutajate ringi kitsendatud: taimemürke võivad kasutada vaid taimekaitsetunnistuse saanud isikud. Meile kinnitati, et vastavad koolitusprogrammid on juba olemas.

Kõnealuse seaduseelnõuga muudetakse ka reklaamiseadust ja riigilõivuseadust, sh reklaamiseadust ennekõike Euroopa Liidu direktiivi kohaselt. Komisjonis otsustati määrata seaduseelnõu 105 juhtivkomisjoni nimel ettekandjaks mind. Punkt 2: saata taimekaitsevahendite ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogu istungile esimeseks lugemiseks 26. oktoobril. Punkt 3: teha täiskogule ettepanek eelnõu 105 esimene lugemine lõpetada. Punkt 4: teha ettepanek määrata eelnõu 105 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. november 2011 kell 18. Kõik otsused langetati konsensusel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Laurson, küsimus!

Peeter Laurson

Aitäh! Hea ettekandja! Kas komisjon arutas seda, kuidas tagada, et teistest riikidest ei toodaks siia turule taimseid tooteid, mille puhul on kasutatud liigselt taimekaitsevahendeid?

Andre Sepp

Seda otseselt komisjonis ei arutatud, aga eelnõu annab sellelegi vastuse. Meil tuleb teistest liikmesriikidest toodud taimekaitsevahendeid hakata märksa enam hindama ja võrdlema.

Aseesimees Laine Randjärv

Nüüd on küll kõik selge. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Andre Sepp! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli taimekaitsevahendite ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrati eelnõu 105 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. novembri 2011. aastal kell 18.

Istung on lõppenud. Suur tänu kõikidele osalejatele! Kena õhtu jätku! Kohtumiseni!

Istungi lõpp kell 19.25.

Istungi kestus 6 tundi ja 25 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 27. oktoober 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) kolmas lugemine

2. Kiirguseseaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) kolmas lugemine

3. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2010/2011" arutelu

4. Kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (5 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Head ametikaaslased! Austatud külalised! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kuuenda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Mul on au anda üle arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine käsitleb Eesti Energia investeringuid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi prognoosi kohaselt vajab Eesti Energia aastatel 2012–2015 investeringuteks lisaraha 1,15 miljardit eurot. 2012. aasta riigieelarve eelnõu kohaselt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi finantseerimistehinguteks kavandatud 156 miljonit eurot. Seega, kogu investeerimisvajadusest, ühest miljardist eurost, pole nagu juttu. Riigikontrolli hinnangul pole selgust, mida Eesti Energia riigieelarves juba arvestatud 156 miljoni euroga ning puuduoleva ühe miljardi euroga teha plaanib. Samuti heidab Riigikontroll ette, et Eesti Energia tulevikku ei ole endiselt avalikkusele selgitatud

ega seda valitsuses läbi arutatud. Eesti Energia prognoosi kohaselt ulatub investeringute maht järgmisel aastal juba 487 miljoni euroni. Projektide finantseerimiseks soovib Eesti Energia võtta tuleval aastal 500 miljonit eurot pikaajalist laenu. Me tahame teada, milline on Eesti Energia suurejoonelise investeringuplaani mõju Eesti eelarvele, Eesti ettevõtjatele ja kodutarbijatele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on enda ja veel 11 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle anda arupärimine peaminister Andrus Ansipile. Riigi vara kasutamise ja säilimise 2010. aasta ülevaates juhib Riigikontroll tähelepanu valdade ja linnade maaküsimusele, mis takerdub maareformi lõpuleviimise taha. Maareformi lõpuleviimise käigus on tähelepanu keskmes maa riigi omandisse jätmise ja munitsipaliseerimise vahekorra selgitamine. Selleks kiitis Vabariigi Valitsus juba 2008. aastal heaks riigi maareservi moodustamise põhimõtted, milles on toodud maade loetelu, millest riigi maareserv moodustatakse. Riigikontroll on aga tuvastanud, et riigi maareservi moodustamise põhimõtted ei ole omavalitsustele läbipaistvad. Nimelt on omavalitsustele jäänud mulje, et riigi maareservi moodustatakse juhuslikult, selle eesmärk on täita müügiplaani ja kasvatada riigi tulusid. Seoses sellega on meil peaministrile seitse küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatause nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume nüüd teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised keskkonnaminister Keit Pentusele ning haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 77 Riigikogu liiget, puudub 24.

1. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänase päevakorra punktide menetlemist. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Võime hakata lõpphääletust ette valmistama.

Panen lõpphääletusele eelnõu 76. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu 76 on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Võime hakata lõpphääletust ette valmistama.

Panen lõpphääletusele eelnõu 80. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 80 Riigikogu liiget, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu 80 on seadusena vastu võetud. (Tabel 13.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2010/2011" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud kolmanda päevakorrapunktini, milleks on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2010/2011" arutelu. Enne arutelu lubage mul, head ametikaaslased, teile lühidalt tutvustada selle arutamise korda, mis tuleneb Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 153. Kõigepealt on "Eesti inimarengu aruande 2010/2011" peatoimetaja Marju Lauristini ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Peale seda on küsimused ja vastused (kuni 40 minutit). Järgneb "Eesti inimarengu aruande 2010/2011" toimetaja Mati Heidmetsa ettekanne (kuni 15 minutit), järgnevad küsimused ja vastused (kuni 25 minutit). Seejärel on põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste ettekanne (kuni 10 minutit), järgnevad küsimused ja vastused (kuni 10 minutit). Riigikogu liige võib arutelu jooksul esitada kokku kuni kaks küsimust. Peale küsimuste vooru, nii nagu meil heaks tavaks on, algab läbirääkimiste voor. Peale läbirääkimiste vooru me otsust vastu ei võta. Põhiseaduskomisjoni palvel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad ja siis teised Riigikogu liikmed, kes seda soovivad. Mul on suur au paluda Riigikogu kõnetooli "Eesti inimarengu aruande 2010/2011" peatoimetaja Marju Lauristin!

Marju Lauristin

[Ettekande slaidid on lisatud kõite lõppu.]

Austatud Riigikogu juhataja! Armsad Riigikogu liikmed! Mul on erakordselt hea meel ja suur au olla jälle teie ees järjekordse inimarengu aruandega. Ma alustan tänusõnadest. Ma tahan tänada kõiki neid, tänu kellele see töö on saanud tehtud: Eesti Koostöö Kogu, selle aruande n-ö korraldajat ja väljaandjat, Vabariigi Presidenti, kes on muutumatult olnud selle tegevuse patrooniks ja osalenud kõigis aruteludes, ning muidugi teid, Riigikogu, kes te juba neljas kord olete võtnud ette selle küsimuse arutamise. Tõepoolest, mis saab olla Eestile tähtsam kui Eesti inimeste elu ja Eesti inimareng, mis seda kajastab.

Tänavune inimarengu aruanne on erakordne. Erakordne seetõttu, et nimeliselt on see

küll Eesti inimarengu aruanne, aga tegelikult Eesti, Läti ja Leedu inimarengu võrdlev analüüs. See on seotud muidugi sellega, et me tähistame tänavu 20 aasta möödumist Balti riikide iseseisvuse taastamisest. Seega on tagasivaatamise soov loomulik. Kui 20 aastat tagasi sellest puldist esinedes oli võimalik küsida endalt ja kõigilt teistelt, kas me julgeme, tahame ja jaksame iseseisvat Eesti riiki üles ehitada sellisena, et see oleks maailmas jätkusuutlik, siis täna me saame ka selle inimarengu aruandega sellele küsimusele vastata, et jah, tõepoolest, 20 aastaga oleme Eestis suutnud üles ehitada oma riigi, ning ka Läti ja Leedu, hoolimata kõigist raskustest, on suutnud sedasama. Samas peame küsima, et kui 20 aastat tagasi me rääkisime endastmõistetavalt Balti teest, siis kas see tee on meil jätkuvalt ühine või oleme nüüd jõudnud ikkagi teeäärile, kus Eesti läheb oma rada ning Läti ja Leedu oma rada.

Kogu aruande tekst on teile kättesaadav ja ka selle struktuuri te olete näinud. Ma ütlen ainult seda, et tegijaid on 35, umbes kolmandik neist on Läti ja Leedu autorid. On ka mõned välisautorid. Kõik autorid vastutavad oma teksti eest iseseisvalt ja isiklikult. Läti ja Leedu autorid on kutsutud meeskonda kui prominentsed sotsiaalteadlased, keegi ei esinda siin ühtegi erakonda ega ühtegi riiki. Seda võiks arvestada.

Kuna me oleme siin mitu korda seda teemat arutanud, siis me teame, et inimarengu aruanne on ju ÜRO algatatud žanr. See põhineb rahvusvahelisel statistikal ja seal on alati teatud kindlad komponendid. Need kindlad komponendid on seotud sellega, et ÜRO indeksisse kuuluvad ühelt poolt majandusarengu näitajad ja heaolu arengu probleemistik. Sellel aastal on seda mõõdetud natuke teistmoodi, mitte SKT, vaid rahvamajanduse kogutulu alusel, aga tegelikult kasutatakse mõlemaid. Ka haridusnäitajaid mõõdetakse sel aastal natuke teisiti. Kasutatud on õpinguaastate arvu. Enne oli aluseks osalemine hariduses, nüüd oodatav õpinguaastate arv ja keskmine õpinguaastate arv. Tervise ja n-õ laiemalt isikliku heaolu näitajad on kokkuvõtvalt iseloomustatavad oodatava eluea pikkusega. Arvutatud indeksi alusel on Eesti juba mitu aastat kindlalt kuulunud maailma riikide esineljandikku. Sellel aastal on loobutud kindlast arvulisest näitajast kõigi kõrgelt

arenenud riikide kohta, kõik 169 riiki on jagatud neljaks grupiks. Eesti on kindlalt esimeses neljandikus, kuigi esimese neljandiku lõpus. Läti ja Leedu on teises neljandikus ehk lihtsalt kõrgelt arenenud riikide hulgas, nad on teise neljandiku alguses. Kui me võrdleme seda spordiga, siis võime öelda, et Eesti on A-liigas, kuid võitleb veel selle eest, et sinna püsima jääda, ta ei ole A-liiga n-õ esiridades, samas Läti ja Leedu rabelevad, et A-liigasse jõuda.

Vaatame konkreetseid indekseid. See läbiv joon tähistab majandusarengu erinevust. Kõik võrdlused on tehtud niiviisi, et on võetud kogu Läänemere piirkond: Eesti, Läti, Leedu *versus* Põhjala riigid ning *versus* Saksamaa ja Poola. Oleme toonud võrdluseks ka Venemaa, kuna see on niisugune hea *bottom line*, mis näitab teatud tausta. On näha, et majandusliku heaolu järgi on Rootsi, Saksamaa, Soome ja Taani ehk neli esimest selgelt ühel tasemel, aga Eesti, Poola, Leedu, Läti ja Venemaa on selgelt teisel tasemel. Me näeme, et siin ei ole erinevust maade vahel, siin on ikka veel erinevus ida ja lääne vahel. See tähendab, et meie üks suuremaid ülesandeid järgmise 20 aasta jooksul on seda astmestikku vähendada ning jõuda võrreldavale tasemele Põhjala ja Saksamaaga.

Vaatame neid sambakesi. Tumedam on eluea indeks ja heledam on hariduse indeks. Me näeme, et siin riigid erinevad omavahel ka n-õ personaalselt. Näiteks Eestis, mis on selles reas viies, on eluiga lühem kui näiteks Poolas, aga hariduse indeksi poolest oleme tunduvalt kõrgemal kohal. Nii et siin on individuaalsed iseärasused märgatavad.

Kui me vaatame konkreetset eluiga, siis on mul rõõm teile öelda, et me oleme viimase kümne aastaga kasvanud oma keskmist eluiga viie aasta võrra, mis on tegelikult väga tugev tempo. See näitab, et me oleme suutnud oma tervishoiukorralduse, oma rahva elulaadi, sportliku aktiivsuse ja kõige muuga saavutada läbimurde seal, kus veel kümme aastat tagasi oli suhteliselt nutune olukord. Teema, millest ma rääkisin juba kaks aastat tagasi, on meeste ja naiste eluea jätkuv kümneaastane erinevus. Nii et meie nõrk koht on meeste tervis. Me ei ole siin Läti ja Leeduga väga sarnased. Leedus ei ole eluiga niivõrd pikenenud, samas aga Poolas on eluiga pidevalt pikenenud, ka siis, kui Eesti, Läti ja Leedu tegid läbi väga tugeva languse.

Kui me vaatame haridust, siis keskmine õpinguaastate arv on meie kõige tugevam pool, Läänemere piirkonnas on Eesti kolme esimese hulgas. Ta on siin jõudnud Saksamaa ja Rootsi samale tasemele. Kuid hariduse kvaliteet on jätkuvalt probleem. Professor Mati Heidmets räägib haridusest pikemalt, ma sellest praegu rohkem ei räägi.

Ma võtsin ÜRO inimarengu tabelist välja Euroopa Liidu liikmesriigid ja tegin eraldi pingerea. Seda ÜRO välja ei too, aga meile pakub see ilmselt rohkem huvi. Siit me näeme, et meil ei ole nii palju hõisata midagi. Me oleme maailmas esimeses neljandikus, aga Euroopa Liidus oleme viimases kolmandikus, kuigi me oleme Euroopa Liidu viimase kolmandiku esimene, nii et meil on edasimine-mise, võiks öelda, vunki või ambitsiooni. Läti ja Leedu on viimase nelja hulgas. Aga kui me vaatame esikümnet, siis siin tekib kohe – ma näen, et kõikidel on kulnud kõrgel – Iirimaa küsimus. Arvestage seda, et see statistika, mida ÜRO kasutab, ei ole tänavune statistika, see on kaks aastat vana. Aga siin on küsimus ka selles, et inimarengu üldnäitajad ei peegelda praegust majandusseisu, need peegeldavad kogutud, akumulēeritud inimkapitali. Me teame, et Iirimaa panustas sellesse väga kõvasti.

Selles kontekstis on põhjust esitada küsimusi selle kohta, mida maailma sotsiaaltead-lased praegu väga palju arutavad. Nimelt, kapitalismi eri tüübid. Kui veel kümme aastat tagasi räägiti siirderiikidest umbes nagu ühel rajal ühtemoodi liikuvatest rongidest, siis täna-päeval on hakatud väga palju arutama institutsionaalsete süsteemide erinevuste üle. Siin me võime rääkida kahest mudelist. Üks on liberaalse kapitalismi mudel ehk n-ö individuaalse konkurentsile üles ehitatud mudel ja teine on koordineeritud kapitalismi mudel, võiks öelda, et rohkem koostööle orienteeritud mudel. Esimese võrdkuju on Ameerika Ühendriigid, Euroopas muidugi Inglismaa, ja teise võrdkuju on Saksamaa. On huvitav, et Eesti on kujunenud siirderiikide hulgas liberaalse mudeli näidismudeliks, n-ö katseeksemplariks – ela või sure. Koordineeritud turumajanduse kõige selgem näide on Sloveenia. Mõlemal mudelil on nii tugevaid kui ka nõrku külgi. Me ei saa öelda, et üks on parem ja teine on halvem, mõlemal on omad tugevused ja nõrkused, eri olukordades avalduvad need erinevalt.

Üks koht, kus need nõrkused ja tugevused ennast kindlasti tunda annavad, on see, kui-võrd jõuavad needsamad siirderiigid oma perifeersest või poolperifeersest seisundist tuumikule lähemale. Ida-Euroopa arengut analüüsi-des on öeldud, et seesama lääne ja ida teema avaldus ka selles, et peale Berliini müüri kokkuvarisemist osutusid n-ö sotsialistlikud riigid tegelikult oma arengutasemelt arengumaadeks. Kui-võrd nendest arengumaadest on saanud tänapäevased, innovatiivsed, tootlikud riigid, seda peegeldab ka see tinglik jaotus neljaks klassiks. Me näeme, et Eesti kuulub juba pool-tuumikmaade hulka. Meil on jälle võimalus, me oleme veere peal, saame juba pretendeerida, et me liigume sinna, samas kui Läti ja Leedu on veel sellel teel. Meie oht on just nimelt tagasilanguse oht. Nüüd minu väike isiklik vahemärkus. Üldiselt kipub olema niiviisi, et kui mingid nähtused on teatud süsteemse iseloomuga, siis need avalduvad ka eri valdkondades. Me peaksime väga hoolega jälgima, kuidas läheb sportlastel, sest ka nendel on välja kujunenud n-ö kiire tõusu ja küllalt suurte raskustega tipus püsimise sündroom. See on väga tõsine probleem.

Mis annab meile lootust? Mis annab meile julgust? Minu meelest see pingerida, mida selles aruandes ei ole ja mille ma tegin selleks, et pakkuda teile täna midagi uut. See näitab just nimelt liikumist innovatiivse majanduse suunas. See on Maailma Majandusfoorumi hinnang erinevate faktorite põhjal, see on värske, selle aasta hinnang. See on seesama maailma konkurentsivõime edetabel. Esimesed siin on Rootsi, Soome, Saksamaa, Holland, Taani – meie naabrid Põhjamaad ja üldse Põhja-Euroopa. Mida me näeme? Konkurentsivõimelt ja innovatiivsusest on eesotsas Põhjamaad ja Kesk-Euroopa, tagumises pooles on Ida- ja Lõuna-Euroopa, kusjuures Ida- ja Lõuna-Euroopa on juba segunenud, siin ei ole enam mingit jagunemist vanadeks ja uuteks liikmeteks, vaid igauks on nii suutlik, kui ta just on. Siin on oluline, et Eesti on jälle täpselt piiri peal. Me oleme jõudnud ette Lõuna- ja Ida-Euroopast, aga me ei ole jõudnud veel järele Põhja- ja Kesk-Euroopale. Jällegi, see on piiri-pealne seisund, kus meie enda valikutest, meie enda jõupingutustest sõltub rohkem kui siis, kui me oleksime kuskil n-ö stabiilses klastris.

Kui me vaatame Balti riikide sarnaseid ja erinevaid jooni, siis meil oli erinevalt Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest väga tõsine auk pärast lahtimurdmist Nõukogude Liidust, üleminekut oma rahale ja kõiki struktuurseid ümberkorraldusi. Näiteks Poolas on püsiv tõus, meil on aga olnud väga suur auk. Seega on meil vaja väga suuri pingutusi, et sellest välja tulla.

See joonis näitab majandusarengut ja inimeste rahulolu eluga. Me näeme, et Baltimaad on sarnased majandusarengu mustri poolest. Muster on samasugune, ainult arengu kiirus on erinev. See tähendab, et nii Lätil kui ka Leedul on eeldusi meile järele jõuda. Samas me näeme, et on ääretult suur vahe inimeste rahulolus, inimeste hinnangutes. Subjektiivne erinevus on suurem kui objektiivne. See on üks väga oluline järeldus kogu sellest analüüsist.

Mis siis on Eesti arengu erijooned? Meil on suurem muutuste kiirus, me oleme mitmeid asju teinud teistest kaks-kolm aastat varem. Selle kohta on mitmeid näiteid: erastamine, pankade konsolideerumine, erakondliku maastiku konsolideerumine.

Teiseks, meie muutustel on olnud teatud järjekindlus. Poliitilist heitlikkust on olnud vähem. Meil on olnud n-ö vaadete erinevus, kuid teatud põhiasjus on olnud piisav üksmeel. Meil on õnnestunud tänu meie erastamismudelile, millest on juttu 1. peatükis, saavutada, et meil ei ole poliitika ja majandus sellisel viisil kokku põimitud, et meil saaks näiteks rääkida oligarhidest. Me oleme olnud avatud väliskapitalile, meil on selleks olnud rohkem julgust ja võimalusi tänu sellele, et meil on olnud tugev Põhjamaade orientatsioon. Need kui teatud objektiivsed asjaolud on meile kõikidele teada, need eristavad meid selgelt Lätist ja Leedust.

Samas on meile negatiivses mõttes ühine see, et sotsiaalpoliitika on olnud kõigis kolmes riigis küllaltki tagaplaanil ja meie inimeste heaolu on meie naabrite omast väga erinev. Kui me vaatame keskmist sissetulekut, siis Leedu, Läti, Poola ja Eesti on sarnased väikese sissetuleku poolest, samas on kõik läänenaabrid sarnased suure sissetuleku poolest. See on üks tõsine põhjus, mistõttu meilt lahkub palju töøjõudu ja ajusid. Samal ajal on meie kulu- tused sotsiaalvajadustele, mitte ainult sotsiaal- abile, vaid ka tervishoiule ja kõigele muule, olnud Euroopa väiksemate hulgas, nagu ka

Bulgaarias ja Rumeenias. Nii et mida vaesem riik, seda vähem ta kulutab, selleks et tegelikult vaesusega toime tulla. See on iseendast ju paradoks ja jääb probleemiks.

Ma olin nädal aega tagasi Firenzes Euroopa Ülikoolis, kus avaldati analüüs, milles võrreldi Baltimaid teiste Ida- ja Kesk-Euroopa maadega. Toimus väga oluline seminar, kus räägiti, et praegu võib öelda, et Kesk-Euroopa riigid (Tšehhi, Ungari, Poola jt) on liikunud Baltimaadega võrreldes järgmisesse arenguklassi, seda just nimelt selle tõttu, et inimarengule panustatakse seal rohkem. Mida lähemale me jõuame innovatiivsele majandusele, seda suuremaks muutub inimese roll, st inimese võimekuse roll.

Mis puudutab sotsiaalsüsteeme, siis ma soovitan lugeda Jolanta Aidukaite koostatud osa 3. peatükis. Ta analüüsib väga hästi Balti sotsiaalsüsteemide eklektilisust. Meil on paradoksaalne, sisemiselt vastuoluline süsteem. Meil on palju universaalseid meetmeid sotsiaalkindlustuses jne, aga nende jaoks on väga vähe raha. Mida universaalsem meede, seda rohkem on vaja raha. Meil on ka väga vähe vajaduspõhiseid personaalseid meetmeid. Mida rohkem neid on, seda rohkem on vaja sotsiaaltöötajaid, seda rohkem on vaja haldust. Me hoiame kokku nii rahas kui ka personalis, mis tähendab, et me ei saa korralikult rakendada ei üht ega teist. Me peame tegema sotsiaalpoliitika valiku, kas üks või teine mudel. Kuid me peame seda tegema täielikult, mitte nii, et võtame odavama siit ja odavama sealt, sest siis me ei saa kummaski mudelis mitte midagi paremuse suunas muuta. Eriti, kui me arvestame, et probleemid kasvavad, töötus jääb pikaks ajaks probleemiks, ühiskond vananeb, nii et ei saa öelda, et ühiskonna sotsiaalne koormus väheneb, pigem suureneb.

Me teame, et majanduskriis oli meie proovikivi. Me oleme praegu korraks nagu kergemalt hinganud, aga me ei tea, mis meid ees ootab. Kusjuures on oluline – see on see The Economisti kuulus artikkel – näidata, et kolm Balti riiki käisid lõppude lõpuks ka selle läbi sama mustri järgi, kuigi me ütleme, et meie oleme olnud edukamad. Aga põhimõtteliselt on see enese kokkuvõtmise võime olnud rahvusvaheliselt Balti riikide selline, võiks öelda, iseloomustaja. Valitsuste kiitmise asemel peaks tegelikult kiitma hoopis rahvast, mida näitab

ka meie aruande tööturu osa, mille on kirjutanud professor Eamets. Tegelikult jäi kriisi reguleerimine iseregulatsiooni mõttes ikkagi tööandja, kelleks on põhiliselt väikeettevõtja, ja töötaja õlule. See tagasilöökk siin viis lõpuks ka väljarände suurenemiseni. Nii et isiku tasandil reguleeriti seda, mida riik ei suutnud reguleerida.

Välisekspertidel on tekkinud väga huvitav uus mõiste Eesti arengu kohta – rahvusliberalism, mis on umbes nagu kuum jää. Kuum jää selles mõttes, et rahvuslikkus iseendast ei ole liberalismi üldine omadus, tegelikult peaks olema konservatism *versus* liberalism. See on aga selline situatsioon, mille kohta politoloogid on öelnud, et väikeses kogukonnas samastab üksikisik oma saatust riigi saatusega rohkem, kui seda teevad suured rahvad. See sunnib, isegi mitte ei sunni, vaid innustab inimesi suuremale kannatlikkusele ka raskustes. Aga siin tuleb muidugi arvestada, et usalduskapital, mis on väga suur, on ka väga habras. Usaldusega, võin ma teile sotsioloogina öelda, on niiviisi, et see on väga vääriline ja väga oluline kapital, kuid kui see kaob, siis on seda väga raske taastada.

Mis puutub usaldusse, siis minu meelest selle aruande üks huvitavamaid pilte, millele ma tähelepanu juhin, on seotud küsitlusega, mille me tegime Lätis, Leedus ja Eestis aprillis ja mais. Seal oli 16 küsimust ja see oli neist esimene: vaadates tagasi 20 aasta jooksul toimunud muutustele, kas te rõõmustate või kurvastate? Lihtne inimlik küsimus.

Ma palun kolm minutit aega juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun anda ettekandjale kolm minutit lisa-aega!

Marju Lauristin

Aitäh! Kollane tulp tähendab 'rõõmustan' ja lilla tähendab 'kurvastan', valge tähendab 'raske öelda'. Eestis nii eestlased kui ka muud rahvused rohkem rõõmustavad kui kurvastavad, Lätis ja Leedus nii põhirahvus kui ka muud rahvused rohkem kurvastavad kui rõõmustavad. Eestis rõõmustavad muud rahvused rohkem kui Lätis ja Leedus põhirahvus, mis on minu meelest väga tugev usalduskapitali näitaja. Väga tugev! See näitab ka seda, et me oleme hoolimata kõigist raskustest ja konflik-

tidest jõudnud oma arengus siiski palju tugevamale, võiks öelda, positiivsele konsensusele. See väljendub ka konkreetsetes hinnangutes, aga mitte see pole praegu võib-olla tähtis. Siin on tähtis ka seesama usaldus valitsuse vastu.

Tähtis on see küsimus, mida me samuti küsisime: "Kas soovite iseenda ja oma laste tulevikku siduda oma maaga?" Eestis vastas 61%, et kindlasti, 32% ei olnud kindel, 8% ütles, et kindlasti mitte. Lätis ja Leedus oli neid, kes soovisid tulevikku kindlasti oma maaga siduda, ainult vähem kui pool. See on suurim probleem. Me võime öelda, et meil on arengus olnud palju positiivset, kuid me peame teadvustama, et meil on ka olulisi arengu takistajaid, mis on väga objektiivsed. Meie väiksus, meie rahvaarvu väiksus on objektiivne asjaolu ja selle vähenemine on ka objektiivne nähtus. Meie perifeersus kaardil ja ka majanduses on objektiivne nähtus. Meil on selle kõige kompenseerimiseks vaja eriti tugevat poliitikat, mis suudaks murdehetkel jõuda strateegiliste otsusteni, mis aitaksid kaasa sellele, et Eesti nagu ka teised Balti riigid muutuks atraktiivseks kohaks, kus noor põlvkond saaks ennast teostada.

Suurim ülesanne ongi siin rahvuslik kestvus täiesti uues olukorras. Mitte selles olukorras, millega me sajandeid oleme harjunud, et tuleb vastu panna võõrvallutajale, vaid uues avatud maailmas. Siin on ka väga suured keeleriskid. Ma soovitan kõigil lugeda professor Triin Vihalemma koostatud keelepeatükki, mis on selle aruande, ma ütleksin nii, kõige originaalsem peatükk, sest me ei ole enne seda küsimust käsitlenud. See näitab, et viimase kümne aasta jooksul on inglise keel muutunud nii eestlaste kui ka venelaste noore põlvkonna jaoks rohkem ühiseks ja sagedamini tarvitatavaks keeleks, kui seda on eesti keel, rääkimata vene keelest, mis noore põlvkonna jaoks ei ole ühiskeel. Nii et meil on küsimus, kas eestikeelne, kolmkeelne või ingliskeelne tuleviku Eesti. Iga samm, mis tõukab meid n-ö rahvuskeelelt inglise keele poole (praegu on see põhiprobleem), võib olla meie tuleviku jaoks selles mõttes ohtlik, et see veelgi motiveerib ja kannustab noori inimesi otsima endale eneseteostust väljaspool Eestit. Seda me arutasime kultuurikomisjonis, rõhutan seda, ka seoses hariduses toimuvate reformidega. Järeldused on need, et meie prioriteediks peab olema rahvastiku vä-

hendamise pidurdamine ja inimvara defitsiidiga toimetulek. On vaja vaadata, kas konkreetsed poliitikad vastavad sellele eesmärgile. Seda on vaja teha ratsionaalselt ja ausalt, mitte müütidest, emotsioonidest või erakondlikest motiividest lähtudes. Ma soovingi, et see arutelu sunniks meid rahulikult, ausalt, sõbralikult, koos otsima lahendusi meie kõige-kõige suuremale probleemile – kestlikkuse probleemile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ettekandja! Teile on tublisti küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Ma tänan, professor Marju Lauristin, teid ja teie meeskonda selle suure töö eest, mida te Eesti inimarengu aruande koostamisel olete teinud! Aga minu küsimus käsitleb seda, mida te nimetasite Eesti suurimaks probleemiks. Teie slaididelt on näha, et rahvaarvu kahanemine Eestis ja Lätis võib juba ettenähtavas tulevikus viia meie inimvara allapoole rahvusriigi ja rahvuskultuuri arengu kestlikkuseks vajalikku piiri. Aasta tagasi te rääkisite laias laastus sellest samast murest, te ütlesite, et üks suuremaid kaotusi majanduskriisis on meie inimvara kaotus. Oma järeldestes te ütlete, et lahenduste viibimisel võib olla liiga kõrge hind. Kas te saate öelda, kas aasta jooksul on teie hoiatusi või tähelepanu juhtimist kuulda võetud ja kas midagi on väljarändeküsimuses paremaks läinud?

Marju Lauristin

Kui rääkida sellest, mis on läinud paremaks, siis paremaks on kindlasti läinud see, et inimesed on õppinud, et on võimalik kriisiga toime tulla, ja inimesed on taas õppinud, et Eestis tähendab see eeskätt seda, et igaüks peab ise oma kriisiga toime tulema ja edasi minema, mitte jääma nutma, kui midagi on halvasti läinud. Mis puudutab seda, kas riigi tasemel on toimunud arenguid positiivsuse suunas, siis ma arvan, et teatud positiivsed arengud on kindlasti seotud sellega, kuidas meil on suudetud siiski toetada innovatiivset majandust. Mitte nii palju kui vaja, aga seda on siiski tehtud. Seesama meie innovatiivsuse suurenemine on oluline. Kas meil on sotsiaalvaldkonnas toimunud positiivseid arenguid? Kui me vaatame

Euroopa raha kasutamist näiteks töötukassas, siis seda on mõnevõrra olnud, võrreldes selle seisuga, mis oli. Aga kindlasti mitte piisavalt. Nüüd on tulnud välja tööturu ümberõppe tõsised probleemid, need on seotud laiemalt haridusteamaga, mis tuleb hiljem jutuks. Nagu näitab ka Riigikontrolli audit, muide, on väga palju tehtud väikesi koolitusi. See on positiivne. Meil on kasvanud üldine õppes osalemise määr, aga selle kvaliteet ei vasta ju tööturu vajadustele. Ühe- või kahepäevased kursused ei tekita inimeses potentsiaalselt uut võimekust. Me peaksime hoopis rohkem vaatama seda, mida inimesed vajavad, see on ümberõpe elukutse vahetamise mõttes, see on põhimõtteline ja põhjalik kvalifikatsiooni uuendus. Siia kuuluvad elukestva õppe vormid näiteks avatud ülikoolis, kutsehariduse kaudu nende inimeste õppesse tagasitoomine, kes on tööturul ilma igasuguse hariduseta. Aga see tähendab hoopis suuremat kvalitatiivset tööd, see tähendab hoopis suuremaid jõupingutusi, mitte neid väikseid projektikesi, kus ruttu-ruttu kulutatakse Euroopa raha, vaid see tähendab ikkagi väga põhimõttelisi, ka institutsionaalseid muutusi. Ma arvan, et üks võtmeküsimus on seesama täiskasvanuõpe, elukestev õpe. Ma ootan, et professor Heidmets sellest veel räägib. Mis puudutab sotsiaalset poolt, siis minu meelest see, mida räägib meie aruandes professor Eamets tööturuppeatükis, et meil siiski ei ole loota – seda me teame kõik – töötuse kiiret alanemist, tähendab, et ikkagi laste ja töötute perede probleemil, mida siin saalis on ju ka arutatud, tegelikult ei ole lahendust. Minu meelest on laste vaesus praegu endiselt küsimus, mis on meid kummitamas. Meil on mitmeid asju, mida on hakatud tegema, Euroopa raha on aidanud seda teha, aga institutsionaalseid, põhimõttelisi, strateegilisi otsuseid on ikkagi veel vähe.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh, istungi juhataja! Suur tänu, austatud professor Marju Lauristin! Mind huvitab samuti sotsiaalpoliitika peatükk. Te olete siin kirjutanud "Balti heaoluriik", jutumärkides, ja ütlete muu hulgas, nagu ka siin saalis, et Baltimaade valitsused ei ole kunagi pidanud sot-

siaalpoliitilisi küsimusi prioriteetseks ning arenenud heaoluriikidest me erineva sotsiaaltoetuste suuruselt ja miinimumpalga tasemelt ning oleme siin selgelt mahajääjad. Kas teile tundub, et me tahamegi mahajääjaks jääda ja arendada seda liberaalse mudeli katseeksemp-lari meetodit (nagu te ütlesite, meid nimeta-takse uusliberaalseks heaoluriigiks) või tahame arenenud riikidele järele jõuda? Või on meie taotlus siiski see, et me arendame seda uut mu-delit?

Marju Lauristin

Ma ütlen veel kord, et ma ei vastandaks neid sellisel viisil. Mõlemad mudelid, kui need on välja arendatud, on heaoluriigi mudelid. Ka Ameerika Ühendriigid on heaoluriik, heaolu-ühiskond, ka Inglismaa on heaoluühiskond. Aga need mudelid on erinevad, need eeldavad panustamist erinevatesse ressursidesse. Me pole panustanud ei ühte ega teise mudelisse nii, et see annaks tõesti tulemuseks heaolu. Sellepärast ma räägingi, et tegelikult on suur ülesanne mitte üks kord, vaid korduvalt seda arutada ekspertidega, Põhjamaade esindaja-tega. Meil tuleb selsamal teemal 24. ja 25. no-vembril konverents, kuhu te kõik olete ooda-tud. See korraldatakse koos Balti Assamblee-ga. Seal me arutame, kas on võimalik ületada heaolulõhet Baltimaade ja Põhjamaade vahel. See ei ole võimalik niiviisi, et meie läheme sama teed kui Põhjamaad. Ka Põhjamaadel ei ole võimalik jätkata nagu praegu. Tuleb üks uus mudel. See on meie meelest Balti mudel, mis on majanduslikult efektiivne, kuid samas võimaldab heaolu sellisena, et ükski laps ei oleks ilma arenguvõimalustest, nii et selles mõttes väheneksid sotsiaalsed lõhed ja suure-neksid inimkapital, inimväärikus, inimvõime-kus. Ma arvan, et see on teadusliku ja poliitilise ümarlause arutelu koht, see ei ole mitte propaganda koht, see ei ole mitte see koht, kus me saame loopida üksteist n-ö loosungikir-vestega. See on tõsine analüütiline küsimus. Ma juhin tähelepanu sellele, et kuigi me pide-valt kuuleme, et meil on liiga palju sotsiaal-teadlasi, siis vastupidi Saksamaale, Ameerika Ühendriikidele, Inglismaale, rääkimata Põhja-maadest, on meil ainult kolm-neli professio-naali, kes tegelevad sotsiaalpoliitikaga teadus-likult, kes tegelevad sotsiaalpoliitika majan-dusliku efektiivsuse analüüsiga. Mujal on neid

kümneid ja sadu. Meil puudub lihtsalt ajuvõi-mekus, et neid küsimusi süsteemselt lahenda.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Küsin eelmise küsimuse jätkuks. Me oleme üheskoos neid riike 20 aastat ehitanud, kuid samas peame lugema teie aruandest, et sotsiaalkulud Balti riikides on Euroopa kõige viletsamad, pensio-nid on kõige väiksemad, palgad samuti kõige väiksemad, vaesus ja sissetulekute ebavõrdsus on aga suurim. Siit minu küsimus, lugupeetud esineja: mida te oma kogemustele ja nende aruannete koostamisele toetudes ning ümber-kaudsete riikide arengut jälgides arvate, millal me jõuame selle mudelini, millest te praegu rääkisite ja mida peaminister nimetab viie rik-kaima riigi hulka jõudmiseks? Mis aastaküm-nel see võiks toimuda? Ilma naljata, ma lihtsalt küsin, umbes mis aastatesse see võiks jääda, kui praegune areng kestab.

Marju Lauristin

Ma arvan, et see ei ole praegu nii täpselt ennustatav, sest see sõltub ju sellest, missu-guseid otsuseid tehakse. Kui me jätkame nii, nagu me oleme seni teinud, loosungi all "Lok-sub paika", siis see paikaloksumine toimub halvimal võimalikul tasemel. Kui me suuda-me, nagu ma ütlesin, ümarlause põhimõttel aru-tada läbi strateegilised võimalused ja alterna-tiivid ning teatud asjus kokku leppida pike-maks ajaks kui üks valimisperiood, sest sot-siaalpoliitika ja hariduspoliitika on pika vin-naga, siis on võimalik, et me suudame teha neid samme koos Põhjamaadega ja ma arvan, et ka koos teiste Balti riikidega, mis aitab meid sellest lõhest kiiremini üle. Kindlasti ei ole see võimalik kahe, kolme ega viie aastaga. Kas see on võimalik kümne või 15 aastaga, see on probleem. Ma loodan väga, et see on võimalik, aga see eeldab sihikindlat poliitikate kujunda-mist.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Ma tänan! Austatud ettekandja! Tänu teile selle ilmselt kõigi aegade kõige mahukama võrdlusdokumendi eest, mis on Balti riikide kohta tehtud! Küsimus on selline. Kogumiku eessõnas on öeldud, et kogumiku eesmärk ei seisne riikide pingereastamises. Ometi, kui me neid tabeleid vaatame, siis valdavast osast tabelitest selgub siiski Eesti liidriroll. Statistikal on selline kummaline omadus, et seda on võimalik ühes või teises suunas kallutada vastavalt kogumise metoodikale või kas või küsimuste ajastamisele seoses murranguliste ühiskondlike sündmustega. Kas siin dokumendis on midagi sellist, mis võiks meie Läti ja Leedu kolleegidele anda võimaluse öelda, et see dokument on kuidagi Eesti suhtes kallutatud, kuna kaks kolmandikku selle koostajatest on eestlased, või võiks selle tõlkida läti ja leedu keelde ning ka sealsetes parlamentides ette kanda nii, nagu see on? Ma küsin seda eriti selle tabeli valguses, mis ütleb, et leedulaste usaldus nende parlamendi vastu on kaks korda väiksem kui eestlaste usaldus Riigikogu vastu.

Marju Lauristin

Aitäh selle küsimuse eest! Mul on hea meel öelda, et me juba käisime selle aruandega Lätis ja Leedus. Leedus me esitlesime seda lausa presidendilossis. Seal oli hulk prominentseid kuulajaid ja väga elav arutelu, kusjuures esimest viiulit mängisid muidugi Leedu autorid, kes olid ise väga aktiivsed, väga kriitilised jne. Käisime ka Riias, Riia ülikoolis. 24. novembril, nagu ma ütlesin, toimub konverents, mis on lülitatud Balti Assamblee Tallinna istungjärgu kavasse. Nii et meil on võimalik Balti Assamblees neid asju arutada. Mis puutub sellesse, kas me oleme olnud erapoolikud, siis, vastupidi, me hoidsime väga piinlikult seda joont, et kriitika Leedu ja Läti suhtes tuleks Läti ja Leedu enda poolt, et mitte eestlased ei vaataks kuskilt ega ütleks, et näete, teil seal on nii või naa. Kui te loete seda teksti, siis te näete, et see tõesti nii on. Mis puudutab statistikat, siis teil on õigus. Kui me saame erineva statistika põhjal, mis on tehtud erinevates institutsioonides, samasuguseid pingeridu, siis see näitab, et tegemist on objektiivsete erinevustega. Küsimus on selles, miks on Eesti jõudnud mitmel pool ette ja kui ta pole jõudnud ette, siis miks ta pole seda teinud, kui tal võimalusi on.

Sellele püütakse siin vastata, siin on terve hulk vastuseid. Ma soovitan lugeda Leedu professori Norkuse 1. peatüki kokkuvõtet, kus ta toob välja Eesti edu põhjused. Ma arvan, et need on üsna objektiivsed. Mis puudutab Läti probleemistikku, siis poliitikapeatükis on minu meelest seda väga oluliselt analüüsitud. Poliitika-peatüki kirjutasid Eesti, Läti ja Leedu kolm autorit nii, et nad arutasid iga lõiku koos, et see ei jääks kuidagi kaldu. Selles mõttes on see tõesti tasakaalustatud. Mis puudutab Leedu arengut, siis sellesamas 1. peatükis, ma arvan, on Leedu autori väga hea analüüs. Üldine järeldus on aga järgmine, ma kordan seda veel kord. Meil on sageli niisugune tunne, et meie oleme ikka põhimõtteliselt palju paremad, aga tegelikult ei pea see paika. Me oleme väga paljus arenenud sama rada pidi. Lätil ja Leedul on reaalne võimalus meile järele jõuda, sest nad praegu pingutavad väga kõvasti. Selle üks tunnus on see, et Lätis jätkab valitsus, kes on võimeline Läti madalseisust välja viima. Leedus on mitmed aspekte, mis näitavad, et nad on oma rahvuslikult arengult olnud alati natuke taga, ka puhtdemograafiliselt. Neid kannustab praegu suur väljaränne. Neil on niisugune, võiks öelda, lausa siht jõuda Eestile järele. Ma olen Leedu autorite tekste lugenud, need tekstid on umbes sellised, et nad on eestlastega samal teel ja neil on võimalus ette minna. Nii et me oleme üsna heas konkurentsituatsioonis. Ma arvan, et see on meile kasulik.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Hea ettekandja! Austatud õppejõud! Taas kord suurepärase aruande. Tänu selle suure töö eest! Ma küsin täpsustavalt üle: milline võiks olla kõige olulisem valdkond või teema, millele peaks lähiaastatel keskenduma? Areng on olnud väga kiire, aga kus võiks oodata sellist uut arenguhüpet, et mitte jääda lootma lineaarsele kasvule, mis meil on olnud peaaegu kõikides valdkondades? Suur eesmärk on avatud maailmas rahvusena püsima jääda. Tegelikult on päris palju olnud juttu haridusest. Äkki saate seda veel täpsustada.

Marju Lauristin

Kui võtta kokku mitte ainult see aruanne, vaid mitmed uued väga olulised raamatud, mis on ilmunud ja mis analüüsivad Ida-Euroopa arengut, siis võib öelda, et üldine tõdemus on see: kui võtta Eesti ja teised edasijõudnud Ida-Euroopa riigid, nagu üldiselt on liigitatud, kui võtta kümme uut liiget, siis me kuulume ka rahvusvahelise kirjanduse järgi viie esimese hulka, aga viiest esimesest oleme viies. Nendel viiel esimesel uuel liikmel on ülesanne jõuda oma inimpotentsiaalilt, inimkapitalilt ja selle rakendatuselt omaenda majanduses järele Saksamaale ja teistele esirriikidele. See tähendab kõigepealt seda, et tööturg, tööhõive ehk kogu meie majandus peaks arenema selles suunas, et kõrgelt haritud, hästi ettevalmistatud noor leiaks endale siin rakendust. Praegu on siin suur lõhe. Väga paljud noored, kes saavad hea hariduse kas Eestis või väljaspool Eestit, ütlevad, et nad ei leia endale Eestis rakendust, vaid nad leiavad parema rakenduse mujal. See on üks pool, innovatiivne majandus kui selline. Teine pool on see, et meil siiski noorte juurdekasv väheneb. Järelikult, iga noore äraminek, iga andeka noore väljakukkumine koolist või iga andeka noore loobumine kas või enesearendusest ja langemine näiteks alkoholismi küüsi vms, teeb meile mitu korda suuremat kahju võrreldes väga suurte maadega, kus ühe inimese osakaal on väike. Nii et meil on vaja vaadata kolme külge. Esiteks, kas meie majandus pakub võimalusi ja ülesandeid uuele põlvkonnale. Teiseks, kas uuest põlvkonnast võimalikult paljud – 100% on võimatu, vähemalt 95% – jõuavad oma arengus tõe poolest sellisele tasemele, et nad võiksid olla võimekamad, kompenseerimaks inimeste arvu vähenemist. Kolmandaks, kas me suudame motiveerida. Siin on küsimus väärtustes. Selles aruandes väärtustest nii palju juttu ei ole, aga ma tegin Euroopa sotsiaaluuringu põhjal väärtushinnangute võrdluse Euroopa maade vahel. Siin paistab Eesti teiste riikide seas silma sellega, et meil on kaks väärtust keskmisest olulisemad, need on koos, komplektis – edu ja lõbu. Aga nendes maades, mis on meist ees – Saksamaa, Põhjamaad – on kõrgemal kohal edu ja töö või edu ja korralikkus. Ma arvan, et see on natuke meie oma viga ka. See on meie üldise mentaliteedi, raha või majandusliku jõukuse üleväärtustamise ja teiste, võiks öelda,

aatelisemate väärtuste alaväärtustamise tagajärg. See on ka üks põhjus, mis pärast noori Eestis enam miski kinni ei hoi. Nad tunnevad, et neil on õigus saada oma elus kohe see edu ja lõbu kätte, miks nad peaksid seda saavutama koos Eesti arenguga.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Lugupeetud professor Marju Lauristin! Aitäh teile ja teie meeskonnale suure töö eest! Minu küsimus on selline. Kahe maailmasõja vahel domineeris Euroopas rahvusriigi apoloogia, nüüd on juba aastakümneid keskpunktis olnud kodanikuühiskond, kus omakorda on hästi olulisel kohal kohalikud omavalitsused ja kodanikualgatus. Inimarengu aruandes on korduvalt jutuks olnud meie kohalike omavalitsuste mahajäämus. Me võime muidugi rahul olla, et Lätis on olukord halvem kui meil. Aga näiteks koolivõrgu optimeerimise all on kirjas, et see ei ole lihtne, kuna koole asutavad ja nende tegevuse eest vastutavad kohalikud omavalitsused, kes ei ole aga optimeerimisest huvitatud. Jääb mulje, et me oleme saanud hakkama uskumatuga: kohalik omavalitsus, mis normaalses ühiskonnas ja ka meie ajaloos on olnud kohaliku arengu jõuline mootor, on muutunud nagu piduriks. Kas olukorra normaliseerimiseks tuleks luua kohalikele omavalitsustele nende ülesannete täitmiseks piisav ja keskvoimust sõltumatu tulubaas, mis teeks neist taas peremehed ja arengumootorid? Tundub, et siin on üks kriisikoht.

Marju Lauristin

Ma ei viita siin mitte selle aasta, vaid mineva-aastasele inimarengu aruandele. Sel aastal meil ei ole ju regionaalanalüüsi. Vaadake möödunud aastast aruannet, seal on selle kohta väga selged seisukohad. Seal on ära näidatud ka meie valdade erinev võimekus jne. Muidugi, selles valguses ma pean ütleva, et kui ükskõik mis erakonna peaminister ütleb, et Eestis on omavalitsuste süsteem juba 1500 aastat valmis olnud ega vaja muutmist, siis ma küsin, kas me peaksime ka harkadraga kündma hakkama või midagi muud sellist tegema. Mulle tundub, et siiski ei saa rääkida efektiivsest haridussüsteemist, kui ei ole efektiivset haldussüsteemi, me

ei saa rääkida sellesama inimarengu võrdsetest võimalustest Lihulas, Narvas ja Tallinnas, kui me ei vaata haldustemaatikat. Täiesti selgelt on haldustemaatika inimarenguga seotud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Lukas, palun!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud Marju Lauristin! Aitäh selle suure ja asjaliku töö eest! Kõigepealt ütlen, et minu hinnangul ei saa täiskasvanuhariduse eesmärgipärasust mõõta ainult eduga tööturul, sest isiksuse areng ja selle väärtustamine puudutab ka neid, kellel tööturul pole probleeme olnud ega tule ka. Aga küsimus on seotud sotsiaalse toetusega või toega ühiskonnas. Te ütlesite, et mida vaesem ühiskond (meie oleme selles grupis), seda vähem ta toetab sotsiaalset võrdsust või pakub vaestele tuge. Samas on hariduse finantseerimine SKT-st meil jõudsalt kasvanud ja me püüame hariduse finantseerimise abil vaesusest väljuda. Kas Eesti riigi vaesusest väljumise strateegia on olnud seni vale?

Marju Lauristin

Me oleme selles dimensioonis siiamaani ühes pundis Bulgaaria ja Rumeeniaga, aga me ei taha seal olla. Kõikides teistes pingeridades me oleme selgelt eristunud. Minu meelest me oleme liiga palju liugu lasknud n-ö selle vaese Ida-Euroopa maa kuvandil. Me oleme ka sotsiaalpoliitikat sagedasti arendanud ainult Euroopa abiraha abil. Nagu ma ütlesin, minu meelest on oluline arutada, mis on siin kõige suurem prioriteet. Klassika on muidugi see, et suurim prioriteet on lapsed. Laste vaesus on rahvusele ohtlik, laste vaesus suureneb koos tööpuudusega, laste vaesus suureneb koos regionaalsete erinevustega. Seda, mis on seotud selle teemaga, ei lahenda haridus, sest see kõik tuleb enne haridust või haridusega koos. Nagu endine haridusminister, kes on sellega palju tegelnud, suurepäraselt teab, eri koolide erinev võimekus on väga palju seotud sellega, et perede taust on erinev. See on teema nr 1. Mina näen siin lahendust väga paljus just nimelt hariduse ja sotsiaalpoliitika seostes, sest, muidu, klassikalise teooria järgi, kui me vaatame teadust laiemalt, kuulub haridus sotsiaalpoliitikasse. Siin on üks suur teema alusharidus. Me

võime olla väga uhked selle üle, et meil on alusharidusele n-ö ligipääs raha eest juba sellel tasemel, nagu Euroopa õigeks peab, aga teistpidi tähendab see seda, et meil tegelikult ei ole alusharidust, kuigi see nominaalselt on haridus, aga see ei ole käsitlev võrdselt alusharidusega. Meil peaks olema ühesuguse kvaliteediga alusharidus, nii et Kassinurmest pärit väike tüdruk ja poiss saaksid samaväärse ettevalmistuse nagu Tallinna Inglise Kolledžisse astuvad väike tüdruk ja poiss. Ma arvan, et see on tähtis ja see peaks olema riiklikult tagatud. Lätlased teevad praegu sammu, mis minu meelest on väga õige: nad lükkavad hariduse ametliku alguse kuuendale eluaastale. Minu meelest peaksime meie sedasama tegema. Peab olema riiklikult tagatud alusharidus, kvaliteetne, koos korralikult tasustatud pedagoogidega. Eile te nägite, et lasteaiaõpetajad olid siin kohal. See on üks võti, mis puudutab sotsiaalse ja haridusliku ühendust. Teine pool on seesama ümberõpe. Tuleb tuua koolipinki inimesed, kes peaksid saama korraliku kutsehariduse. Nad on läinud tööturule ja teinud juhutöid, nüüd on nad 35 aastat vanad. Sisuliselt on nad kaotsi läinud sellelt rajalt, mida me õigeks peame. Tähendab, ümberõppe efektiivsus kui sotsiaalefektiivsus. Mis puudutab puhtalt abisüsteemi, siis ma ei hakka siin pikalt rääkima sellest, et meil on praegu selline olukord, kus lapse sünnitamine on riiklik privileeg, aga lapse kasvatamine pärast tema poolteiseaastaseks saamist enam ei ole riiklik privileeg. See on minu meelest väga oluline vahe. Vaadake noori peresid ja mõelge sellele, mida meil veel küll ei ole, aga mis järgmisel aastal on, mõelge nimelt rahvaloenduse andmetele ja sellele, kui palju lastega peresid on Eestist ära läinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ene Ergma, palun!

Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Hea professor Marju Lauristin! See on tõesti väga huvitav aruanne. Siin on võrreldud süsteeme, mille algandmed on ühesugused. Minul tekib alati küsimus, kuidas me saame võrrelda seda, mis on toimunud Soomes ja mis on toimunud meil, kui Soome on arenenud hoopis teistel tingimustel, 20 aastat tagasi olid meil hoopis teised

tingimused. Kuid minu küsimus puudutab ühte teist asja. Ma olen veendunud, et igale riigile on väga tähtis, et seal oleks tugev keskklass. Kas sa võid öelda, kas Balti riikides on juba tekkinud keskklass? Kui on, siis milline on selle suurus, ja kui ei ole, siis kui palju läheb veel aega, et see tekiks?

Marju Lauristin

Siin pean ma toetuma meie oma küsitluste ja statistika andmetele. Ma julgen öelda, et meil on keskklass tekkinud. Tegelikult on see selline normaaljaotus. Küsimus on ainult selles, milles on vahe. Meie keskklass on vaesem ja vähem stabiilne kui teiste riikide keskklass. See sõltub meie keskmise palga, meie keskmise sissetuleku suhtelisest väiksusest. Selle tõttu on väga kerge kukkuda välja keskklassile omasest stabiilsest olekust. Ma vaatan kas või oma noori kolleege. Kui perre sünnivad kaksikud ja kui lasteraha otsa saab, siis on üsna tugev hirm, et ei suudeta oma elatustaset säilitada. Keskklassi teemal on ju kaks poolt. Üks on sissetulekute pool, aga teine on teatud väärtuste pool. Kui me vaatame Eesti, Läti ja Leedu erinevusi, siis see, et meil on pärast 2004. aastat stabiliseerunud usaldus riigi vastu, sõltumata suhtumisest konkreetseesse valitsusse, ma arvan, on ka keskklassi tugevnemise tunnus. Keskklass kannab alati teatud mõttes arengu stabiilsust. Nii et ma julgen küll ütelda, et me oleme 20 aastaga nii kaugemale jõudnud, et keskklass on olemas, aga meie keskklass on haavatavam ja ohustatum kui meie jõukate naabrite keskklass.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Austatud peatoimetaja! Mulle meeldis seekordne aruanne eelmistega võrreldes just seetõttu, et see oli veelgi n-ö kiretum. Selge on see, et meil on kõikidel parem-vasakkaalal omad sümptomid. Ärgu nüüd minu küsimus kõlaga provokatiivsena minu kui parempoolse maailmavaate esindaja suust, aga see majanduskriis, eurosooni kriis on erinevaid riike justkui raputanud. Me näeme, kuidas sotsialistlikud valitsused Hispaanias ja Kreekas teevad drakoonilisi parempoolseid löikeid, samal ajal Rootsis, kus on parempoolne valit-

sus, ei puututa sotsiaalseid garantiisid ega muud sellist. Soome arvamused ütlevad: "Eestlased, ärge sotsiaalia koha pealt kõiges Soomet kopeerige, see pomm tiksub meie jala küljes." Kuidas teile selles kataklüsmis, kus Euroopa praegu on, tundub, kas ei hakka selles föderaliseerumise tendentsis ka need sotsiaalsed kulutused justkui konsolideeruma, ühtlustuma?

Marju Lauristin

See ühtlustumine peab toimuma teatud tasemel, mitte nii, et kõik kukuvad meie tasemele, vaid nii, et meie parasjagu tõuseme ja need, kes on ülemäära kulutanud, tõmbavad natukene tagasi. Ma ei kujuta ette, et Soome, Rootsi või Saksamaa kukuksid sellele madalale tasemele, kus meie oleme. Mitte ilmaski. Ma räägingi, et me peame leidma Balti mudeli, kus me konsolideerume mingil meist kõrgemal, aga jätkusuutlikul tasemel. Teine asi seoses kriisiga, mis on väga huvitav ja mida on vaja edasi analüüsida: kriis toob ikkagi väga palju välja ka inimkapitali erinevust. Kui me vaatame seda, mida ma näitasin, innovatiivsuse ja konkurentsi pingerida, siis me näeme, et mõned riigid, kes praegu on kriisis, on heaolu pingereas meist palju ees, aga näiteks Kreeka ja kõik need riigid on innovatiivsuse ja konkurentsi pingereas taga. See näitab, et nende inimarengus on inimkapitali intellektuaalne või teadmuspool jäänud tahapoole võrreldes lihtsalt n-ö lõbu või vahetu ärakulutamise poolega. Väga rõhutatakse, et inimarengus on kõige väärtuslikum terviklikkus ja inimkapitali või inimvara see osa, mis annab ühiskonnale tegelikult arenguvõimekust tagasi. Ma arvan, et siin peab hakkama vaatama ka mingeid kultuuriga seotud asju. Näiteks seesama Leedu professor tuleb 1. peatükis tagasi väga klassikalise sotsioloogilise kontseptsiooni juurde, mis räägib protestantismist kui Euroopa kapitalismi ühest n-ö vaimsest alusest. Ta isegi viitab (mitte küll selles artiklis, vaid ühes oma teises artiklis) Eesti hernhuutliku liikumise mõjule. Seesama kasinuse ja töökuse moraal, mis kannab vilja nii, et me ei märkagi, tõesti eristab meid mõnest teisest riigist. Ma võin teid informeerida, et praegu on käimas iga kolme aasta tagant toimuv suur küsitlus "Mina. Maailm. Meedia", kus tehakse põhjalik väärtuste ja hoiakute analüüs. Ma arvan, et järg-

mise aasta kevadel me saame rõõmustada teid konkreetsete andmetega eri põlvkondade väärtuste kohta. Ma tahan öelda, et toimub põlvkondade vahetus ning vanem ja keskmine põlvkond, kes kannavad endas veel neid traditsioonilisi väärtusi, sellesama kasina töökuse väärtusi, lahkub ning edu- ja lõbupõlvkond tuleb asemele. Siis tekib ju hoopis teine keskond.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea professor Marju Lauristin! Ma tänan teid väga tugeva ettekande eest! Ka mina arvan, et me väga tihti oleme vähemalt oma lähematele naabritele lätlastele liiga teinud, neid just negatiivsest küljest kogu aeg näiteks toonud. Aga oma ettekandes te mainisite, et üks suurim oht majandusarengu mudeli uuendamise ebaõnnestumise korral on tagasilangemine poolperifeerset riikide hulka. Kas oskate öelda, mis on olnud suurim ebaõnnestumine meie riigis majandusarengu mudeli uuendamisel, millele peaksime kõige rohkem tähelepanu pöörama ja milliseid ohtusid vältima?

Marju Lauristin

Suurim ebaõnnestumine on minu meelest see, et me ei ole pööret teinud. Sellestasamast pöördest on meie majandusteadlased minu mälu järgi rääkinud juba aastast 2002. Juba enne kriisi hakati rääkima, et kui me jõuame majandusarengus teatud piirile – seal on niisugused tinglikud arvud, 17 000 dollarit inimese kohta jne –, siis on vajalik arengumootori muutus või n-ö käiguvahetus. Me ei ole seda käiguvahetust teinud või me ei ole seda teinud täielikult.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud Marju Lauristin! Need ülevaated on ikka olnud valdkondlikult laiapõhjalised. Parandage mind, kui ma eksin, kuid mulle tundub, et ühte valdkonda vist ei ole inimarengu aruannetes käsitletud. See on riigikaitse. Mulle tuli see ühtäkki meelde, luge-

des seda aruannet paralleelselt ühe Diplomaatia numbriga, kus ka võrreldi kolme Balti riiki, aga just kaitsevõime seisukohalt. See võrdlus oli umbes säärane, et tegemist on kolme pörsakesega, kellest üks ehitab kivist maja, aga teised tegelevad mingi põhu ja roigastega. See kompliment käis jällegi paraku Eesti kohta. Seetõttu on mul selline teoreetiline küsimus: kas see võiks ka kuidagi inimarengu valdkonda kuuluda? Range rahapoliitika, tundub, hakkab meile Euroopa taustal juba dividendid tooma ka inimarengu mõistes.

Marju Lauristin

Ma nüüd improviseerin. Inimarengu dimensioon ja need aruanded räägivad pigem sellest, et meil peaks olema, mida kaitsta.

Aseesimees Jüri Ratas

Kas võib küsimustega edasi minna? Marko Mihkelson, palun!

Marko Mihkelson

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud Marju Lauristin! See on tõesti väga oluline töö, mida te olete teinud nende arutelude jaoks, mis kindlasti peaksid nii selles saalis kui ka laiemalt toimuma. Ühe teema puhul ma vaidlen korra vastu. Me räägime sageli Eestist või sellest piirkonnast siin kui potentsiaalsest perifeeriast. Teisest küljest me jälle näeme, et me oleme inimarengu indeksis päris headel koh-tadel, lisaks mõjutavad meid ümbritsevad Põhjamaad, kes on paljude näitajate poolest lausa tipus. Soovitusena ütlen, et ehk oleks tulevikus hea võrrelda meid ka Põhjamaadega, mida me retoorikas palju teeme. Aga küsimus on see. Te näete, et tulevikus võiks Eesti olla Lätile ja Leedule ühendussillaks ning n-ö Baltoscandia moodustajaks. Kuid millised on need kõige suuremad probleemid Baltoscandia tekkel?

Marju Lauristin

Aitäh selle küsimuse eest! Mis puudutab perifeeria teemat, siis see ei ole mitte minu ega teie väljamõeldis, pigem on see teatud mõttes objektiivne jaotus, mida kasutatakse, kui vaadatakse maailma riikide võimekust luua uusi ideid, olla muutuste esirinnas. Meie oleme seni olnud pigem ikkagi need, kes teevad allhanget ja rakendavad ideid, mis on mujal sündinud. Meil on küll ilusaid säravaid näiteid, aga need

näited ei ole meid veel viinud uuele tasemele. Selle järgi tehakse seda jaotust. Mis puutub aga sellesse, kas meie võiksime olla liider, siis minu sügav veendumus on see, et me võiksime olla ja võib-olla isegi peaksime olema, vähemasti peaksime üritama seda olla. Konverentsil, kus ma loodan teiega kohtuda, hakatakse seda ka arutama. See on konverentsi ühe arutlusringi teema 25. ja ka 24. novembril, kui me alustame, muide, Riigikogu ning Läti ja Leedu parlamendi esimeeste arutlusringiga, kes pakuvad visioone selsamal teemal. Ma loodan, et me jõuame täiesti uute ideedeni ja Eesti näitab, et ta on liidriks olemiseks võimaline. Milles siin küsimus on? Me tegime selles küsitluses ka katse, et näha, mida inimesed mõtlevad. Kas inimesed peavad oma Balti naabreid oluliseks? Küsitlus näitas väga suurt erinevust. Eestis on esimese nelja tähtsama riigi hulgas Põhjamaad ja Venemaa, Lätis on esimese nelja tähtsama riigi hulgas Venemaa, Eesti ja Leedu ning Leedus on Venemaa, Saksamaa, siis tuleb Läti ning Põhjamaad on kõige taga. Tähendab, me oleme tõesti sild, Baltoscandia sild. Samas see, et Lätis ja Leedus on rahva hulgas Eesti väga kõrgelt hinnatud, näitab, et meil on potentsiaali olla eestvedaja, luua oma ideid jne. See, et meie vahel on konkurents ja et meie vahel on ka teatud väikseid kismasid ja kraaklemisi, ei peaks takistama seda, et me raskel hetkel näeme – ja rasked hetked on ilmselt sagedasemad kui kerged hetked –, et koostööst on rohkem kasu kui konkurentsist. Ma arvan, et katse luua neid koostöötsenaariume, mis on toodud viimases peatükis, ju näitab, et igal juhul on koostööst kasu. Kõige suurem kasu on muidugi siis, kui Euroopa ise tervikuna areneb suurema integratsiooni suunas. Aga igal juhul, kui me räägime meie turu väiksusest, meie inimkapitali väiksusest, kui me räägime kõikidest nendest skaalaefektidest, siis mida rohkem me suudame siin infrastruktuuri arendades ja koostööd arendades Balti ühisruumi edendada, seda rohkem on meil võimalusi ühes või teises lõigus näidata, et see skaala on tegelikult laiem.

Aseesimees Jüri Ratas

Aare Heinvee, palun!

Aare Heinvee

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Aruandes on piisavalt põhjalikult käsitletud erinevaid sotsiaalarühmi, kuid vähem on puudutatud Eesti regionaalarengut. Samas on ülemaailmne suundumus linnastumisele. Kas Eesti inimarengu huvides oleks sellele suundumusele järele anda ja seda isegi soodustada? Mis oleks Eesti tee regionaalpoliitilises mõttes?

Marju Lauristin

Austatud küsija! Vastus sellele küsimusele leidub möödunud aasta aruandes, mis oli väga paljus pühendatud regionaalarengutele. Vastus oli täiesti ühene: Eestile ei ole kasulik ühe keskusega mudel. Eesti peaks püüdma ikkagi saavutada tasakaalustatud arengut, teadlikult arendades ka kaugemaid piirkondi, kindlasti säilitades kahe keskuse mudelit, mis praegu eksisteerib, Tallinn ja Tartu ning kõik, mis seal ümber on, aga vaadates ka laiemalt ida-lääne suunas, Narva, Pärnu jne. Ühesõnaga, et meil ei tekiks linnriigiefekti, mis tõmbab ääremaad tühjaks ja tegelikult vähendab arengupotentsiaali. See vastus oli eelmisel aastal selgesti antud. Kindlasti on see meeskond, kes inimarengu aruannet teeb, selle vastuse juurde jäänud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu! Austatud ettekandja! Tänu selle suure töö eest! Minu küsimus puudutab ühte väikest osa ehk eluea pikenemise positiivset trendi. Mainisite sportlikku eluviisi, tervist ja sotsiaalpoliitikat. Teadaolevalt on vaadeldud perioodi jooksul sadu kordi vähenenud õnnetussurmade arv. Siin on olnud oluline politsei ja päästetöötajate suur panus. Riigikaitseküsimus kukkus läbi, aga minu küsimus on see: kas sotsiaalpoliitika kõrval saaks ka julgeolekupoliitika kohta paar sooja sõna?

Marju Lauristin

Mis puudutab surmapõhjust ja eluea pikenemist, siis selle ma lihtsalt unustasin nimetamata. Kui me räägime sellest, kas on midagi, mida me saame kiita, kus tõesti poliitika on andnud tulemusi, mitte ainult aeg ja elu pole muutusi kaasa toonud, siis on mitu sellist näi-

det. Tiigrihüppe programm on see näide, kus oli olemas poliitiline tahe ja me tegime ära midagi, mis annab meile pikalt dividendi. Kindlasti on selline näide ka poliitika, mis on toonud kaasa liiklussurmade vähendamise. Õnnetuste vähendamiseks on tegelikult vähem tehtud. Kui me vaatame tuleõnnetusi, kui me vaatame tööõnnetusi jne, siis see on praegu niisugune ala, kus me pole jõudnud sinna, kuhu tegelikult oleksime võinud jõuda. Aga liiklussurmade vähenemine on väga positiivne. Üks asi, millest oli eelmisel aastal rohkem juttu, on alkohol. Alkoholisurmad on väga-väga tõsine probleem. Kõik, mida me teeme alkoholismi vähendamiseks, pikendab ka eluiga. Mis aga puudutab sisejulgeoleku teema sissetoomist, õigemini, sedasama turvalisust, siis meil oli minister Pomerantsiga, kui tema oli minister, niisugune jutt ja kokkulepe, et me peaksime selle teema inimarengu aruandesse võtma, sest siseturvalisus, see, kui julge on inimesel ka omaenda kodus elada, on kindlasti inimarengu, heaolu ja elukvaliteedi küsimus. Nii et see kindlasti ühes aruandes tuleb.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peatoimetaja ja professor Marju Lauristin! Ma tänan teid teie ettekande eest, teie töö eest ja loomulikult ka vastuste eest! Aitäh teile!

Marju Lauristin

Aitäh Riigikogule!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli "Eesti inimarengu aruande 2010/2011" toimetaja Mati Heidmetsa!

Mati Heidmets

[Ettekande slaidid on lisatud kõite lõppu.]

Austatud Riigikogu liikmed! Head külalised! Inimarengu aruande hariduspeatükk räägib Eesti, Läti ja Leedu haridussektoris viimase 20 aasta jooksul toimunud muutustest. Haridus on üks eluvaldkond, kus kõik Balti riigid näevad muu maailmaga võrreldes suhteliselt head välja, eriti hea näeb välja Eesti. Me teame, et Eesti on mitme haridusnäitaja poolest jõudnud maailma absoluutsesse tippu. Sellele osutab nii meie positsioon ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, vabandust! Head ametikaaslased! Võtan juhataja kolmeminutilise vaheaja. Loodan, et me saame siis esitluse ka infotehnoloogiliselt korda. Ma usun, et nii on mugavam nii kuulajatele kui ka ettekandjale. Istung jätkub kell 11.17.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, külalised, austatud ettekandja! Juhataja vaheaeg on läbi. Meie infotehnoloogilised probleemid on saanud lahenduse, kindlasti ka tuginedes "Tiigrihüppel". Nii et jätkame ettekannet. Palun!

Mati Heidmets

Aitäh! Nagu me juba eelmisest ettekandest kuulsime, on Eesti mitme haridusnäitaja poolest jõudnud maailma tippu. Sellest räägivad nii inimarengu indeksi hariduskomponent kui ka meile kõigile teadaolevad PISA uuringu tulemused või OECD analüüsid. Ma arvan, et see, et me hariduses sellisel positsioonil oleme, on saavutus, mille üle me ei oska piisaval määral uhkust tunda, kuigi juba võiksim. Kui majanduses, tervishoius või sotsiaalse turvalisuse kindlustamisel on Eesti sihiks, nagu me täna oleme ka rääkinud, arenenud maailmale järeljõudmine, siis hariduses on ülesanded teistsugused. Selleks ülesandeks on ennekõike jätkusuutlikkuse tagamine ja haridussektori arengu pidurite mahavõtmine. Paljudes küsimustes meil lihtsalt ei ole kuhugi järele jõuda, sest me oleme juba hästi kaugemale jõudnud.

Kuigi Eesti mitmed keskmised haridusnäitajad on ilusad, peituvad väga sageli nende taga selged pudelikaelad ja suur sisemine ebaühtlus. Ma ei hakka hariduspeatükki ümber jutustama, vaid toon 2011. aasta inimarengu aruandele toetudes välja kolm Eesti hariduse praegust murevaldkonda. Teen ka mõningaid osutusi ja vihjeid sellele, mis võiks olla nende murede lahendus.

Esimene ja aruandes suurt tähelepanu leidnud teema on alaharitud ühiskonnakihi kujunemine. Eesti keskmiste näitajate taustal paistab ebameeldivalt silma asjaolu, et juba palju aastaid ei sisene *ca* seitsmendik Eesti noorest põlvkonnast piltlikult öeldes tänapäeva. Need on need noored, kes ei jõua kaugemale põhiharidusest või ei omanda isegi põhiharidust.

See teema on üleval kogu Euroopas. Euroopa Liidus on selleks välja mõeldud eraldi termin – *early leavers* ehk varajased haridusest lahkujad. Jutt on noortest, kes ei ole hariduslikus mõttes ette valmistatud 21. sajandi eluks. Need on noored, kes jäävad pidama haridustee kõige madalamale astmele. Paraku on see ka see seltskond, kellega täienevad töötute ja kõrvalejääjate, heidikute read. Need on inimesed, kellel sageli on probleeme perekonna loomisega ning kes on alati alkoholile ja meelemürkidele. Mõned on hakanud seda seltskonda nimetama hariduslikuks lumpeniks. Me näeme, et Eesti kasvava põlvkonna hulgas on see seltskond märkimisväärselt suur. Paraku on nii, et alaharitud hulgas domineerivad poisid. Võib arvata, et just siit saab alguse Eesti hariduse sooline kallutatus, mis kõrghariduses jõuab olukorrani, kus iga 100 Eestis kõrghariduse omandanud mehe kohta tuleb 250 sama haridustasemega naist. Selle kahe ja poole kordse erinevusega oleme Euroopa Liidu tšempionid. Aga paraku on see vist selline esikoht, mille üle ei peaks väga suurt rõõmu tundma. Meeste ja naiste rõhutatult suur hariduslik lõhe tekitab paratamatult pingeid nii tööturul kui ka näiteks perekonnaelus. Järjest rohkem on Eestis perekondi, kus naisel on palju parem haridus kui mehel. See olukord paneb küsima, mida saaksime ette võtta, kas see on paratamatus või on siin võimalik mingisuguseid samme astuda.

Ühe lahendustee pakub välja hiljuti Eesti Koostöö Kogu eestvõtmisel koostatud ja haridusministeeriumile üle antud Eesti uue haridusstrateegia projekt. See pole strateegia ise, seda veel ei ole, see on projekt. Seal ettepandu sisuks on koolihariduse vaatevälja ja hindamisaluste oluline laiendamine, seda eriti põhikoolis, mis tähendab erinevate andekustüüpide väärtustamist ja tunnustamist. Selle arusaama kohaselt ei ole tubli õpilane ainult see, kes õpitud nõuetekohaselt üles ütleb, vaid tubli võib olla väga erineval viisil. Tavapärase standardi kõrvale peaksid mahtuma eri tüüpi head õpilased, näiteks need poisid, kelle tublidus väljendub spordis, tehnikahuvis või arvuti uurimises, mitte ainult õpiülesannete heas ülesütlemises. Selline avaram pilt aitaks suurendada koolihuvi ja hoiaks ehk kinni nii mõnegi potentsiaalselt varajase lahkuja. Selline lähenemine eeldab kindlasti ka koolide töö hindamise aluste laiendamist, liikumist pelgalt

riigieksamite tulemuste oluliseks pidamiseks palju mitmekesisemate näitajate suunas. Kord aastas rõõmustavad meid riigieksamite tulemuste pingeread. Sinna kõrvale võiksid ilmuda teistsugused järjestused, kus koole võrreldakse õpilaste loominguulise, stressitaseme, võibolla ka õpetajate tööga rahulolu järgi. Sellise mõtteviisi, et hea saab olla mitmel viisil, juurutamine kooliellu ja ka hindamisse võiks olla üks väike võti alaharitud probleemile lahenduse leidmisel.

Teine suur küsimuste ring, mida aruanne käsitleb ja mis on Eesti ühiskonnas teravalt üleval, on küsimus õpetajate positsioonist Eesti ühiskonnas. Olukord on paradoksaalne. Ühelt poolt on Eesti õpetajate töö tulemused ühed maailma tublimad, sellest räägivad meile kaks järjestikust PISA uuringut. Teiselt poolt on õpetajad sunnitud omaenda riigivõimuga aeg-ajalt suhtlema demonstratsioonide ja plakatite keeles. Midagi on siin valesti. Inimarengu aruanne kirjeldab meile veel kord juba teadaolevat pilti Eesti koolist, mis suures osas toetub pika staažiga naisõpetajatele, kelle tööd väärtustatakse ka suhtes rahvusliku rikkusega tagasihoidlikult. Tundub, et õpetajateema on Eesti ühiskonnas piisavalt küps praktiliste sammude astumiseks. Eesti õpetajale ühiskonnas väärrika positsiooni kindlustamine ei tähenda ainult palgaküsimuse lahendamist, kuigi palk on väga tähtis. See on asi, mis nõuab märksa laiemat pingutust. Jällegi on mitmed asjakohased sammud kirjas sellesamas haridusstrateegia projektis. Järelikult on see hea dokument. Lühidalt kokkuvõetult pakutakse strateegias õpetajate tegelikku tööpanust arvestavat palgataset koos arengut motiveeriva palgasüsteemiga ja ebavõrdsuse kaotamisega õpetajate töötasustamisel eri omavalitsustes, mis on ju fakt. Samuti on oluline õpetaja elukutse avamine n-ö kõrvalt tulijatele, aga ka ülikoolide selge vastutus õpetajakoolituse arendamise eest koos õpetajakoolituse n-ö valdkonnakoefitsiendi suurendamisega, mis on ammu ajale jalgu jäänud. Ei või unustada ka õppejõude. Ülikoolides, ma arvan, me oleme kaldunud liiga sinna poole, et me eeldame, et kui inimene on hea teadlane, siis ta on ka hea õpetaja. Tõenäoliselt on ülikoolides aeg samavõrra teadustööga väärtustada ka pedagoogilist meisterlikkust. Praktilise sammuna võiks soomlaste eeskujul teaduse tippkeskuste kõr-

vale hakata kujundama ka parimaid õppemeetodeid ja õpetamisvõtteid arendavaid n-ö ülikooliõppe tippkeskusi. Õpetaja positsioon Eesti ühiskonnas tuleks vastavusse viia selle positsiooniga, kuhu õpetaja töö tulemused on Eesti hariduse maailmas viinud. Nende kahe asja vahel on suured käärid.

Kolmas tõsine teema on kõrgharidus, õigmini, juurdepääs kõrgharidusele ja kõrghariduse kvaliteet. Inimarengu aruanne peegeldab kolme riigi kõrgharidussektoris 20 aasta jooksul toimunud muutusi, mis osutavad, et 1990. aastate ülevoolav vabadus Eestis, Lätis ja Leedus on samm-sammult asendunud oluliselt ratsionaalsema elukorraldusega. See paisab hästi välja, kui me võrdleme kõrgharidust pakuvate õppeasutuste arvu ja selle muutumist viimase 20 aasta jooksul. Sellelt pildilt on näha, et aastal 2001 oli Eesti Baltikumi tšempion 49 kõrgkooliga, aga tänaseks on siin toimunud olulised muutused. Me oleme jõudnud kõrgkoolide üldarvuga 30 piirile, kusjuures ülikoole on Eestisse jäänud vaid seitse. Eesti kõrgharidusmaastik on mõne jaoks võib-olla isegi märkamatu viimase kümne aasta jooksul oluliselt korrastunud, mis on omakorda suurendanud õppurite ja ka kogu ühiskonna kindlustunnet pakutava õppe kvaliteedis. See protsess jätkub seoses üleminekuhindamisega. Ma usun, et käesoleva kümnendi lõpuks me jõuame Eestile igati sobiva kõrghariduspildini. Kui aga võrrelda meid heade lõunanaabritega, siis nemad on selles staadiumis, et neil asutatakse igal aastal paar uut ülikooli või kõrgkooli juurde. Nad on veel kasvuperioodis.

Teine kõrgharidusega seotud kuum teema on tasuta või tasuline kõrgharidus. Sellelt pildilt on näha, kuidas kolm riiki on selles osas käitunud. Eesti puhul võib siit näha sellist õrna tendentsi, et tasuta õppekohtadel õppivate noorte osakaal on hakanud tasapisi suurenema. Kuigi kindlasti ei ole õiglane ega arengut toetav praegune seis, kui pooled õpivad tasuta kohtadel ja pooled maksavad kogu õppe eest ise. Samas arvan, et praegu Riigikogu menetluses olev eelnõu, n-ö tasuta õppe eelnõu, mille sisu on tasulise õppe lihtviisiline ärakeelamine, ei ole lahendus. Seda tüüpi sammudel on paraku hästi palju määramatuid kõrvalmõjusid, mis muudavad kogu ettevõtmise natukene hüppeks tundmatusse. Hariduses, ma arvan, ei ole pimesi vette hüppamine hea mõte. Isiklik

kommentaar siia kõrvale. Vaadates Eesti haridussektori lähiaja rahavajadust, alates õpetajate palgast kuni näiteks koolivõrgu korrastamisega paratamatult kaasnevate kulutusteni, tundub mulle, et üliõpilaskonna totaalne vabastamine õppekulude katmisest käib praegu Eestile paraku üle jõu. Ehk tasuks läbi arutada ka mudel, et kõik Eesti üliõpilased kataksid mingi osa oma õppekuludest, et ei oleks enam mustvalget jaotust, et mina maksan kõik ja sina mitte midagi, vaid õppurite panus jaotuks ühtlaselt. Lisaks peaksid loomulikult olema stipendiumid majanduslikult kehvemates oludes õppijatele ning eriti nõutud erialade tuderijatele. Ka sellisel juhul on võimalik liikuda ju tasuta kõrghariduse suunas, siis tähendab see liikumine lihtsalt õppurite ühise panuse vähendamist ning maksumaksja osa suurendamist meie riigi ja majanduse võimaluste kohaselt.

Veel kord: rahvusvahelises võrdluses paisab Eesti haridus hästi välja, mida kaugemalt vaatad, seda ilusam. Paraku tundub üha rohkem, et head tulemused saavutatakse sageli Eesti lasteaia- ja kooliõpetajate ning õppejõudude missioonitundele tuginedes, nende tervise ja eraelu arvel. See ei ole jätkusuutlik, siin on vaja muutust, arvestades muu hulgas hariduse erilist rolli väikerahva püsijäämisel ja edenemisel. See muutus ei tähenda üksikuid elegantseid hüppeid, vaid püsivat ja tasakaalukat arendustööd, eriti valdkondades, kus vajadus muutuste järele on küps ja nende muutuste taga on Eesti ühiskonna olulise osa mõistmine ja toetus. Ma usun, et inimarengu aruandes välja toodud kolm teemat – alahariduse ühiskonnakiht, õpetajate positsioon ning kõrghariduse kvaliteet ja juurdepääs kõrgharidusele – on küpseks saanud ja ootavad tegusid, nagu on küps ka vajadus Eesti koolivõrku korrastada. See ei tähenda, kuigi sellist arvamust võib aegajalt meedias kuulda, gümnaasiumide arvu vähendamist. Ma arvan, et selle sisu on tegelikult kodulähedaste ja väarikate põhikoolide korraliku üle-eestilise võrgu kujundamine ja gümnaasiumihariduse koondamine keskustesse, kus hariduse kvaliteet on igal juhul tagatud.

Loodetavasti on küpsemas ka arusaam, et odavat head haridust ei ole olemas. Kui on, siis ajutiselt ja kellegi arvel. Vajadus mitme olulise muudatuse järele Eesti hariduses on piisavalt küpseks saanud, seda kajastab ka inimarengu

aruanne. Need muudatused tuleb ellu viia, milleks ma meile kõigile edu soovin! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Ma tänan teid! Teile tahetakse usinasti küsimusi esitada. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Mina, nagu ikka, küsin koolide õppekeele kohta. Ma lugesin inimaruaude selle peatüki põhjalikult läbi ja sain tõestuse sellele, et Lätis justkui ei ole üleminek lätikeelsele õppele halvasti mõjutanud teadmiste kvaliteeti, ütleme nii. Kuigi ka siin on öeldud, et keegi täpselt ei tea, kas nad ikka õpivad läti keeles või mitte. Eestis me teame täpselt, et kui üleminek toimub, siis õpitakse eesti keeles. Ka Katrin Kello ja Anu Masso on seda meelt, et üleminek gümnaasiumiastmes eesti keelele ei lahenda tegelikult keeleprobleemi, sest kõik lihtsalt ei pääse gümnaasiumisse eesti keeles õppima. Mida te arvate, kas see lõhe, mis ilmselt on juba praegu väga selge, on meile ohtlik, kui põhiharidusega vene noored jäävadki põhiharidusega vene noorteks?

Mati Heidmets

Siin oli mitu küsimust. Kõigepealt, Läti kogemus. See on minu mulje järgi kahetine. Ametlikult esitatakse seda kui toimunud üleminekut ja pingete mahavõtmist ning tundub, et kõik on hästi. Kui rääkida n-ö mitteametlikult, näiteks nende Läti autoritega, kes osalesid aruande kirjutamises, siis nemad väljendasid tõsist kahtlust, kas see üleminek on tegelikult üleminek või toimub klassiruumis kõik nii nagu ennegi ja lihtsalt on kirja pandud, et on mindud läti keelele üle. Ma arvan, et Eestis sellist formaalset üleminekut kindlasti ei peaks tegema, aga minu veendumuse järgi peaks sisuline üleminek toimuma. Kui see ei ole piisavalt ette valmistatud, siis tuleb see ette valmistada, kui ei ole küllalt õpetajaid, siis tuleb õpetajad leida ja neid ette valmistada, aga pöörata kogu masinavärk ümber ja öelda, et hakkame hoopis lasteaiast peale, ma arvan, ei oleks tänase päeva seisuga tark tegu. Loomulikult, kõige paremini õpitakse keelt väikelapses, mis paistab välja ka sellest, et neil vene noortel, kes on käinud eesti lasteaias, edaspidi

keelega probleeme ei ole. Nii et ma arvan, et me ei peaks oma ülemineku korraldamisel lätlastest liiga palju eeskujut võtma.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Suur aitäh hea ja huvitava kõne eest, professor! Mina küsin natuke laiemalt. Eelkõneleja professor Marju Lauristin ütles, et viimase kriisi ei võtnud oma õlule mitte Eesti riik, vaid Eesti rahvas ja vastupidi kõrgliigasse kuuluvatele riikidele, kuhu ka meie kõigest hingest pürime, töötas Eesti valitsus loosungi all "Küll kõik loksus ise paika". Selle loosungi vilju me maitseme nüüd seoses hoogsa väljarändega. Eile läbis siin saalis esimese lugemise 2012. aasta riigieelarve. Eesti Panga esindajad ja ka teised spetsialistid on juba öelnud, et seal on tulusid liiga optimistlikult arvestatud. Kui ma küsisin rahandusministri käest, mis siis saab, kui tulusid nii palju ei laeku, siis ta ütles, et eks siis hakkame uuesti palku ja sotsiaaltoetusi kärpima. Minu küsimus on: kuidas teie hindate, mis juhtub Eesti riigi arenguga, kui me hakkame uuesti kärpima õpetajate palka ja riigi muid kulutusi?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, aeg!

Mati Heidmets

Ma arvan, et õpetajate palka ei tuleks mitte kärpida, vaid tõsta. Mulle tundub, et see on üks teema, kus Eesti ühiskond on leidnud konsensuse. Nüüd on küsimus, kuidas seda tehniliselt teha, mis viisil. Kui me võrdleme eri ühiskonnagruppide palgaskaalat, siis õpetajad on tõesti Eestis sellises seisus, et neil on õigus natuke kuri olla. Nii et isegi siis, kui saabub järgmine masu, ei näe ma mingisugust põhjust ega võimalust õpetajate palka kärpima hakata. Minu soovitus kõigile siinolijatele ja ka laiemalt on mõelda, kuidas ja mis viisil saaks Eesti õpetaja palga tõsta sellisele tasemele, et see väikselgi viisil vastaks sellele, mida nad tegelikult teevad. Nende töö tulemus, nagu me rahvusvahelistest uuringutest oleme näinud, on ju väga hea.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud ettekandja! Mulle väga meeldis teie sõnavõtt see koht, kus te rääkisite, et mitmesugused anded jäävad avastamata ja tunnustamata ning see on üks põhjus, miks meie ühiskonnas on väga palju alaharitud inimesi. Minu küsimus puudutab seda, kas peale õpetajate parema motiveerimise, mis on väga oluline, ja koolivõrgu ümberkorraldamise, mis on ka oluline, peaks midagi tegema ka õppekavade, võib-olla pedagoogide ettevalmistusega, et kõik anded avastada. Leonardo da Vinci ütles sajandeid tagasi, et inimesel on vähemalt 16 annet. Meie räägime enamasti kolmest-neljast.

Mati Heidmets

Jah, loomulikult ei puuduta see mitte ainult õpetajate palka, vaid tervet haridusprotsessi. Ma arvan, et praegu juurutatava uue õppekava sisu on olulisel määral juhtimas Eesti kooli selles suunas, millest me siin täna rääkisime. Üks tähtis asi on veel. Väga sageli on nii, et sa saad seda, mida sa hindad. Kui koole ei hakata hindama mitte ainult selle järgi, kus nad riigieksamite pingereas on, vaid võetakse koolide hindamine laiemalt ette ja vaadatakse ka seda, kui palju on koolist noori välja kukkunud ja kui palju seal on väljaarendatud talente, siis hakkavad koolid sellele ka rohkem tähelepanu pöörama. Mulle tundub, et nii õpetaja töö kui ka kooli tegevuse hindamise aluste laiemaks muutmine on võib-olla võtmetähtsusega asi selle mure lahendamisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud professor Mati Heidmets! Siin saalis on sellel nädalal haridusest päris palju räägitud. Nädala alguses vastas õpetajate palkade teemal küsimustele peaminister Andrus Ansip. Peaminister Ansipil on ikka hea meel öelda, kui Eesti on mingis asjas Euroopa meister, näiteks kärpimises, aga ta rääkis meile siin sellest, et hariduskulutuste vallas ei ole meil midagi häbeneneda, sest kuigi valitsus ei kavatse õpetajate palka tõsta, on

Eesti hariduskulutuste poolest esirinnas. Ta ütles, et kui võrrelda hariduskulutusi suhtena SKT-sse, siis Eesti on Taani, Rootsi ja Küprose järel Euroopa Liidus neljandal kohal. Võtan lahti teie koostatud inimarengu aruande lehekülje 106 ja näen tabelit 4.2.13 "Haridusele suunatud avalike kulutuste osakaal SKT-st 1995, 2000, 2007". See on seesama teema, millest peaminister rääkis. Siit ma näen, et Eesti osakaal on väiksem kui Lätil ja Poolal, natuke suurem kui Leedul, väiksem kui Soomel ja Rootsil. Kes eksib?

Mati Heidmets

Et kohtumõistja olla, tuleks need kaks allikat kõrvuti panna, sest arvutamise viise on ju erinevaid. Aga ma tahan selle teema juures kommenteerida ühte küsimust. Nimelt, kui me räägime hariduskulutustest, siis me räägime sellest rahast, mis läheb haridussektorisse. Haridussektori sees see raha kuidagi jaguneb. See raha, mis makstakse õpetajate palkadeks – selle vastu vist keegi väga ei vaidle –, on Euroopa mastaabis, võrrelduna rahvusliku rikkuse ehk SKT-ga, hästi väike. Järelikult on haridussektoris mingisugused, ma ei tea, kaod. Kuskile see raha läheb. Mina ei ole leidnud head analüüsi selle kohta, kuhu see maailma üks suurimaid n-ö sisendeid lõppkokkuvõttes kaob. Ma arvan, et tõsine ülesanne on see selgeks teha. Võib-olla on põhjuseks liiga suur ehitusmaht või midagi muud. Aga selle pildi selgeks tegemine, ma arvan, aitaks meil võib-olla osaliselt õpetajate muret lahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! 20 aastaga on Eesti ühiskond teinud läbi väga suured muutused. Inimesed on muutunud palju mobiilsemaks. Peaaegu igal inimesel on mobiiltelefon, enamikus peredes on auto, suur osa inimestest kasutab internetti, inimesed liiguvad rohkem ringi. Samas on Eesti halduskorraldus, nagu peaminister mainis, jäänud 1500 aasta tagusesse aega. Mida te arvate, kas Eesti ühiskond laiemalt toetab haldusreformi, kui see toob kaasa ka koolivõrgureformi?

Mati Heidmets

Ma arvan, et toetab. Mina sellest 1500 aasta näitest ei ole väga hästi aru saanud, ma ei saa aru, mis selle mõte on. Aga mulle tundub, et see on üks teema – nii koolivõrgureform kui ka haldussuutlikkuse tagamine kõikides Eesti paikades. Sajaprotsendilist toetust ei ole ühelgi muutusel. Aga see on teema, mis on Eesti ühiskonnas piisavalt läbi räägitud ja minu hinnangul küps selleks, et hakata praktilisi samme ette valmistama.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Lugupeetud professor Heidmets! Te näitasite nii värskendavalt, et haridusvaldkonnas on võimalikud sellised variandid, kus ei kasutata sellist mustvalget skeemi, et üks variant on õige, teine on vale ja peab jäigalt ainult ühte varianti järgima, vaid vahel on tark läheneda asjale süsteemselt. Mitmest Eesti haridust käsitlevast ametlikust dokumendist käib läbi tõdemus, et Eestis on sotsiaal- ja humanitaarteadustele pööratud liiga palju tähelepanu, ja seda just nagu matemaatika ja täppisteaduste arvel. Me oleme lugenud toredaid uuringuid, kust haridusministeeriumi palvel oli humanitaarpool kui ebaoluline välja jäetud. Marju Lauristin püüdis seda asja natuke tasakaalustada ja rääkis, et ei olevat isegi sotsiaalteadlaste üleproduktiooni. Mina, tuletades meelde Euroopa kolleegide jutte, saan aru, et mujal Euroopa riikides peetakse ka ajalugu riigi atribuudiks, ja tunnistan, et meil ei jätku selle ülesande kvaliteetseks täitmiseks ressursse. Kas te olete nõus selle üldlevinud skeemiga, et haridusvaldkonnas tuleks tekki üksteise pealt rohkem ära kiskuda, või tuleks teie arvates see tekk suuremaks kududa?

Mati Heidmets

Kui me räägime kõrgharidusest, siis ma arvan, et praegu on tekk küllalt suur. Tõesti, on palju räägitud, et Eesti haridus on kaldus pehmete erialade suunas ja insenere ei ole piisavalt. Mina soovitan kõigil neil rääkijatel võtta lahti haridusministeeriumi koduleht. Seal on üleval üks tabel, kus võrreldakse Euroopa Liidu riike selle järgi, milline on õppevaldkonnade lõpetajate arvu proportsioon ehk kui

suure osa moodustavad ühiskonnateaduste, humanitaarteaduste, tehnikateaduste, loodusteaduste erialade lõpetajad. Vaadake seda tabelit. Seal on sees ka Eesti andmed nii meie lõpetajate kui ka riikliku koolitustellimuse kohta. Sealt on võimalik välja lugeda, et kõrgharidusega spetsialistide erialane jaotumine või proportsioon vastab meil täpselt Euroopa Liidu keskmisele, see pole kuskile kaldus. Kui keegi räägib, et on kaldus, siis tuleks selle kohta mingisugused andmed esitada. See jutt on siamaani käinud suures osas sellises laadis, et "mulle nii tundub, mulle üks tööstur rääkis". Ma arvan, et selliseid väiteid ei saa tõsiselt võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Vastates varasemale küsimusele, ütlesite, et teie arvates on õpetajatel praegu õigus riigi peale pisut kuri olla, ja arvasite lootusrikkalt, et ühiskonnas valitseb konsensus, et õpetajate palka on vaja tõsta. Siin saalis seda konsensust ei näe. Sõnades on kindlasti kõik valmis kinnitama, et jah, õpetajate palk on väike ja see võiks olla suurem. Aga kui me vaatame näiteks järgmise aasta riigieelarvet, siis näeme, et mitmed kulutused suurenevad valitsuse esitatud eelnõus märkimisväärselt, kuid õpetajate palk ei ole nende hulgas. See tähendab, et tegelikult siin saalis konsensust ei ole. Mis on teie arvates selle põhjus, et ühiskondlik konsensus ei ole kuidagi jõudnud rahvaesindajate sekka?

Mati Heidmets

Tõenäoliselt ei räägi rahvas oma esindajatega küllalt nõudlikult. Mina sain siin rääkida oma muljest, milline on Eestis praegu aktsepteeritud hoiak. Ma arvan, et õpetajate palk on see teema, kus konsensus on olemas. Kui me praegu mingisuguse küsitluse teeksime, siis saaksime väga selge pildi, et see on tähtis probleem, mis tuleb lahendada. Eks siis tuleks rahvaesindajatel see teema võib-olla uuesti läbi mõelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh, austatud ettekandja, hea ettekande eest ning samuti väga põhjaliku ja avatud diskussiooni eest, mis toimus samal teemal kultuurikomisjonis! Mul on üks lihtne küsimus selle aruande koostamise metoodika kohta. Te olete ka täna mitu korda maininud varajase haridusliku, ütleme, hoolivuse tähtsust. Kui me räägime kõrgkoolide, rakendus- ja kutseõppeasutuste õppejõudude ja õpetajatega, siis nad ütlevad, et nad peavad suures mahus tegema seda tööd, mis on jäänud tegemata eelmises kooliastmes. Nii me jõuame põhikooli välja, kus öeldakse, et nemad peavad parandama laste sotsiaalseid oskusi ja füüsilist arengut, mida võib-olla oleks tulnud teha juba lasteaias. Samas aruande hariduse osa alusharidust ei puuduta. Kas see oli teadlik valik, kas läks juhuslikult nii või millest see tulenes?

Mati Heidmets

Aruande struktuur tulenes paraku märkimisväärses osas ka sellest, milliseid võrreldavaid andmeid oli kolmes riigis võimalik kätte saada. Alusharidus oli üks teema, kus me võib-olla ei olnud Läti ja Leedu kolleegidega samaväärselt andmetega varustatud. Seetõttu tehti otsus, et me seda teemat siinkohal ei puuduta.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun anda mikrofon Tarmo Tammele, kelle nimi millegipärast ekraanilt ära kadus!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud professor! Täna väga sisuka ettekande eest! Minu küsimus käsitleb tasuta kõrgharidust. Ühe erakonna valimislubadus oli tasuta kõrgharidus. Kas te peate reaalseks, et seda lubadust on võimalik järgmise kolme aasta jooksul täita?

Mati Heidmets

Kõiki asju on võimalik teha. Tasuta kõrghariduse lubadust on võimalik täita ka nii, et alles jääb ainult see osa kõrgharidusest, mis juba praegu on tasuta. Kas see on Eesti arengu jaoks mõistlik ja kasulik, selles ma kahtlen. Ma arvan, et see toob kaasa mitmeid kõrvalmõjusid, mida on meedias piisavalt arutatud, tekib surve minna üle ingliskeelsele õppele, tekib surve minna välismaale õppima. Mina arvan, et iseenesest on see väga hea siht, kui

ühiskond tahab oma noorele põlvkonnale pakuda haridust, mille eest ei pea eraldi maksma hakkama. Eestis ei saa minu arusaamist mööda selleni jõuda ühe suure hüppega, see on samm-sammuline liikumine vastavalt sellele, kui palju on võimalik maksumaksja raha kõrgharidusse panustada. Kui seatakse sihiks samm-sammuline liikumine tasuta kõrghariduse suunas, siis ma arvan, et see on mõistlik. See viis, kuidas praegu teie menetluses olev eelnõu seda lahendab, ma arvan, ei ole mõistlik, sest esiteks vähendab see paratamatult juurdepääsu kõrgharidusele ja teiseks tekib ülikooli poolt vaadates terve hulk uusi situatsioone, sest teatud valdkondade õppemaht kindlasti väheneb, näiteks sotsiaalias või õigusteaduses, mis suures osas praegu tugineb tasulisele õppele. Nii et ideena on see õige, rakendusviisina, ma arvan, on seda aga liiga vähe kaalutud.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud professor! Ükskõik kellega Eesti pedagoogidest rääkida, ükskõik millisel haridustasemel see inimene õpetab, kui küsida nende 20 aasta muljete kohta, siis kohe kardetakse, et reformidest ollakse väsinud, reforme kardetakse, reformidest ollakse tüdinenud. Tõepoolest, iga minister on meil alustanud uute ekstravagantsete reformidega. Ma tahan küsida teie kokkupuudete kohta Leedu ja Läti kolleegidega seda uurimistööd tehes. Kas on olnud jutuks, kas seal on olnud areng rahulikum või on ka seal haridus olnud kogu aeg reformide tõmbetuultes?

Mati Heidmets

Ma julgen arvata, et mitte ainult hariduses pole olnud reforme, vaid kogu Eesti, Läti ja Leedu elu on viimase 20 aasta jooksul olnud üks suur reformimine. Ma arvan, et see on olnud paratamatu. Kui seda aruannet lugeda, siis on näha, et see tee, mille on Eesti, Läti ja Leedu hariduses läbi käinud, need sammud, mis on ette võetud, on olnud suhteliselt sarnased. Siin ei saa öelda, et üks on reforminud, aga teine ei ole reforminud. Eesti erinevus on tõenäoliselt selles, et Eesti reformid hariduses, võib-olla ka teistes eluvaldkondades on olnud järjekindlamad ja ka n-ö lõpuleviidumad. Lätis

on terve hulk asju veel pooleli. Ma ei usu, et haridus saaks olla selline eluvaldkond, kus me saaksime öelda, et see sektor on meil valmis saanud ja nüüd me elame 20 aastat rahulikku elu. Paratamatult käib arenguga kaasas uuene-mine. Ma ei arva, et seda hariduses või ka kuskil mujal peaks väga dramaatiliselt võtma. Muutused on tänapäeva maailma paratamatu osa.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud professor! Hariduse peatükis te mainite, et koolivõrgu optimeerimisel peame lähtuma põhimõttest, et algkool oleks kodukoha lähedal. Haridusministeeriumi andmetel on iseseisvusperioodil suletud seitse keskkooli ja üle 80 algkooli. Me oleme midagi valesti teinud. Kuidas sellest välja tulla? Te mainisite küsimus-tele vastates, et haldusreform on hädavajalik, me peame selle ära tegema. Eelmine ettekand-ja professor Marju Lauristin ütles, et keskklass on meil olemas, kuid see on haavatav. Mina arvan, et suur osa meie keskklassist on Soomes, nad kas käivad seal tööl või elavad seal. Lätis suurenes peale haldusreformi väljaränne. Mida te arvate, kas see on meie keskklassile ohtlik?

Mati Heidmets

Ma ei usu, et haldusreform iseenesest ohtlik oleks. Ma arvan, et see viis, kuidas ühte või teist asja tehakse, võib olla rohkem või vähem ohtlik. Mis puudutab koolide sulgemist, siis see ei ole ju haldusreformi osa olnud, see on ikkagi peegeldanud elanike liikumist. Kui mingisugused külad ja piirkonnad jäävad nii tüh-jaks, et seal ei ole võimalik kooli pidada, siis kooli lihtsalt sellepärast pidada, et see on seal alati olnud, ei ole kindlasti mõistlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Teatavasti on 32% Eesti täiskasvanutest ilma eri- ja kutsehariduseta, mis on kindlasti suur probleem nii üldiselt inimvara seisukohast kui ka

majanduse konkurentsivõime parandamise sei-sukohast. Mida peaks teie arvates tegema, et nende inimeste arvu vähendada, ja kuidas te hindate riigi seniseid meetmeid selles vallas?

Mati Heidmets

Ühest meetmete paketist oli tegelikult na-tukene juttu. Selle 32% sees on ju kõik need, keda siin enne sai alaharitudeks nimetatud, ehk need inimesed, kes piirduvad kas põhiharidu-sega või üritavad põhiharidusest edasi minna, aga ei suuda kooli lõpetada. Mulle tundub, et kui see fookusesse võtta, siis see aitaks seda 32% väiksemaks muuta. Kindlasti on teine tee kutseharidussektori atraktiivsuse ja ka õpetuse kvaliteedi parandamine. Selle 32% hulgas on päris palju neid, kes tegelikult võiksid mingi-sugust kutseõpet saada ja selle kaudu oma konkurentsivõimet tööturul parandada. Nii et see 32% on üks suur mure. Haridusstrateegias on selle kohta mitmeid ettepanekuid, mis võik-sid aidata seda probleemi lahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea toimetaja, austatud professor Mati Heidmets! Ma tänan teid südamest ettekande ja vastuste eest! Ma palun ettekandeks Riigi-kogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Väga austatud aruande koostajad ja esitajad! Õigete otsuste ja neist lähtuva edu eeldus ja alus on põhjalik ja adekvaatne informatsioon, eneseanalüüs ning olukorra hinnang. Sellest tulenevalt on "Eesti inimarengu aruanne 2010/2011" erakordselt väärtuslik ettevõtmine ja dokument. Meil, otsuste tegijatel, on kõik põhjused tänada ja tunnustada aruande koosta-jaid. See on silmapaistev teaduslik ja praktili-selt kasulik töö.

Põhiseaduskomisjonil koos sotsiaalkomisjo-niga oli meeldiv võimalus kuulata aruande koostajaid ja nende esindajaid oma 18. oktoob-ri istungil. Komisjoni ees olid selgitusi jaga-mas peatoimetaja Marju Lauristin, Eesti Aren-gufondi esindaja Raivo Vare ja Eesti Koostöö Kogust Peep Mühls. Komisjon leidis, et aru-anne ja seal esitatud analüüsid ning järeldused on väärtuslik enesepeegeldus ning kasulik abi-vahend edasistele sihiseadmistele. On meeldiv

tõdeda, et aruande koostajad on üldiselt jäänud realistlikuks ja enesekriitiliseks, tuues esile, et aruanne on siiski sotsioloogide ja ühiskonna-teadlaste analüüs ja nägemus, mitte riikliku poliitika programm.

Uurimus on mahukas ja teemaderikas, sest tap ei olnud võimalik komisjonide ühiskuulamisel ega ole võimalik siinses lühikeses kaasettekandes käsitleda kõiki selle külgi ja valdkondi. Aruande koostamise meetodika puhul tahan siiski eraldi esile tuua selle võrdlevat iseloomu, praegusel juhul meie ja teiste Balti saatusekaaslaste võrdlust, kuid mitte ainult. See on õige ja tarvilik, sest võrrelda saab võrreldavaid, sarnases olukorras olijaid. On südantsoojendav tõdeda, et Eesti ei paista selles võrdluses just halb välja.

Ma ei saa üle kiusatusest refereerida Marju Lauristini kokkuvõttes toodud The Economisti hinnangut Balti riikidele: "Hüvasti, Ida-Euroopa! Tere tulemast uude Põhjalasse!" Eesti koht maailma teiste riikidega võrreldes on inimarengu indeksi põhjal 34. See tähendab kuulumist väga kõrgelt arenenud riikide hulka. See on midagi, mida Eestile häda kraaksujad kindlasti näha ega teada ei taha. Kuid meeldiv enesehinnang ei tohiks meid eksitada. Tehtud on palju, kuid teha on veel küll ja küll. Meil pole põhjust Balti liiga võitmisest väga õhku täis minna. Tuleb öelda, et inimarengu aruanne on meile edasiliikumisel kasulik abimees. Nagu mõned klassikud on öelnud, küsimus ei ole selles, kuidas maailma seletada, vaid pigem selles, kuidas seda muuta.

Meie õnn ja samal ajal õnnetus on meie geopoliitiline asukoht ja väike rahvaarv. Ühest küljest on rikka, stabiilse ja arenenud Põhjala külje all asumine andnud meile võimaluse saavutada eriti Euroopa Liidu kapitali, kaupade, teenuste ja tööjõu vaba liikumise abil väga soodne arengukeskkond. Samas on see frustrerinud meid psühholoogilisel tasemel elatus-tasemete võrdluses ja tööjõu väljavoolamise osas, tekitades murepilvi meie jätkusuutlikkuse suhtes. Teisalt hoiab halb ajalooline kogemus idanaabriga meid kulutuste ja probleemide kütkes, mida paljudel teistel riikidel ei ole.

Oma asukohast me ei pääse, seega jääb üle võtta sellest võimalikult palju kasulikku. Siin on, mida ära kasutada. Tähtis on praeguses olukorras mitte ainult negatiivset näha. Meie igapäevaelus ja ka igapäevapoliitikas domineerib

tihti lõputu jutt kriisist ja ohust kestlikkusele, mida meedia heal meelel võimendab. Samas oleme oma lähiajaloo tulnud läbi kahest tõeliselt olla-või-mitte-olla-olukorrast. Ma pean silmas Teist maailmasõda ja sellele järgnenud aega ning 1980. aastate lõppu ja 1990. aastate algust. Siis oli raske, me olime piirsituatsioonis, praegu on lihtsalt ebamugavused ja probleemid.

Tuleb mainida, et mis puudutab kuritegevuse ohjeldamist, demokraatia toimimist, õiguste ja vabaduste kaitset, sündimust, tervishoiuteenuste tagamist, kodanikuühiskonna arengut, vähemuste lõimumist, võitlust korruptsiooniga, sotsiaalset turvalisust, majanduslikku toimetulekut, siis siin on Eesti inimesed positiivsemad kui meie Balti naabrid. Sotsiaalne optimism on suurem, ometi domineerib tihti hala hädast ja viletsusest. Omapärane paradoks.

Et meie inimeste rahulolu oma eluga oleks suurem, on ilmselt õige aruande koostajate soovitus muuta meie sotsiaalsüsteem rohkem vajadustepõhiseks. See võimaldaks jõuda igaüheni ning saavutada nii suuremat rahulolu ja õiglustunnet, vähendada ühiskonnas pingeid ja kontraste, ka võõrandumist oma riigist, ning teisalt kasutada riigi ressursse optimaalselt.

Aruande koostajad toovad analüüsis välja, et Eesti majandus ja ühiskond on olnud edukamad ka sellepärast, et need on olnud oma konstruktsioonilt avatumad ja liberaalsemad. Tuleb nõustuda järeldusega, et Eesti on olnud paljudes asjades järjekindlam ja stabiilsem, sealhulgas on Eestis konsolideeritud panku ja erakondade süsteemi, majanduses on oldud avatum, maksupoliitika on lihtne, läbipaistev ja järjekindel ning kokkuvõttes on Eesti atraktiivne ja innovaatiline. Eesti on makromajanduslikult määratud olema rahvusvaheline. Eesti on järginud põhiseadusliku korra ja riigivalitsemise stabiilsust. See kõik on hea ja õige, kuid me peame olema tähelepanelikud, et stabiilsus ei muutuks jäigastumiseks ja klammerdumiseks.

Siit jõuame aruande ühe olulisema järelduseni. Nimelt, veel on avatud võimaluste aken ja meil on kasutada usaldusressursse, et viia üleminekuperiood lõpule ning teha mõned vajalikud reformid, pooleliolevad reformid lõpetada või võtta ette juba tehtud reformide parandused. Siin ei pea silmas pidama mitte ainult sotsiaalsüsteemi reforme, vaid ka reforme hari-

duses ja avalikus sektoris laiemalt, sealhulgas halduses ning seda valdkonda katvas avalikus õiguses kuni põhiseaduseni välja. Arenenud, stabiilse ja enesekindla rahvana ei tohiks meile olla tabu rääkida kriitiliselt kõigest, mis meie elu puudutab ja arengudünaamikat segab või häirib. Võime ka küsida, kas mitmed hoiakud ja poliitikad, mis olid täiesti õiged ja asjakohased riikluse taastamise algfaasis, on valiidsed ka nüüd, uues olukorras.

Rahva reformisuutlikkus, ka reformitaluvus ei ole igavene ja igikestev. See on imekspanдав, kui palju on Eesti rahvas talunud. Siinkohal sügav kummardus kogu Eesti rahvale! Endaga rahul olevas stabiilses läänes midagi sellist nii lühikese aja jooksul võimalik ei oleks olnud.

Aruandes tuuakse esile, et meil, riigi valitsejail, on veel kasutada usaldusressursse, need aga, nagu ma juba ütlesin, ei ole lõpmatud ei aja ega mahu poolest. Sellest tulenevalt tuleb meil fookustada kõige olulisemale ja väärtuslikumale. Küsimus on, kuidas seda leida. Autorite arvates pole me suutnud kujundada terviklikku visiooni ja poliitikat rahvusliku kestlikkuse tagamiseks. Võib-olla võib tõesti niimoodi väita ja see on õige. Kuid siiski ei ole visioon, strateegia midagi staatilist, kord tehtud ja paika jäävat. See on, eriti praeguses maailmas, protsess, pidev analüüs, kohandumine ja arenemine. Selle üks ja väga väärtuslik osa on ju ka täna arutatav aruanne.

Kui meil kestlikkuse arengu taju poleks olemas, siis peaks küsima, kuidas me niimoodi, kobina peale, üldse nii kaugele oleme jõudnud. Vastus on, et ühiskond tuleb hoida avatud, kaitsta ja edendada demokraatiat, olla positiivne, mitte otsida vaenlasi, vaid püüda leida sõpru, hoolitseda väärtuste eest, siis leiab rahvas ka lahendused oma probleemidele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Teile on vähemalt üks küsimus. Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Marju Lauristin tuletas meile meelde, et riigi kõige suurem kapital on usaldus. Mulle jäi mulje, et hetkel on vähemalt tema sellega suhteliselt rahul, ehkki ta märkis, et usaldust on kerge kaotada, kuid äärmiselt raske taastada. Kui me nüüd tuletame meelde

neid lollakaid kobarseadusi ja ühiskonnast möödaraäkimisi, siis minu küsimus sulle kui põhiseaduskomisjoni esimehele on järgmine: kui kaugel me võiksime praegu olla usalduse kaotamisest? Ma ei mõtle siin sentimeetreid või kilomeetreid, vaid ma küsin, milline on sinu sisetunne.

Rait Maruste

Küsimuses oli vihje kobarseadustele. Need usalduskrediiti väga oluliselt ei kahjusta. See on kahetsusväärne, et me sellisel viisil oleme asju menetlenud, aga see on suhteliselt kergesti korrastatav ja see meie usalduskrediiti nii palju küll ei lõhu, minu arvates vähemalt. Ilmselt peame usalduskrediidist rääkides ikkagi silmas olulisi sotsiaalseid ja poliitilisi reforme, mis meil veel ees seisavad. Need on rasked reformid. Need tuleks läbi rääkida ja üldjuhul rahva ootustele vastavalt ka läbi viia.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Enne kui me läheme läbirääkimiste juurde, ütlen veel kord suur tänu Eesti Koostöö Kogule ja kõikidele autoritele selle suure töö eest! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Inimarengu aruande koostajad! Seekordset inimarengu aruannet on peetud Eesti suhtes positiivsemaks ja kiitvamaks kui varasemaid. Ilmselt mõjub Läti ja Eesti ning Leedu ja Eesti võrdlus meile alati nii, et meie enesetunne on sellest veidi kergitatud. Siiski ei saa mööda vaadata mitmest põhimõttelisest probleemist, mis uuest aruandest välja kooruvad. Niisiis tuleb positiivsete saavutuste kõrval, milleks on näiteks Eesti laste hea tulemus PISA uuringutes, rääkida ka medali teisest poolest ehk õpetajate madalast palgast ja nende alaväärtustatud tööpanusest.

Aruande põhjal on Eesti riigi põhiprobleem rahvastiku kokkukuivamine, mida võimendavad tervishoiu ja sotsiaalkaitse alarahastatus, sotsiaalselt ning majanduslikult läbimõttlemata töö- ning palgapoliitika, haridusmudeli sidumatus ühiskonna arenguvajadustega ning saavutamata üksmeel lõimumispoliitikas. Tõsi, ka

eelmise aasta inimarengu aruande põhihoiatus oli see, et majanduskriisi suurimaks ja korvamatuks ohuks võib saada inimvara kadu. Ilmselt peab aruande koostajatele soovima lihtsalt meeleskindlust ja jõudu, tuleb muudkui rääkida ja rääkida, kuni otsustajad kuulda võtavad. Seni ei ole Eesti riigis suudetud kujundada terviklikku poliitikat, mille eesmärk oleks rahvusliku kestlikkuse strateegiliste probleemide lahendamine. Aga see ei tähenda, et ei peaks jätkama hoiatamist ja südametunnistusele koputamist.

Oleme võtnud meetmeid, mis mõnevõrra pikendavad eluiga, kuid me pole suutnud tegelda rahvaarvu kahanemise probleemiga. Näiteks toetab praegune peretoetuste süsteem eelkõige laste sündi, aga jätab tähelepanuta, et lapse kasvades kulud märgatavalt kasvavad. Lapsetoetuse määr on jäänud 1997. aasta tasemele. See tähendab, et praegu see enam peresid ei aita. Kuigi majanduskriisi ja tööpuuduse kasvu tingimustes on laste vaesus muutunud lausa ohtlikuks, on aina enam hakanud kostma juttu, et äkki ei peaks igale koolilapsele pakku- ma tervislikku tasuta koolilõunat. Meie leiame, et laste pealt kärpimine ja kokkuhoidmine peaks olema taunitav. Rasketel aegadel peaks riik panustama pigem lastesse, sest see on rahvuse kestmise jaoks väga oluline.

Balti riikide sotsiaalpoliitikat iseloomustab siiani suhteliselt madal üldine sotsiaalkaitse tase, alafinantseeritud tööpoliitika ning pikaajaliste töötute suur osakaal. Kui universaalsed sotsiaalkindlustussüsteemid nii tervishoius, pensioni- kui ka töötuskindlustuses suutsid ühiskonda kriisi ajal tasakaalus hoida, siis inimeste turvatunnet suurendava koordineeritud töö-, palga-, ümberõppe- ja toimetulekupoliitika puudumine mõjutas paljusid oma muredega üksijäetuid n-ö jalgadega hääletama. Väljaränne on kõige intensiivsem noorte seas ja see paneb tõsiselt muretsema Eesti riigi jätkusuutlikkuse pärast. Väljarännet kannustab noorte väga suur tööpuudus, mille leevendamiseks ei ole valitsus suutnud tõhusaid meetmeid välja töötada. Väidetakse, et pikaajaline tööpuudus on paratamatu. Väidetakse, et suur tööpuudus Eestis on möödapääsmatu. Kuid Keskerakond on teinud noorte tööpoliitika tõhustamiseks mitmeid ettepanekuid, näiteks töökohtade loomise seadus või töötute noore töölevõtmisel ettevõtjatele pakutav sotsiaalmaksuvabastus.

Lisaks eelnevale teeb muret aruande tervishoiupoliitika peatükk, mis täna põhjalikumalt käsitlust ei leidnud. Ka ühiskonnas laiemalt kerkib üha teravam probleemina üles sotsiaalkindlustusega katmata inimeste arv, mis Eestis on püsinud vahemikus 5–6% kogu elanikkonnast. Euroopa põhimõtete järgi on see protsent Eesti jaoks liiga suur. Kindlustamata elanikele on tasuta kättesaadav vaid vältimatu abi elu- ohtliku seisundi ravimiseks, aga siiski tuleb nii perearstidel kui ka kohalikel omavalitsustel üha enam tegelda neile esmatasandi arstiabi osutamisega. Paraku muutuvad tervishoiuteenused üha kättesaamatumaks ka kindlustatu- tele. Näiteks selgub aruandest, et kasvab nende inimeste hulk, kelle jaoks moodustavad tervishoiukulutused ohtlikult suure osa sissetulekust. Sellele on kaasa aidanud ravimitele kehtestatud maksude tõstmine kriisiaegadel.

Palun kolm lisaminutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm lisaminutit.

Kadri Simson

Seekordne aruanne käsitleb ka Balti riikide poliitilist arengut. Eesti poliitiline stabiilsus on viinud võimu paraku üha enam valitsuskabi- netti, valitsuse soov on aga muuta parlament pelgalt kummitemplik. Seda ilmestavad mit- med väga olulised hääletused, näiteks sellel sügisel toimunud EFSF-i eelnõu hääletus Riigikogus, mis viidi läbi ilma põhjaliku parla- mentaarse aruteluta. See otsus üritati kiirusta- des läbi suruda. Keskerakonna fraktsioon oli ja on seisukohal, et nii laiaulatuslike kohustuste võtmisele oleks pidanud eelnema põhjalik, eksperte kaasav parlamentaarne arutelu. Nii olulisi otsuseid ei tehta kiirmenetluse käigus. Seetõttu tegime ettepaneku, et nii nagu täna arutatakse oluliselt tähtsa riikliku küsimusena inimarengu aruannet, peaks arutatama ka Eesti rahvusvaheliste kohustuste ja finantsmehha- nismides osalemise küsimust. Anti lubadus, et seda tehakse, aga tänaseni ei ole rahandusko- misjonist tulnud mitte mingit initsiatiivi, et see lubadus ellu viia.

Kui senini oleme põhjamaise rahvana olnud valmis majandusedu nimel tooma sotsiaalseid ohvreid, pean siin silmas kriisikärpeid, ranit- satoetuse ja matusetootuse ära kaotamist, pen- sionide tasuta kojukande kaotamist, käibemak-

su tõstmist, õppelaenu osalise kustutamise ja üliõpilastoetuste vähendamist ning palgakärpeid, siis sel nädalal parlamendi ees toimunud üle tuhande osavõtjaga meelevaldus näitas, et kärpeid enam ei taluta. Eestlased on leppinud raske majandusliku olukorraga ja pidevalt püksirihma pingutanud, aga tänaseks on olukord sellises faasis, et püksirihma augud on otsa saanud ning valitsuse edasine ignorantsus viib spetsialistid Eestist välja.

Eelmisel aastal arutasime inimarengu aruannet kuulates, kas riigi valitud teed on õiged, et saada skandinaavialikuks heaoluriigiks. Täna tuleb tõdeda, et riigile oluliste teenistujate, nagu õpetajate, arstide, politseinike ja päästetöötajate liialt madal palk, maapiirkondade mahajäämus ja arstiabi kättesaamatus ning jätkuvalt suur tööpuudus on viinud riigi arenguks vajalikud inimesed Skandinaaviasse, kus indiviidi panust väärtustatakse rohkem kui Eestis. Ma arvan, et need arutelud siin peaksid vähemalt 101-le Riigikogu liikmele panema pähe mõtte, et inimarengu jaoks oluliste probleemide lahendamise viibimine viib defitsiitse inimvara raiskamiseni ja seab lähikümneid tõesisse ohtu eesti keele ja kultuuriruumi kestlikkuse globaliseerivas maailmas. Aasta lõpul loetakse meie elanikud rahvaloendusel üle. Lätile ja Leedule tuli rahvaloenduse tulemus külma dušina. Ilmselt saab ka Eesti teada mitte väga rõõmustavaid arve, aga ehk paneb see väike ehmatus meid mõtlema, kuidas inimesi Eestisse jääma veenda ja kuidas neid tagasi kutsuda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Andres Herkeli!

Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud kolleegid! Külalised! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon kõigepealt tänab inimarengu aruande koostajaid! See on taas erakordselt vajalik ülevaade, mis on viimaste kuude jooksul ka väljaspool Riigikogu parajal määral diskussioone tekitanud. Mulle tundub, et aruande koostajad on head poliitikud, selles mõttes, et kui mõned eelmised aruanded kiskusid toonilt minoorseks ja ka poliitikkond sai seal parajal määral sageda, võib kas või meenutada regionaalse arengu

tasakaalustamatuse käsitlemist, siis praegune võrdlusfookus Läti ja Leeduga, mida me täna arutame, hellitab omakorda parajal määral meie eneseuhkust. Aga ma siiski loodan, et edaspidigi kannustab see meie tahet jõuda järele kõrgelt arenenud riikidele. Ühe pildi peal oli siin selliste riikide hulgas kujutatud ka Kreekat, mis paneb mõtlema sellele, kuidas Euroopa riikide praegune võlakriis võib lähematel aastatel mõjutada eri riikide inimarengut. Seda on põhjust kindlasti tähelepanelikult jälgida. Ehk toimub siin meie jaoks mingisugune ühtlustumine. Igal juhul on Eesti autoriteet ja positsioon eurosooni riikide hulgas toimuva segaduse taustal ootamatult kõrge. Meil on just nagu kõik korras, ainult meie inimarengu tase on madalam. Ma olen tihtipeale sellel teemal suhelnud väliskolleegeidega. Rahanduslike komplimentide vastuvõtmise kõrval tuleb tihti vastata, et jah, meil on tõesti kõik korras, aga vaadake, meie palgatase jääb teie omale olulisel määral alla, see on niisugune "väike" erinevus. Aga samas tundub, et range rahanduspoliitika on meile varem toonud dividendi ja toob ehk edaspidigi.

Ka minule avaldas selles kogumikus üsna sügavat muljet leedulase Zenonas Norkuse artikkel, mis analüüsib neid lähtepõhjust, miks Eestil on 20 aasta jooksul Lätist ja Leedust paremini läinud. Jah, kindlasti oli üks nendest põhjustest kiire erastamine, mis ei loonud väga soodsaid võimalusi korruptsiooniks, nagu juhtus mitmel pool mujal. Jah, põhjus on tasakaalustatud eelarve, ka reserveide kogumine. Reserveide puhul räägiti, et miks neid koguda, kui meil on nii paljudes valdkondades raha vaja. Aga kui saabus viimane kriis, siis olid reservid üks suuri erinevusi, mis meid lõunaabritest paremasse olukorda aetas. Reservid kulusid kriisi ületamiseks marjaks ära. Veel tuleks mainida panganduse arengut ja konsolideerumist, suuremal hulgal välisinvesteeringuid, paremini ennustatavat ja rohkem konsensusel põhinevat poliitikat. Hoolimata sellest, et ka erimeelsused on olnud suured, on otsustavatel hetkedel konsensus Eesti poliitikas valikute tegemisel siiski jälgitav olnud.

Loosungit "Plats puhtaks!" meenutatakse meil ikka pisut irooniliselt või pejoratiivselt, aga Norkus kõrvaltvaatajana, ennäe, leiab, et selle järgi tegutsemine oligi suurel määral edu alus, mis aitas meil nõukogude pärandist

kiiremini ja otsustavamalt lahti rebida, kui naabrid seda suutsid.

Ma tõstan veel esile keelepoliitika toomise sellesse ülevaatesse. Minu meelest keelepoliitikat nii põhjalikult varasemates Eestit puudutavates aruannetes ei käsitletud. Jah, on põhjust nentida, et 20 aasta jooksul on eesti keele positsioon ... Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Andres Herkel

... oluliselt paranenud, aga hoolimata sellest tuleb arvestada meie rahva väiksust ja seda, et eesti keel, nagu tegelikult ka läti ja leedu keel, on üks kõige väiksema kõnelejaskonnaga keel, millel on tänapäeva arenenud kultuurkeelee tunnused. See on positsioon, mida on alati väga raske säilitada, sest kas või eestikeelse kõrghariduse ja teaduskeelee säilimine on siin erakordselt tähtis. Ma arvan, et ohud keelele ja kultuurile on kõigi kolme riigi jaoks, hoolimata viimaste aastate positiivsusest, kõige olulisemad ohud. Siin on räägitud, kuidas Lätis on suletud kultuuriajakirju, mida Eestis õnneks tehtud ei ole. Need ohud väärivad allajoonimist madala sündimuse ja väljarände kõrval, mis on võib-olla kõige suuremad ohud.

Jah, kui Läti olukord on halvem, siis ei tohi see olla midagi, millega ennast lohutada. Vastupidi, see on meie jaoks esmane ohumärk. Ehk kui mõelda Runneli väljendile "Ei saa me läbi Lätita", siis tõlkides seda poeesia keelest poliitika keelde tähendab see tõenäoliselt seda, et iseseisev ja tugev Läti riik on tegelikult parim tagatis Eesti iseseisvusele.

Lõpetuseks tahan paari sõnaga osutada sellele, mis on meie jaoks ohuna esile toodud poliitilise arengu peatükis. Siin on juttu sellest, et Eestis on usaldusnivoo oluliselt kõrgem kui Lätis ja Leedus, aga ma tsiteerin: "Eesti näiline stabiilsus peidab endas ka nõrkusi, sealhulgas ohtu üle institutsionaliseeruda." Ma ei teagi, kas "üleinstitutionaliseerumine" on kõige täpsem ja parem märksõna, tähistamaks seda, millest sellega kaasnevalt juttu on. Juttu on sellest, et erakonnad on järjest suletumad, võim konsolideerub, meil on vähem dialoogi ja vähem ühiskonnasisest dünaamikat. Ehk siin on mingil määral juttu nendest ohtudest, millest ühel varasemal debatil, mis käsitles era-

kondade rahastamist, rääkisid Jüri Adams ja Allar Jõks. Aga ma pikemalt sellel teemal ei räägi, aeg saab ka otsa. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Austatud ettekandjad! Lubage ka sotsiaaldemokraatidel tänada teid järjekordse hea kirjapandu eest, aga ka selle targa jutu eest, mida te siit kõnepuldist rääkisite, sest seda ei juhtugi nii sageli, kui tahaks.

Iga aruandega on ju selline lugu, et need, kelle ette see tuuakse, peaksid sellest tegema mingeid järeldusi. Selle aruande puhul, mis on selles mõttes põnev, et siin on ära toodud kolme Balti riigi võrdlus, oleks ilmselt kõige rumalam järeldus see, kui torgatakse sõrmed kuskile trakside vahele, lükatakse kõht ette ja öeldakse, et vaat kui hästi meil kõik on. Kui me selle järelduse teeksime, siis kõigi eelduste kohaselt kõik need tulbad, mis selles aruandes räägivad kas või inimeste suuremast usaldusest võimu vastu, muutuksid väga lühikese aja jooksul vastupidiseks ja siis meil poleks enam millegi üle uhkust tunda. Teisisõnu: ka see aruanne peaks meid panema mõtlema, mis suunas edasi liikuda.

Ometigi tahan ka mina selle aruandega seoses nimetada kahte asja, mida üldiselt on Eestis harva mainitud. Meil on paraku nii, et kui mingid poliitilised teemad on väga kuumad, siis need on kõneaineks, ja otsused, mis sellisel hetkel langetatakse, on sageli ebapopulaarsed või kõige paremal juhul arusaamatud. Aga kui me aastate pärast vaatame nende otsuste tulemusi, siis selgub, et oi, me tegime hästi, ja ühiskond võtab seda ka kuidagi loomulikult, et mis siis on, nii peabki ju olema. Mul on hea meel selle üle, et selles aruandes on mainitud kahte sellist teemat. Üks puudutab erastamisega seonduvat, ja teine on see osa, kus on ära toodud poliitmaastiku kujunemise erinevus kolmes riigis. Ükskõik, kas me räägime Riigikogu valimise seadusest või sellest, et näiteks Eesti riik toetab demokraatiat ka riigieelarvest, need otsused, pange tähele, ei olnud need, mille peale oleks valijaskond või meedia aplodee-

rinud. Aga tänu nendele me võime öelda, et meil on vähem korrupsiooni. Me ei pea iseenest häbenema, kui me läheme mõnda meie saatusekaaslasest riiki ja küsime, et mis erakond too selline on, ja meie kolleeg teise riigi parlamendist ütleb, et see on selle ja selle häärasmehe erakond. Mul on elus olnud niisugune inetu lugu, et ma ei saanudki aru, mida mulle öeldi, sest ma püüdsin maailmavaate järgi seda teada saada. Me oleme suutnud nendest asjadest eemale hoida, aga see on juhtunud tänu nendele otsustele, mis vastuvõtmise hetkel ei olnud kindlasti populaarsed.

Vaadates meie tulpadest kõrgemate tulpade poole, on mõistlik arutleda, milliste kõrgemate tulpade poole me siis liigume. Ma palun vabandust, et ma ei kasuta nii tarku sõnu kui sotsioloogid! Aga on need siis USA heaoluühiskonna tulbad või on need Euroopa heaoluriikide tulbad? Ma tahan avaldada siirast veendumust, et minu meelest ei ole meil suurt valikut. Me oleme Euroopa riik, me oleme väike riik, me oleme piiratud ressursidega riik, kaasa arvatud piiratud inimressurssidega riik. Need tulbad, mis peaksid meile eeskujuks olema, ongi Euroopa heaoluriikide tulbad. Teise tee valimine tähendaks sisuliselt seda, et me peaksime muutma meie elu selliseks, et, ma arvan, usaldus võimulolijate ja kõikide erakondade vastu muutuks valdavalt nulliks.

Ma palun ka lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit aega juurde.

Eiki Nestor

Kui inimesele pidevalt korratakse, et igäüks on oma õnne sepp ja see ongi ainus tee õnnele, siis ta nii käitubki. Ainult et ta sepistab oma õnne kuskil mujal, mitte siin, sest seal maksakse talle sepatöö eest rohkem. See ei ole lahendus. Lahendus on see, et meie maksame oma seppadele siin sellist palka, et nad õnnelikud on. Üks tüüpiline näide vastamata küsimuste kohta ja selle kohta, et me peame inimressurssidesse rohkem panustama, on minu meelest tervishoid. Üle maailma on teada, et toodetud rikkusest suurem osa kulutatakse niikuinii inimeste tervise huvides. Me järjekindlalt, isegi näiteks valimistel, ei tekita sellel teemal debatti, jätame sellele küsimusele vastamata. Ükskõik mis valitsuskoalitsiooni üks-

kõik mis ministril on praegu sellised valikud: kas lühendada ravijärjekordi ja riskida sellega, et arstid Eestist lahkuvad, või tõsta natuke arstide palka ja pikendada ravijärjekordi. See olukord ei saa kesta lõputult, ühel hetkel tuleb astuda mingi suur samm. See on üks näide otsustamata asjade kohta.

Lõpuks lühidalt sellest, mis ohud meid minu meelest painavad. Esimene ongi otsustamatus. Tervishoiu näide on tüüpiline. Kuidagi see ju tiksub, arsti juures käia saab, muule maailmale tuuakse Eestit eeskujuks ja öeldakse, et tehke nii nagu siin, siin on kõik läbipais- tev ja õige. Aga suured küsimused on lahendamata. Teine tasand on poliitika. Me oleme harjunud hääletama ehk oleme harjunud enamusdemokraatiaga. Kas ei oleks aeg harjutada midagi muud, nimelt konsensusdemokraatiat? Kui minu kolleeg meie fraktsioonist läheb pärast meie eelnõu väljahääletamist saalist välja ja tema juurde tuleb koalitsiooni liige ja ütleb, et midagi ei ole teha, kodurahu huvides tuli see välja hääletada, siis tekib küsimus, kui kaua me hääletame välja asju, mille poolt on kolmveerand saali. See on see tasand, kuhu meist kõrgema tulbaga riigid on jõudnud, seal on rohkem arutelu, konsensust ja vähem hääletamist. Kolmas oht, mis on eriti tuntav viimasel ajal seoses Euroopas toimuvaga, on langemine nabaimetlusse. Siin on selline sisuline vastuolu, mida ei leidu mitte ainult Eestis, vaid terves Euroopas. See on integreerituse ja isoleerituse vastuolu. Siin ma küll, head sõbrad, kutsun üles kõiki poliitikuid, sõltumata erakondlikust kuuluvusest, mõtlema selge mõistusega ja olema rohkem integreerituse poolt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Haarates juhatajana sõnasabast kinni, pean ka mina minema hääletuse juurde. Ma loodan, et me näeme siin konsensuspõhist hääletust. Nimelt on tulnud põhiseaduskomisjonilt ettepanek pikendada tänast istungit päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele põhiseaduskomisjoni ettepaneku, mille sisu on järgmine: pikendada vajaduse korral istungit kuni päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 43 Riigikogu liiget, 1 on vastu, erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust.

Läheme läbirääkimistega edasi. Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Lugupeetud külalised! Mõneti ootuspäraselt on inimarengu aruande tagasipeegeldus keskendunud omajagu sellele, kas need laias laastus küllaltki positiivsed näitajad ja hinnangud Eesti kohta saavad ikka olla realistlikud, kas mitte see aruanne niisugusel kujul ja niisuguses mittepblitsistlikus, vaid akadeemiliselt rahulikus toonis, nagu see on, ei anna valitsusk koalitsioonile hoogu juurde tema väidetavaks ohjeldamatuks enesekiituseks ja rahvavaenuliku poliitika jätkamiseks, silmaklapid peas ja roosad prillid ees. Nii mõnigi kommentaator on meie häid naabreid Lätit ja Leedut halvustavalt öelnud, et aruandes on lattu seatud liiga madalale, kui Eestit võrreldakse selliste kõnnidega nagu Läti ja Leedu, kelle taustal polevatki raske pikem ja ilusam paista. Sellised reageeringud annavad märku kuidagi juba harjumuslikuks kujunenud rahvuslikust masohhisimist, millest me peaksime end ükskord ometi lahti raputama, et mitte end pidevalt seestpoolt süües ise kahjustada oma edasist tegevustahet, väljavaateid, püsijäämist ja edasist arengut.

Lugupeetud Riigikogu! Reformierakonna fraktsiooni nimel tahan kinnitada, et see fraktsioon ja erakond on piisavalt realistliku, kaine ja kriitilise mõtlemisega, selleks et mitte jääda suhtelise edu loorberitele puhkama. Me saame aru, et Eesti majandus- ja humanitaarseisundit tuleb mõõta ka laiemas kontekstis kui vaid lähinaabrid ja ajaloolised saatusekaaslased. Juhin tähelepanu sellele, et tegelikult on selle aruande taust palju avaram, kui Läti ja Leedu sissetoomise tõttu esmapilgul paistab. Kasutatud on andmeid, meetodikaid, nõudlikke indikaatoreid, mis asetavad Eesti inimarengu OECD ja teiste organisatsioonidega seotud laiemasse, väga nõudlikku konteksti.

Reformierakonnal nagu igal tõsiselt võetaval erakonnal on oma vastused ja edasised plaanid kõigi aruandes esiletoodud teemade kohta. Need vastused ja kavad peegelduvad erakonna programmis ja olulises osas ka valitsusliidu programmis ning sellel põhinevas

fraktsiooni ja valitsuse tegevuskavas. Kõigel sellel pole ajapuuduse tõttu võimalik peatuda. Toon esile kolm teemat, mis oluliselt määravad edasiliikumist ka üldises plaanis.

Esiteks, kindlasti haridus. Ma pean väga õigeaks, et seda aruannet arutades tehti üldettekande kõrval eraldi ettekanne just nimelt aruande haridust puudutava osa kohta. See on indikatiivne. Algatused haridussüsteemi uuendamiseks, et suurendada iga inimese võimalusi kujuneda iseseisva otsustus- ja tegevustahetega ning iseseisva otsustus- ja tegevusvõimega vabaks ja toimetulevaks isikuks, on Riigikogu liikmetele teada. Juba mõnedki selleteemalised eelnõud on meie menetluses. See töö käib kõige laiemas haridusavalikkusega pidevalt konsulteerides.

Lisaks sellele toon esile paar määrava tähtsusega detaili. Suurema tähelepanu pööramine ettevõtlusõppe ja karjäärinõustamise rakendamisele kõigil haridustasemeil on midagi, mida peame äärmiselt oluliseks nii haridus-, majandus-, haldus- kui ka sotsiaalpoliitiliste probleemide lahendamiseks, igas inimeses peituva loova energia vallandamiseks ning nende teadmiste, oskuste ja pädevuste kujundamiseks, mis lasevad seda energiat kõige viljakamalt rakendada ja inimesele rahulolu pakkuda.

Samuti tahame edendada ühiskonnaõpetust ja kodanikuharidust, sest vähene arusaam ühiskonna kui vabade inimeste vaba koosluse toimemehhanismidest ning iga inimese rollist ja vastutusest selles pole mitte ainult pidur rahva ja riigi elu edasisele arengule, vaid põhjustab ka inimeste oskamatus omaenda elu juhtida, sõltuvust teistest ja populistlikku manipuleeritavust.

Palun aega juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisa aega.

Paul-Eerik Rummo

Teiseks, seadusloome. See on teema, mis inimarengu aruandes eraldi peatükina ei kajastu, kuid mida taustategurina on tunda kogu aruandes, eriti muidugi 6. peatükis "Poliitiline areng". Meil siin parlamendis kui seadustandavas kogus on põhjust see aspekt põhjalikult läbi mõelda, sest just meie kui oma valitud esindajate kaudu kujundab rahvas oma elule ja arengule seadusliku vundamenti ja raamistuse,

määrab regulatsioonid, mis parimal võimalikul viisil peavad igati inimarengut soodustama, olema praktiliselt rakendatavad, mõistetavad igale terve mõistusega inimesele ning vältima liigseid piiranguid ja piasiasjade ülereguleerimist. On väga hea teada, et seadusloome põhireeglite ja tava kujundamine on praegu käimas tõsisemalt kui kunagi varem, mis muu hulgas paneb aluse kodanike ja seadusi elluviiva riigiparaadi paremale teineteisemõistmisele ja võtab maha arengut takistavat mõttetut hõõrumist. Ehkki aruandest selgub, et rahva usaldus riigivõimuinstiitutsioonide vastu on Eestis oluliselt suurem kui naabritel ja võrreldav meist palju pikema riikluse ja demokraatia kogemusega rahvastega, teame ise, et edasiminekuks on ruumi veel küllalt ja hea seadusloome tava- de väljakujundamine on üks olulisemaid suundi sellel teel.

Kolmandaks, kõik, mis puudutab kodanikuühiskonda ja mis aruandes kontsentreeritult sisaldub alapeatükis 6.5, kuid kajab samuti kaasa kogu aruandes. Reformierakonna silmis, kelle sünnidokument oli "Kodanike riigi manifest", on vabade kodanike enesealgatuse areng määrava tähtsusega. Meie programmid näevad ette süvendada kodanike teadlikkust ja edaspidigi toetada kodanikuühiskonnale omase koostöövõrgustiku kujunemist ja julgustada vabatahtlikkust kohalike kogukondade ja valdkondlike ühenduste ees seisvate igapäeva- elu probleemide jooksul lahendamisel. Just arenenud kodanikuühiskond on see, mis suudab välja kujundada optimaalse lahenduse riigi ja kohaliku halduse korraldamiseks. Koos eelnimetatud eesmärkidega – kodanikuhariduse süvendamine koolides ja laiapõhjaline arvestamine kodanike tahtega seadusloomes – seon- dub kõik kodanikuühiskonna tugevdamisele suunatu inimarengu aruandes toodud ettepane- kutega, mille arvesse võtmine on kindlaim ta- gatis, et järgmine aruanne näitab praegu esile- toodud probleemidest ja arengutakistustest ülesaamist.

Reformierakonna fraktsioon tervitab aruan- de asjalikkust ja põhjalikkust ning kindlasti kasutab aruande järeldusi oma edasise tegevuse kujundamisel. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Ene Ergma!

Ene Ergma

Lugupeetud juhataja! Mul on siin hea meel esindada iseennast, kuna kõigi fraktsioonide esindajad on juba sõna saanud. Head kollee- gid! Lugupeetud Eesti inimarengu aruande autorid! Ka minu poolt suur tänu selle töö eest! Te olete minu meelest võtnud ette väga vaja- liku analüüsi kolme Balti riigi arengu kohta viimase 20 aasta jooksul. Ma tunnistan teile ausalt üles, et kui me tavaliselt oleme püüdnud ennast võrrelda Soome, Rootsi või Taaniga, siis on see mulle alati natuke kunstlik tund- nud. Mispärast? Räägin matemaatilises keeles: kui ülesannete algtingimused on tohutult erine- vad, siis vaevalt me võime saada sama resul- taadi. Kui me vaatame, millistes tingimustes olid 20 aastat tagasi Balti riigid ja millistes Põhjala riigid, siis on selge, et see aeg on ol- nud lühikene, selleks et kõiki erinevusi tasan- dada, aga kindlasti me selles suunas liigume.

Me analüüsime nüüd kolme Balti riiki. Ka nende vahel olid teatud erinevused, kuid need ei olnud nii suured. Me võime öelda, et fak- tiliselt alustasid kõik need riigid ühelt stardi- positsioonilt. See analüüs on andnud väga palju huvitavaid järeldusi. Paljud järeldused on siin saalis juba kõlanud. Näiteks oli minu jaoks väga huvitav see, et Eesti valitud erastamis- variant oli võib-olla kõige edukam. Olles ise tulnud pesakonnast, mida nimetatakse "Hari- duse ja teadus", meeldis mulle ka põhjalik analüüs, mis on tehtud hariduse vallas. Ma olen nõus professor Lauristiniga, kellega me tasakesi omavahel rääkisime, et oleks aeg jõu- da haridusküsimustes poliitikaüleste arutelu- deni. Haridus on pika vinnaga protsess. Selle viljad ei tule nähtavale nelja aasta pärast, need tulevad nähtavale tunduvalt pikema aja pärast, aga neid otsuseid, mida me peame tegema, vajatakse varsti.

Eriti tõsised probleemid on inimeste hari- dustasemega. Ma olen mitu korda öelnud, et probleem ei ole mitte haritud naiste suur arv, millest tavaliselt püütakse rääkida, kui räägi- takse soolisest ebavõrdsusest. Meil on väga tõ- sised probleemid just harimatute noorte meeste suure hulga tõttu. 2009. aastal Tartu Ülikooli tehtud analüüs näitas, et 75% kõrgkoolilõpe- tajatest on naised, 25% on mehed. Andke an- deks, aga ka see on sooline ebavõrdsus, mis toob kaasa palju sotsiaalset ebavõrdsust. See probleem ei alga mitte kõrgkoolist, see prob-

leem algab juba väga vara, isegi mitte põhikooli viimastest klassidest, vaid juba põhikooli esimestest klassidest. Minu meelest me peame oma tähelepanu suunama sinna.

Kuid nagu ma ütlesin, mulle hariduse osa aruandes väga meeldib. Ma leidsin toreda väljakutse. Strateegias "Eesti hariduse viis väljakutset" on neljanda väljakutsena kirjas: "Hariduse tugevam seostamine teadmushiskonna ja innovaatilise majandusega. Olukord: Eesti siht on liikumine innovaatilise teadusmajanduse suunas, kohandades vastavalt ka oma majandusstruktuuri. Majanduse uuenemine eeldab haritud eestvedajaid ja tänapäevaselt ettevalmistatud tööjõudu." Siis on selgelt näidatud ... Kolm minutit juurde, palun!

Aseesimees Jüri Ratas

Lisaaeg kolm minutit.

Ene Ergma

... et tõepoolest väga suur osa, umbes kolmandik Eesti tööealisest elanikkonnast on ilma kutse- või kõrghariduseta, st ilma erialase ettevalmistuseta.

Ma arvan, et meil ei ole ettekujutust, mis see teadus- või teadmispõhine ühiskond on. Teadmispõhine ühiskond on minu meelest eksisteerinud sellest ajast peale, kui inimene Maa peale tekkis. Isad ju õpetasid poegi ja emad õpetasid tütreid. Aga mis erinevus on siin praegusel ajal tekkinud? Erinevus on see, et meie lapsed või lapselapsed õpetavad tänapäeval meid. See tähendab, et inimese teadmised ei ole küllaldased ja ta peab pidevalt juurde õppima. See on väga tõsine asi, see eluaegse õppe sündroom, mis on praegu tekkinud.

Tulen tagasi aruande juurde. Head kolleegid, kes te seal istute! Ma pean ikkagi ennast teie kolleegiks, ma olen ka professor. Mul on teile üks palve. Te peate väga tähtsaks teadmispõhist ja innovaatilist majandust, kuid miks te ei ole üldse arutanud seda, kuidas Balti riikides on toimunud teaduse reorganiseerimine, kuidas on lood innovatsiooniküsimustega? 20 aastat tagasi me alustasime väga erinevate mudelitega. Me võime võrrelda ennast idabloki maadega. Seal on tihti säilinud vana nõukogudeaegne teadussüsteem, kus akadeemilised instituudid ja ülikoolid on eraldi. Ma ootan, et tehtaks selline väga põhjalik analüüs. Ma toe-

tan seda, kui te järgmisel aastal tulete selle analüüsiga välja.

Kuna mul on veel natuke aega, siis lubage mul teha teinegi ettepanek. 20 aastat tagasi oli kindlasti erinev situatsioon ka põllumajanduses ja maaelus. Te vaatate mind ja küsite, miks ma äkitselt selliseid asju hakkam rääkima, aga mulle tundub, et ka see suund ei ole eriti hästi läbi analüüsitud. Meil on väga palju legende selle kohta, kes on põllumajanduse ära tapnud ja kes veel mida on teinud. Minu arvates oleks väga huvitav, kui me arutaksime kolme Balti riigi foonil seda küsimust, mis on toimunud maaelus ja põllumajanduses. See on jälle palve, et äkitselt te võtate käsile selle teema ja lisaks selle, mille pakkus välja Andres Herkel, nimelt kaitseprobleemid.

Nii et, head analüüsijad, ma loodan, et järgmisel aastal, kui te tulete siia uue Eesti inimarengu aruandega, siis olete ka neid küsimusi seal analüüsinud. Ma tänan teid tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ametikaaslane, Riigikogu esimees ja akadeemik! Nii. Nüüd on juhtnõõrid antud ja kõned on peetud. Sulgen läbirääkimised. Veel kord suur tänu ettekandjatele, küsijatele ja loomulikult Eesti inimarengu aruande kõikidele autoritele nii Eestist, Lätist kui ka Leedust! (Aplaus.)

Oleme päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

4. Kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (5 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Hea istungi juhataja! Lugupeetud allesjäänud kolleegid! Meil oli majanduskomisjonis menetluses kasuliku mudeli seaduse, patendi-seaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu teisele lugemisele saatmine. Esimese ja teise lugemise vahel laekus ka muudatusettepanekuid, millest enamik oli suhteliselt tehnilist laadi, vaid üks oli sisuline. See käsitles seda, et Patendiameti andmeid saaks elektrooniliselt pidada ka riigi konsolideeritud elektroonilises andmebaasis. Majanduskomisjon arutas eelnõu teisele lugemisele saatmist kahel istungil: 18. oktoobril ja 24. oktoobril. Esine-mas käisid ka Majandus- ja Kommunikat-siooniministeeriumi siseturuosakonna kvalitee-di infrastruktuuri talituse nõunik Ago Pelisaar, Patendiameti peadirektor Matti Päts ning ameti õigusosakonna juhataja Viive Kübar, kes tutvustasid neid muudatusi ja seda, kas nendega ollakse nõus või mitte. Majanduskomisjon hääletas need muudatusettepanekud läbi ja ot-sustas saata eelnõu teisele lugemisele 27. ok-toobril ehk täna, teha täiskogule ettepanek eel-nõu nr 5 teine lugemine lõpetada ja kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis teha kolmas lugemine 9. novembril ning eelnõu seadusena vastu võtta. Kõik need otsused võeti vastu konsensusel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Kas ettekandjale on küsimusi? On. Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin viisakusest ühe küsimuse, aga kuna ma tarka küsimust sel teemal küsida ei oska, siis ma küsin rumala küsimuse. Meil on peaaegu aasta aega olnud kasutusel euro. Kui kaua me veel määrame riigilõive suuruses 31 eurot ja 95 senti?

Kaja Kallas

Küsimus ongi selles, kuidas seda olukorda lahendada. Euro ei tohiks teatavasti hinda tõs-ta. Ülespoole ei tahaks ümardada, allapoole ka mitte. Ma isegi ei tea, millest lähtuvalt need summad on saadud. Kui vaadata riigilõivusea-dust üldiselt, siis riigilõiv peaks katma menet-luse kulutused. Ma eeldan, et see 31,95 eurot tuleb sellest, et see katab need kulutused täp-selt. Ma arvan nii, aga ma ei ole teinud majan-duslikku analüüsi selle kohta, kas kulutused on täpselt sellised või natuke teistsugused.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid ettekande ja vastuse eest! Kas soovitakse pidada läbirääki-misi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Alusta-me eelnõu nr 5 muudatusettepanekute läbivaa-tamist. On laekunud kaheksa muudatusette-panekut. Kõik on esitanud juhtivkomisjon, sei-sukoht on, et neid tuleks täielikult arvestada. Esimene, teine, kolmas, neljas, viies, kuues, seitsmes ja kaheksas muudatusettepanek. Ole-me muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juh-tivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu nr 5 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja neljanda päevakorrapunkti käsitle-mine on lõpetatud.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Soovin teile jõudu ja edu teie töös!

Istungi lõpp kell 12.56.

Istungi kestus 2 tundi ja 56 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 7. november 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine AS-i Eesti Raudtee nõukogu otsuste kohta (nr 43)

2. Arupärimine uute kooliõpikute kohta (nr 44)

3. Arupärimine hariduskulude toetuse kohta riigieelarves (nr 45)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud majandusminister! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu seitsmenda töönädala esmaspäevast istungit.

Austatud Riigikogu ja Peeter Kreitzbergi omaksed! 3. novembri ööl lahkus meie seast ootamatult Riigikogu liige Peeter Kreitzberg. See kurb teade jõudis meieni Hiinast, kus Peeter Kreitzberg oli visiidil koos Eesti-Hiina parlamendirühma delegatsiooniga. Ta oli valitud Riigikogu IX, X, XI ja XII koosseisu liikmeks. 1995. aastal töötas Peeter Kreitzberg haridusministrina, aastatel 2001–2005 oli ta Riigikogu aseesimees ning aastatel 2007–2011 Riigikogu kultuurikomisjoni esimees. Peeter Kreitzbergi lahkumine on suur kaotus Eesti poliitika- ja hariduselule ning meile, tema kolleegidele Riigikogus. Mälestame Peeter Kreitzbergi leinaseisakuga. (Leinaseisak.)

Head kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt kutsun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu ja esitab kaks Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, töölepingu seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste

muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Kolmandaks, Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Rahvusvahelises Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu. Neljandaks, Riigikogu otsuse "Riikliku VEB Fondi sertifikaatidega tagatud nõuete hüvitamine" eelnõu. Nimetatud kahe Riigikogu otsuse eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Minul ja veel 16-l Keskerakonna fraktsiooni liikmel on üle anda arupärimine kultuuriminister Rein Langile. Arupärimine on Kultuuriministeriumis tehtavate investeeringute kohta. Riigikontroll leidis riigi vara kasutamise ja säilimise 2010. aasta ülevaates, et Kultuuriministeriumi investeeringute jaotamise juhendid on pealiskaudsed ega määra selgelt kindlaks, kuidas investeeringuid jaotatakse. Seoses sellega on meil kultuuriministrile viis küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Mul on au anda üle prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu. Initsiatiiv eelnõu algatamiseks lähtus rahanduskomisjonist ja otsuse eelnõu algatada tegi põhiseaduskomisjon oma 7. novembri istungil. Esialgu oli selle eelnõu sisu lülitatud nn kobareelnõusse. Kuna eelnõuga 100 muudeti mitut rahanduskomisjoni valdkonda mitte kuuluvat seadust, sh käsitles prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu prokuratuuri palgakorraldust, kuigi see teema

on traditsiooniliselt kuulunud põhiseaduskomisjoni valdkonda, tegi rahanduskomisjon põhiseaduskomisjonile ettepaneku ise nimetatud eelnõu algatada. Põhiseaduskomisjon arutas asja, leidis, et initsiatiiv on põhjendatud ning algatabki selle eelnõu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Hea minister! 11-l Riigikogu liikmel on arupärimine justiitsminister Kristen Michalile. See käsitleb kohtuametnike palgakorraldust. Kohtusüsteem ei jäänud puutumata kriisiaja valusatest palgakärbetest, mistõttu on juba varem alarahastatud valdkond silmitsi tõsiste probleemidega. Nimelt on Justiitsministeerium tunnistanud, et kohtuametnike palgatase on madal, kuid ometi ei näe ministeerium lähiajal võimalusi ametnike palka tõsta. Eelmine justiitsminister pakus lahenduseks kohtunike palga tõusuks mõeldud vahendite kasutamist ametnike palga tõusuks, mis ametnike arvates oli ebasobiv pakkumine. Justiitsministeeriumis ja selle valitsemisalas on sarnaste ametikohtade palgatase väga erinev. Näitena võin tuua, et kui kohtukonsultandi brutopalk on 861 eurot, siis sarnasel ametikohal töötava inimese, prokuröri abi palk on 1384 eurot, kohtuistungi sekretäri palk on 535 eurot, ministeeriumi referendi palk aga 882 eurot. Ametikohtadele kandideerijatele esitatavad nõuded on aga ju suuresti samad. Lisaks asjaolu, et kohtute suur töökoormus ei ole motivatsioonipakett ametnikule, vaid stardipakett tulevasse karmi õigusmaailma. Pakub ju kohtusüsteem selles vallas suurepäraselt tasuta koolitust. Selline riigi vastutustundetu käitumine kohtusüsteemis, kus kohtuametnike tööd ei tunnustata samavõrra Justiitsministeeriumi enda ja tema valitsemisala ametnikega, on taunitav. Kahjuks kannatab seetõttu õigusemõistmise kvaliteet, efektiivsus ja kiirus. Sellega seoses on meil justiitsministrile mitmeid küsimusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel olen vastu võtnud viis eelnõu ja kaks arupärimist. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlusse võtmi-

se kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, siis edastan need otsekohe adressaatidele.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse õiguskomisjoni s.a 26. oktoobril algatatud kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu ning on määranud selle juhtivkomisjoniks õiguskomisjoni.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 27. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni algatuste kohta, mis puudutavad krediidiastutuste ja investimisühingute tegevust ning usaldatavusnõudeid, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning algatuste kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. november kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 27. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni teatise "EL-i energiapoliitika: koostöö EL-i väliste partneritega" ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse "Liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid käsitleva teabevahetuse mehhanismi loomise kohta" eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning teatise ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse kohta arvamust andma väliskomisjoni ning majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. november kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 3. novembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni roheline raamatu "Audiovisuaalteoste internetis levitamise kohta Euroopa Liidus: võimalused ja probleemid digitaalse ühtse turu kujundamisel" suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning roheline raamatu kohta arvamust andma kultuurikomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 16. november kell 12. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika reformipaketi kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning reformipaketi kohta arvamust andma maaelukomisjoni ning keskkonnakomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 25. november kell 16. Riigikogu

juhatuse juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni 2014–2020 Euroopa Liidu finantsraamistiku ettepanekute kohta ning ühise strateegilise raamistiku fondide üldmääruse ja ühtekuuluvuspoliitika fondide määruste eelnõude kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning finantsraamistiku ettepanekute, üldmääruse ning fondide määruste eelnõude kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni, kultuurikomisjoni, maaelukomisjoni, majanduskomisjoni, põhiseaduskomisjoni, rahanduskomisjoni, sotsiaalkomisjoni, väliskomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 24. november kell 16.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ning peaminister Andrus Ansipile.

Riigikogu liige Viktor Vassiljev võtab enda ning Riigikogu liikmete Peeter Võsa, Deniss Boroditši, Yana Toomi, Lauri Laasi ja Vladimir Velmani nimel tagasi 25. oktoobril esitatud arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile tervishoiu jätkusuutlikkuse teemal.

Head kolleegid! Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 95 Riigikogu liiget, puudub 6.

Lugupeetud kolleegid! Läheme nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel. Panen hääletusele selle nädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 89 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine AS-i Eesti Raudtee nõukogu otsuste kohta (nr 43)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd esmaspäevase päevakorra punktidega. Algab arupärimistele vastamine. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Rannar Vassiljevi, Sven Mikseri, Urve Palo, Jaan Õunapuu ja Eiki Nestori 20. septembril s.a esitatud arupärimine AS-i Eesti Raudtee nõukogu otsuste kohta. Palun kolleeg Rannar Vassiljevi kõnepulti!

Rannar Vassiljev

Meie mure seoses selle arupärimisega tuleneb sellest, et kevadel otsustas AS-i Eesti Raudtee tütarettevõtte kuulutada välja hanke, mille abil plaanitakse osta 16 vedurit. Sellega seoses on ettevõtte nõukogu teinud lühikese aja jooksul vähemalt kaks üsna vastukäivat otsust. Sellest tulenevalt on meil mõni küsimus majandus- ja kommunikatsiooniministrile. Laias laastus käsitlevad need küsimused järgmist. Kuna avalikkuse jaoks teada olevatel andmetel sellise ostu jaoks vajalikke vahendeid selle aasta eelarves ei olnud, siis millal tuli otsus see ost teha ja hange läbi viia? Mis olid põhjused, miks nõukogu algul otsustas selle ettepaneku tagasi lükata, aga kuu aja pärast otsustas siiski seda toetada? Vahepeal toimusid muudatused nõukogu koosseisus. Sellest tulenevalt on meil küsimus, millisel seisukohal olid need nõukogu liikmed, kes tagasi kutsuti, ja millisel seisukohal olid need nõukogu liikmed, kes hiljem sellele kohale nimetati. Lisaks tahame teada, et kui see hange ebaõnnestub ja ettevõttele majanduslikult kahjulikuks osutub, kas ja millisel kujul siis üldkoosoleku kohustusi täitev minister vastutada plaanib? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Palun kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsil!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Vastan arupärijate küsimustele.

Esimene küsimus: "Millal tekkis ettevõttel plaan uued vedurid soetada?" Aktsiaselts Eesti Raudtee uuris juhatuse kinnitusele enne vedurihanke väljakuulutamist rohkem kui kahe aasta jooksul, s.o alates 2008. aastast võimalusi uute vedurite soetamiseks või olemasolevate moderniseerimiseks. Selgusele, et senise manöövervedurite pargi asendamiseks sobivate parameetritega ja vastuvõetava hinnaga vedureid on võimalik turult osta, jõudis ettevõtte juhatus 2011. aasta jaanuaris-veebruaries. Juhatuse otsustamise ühe kaalutlusena esitanud asjaolu, et heitgaaside direktiivi Euro 3 jõustumine 2012. aasta 1. jaanuaril toob kaasa vedurimootorite kallinemise ja hanke edasilük-

kamise korral polnuks odavamaid mootoreid enam võimalik kasutada.

Teine küsimus: "Juuli alguses toimunud koosolekul ettevõtte nõukogu vedurite ostmist ei toetanud. Millised olid argumendid, miks nõukogu vedurite ostu tagasi lükkas?" Majanduslikus plaanis taandub vanade manöövervedurite väljavahetamise otsus peaaegselt sellele, kas majanduslikult on otstarbekam soetada uued vedurid või pidada ülal vana veduriparki. Viimase variandi puhul on küsimus lisaks selles, kui kaua on see tehniliselt võimalik ning kas vanade vedurite renoveerimine annaks tehniliselt ja majanduslikult soovitava tulemuse. Arvestada tuleb, et Eesti Raudtee kasutuses olevad manöövervedurid on ehitatud aastatel 1979–1987. Kõigi nende variantide kohta koostas Eesti Raudtee juhatus detailse kulude võrdluse. Pikema perioodi kohta (kuni järgmised 15 aastat) finantsprognoose tehes on suur kaal kasutatavatel eeldustel ja neist osa puhul ainuõigeid väärtusi paraku ette teada ei ole. See võib olla ka üks põhjus, miks erinevad isikud sama tehingut erinevalt hindavad. Kui näiteks mingil põhjusel arvata, et Eesti Raudtee kaubaveomaht väga oluliselt väheneb, siis oleks arukas suuri investeeringuid põhivarasse edasi lükata. Kui aga on alust arvata, et see maht oluliselt kasvab, siis võib olla tarvis just kiiremini ja rohkem investeerida. Tulevikku me täpselt ette ei tea ja selle tõttu ka inimeste hinnangud erinevad. Konkreetsetel nõukogu liikmetel võis olla ka muid kaalutlusi, kuid mina ei saa nende nahas olemata nende eest nende kaalutlusi kommenteerida.

Kolmas küsimus: "Umbes kuu aega hiljem otsustas ettevõtte nõukogu vedurite ostu Hiina äriühingute konsortsiumilt CCOEC/BRE. Milliste sisuliste asjaolude ilmsikstulek pani kuu aja jooksul nõukogu liikmeid meelt muutma?" Uusi sisulisi asjaolusid minule teadaolevalt ei ilmnenu. Ettevõtte tegevjuhtkonnal oli umbes kuu jagu aega vedurihanget puudutavaid argumente esitada ja põhjalikumalt selgitada ning nõukogu koosseis vahepeal muutus, sh vahetus nõukogu esimees. Seega, tegemist ei olnud olukorraga, kus samad isikud oleksid asja erinevalt hinnanud, vaid tegemist oli suuresti erinevate isikute otsustega. Eesti Raudtee nõukogu praeguse esimehe Viljar Araka sõnul tegi ettevõtte nõukogu uus koosseis majanduslikele argumentidele tuginedes veenva enamusega

otsuse, sest manööverveduripargi väljavahetamata jätmise pärssinuks ettevõtte majandusarengut ja konkurentsivõimet. Minul ei ole täna põhjust nõukogu esimehe nendes sõnades kahelda. Nagu paljude teiste tehingute puhul peab ka selle tehingu puhul aeg näitama, kuidas see on end õigustanud.

Neljas küsimus: "Kuidas hääletasid juuli alguses toimunud koosolekul vedurite ostu küsimuses need AS-i Eesti Raudtee nõukogu liikmed, kes Teie otsusel seejärel nõukogust välja arvati? Kuidas hääletasid need nõukogu liikmed, kes ülalmainitute asemel nõukogu liikmeks nimetati?" Minu kui ainuaktsionäri esindaja 22. juuli 2011. aasta otsusega kutsuti Eesti Raudtee nõukogust tagasi Tõnis Palts ja rahandusministri ettepanekul Tõnis Haavel ja Tõnu Kõiv ning uuteks nõukogu liikmeteks määrati rahandusministri ettepanekul Viljar Arakas ja Andrus Kuusmann ning majandusministri ettepanekul Nikolai Stelmach. Tagasi kutsutud kolm nõukogu liiget olid nende viie seas, kes hääletasid 5. juulil vedurite ostmise vastu, samas kui uued liikmed seda 4. augustil toimunud koosolekul toetasid. Sellest ei saa aga järeldada, et osa nõukogu liikmeid kutsuti tagasi seetõttu, et nad hääletasid vedurite ostu vastu. (Naer.) Seoses uue valitsuse tööleasumisega on tavapärane, et uuendatakse ka riigi osalusega äriühingute nõukogude koosseisu. See puudutab ennekõike Riigikogu liiget Tõnis Paltsi, aga samuti Tõnis Haavelit, kelle volitused olid lõppenud, ning Tõnu Kõivu, kes tõenäoliselt oli seal nõukogus võrdlemisi juhuslikult. Tegu on juhusega, nõukogu liikmete vahetus sattus lihtsalt samale ajale kõnealuse tehingu kaalumise ja otsustamisega. Rõhutan veel kord, et nõukogus tehtud otsuste eest vastutab iga nõukogu liige isiklikult. Minister Eesti Raudtee üldkoosoleku rollis pole andnud Eesti Raudtee nõukogule suunist selle tehingu tegemiseks või tagasilükkamiseks. Nagu juba ütlesin, pole ka nõukogus tehtud muudatuste eesmärk olnud selle tehingu heakskiitmine.

Viies küsimus: "Kui vedurite hankimine mahus 30 miljonit eurot ebaõnnestub ning riigile kuuluv ettevõtte sellest majanduslikku kahju kannab, kas kahju jääb riigi kanda ja Teie jätkate kohustuste täitmist AS-i Eesti Raudtee üldkoosolekuna?" Ma ei ole täna teadlik põhjustest, miks peaks hange ebaõnnestuma. Ka arupärijad ei ole neid põhjuseid nimetanud.

Sõlmitud lepingu osapooled peavad tegutsema vastavalt kokkulepitud tingimustele ja lepingut täitma. Kuigi Eesti Raudtee aktsiad kuuluvad riigile, on tegemist äriühinguga, kes vastutab oma kohustuste eest ise. Loomulikult vastutavad ka nende otsuste eest otsuse langetanud nõukogu ja juhatuse liikmed solidaarselt, äri-seadustiku ning riigivaraseaduse kohaselt. Pakkumise spetsifikatsioonide ja nendel tingimustel sõlmitud lepingu kohaselt ei saa vedurite tarnijaks olev Hiina tehas toota teistsuguseid vedureid kui vaid neid, mis vastavad Euroopa Liidus ja ka 1520-millimeetrise rööpalaiusega raudteevõrgus kehtivatele kasutusnormidele. Ostetavad vedurid peavad olema varustatud USA mootoriga ning kõik komponendid peavad vastama spetsifikatsioonidele. Lepingu kohaselt on kõrvalekallete vältimiseks juba vedurite projekteerimise algstaadiumis kaasatud maailmas tunnustatud sertifitseerimisorganisatsioon Bureau Veritas Certification. EVR Cargol on õigus kahju kandmata lepingust taganeda, kui hangitavaid vedureid ei sertifitseerita. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kas teie üldkoosolekuna peate 15%-list ettemaksu praegusel juhul mõistlikuks? Te põgusalt peatusite ka võimalikel riskidel, mis seda hanget ja võimalikku tarnijat puudutavad ning mida on ajakirjanduse kaudu Eesti avalikkusega jagatud. Kas selles valguses tundub, et see 15%-line ettemaks maandab riske või mitte?

Juhan Parts

Ma eelistaksin, kui ettemaks oleks 0%, aga 15%-line ettemaks vastab hanke tingimustele. Hanke tingimustes olid arveldamise või makse põhilised tingimused fikseeritud, nii et arveldamiskord ei erine ühelgi moel, ükskõik, kes oleks selle hanke võitnud. Teadupärast osales selles hankes kolm pakkujat.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud esimees! Austatud minister! Õelge, palun, kas Eesti Raudteel on plaanis kaubaveod ja infrastruktuur lahutada, et kaubaveoettevõtte hiljem maha müüa.

Juhan Parts

Selline plaan on Eesti valitsusel, mitte Eesti Raudteel. Eesti valitsusel on tulenevalt Euroopa direktiividest kohustus infrastruktuuriettevõtte ja turul konkureeriv kaubaveoettevõtte lahutada. See protsess on teostusfaasis. Kui ei teki mingisuguseid seni teadmata asjaolusid, siis see peab olema lõpule viidud järgmise aasta kolmandaks kvartaliks. Selle tulemusel tekib kaks ettevõtet ja minu seisukoht on, et ei ole mingisugust vajadust kiirustada nendest ühe ühel või teisel moel müümisega. Valitsuse seisukoht on samuti olnud, et me viime ellu selle Euroopas kokkulepitud reegli ja *cargo*-ettevõtte või kaubaveoettevõtte peab uuendama oma äriplaani. Aeg näitab, kas on mõtet kaasata strateegilist investorit või võõrandada. Ajaleht Äripäev teab, et ettevõtte tuleks börsile viia, aga valitsusel mitte mingit sellist plaani ei ole. Ma kinnitan teile, et ka minul ei ole. Ma arvan, et praegu peaks see igal juhul riigile jääma. Kuid ma ei välista, et tuleks töötada strateegilise partneri leidmise nimel ja teha seda võrdlemisi ettevaatlikult, arvestades neid õppetunde, mida raudteega on varemalt saadud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Teie vastustest arupärimisele tuli välja, et ettevõtte nõukogus oli juhuslikke liikmeid. Kas oskate veel nimetada Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas olevaid riigiettevõtteid, kus nõukogudes on juhuslikke liikmeid?

Juhan Parts

Aitäh! Ei oska. Ma pidasin silmas Tõnu Kõivu, sest ta oli rahandusministri nimetatud. Võib-olla ei ole korrektne seda siin saalis öelda, aga mina olin vähemalt kaks või kolm aastat kuulnud, et rahandusminister planeeris Tõnu Kõivu välja vahetada. Ma pidasin seda silmas. Millistel asjaoludel rahandusminister

tahtis Tõnu Kõivu välja vahetada, seda ma ei tea. Küsige seda rahandusministri käest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud härra minister! Te kirjeldasite, kuidas kolm tagasikutsutud nõukogu liiget juulis hääletasid vedurite ostu vastu ja kolm nende asemel nimetatud liiget hääletasid hiljem ostu poolt. Te ütlesite, et see oli juhus. Tõsi, te hakkasite ka ise seda öeldes naerma. Aga ma küsin nii: kas teile või rahandusministrile oli teada nende kolme tagasikutsutu asemele nõukogu liikmeks nimetatute suhtumine sellesse tehingusse, enne kui te nad nimetasite, või kas nendega sel teemal enne nimetamist vesteldi?

Juhan Parts

Aitäh! Ma tõesti kinnitan, et ma muigasin ühe teise reaktsiooni peale, jälgides ühe teie kolleegi reaktsiooni. Tõepoolest oli tegemist juhusega. Kui uus nõukogu sai enne suvepuhkust formeeritud, siis ma teadsin, et ta samuti süveneb sellesse tehingusse. Selle tehingu otustamisel oli jäetud teatud aeg süvenemiseks. Milline seisukoht uutel liikmetel lõpuks kujunes? Nad töötasid sellega, ma julgen öelda, paar nädalat, et hinnata, kas eelmise nõukogu teatud skepsis oli põhjendatud või ei. Ma püüdsin seletada, et kui unustada igasugused vandenõud, millest selle tehinguga seoses on päris palju räägitud (ma isegi mõistan teie arupärimise esitamise motiive, neid siinkohal avaldamata), siis puhtmajanduslik otsus sõltub teatud eeldustest ja teatud visioonist, kuidas me näeme Eesti Raudteed kaubaveoturul toimivat, kui suur on vajadus uue veduriressursi järele. Eesti Raudtee juhatuse poolt lauale pandud investeering nendel tingimustel, nagu need pakkumised tulid, on ettevõttele väga kasulik. Nüüd on küsimus, kas see kasulik investeering saab teoks või ei. Kui see saab teoks sellisel tasemel, siis tuleb kiita. Braavo, hästi tehtud! Kui mingitel asjaoludel tulevad teistsugused andmed – siin on viidatud ühele või teisele riskile, arvestades ka tarnija teatud mõttes uni-kaalsust –, siis, ma veel kord kordan, varalist vastutust kannavad juhatuse ja nõukogu liikmed solidaarselt. Kindlasti kavatsen ma seda

üldkoosolekuna jälgida, ma eeldan, et Riigikogu seda jälgib, ma eeldan, et ka Riigikontroll seda jälgib. Kui selle tehingu majanduslikud tingimused ei realiseeru ja võit jääb ettevõttele saamata, võib kahjuküsimus kindlasti tekkida. Kahju eest vastutavad needsamad isikud, kes hääletasid poolt. Nii et nad tegid väga karmi otsuse, aga ma julgen kinnitada, et minu ja majandusministeeriumi ekspertide hinnangul on see majanduslikult väga kasulik tehing, kui see stsenaarium realiseerub.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kui me püüame panna ennast veduritootja nahka, kes selle lepingu sai, siis tema soovib loomulikult oma vedureid müüa, eks ju? Nende seisukohalt tuli see muudatus ettevõtte nõukogus nende äriks kasuks. Kas saab nii öelda?

Juhan Parts

Kas see oligi küsimus? Teate, ma ei oska kommenteerida. Ma võin teile öelda, kes on need tootjad, kellele te viitasite. Need on kaks Hiina, ma julgen öelda, organisatsiooni. Üks on China National Corporation for Overseas Economic Cooperation. Palun vabandust, et ma ei kasuta riigikeelt! Tegemist on Hiina riigi omanduses oleva äriühinguga, mis konsortsiumilepingute abil vahendab Hiina masinaehituse ettevõtete toodangut teistesse riikidesse. Küsimus on sellises eas, et mäletab kindlasti selliseid nimesid nagu Estkompexim või midagi sellist. Konsortsiumi teine liige on Pekingi 7. Veebruar Raudteetranspordi Varustuse AS. Need on väga suure kapitaliga ettevõtted. Mul on väga keeruline hinnata, kas nende ettevõtete jaoks on see üks konkreetne tehing võit või kaotus. Ütleme, et see on nende jaoks võit. Nad pakkusid teiste hankes osalenud pakkujatega võrreldes siiski märkimisväärselt madalamat hinda. Teine tõsisem pakkuja oli Vene-Leedu ettevõtte, mille nime ma pean otsima, see oli mingisugune Trans-Maš-Muš (UAB TMHB), ka suhteliselt tegev ettevõtte sellel turul, aga hinnavahe oli üsna märkimisväärne. Vaadates vedurite parameetreid, siis tegelikult parameetrite vahe nii märkimisväärne ei ole. Selles mõttes võin öelda, et on olnud reaalse konkurents. Minu teada on ka teiseks jäänud

pakkuja mingi nurga alt üritanud ettevõtte otsust vaidlustada. Ma ei oska selle vaidlustuse saatuse kohta praegu midagi öelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esimees! Lugupeetud minister! Selge on see, et üks aeg näitab, kas see nõukogu otsus oli majanduslikult põhjendatud või mitte, ja näitab ka seda, kas poolthääletajatel tuleb selle eest individuaalset vastutust kanda ja kas sellise otsuse tegemisel võiks olla või peaks olema määrav ainult odavus. Härra minister! Mul on teile selline küsimus. Mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis on tehtud analoogseid otsuseid. Kas te teate, kas Hiina vedureid on ka mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis ja kui on, siis mis riigis?

Juhan Parts

Aitäh! Minu andmetel Euroopa Liidu liikmesriikides neid ei ole. Ma tean, et nõukogul olid teada ka Tehnilise Järelevalve Ameti suunised tehingu tegemise ja võimalike kaasnevate protseduuride kohta. See toodang tuleb Euroopa Liidus sertifitseerida. Sertifitseerimise riski ei kanna Eesti Raudtee, sertifitseerimise riski kannab seesama tootja. Selles mõttes, jah, on see suhteliselt unikaalne tehing, aga tuleb tunnistada, et ettevõtte seisukohast vaadates on need riskid tootja kanda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Minu küsimus puudutab ka Eesti Raudtee nõukogu teemat, küll võib-olla natuke teisest küljest. Kas te olete kursis sellega, milliseid ootepaviljone ehitatakse Eesti Raudtee infrastruktuuri? Nende puhul on tegemist vaid katuse ja ühe seinaga. Kas ka see on olnud nõukogu otsus, et meil sellised ootepaviljonid on? Need sobiksid rohkem Kesk- ja Lõuna-Euroopasse kui põhjamaisesse kliimasse.

Juhan Parts

Aitäh! Ma kaldun arvama, et see on olnud arhitekti, projekterija ja disaineri ühisotsus.

Ka mina olen märganud nende uute ootepaviljonide ilusat voolujoonelist disaini, aga ülimat ebapraktilisust meie kliimas. Ma tean, et Eesti Raudtee inimesed püüavad leida mingisugust lahendust, et ka tuulise ja väheke külmemaga oleks inimesel rongi oodates mingisugunegi kaitse ilmaolude eest. Teie tähelepanu juhtimine oli õige. Ma loodan, et nõukogu ei ole kuidagiviisi seda asja otsustanud. Pigem sünnivad sellised asjad ikkagi disainerite ettepanekul ja tulemus sõltub sellest, kui palju on neil praktilist meelt. Ma väga loodan, et Eesti Raudtee suudab siin midagi pakkuda, et koos uute rongide tulekuga muutuksid ka ootepaviljonid meie kliimale vastupidavamaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et võimalike äririskide eest, mis Eesti Raudtee on võtnud, vastutavad Eesti Raudtee nõukogu liikmed. Samal ajal te kirjeldasite, et Eesti Vabariigi valitsusel on plaan EVR Cargo niikuinii müüa ja seda lähitulevikus, ma saan nii aru, või erastada või lahutada või mis see teie kirjeldus oligi. Minu küsimus on: kui neid ettevõtteid hakatakse lahutama või erastama või mida iganes valitsus otsustab nendega teha, ja nende võimalik hind, nende väärtus on oluliselt madalam, sest investeringuotsus tehti valesti, siis milline on reaalne vastutus, mida need nõukogu liikmed sellisel juhul kannavad?

Juhan Parts

Aitäh! Kordan küsijale üle selle, mis on valitsusel kavas. Valitsusel on kavas lahutada Eesti Raudtee infrastruktuuri- ja kaubaveoettevõtte. Ei enamat. Kaubaveoettevõtte erastamisest või muust sellisest asjast on täiesti vara rääkida. Pigem ma avaldasin oma isiklikku seisukohta, et siin tuleks tõesti üheksa korda mõõta ja üks kord lõigata, kui seda üldse teha. On täiesti selge, et kaubaveoettevõtte vajab samamoodi uuendamist ja natuke jõulisemat visiooni kui lihtsalt see, et veduritega sõidetakse piirilt sadamasse. Raudteekaubaveo ettevõtete võimalused on suured, aga ka ohud on tunduvalt keerulisemad, see on ikkagi transpordi-

logistikaettevõtte jne. Selles mõttes läheb see tegevus palju laiemaks kui see, millega riik tavapäraselt püüab hakkama saada. Nagu te teate, me püüame hakkama saada ka ühe teise transpordiliigi ettevõttega, lihtsalt olude sunnil tuleb sellega toimetada, seal on veel teatud muud riskid. Nii et ei ole plaanis seda müüa. See on hea küsimus. Ma soovitan lugeda äri-seadustikku, vaadata, millised on nõukogu ja juhatuse liikmete n-ö kahjusätted. Siin ei ole midagi naeruväärset. Meil on olemas ka kohtupraktikat. Loomulikult tuleb kahju puhul alati tõestada teatud olulisi asjaolusid. Esiteks, et see kahju on olemas. Teiseks, et n-ö otsuse tulemuse ja kahju vahel on põhjuslik seos. Siis otsuse langetaja või see, kes oli kohustatud otsust langetama, loomulikult vastutab.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra majandus- ja kommunikatsiooniminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

See ei ole kahjuks mitte väga hea praktika, kui ühe riigiettevõtte hanke ümber on tekkinud väga palju küsimusi. Küsimusi selle kohta, kas potentsiaalsed tulud, millest minister rääkis, on proportsioonis nende riskidega, mis hankega võivad kaasneda, kas see protsess, kuidas seda hanget on ette valmistatud ja läbi viidud ning kuidas pärast seda on otsus sündinud, on korrektne ja loogiline, kas soetatavate vedurite hind on tasakaalus või proportsioonis nende kvaliteediga ja kas pakkuja on üldse võimeline selliseid vedureid realselt tarnima. Väga palju küsimusi, aga väga vähe vastuseid.

Meie kui sotsiaaldemokraatide jaoks on äärmiselt oluline üks avaliku halduse põhimõte. See põhimõte on selline, et avalik haldus peab olema aus ja peab ka näima ausana. Me arvame, et see põhimõte on universaalne ja kehtib ka riigiettevõtete puhul. Kõne all oleva juhtumi puhul on väga keeruline öelda, et see siinkohal kehtiks. Sellest tuleneb meie mure. Me loodame, et see jääb üheks halvaks näiteks või pretsedendiks ja sellised juhtumid ei hakka väga palju korduma.

Teine asi, mille pärast me siiralt mures oleme, on see. Seaduse järgi peaksid äriühinguid, sh riigile kuuluvaid äriühinguid üldiselt juhti-

ma juhatuse ja nõukogu, kellel on ka kontrolliv funktsioon, ja nagu hea minister mainis, neile langeb kõige suurem isiklik vastutus. Kui aga nõukogu otsustab mingil hetkel oma äranägemise järgi näiteks mingile hankele ei öelda, siis sellega ei peaks kaasnema seda, et üldkoosolek, kes, nagu me kuulsime, ise otseselt ei vastuta selle äriühingu tegevuse eest, vahetab välja neid nõukogu liikmeid, kelle otsus ei tundu üldkoosoleku kohustusi täitvale ministri-le sümpaatne. Minister väitis, et nende kahe asja vahel seost ei ole. Kuid pidades silmas asja edenemise tempot ja seda, mida minister mainis, et nõukogu kahe kardinaalselt erineva otsuse tegemise vahepeal ühtegi uut asjaolu ei lisandunud, siis kipub selline mulje vägisi jääma. Loodetavasti on tegu ühe halva näitega, millele riburada ei järgne uusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine uute kooliõpikute kohta (nr 44)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, milleks on Riigikogu liikmete Yana Toomi, Dennis Boroditši, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Aivar Riisalu, Mihhail Stalnuhhini, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi ja Tarmo Tamme 26. septembril s.a esitatud arupärimine uute kooliõpikute kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Austatud härra minister! 26. septembril andsime haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole üle arupärimise, mille sisu lühidalt öeldes on selles, et esimeses, neljandas, seitsmendas ja kümnendas klassis hakkas 1. septembrist s.a kehtima uus õppekava, aga õpikuid selle õppekava järgi õpetamiseks paraku ei ole, mis tekitab vähemalt kaks probleemi. Üks probleem on see, et õpetajad peavad tundideks valmistudes kuidagimoodi kokku panema materjali, mis oleks koosõlas uue õppekavaga ja mida saaks lastele tunnis ette kanda. Aga kui laps on haige, siis tekib ka temal probleem. Nagu te kõik hästi mäletate, varem oli nii, et

ema või laps ise helistas klassikaaslastele ja küsis, mis üles anti, sai teada, et paragrahv number see ja see, ning ta sai vabalt kodus õppida. Seda võimalust enam ei ole. See on probleem ja seoses selle probleemiga me esitasime ministrile viis küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun kõnepulti lugupeetud haridus- ja teadusministri Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Lugupeetud eesistuja! Hea Riigikogu! Head küsijad! Arupärimise teema on kooliõpikud. Olen seda meelt, et täidesaatev võim on kutsutud ja seatud täitma seadusandja tahet. Praegune olukord kooliõpikute ja õppekirjandusega on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses reguleeritud sellisel moel, et Haridus- ja Teadusministeeriumil puudub otsene koordineeriv ja korraldav roll õppekirjanduse ja õpikute väljandmisel. See on seaduse alusel jäetud erasektorile. Haridus- ja Teadusministeerium lihtsalt konstateerib õpikute vastavust kehtivale õppekavale. Õpikute hankimiseks ettenähtud vahendid on suunatud koolidesse, kes kasutavad neid iseseisvalt turureeglite kohaselt. Olen seda meelt, et õppekirjandusega seonduvate probleemide hulk on kasvanud nii suureks, et nii täidesaatev võim kui ka seadusandja peaksid sobival hetkel selle küsimusega tegelema ning leidma optimaalseid lahendeid olukorra parendamiseks ja edendamiseks.

Aga nüüd veidi konkreetselt. Väljatoodud probleeme seoses uutele õppekavadele ülemineku kaajastaksin ma siiski veidi positiivsemates värvides kui küsimuste esitaja. Üldhariduse uued riiklikud õppekavad ei muutnud seniseid põhialused, matemaatikas on 2×2 ja $2 + 2$ ikka 4. Ajalugu, bioloogia ja muudki distsipliinid on enam-vähem samasugused, nagu enne valitsuses uue õppekava vastuvõtmist. Seetõttu, nagu on õigesti väidetud ka REKK-i koduleheküljel, on vajadus anda kiirendatud korras välja uusi õpikuid või vahetada välja vanu üsna väikene ja see puudutab vaid üksikuid õppeaineid gümnaasiumiastmes, kus üleminek ei alanud s.a 1. septembril, vaid leiab aset hiljem. Tõsi, nagu ikka uute asjadega tuleb siingi lisatööd teha. Paljudes eluvaldkondades nii avalikus kui ka erasektoris on ka-

vandatud muudatusi ja reforme, uue tehnoloogia kasutuselevõttu. Haridussektor ei erine teistest valdkondadest. Loodan väga, et probleemid koolides lahendatakse konstruktiivsel moel.

Nüüd siiski veidi konkreetselt. Te viitasite telesaatele "Terevisioon", kus esines endine Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi juhatuse liige Edward Kess. Tema etteheited on küll kahetsusväärnes vastuolus sellesama emakeeleõpetajate seltsi 30. novembri 2009. aasta seisukohaga, kus tõdeti, et võimalus uute õpikute ilmumiseni kasutada ka seniseid maailmakirjanduse õpikuid, Merilai-Saro-Annuse "Poetikat" ning Nootre "Kirjanduse kõnetust", mis on koolides olemas, peaks seda probleemi aitamata lahendada.

Niisiis, kokkuvõtvalt: õppekirjandusega seonduv mitmeid probleeme, ma näen probleeme ka selle valdkonna korralduses seaduse tasemel. Aga tahaksin selle küsimusega teie ette tulla siis, kui probleemi läbitöötatuse aste seda võimaldab.

Te küsisite, milliseid samme on astunud, et puuduva õppekirjanduse probleemi kiiresti lahendada. 2011. aasta eelarves on oluliselt kasvatatud õpikute muretsemiseks ettenähtud vahendeid, põhikooli tasemel 20% õpilase kohta, gümnaasiumis veelgi enam. Keskel läbi kasvas 2011. aastal õpikute hankimiseks eraldatav summa 2,2 miljoni euro võrra ehk 37,6%, mis on märkimisväärne suurenemine avalikus sektoris. Lisaks sellele on ka Euroopa Liidu vahenditest kavandatud ressursse uute õppevahendite tegemiseks.

Millal leiab probleem lahenduse ehk millal jõuavad viimased puuduolevad õpikud koolidesse? Kas ja millistel tingimustel peetakse õigeks riigipoolset rahastamist õpikute kirjastamisel? Ütlen veel kord: millal kõik kõige paremad õpikud koolidesse jõuavad, seda Haridus- ja Teadusministeerium täna vastutustundlikult väita ei saa. See sõltub eelkõige erasektoris tegutsevatest kirjastustest, aga, nagu juba öeldud, riigi suurem roll on ka minu arvates põhjendatud. Loodan selle teema juurde tagasi tulla. Täna teid!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on hulgaliselt küsimusi. Kõigepealt kolleeg Mailis Reps.

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea haridus- ja teadusminister! Kui me räägime väikese tiraažiga õpikutest, näiteks lisa- või vabaainete õpikutest, kusjuures me soovime neid aineid ju gümnaasiumis ohtralt õpetada, või erivajadustega laste õpikutest, siis kirjastajate poole pealt vaadates on ju selge, et turg ei ole lihtsalt nii suur, et kirjastused majandusloogiliselt võttes sooviksid neid välja anda. Kas te olete selle kava väljatöötamisel, millega te Riigikokku tulete, silmas pidanud ka selle probleemi lahendamist, et väikese tiraažiga õpikud tõepoolest kooli jõuaksid?

Jaak Aaviksoo

Olen, olen. Siin on väga palju aspekte, kaasa arvatud see, millele te just äsja viitasite, et turutõrked on objektiivsetel põhjustel nii suured, et oleks pealiskaudne loota, et turg kõike reguleerib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Minu küsimus on umbes samasugune, nagu oli eelküsijal. Kas ikka on tagatud aus konkurents ja kas me saame õpikud õiglase hinnaga?

Jaak Aaviksoo

Ütleme niimoodi, et turutõrkeid on igasuguseid. Mulle tundub, et õpikute kirjastajad praegu oma raske majandusliku olukorra üle ei kurda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Hea minister! Ma olen oma kõrvaga erinevatel lastevanemate koosolekutel erinevates koolides – need olid küll vene koolid, aga siiski meie Eestimaa koolid – vähemalt kolm korda kuulnud ministeeriumi esindajatelt, et õpik ei ole enam nii tähtis, et ärgu heidetagu ette, et õpikuid ei ole, sest õpik on selline eelmise sajandi asi. Kas ma saan õigesti aru, et see ei ole Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukoht ja teie ikkagi arvate, et õpikud peavad olemas olema eranditult igas aines?

Jaak Aaviksoo

Ei kao need õpikud kuskile, ükskõik kui imelisi vidinaid me ka välja ei mõtleks. Hea õpik, rääkimata väga heast õpikust, on midagi, ilma milleta mina korralikku haridust ja kooli ette ei kujuta. Küll aga pean ma täiesti normaalseks, kui kõik õppevahendid, sh õpikud, oleksid veel enne, kui need trükki jõuavad, internetist vabalt saadaval. See ei ole praegu mitmete osapoolte otsestes majanduslikes huvides, küll aga on see kindlasti nii õpetajate kui ka õpilaste huvides. On terve hulk muid regulatsioone. Aga kui te viitate heale õpikule, mida on hea kätte võtta, mida on võimalik lugeda ja milles kirjutatu on nii akadeemilise sisu kui ka didaktilise metoodika poolest silmapaistev, siis selle nimel tasub pingutada ja peab pingutama ka edaspidi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Me saime teie vastustest teada, et seoses õpikutega puudub ministeeriumil üldse kontrolliv ja koordineeriv roll ning ega uusi õpikuid praegu väga vaja ei olegi, kuna 2×2 on 4 ja ajaloosündmused on ka umbes ühed ja samad. Kui palju teie ministrina üldse olete seda küsimust väärtustanud? Ei tule meelde, et te oleksite kuskil neid probleeme teravalt üles tõstnud ja tahtnud neid tõesti lahendada.

Jaak Aaviksoo

Hea rahvasaadik! Kas ma olen siis hariduspõllul veel vähe segadust tekitanud, et nüüd oleks õpikutega ka vaja suure kisa ja käraga võitlema hakata? Kõiki asju korraga ei saa, mõni asi vajab veidikene järelemõtlemist. Ma tean, et kõikidel kohtumistel nii õpetajate, õpilaste kui ka haridustegelastega, olgu siis maa-avalitsuste või omavalitsuste tasemel, on õpikutega seonduv olnud oluline probleem. Aga väärtustamine seisneb tegelikult tasakaalustatud lahenduste otsimises. Ma arvan, et need on siiski võimalikud. Me võib-olla usaldasime liialt turgu, mis on objektiivselt võttes väike ja kus on erinevad huvid. Paljudel juhtudel võiks partnerite ühishuvide leidmine olla võimalik ja peaks olema mõistlik. Aga nagu juba öeldud, põhikooli- ja gümnaasiumiseadus niisugust

rolli ette ei näe. Siin me peame ühiselt mingisuguse järelaluseni jõudma. Millal täpselt? Paraku on teisi probleeme, mis on võib-olla olnud aktuaalsemad, vähemalt avalikus elus, näiteks õpetajate palk ja koolivõrk, aga õpikute teema on päris kindlasti oluline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Minu meelest on väga kurb lugu, kui haridusministeeriumil ei ole õpikute trükkimisel koordineerivat rolli. Võib-olla oleks see roll vaja kohalikele omavalitsustele üle anda. Aga minu otsene küsimus on teile kui ministri-le: mida me vastame õpetajate, koolidirektorite, lastevanemate küsimusele, kes selles õpikutega kujunenud olukorras süüdi on?

Jaak Aaviksoo

Kes selles süüdi on? Mida me selle nõiajahiga ikka saavutaksime? Olukord õpikutega ei ole selles mõttes tulekahjuline, et me peaksime kohe mõtlema või uurima, kes selle maja põlema pistis. See on ajapikku kujunenud olukord. Kindlasti saab asju paremini teha. Vaadates, mida on siiski teinud nii õpikute autorid kui ka tegelikult kirjastused, oleks ka uuele õppekavale üleminekut ainult mustades värvides kujutada natuke ülekohtune. Aga veel kord: kindlasti saab paremini. Ma siiski kutsun koostööle ka õpetajaid, kellest enamik, ma arvan, minuga nõustub. Uuendused ei ole midagi täiesti erakorralist, millega peaks kõige kõrgemal tasemel spetsiaalselt vaeva nägema. Paljusid asju saab lahendada siiski sealsamas koolis õpetaja ise. Ma ei usu, et meditsiinis, kus ka tehnoloogia uueneb ja olukorrad muutuvad, peaks ilmtingimata olema samasugune, kuidas öelda, kriitiline olukord, kui majja tuuakse uus aparaat. Need probleemid on paljuski ka koha-peal ületatavad. Ma arvan, et me võiksime sellesse probleemi suhtuda hästi tagasihoidlikult, kaalutletult, aga, nagu juba öeldud, ka seadusandja tasemel on mõned asjad paremini korraldatavad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud haridus- ja teadusminister! Avan läbi-

rääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on väga hea meel, et meie mõttevahetus härra ministriga kulges nii positiivses võtmes. Aga mul on teile rääkida üks väike jutt päriselust. Ma sain Narvas tuttavaks ühe eesti keele õpetajaga, kes õpetab eesti keelt vene koolis ja teeb seda uue õppekava järgi. Ta töötab koolis juba seitsmendat või kuuendat aastat. Nüüd aga on tema tööaeg veninud iga päev kaks-kolm tundi pikemaks. Ta valmistab ette järgmise päeva tunde ja peale koolipäeva lõppu toksib ta kogu selle info sisse e-kooli. Praegu on sügis, paljud lapsed on haiged, lastevanemad tahavad teada, mis on järgmiseks päevaks õppida antud, ja nad saavad e-koolist seda vaadata. Sisuliselt on õpetaja sunnitud meie e-riigis pidama e-õpikut, mis on küll igati positiivne, aga mõistagi ei saa ta selle eest mingisugust lisatasu. Ma tean, et täna peale istungi lõppu ta helistab mulle ja küsib, kuidas on, mida minister ütles. Ja ma pean talle vastama, et ma ei saanud head vastust. Mida ma ütlen sellele Narva õpetajale ja tema kolleegidele? Kahju küll, võib-olla ma kuulasin halvasti, aga mina ei leidnud siit lohutust ega kiiret väljapääsu. Me teame, et õpetajate palgad on sellised, nagu need on. Õpetajate koormus on reaalselt kasvanud, aga meie räägime sellest, et seadus on selline ja ei saa midagi ette võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Ma liitun kolleeg Yana Toomiga. Tõesti, me kuulsime siin nii positiivset, nii ilusat kõnet. Ealeski poleks uskunud, et ma nii positiivselt võtan vastu midagi, mida räägib haridusminister. Miks nii? Kolleeg Tuusi küsimusele kõlas vastus retoorilise küsimuse vormis, et kas minister on haridussüsteemis veel vähe segadust külvanud. See on tõesti retooriline küsimus. Tõesti, segadust on tohutult ja paistab, et lähikese ajaga me sellest pudrust välja ei saa. Iga kord, kui mõni minister, kes mõttetuid reforme

läbi viib, seda segaduseasja tunnistab, on see väga positiivne.

Tahtsin rääkida oma tunnetest. Kui ma vaatan härra Aaviksood, siis on mul rohkem silme ees kaitseminister. Seniajani pole ma harjunud, et ta on haridus- ja teadusminister. Seoses viimase haridusreformiga, mis juurutas uue õppekava, on tekkinud selline tunne, et on alustatud lahingut, kahurid on kohale toodud, aga laske-moona ei ole. Selge see, et keegi ei taha vastata küsimusele, kes on süüdi, ja parem on seda nimetada nõiajahiks. Aga see, kes ei vasta küsimusele, kes on süüdi, ei esita mitte kunagi küsimust, mida teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Palun kõnepulti kolleeg Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Austatud Riigikogu liikmed! Hea haridus- ja teadusminister! Tõepoolest, õpikute probleemidest me oleme päris mitme aasta jooksul rääkinud. Mitmeid seadusmuudatusi arutati ka uue põhi-kooli- ja gümnaasiumiseaduse rakendamise-ga seoses. Olen hea haridus- ja teadusministri-ga nõus, et need sätted ja paragrahvid, mis sinna lõpuks sisse said, ei olnud kõige paremad. Need olid kindlasti tolle hetke kompromiss, tulenevalt sellest, et suuresti ei tahetud probleemi lahti harutada, sest oli ka muid väga keerulisi küsimusi ja sooviti seaduseelnõu ruttu saali tuua. Aga kindlasti peaks õpikute teema juurde tagasi tulema.

Toon välja mõned mõtted. Esiteks, uue õppekava puhul on tõepoolest mõned asjad muutunud. Gümnaasiumides oodatakse, et nn kahe või kolme õppesuuna puhul on suur hulk valikaineid. Need valikained võivad olla üsna uued, üsna teistsuguse lähenemisega ja sellest tulenevalt luuaksegi koolis uus õppesuund või -haru. Kui me vaatame, kuidas tegelikkuses järgmise kolme õppeaasta jooksul saab neid uusi valikaineid rakendada, siis on selge, et selleks on vaja õppematerjali. Võib-olla me ei nimeta neid kõiki õpikuteks, aga lisaõppematerjali õpetajatele tundide läbiviimiseks on kindlasti vaja. Kas me praegu loodame ainult seda, et haridusturg selle reguleerib? Kas tõepoolest on kirjastused kui turumajanduslikud eraettevõtted huvitatud erinevate valikainete

pakkumisest koolidele? Ma kahtlen selles. Nii et siin on kindlasti väga kiiresti vaja üheskoos välja mõelda, kas seda tuleks teha riigihangete abil või siis mingisuguste tellimuste, projektide või programmidenä.

Teist aspekti ma juba mainisin. Aastaid, kui majanduskasv oli üsna hea, tegid riik ja haridusministeerium üsna suuri hankeid erivajadustega lastele õpikute tellimiseks. Kahjuks aegadel, kui kärped olid üsna suured, läksid ka need read natuke kitsamaks. Kui on võimalik õpikutemaatika juures tähele panna ka vajadust muretseda erivajadustega lastele, eriti raskema puudega lastele õppevahendeid riigi raha eest, siis see oleks kindlasti väga oluline.

Kolmandaks toon välja teema, mida ka haridus- ja teadusminister väga hästi teab. See on seotud erinevate võõrkeeltega. Lisaks probleemidele inglise keele õppematerjalidega on tekkinud probleeme isegi juba saksa keele õpikute väljaandmisel, rääkimata teistest keeltest. Gümnaasiumid ootavad neid õpikuid väga huvitatult, aga õppematerjali väljaandmine komplektina ei ole jälle turumajandusloogikast tulenevalt kasulik.

Nii et need mõtted võib siit võib-olla kaasa võtta. Ma usun, et me tuleme selle teema juurde lähiajal tagasi, eriti gümnaasiumide valikainete rohkuse nõudest tulenevalt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mailis Repsi! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

3. Arupärimine hariduskulude toetuse kohta riigieelarves (nr 45)

Esimees Ene Ergma

Läheme viimase arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Mailis Repsi, Deniss Boroditši, Kalle Laaneti, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme ja Enn Eesmaa 12. oktoobril s.a. esitatud arupärimine hariduskulude toetuse kohta riigieelarves. Palun nüüd kõnepulti kolleeg Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Head Riigikogu liikmed! Hea haridus- ja teadusminister! Enne iga aasta riigieelarve koostamist on läbirääkimised kohalike omavalitsustega. Nende tulemusel ning Haridus- ja Teadusministeer-

riumi eelarvevõimaluste kõnelustel Rahandusministeeriumiga kujunebki järgmise aasta hariduskulude jaotus. Kuna üleantud riigieelarves ei ole hariduskulude jaotus kuigi detailset näha, siis leidsime vajaliku olevat haridus- ja teadusministriga sel teemal siin saalis mõtteid vahetada. Kohalikud omavalitsused on küll õpetajate tööandjad, aga õpetajate palkade alammäärad on kehtestanud riik ja kogu õpetajate palkade teema on praegu väga valusalt üleval. Lisaks muule survele on nüüd avaldatud ka OECD iga-aastane olulisimate haridusindikaatorite võrdlus, mis toob välja, et Eesti õpetajate neto- ja brutopalgad on märgatavalt väiksemad kui ülejäänud OECD riikides.

Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad on nii pressis kui ka siin saalis kinnitanud, et õpetajate palku saaks tõsta ainult pärast korralikku koolivõrgu ümberkorraldamist ehk optimeerimist. Sellest tulenevalt ongi haridus- ja teadusministrile kuus küsimust.

Soovime saada ülevaadet, millised on plaanid üldhariduse rahastamismudeli muutmiseks. Üldhariduse koolivõrgu ümberkorraldamise kohta on küsimus, millised on põhimõttelised muudatused selles vallas ja mil määral toetuvad need kavad arvutustele. Samuti huvitab meid laste arvu kahanemisega seotu. Nimelt on laste arvu vähenemine Eesti piirkondi väga erinevalt mõjutanud. Seetõttu soovime teada, kas rahastamismudeli muutmise ka seda kompenseeritakse ning kui palju väheneb muudatustega ka õpetajate arv. Koolivõrgu ümberkorraldamise kohta on teinegi küsimus. See vajab ju lisavahendeid, näiteks koolitranspordi ja ühiselamute jaoks, aga ka lihtsalt koondamistasudeks. Mis puutub õpilaste transpordi, siis meid huvitab, kui palju plaanitakse kohalike omavalitsustega läbi rääkida koolitranspordi rahastamine ja nende veokulude katmine. Ning meie viimane küsimus puudutab juba mainitud munitsipaal- ja eraüldhariduskoolide õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate töötasu.

Selliste küsimustega pöördusime haridus- ja teadusministri poole ning ootame huviga vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mailis Reps! Palun teid, lugupeetud haridus- ja teadusminister, kõnepultist vastuseid andma!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Head Riigikogu liikmed! Ei ole vist Eesti riigis kellelegi teadmata, et 1990. aastatel sündis lapsi mõnel pool kaks korda, aga keskeltläbi kolmandiku võrra vähem kui 1980. aastatel, rääkimata laulva revolutsiooni ajast. Ja seetõttu on ilmselt õige väita, et koolivõrgu ümberkorraldamise taga pole mitte niivõrd Riigikogu ega Haridus- ja Teadusministeerium, ei valitsus ega kohalikud omavalitsused, kuivõrd sündimata lapsed. Sama õige on väita, et need Eesti inimesed, kes oma tööga teenivad endale elatist, maksavad makse ning peavad üleval haridus-, sotsiaal- ja kultuurivaldkonda, suudaksid kuidagi korvata puudujäägi, mis tekib sündimata laste tõttu. See lihtsalt ei ole võimalik! Seetõttu tuleb meil kõigil ühiselt toime tulla väljakutsetega, mida objektiivselt sündivad demograafilised protsessid endaga kaasa toovad. Arvan, et need ümberkorraldused, mis paratamatult ees seisavad, nõuavad kaasalöömist, kaasamõtlemit ja ka kaasaotsustamist väga paljudelt osapooltelt, mitte ainult Haridus- ja Teadusministeeriumilt.

Sel põhjusel ei ole ma siin teie ees mitte ettepanekuga, kuidas täpselt kõike korraldada ja kuidas kõikidele osapooltele tekkivad ebamugavused kompenseerida. Pigem üritan sõnastada, missugused need väljakutsed on, ning selgitada omapoolseid ettepanekuid ja seisukohti, et selle avaliku debati kaudu, mis tänuväärusel moel Eesti ühiskonnas tekkinud on, jõuda ka lahendusteni, mis loodetavasti on vastuvõetavad – kõige meeldivamad need paraku ei ole – kõikidele osapooltele, olgu siis kohaliku omavalitsuse või riigi tasandil. Ilmselt nendest valusatest otsustest me ei pääse. Me oleme nendega hakkama saanud Politsei- ja Piirivalveametit ning Päästeametit puudutavas valdkonnas, me oleme nendega hakkama saanud meditsiinivaldkonnas. Haridussektoris on struktuursed ümberkorraldused olnud aeglasemad mitmesugustel põhjustel ja ma ei ole siin kindlasti mitte selleks, et kellelegi praegu valitseva olukorra pärast etteheiteid teha.

Aga nüüd konkreetsed vastused. "Millised plaanid on Teil üldhariduse rahastamismudeli muutmisel ning millist rolli näete Riigikogule rahastamismudeli kujundamisel?" Praegu on põhiseadusest lähtudes, aga konkreetselt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel üldhariduse rahastamise eri aspektid ära jaotatud ko-

haliku omavalitsuse ja riigi vahel, kusjuures see jaotus on mõnes osas üsna arusaamatu ja läbipaistmatu. Kohati on loodud niisugune olukord, kus ühed tellivad lõuna ja teised peavad selle kinni maksma. Niisuguseid olukordi tuleks tingimata püüda vältida. Seetõttu loodan, et kavandatavad muudatused näevad ette rahastamisskeemid, mille puhul kõik osapooled on huvitatud avaliku raha maksimaalselt säästlikust kasutamisest ja see, kes tellib lõuna, maksab selle ka ise kinni. Selgem vastutuse jaotus kohaliku omavalitsuse ja riigi vahel on minu arvates igal juhul vajalik ning kasvatab vastutustundlikku ümberkäimist meie ühise varaga.

Täna toimub selle rahastamismudeli arutelu Vabariigi Valitsuse ja Omavalitsusliitude Koostöökogu haridus- ja noorsootöö eelarve läbirääkimiste töörühmas, kuhu on kaasatud ka Riigikogu kultuurikomisjon. Loodame, et 2012. aasta raha jagamine, mis sisuliselt seisneb valitsuse määruse läbirääkimistes ja partneritega kokkuleppes, viib meid paremate tulemusteni kui siiani. Tõstaksin ühe näitena esile võimaluse, et eri otstarveteks arvestuslikult ette nähtud summasid – olgu need siis õpikute väljaandmiseks või investeeringutotused – saaksid omavalitsused lähtuvalt kohalikest prioriteetidest paindlikumalt kasutada, sealhulgas ka õpetajate palga tõstmiseks. See võib olla 2012. aastal põhjendatud ja omalt poolt ma kindlasti toetan kohaliku omavalitsuse pingutusi suunata raha eelkõige õpetajate palkade tõusuks, hoides teisi kuluartikleid võimaluse korral kokku. Aga nagu juba öeldud, ei ole välistatud, et kavandatavad muudatused vajavad ka muudatusi seadustes, et selgemini piiritleda eri osapoolte kohustused ja vastutus, sh ka rahastamise vallas. Seega Riigikogu roll võiks olla ka seadusmuudatuste läbiarutamises ja vastuvõtmises.

Teine küsimus: "Te olete mitmel korral rääkinud sellest, et üldharidussüsteem ei vaja lisaraha, vaid koolivõrk tuleks ümber korraldada. Kas ning millist põhimõtet muudatust kavandate haridusministrina?" Ei ole mina rääkinud, et üldharidussüsteem ei vaja lisaraha. Vajab küll lisaraha! Aga uskuge mind: ükskõik, kui palju me sellesse sektorisse lisaraha ka ei saadaks, struktuursed probleemid ei kaoks. Sündimata lapsed on ikka sündimata lapsed ja sellest tulenev vajadus ümberkor-

ralduseks jääb. Ja päris kindlasti vabaneb tänu ümberkorraldusele raha. Aga lisaraha, nagu me Eesti kirjandusklassikast teame, võtab koolipapa 24 tundi päevas vastu – tulge aga ja andke, kõik saab ära kulutatud ja tänuga vastu võetud!

Nüüd paar sõna veel põhimõteteliste muudatuste kohta. Usun väga sellesse, et funktsionaalselt erinevad kooliastmed põhikool ja gümnaasium peaksid olema kui mitte administratiivselt, siis vähemasti funktsionaalselt eraldiseisvad ja toimima suurema iseseisvusega. Kas just sajabrotsendilisel kõikidel juhtudel, ma praegu ei tea – arutame seda. Kas neid peaks riigistama? Jah, paljudel juhtudel võib see olla põhjendatud, aga paljudel juhtudel võib-olla mitte. Kui pidada silmas ka näiteks gümnaasiumide tegutsemist riigigümnaasiumidena, siis pean täiesti võimalikuks niisugusti olukorda, nagu praegu on Tartu Kutsehariduskeskusega: formaaljuriidiliselt haldab riigikooli halduslepingu alusel kohalik omavalitsus. Miks ei võiks nii olla ka gümnaasiumidega? Täiesti mõeldav variant! Samas on selge üks asi, mida ma olen korduvalt ka siit kõnetoolist maha öelnud: meil on gümnaasiumi tasemel õpet andvaid asutusi liiga palju. Hariduse kvaliteedi huvides, aga ka ressursside mõistliku kasutamise huvides on muudatused selles vallas hädatarvilikud ja vältimatud.

Kolmas küsimus: "Laste arvu langus on mõjutanud Eesti piirkondi erinevalt. Kuidas ning mis ulatuses olete valmis õpilaste arvu langust piirkondades üldhariduse rahastamismudeli muutmisega kompenseerima ning kui palju väheneb muudatustega prognoositavalt õpetajate arv?" See on mõjunud erinevalt. Olukord Narvas ja Tallinnas on hoopis teistsugune kui näiteks Misso vallas, aga põhimõtteliselt hoopis erinev olukorrast Viimsi vallas. Muidugi, midagi tuleb pehmedada, sh ka riiklikke vahendeid suunates, aga kõiki sündimata lapsi ei ole võimalik kinni maksta. Ei ole mõeldav, et õpetajad jätkavad koolis käimist ka siis, kui seal enam ühtegi last ei ole, ja maksumaksja maksab selle kõik kinni. Selline olukord, nagu täna Eesti Päevalehes kirjeldati, kus klassi viimastes pinkides istub neli üsna nukra moega õpilast ja nende õpetamiseks peetakse üleval tervet gümnaasiumiastet, ei räägi mõistlikust hariduskorraldusest. Päris kindlasti mitte! See- ga üsna kindlasti gümnaasiumi tasemel õpet

andvate asutuste arv väheneb. Samas on päris selge, et lihtsalt pearahast lähtuva lähenemisega – iga õpilase kohta nii palju raha – edasi minna ei saa ja klassikomplektipõhine rahastamine on mõistlikum kui puhtnominiaalselt peара alusel rahastamine.

On küsimus, kui palju prognoositavalt väheneb muudatustega õpetajate arv. Meil oli 1997. aastal ehk 14 aastat tagasi 224 000 õpilast. Praegu on neid 145 000 ehk jämedates joontes kolmandiku võrra vähem. Õpetaja ametikohti oli meil siis 11 984, praegu on neid 11 970 ehk 14 võrra vähem. Päris niimoodi edasi minna ei saa. Kahaneb ka õpetajate arv õpilase kohta. Kui palju, see sõltub läbirääkimistest, sõltub ees seisvatest aruteludest. Aga ma tahan väga, et need otsused langeksid enne jaanipäeva. See tähendab seda, et enne lume sulamist peaks haridusministeeriumil nende arutluste põhjal olema ettepanek, mida ilmselt ka Riigikogu vähemasti kultuurikomisjoni, aga võib-olla ka suure saali tasemel saab arutada.

Neljas küsimus: "Milliseid muid vahendeid olete kavandanud kohalikele omavalitsustele koolivõrgu ümberkorraldamiseks?" See on arutamise teema. Päris niimoodi ilmselt ei saa ka edasi minna, et kõik muudatused peab kinni maksuma. Osa muudatustest on loomulik areng ja iga avaliku sektori asutus või üksus peab arvestama, et kavandatavad muudatused tuleb teha olemasoleva rahastamise raames. Tõsi, mõningad muudatused vajavad täiendavat rahastamist. Aga üldreegel on pigem niisugune: elu läheb edasi, edasi peab minema ka koolide haldust puudutav valdkond ja lisaraha tuleb eraldada siis, kui tõepoolest on vaja täiendavaid kulutusi. Loodan väga, et praegune kohustuste jaotus kohaliku omavalitsuse ja riigi vahel saab selgema väljenduse. Praegu loeme seadusest, et koolitransport ei ole riigi ülesanne, see on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Ja mitte keegi ei oska öelda, kelle ülesanne on tagada, et kooli jõuaksid ka kutseõppeasutuste õpilased, kes omandavad kutsekeskharidust. Lahendamata küsimused – kahetsusväärset lahendamata küsimused! Selgem tööjaotus ja selgem vastutus on vajalik.

Viies küsimus: "Koolivõrgu korrastamine ja gümnaasiumiõppe tagamine maakondlikes tõmbekeskustes nõuab õpilastranspordi logistika väljatöötamist. Millist kohalike omavalitsuste rahastamise süsteemi näete riigieelarvest

seoses koolivõrgu korrastamise kava ja õpilaste kooliveokulude katmisega?" Sellel ma juba peatusin. Võib-olla peab riik üle võtma osa kohalike omavalitsuste kohustusi täielikult, jättes samal ajal osa riigi kohustusi kohaliku omavalitsuse kanda, aga selleks on vaja eri partneritega palju rohkem diskuteerida, kui me seni oleme Haridus- ja Teadusministeeriumis jõudnud teha. Mul on siiski hea meel öelda, et mul ei ole olnud ühtegi kokkusaamist, kus ei mõistetakse vajadust koolivõrguga sisuliselt tegelda. Mõistetakse ka vajadust koolivõrku vähendada, mitte seda kasvatada. Aga erisused tuleb loomulikult läbi arutada konkreetselt, mitte abstraktselt, ja see puudutab ka rahastamist.

Kuues küsimus: "2012. aasta riigieelarve seletuskirjas seisab, et hariduskuludes sisalduvad vahendid munitsipaal- ja eraüldhariduskoolide õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate töötasu ja täienduskoolituse, õppevahendite soetamise, koolilõuna ning investeeringute toetamiseks. Kuidas jaguneb 2012. aasta riigieelarves planeeritud hariduskulude toetus palgavahenditeks, õppevahendite soetamiseks, investeeringutoetusteks ja koolilõuna toetuseks?" Nagu ma juba ütlesin, olen seda meelt, et kohalikele omavalitsustele jääks teatud vabadus nende summade kasutamisel. Kohalikud omavalitsused on seda osalt ka ise toetanud, aga me ei ole veendunud, et see vahendite ümberjagamine on toimunud piisavalt läbipaistvalt ja selgetest põhimõtetest kantult. Seetõttu tahan väga, et kokkulepitav Vabariigi Valitsuse määrus näeks ette selgemad alused nende ümberjaotamise tegemiseks. Vähemalt võiks kohalik omavalitsus avalikult põhjendada, misuguseid valikuid tema riigi antud raha piires ise tegi, mida ta pidas tähtsaks, kuhu ta tahtis anda rohkem raha ja kust ta pidas õigeks ära võtta. Need on ilmselt eri kohalikes omavalitsustes eri vastused, kuid loodan, et need on avalikud ja toetavad, nagu juba öeldud, eelkõige õpetajate palga tõstmist seal, kus seda on nende summade piires, mis riigieelarves on, võimalik teha. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Alustame kolleeg Marika Tuus-Laulist.

Marika Tuus-Laul

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Ma olen näinud ministreid, kes oma valdkonnas probleemi nähes tõesti survestavad valitsust, nad võitlevad selle eest, et raha saada, kaitsevad oma seisukohti. Teie puhul nägime, et kohe, kui õpetajate palga küsimus üles kerkis, hakkasite te peaminister Ansipiga ajama ühte ja sama retoorikat: raha ei ole, palgad ei tõuse enne, kui koolivõrk saab korrastatud. Need õpetajad, kes olid Toompeal, küsisid palgatõusu kohta just IRL-i käest, sest teie lubasite enne valimisi õpetajatele palka juurde anda. Toonitati ka seda, et täiskohaga töötava õpetaja palga suurus ei võimalda praegu saada isegi 1,0 koefitsiendiga pensionimäära. Ma küsingi: miks te siis enne valimisi lubasite, kui teil selleks mingit konkreetset plaani valmis ei olnud? Miks te eksitasite valijaid?

Jaak Aaviksoo

Lubasime ja teeme. Ma olen öelnud, et 20%-line palgatõus ehk täisajaga töötava õpetaja keskmine palk, mis oleks 20% kõrgem kui riigi keskmine, on meie poliitiline eesmärk. Seda arvamust jagavad paljud valitsusliikmed. Ma arvan, et see pole mitte ainult eesmärgina ilus, vaid ka teostatav. Aga osa sellest teostusest seisneb ka koolivõrgu muutmises. Keegi ei ole öelnud, et kõike saab kohe homme hommikuks. 2014. aasta on kaugel. Sel valitsusk koalitsioonil on tõepoolest kavas neli aastat selle eesmärgi nimel pingutada, IRL-il sealhulgas. Ning praegu ma küll usun, et see eesmärk on saavutatav. Ei ole mõtet inimesi eksitada, väites, et IRL või mõni teine erakond on lubanud kõik kohe poole aastaga ära teha – sisuliste muudatuste läbiviimine võtab objektiivselt märksa rohkem aega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Teie eelkäija algatas sellise praktika, et omavalitsuste käest osteti koolihooneid ja hakati looma riigigümnaasiume. Ma küsin teie käest: kas te peate sellist sammu otstarbekaks ja mille poolest on riigigümnaasium parem kui kohaliku omavalitsuse gümnaasium? Kas see on otstarbekas rahakasutus?

Jaak Aaviksoo

Pilootprojektid, mis on käima löövatud Võrus, Jõgeval, Viljandis ja Haapsalus, on ette võetud seepärast, et Riigikogus kahetsusväärset sündinud veidi printsipiit kompromissi tagajärjel jäi põhikoolide ja gümnaasiumide funktsionaalne lahutamine poolele teele pidama. Selle taha jäi pidama ka selge, aus ja läbi paistev sõnum kogu haridusavalikkusele gümnaasiumivõrgu korrastamise kohta – sõnum, et seda tuleb edasi arendada. Usun, et Viljandi, Võru, Jõgeva ja Haapsalu näitel on võimalik käivitada toimivad riigigümnaasiumid. Võibolla on need riigigümnaasiumid teistele omavalitsustele koolivõrgu ümberkavandamisel eeskujuks. Samas on tõsi, et konkreetseid meetmeid, sh koolimajade ostmist kohalike omavalitsustelt üldreeglikult muuta ei saa – see ei ole mitte ainult jõukohane, vaid minu arvates pole see ka päris mõistlik. Aga konkreetsetel juhtudel olid selleks tõsiselt võetavad pooltargumendid, mida ma detailides ei tea ja seetõttu kommenteerida ei saa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Ma tulen tagasi teie metafoori juurde: kes tellib lõunasöögi ja kes selle eest maksab. Mina julgen väita, et mõni paljulapseline ema arvab, et kui tema sünnitab ja kasvatab üles kümme, kaheksa või viis last, siis tema maksab kinni selle lõuna, mille tellib endale keegi inimene, kes ei suvatse lapsi soetada, sest ta eelistab karjääri ja mugavat elu. Ja tulevikus hakkavad kellegi teise lapsed talle pensioni maksma. Aga see selleks.

Te mainisite, et ajaks, kui lumi hakkab sulama, on teil plaan taskus. See tähendab, et viie kuu pärast peaks olema lahendatud küsimus, mille kohta te praegu ei oska midagi konkreetset öelda. Kas on olemas mingi kava, mille teie eelkäija härra Lukas teile jättis? Või on ministeeriumil juba päris korralik plaan olemas ja seda on vaja vaid viimistleda? Viis kuud on suhteliselt lühike aeg.

Jaak Aaviksoo

Muidugi on olemas palju dokumente, osa nendest on väljas ka Haridus- ja Teadusminis-

teeriumi koduleheküljel. Juba aastal 2006 tegi Praxis Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimisel uuringu koolivõrgust. Mulle tundub, et mingit uut tarkust, mingeid uusi arusaamasid ei ole selle aja jooksul lisandunud. Inimestel on olnud viis või kuus aastat aega tutvuda erinevate ettepanekutega, erinevate põhimõtete-ga, erinevate meetodikatega. Kes vähegi neid materjale lugenud on, on näinud, et need on ausalt tehtud ja tõsised tööd maakondade kau-pa. Praegu me oleme targemad, aga otsusteni ei ole kahetsusväärset veel jõudnud. Aga kui keegi tahab teada konkreetseid ettepanekuid maakondade kaupa, siis võiks ta kõik need as-jaomased variandid läbi lugeda. See ei pruugi kõikidele meeldida, aga läbimõtle-mise alusena on need dokumendid igal juhul väärtuslikud. Ma arvan, et neid konkreetsete ettepanekutega täiendades ja sealt edasi minnes suudame leida lahenduse kogu koolivõrgule ning otsustada, milline see võiks viie või kümne aasta pärast välja näha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Paar nädalat tagasi seisis selles kõnetoolis peaminister ja vastas küsimustele, mis olid seotud õpetajate palgaga. Peaminister ütles justkui viidates teilt saadud infole, et haridussektoris on Eestis raha küll ja kui haridusvõrk optimeerida, siis saabki raha õpetajate palga tõstmiseks. Enne seda raha juurde ei leita. Ta viitas ka sellele, et tema andmetel on Eestis hariduskulud 7% SKT-st ja sellega on Eesti Euroopa Liidus neljandal, peaaegu auhinnalisel kohal. Meil Riigikogus käisid ka inimarengu aruande koostajad oma tööd tutvustamas. Nende analüüsis on kirjas, et riiklikud kulutused haridusele on nii Eestis, Lätis kui Leedus olnud ligikaudu 5% SKT-st ja viimasel aastal on need pisut vähenenud. Seda on napimalt, kui meie põhjanaabrid haridusse investeerivad, ja ühtlasi napimalt, kui on OECD riikide keskmine. Hiljutine majanduskriis on olukorda veelgi halvendanud. Ühesõnaga, inimarengu aruande koostajad, teadlased, ütlevad, et seis on märksa halvem. Kas te oskate seda eriarvamust selgitada?

Jaak Aaviksoo

Konkreetselt on raske selgitada, aga veidi laiemalt oskan ma põhjendada küll. Kui te võtate OECD andmed, siis te saate ühed arvud. See on üks meetodika, mille põhjal OECD rehkendab hariduskulutusi ja klassifitseerib need nn COFOG-i meetodika alusel eri avaliku sektori kuludeks. Lisaks sellele on Eurostat, kellel on rehkendusteks oma meetodika. Maa-ilmapank rehkendab kolmanda meetodika alusel. Nii et kui võrrelda, siis tasub võrrelda võrreldavaid arve. Üks väike, hästi lihtne näide. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused kui Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev õppeasutus arvestatakse ühe meetodika järgi kaitsekuludesse, teise meetodika järgi hariduskuludesse. Nii et kui võrdlusi teha, siis tasub iga kord vaadata, mis meetodika järgi on mingid andmed saadud. Ka riikide pingeread on sellest tulenevalt erinevad.

Mis puutub inimarengu aruandes kasutatud meetodikasse, siis ma kahjuks seda ei tea. Peaminister viitas Eurostati pingereale ja seal tõepoolest on Eesti Euroopa Liidu riikide hulgas neljandal kohal. Samas võin teile nimetada ühe küsimuse, millele mul ei ole täna vastust. Ja on kahetsusväärne, et Eesti riigil seda vastust ei ole. Nimelt peetakse üldhariduse puhul mõistlikuks, et õpetajate palk moodustab 55–60% kogu üldhariduskuludest. Eestis on see arv kohalikust omavalitsusest sõltuvalt kohati alla 50%, mõnel pool isegi alla 40%. Seega meil on hariduses raha, aga see kulub suures osas mingitele muudele asjadele. Mina näen selle taga valede prioriteetide seadmist. Võib-olla sellel on objektiivsed põhjused. Võib-olla mõni koolimaja tõepoolest võtabki nii palju kütteraha, et õpetajate palkadeks ei jätku, aga siis me peame maha istuma ja mõtlema, mida teha. Niisugust haridussüsteemi, kus õpetajate palkadeks läheb märksa vähem raha kui teistes riikides, ei ole mõistlik ülal pidada. Uskuge mind, Eestis on juba koolimaju, mille väljanägemine on natuke liiga edev, võrreldes ka meist palju rikkamate ja arenenumate riikidega. Nii et teinekord on prioriteetide seadmine haridussüsteemi sees paigast ära.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Eelministel nädalatel läks siit välja päris selge sõnum, et õpetajate palkadest ja ka muudest rahastamispõhimõtetest saame rääkida pärast koolivõrgu ümberkorraldamist. Et see on üks põhilisi eeldusi, et me saaksime seda üldse arutada. Samas tõdete ka ise, et koolivõrgu ümberkorraldamine eeldab tegelikult väga põhimõttelisi muutusi, näiteks funktsioonide jaotuses omavalitsuste ja riigi vahel. Tõenäoliselt tuleb ka muuta koolipidaja positsiooni, on ta siis riik või kohalik omavalitsus. See jälle, võiks öelda, nõuab näiteks ka haldusreformi läbiviimist. Kui me nüüd õpetajatele oleme öelnud, et kõigepealt teeme ümberkorraldused ja siis räägime uuesti palkadest, siis mis te arvate, mitme aasta pärast me võiksite uuesti selle teema juurde tagasi tulla? Millal me saame hakata jälle rääkima õpetajate palkadest, saades tõdeda, et nüüd on koolivõrk ümberkorraldatud?

Jaak Aaviksoo

Muidugi, elu on nii keeruline, et vahepeal tundub, et ta on praktiliselt võimatu. Ja lõpeb see igal juhul surmaga. See kõik on õige. Samas oleme siin eri oraatorite suust korduvalt kuulnud, et ühte head kriisi ei tohi lasta raisku minna. Ka praegune seis hariduselus on selline, et me peaksime kujunenud olukorra ära kasutama nii palju, kui see võimalik on, struktuurseteks muutusteks. Päris selge on ju kõigile teile siin saalis ja ka mulle, et 2013. aastal summad, mis riigieelarvest õpetajate palkadeks eraldatakse, kasvavad. See on poliitiliselt ilmselge fakt ja kui ei juhtu mingit maavärinat või muud sellist, siis niimoodi see sünnib.

Aga õpetajate palga tõus ei saa ainuüksi lisaraha toel olema kindlasti nii suur, nagu nad seda loodavad, kui ei tule struktuurseid muudatusi. Mõlemat on vaja ja ma arvan, et mõlemad ka tulevad. Küll me sellega hakkama saame – nii täiendavate vahendite leidmisega kui ka praeguse seisu muutmisega. Usun, et põhimõtteliselt struktuursete ümberkorralduste vajadust mõistetakse. Seda erinevalt haldusreformist, millele on kontseptuaalselt vastu seistud. Aga üldharidusvõrgu reformile põhimõtteliselt vastu ei olda, see on praktilise elluviimise küsimus ja paljudel juhtudel ka kohaliku omavalitsuse tasemel poliitilise realiteedi küsimus,

kes selle otsuse langetab. Minu arvates tuleb siin Riigikogul võtta osa vastutusest enda peale ja leida niisugune kompromiss, mille puhul kõik osapooled võtavad osa koormast kanda ega veereta seda nagu kuuma kartulit ühest käest teise. Ma põhimõtteliselt toetan, aga teie otsustage – olgu see siis riik, kohalik omavalitsus või kool.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Ma esitan minuti jooksul kaks küsimust, valige ise, millele te vastate. Te ütlesite, et võib-olla palgad on madalad, alla 40–50% keskmisest sellepärast, et palgarahast makstakse liiga kalli kütte eest jne. Selgitage palun: kuidas on võimalik rahast, mis on eraldatud õpetajate palgaks, katta kommunaalkulutusi, näiteks maksta kütte eest? Ja teine küsimus. Te tuletasite meelde, et 1997. aastal oli Eestis 224 000 õpilast, praegu on 145 000 ehk vähem kui 1948. aastal. Koolivõrk on enam-vähem sama ja teil on kava, kuidas seda optimeerida ja luua selline koolivõrk, mis vastaks nõuetele ka 10–15 aasta pärast. Ma arvan, et aastal 1997 mitte keegi ei osanud arvata, et lähima 14 aasta jooksul väheneb õpilaste arv 79 000 võrra. Kas teil keegi oskab praegu öelda, kui palju väheneb õpilaste arv lähima 10–15 aasta jooksul?

Jaak Aaviksoo

1997. aastal olid kõik need sündimata lapsed ja sündinud lapsed teada ning iga tark inimene suutis selle välja rehkendada. See ei olnud küll mingi imekunst. Praeguse olukorra taga on lihtsalt suutmatus otsustada või, ütleme siis, vastutuse hajutamine eri otsustajate vahel. Aga kuidas on mõeldav, et õpetajate palgaraha ei laeku õpetaja taskusse, vaid kasutatakse ära kuskil mujal? Teatavasti riigieelarvest eraldatav raha on toetus kohalikele omavalitsustele ja formaaljuriidiliselt ei pea seda õpetajate palkadeks maksma. Mulle tundub, et mõned kohalikud omavalitsused on seda juriidilist võimalust ka sel moel kasutanud. Niimoodi see paraku on! Vaadake neid kehtivaid reegleid! Enamgi veel: kohalikud omavalitsused on Haridus- ja Teadusministeeriumi ette-

panekule, et nad võiksid oma raha kasutamise kohta aru anda kuluartiklite lõikes, korduvalt eitavalt vastanud. Nii et siin on usalduse probleem. Päris kindlasti oleks raha kasutamise suurem läbipaistvus kõikidele osapooltele kasulik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Kui härra Ansip hakkas meile rääkima, et me jõuame viie Euroopa rikkaima hulka, siis oli see minu jaoks täielik mõistatus. Arvasin, et see on selline poliitiline avantüürism. Aga ju siis tubli härra peaminister juba siis teadis, kuidas Eurostat hakkab oma statistikat koostama. Muidugi, kõik tuleb ära kasutada, ka need meetodikad, mille kohaselt Eurostati statistika kokku pannakse. Tõepoolest tuleb välja, et me kulutame hiiglama suure protsendi nii haridusele kui ka tervishoiule. Aga tahan küsida, kas näiteks Eurostati statistikanumbrite sees on ka need toetused, mis Euroopa Liit annab meie kutsekoolidele.

Jaak Aaviksoo

Loomulikult on need seal sees.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Teie tehtud ettepanek muuta otsustavalt koolide arvu eeldab selle seaduse täitmist, mis nõuab, et viis kuud enne 1. septembrit peavad kõik ettevalmistustööd olema lõpetatud. Seoses sellega on mul, härra minister, teile küsimus. Tahaksin teada prognoosi, kui palju jõuab ministerium enne järgmise aasta 1. aprilli seda tööd teha, et koolivõrku vähendada. Või jääb järgmisel aastal kõik samaviisi, nagu praegu on?

Jaak Aaviksoo

Samaviisi päris kindlasti ei jää. Ma usun, et keskkooliastmete arv meie munitsipaalkoolides kindlasti väheneb. Seda ka siis, kui me mitte midagi ei tee, sest mõnel pool on ilmvoimatu gümnaasiumiastet ülal pidada. Kui

päril ühtegi õpilast enam ei tule, siis ilmselt on kõigile selge, et nii päril ei saa. Aga muidugi on kõik keeruline. Muidugi on võimalik viidata seaduspügalatele, mis ühte või teist asja ei võimalda teha või siis võimaldavad teha. Aga mina olen siiski seda meelt, et kui me jõuame mõistlikule kokkuleppele selles, mida me teha tahame, küll siis vastaval otsustustasemel – olgu kohalikus omavalitsuses, täidesaatva võimu tasemel või parlamendis – vajalikud otsused saab ka vastu võetud. Mina ei muretse selle pärast, kas need otsused võtavad aega üks aasta või kaks aastat või kolm aastat – need võtavad aega täpselt nii palju, kui palju vaja on meie konsensuslikust või vähemasti maksimaalsele konsensusele püüdlevast otsusest tulenevalt.

Aga ma olen väga selle vastu, et viidatakse raskustele ja jäetakse otsused tegemata. Sel juhul ei juhtu ka 10 või 20 aasta pärast paljusid asju. Selles on iva. Sel põhjusel ma natukene oponentsoovi, et Haridus- ja Teadusministerium tuleks välja valmis lahendustega. Sellepärast me seda ei teegi, et niipea, kui me tuleme välja valmis lahendustega, küsivad eri osapooled, aga miks meiega ei räägitud. Nüüd me tahame eelkõige saavutada kokkulepet, et jah, see on probleem, me tahame seda lahendada ning meie ettepanekud on niisugused. Haridusministerium korjab ettepanekud kokku, analüüsib neid ja teeb mingi kompromissettepaneku. Pilt ei ole praegu veel selge. Mõni koolijuht küsib, kui ma mööda Eestit ringi sõidan, kas tema kool jääb alles. Ma vastan, et ma ei tea. Mina kindlasti ei hakka kunagi vastama küsimusele, mis koolid haridus- ja teadusminister otsustas kinni panna. See otsus peab olema mõistlike inimeste mõistlik otsus, mitte lähtuma ühest ametiisikust, ükskõik kui kõrgel kohal ta pole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Ma tahan täpsustada. Te väitsite täna siit puldist, et teile on teada, et osa kohalikke omavalitsusi ei kasuta riigi eraldatud õpetajate palkadeks määratud raha sihtotstarbeliselt. Kas te võiksite nimetada need kohalikud omavalitsused? Kindlasti see huvitab Riigikogu liik-

meid, sest see raha on sihtotstarbeliselt selleks eraldatud, lähtudes palga alammääradest. Tõepoolest on võimalik mängida õppevahendite, investeringutoetuste ja kvalifikatsiooni tõstmise vallas, aga koolilõuna maksumus ja õpetajate palgad on siamaani olnud ette kirjutatud. Kas teil on selliseid andmeid? Ja kui on, siis kas võiksite öelda, kus niimoodi on tehtud?

Jaak Aaviksoo

Kaks konkreetset vastust. Esiteks, need ei ole sihtotstarbelised eraldised. Need on toetused, mida kohalik omavalitsus võib vastavalt seadusele kasutada omal äranägemisel. Nii on! Nii et see väide ei ole õige. Mina olen ka kogu aeg uskunud, et need on sihtotstarbelised eraldised, aga mulle on väidetud, et juriidiliselt need ei ole sihtotstarbelised eraldised, ja kohalikud omavalitsused seda raha niimoodi ka käsitlevad. Kui ma nüüd eksin, siis sellepärast, et mulle on antud halba nõu. Aga see on kohaliku omavalitsuse autonoomia küsimus, millel ma ei tahaks praegu peatuda.

Nüüd järgmine küsimus: missugused omavalitsused konkreetset on seda teinud? Riigieelarvest ei eraldata raha mitte ainult palgamäärade miinimumi ulatuses, vaid märksa suurem summa. Mitte ükski kohalik omavalitsus ei maksa õpetajatele minu teada alla ettenähtud palgamiinimumi. Aga see raha, mis kulub kõikidele õpetajatele miinimumi maksmiseks, ja riigieelarvest eraldatav raha on kaks eri summat. Ja vaat selle vahe osas – ma mõtlen minimaalselt vajaliku summa ja tegelikult eraldatud summa vahet – valitseb ebaselgus, mis puudutab paljusid kohalikke omavalitsusi. Ma ei ole seni saanud kohalikelt omavalitsustelt selget aruannet ja nad väidavad, et seda ei ole ka juriidilist alust nõuda. Meil ei ole alust nõuda aruannet, kuidas kulutatakse riigieelarvest tasandusfondi raames toetusena eraldatud raha, mis peaks minema eelkõige hariduskuludeks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, haridus- ja teadusminister! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Palun kolm minutit lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Peale seda, kui ma kuulsin eelkõnelejat rääkivat midagi mõistlikust kokkuleppes, otsustasin ma, et ei hakka vaba mikrofonit ootama. Mul on kõne hariduse teemal ja ma ütlen oma mõtted välja arupärimise raames.

Tahan kohe öelda, et ma ei esine praegu mitte ainult kui Riigikogu liige, vaid ka kui Narva Linnavolikogu koalitsiooninõukogu esimees. Teatan teile, et koalitsioon on läbi arutanud ja lähiajal kirjutab alla uue koalitsioonilepingu, milles on kirjas, et Narva Linnavolikogu ja Narva Linnavalitsus asuvad Narvas vene eragümnaasiumi looma.

Miks me seda teeme? Mitte sellepärast, et me väga tahame seda teha, vaid sellepärast, et me oleme alati olnud seisukohal, et igal lapsel, igal lapsevanemal peab olema võimalus valida vähemalt nelja süsteemi vahel. Isegi Narva linnas peab olema võimalus valida, kas hakata õppima puhtalt eesti keeles ehk Narva Eesti Gümnaasiumis, hakata õppima Narva Vanalinna Riigikoolis ehk valida sügav keelekümbus, või minna sellisesse gümnaasiumi, kus õpetatakse 60 ja rohkem protsenti eesti keeles, või õppida oma emakeeles.

Praegu saab selle neljanda, viimase võimaluse kindlustada ainult eragümnaasiumi loomisega. Tuletan meelde, et kunagi, aastat kümme tagasi, kui me siin otsisime kompromissi ja leidsime kompromissi vene koolide üleminekus eesti keelele, siis oli jutt sellest, et selle ülemineku võib ellu viia ainult siis, kui on ette valmistatud õppevahendid, mis rahuldavad eesti perest last, vene perest last ja ka segaperest last – see tähendab, arvestavad mentaliteedi, keele valdamise ja muuga. Seda ei ole. Nagu täna kuulda sai, neid vahendeid põhimõtteliselt ei ole.

See üleminek pidi algama siis, kui on ette valmistatud õpetajad. Seda ma ei hakka kommenteerimagi. Ja kõige tähtsam: see üleminek pidi algama siis, kui on valmis õpilased. Mina väidan: selleks, et eesti keeles gümnaasiumi-

klassides õppida, peab olema keeletase C1 või isegi C2. Möödunud õppeaastal tegi Narvas 9. klassi lõpueksami 461 õpilast, nende keskmine hinne viie palli süsteemis oli 2,89. Keskmine punktide arv 100 võimalikust oli 49,01. Neid, kes said 60 ja rohkem punkti, st neid, kes saavutasid eksamiga B1 taseme, oli kokku 165. Isegi nende teadmistega ei ole võimalik õppida gümnaasiumiklassis eesti keeles ajalugu, matemaatikat jne.

Haridusministeerium jätab lapsed võimaluseta saada korralik haridus. Nad ei hakka korralikult valdama mitte ainult riigikeelt, vaid jätaavad soovida ka nende teadmised mõnes muus õppeaines. Narva linnavõimud arutasid seda teemat mitu kuud tagasi nii haridusministriga, kes praegu hiilgavalt siit saalist haihtus, kui ka ministeeriumi asestantsleriga. Ettepanek teha pingutusi selle nimel, et eesti keele õpetamise kvaliteet tõuseks eesti keele tunnis, mitte ajaloo- ja matemaatikatunnis, ei leidnud haridusministeeriumi juhi ega muude töötajate toetust.

Seega pole Narva linnal mingit valikut. Me peame oma lapsi kaitsma. Me saame suurepäraselt aru, et kui vene lastel Narvas ei jää võimalust õppida gümnaasiumiastmes vähemalt 60% ulatuses vene keeles, siis on nendest väga paljude jaoks gümnaasiumihariduse saamine välistatud. Meil pole muud valikut kui alustada ettevalmistust ja läbi viia kõik vajalikud menetlused selleks, et 2013. aasta 1. septembriks oleks meil asutatud ja töötaks vene eragümnaasium. Praeguste seadustega on seda väga raske teha, aga me teeme selle ära sellepärast, et haridusministeerium pole jätnud meile mitte mingit muud võimalust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kõigepealt ma tahan pöörduda Riigikogu esimehe poole selles küsimuses, et esmaspäeviti, kui ministrid vastavad siin saalis Riigikogu liikmete arupärimistele, siis on kord selline, et meie esitame kirjalikult ministri küsimuse ja tema tuleb endale sobival nädalal meile vastama. Ta saab vastata kõigile küsimustele ja igal Riigikogu liikmel on võimalik

esitada täpsustavaid küsimusi ühe minuti jooksul – üks küsimus ühe Riigikogu liikme kohta. Kui mõnele küsimusele antakse veidi ebamäärane vastus, siis edaspidi on võimalik detaile täpsustada ainult nii, et mina tulen siia Riigikogu kõnetooli, minister kuuleb, mis mulle segaseks jäi, ja reageerib. Praeguseks on haridus- ja teadusminister siit saalist lahkunud ning Riigikogul on märksa väiksem võimalus ühes küsimuses täpsustusi teha. Ma arvan, et Riigikogu juhatus on kindlasti pädev ministritele ütleva, et kui nad on valinud arupärimisele vastamiseks endale sobiva aja, siis nad võiksid siin saalis olla nii kaua, kuni konkreetne päevakorrapunkt saab täielikult arutatud.

Ma tulin siia kõnetooli haridusküsimuses sõna võtma aga seetõttu, et haridusminister mõneti täpsustas, mõneti andis edasi sedasama sõnumit, mida peaminister on juba kuulutanud. Nimelt seda, et hariduses on raha küll, tuleb ainult ümber struktureerida ja leida õpetajate palga tõstmiseks vahendeid kunagi tulevikus, kui enamik Eesti gümnaasiume on suletud. Meie peaminister teatas koguni, et praegu on Eestis 220 gümnaasiumi ja kui nende asemel jääks alles 54, siis saaksid õpetajad ka oma oodatud 30%-lise palgatoosu.

Peaministri argumendi taga oli asjaolu, et Eurostati andmetel Eestis kulutatakse haridusele 7% SKT-st ning sellega oleme Taani, Rootsi ja Küprose järel Euroopa Liidus neljandal kohal. Nüüd me mõistame, et see ei ole vabalt kulutatav raha ja et see protsent on nii kõrge eelkõige tänu sellele, et me saame Euroopa Liidust väga tugevaid rahasüste. Seejuures on ette kirjutatud, kuhu see raha peab minema. Miljardeid kroone läheb näiteks kutsekoolide renoveerimiseks, mis on muidugi väga vajalik. Ja seda raha ei saa kuidagi kokku hoida ja suunata renoveerimise asemel näiteks õpetajatele kõrgemate palkade maksmiseks.

Kui me vaatame, kui suur on meie hariduskulutuste osakaal võrreldes teiste riikide näitajatega, siis kindlasti on inimarengu aruande statistika märksa asjakohasem. Ning see ütleva, et kui vaadata meie hariduskulutusi aastatel 1995, 2000 ja 2007, siis on asjade seis kogu aeg halvemaks muutunud. Aastaks 2007 olid hariduskulud Eestis väiksemad kui Lätis, natuke suuremad kui Leedus, väiksemad kui Poolas, Soomes ja Rootsis. Järelikult me ikkagi hoiame päris tugevasti hariduse pealt kokku

ja see jutt, et rakendame õpetajad maagümnaasiumide kinnipanemise idee ette, öeldes, et teie, õpetajad, peate toetama mõtet, et paljud teist jäävad tööta ja selle võrra hakkavad allesjäänud suuremat palka saama, on suhteliselt jesuiitlik jutt. Tegelikult ei panustata haridusse sugugi nii palju, kui kõneldakse. Selle protsendi tõstab üles Euroopa Liidu abi, aga seda raha ei saa mitte mingil viisil ümber kantida õpetajate palgafondi.

Täna teid tähelepanu eest ja loodan, et järgmine kord, kui me haridusest räägime, kuulab meid ka haridusminister. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Hea kolleeg, ma tahan omalt poolt öelda, et jah, meil on kogu aeg olnud selline hea tava, et ministrid kuulavad oma arupärimise küsimuse arutelu lõpuni. Kuid lisaksin juurde, et kui me seda tava tahame järgida, siis palun, et ka arupärijad oleks kõik saalis sel ajal, kui nende arupärimine esitatakse. Aga ma kindlasti ütlen ministrile selle edasi. Ma ei tea öelda, mispärast ta praegu saalist lahkus. Palun nüüd, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Head Riigikogu liikmed! Praegu ma esinen arupärijate nimel, nii et ma loodetavasti siiski väärinuks nii palju tähelepanu, et härra Aaviksoo oleks siin arupärimise lõpuni kohal olnud. Ja tegelikult ta oleks võinud ka nendesamade läbirääkimiste raames sõna võtta, mida nii mõnigi minister on teinud.

Kõigepealt tahan ühte asja täpsustada. Härra Aaviksoo selgitas, et kohalikud omavalitsused ei ole sunnitud kasutama riigieelarvelisi vahendeid õpetajatele suuremate palkade maksmiseks. Tõepoolest, kui me vaatame seda rida, kus on kirjas eraldised kohalikele omavalitsustele, siis on selles reas veel õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate töötasu, täienduskoolitus, õppevahendite soetamine, koolilõuna- ja investeringute toetus. Põhimõtteliselt võib ju öelda, et seaduses on ette nähtud koolilõuna ja kohalikud omavalitsused rikuvad seadust, kui kulutavad koolilõuna raha näiteks õpetajate palkade alammäära tõstmiseks. Reaalselt on see aga ju täiesti võimatu! Seadus on ette näinud, et koolilõunatoetuseks eraldatakse raha, ja enamik omavalitsusi on seni

maksnud veel omakorda juurde, et koolilõuna oleks lapsevanemale ja lapsele tasuta.

Õppevahendite soetamisega on samuti. Meil on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses kirjas, et õppevahendid, töövihikud ja töölehed on õpilastele täies ulatuses tasuta, need tagab kool. Sel põhjusel peavad kohalikud omavalitsused tegelikult ka õppevahendite eest kõvasti juurde maksma. Mitmes väiksemas omavalitsuses on need summad märkimisväärsed ja nii ei saa ka nende arvel õpetajate palga alammäärasid tõsta.

Investeeringutoetused ja täienduskoolitus on kaks kuluartiklit, mille arvel on väga paljud omavalitsused kriisi ajal õpetajate palku tõstnud. Olgem ausad, on terve rida neid õpetajaid-pedagooge, kellele kohalik omavalitsus oma palgafondist praegu palka maksab. Näiteks väga vajalikud logopeedid, sotsiaalpedagoogid, kõikvõimalike ringide juhid, koolipsühholoogid jne. Jutt on sellistest toetavatest ametitest. Väga paljud koolid rakendavad ka abiõpetajaid, näiteks eriti raskete laste puhul võib olla klassis lausa mitu õpetajat abiks. Need on õpetajad, kes tegelevad lastega kas peale tunde või ka tundide ajal, kui lapse käitumine või tervislik seisund ei luba tal teistega koos tunnis olla. Ta saadetakse nn kõrvaltundi või nn raamatukogutundi. Ka niisuguste lisaõpetajate palgal hoidmine on kohalike omavalitsuste õlul.

Nii et väita, et kohalikud omavalitsused ei suuna kõiki riigi eraldatud vahendeid õpetajate palkadeks, on lausa kuritegelik. Tegelikult maksavad omavalitsused oma eelarvest arvestatava summa õpetajate palkadele juurde. See jutt on kärbeste pähe ajamine, millest ka kolleeg Kadri Simson rääkis. Kõigepealt seletatakse õpetajatele, et olge hästi vait ja ärge hakake streikima. Kui hakkate, siis teie kool pannakse kinni ja kõrvalkoolis palgad tõusevad. Aga kui olete hästi tasa, siis kõrvalkool pannakse kinni ja teil tõuseb palk. Tegelikuses ei tõuse palgad kummaski koolis.

Ja teine jutt on see, et riik heakene annab raha küll, aga kohalikud omavalitsused tõstavad need summad kuhugi mujale. Kumbki väide ei ole tõsiselt võetav.

Mis veel õpetajate palkadesse puutub, siis koolivõrgu optimeerimisest rääkides võin öelda omast kogemusest, et kui toimus väga suur kutsekoolide võrgu kokkutõmbamine, siis nel-

ja või viie aasta jooksul läks see riigile väga palju maksma. Ma ei räägi siin ainult koondamisrahast ja ühiselamute renoveerimisest, ka füüsiliselt oli vaja hooned ümber kujundada. Kui näiteks suur tuhandele lapsele ehitatud koolimaja tuleb ümber kohandada põhikooliks, kus võib-olla hakkab õppima ainult 80 last, siis tuleb see hoone ümber ehitada. Sama kehtib õpilaskodude ja muude hoonete kohta. Nii et rääkida lihtsalt seda, et paneme iga teise kooli kinni, rääkimata gümnaasiumiastmetest – üldjuhul ei too see otsesest kulude kokkuhoidu. Jutt, et tänu sellele tõusevad õpetajate palgad, ei kannata mingit kriitikat. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mailis Reps! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

Palun registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis peale minu haamrilööki! Kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.03.

Istungi kestus 2 tundi ja 3 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 8. november 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu liikme Mart Meri ametivanne

Istungi rakendamine

2. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (74 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu seitsmenda töönädala teisipäevast istungit.

1. Riigikogu liikme Mart Meri ametivanne

Aseesimees Laine Randjärv

Kõigepealt kuulame ära Riigikogu liikme ametivande. Seoses Riigikogu liikme Peeter Kreitzbergi volituste lõppemisega tema surma tõttu asub Riigikogu liikmeks asendusliige Mart Meri. Palun teid, Mart Meri, Riigikogu kõnetooli ametivannet andma!

Mart Meri

Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Siin ja praegu Peetrile mõeldes annan ametivande. Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhi-seaduslikule korrale. (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Lugupeetud kolleegid! Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel annan Riigikogu menetlusse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu käsitleb seda, kuidas oleks mõttekam korraldada alustavate eriarstide, sh perearstide mõjutamist, et nad valiksid töökohaks Eesti või lausa mõne konkreetse piirkonna, kuhu on kvalifitseeritud arste olnud raske leida. Samuti muudab see eelnõu tööturuteenuste ja -toetuste seadust, tagades, et tööd leida soovivate isikute abi saamise võimalused töö otsimisel jäävad edaspidi samasuguseks, nagu need on olnud alates 2007. aastast, kui paralleelselt seaduses sätestatuga osutas Eesti Töötukassa tööturuteenuseid ja maksis tööturutoetusi ka Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastatava raamprogrammi raames. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Väga austatud juhataja! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni 19 liikme nimel üle arupärimise regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Arupärimine puudutab maareformi lõpetamist. Tulenevalt riigi vara kasutamise ja säilimise 2010. aasta ülevaatest juhib Riigikontroll tähelepanu valdade ja linnade maaküsimustele, mille lahendamine on takerdunud maareformi lõpuleviimise taha. Maareformi lõpuleviimise käigus on tähelepanu keskmes maa riigi omandisse jätmise ja munitsipaliseerimise vahekorra selgitamine. Riigikontroll on tuvastanud, et riigi maareservi moodustamise põhimõtted ei ole senimaani omavalitsustele läbipaistvad. Nimelt on omavalitsustele jäänud mulje, et riigi maareservi moodustatakse juhuslikult. Eesmärk on täita müügiplaani ja kasvatada riigi tulusid. Valdadel ja linnadel ei oleks maade riigi omandisse jätmise vastu midagi, kui riik selgitaks, milleks

maa riigi omandisse jäetakse. Maa-amet kinnitab, et ta lähtub maade riigi omandisse taotlemisel riigi maareservi moodustamise põhimõtetest, mis ei ole avalik dokument. Meil on ministrile seitse küsimust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Mul on äärmiselt hea meel teile tutvustada riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimelt, Keskerakonna fraktsioon esitab Riigikogu menetlusse eelnõu, et kaotada üks kärbetest, mis 2009. aastal üsnagi kiirelt vastu võeti seoses nn peaministri usaldushääletusega. Tuletan teile meelde, et alates 2009. aastast ei ole meil olemas ühte peretoetust, millega oldi üsna ära harjutud ja mis aitas lastevanematel kooliaasta alguses kuludega silmitsi seistes neid veidigi leevendada. Ehk me soovime teie lahkkel kaasabil taastada koolitoetuse, mida määratakse kõigile lastele alates 7. eluaastast kuni 16. eluaastani ja kui laps jätkab õpinguid, siis vastavalt õpingute ajale, pärast Eesti Hariduse Infosüsteemist selle kohta andmete saamist. Koolitoetust makstakse kolmekordses lapsetoetuse määras kooliaasta alguses. Vaadates ka s.a 1. septembri paiku ajalehtedes olnud tabeleid, on selge, et igal lapsevanemal on seoses laste koolisaatmisega väga suuri kulusid. See toetus on vaid üks võimalus, kuidas riik neid kulusid leevendada saab. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatus otsustab eelnõude menetlusse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, esitab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd asume teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 9. novembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: keskkonnaminister Keit Pentus peaministri ülesannetes, justiitsminister Kristen Michal ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised kultuuriminister Rein Langile ning justiitsminister Kristen Michalile.

Nüüd, head kolleegid, asume kohaloleku kontrolli juurde.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 90 Riigikogu liiget, puudub 11.

2. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (74 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head Riigikogu liikmed! Alustame tänase päevakorrapunkti menetlemist. Selleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun kõnetooli Riigikogu liikme Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on esitanud ühe seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle mõtte on taastada kohalike omavalitsuste tulubaas kärbeteesel ehk 2008. aasta tasemel.

Me anname endale väga hästi aru, et selle taseme taastamine ühe aastaga võib olla keerulisem kui tulubaasi kärpimine ühe aastaga. Seetõttu näeme ette, et selle võiks jagada kahele aastale ehk aastatele 2012 ja 2013. Kui enne kärpeid laekus füüsilise isiku tulumaksust kohalikele omavalitsustele 11,93%, siis nüüd 11,4%. Teisisõnu, lisaks maksutulude vähenemisele vähendati omavalitsuste tulusid tulumaksuosast veel 4,7%. Meie arvamusel võiks see protsent aastal 2012 olla 11,67 ja aastal 2013 võiks see olla 11,93, mis oleks seesama vana hea tase.

Samuti oleme eelnõu seletuskirjas maininud, et meie arvates tuleks ka tasandusfondi proportsionaalselt suurendada, sest muidu võidaksid sellest eelnõust ainult jõukamad omavalitsused ehk need, kes koguvad rohkem tulumaksu ja kus elavad rohkem teenivad inimesed, aga kaotaksid need omavalitsused, kus inimeste teenistus ja tööhõive on väiksemad. Me ei arva, et seda eelnõu peaks kuidagi siduma elamualuse maa maksuvabastusest tuleneva võimaliku tulumaksu laekumise suurenemisega, see kompensatsioon peaks sellele määra tõusule veel lisanduma.

Mis puudutab seaduse mõjusid ja kulutusi, siis eelarve tasakaalule see ettepanek ei mõju, küll aga tähendaks seaduse vastuvõtmine, et riigieelarvesse laekuks aastal 2012 tulumaksu vähem 15,4% ja aastal 2013 laekuks 32,4% vähem. Nagu ma ütlesin, see ei mõju eelarve positsioonile. See on konservatiivne lähene mine, aga optimistlik lähenemine on see, et see mõjub positiivselt. Teisisõnu, selle tõttu, et eelarves tulumaksuosa vähendatakse, ei pea otse selt suurenema menetletava riigieelarve miinus, kui me vähendame näiteks kulusid. Võib ka eeldada, et omavalitsused kasutavad seda raha osaliselt selleks, et osutada paremini teenuseid, võrreldes selle olukorraga, kui nad seda raha ei saaks, ehk sellega seotud kulud kasvavad. Aga mingi osa sellest rahast läheb kindlasti ka selleks, et omavalitsused võtavad järgmisel aastal vähem laenu. Selle loogika järgi mõjuks see riigieelarve tasakaalule pigem positiivselt.

Miks me selle eelnõu esitame? Siin on mitu põhjust. Üks põhjus on see, et meie arvates on see õiglane, sest see kärbe oli mõeldud ikkagi ajutise meetmena ja sellisena võiks seda ka käsitleda. Kindlasti on mõistlik, et omavalitsused teavad natuke aega ette, kas ja millal nende tulubaas võib muutuma hakata. Kärped tehti väga järsku, aga mis puudutab summade taastamist, siis minu arvates on informatsiooni andmine omavalitsustele igati mõistlik. Liiatigi oleme ise Riigikogus pannud neile seadusega kohustuse, et nad peavad oma tulusid ja kulusid planeerima. Praegu on see üsna keeruline, sest ei ole teada, mis saab täpselt maa maksu kompenseerimisest, ja ei ole teada, mis kujul taastub tasandusfond ning mis kujul taastub laekuv tulumaksuosa. Sama lugu on ka teederahaga. Nii et ma arvan, et on igati mõistlik teha omavalitsustele finantsplaneerimine lihtsamaks, anda neile muutustest mõistliku aja jooksul ette teada ja anda neile ka seadusest tulenevad garantiid selle kohta, millised nende tulud on, et nad saaksid ka oma kulusid adekvaatselt planeerida.

Lisaks sellele on praegu väga praktiline vajadus omavalitsuste tulude suurendamiseks. On väga mitmeid omavalitsusi, kes ei tule toime. Seda mitte sellepärast, et nad oleksid tohutult palju laenanud või et nad ei oskaks majandada. Nad ei ole laenanud ja oskavad majandada küll, aga tulubaas on lihtsalt nii

väike ja kohustused on nii suured. Sellele teemale on tähelepanu juhtinud ka mitmed mittepoliitilised institutsioonid: õiguskantsler, Riigikontroll, president. Tegelikult on erinevad institutsioonid seda teemat minu meelest üsna põhjalikult lahanud ja seda probleemi on tõstatatud.

Kindlasti on üks teema haldusreform, aga selge on see, et haldusreform ei päästa omavalitsusi aastal 2012 ja 2013. Inimesed peavad endiselt teenuseid saama: teed tuleb lahti lükata, lapsed tuleb lasteaeda panna. Tegu ei ole mitte niivõrd kulutusega, mida riik võib teha siis, kui raha on, ja mitte teha siis, kui raha pole, vaid see on üks osa meie riigi juhtimisest, see on põhiseaduslik osa ja peaks olema autonoomne. Seoses autonoomiaga on kindlasti üsna palju kahtlusi. Ma usun, et meie ülesanne Riigikogus on tagada, et kõigil riigiinstitutsioonidel oleks võimekus oma ülesandeid täita. See oleks esimene samm selles suunas.

Lisaks need teemad, mis siin saalis tihti rohkem emotsioone tekitavad, nagu euroraha ja CO₂ kvoodiraha kasutamine. See on väga tihedalt seotud sellega, kuidas omavalitsused hakkama saavad. Suur osa euroraha ja CO₂ kvoodiraha kasutajatest on omavalitsused ja nende omafinantseeringuvõimekus on üsna piiratud. Võib küll öelda, et CO₂ kvootide müügi puhul ei ole see oluline, aga reaalsus on see, et arvestades, mis ajal on võetud tolleaegsete ehituste hinnapakumised ja mida on ehitushinnad nüüdseks teinud, ja arvestades seda, et see vahe tuleb katta kõigil kohalikel omavalitsustel, võin ma küll siin täna pisut pessimistlikult ennustada, et paljude omavalitsuste jaoks tekib sellest väga suur probleem, mis võib lõppeda sellega, et me ei suudagi seda raha ära kasutada. Nii et see ei ole ainult omavalitsuste mure, vaid see on tegelikult kogu riigi mure.

Meediast on läbi käinud, et koalitsioonipoliitikud on rääkinud, et järgmisel aastal võiks omavalitsuste tulu suureneda umbes 8%. Minult on mitmed inimesed küsinud, kas nüüd on tõesti juhtunud see, et koalitsioon on nõus seda protsenti tõstma. Mina olen vastanud, et ma ei tea seda enne, kui esimene lugemine läbi on. Ma loodan, et siin ei ole mõeldud seda Rahan dusministeeriumi poolt eelarvesse arvatud võimalikku tulude suurenemist, mis kaasneb optimistliku käsitlusega meie tulevases ma-

janduskasvust, vaid koalitsioonil on tõesti tekkinud arusaam, et omavalitsuste tulused tuleks suurendada. Ma loodan, et tänane hääletus seda näitab.

Ma saan üldiselt päris hästi aru selle asja praktilisest poolest. Hirmsasti häirib, eriti siin Toompeal olles ja all-linna vaadates, üks omavalitsus – Tallinna linn. Iga kord, kui omavalitsusteamade kohta sõna võetakse ja räägitakse sellest, et nende tulud on väikesed ja omavalitsused ei saa hakkama, siis tuuakse näiteks pealinn ja räägitakse sellest, kuidas pealinn teeb televisiooni. See on põhiline argument kogu selles debatis. Ma ei hakka siin andma hinnangut, kas Tallinna televisioon on mõistlik või mitte, küll aga võin öelda, et enamik eestlasi ei ela Tallinnas. Ma arvan, et ei ole õige karistada kõiki teisi omavalitsusi sellepärast, et meil on poliitilistel või ka põhjendatud põhjustel erinev arvamus selle kohta, kas üks omavalitsus kasutab oma raha otstarbekalt. See ei saa kindlasti muutuda selles debatis põhiliseks argumentiks. Omavalitsus on vaba raha niimoodi kulutama. Linna kodanikud, kelle hulka paljud neist kritiseerijatest kuuluvad, saavad kohalikel valimistel selle kohta oma arvamuse öelda. Ma arvan, et see juhtum ei peaks olema see põhjus, miks karta omavalitsuste tulubaasi taastamist. Ma julgen küll öelda, et suurem osa omavalitsusi käib rahaga suhteliselt mõistlikult ringi, vähemalt nii hästi, kui nad oskavad, ja nad lähtuvad sellest, mida näeb ette nende arvamus selle kohta, mida rahaga teha tuleks.

Ma arvan, et seekord on Riigikokku valitud hea koosseis. Paljud Riigikogu liikmed on ise vahetult kursis kohaliku omavalitsuse juhtimisega, osa on seda tööd väga lähedalt kas seest või väljastpoolt näinud. Ma usun, et selle koosseisu seas võiks arusaam, et omavalitsus on osa riigist ja omavalitsus ei ole kuluallikas, vaid teatud teenuste osutaja ja ta teeb seda üldiselt suhteliselt mõistlikult, olla üsna laialdane. Loodan, et seda näitab ka hääletus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd küsimused. Taavi Rõivas.

Taavi Rõivas

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Sa pühendasid märkimisväärse osa oma ettekandest Tallinna televisioonist rääkimisele.

Aga olgem ausad, eks see kangelaslik võitlus rahandusminister Padari eestvedamisel tehtud maksumuudatuse vastu meenutab natuke sotside enda osalusel loodud Tallinna televisiooni vastu võitlemist all-linnas. Teatud sarnasused siin on. Valitsusliidust opositsiooni liikudes on sotsiaaldemokraadid teatud metamorfoosi läbi teinud. Võib-olla ei puuduta see sind isiklikult, küll aga su erakonda. Aga minu küsimus puudutab seda väidet, et selle eelnõu mõju avaliku sektori eelarve tasakaalule on null. Kas sa, palun, täpsustaksid korrektsuse ja stenogrammi huvides, et see mõju saab null olla üksnes siis, kui omavalitsused seda raha ära ei kuluta, vaid suunavad selle kas reservidesse või laenu tagasimaksmiseks? Muul juhul on mõju negatiivne.

Rannar Vassiljev

Siinkohal, hea kolleeg, pean mainima, et ma kõnes rääkisin, et väide, et see mõju on null, on üks variant. Tegelikult on üks variant veel, nimelt see, kui selle kulu katteks vähendatakse riigieelarves teisi kulusid. Sellisel juhul on võimalik see stsenaarium, et mõju muutub lausa positiivseks. Sotsiaaldemokraadid on teinud ka oma muudatusettepaneku eelarve kohta, kus me näeme sellele ette katteallika. Sellest tulenevalt on see mõju vähemalt null, kui see ei ole lausa positiivne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kuulates ja vaadates neid uudiseid, mis iga päev maailmast tulevad, tundub teie eelnõu suhteliselt optimistlik. Isegi rahandusminister siin Riigikogu ees eelarvet kaitstes mainis, et ka järgmise aasta riigieelarve on võib-olla tsiipa optimistlik. Mis annab teile optimismi uskuda, et me tõesti jõuame reaalnumbrites 2008. aasta tasemele ja sealt veel edasi? Võib-olla tuleb hoopis veel rohkem kärpima hakata, kui maailmas majanduspilved veel tumedamaks lähevad.

Rannar Vassiljev

Ma jagan ja olen juba varem jaganud rahandusministri arvamust, et järgmise aasta eelarve on võib-olla pisut optimistlik. Täpsustan: me ei

räägi sellest, et omavalitsuste tulud peaksid jõudma 2008. aasta tasemele, vaid sellest, et see maksumäär, kui palju eraldatakse tulumaksust omavalitsustele, jõuaks 2008. aasta tasemele, mis oli 11,93%. Selge on see, et nii optimistlikud me ei ole, et me arvaksime, et omavalitsuste tulud jõuavad sellele tasemele, mis oli aastal 2008. Seda ei juhtu ei aastal 2012 ega aastal 2013. See ei tundu realistlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Mul on küsimus nende protsendimäärade kohta. Te olete eelnõus ette näinud, et kahe lähima aasta jooksul tõuseb tulumaksumäär 11,4%-lt 11,93%-le. Kas see on mingi analüüsiga seotud või te lähtute lihtsalt sellest, et kunagi on see 11,93% selleks määraks olnud? Kas see on seotud mingi analüüsiga, et te just konkreetselt sellise protsendini tahate jõuda, aga mitte näiteks 11,95%-ni või koguni 12%-ni? Äkki olete kena ja annate ka selle kohta ülevaate.

Rannar Vassiljev

Me analüüsisime põhjalikult lähiajalugu ja jõudsimme selleni, et see on kõige suurem protsent, mis siiani on olnud. See on kärbeta-eelne protsent. Selle seaduseelnõu eesmärk on viia omavalitsustele laekuva tulumaksu määr sellele samale tasemele, mis oli enne kärpeid. Me ei pretendeeri sellele, et me üritaksime lahendada kõiki omavalitsuste rahastamisega seotud probleeme. Ka ei ürita me selle eelnõuga täpsustada, millised ülesanded on omavalitsuse pädevuses ja millised on riigi pädevuses. Seda võib vaadata kui esmaabi või päästerõnga viskamist praegustele omavalitsustele. See ei ole kindlasti probleemi struktuurne lahendus, küll aga on see vajalik selleks, et omavalitsused aastail 2012 ja 2013 kuidagi toime tuleksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Me teame kõik – eks see küsimus kerkib ikka ja jälle esile –, et kõikide omavalitsuste seas on meil üks n-ö kvaasiriik, mis mängib riiki kõikide oma regaalidega. Ma

ei küsi üldsegi mitte provokatiivselt, vaid pigem uudishimust. Sa mainisid siin tasandusfondi justkui sellist võrdsustavat instrumenti. Hästi laias laastus, numbreid nimetamata, kuidas sulle tundub selle projekti raames, kas Tallinna tulu suureneb oluliselt, väheke või jääb sinna vahepeale?

Rannar Vassiljev

See eelnõu ei käsitle Tallinna väljaspool Eestit asuva omavalitsusena ehk tegu on täpselt samasuguse omavalitsusega nagu kõik teised. Ka Tallinnale laekuva tulumaksu määr tõuseb samale tasemele, nagu see oli aastal 2008. Ei taha me Tallinnale kingitusi teha, ei taha me teda ka karistada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Täna, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Selle eelnõu kohta on andnud oma arvamuse ka Vabariigi Valitsus ja rahandusminister on sellele kirjale alla kirjutanud. Ta väidab oma kirjas, et inflatsioonist kiirem tulumaksu kasv on suurendanud omavalitsuste võimalusi ülesannete täitmisel. Hea ettekandja! Palun informeerige mind! Kas te oskate öelda, missugused on need ülesanded, mille täitmisel on omavalitsuste võimekus viimase kolme-nelja aasta jooksul suurenenud?

Rannar Vassiljev

Pean siinkohal tunnistama oma teadmatust, sest ma ei tea neid ülesandeid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Teie eelnõu võiks toetada, kui meil oleks kindlus või teadmine, et me oleme majanduskriisist väljunud ja maailma majandus on uuesti tõusuteel. Mäletatavasti vähendati kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu protsenti ikkagi reaktsioonina majanduskriisile, mis tabas kogu maailma majandust ja ka meie riiki. Mis on need prognoosid, millele tuginedes te saate väita, et on kindlus, et me oleme

kriisist väljunud ja saame selliseid julgeid otsuseid teha?

Rannar Vassiljev

Nagu olen korduvalt maininud, minul see kindlus puudub, pigem on mul selles osas sügav kahtlus. Aga nagu ma mainisin ka kõnes, me ei peaks käsitlema omavalitsuste tulubaasi sellise kulutusena riigieelarvest, mida võib teha siis, kui raha on, ja mida ei tehta siis, kui raha on vähe. See ei ole kingitus kellelegi, see on reaalne raha, selleks et saaks osutada ühte osa riigi teenustest, neid teenuseid, mille osutamine on jäetud kohalike omavalitsuste ülesandeks. Mõnikord tundub, nagu me arvaksime, et majanduslangus mõjutab ainult riigieelarvet ja selle tulusid. Ei, see mõjutab kohalikke omavalitsusi täpselt samamoodi. Kui peaks järgnema uus majanduslangus, siis see mõjub kohalikele omavalitsustele veel laastavamalt, nende finantsvõimekus väheneb veelgi. Ma arvan, et selles valguses on vastupidi, meil ei peaks tekkima kahtlus, et seda raha on seal vaja, vaid meil peaks tekkima kindlus, et omavalitsused ei tule muidu toime, kui me nende jaoks vahendeid ei taasta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus. Sa rääkisid oma ettekandes nagu mingist imerelvast või -rahast, mis tekib ei millestki, ei muutu mitte millekski ja kuidagi ei mõjuta eelarvet. Sa ajasid küll segamini protsendid ja summad. Tegelikult on selle seaduseelnõu mõju 15,4 miljonit eurot järgmisel aastal, mitte 15,4%, ja 32,4 miljonit eurot ülejäärgmisel aastal. Aga sinna juurde viitasid krüptiliselt, et teil on mingi ettepanek selle kohta, kuidas seda kompenseerida. Kas sa äkki avaksid seda ettepanekut? Mina kahtlustan, et äkki on see jälle see teie astmeline tulumaks. Sel juhul oled sa sinna sisse ehitanud loogikavea. Katsu see nüüd ise välja rehkendada ja mulle vastata, kas see on astmeline tulumaks, millele sa mõtled või millele sa viitad, või ei ole.

Rannar Vassiljev

Me võime pärast arutada, kas see on astmeline tulumaks ja kuidas see mõjutab seda

osa, mis läheb kohalikele omavalitsustele. Aga mis puudutab meie ettepanekut, siis meil on kompleksne ettepanek, kus on olemas kulu- pool ja tulupool ning need on tasakaalus. Riigieelarve eelnõu muudatusettepanekute hulgas on see välja toodud. Võin kinnitada, et meie kompleksse muudatusettepaneku üks kätteallikas on ka sinu poolt palavalt armastatud astmeline tulumaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! Oma vastuses kolleeg Aivar Sõerdi küsimusele ütlesid sa väga selgelt, et sina ei jaga optimismi maailma majanduskasvu prognooside osas. See on väga tervitatav. Kas sa oled sotsiaaldemokraatide hulgas erand? Ehk kas teie erakonnas on lõhe, kas teil on neid, kes on pessimistlikumad, ja neid, kes on optimistlikumad, ning need optimistid on sind selle eelnõuga siia n-ö tanki saatnud? Kuidas sellest aru saada?

Rannar Vassiljev

Eks kõikides fraktsioonides ole erinevaid arvamusi, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ei ole selles osas Riigikogus erand. Aga mis puudutab seda, kas see eelnõu on kuidagi seotud valitseva optimismiga, siis ma seletan ühe korra veel. Me ei näe ette, et kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamine peaks olema sõltuvuses sellest, kui hästi laekub riigile makse. See on põhimõtteline küsimus. Kui riigile laekub vähem makse, siis on tal keerulisem oma kulutusi katta. Täpselt sama kehtib ka kohalike omavalitsuste puhul. Nii et vastupidi, pigem seetõttu, et maailma majanduses valitsevad keerulised ajad ja optimismiks ei ole võib-olla ülearu palju põhjust, seda eelnõu menetleda tulebki ja see protsendi muutus tulekski sisse viia. Selge on, et kui majandus ei kasva või isegi langeb, siis on raske ette näha, et omavalitsuste tulud mingil kujul kasvada saaksid. Need teenused, mida omavalitsused osutama peavad, jäävad endiseks ja see raskus, mis on seotud nende teenuste osutamisega, jääb endiseks ega muutu järgmistel aastatel kindlasti väiksemaks, arvestades veel erinevaid inflatsioonitegureid. Kõige rohkem on omavalitsusi otseselt mõjutanud soojuse hinna

tõus, mis on viimasel ajal olnud väga drastiline. Arvestades, et omavalitsustel on väga suur hulk hooneid, mida tuleb kütta, võin kinnitada, et omavalitsuste eelarvete jaoks on see väga suur lisakoormus, võrreldes senisega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Koalitsioon on hakanud kahtlema, kas järgmisel aastal Eestis majanduskasvu üldse on. Kas võib väita, et riigieelarve on valesti kokku pandud? Mille baasil siis on võimalik, et kohalikele omavalitsustele laekuv tulumaksuosa peaks järgmisel aastal 8% suurenema? Kas sa oskad seda kommenteerida?

Rannar Vassiljev

Ma arvan, et see on kohane küsimus riigieelarve menetluse ajal, et selgeks teha, kust täpselt need protsendid tulevad ja kas need on optimistlikud või mitte. Igal juhul mulle tundub, et vähemalt see 8%, millest räägitakse, on lihtsalt nähtud ette ühes tulevikuvisionis, mis, olgem ausad, ei anna omavalitsustele mingit reaalselt garantiid, et nende tulud tegelikult suurenedavad võiksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester, teine küsimus!

Sven Sester

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen korra veel tagasi selle teema juurde, mille algatas Taavi Rõivas, nimelt, seaduse rakendamise seotud kulude ja tulude juurde. Te ütlete oma eelnõu seletuskirjas, et järgmisel aastal on kulud 15,4 miljonit eurot ja 2013. aastal 32,4 miljonit eurot. Põhjendate, et samasugune on siis ka kohalike omavalitsuste tulupool, mistõttu eelarve tasakaal peaks paika jääma. Aga mul on ikkagi küsimus. Kui riik annab kohalikele omavalitsustele täiendavalt 15,4 ja hiljem 32,4 miljonit eurot, siis see peab ju millegi arvel tulema. Kas te olete ikkagi plaaninud ja ette näinud, mille arvel riik seda teeb? Kas ta teeb mingeid kärpeid, tõstab mingeid makse või on siin mingi kolmas tee? Kas te olete enne eelnõu saali toomist ka sellega

arvestanud ja selle peale mõelnud? Olge nii kena, andke teada.

Rannar Vassiljev

Jah, oleme ikka. Just eile olid rahanduskomisjonis arutelu all muudatusettepanekud, sh üks muudatusettepanek sotsiaaldemokraatide fraktsioonilt, mis sisaldas sedasama tulude vähenemist, mis selle ettepaneku tõttu riigil tekitab, ja vastavaid kuluallikaid. Ma usun, et see on rahanduskomisjoni protokollis olemas, seal on ka katteallikad näha. Ma ei saa vastata mitte sellepärast, et ma ei tahaks, vaid küsimus on selles, et meil on ette nähtud kompleksne lahendus. Ma ei saa öelda, et üks või teine konkreetne katteallikas vastab just sellele konkreetsele numbrile. Meil on asi n-ö pakettis. On väga raske katteallikat välja tuua. Kas see on kaitsekulutuste suurenemise tempo aeglustumine, suurenemine 1,75%-st 1,77%-ni SKT-st, selle asemel et suurendada seda 2,0%-ni SKT-st, mis suurendaks kaitsekulutusi 22%? See võib olla see katteallikas. Meil ei ole sellele katteallikale konkreetset nime. Kuid meie eelnõu seda sisaldab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas, teine küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Sa oled ennast osa vastustega küll ikka väga sügavale rappa keerutanud. Väitega, nagu ei peaks omavalitsuste tulubaas olema üldse seotud maksulaekumistega, et tegemist on mingi eraldi kategooriaga, mida sa nimetasid põhimõtteliseks küsimuseks, anna andeks, ei ole küll kuidagi võimalik nõustuda. Täpselt sama põhimõtteline küsimus on hariduskulud, täpselt sama põhimõtteline küsimus on sotsiaalkulud ja päästekulud. Need on kõik põhimõttelised küsimused. Aga paraku on reaalsus see, et kõik need peavad olema seotud ka maksulaekumistega ehk reaalselt riigi tuludega, riigi võimekusega kulutusi teha. Siin ei ole mingit eraldi raha, mis taevast kukub. Minu küsimus on seetõttu üsna üldine ja filosoofiline: kas te olete natukenegi õppinud maailmas toimuvast finantskriisist?

Rannar Vassiljev

Jah, olen küll. See võiks olla lühike vastus. Aga ma selgitan veel kord. Kommunikatsioon

nis on vaja kahte osapoolt, et info liiguks. Kui üks osapool, sõltumata sellest, kumb osapool, hästi ei tööta, siis info ei liigu. Ma ütlen ühe korra veel, et ma absoluutselt ei vaidlusta seda, et omavalitsuste tulud vähenevad. Need vähenevad automaatselt, kui toimub majanduslangus ja kui vähenevad inimeste sissetulekud. Küsimus on selles, et kui meil on kaks potti, üks on riigi pott ja teine on omavalitsuste pott, ja mõlemad tekivad oma reeglite järgi või vähemalt võiksid tekkida, ning kui riik nüüd näeb, et tema potis jääb raha vähemaks, kas tal on siis õigus veel lisaks sellele vähenemisele, mis tekib omavalitsustel iseenesest, veel üks tükk ära võtta. See on täpselt seesama tükk, mis on tegelikult ära võetud ja millele seletuskirjas vihjatakse, öeldes, et lisaks majanduslangusest tekkivale tulumaksu vähenemisele, mis on täiesti loomulik ja mis mõjutas kõiki omavalitsusi, otsustas riik veel lisaks 4,7% ära võtta. Ma arvan, et see ei ole õiglane. See on põhimõtteline küsimus. Keegi ei vaidlusta seda, et omavalitsuste tulud majanduslanguse ajal vähenevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on natuke kummaline kuulata, et kui me arutame eelnõu ja küsitakse katteallikate kohta, siis on vastus umbes selline, et me rahanduskomisjonis arutasime, katteallikaid ma täpselt öelda ei saa, see on kompleksne lahendus, võib-olla tuleb rahaline kate sealt, võib-olla kuskilt teisest kohast. Ma sooviksin küll konkreetselt saali ees kuulda, kust see raha tuleb ja kelle arvel.

Rannar Vassiljev

Ma ütlen veel kord, et ma ei saa täpselt öelda, milline see katteallikas on. Aga me puudutasime näiteks seda, et kaitsekulutusi võiks järgmisel aastal suurendada 22% asemel 8%. See on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ettepanek. Üksi sellest vabaneb ca 40 miljonit eurot, aga selle eelnõu maksumus on 15,4 miljonit eurot. Kui tahtmist on, siis võib vabalt väita, et see raha tuleb sealt. Tegelikult, nagu te ise näete, jääb kaitsekulutuste aeglasemast suurendamisest raha järele palju rohkem, kui on vaja kohalike omavalitsuste tulubaasi taas-

tamiseks. Nii et katteallikad on selles mõttes olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, juhataja! Aitäh, lugupeetud ettekandja! Te saite Reformierakonna käest päris tugevasti sugeda, sest nende põhimõte on selles, et reforme tuleks teha nii, et reformiga, jumal hoidku, midagi ei muudeta. Ideaal on õhuke riik, kus ongi kriisis kultuur, haridus, omavalitsused, korrakaitse. Kas teie viimasest vastusest võib välja lugeda siiski seda, et tuleks muuta eelarve prioriteete ja et midagi muuta, võiks ka midagi muuta?

Rannar Vassiljev

Jah, ma arvan küll, et eelarves on kindlasti asju, mille prioriteetsuses võib pisut kahelda. Ma usun, et eelarve menetlemise käigus tuleb eri fraktsioonidelt selle kohta ettepanekuid. Lõpuks on tegu ainult valitsuse arusaamaga, aga meie siin oleme ikkagi parlamentaarse riigi parlament. Ma usun, et on täiesti normaalne, et parlamendil on arvamused ka eelarve kohta ja need ei pruugi alati kokku langeda Vabariigi Valitsuse arvamusega. Selles mõttes võin kindlasti kinnitada, et sotsiaaldemokraatide arvates on eelarves prioriteete, mida võiks muuta. Neid on tulupoolel ja ka kulupoolel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Lõpuks me siis saime teada, et on olemas väga selgelt kindlaksmääratud katteallikas – kaitse-eelarve. Millised on teie arvates need faktid ja tendentsid maailmas, mille põhjal võiks öelda, et riigikaitset tuleks arendada hästi aeglaselt või et see ei puutugi nagu väga asjasse? Mis innustab teid nendele patsifistlikele initsiatiividele? Millised on need faktid?

Rannar Vassiljev

Aitäh! Nagu ma mitu korda olen üritanud öelda, meie eelnõu ei ole seotud konkreetselt ühegi katteallikaga. Nii et ei ole korrektne väita, et seetõttu, et omavalitsuste võimekus suureneb, kaitsevõimekus väheneb. Ei ole korrekt-

ne neid kahte asja vastandada. Aga kui rääkida kaitsekulutustest, siis, ausalt öeldes, see tuleneb loogikast. Väga raske on öelda, et ühe või teise valdkonna kulutusi tuleks eelarves, mis on endiselt defitsiidis, mille kulud endiselt ületavad tulused, ühel aastal järsku suurendada 22%, sõltumata sellest, kui vajalik või mittevajalik see valdkond meie jaoks tundub. 22% suurenemist ühes valdkonnas on proportsiooni mõttes pisut palju. Loomulikult, valdkonna sees võib see suurenemine ühes või teises kohas selline olla, aga see, et kaitsevaldkond on ainukene valdkond, mida tuleks kõikide teiste arvel eelisarendada, ei tundunud väga mõistlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Hea ettekandja! Ma ei saa aru, miks need reformierakondlased nii närveerivad. Iga küsimusega muutuvad nende küsimused naeruväärsemaks. Nädalavahetusel üks vend hõiskas, et küll on tore, omavalitsused saavad kvoodiraha juurde. Võib-olla sa seletad neile, milline on vahe, kui omavalitsus saab kindla protsendi tulumaksust või kvoodiraha investeeringuteks.

Rannar Vassiljev

Hea näide on see, et kui me räägime lasteaiast ja kvoodiraha ei ole konkreetselt sellele objektile mõeldud, siis ühel juhul on selle jaoks võimalik raha eraldada, teisel juhul mitte. Teisisõnu, ükskõik mis kulutusi omavalitsustel vaja teha on, kvoodirahast neid teha ei saa, välja arvatud selle konkreetse objekti heaks, mille jaoks seda CO₂ kvoodiraha on eraldatud. Selle raha abil võib muuta mõne omavalitsuse mõne objekti energiasäästlikumaks, nagu selle mõte ongi, aga see üldiselt ei lahenda neid struktuurseid probleeme, mis omavalitsustes juba praegu on, ja võimalik, et järgmisel aastal need progresseeruvad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Ratas, teine küsimus!

Jüri Ratas

Täna, austatud juhataja! Hea ettekandja! Minu meelest käid sa oma vastustes küll päris ilusasti tee peal, olgu see siis sirge tee või

looklev metsarada, ja eirad väga ilusasti neid soid, mida sulle siin ette heideti. Nii et sa oled oma vastustes selge sõnaga. Valitsuskoalitsioon räägib solidaarsusest, sellest, et omavalitsused peaksid olema samamoodi solidaarsed, nagu on riik. Kas sa tuletad meile meelde, kui 2008. aasta lõpus ja 2009. aasta alguses omavalitsustele laekuva üksikisiku tulumaksu protsenti kärbiti 11,93%-lt 11,4%-le (see oli tol hetkel umbes 440 miljonit Eesti krooni), kas riik vähendas selle võrra ka oma eelarvetulusid, oma eelarvelaekumisi või jäi see raha riigieelarvesse teiste kulutuste katteks?

Rannar Vassiljev

Seda on raske öelda. Pigem ma toon selle paralleeli, et kui omavalitsustele minev maksuosa tol aastal vähenes, siis tõstis riik käibemaksu 2% ehk muutis reeglistikku, nii et ta sai rohkem raha koguda. Omavalitsustel seda võimalust enam üldse ei ole. Tol hetkel oli, aga seda sai ka rakendada võib-olla ainult selles omavalitsuses, kus see teoreetiliselt võimalik oli, ühelgi väiksemal omavalitsusel tegelikult mingil moel oma tulused suurendada võimalik ei olnud. Loomulikult võib öelda, et mõnes kohas sai pisut maamaksuääruga mängida, aga sisuliselt hoovad puudusid. See on põhiline probleem. Riigil on alati võimalik kulutuste katteks tulused suurendada, omavalitsustel praegu reaalselt selline võimalus puudub. See on päris põhimõtteline probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu! Siin sai mainitud kaitsekulutusi ja teie soovi siin jõulisi samme teha. Selline lähenemine asjale natuke üllatab, aga kuna kiideti selget sõna, siis minu küsimus ootab ka vastuseks selget sõna. Üks põhjus sammudeks oli nende kulutuste järsk suurenemine. Kas see tähendab, et kohalike teede rahastamise 40%-line suurenemine on sotsiaaldemokraatide mõistes kurjast ja kuradist ning sotsiaaldemokraadid on jäigalt selle vastu? See protsent on suurem kui riigikaitsekulutuste suurenemise protsent.

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea küsimus. Ma soovitan vaadata ka seda, mitu protsenti on omavalitsuste teede rahastamine vähenenud. Mäletatavasti moodustas kohalikele teedele minev raha 15% aktsiisist, praegu on see pisut üle 6%. Kui arvestada, et see kärbiti 15%-lt 5% peale ja lisaks vähenes veel aktsiisilaekumine, siis võib välja arvutada, mitu protsenti omavalitsuste teederaha tegelikult vähenes. Arvestades sellist vähenemist, kui me üritame nüüd panna omavalitsusi kuhugi suurde pilti, siis ma arvan, et on väga raske leida sealt suurest pildist sarnast n-ö langustrendi läbi teinud valdkonda. Nii et kindlasti ei ole see kurjast. Vastupidi, me näeme, et kui aktsiis väheneb, siis see väheneb täpselt samamoodi mõlema jaoks, nii riigi jaoks kui ka omavalitsuste jaoks. Kui minnakse veel omavalitsuste n-ö poti kallale, et vähendada nende osa niigi vähenevast aktsiisilaekumisest, siis ma arvan, et see ei ole põhimõtteliselt õige. See on suhteliselt hea illustreeriv materjal ka selle probleemi kohta, mida see eelnõu üritab lahendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin, teine küsimus!

Igor Gräzin

Normaalne inimene kõhkleb ja kahtleb ning seda on näha. Koalitsioon kõhkles ja kahtles ning seda näitas ka hääletustulemus, kui me hääletasime EFSF-i poolt. Sotsiaaldemokraadid seisid nagu raudmüür kõhklemata selle eest, et need kaks miljardit eurot peavad Eestist läinud olema. Teil polnud kahtlusi. Küsimus: kas teie soov ka rahaliselt midagi kohalike omavalitsuste heaks teha on siiras või te hääletasite siiralt nende kahe miljardi äraandmise poolt?

Rannar Vassiljev

Ma sain aru, et see küsimus oma loogikalt puudutas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni võimalikku käitumist selle eelnõu hääletusel. Ma arvan, et eks see ole paista. Mulle tundub, et meid on seekord saalis rohkem kui EFSF-i hääletuse ajal. Ma usun, et poolthääletajate protsent on samasugune kui tookord.

(Igor Gräzini vahele hüüe.)

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, Igor! Me lõpetame praegu selle diskussiooni. Järgmine küsimus, Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Me räägime ainult langetatud tulumaksuprotsendi uuesti endisele tasemele tõstmisest, aga tegelikult on probleem sügavam. Vähendati ju tasandusfondi ja lisaks sellele mõjutas omavalitsuse finantsvõimekust kõige rohkem see, et tõsteti käibemaksu ja aktsiisi. Need tuleb omavalitsusel kinni maksta. Seda kusagilt tagasi ei saa. Defitsiit on ju tegelikult suurem.

Rannar Vassiljev

Jah, nii see on. Nagu me eelnõu seletuskirjas mainime, me näeme meie ettepanekus riigieelarve kohta ette, et tegelikult tuleks samas mahus suurendada ka tasandusfondi. Summa ei ole küll niisama suur, aga proportsioon on sama. Muidu see tõesti aitaks ainult jõukamaid omavalitsusi, aga mitte neid, kes endaga nii hästi toime ei tule. Siin on mainitud käibemaksutõusu, aktsiisitõusu, üldist inflatsiooni. Olles konstruktiivne, ei saa öelda, et kõik põhjused, miks omavalitsuste kulud on kasvanud, oleksid kurjast valitsusest tingitud, siin on palju laiemaid põhjusi. Aga reaalsus on see, et omavalitsuste tulud on vähenenud ja eri valdkondade inflatsiooni tõttu on kulud ühele või teisele tegevusele reaalselt kasvanud. See on tõsine probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eks need küsimused siin natukene naeruväärseks viimasel ajal ole läinud. Aga ma tahan teederaha koha pealt meelde tuletada 2009. aastat, kui kütuseaktsiisist laekus kohalikele eelarvetele tõepoolest 15%. Praegu laekub 5%, järgmisel aastal tahetakse see 6,7% peale tõsta. Nii et see 40% tõusu ei ole küll, ma arvan, veel see koht, kus koalitsioon peaks väga hõiskama. Hea ettekandja! Kas te arvate, et kohalike omavalitsuste eelarved järgmiseks aastaks on nii kaetud, et nad saavad oma kõikide ülesannetega hakkama, või toimub see,

millest kolm aastat tagasi ka opositsioon rääkis, et omavalitsustelt võetakse raha ära, siis saab tõestada, et nad ei saa oma ülesannetega hakkama?

Rannar Vassiljev

Olen ise omavalitsuses töötanud ja, ütleme, mitte selles omavalitsuses, kus hakkamasamine oleks väga kriitiliseks osutunud. Ma võin öelda, et ka korralikes, täiesti toimivates omavalitsustes on olukord väga keeruline. Reaalselt ei tegelda seal juba paar aastat sellega, et midagi arendada, vaid reaalselt tegeldakse sellega, et ellu jääda. Pilt valdades on tegelikult päris nukker. Soovitan siiralt vallavanematega rääkida. Ma usun, et nad räägivad sedasama, et nad ei ole juba mitu aastat saanud midagi arendada, vaid kogu nende funktsioon valla juhtimisel ja teenuste pakkumisel ongi see, et püütakse kuidagi ellu jääda, pakkudes neid teenuseid, mida see kogukond vajab. See on tõsine probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Rannar Vassiljev! Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 24. oktoobril, kui Rannar Vassiljev algataja esindajana seda meile tutvustas. Eelnõu eesmärk on taastada kohaliku omavalitsuse üksusele laekuva füüsilise isiku tulumaksu määr 2008. aasta tasemel.

Küsimused ja teemad, mida rahanduskomisjonis tõstatati, puudutasid loomulikult esimeses järjekorras eelnõu mõju riigieelarvele, sest paratamatult on nii, et mis tahes suurt kulu tähendaval ettepanekul peab olema konkreetne ja selge katteallikas. Küsimus suurele saalile täna on: kas teie saite piisava selgusega kindluse, mis see katteallikas on? Ma palun, et te seda arvestaksite, kui te hääletama asute. Rahanduskomisjonis ei saadud väga selget vastust selle kohta, mis see katteallikas olla võiks, aga kehtivate reeglite kohaselt peab igal suurt kulu kaasatooval eelnõul olema juures samaväärne katteallikas. Kui katteallikat ei ole ja on nii, nagu seletuskirjas kirjas on, et seaduse mõjud avaliku sektori tasakaalule on nulli-

lähedased või päris null, sest samas mahus suurenevad kohalike omavalitsuste tulud, siis saab eeldada kahte võimalust. Esiteks, mõju on null ainult juhul, kui kohalikud omavalitsused ei võta seda raha reaalselt kasutusele, mis on ilmselgelt asjakohatu või põhjendamata ootus, või, teiseks, nagu eelkõneleja mainis ja ta rääkis seda ka komisjonis, siis, kui riik samavõrra kulusid kärbib. See on see vaidlus, mis ka rahanduskomisjonis kõige rohkem tähelepanu pälvis. Tegelikuses tähendab see eelnõu ikkagi väga ulatuslikku teise valdkonna kulude kärpimist või maksutõusu. Isegi kui siia ei ole konkreetset katteallikat kirja pandud, siis see ei tähenda, et mõju ei oleks olemas.

Räägiti tasandusfondist, räägiti kohalike omavalitsuste laenudest, mis tegelikult puudutavad seda teemat ainult servapidi, kuid see, milline on kohalike omavalitsuste laenuvõime järgmistel aastatel, oli päris põhjaliku arutelu all. Valitsuse esindaja andis infot, et kohalikele omavalitsustele tehti pakkumine, et nende tulubaasi suurendatakse 20 miljoni euro võrra, juhul kui omavalitsused defitsiiti ei suurenda, aga omavalitsused ei võtnud seda ettepanekut vastu. Juhin tähelepanu, et 20 miljonit eurot oleks oma mõju poolest kõikidele omavalitsustele umbes kolmandiku võrra suurem, kui on selle eelnõu mõju järgmisel aastal.

Arutati ka kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadust, mis on samuti vaid servapidi selle eelnõuga seotud, aga kuna komisjonis see diskussioon tekkis, siis on ilmselt korrektne seda teile mainida.

Nüüd valitsuse arvamusest. Valitsus arutas seda eelnõu 14. juulil ja valitsuse otsus oli eelnõu mitte toetada järgmistel põhjustel. Esiteks, praeguses majandusolukorras ei ole põhjendatud protsendimäära tõus, sest 2004. aastast alates on omavalitsustele tulumaksu laekumine suurenenud 1,7 korda, samal ajal on tarbijahinnaindeks muutunud 1,4 korda. Seega on inflatsioonist kiirem tulumaksu kasv reaalsuses suurendanud omavalitsuste võimalusi ülesannete täitmisel. Teiseks, omavalitsuste eelarvete toetamiseks on võimalik kasutada erinevaid lahendusi. 2011. aasta riigieelarves on välisabivahenditest suunatud nende infrastruktuuri arendamiseks 146 miljonit eurot. Sellele lisanduvad toetused keskkonnainvesteeringuteks. Heitmekvoodi müügist laekuvast tulust on ko-

halike omavalitsuste energiasäästuprojektidele planeeritud ca 40 miljonit eurot.

Omalt poolt lisan täienduseks, et järgmisel aastal kõik need võimalused, mis puudutavad kohalike omavalitsuste investeeringuid, suurenevad veelgi. Riigieelarves on järgmisel aastal investeeringute maht rekordiliselt suur, mitte kunagi ei ole see maht nii suur olnud, see on 28% suurem kui käesoleval aastal. Kui absoluutselt iga investeering asub niikuinii ühe või teise omavalitsuse territooriumil ja mõjutab ka kohalikku elu, siis väga suur osa nendest investeeringutest läheb omavalitsuste eelarvete kaudu kõige otsesemalt kohaliku elu edendamiseks.

Kui te lubate mul anda isiklikku laadi hinnangut, siis ütlen, et mina küll ei nõustu sellega, et need kümned või sajad miljonid eurod, mis lähevad koolide ja lasteaedade kordategemiseks, mis lähevad kohalikesse teedesse, ei edenda kohalikku elu või et need miljonid oleksid kuidagi vähem väärtuslikud kui need, mida omavalitsus saab oma eelarve kaudu tulumaksust. See miljon läheb täpselt samamoodi kohaliku elu edendamiseks ja aitab teelikult omavalitsustel mitmel puhul ka tulevikus kulusid kokku hoida.

Rahanduskomisjon otsustas võtta eelnõu päevakorda 8. novembril (see otsus oli konsensuslik) ja otsustas lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi (poolt 5, vastu 4, erapooletuid 0). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd küsimused. Rannar Vassiljev, esimene küsimus.

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma saan aru, et see lahendus, kus kulu suurenemine ei ole konkreetselt seotud kas mingi tulu suurenemisega või mingi kulu kärpimisega, ei sobi. Minu teada ei ole riigieelarves suur hulk kulutusi seotud konkreetse tuluga või mingi muu kulu kärpimisega. Sellest tulenevalt on mul selline küsimus. Kui riik suurendas kaitsekulutusi 22%, mis siis oli konkreetne katteallikas? Teisisõnu, mis seetõttu konkreetselt tegemata jäi?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma usun, et Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonis on piisavalt teadmist ja

ajaloolist kogemust selle kohta, kuidas omavahel erinevad eelarve terviktekst ja konkreetsed eelnõud või eelarve kohta tehtavad muudatusettepanekud. Kui eelarves on ühel poolel tulud ja teisel poolel kulud, siis iga konkreetne muudatus peab hõlmama väga konkreetset katet. See konkreetne kate võib olla selline, et kuskilt teisest kohast võetakse raha ära või tõstetakse mingit maksu või mis iganes see lisatulu võimalus on. Need asjad ei ole puht-tehniliselt võttes ühesugused. Seetõttu ma kutsun üles edaspidi kõiki eelnõusid vormistama nii korrektselt, et iga uus kulu, mida opositsioon või minu poolest ka koalitsioon soovib sisse viia, oleks konkreetse katteallikaga kaetud. See on elementaarne menetlusloogika, mis on väga selgelt nii töökorralduses kui ka seadustes välja toodud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Hea eesistuja! Lugupeetud esineja! Kui ema annab lapsele kümme eurot ja käsib selle eest konkreetset kaupa osta, siis järgmine päev ei saa ta lapsele anda kaheksa eurot, käskides ikka sama kaupa osta, rääkimata sellest, et ema nõuaks, et kaheksa euro eest tuleks veel rohkemgi osta. See ei ole lihtsalt võimalik. Aga riik on omavalitsustega täpselt niimoodi käitunud. Ta on vähendanud omavalitsuste tulubaasi, aga kohustusi pole vähendanud. Vastupidi, kohustusi on viimastel aastatel juurde tulnud kas või uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tõttu, aga neid näiteid on veel. Minu küsimus: kui riik ei ole valmis omavalitsuste tulubaasi suurendama, äkki on riik siis valmis omavalitsuste kohustusi vähendama ja neid oma õlgadele võtma? Võimalusi on palju, kas või näiteks lasteaiaõpetajate palgad, mis on eri omavalitsustes väga erinevad. Aga neid võimalusi on rohkemgi.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui mu mälu ei peta, siis lugupeetud küsija oli sellel raskel ajal, kui riik pidi tegema kärpeotsuseid ja koomale tõmbama nii riigi kui ka omavalitsuste kulutusi, valitsuse liige. Mul on väga raske parlamendi liikmena õigustada seda, mida teie omal ajal tegite või ei teinud. Aga niipalju, kui mina mäletan, kaasnes tulu-

maksu osakaalu vähenemisega väga selgelt omavalitsuste konkreetsete ülesannete vähendamise. Samas soovitan seda teemat hinnata väga selgelt kontekstis. Majanduslangus oli üle-eestiline. Ei ole reaalne, et olukorras, kus riik tõmbab igas valdkonnas raha kokku, saaksid omavalitsuste kulud ainult suurened. See ei ole realistlik. Kui me vaatame, kes on reaalset rohkem kärpinud, siis omavalitsused ei ole siin paraku sugugi punase laterna osas. Riik pidi väga paljudes valdkondades kulusid koemale tõmbama. See on majandusreaalsus ja see ei sõltu mitte niivõrd meist endast, kuivõrd ümbritsevast keskkonnast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on käinud alates märtsist üheksal maakonnavisiidil. Pilt, mida me oleme nende visiitide raames näinud, on selline, et maaelu püsib väga paljuski kohalikel patriootidel, kes teevad mitte millestki midagi. Ma ei ole kindel, kui kaua nendel inimestel jaksu jagub. Aga me oleme kohtunud ka väga paljude Reformierakonda kuuluvate vallajuhtidega. Kui me oleme palunud neil nimetada ühe olulise probleemi, siis selleks on omavalitsuste tulubaas, mida oleks vaja suurendada. Aga eriti kurvaks muutuvad Reformierakonda kuuluvad vallajuhtid siis, kui me palume neil pöörduda oma erakonna juhtide poole. Kas teie erakonnas on sisedemokraatiaga ikka kõik korras?

Taavi Rõivas

Aitäh! See küsimus ei puuduta mitte kuidagi rahanduskomisjoni arutelu. Aga ma arvan, et Reformierakond on läbi aegade olnud sisedemokraatia osas teistele erakondadele eeskujuks. Muuseas, ka maakonnavisiitidega läheme meie juba mitmendale ringile, vähemalt selle aja jooksul, kui mina olen parlamendis olnud. Need mured ja rõõmud, mis kohapeal on, on meile väga hästi teada. Aga probleem ei ole mitte selles, kui suur on konkreetne maksuosa, vaid probleem on selles, et meie üldine jõukus ei ole sellisel tasemel, nagu me sooviksime. Ma väga palun, kui te teete ka selle konkreetse eelnõu katteallika kohta selliseid ettepanekuid,

mis Eestis majanduskasvu summutavad, olgu selleks näiteks jõhker maksutõus, et te siis mõtleksite selle peale, kas te tahate, et elu seal samas maapiirkonnas oleks parem ka viie ja kümne aasta pärast, või te tahate teha korraks rõõmu paariprotsendilise tulumaksu laekumise kasvuga ja unustada tulevane majanduskasv sellises mahus, nagu see võiks tulla siis, kui Eesti maksusüsteem on Euroopas konkurentsivõimeline ja majanduskasvu soosiv. Ma soovitan ka sellele mõelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Reformierakond proovib ennast näidata maksupühakuna, kelle jaoks maksudest rääkimine on tabu, eriti kui rääkida mõnest struktuurset muutusest. Ometi on meie maksukoormus viimastel aastatel pigem suurenenud kui vähenenud, aga see selleks. Sa räägid hästi palju ka katteallikatest, sellest, et igal ajal peab olema katteallikas. Ma küsin natuke ajalugu meenutades. Kui üleöö teatati 2%-lisest käibemaksu tõstmisest, mis pani omavalitsustele tegelikult paraja paugu, kas teil oli siis niisama kirglik arutelu sellel teemal, kust omavalitsused selle kulu katteks allika leiavad?

Taavi Rõivas

Aitäh! Maksudest rääkimine ei ole Reformierakonna jaoks kindlasti mitte tabu. Vastupidi, meil on Eesti erakondade hulgas, ma julgen arvata, ilmselt kõige tugevam maksukompetentsus. See on lihtsalt üks teemasid, millega Reformierakond on alates 1994. aastast väga tõsiselt tegelnud. Mis küsimust puudutab, siis pean ütleva, et see ei olnud rahanduskomisjoni arutelu all.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Kui mälu mind ei peta, siis mingil ajal olid sa rahanduskomisjoni esimees. Olid ju? See oli eelmises koosseisus. Endise rahanduskomisjoni esimehe kohta räägid sa uskumatuid asju. Näiteks juhid meie tähelepanu sellele, et peab

miskipärast protestima selle vastu, et selles eelnõus ei ole näidatud katteallikat. Ei peagi olema. Kui me arutaksime eelarvet, siis iga muudatuse juures peaks olema katteallikas ära näidatud. Selles eelnõus peab olema näidatud võimalik mõju ja see mõju on seletuskirjas ka näidatud. Millega võib sellist apsu selgitada? Miks sa räägid kogu aeg sellest, mida ei pea üldse selles eelnõus olema?

Taavi Rõivas

Aitäh! Väga õige tähelepanu juhtimine, hea küsija! Tõepoolest, ma kordan täpsemalt üle. Esiteks, eelnõu seletuskirja punktis 5 on öeldud: "Võttes aluseks riigieelarve strateegias prognoositavat tulumaksu laekumist kohalikele omavalitsustele, on kulu riigieelarvele 2012. aastal 15,4 miljonit eurot ja 2013. aastal 32,4 miljonit eurot. Samas mahus suurenevad kohalike omavalitsuste tulud, mistõttu riigisektori eelarve tasakaalus muutused ei kajastu." Seda arutas rahanduskomisjon väga põhjalikult ja jõudis selgele arvamusele, et see väide on väär. Nagu ma ütlesin, riigisektori eelarve tasakaalus, avaliku sektori eelarve tasakaalus, kui täpne olla, ei kajastu muutused üksnes juhul, kui mitte ükski omavalitsus ei võtaks kasutusele seda raha, mis rohkem laekub. Ma usun, et igaüks siin saalis mõistab, et see on eba-reaalne ootus. Õige on tähelepanek, et see konkreetne katteallikas, mille arvel raha võtta, peab olema esitatud riigieelarve kohta tehtud muudatusettepanekus. Ma tänan selle tähelepanu juhtimise eest! Aga ma arvan, et sellises debatis, kus me arutame suurt lisakulu riigile, oleks kohane, kui eelnõu algataja esindaja ütleks võimalikult selge sõnaga, mis on planeeritud katteallikas. See oleks sellises debatis kohane, sest kui öelda, et see raha võib tulla kaitsekuludest, aga võib tulla ka suuremast tulumaksust, siis see ei jäta tõsiselt võetavat muljet, olgem ausad. On väga raske hääletada mis tahes hea ettepaneku poolt, kui me tegelikult ei tea, kas katteallikas on realistlik, kas see on üldse olemas. Seetõttu oleks kohane, isegi kui eelnõu seletuskirjas ei ole konkreetset allikat toodud, selles debatis seda nimetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas Reformierakonna ja IRL-i algatatud kodualuse maa maksuvabastuse eelnõu menetledes sai Riigikogu teada konkreetse katteallika? Kas sinu kriitika meie eelnõu kohta pole seetõttu mitte kuidagi silmakirjalik või on meil mingid topeltstandardid kasutusel?

Taavi Rõivas

Aitäh! Need eelnõud jõustuvad erineval ajal. Kuna kodualuse maa maksu kaotamisest teatati ette palju pikemalt kui selle eelnõuga seotud muudatustest, siis oli ka katteallika täpsustamisel, kas see on siis tulumaksuprotsent või mingi konkreetne eraldis, teatav ajavaru. Aga ma kinnitan teile, nii nagu kinnitati ka maksuvabastuse eelnõu tegemise ajal, et see maksuvabastus omavalitsustele kompenseeritakse. Ma ei ole teinud saladust sellestki, mille line on minu isiklik eelistus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Hea ettekandja! Teie vastust eelmisele küsimusele võib iseloomustada umbes samuti, nagu teie iseloomustasite eelmise ettekandja vastuseid küsimustele. Teil on äärmiselt novaatorlik ja tegelikult täiesti eksitav ning varasema praktikaga vastuolus olev tõlgendus nii kodukorrasedusest, eelarve baasseadusest kui ka üldistest menetlusnormidest. Kas te tõepoolest väidate, et kompleksne muudatusettepanek eelarve kohta, mis ühe ettepaneku raames suurendab mitut kuluartiklit, samal ajal vähendades teisi kuluartikleid ja suurendades mitut tuluartiklit, on kuidagi vastuolus kodukorrasedusega või eelarve baasseadusega? Mina väidan, et ei ole.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui lähtuda pelgalt nendest tunnustest, mida küsija mainis, siis ka mulle tundub, et konkreetne ettepanek ei ole kodukorrasedusega kuidagi vastuolus. Ma olen siin rahanduskomisjoni esindajana. Rahanduskomisjoni arutelu ajaks ei olnud esitatud ettepanekut eelarve muutmiseks. Seega ei olnud meil võimalik rahanduskomisjoni arutelu ajal näha seda kompleksset paketti, millele hea küsija, ma

usun, praegu viitas. Siis ei olnud teada isegi sellises konkreetsusastmes, nagu see praegu esitatud muudatusettepanekus toodud on, mis see katteallikas olla võiks. Aga ma ütlen veel kord, et see on stiili- ja maitseküsimus. Mina eelistaksin sellise kaaluga eelnõu puhul, et siia oleks väga otseselt sisse kirjutatud, kas see raha tuleb näiteks kaitsekulude vähendamisest. See on üks valik, et me seame ühele kaalukausile tulumaksu omavalitsusele laekumise paariptsendilise suurendamise ja teisele kaalukausile Eesti kaitsevõimekuse. See oleks aus valik. Või siis võiks olla konkreetset öeldud, et katteallikas on astmeline tulumaks ja sellest tulenev tulumaksu laekumise kasv. Ka see oleks aus valik. Mitte kunagi ei kipu olema seda, et on nii hea eelnõu, et see tähendab kellelegi lisatulusid, aga lisakulusid mitte kunagi mitte kuskilt ei tule. Ma soovitan nii eelnõude tegemisel kui ka poliitilises diskussioonis olla selles mõttes korrektne, et öelda ikkagi välja, mis see poliitiline valik on. Poliitiline valik on teil praegu see, et omavalitsused saavad 2% maksulaekumist juurde ja kõikidel omavalitsuse elanikel tuleb astmeline maksutõus. Selge, klaar valik. Nii öelgegi!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Austatud komisjoni liige! Me oleme sinuga ühes komisjonis. See eelnõu oli komisjonis arutelul enne riigieelarvet. Täna on kõrgelt austatud rahanduskomisjon vaadanud läbi ka muudatusettepanekuid riigieelarve kohta. Kas selle riigieelarve kohta, mille nimi on 2012. aasta riigieelarve, on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitanud muudatusettepaneku, mis katab need kulud, mis on selles eelnõus ette nähtud, ja näeb ette ka tulud, et need kulud saaksid kaetud?

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea küsija paneb mind selles mõttes raskesse olukorda, et ma pean siin tutvustama komisjoni arutelu, kuid arutelu ajaks seda ettepanekut esitatud ei olnud. Komisjoni arutelu ei saanud kuidagi lähtuda tulevikus võib-olla laekuvast muudatusettepanekust. Aga jah, täna on see ettepanek laekunud, seal on kirjas ka need asjad, millele ma juba viitasin, ehk

oluline kaitsekulutuste kasvu vähendamine ja tulumaksu astmeline tõus. Palun vabandust, et ma lähen natuke spekulatsioonidesse, aga küsi- ja ise provotseeris seda! Ma usun, et kui see ettepanek riigieelarve muutmiseks oleks olnud rahanduskomisjoni laual, siis tõenäoliselt oleks rahanduskomisjonis toodud välja asjaolu, et majanduskasv on palju jätkusuutlikum eelarve kasvu allikas kui maksutõus. Kui me vaatame ainuüksi järgmisel aastal kohalikule omavalitsusele laekuvat tulumaksu, siis riigieelarve kohaselt kasvab see 7–8%. Arutatav eelnõu suurendaks omavalitsustele laekuvat osa vaid umbes 2%. Me näeme siin 3–4-kordset vahet. Nii et veel kord: kui see eelarve muudatusettepanek oleks olnud rahanduskomisjoni laual, siis see arutelu oleks olnud kindlasti teistsugune, võib-olla oleks see olnud natuke konstruktiivsem, aga tulemus, ma usun, oleks olnud sama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma juhin tähelepanu, et see eelnõu esitati 16. juunil, kui 2012. aasta riigieelarvet ei olnud veel kellelgi võimalik lugeda. Tulenevalt sellest väitest, et igal potentsiaalseid kulusid tekitaval eelnõul võiks olla konkreetne katteallikas, küsin, kas rahanduskomisjonis meenutati ka kevadel esitatud eelnõu, millega 2015. aastal vähendatakse üksikisiku tulumaksu 1%, ja kas tolle eelnõul oli olemas konkreetne katteallikas ehk mis 2015. aasta eelarves seetõttu konkreetset tegemata jääb?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma ei tahaks hakata siin selgitama eelarve koostamise baasreegleid. Ma usun, et teie fraktsioonis on see teadmine tegelikult olemas ja teil on võimalik kogenud kolleegidelt selle kohta pärida. On väga selged tehnilised erinevused järgmise aasta eelarve kohta tehtavate ettepanekute ja nende ettepanekute vahel, mis tehakse eelarvete kohta, mida veel esitatud ei olegi. Ei ole mõtet seda väga pikalt arutada. See eelnõu, tõepoolest, esitati suvel, aga arutelu siin saalis toimub täna. Täna me juba teame, et tegelikult on selle eelnõu kulude katteallikaks maksutõus. See maksutõus (ma

usun, et kõik siin saalis viibijad ei pruugi seda teada) ei tähenda mitte ainult astmelise tulumaksu kehtestamist, vaid see tähendab ka maksumäära tõusu näiteks kõikidel õpetajatel, päästeametnikel, ka omavalitsusjuhtidel. Minu meelest oleks algataja esindaja seda eelnõu tutvustades võinud seda infot siin saalis olijatega jagada, et me saaksime teha läbimõeldud ja kaalutletud otsuse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

Urve Palo

Proua esimees! Hea esineja! Olgu kohe öeldud, et sotsiaaldemokraadid on esitanud ka selle ettepaneku, et töötuskindlustusmaks peaks 0,8% vähenema. Miks te jätsite selle praegu mainimata? See tähendab, et päästeametnikel mingit maksutõusu ei tule. Aga minu küsimus on järgmine. Te ütlesite, et te ei ole valmis suurendama omavalitsuste tulubaasi, te ei ole valmis võtma kohustusi vähemaks. Ma küsin: kui omavalitsustel ei jätku raha, et kohustusi täita, ja praegu see olukord selline on, siis millist nõu te annate omavalitsustele, milliseid kohustusi nad peaksid eirama ja nende täitmisele vilistama, nii nagu näiteks valitsus vilistab Riigikohtu lahendi täitmisele? Andke palun nõu!

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, kui täpne olla, siis töötuskindlustusmaks vähendamise ettepanekut ei ole rahanduskomisjonile laekunud ei sotside ega kellegi teise poolt. Seda esiteks. Teiseks, ma ei ole kindlasti nõus sellega, nagu riik või valitsus vilistaks Riigikohtu otsuste peale. See on täiesti meelevaldne väide. Kolmandaks, kui te annate mulle võimaluse nõu anda, siis kõige esimesena ma annaksin nõu oma koduomavalitsusele. Ma annaksin nõu tegelda esimeses järjekorras nende asjadega, mis on kohaliku omavalitsuse ülesanded. Need asjad on teehoid, heakord, lasteaiad. Need on teemad, mis minu koduomavalitsuses on totaalselt unarusse jäetud, samas tegeldakse paljude muude asjadega. Me võime siin saalis vaielda, kas need on õiged või valed asjad, võib-olla ei kuulu selle otsustamine meie kompetentsi, võib-olla saame seda otsustada ainult kodanikena ja valijatena, aga puhtalt seaduse järgi ei ole need

kindlasti omavalitsuse esmased ülesanded. Nii et kui te küsite, milline on minu nõuanne omavalitsustele, siis kindlasti ei pea ma õigeks hakata tallinlasena teistele omavalitsustele mingeid tarkusi jagama. Seda ma kindlasti kohaseks ei pea. Kohapealsed inimesed on kõige targemad ise otsuseid tegema. Aga Tallinna elaniku ja kodanikuna ütlen küll, et esimeses järjekorras tuleks tegelda sellega, mis on omavalitsuse ülesanne, ja alles teises järjekorras sellega, mis linnajuhtide edevust toidab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Vaatasin nii pühapäeval kui ka eile "Aktuaalset kaamerat". Teie ja teie koalitsioonipartner Sester väitsite, et järgmisel aastal laekub omavalitsustele tulumaksu 8% rohkem. Samal ajal aga palgad ei kasva, tööpuudus on uuesti suurenenema hakanud, väljaränne kiireneb. Millest teie optimism, et kasv on 8%, ja kas te olete kindlad, et omavalitsused kavandavad 8%-list tulumaksuosa laekumise kasvu? Mina olen kindel, et seda ei tee ei Reformierakonda ega ka IRL-i kuuluvad omavalitsusjuhid, teistest rääkimata. Kas teil on teistsugused andmed ja millest teie seesugune optimism?

Taavi Rõivas

Aitäh! Tüüpiline opositsiooni küsimus, mis sisaldas suure hulga valeväiteid ja lõpuks täiesti asjakohase küsimuse. Kust alustada? Täiesti valed väited on need, nagu oleks põhjust arvata, et järgmisel aastal on tööpuudus suurem kui sel või eelmisel aastal. Tööpuuduse trend on selgelt langev ja seda tasub mees pidada. Täpselt samamoodi me näeme, et palgad on kasvamas. Seda võib julgelt öelda juba selle aasta andmete põhjal. Keskmine nominaalpalk on Eestis praegu kõrgem kui kunagi varem. Mis puudutab järgmise aasta palgalaekumisi, siis me peame loomulikult usaldama prognoose. Aga eelarve tegemine nii käibki, et võetakse aluseks kõige läbikaalutud ja analüüsitud teadmine, mis poliitikutel kasutada on. Iga majandusprognoos, mille on koostanud pädevad institutsioonid, on alati parem eelarve koostamise alus kui poliitiku kõhutunne. See tõttu julgelt öelda, et kui Rahandusministeeriu-

mi ametlik prognoos näeb ette, et kohalikele omavalitsustele laekub tulumaksu 615 miljoni asemel 664 miljonit, siis see on see teadmine, millest lähtuvalt on kohane eelarvet koostada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Pean nõrdimusega tunnistama, et sa ei ole siin puldis komisjoni ettekandja, sa oled oma erakonna esindaja ja pead meile poliitilist miitingut. Umbes nii, nagu seda eile tegi rahanduskomisjonis kultuuriminister, kes kasutas juhust ja hakkas rääkima Tallinna lauluväljakust ja valetas meile nii, et suu suitses. Seda, et Kaitseministeeriumi kulumisi on vaja suurendada, me tõesti komisjonis arutasime. Kui sa juba argumentatsiooni esitad, miks sa ei räägi sellest argumentatsioonist, mille mina esitasin, miks sa ei räägi sellest, et riigihanke läbiviimisel Kaitseministeeriumis on tehtud vigu, et üüritakse pindu jne?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teie aeg on täis.

Mihhail Stalnuhhin

Sa ju mäletad seda.

Taavi Rõivas

Head ametikaaslased! Ma usun, et te kõik panite tähele, et etteheide teemast kõrvalekaldumise kohta tehti mulle, aga samas etteheite tegija või hea küsija ise küsis teemal, mis absoluutselt ei puuduta kohalike omavalitsuste tulubaasi, veel vähem eelnõu 74. Nagu Rannar Vassiljev enne väga õigesti märkis, selleks et kommunikatsioon toimiks, on vaja, et mõlemad osapooled sellele kaasa aitaksid. Ma palun, et küsimused puutuksid teemasse, siis ma kindlasti ka vastan teemasse puutuvalt. Mul oleks komisjoni ettekandjana väga mugav vastata vähemalt kahele kolmandikule teie küsimustest nii, et seda konkreetset küsimust komisjon ei arutanud, aga ma loodan, et te hindate seda, kui ma püüan vastata sisuliselt ja anda edasi põhjendusi, miks ühe või teise otsuseni jõuti.

Aseesimees Laine Randjärv

Mihhail Stalnuhhin, palun, repliik kohalt!

Mihhail Stalnuhhin

Pigem on mul protseduuriline küsimus. Kui esineb komisjoni ettekandja, kas siis tõesti ei ole võimalik suunata teda nii, et ta annaks edasi neid mõtteid, mida komisjonis arutati, ega ajaks meile kärbeid pähe? Väideti, et mina kaldun kuskile kõrvale, aga ma rääkisin sellest, mis toimus komisjonis, kui me seda küsimust arutasime. Miks ma ei saa oma küsimusele vastust?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kuna küsimus oli mulle, siis ma vastan. Küsija küsib ja ettekandja vastab vastavalt nendele teadmistele, informatsioonile ja faktidele, mis tal olemas on. Ma kindlasti ei hakka Taavi Rõivase suuvoodriks ja usun, et eelmisele küsimusele saadi vastus. Palun, Kajar Lember, teine küsimus!

Kajar Lember

Aitäh! Ma tänan väga sisuliste vastuste eest! Me kuulsime sõnumit, kui suur maksu-kompetentsus on ühes erakonnas. Ole hea, seleta puhtalt maksuteoreetiliselt, kuidas muutub riigi avaliku sektori tasakaal, kui riigieelarvest laekuvat tulumaksuosa omavalitsustele suurendatakse. Kui riigile laekuvast tulumaksust omavalitsustele suunatud osa suurendatakse, kuidas see siis mõjutab riigieelarve tasakaalu?

Taavi Rõivas

Aitäh, hea küsija! Ma olen natuke nõutus positsioonis. Ma hea meelega peaksin teile maksuteoreetilist loengut, aga sellega ma ärritan meie head ametikaaslast Mihhail Stalnuhhinit. Teeme nii, et me arutame seda pärast omavahel ja ma selgitan siis teile seda hea meelega. Muidu heidetakse ette, et me ei püsi teemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite natuke aega tagasi, et iga otsusega kaasneb poliitiline valik. See on õige.

Ma suunan oma küsimuse komisjoniteemale. Kas ma olen õigesti aru saanud, et komisjon tegi poliitilise valiku ja eelistab avaliku sektori rahaliste vahendite koondamist kesksesse riigieelarvesse, seega ka tsentraalset riigijuhtimist kohalike omavalitsuste tulubaasi ja kohalike omavalitsuste jätkusuutlikkuse suurendamisele?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei, te ei saanud õigesti aru. Sel ajal, kui komisjonis seda eelnõu arutati, ei olnud teada konkreetset katteallikat. Seetõttu oli komisjonil väga raske erinevate valikute vahel valida. Meil oli laual eelnõu, mis tähendas riigieelarvele märkimisväärset lisakulu, aga ei olnud märgitud, mille arvel seda teha. Kui sel hetkel oleks selge katteallikas laual olnud, nagu ma enne ütlesin, oleks arutelu ilmselt rohkem plusse ja miinuseid kaalutud. Me lähtusime sellest teadmisest, mis meil komisjonis arutelu päeval olemas oli.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jaan Õunapuu, teine küsimus!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma ei hakka siin rääkima sellest, kuidas kohalikud omavalitsused selle eelarve piires täna ja tulevikus hakkama saavad. Neid küsimusi on siin piisavalt olnud. Ma arvan, et siin saalis istujad saavad sellest olukorrast suurepäraselt aru. Ma esitan oma küsimuse kolleeg Nestori küsimuse jätkuna. Te ütlesite, et kui seda teemat arutati, siis ei olnud teil veel olemas riigieelarve muudatuseettepanekuid, mille sotsid esitasid. See on väga loogiline. Ma tuletan meelde, et ka kevadsessioonil me arutasime sotside ettepanekul kohalike teede raha küsimust. Siis te olite küll esimese lugemise nõus lõpetama. Täna te tegite komisjoni nimel ettepaneku seda mitte teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus!

Jaan Õunapuu

Jah, ma küsin. Kas te ei ole komisjonis arutanud, et võiks selle eelnõu ikkagi teisele lugemisele suunata?

Taavi Rõivas

Ka see küsimus ei puuduta eelnõu. Aga ma sattusin segadusse Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja eelnevast sõnavõtust, kes ütles, et kui valdkonna rahastamine suureneb 22%, siis seda on proportsionaalselt pisut palju, see on liiast, olgu valdkond nii oluline kui tahes. See oli tsitaat. Investeeringuid kohalike omavalitsuste teedesse me suurendame järgmisel aastal 40%. Ma arvan, et see ei ole liiast. Ma usun, et kui oleks võimalik, siis me suurendaksime neid rohkemgi. Ma lihtsalt loodan, et me kuuleme ka sotsiaaldemokraatide sõnumites teatavat järjepidevust, et omavahelist dialoogi oleks võimalik paremini pida. Aga kui vastata väga konkreetset küsimusele, mis küll ei puudutanud eelnõu, siis pean ütleva, et ma ei tea, et rahanduskomisjonil oleks plaani seda teemat teist korda arutada. Kuid ma võin eksida ja soovitan seda küsida rahanduskomisjoni esimehelt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Tõenäoliselt on ka sulle teada, et selle seaduseelnõu eesmärk on planeerida kohalike omavalitsuste reaalselt finantsvõimekust. Ka eelnevatest väljaütlemistest saime teada, et omavalitsustel on järgmisel aastal oodata enneolematult rahasadu, mis tuleb kvoodimüügist. Loomulikult on seda raha vaja väga oskuslikult ära kasutada. Teatavasti liigub ka ehitusturg koos kvoodirahaga üles, tõusu poole. Kui tekib olukord, et kohalikul omavalitsusel tuleb ühe või teise objekti finantseerimisel rahast puudu, siis peab kohalik omavalitsus ise sellesse panustama. See on järgmisel aastal suur oht. Palun üldista, kuidas on kohalikul omavalitsusel võimalik neid objekte alustada ja lõpetada ehk ehitusega hakkama saada!

Taavi Rõivas

Aitäh! Väga hea küsimus. Kvoodimüük ei ole kaugelki mitte ainuke allikas, kust kohalikel omavalitsustel on järgmisel aastal võimalik investeringuteks vahendeid saada, aga tõepoolest, kümneid haridusasutusi, vallamajasid ja muid omavalitsustele ning omavalitsuste elanikele, mis on eeskätt oluline, olulisi asutusi

kvoodimüügist saadavate vahendite abil nii sel kui ka järgmisel aastal energiasäästlikumaks renoveeritakse. Energiasäästlikkus tähendab tihti ka uute akende, uste, küttesüsteemide või fassaadide tõttu oluliselt kenamat ja esteetilisemat välimust ning kenamat keskkonda. Nende projektide puhul ei ole omafinantseeringut. Küll aga on tõsi, et mõningal juhul tundub mõistlik koos akende ja uste vahetusega vahetada ära ka näiteks parkett, kui põrand on amortiseerunud või midagi säärast. Enamasti, kui vahetatakse ära aknad ja ukсед, finantseeritakse selliseid kaasnevaid töid nagu seinte värvimine kvoodimüügi rahast, aga parketivahetus ei ole energiasäästuga vältimatult seotud ja seda ei ole võimalik puhtalt nendest lepingutest tulenevalt CO₂ kvootide müügi rahast teha. On väga raske tõestada, et parketivahetus kuidagi energiasäästule kaasa aitaks. Seetõttu ei ole see selle projekti raames eesmärgipärane. See on paraku tõesti nii kohalike omavalitsuste kui ka riigiasutuste endi otsustada, kas on võimalik parkett ära vahetada koos teiste tööde tegemisega või tuleb see jätta järgmisteks aastateks. Aga ma rõhutan veel kord, et need summad, mis ainuüksi kvoodimüügist omavalitsustele lähevad, ületavad selle eelnõu mõju umbes kümme korda. Kui me vaatame lisaks investeringuid teedesse, kui me vaatame lisaks eurovahendite täiendavat kasutamist, siis me räägime hoopis erinevatest suurusjärgudest. Me oleme teinud tohutult tähtsa küsimuse sellest, kas omavalitsuste tulubaas eelnõu tulemusel suureneb 1% või ei. See eelnõu suurendab tulumaksu omavalitsustele laekumist pisut üle 2% ja omavalitsuste kogutulubaasi pisut üle 1%. See on see, millest me räägime. 1% omavalitsuste tuludest ei ole kindlasti mitte omavalitsuste võimekuse põhiküsimus. Palju olulisem küsimus on see, kas Eesti maksupoliitika ja eelarvepoliitika soosivad majanduskasvu ja elanike tulude kasvu, selleks et majanduskasvust tuleks lisamaksulaekumine ka omavalitsuste tuludesse. Juhin veel kord tähelepanu, et ainuüksi majanduskasvust tulenev tulude kasv järgmisel aastal omavalitsustes ületab selle eelnõu mõju kolm korda. Veel kord: majanduskasv on oluliselt jätkusuutlikum eelarvetulude kasvu allikas kui maksutõus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Repliigi korras ütlen, et endise ajakirjanikuna suhtun ma väga suure lugupidamisega verbaalsesse kommunikatsiooni. Ma soovitan teil siiralt õhtul lugeda läbi tänase istungi stenogramm, mida paraku veel ei ole, siis te näete ka ise, et vähemalt viis korda te juhtisite meie tähelepanu asjaolule, et teie erakonnas on mingisugune kompetentsus, mida opositsioonierakondadel justkui ei ole. Minu meelest ei ole see viisakas argument, aga see selleks. Teine asi on see, et te vist ikka ei saanud hästi aru Urve Palo küsimusest. Mul on siiras soov, et jätame praegu kõrvale meie koduomavalitsuse. Kas te saate, palun, anda nõu ka nendele väikestele omavalitsustele, kes sellise tulubaasi alusel ei tule ilmselt oma ülesannetega toime? Mida peaks tegema näiteks Karusoo vald, kellel ei ole televisiooni, raadiojaama ega seinalehte, aga kelle ülesanded ei ole piisavalt finantseeritud?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, kui küsijad küsivad tehnilisi selgitusi üldiste menetlustavade, menetlusnormide, eelarvetehniliste reeglite või millegi säärase kohta, siis võib paratamatult jääda mulje, et kui ma vastates selgitan, kuidas need asjad käivad, siis ma justkui sooviksin kedagi õpetada. Loomulikult ei ole see nii. Vabandust, kui selline mulje jäi! Ma soovin ikkagi selgitada. Kui küsitakse, kuidas asjad käivad, siis eks ma selgitan, kuidas need käivad. Ilmselt oli siis küsijal põhjust seda küsida ja ju on ka minul põhjust vastata. Nüüd konkreetsete valdade juhtimise juurde. Ma ei pea põhimõtteliselt õigeks, et tuleb keegi "tark Tallinnast" ja hakkab õpetama, kuidas kohapeal valda pidada, kuidas linna tulusid planeerida. Ma olen veendunud, et kohalikud inimesed on ise kõige targemad elukorralduslikke otsuseid tegema. Mitte mingil juhul ei suruks ma omavalitsustele peale Tallinna juhtimispraktikat. Minu meelest on omavalitsustele tehtud suurim karuteene see, et kuna Tallinn on kõige suurem ja kõige nähtavam omavalitsus, siis väga tihti ka meie siin omavalitsustest rääkides teeme selle vea, et näeme kõige esimese omavalitsusena

Tallinna. Me näeme kõike seda, mida Tallinn on totaalselt valesti teinud, ja arvame, et omavalitsused ongi sellised. See on kõige suurem valearvamus, mis olla saab, sest enamik omavalitsusi on oma asjade ajamises palju võimekamad kui kõige suurem omavalitsus. Paraku on see nii. Võtame mõne väikese omavalitsuse, näiteks Elva linna. Elva endine linnapea oli just Riigikogus külaskäigul. Elvas on lasteasutused korras, põhiteenused toimivad, teed saavad koristatud. Võtame Konguta valla, mis on väike vald Elva kõrval. Jällegi on peamised asjad need – olgu nendeks rahvamaja, koolimaja, lasteaed –, millesse kogukond kõigepealt panustab, alles seejärel hakatakse arutama, kas teha lehte, telekanalit ja mupot ning igasuguseid selliseid vigureid. Tallinnas on need asjad paraku vastupidi. Kõigepealt tuleb mupo ja siis tulevad kõik ülejäänud asjad, milleks enamasti kahjuks raha ei jätku.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Karel Rüütli, teine küsimus!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Kui tohib, ma jätkan Urve Palo küsimusega, millele ma kahjuks vastust ei saanud. Millised võiksid olla need ülesanded, mille täitmisest omavalitsused n-ö loobuvad, kui neil tulenevalt tulubaasi vähenemisest raha nende täitmiseks ei ole? Väga pikalt oleme kuulnud seda, et Tallinnas on kõik halvasti. Aga Eestis on 226 omavalitsust ja Tallinn on ainult üks nendest. Minul on tekkinud tunne, et teatud hulk või grupp "tarkasid" on välja mõelnud plaani, kuidas keskvoim hoiab omavalitsusi lõa otsas, et need ei muutuks iseseisvaks ja tugevaks.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ekslik on arvamus, nagu järgmisel aastal omavalitsuste tulubaas kuidagi väheneks. Seetõttu on see küsimus juba oma põhi-eelduste poolest vale. Kui me räägime konkreetselt tulumaksu laekumisest, siis järgmisel aastal omavalitsustel tervikuna, kõiki kokku võttes, kasvab tulumaksu laekumine 615 miljonist 664 miljoni euron. See on 49 miljonit eurot ehk üle kolme korra rohkem, kui see eelnõu vahendeid ette näeb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu eelmisele küsimusele vastates te ütlesite, et esitasin seoses tööpuudusega vale väite, tööpuudus teie hinnangul vähenevat. Kuid kindlasti on ka teile teada, et juba kolm nädalat järjest on isegi registreeritud tööpuudus suurenenud, rääkimata pikaajalisest tööpuudusest. Vahemärkusena: teie poolt palavalt kiidetud Elva teed on väikelinnadest konkurentsilt halvimas seisus, nii et see näide ka väga hea ei olnud. Aga ma tulen tagasi teie optimistliku hinnangu juurde, et omavalitsustele laekuv tulumaksuosa on järgmisel aastal 8% suurem. Tartus kuuluvad koalitsiooni Reformierakond ja IRL. Mulle teadaolevalt ei kavanda Tartu selleks protsendiks mitte 8, vaid 3,1. Miks teie erakonnakaaslased Tartust teie optimismi ei jaga või on see 8% jälle lihtsalt üks number avalikkuse lollitamiseks?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui Tallinnast Elvasse sõita ja Elva vahel ringi liikuda, siis jätavad Elva teed Tallinna teedega võrreldes küll peegelsileda mulje. Seda esiteks. Teiseks, mis puudutab iga konkreetse omavalitsuse eelarve planeerimist, siis loomulikult on see iga omavalitsuse enda pädevuses. Mitte midagi halba ei ole selles, kui omavalitsused planeerivad oma eelarvet kas või ülejäägiga, kui nad planeerivad oluliselt konservatiivsemalt, kui seda on varem tehtud. Ma pean seda üldprintsibiina õigeks ja mõistlikuks. Taas kord räägime liiga palju Tallinnast, millega tehakse, nagu ma ütlesin, suur karuteene ülejäänud omavalitsustele, sest Tallinna vead on kõige paremini igale poole näha. Kuid enamik omavalitsusi planeerib oma eelarvet konservatiivselt. Nad ei pea seetõttu ka eelarveaasta keskel nentima, et ühe või teise asja tegemiseks on raha puudu, vaid neil on hoopis võimalus eelarveaasta keskel vajaduse korral lisakulutusi teha või raha reservidesse või võlakoorma vähendamisse suunata. Ma pean üldiselt väga kiiduväärseks, kui üks või teine omavalitsus oma eelarvet konservatiivselt planeerib.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Hea ettekandja! Kuulan siin huviga sinu pidetuid, kuid hingest tulevaid argumente, millega sa püüad sotsiaaldemokraatide väga head eelnõu tõrjuda. Liigume nüüd Tallinnast Tartu poole. Kas sa oled ikka päris kindel, et Tartul on piisavalt raha, et tõsta lasteaiadõpetajate ja õpetaja abide palka?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma arvan, et me oleme selle konkreetse eelnõu juba peaaegu kaks tundi kestnud diskussiooni jooksul muutnud suuremaks, kui see tegelikult on, sest see, ma rõhutan veel kord, suurendab omavalitsuste tulusid umbes 1%. See 1% ei ole omavalitsuste tulubaasi põhiküsimus. Palju olulisem arutelu peaks ka omavalitsuste tulubaasi kontekstis olema see, mis meil seisab ees ühes eelarve aruteluga, kui tulevad ettepanekud tõsta makse, kui maksutõusu abil soovitakse tulevast majanduskasvu kärpida. Need arutelud tegelikult mõjutavad ka omavalitsuste tulubaasi kriitiliselt. See omavalitsuse tuludesse järgmisel aastal lisanduv 1% on loomulikult suure märgilise tähendusega jne, aga kui sellega tuleb kaasa astmelise tulumaksu eelnõu, mille sotsid on ette valmistanud, koos selle punktiga, mis tõstab tulumaksu kõigil palgasajaajatel, sh õpetajatel, päästjatel, omavalitsusjuhtidel, omavalitsuste sotsiaaltöötajatel, absoluutselt kõigil, siis tuleb arvestada, et ausalt rääkides ja koosmõju vaadates ei ole selle eelnõu mõju sugugi nii väga hea, nagu austatud küsija ütles.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tegelikult on ka 1% kohalikele omavalitsustele ju suur raha. Kui rääkida sinu ettekandest, siis ettekande alguses sa ütlesid, et kohalikud omavalitsused saavad palju raha CO₂ kvootide müügist, struktuurifondidest investeringute jaoks, teeraha suureneb, ka toetusfond suureneb. Kuid me teame väga hästi, et see on nn sildistatud raha, selle kasutusotsarvet ei saa muuta. Kohalikud omavalitsused

on justkui selle raha vahendajad, kes peavad selle raha suunama teatud kindlatesse objektidesse. Kuid kui jätta nüüd Tallinn kõrvale, siis väikestel omavalitsustel on veel palju muresid. Näiteks soovitakse aidata perearste, hättajäänud isikuid, korraldada natuke paremini ühistransporti, et õpilased pääseksid kooli jne.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimust!

Inara Luigas

Kas sa tõesti arvad, et see üksikisiku tulumaksumäära tõus on nii väike raha, et see ei aita neid asju korraldada?

Taavi Rõivas

Aitäh! 1% on suur raha ka õpetajatele, päästjatele, omavalitsustöötajatele, kõigile nendele, kelle palgast see 1% tahetakse ära võtta, selleks et see omavalitsuste eelarvesse anda. Nendes omavalitsustes, kus palgafond moodustab olulise osa omavalitsuse eelarvest, tähendab see ühe käega 1% juurdeandmine ja teiselt poolt äravõtmine kokkuvõttes väga väikese võiduga mängu. Ma rõhutan veel kord, et need summad, mis omavalitsustele antakse teistelt ridadelt investeringute jaoks, on isegi kümneid kordi suuremad kui see 1%, millest me praegu räägime. Ma ei ole kindlasti nõus sellega, et need kümned miljonid eurod, mis lähevad lasteaedade, koolide, rahvamajade, vallavalitsuste hoonete renoveerimiseks, oleksid kuidagi vähem väärtuslikud kui need eurod, mida omavalitsus oma eelarve kaudu ise jagab. See raha läheb täpselt samamoodi kohaliku elu edendamiseks. Tehakse ära kulu, mida omavalitsus muidu peaks ise tegema sellest samast omavalitsuse eelarvest. Kui tuleb investering, mis on mõnes omavalitsuses võib-olla isegi pool aasta eelarvest, ja selle abil tehakse mõni suur objekt korda, siis selle kõrvale rääkida 1%-st kui kõige kriitilisemast asjast ei ole lihtsalt aus ega korrektne. Räägime koosmõjust ja arutame tõsisemalt siin parlamendis seda, mida me ikkagi saavutame sellega, kui me teeme koolid, lasteaiad ja vallamajad korda. Mina arvan, et see on suur võit. See annab juba ainuüksi kokkuhoitud elektri- ja küttekulude pealt tõenäoliselt rohkem raha omavalitsuste eelarvetesse kui see 1%, millest me siin täna nii põhjalikult räägime. Veel kord:

see 1% ei ole tasuta saadud. See 1%, mida omavalitsustele sotside eelnõus juurde pakutakse, võetakse, nagu me tänase arutelu käigus oleme teada saanud, kõikide palgatöötajate taskest, suurendades nende tulumaksumäära, ja lisaks muudetakse ka tulumaksuastmeid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Vähemalt kaks kolmandikku kohalikest omavalitsusest on permanentsetes raskustes kohustuste täismahus täitmisel. Tänapäevane maksumudel ja muidugi ka majanduse olukord ei aita seda probleemi lahendada. Siit minu küsimus. Võib-olla on aeg üle vaadata kogu kohalike omavalitsuste tulubaasi mudel ja ka nende kohustused. Võib-olla on koalitsioonil oma arusaam, kuidas seda asja parandada. Me aastast aastasse arutame neid küsimusi, aga raskusi tuleb ainult juurde.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma usun, et teemapüstitus on õige ja põhjendatud. Neid debatte on parlamendis kohane kogu aeg pidada. Me peame kogu aeg otsima lahendusi, kuidas ühte või teist asja paremini korraldada. Ma ei ole nõus hinnanguga, et kaks kolmandikku Eesti omavalitsustest on oma kohustuste täitmisel permanentsetes raskustes, sest raskused kohustuste täitmisel ei tähenda ju mitte seda, et raha ei laeku piisavalt, vaid see viitab sellele, et on tehtud otsuseid, mis käivad üle jõu. Küsimus on siin juba finantsdistsipliinis. Nii et kui küsimus selliselt esitada, siis mina küll ei ole nõus, et kaks kolmandikku omavalitsusi sellises seisus oleks. Aga ma juhin tähelepanu ühele huvitava ja mõneti kurvastavale asjaolule. Need omavalitsused, kes on kõige suuremates raskustes, ei ole sugugi mitte kõige väiksemad omavalitsused ja sugugi mitte need, kuhu ühe inimese kohta laekuks kõige vähem tulumaksu. Kui me vaatame kas või omavalitsuste defitsiiti ja võlakoormat, siis mitu aastat on kõige suuremates võlgades olnud tulumaksu laekumist elaniku kohta arvestades justkui Eesti kõige jõukam omavalitsus Viimsi. Tulumaksu ühe inimese kohta laekub päris hästi ka Tallinnas ja Pärnus, ometi on ka nendes oma-

valitsustes olnud kohustuste täitmisega raskusi. Pärnu puhul, tõsi küll, on mulle jäänud mulje, et need probleemid on jäänud minevikku ja uus linnavalitsus suhtub finantsdistsipliini hoopis teistmoodi kui eelmine. Mida ma sellega öelda tahan? Finantsdistsipliini peavad järgima kõik asutused, eeskätt avalikud asutused, sh omavalitsuste asutused või omavalitsused ise. See ei ole paraku otseses korrelatsioonis tulubaasi suurusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Mulle jääb arusaamatuks, miks te kogu aeg kordate seda 1%, sest 1% selles eelnõus ei võrdu tegelikult 1%-ga ühe kohaliku omavalitsuse eelarves. See võib seal moodustada hoopis teise protsendi. Aga küsimus on see: kas te usute siiralt, et 226 Eesti omavalitsust on hea finantsdistsipliini korral võimelised täitma kõiki neile seadusega delegeritud kohustusi?

Taavi Rõivas

Aitäh! Vaat see küsimus eeldab küll väga pikka vastust ja see eeldab ka pikka arutelu. Ma kahtlustan, et meil ei ole täna selleks nii palju aega. Ka mul on oma arusaam sellest, kuidas omavalitsused saaksid ja võiksid koostööd teha. Aga veel kord: ma ei pea põhimõtteliselt õigeks seda, et keegi Tallinnast tuleb väga detailselt dikteerima, kuidas kohapeal otsuseid või eelarves kulutusi teha. Aga mis puudutab seda 1%, 15,4 miljonit eurot, siis omavalitsuste tulubaas järgmisel aastal on 1 369 000 000 eurot, siit võite ise täpse rehkenduse teha, kui suure osa see 15,4 miljonit kõikide omavalitsuste tulubaasist moodustab. Tõsi on see, et osa omavalitsuste puhul on see pisut suurem, nimelt nendel, kes on jõukamad, arvestades tulumaksu laekumist ühe elaniku kohta. Väiksemad ja vaesemad omavalitsused võidavad sellest veel vähem kui see 1%. Nii et 1% ümber me selle eelnõu mõjudest rääkides paraku tiirutame. See on, nagu öeldud, mitu korda väiksem kui see võit, mis omavalitsustel on järgmisel aastal majanduskasvu tõttu.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma vaidlen sulle vastu. Sa ütlesid, et kogu struktuurifondidest eraldatud raha, mis läheb kohalike omavalitsuste infrastruktuuri renoveerimisse, justkui edendab elu ja muudab kohalikud omavalitsused elujõulisemaks. Me oleme tegelikult tihtipeale kuulnud, et raha kasutamine ei ole tingitud sellest, et on vaja midagi renoveerida, vaid justkui sellest, et on vaja raha ära kulutada. On jõutud ka selleni, et kaks-kolm infrastruktuuriobjekti seisavad ega leia kasutust ehk need renoveeritud objektid muutuvad kohalikele omavalitsustele veelgi koormavamaks. Nii et nende asjadega tuleb väga ettevaatlik olla. Teiseks tahan öelda, et Sven Sesteril oli väga õige küsimus, kui ta tundis huvi, miks soovitakse tõsta kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu määra just 11,93%-le, aga mitte rohkem. Kas võib tekkida olukord, kus Riigikohtu lahend näeb ette hoopis kõrgema protsendi?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kiire vastus konkreetsele küsimusele on pigem ei. Aga kui teil on infot selle kohta, et kuskil tehakse investeeringuid selleks, et raha lihtsalt ära kulutada, siis ma oleksin väga tänulik, kui te seda infot jagaksite. Ma usun, et kui mitte kõik, siis vähemalt lõviosa nendest objektidest, mis CO₂ kvootide müügist saadud vahendite abiga üle Eesti korda tehakse (neid on üle Eesti praegu töös 471, neid jagub igasse maakonda), on sellised, et nende kordategemine aitab väga selgelt kaasa elu edendamisele. Need on kulutused, mida omavalitsused kas kooli, lasteaia või vallamaja heaks oleksid pidanud tegema niikuinii, varem või hiljem. Tegelikult vabaneb tänu sellele nende konkreetsete omavalitsuste eelarvetes vahendeid, selleks et teha midagi muud, seda, mis selles omavalitsuses parajasti kõige olulisem on. Mina arvan küll, et need vahendid lähevad kõige otsesemalt kohaliku elu edendamiseks. Rõhutan veel kord, et need summad on kümneid kordi suuremad kui see eelnõust tulenev summa suurenemine, millest me täna siin räägime. Soovitan kõigil rahvasaadikutel vaadata Riigi Kinnisvara AS-i kodulehelt reaalselt, kuidas üks või teine projekt kulgeb. See konkreetne teema oli ka rahanduskomisjonis arutelul. Ma ka rahanduskomisjonis palusin kolleegidel

vaadata Riigi Kinnisvara AS-i kodulehekülge www.rkas.ee/co2, kus on interaktiivsel kaardil võimalik iga konkreetse objekti, iga konkreetse valla, iga konkreetse maakonna kohta näha, mida kuskil tehakse, seda koos piltide ja muude selliste asjadega. Ma usun, et kõigil rahvasaadikutel on sealt huvitavat infot saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea esineja! Te tõite siin Elva teede näite. Ma võin öelda, et Elva teede remontimisel näitas reformierakondlik linnavalitsus üles küll ennekuulmatut saamatust. Sellest ju kirjutati lehtedes, nii Tartu Postimehes kui ka kohalikus lehes, sellest räägiti televisioonis, volikogus esitati kümneid arupärimisi. Minul isiklikult on video sellest, kuivõrd algeliselt seda remonti tehti. Mitu aastat olid Elva teed täielik songermaa, kuskilt poolt ei saanud linnale läheneda. Millele te tuginesite, et te sellise ebaadekvaatse näite tõite? Kuidas niivõrd mööda näidet üldse saab tuua? Te ei ole ilmselt asjaga kursis.

Taavi Rõivas

Aitäh! Nagu ma ütlesin, tallinlasele tunduvad Elva teed peegelsiledad. Teie ei ole küll Elva elanik, aga mul on hea meel, kui Elva kohalikud inimesed on kriitilised, sest iga võimu suhtes peab kriitiline olema, olgu see võim kui tahes hea. Ma usun, et kui see kriitika jõuab omavalitsusjuhtideni, siis sellega ollakse kindlasti sunnitud tegelema, ükskõik milline see omavalitsus on. Aga kui teile ei meeldi Elva teede näide ja te ütlete, et seda on võimalik kuidagi subjektiivselt hinnata (ma ütlen veel kord, et Tallinnaga võrreldes on need teed peegelsiledad), toome siis lasteaedade näite, mida ma ka enne nimetasin. Õnneseene lasteaed on ammu korras, Peedul on lasteaed ammu korras. Lasteaiad, ma julgen öelda, tehti korda esimeses järjekorras. Kui käia mööda Eestit ringi, siis selgub, et see on tegelikult vägagi tüüpiline. See ei ole ainult Elva küsimus, see on igal pool nii, see on ka Jõgeval nii, kui tuua näide teie valimisringkonnast. Eks igal pool ole omavalitsustel raha puudu ja alati on tahtmised suuremad kui võimalused, aga väiksemad omavalitsused kipuvad esimeses järjekor-

ras investeerima nendesse kohtadesse, mis on kogukonna jaoks kõige olulisemad: lasteaiad, koolid, ka spordirajatised, kõik sellised asjad. Alles seejärel, kui raha peaks tõesti üle jääma, hakatakse mõtlema sellistele asjadele nagu mupod, linnalehed ja kõik muu selline, mis on küll võib-olla linnajuhtide arvates vahva, aga linnaelanike jaoks täiesti ebaoluline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Minu esimese küsimuse alus oli kevadine debatt siin saalis, kui esines riigikontrolör. Tema hinnangud olid need, mis ma välja tõin. Ta tõi välja, et kohalikel omavalitsustel on kolm probleemi: esiteks, tulubaas, teiseks, kohustuste rida ja kolmandaks see, et ei ole täpselt reglementeeritud riigi ja kohalike omavalitsuste kohustuste täitmine. Minu teine küsimus või küsimuse teine pool on see: kas koalitsioonil on arusaam, kuidas nendest probleemidest välja tulla, või peab teie pakutud 8% kõik need küsimused ära lahendama?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma olen siin rahanduskomisjoni esindajana ja mul ei ole voli rahanduskomisjoni nimel kommenteerida Riigikontrolli ettekannet. Aga vastus konkreetsele küsimusele on järgmine. Kindlasti parandab ka see tulumaksu 8% suurem laekumine omavalitsuste võimalusi. Kui me vaatame natuke pikemal ajateljel, siis näeme, et omavalitsuste tulubaas on aasta-aastalt kasvanud kiiremini kui inflatsioon ehk omavalitsuste reaalne võimekus on suurenenud. Võtame baasiks aasta 2000 või 2004, mis iganes aasta. 2008. aasta on siin ainuke erand. Ma usun, et me kõik siin saalis mõistame, et 2008 oligi omavalitsuste tulubaasi mõttes ebaoluline aasta, sest majandus langes, aga omavalitsuste tulubaas ikka veel kasvas. See on majanduslikult väga lihtsalt selgitatav, sest üksikisiku tulumaksu laekumine käibki majandustõusude ja -langustega kaasas pisut inertsenä. See ongi nii. Tarbimismaksud käivad konkreetsete majandusmuudatustega palju kiiremini kaasas. Aga ma soovitan vaadata natukene pikemat ajatelge, hinnata kogu arengut ja

te näete, et tegelikult on omavalitsuste tulubaas aasta-aastalt väga selgelt kasvanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Ma tahtsin, hea esineja, lõpuks küsida, ega te juhuslikult praegu linnu segamini ei ajanud. Elva asub Tartu–Valga maantee ääres. Ega teil sassi ei läinud? Selles linnas on suur rahulolematumus teede olukorraga, prügimajandusega, seal on veevõrk käest ära. Emajõe Veevõrk tõstis vee hinna lakke. Seal on kohalik reformierakondlik ajaleht, mis avaldab ainult Reformierakonna vaateid. Võib-olla see jutt, mida te rääkisite, ei käinud Elva kohta? Võib-olla te pidasite silmas Põlva linna, kus on ilusad tänavad, linn on korras ja kus võimul on Keskerakond? Äkki te eksisite?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma kindlasti ei eksinud. Ma käin Elvas väga tihti. Ma mäletan ka kohalike valimiste tulemusi, kui linna juhtiv erakond pälvis, kui ma ei eksi, 54% valijate toetuse. Ma arvan, et see on palju asjakohasem hinnang kohaliku omavalitsuse tegemistele, kui suudame anda meie siin kaugelt vaadates, olemata kumbki Elva püsielanik. Aga ma soovitan ka teil käia lisaks Põlvale vahepeal Elvas, käia läbi Peedu lasteaiast, vaadata Õnneseene lasteaeda, käia üldse linnas ringi. Ma arvan, et see, mida te seal näete, on tegelikult palju ilusam, kui teie negatiivsest sõnavõtust võib-olla mulje võis jääda.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi registreeritud ei ole. Suur tänu, Taavi Rõivas! Ma avan läbirääkimised. Palun, Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Austatud istungi juhataja! Head ametikaaslased! Olgu kohe alustuseks öeldud, et Keskerakond toetab tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 74 edasist menetlemist ning on vastu nii juhtivkomisjoni kui ka valitsuse seisukohale, et eelnõu tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. Avaldan tänu ja tunnustust Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonile selle väga hea eelnõu koostamise ja esitamise

eest! Põhimõtteliselt samadel seisukohtadel on viimased peaaegu kolm aastat olnud ka meie, Keskerakonna fraktsioon, kes on seisnud kohalike omavalitsusüksuste tulubaasi taastamise eest, nii et omavalitsustele laekuva tulumaksu määr oleks 11,93%. Oleme samuti esitanud Riigikogu menetlusse mitmeid eelnõusid, mis nägid ette, et omavalitsuste tulubaas tuleks taastada, kuid kahjuks ei ole need jõudnud esimesest lugemisest kaugemale. Ei pea olema eriline hiromant, ennustamaks, et suure tõenäosusega läheb ka täna nii, et tagasilükkamise ettepanekut hääletades süttib rohelisi tulukesi rohkem kui punaseid. Aga vahel juhtub ka nii, et võidavad avarduv silmapiir ja terve mõistus.

Nimetatud tulubaasi taastamise ettepanekud ei ole sündinud mitte ainult opositsioonierakondade büroodes, vaid need on lähtunud kohadelt, kohaliku omavalitsuse üksustelt eneselt. Nende alusel on sündinud ka Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud valitsuskomisjonile ja Riigikogule, milles muu hulgas taotletakse üksikisiku brutotulust tulumaksuna omavalitsuste eelarvetesse laekuvaks osaks samuti 11,93%. Seega on menetletaval seaduseelnõul laiapõhjaline toetus. Viimati tegi koostöökogu selle ettepaneku käesoleval aastal eelarveläbirääkimiste käigus järgmise aasta eelarve kohta. Siin kahjuks juba traditsiooniliselt ühisosa ei leitud.

Samal ajal tulubaasi vähendamisega on viimastel aastatel märkimisväärselt kerkinud kulutused kütusele, toasoojale, kohalikele transpordile, mis kõik on pingestanud kohaliku omavalitsuse üksuste eelarveliste otsuste tegemist ning kahandanud teenuste osutamise võimalusi ja kvaliteeti. Kasvanud on kohalike omavalitsustelt toimetulekutoetust taotlevate elanike hulk. Enamiku kohaliku omavalitsuse üksuste võimalused investeeringute tegemiseks ja ka omafinantseeringute osa katmiseks Euroopa Liidu tõukefondidest finantseeritavate objektide rajamisel on kahanenud ebapiisavalt väikeseks. Kahjuks ei soovi ka Vabariigi Valitsus tervikuna omavalitsusi tugevdavat põhimõtet toetada. Rahandusministri kirjast tuleb välja, et inflatsioonist kiirem tulumaksu kasv on suurendanud omavalitsuste võimalusi ülesannete täitmisel. Huvitav, missuguseid? Kas on rohkem lund lükatud või on suudetud rohkem tänavaauke parandada või pakutakse lastele riigi tugeval käepigistusel rohkem võima-

lusi huvialaringides osaleda? Kahjuks mitte. Ma ei saa kuidagi nõustuda sellega, et omavalitsuste võimekus oleks viimastel aastatel suurenenud. Hoopis vastupidi, omavalitsused on aasta-aastalt kahjuks võimekust kaotanud.

Omavalitsuste näljapajukil hoidmise juures on tõsine probleem ja suuresti asja iva omavalitsuste reform. Kas me seadusandjana ütleme, et riigis on kohalike omavalitsusüksustega kõik korras, ning soovime rääkida 1500-aastasest võidukäigust või näeme tõsist probleemi teenuste kättesaadavusega elanike hulgas? Tõsi on see, et ainult tulumaksueraldise pooleprotsendilise tõusuga me seda probleemi tervikuna ei lahenda. Kuid igasugune sõnum omavalitsustele, et nendega arvestatakse ja lähtutakse partnerlusest riigiga, on igal juhul mitu korda parem kui praegune tagasimine ja eiramine.

Ma palun kaks minutit lisaagea!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaks minutit lisaagea.

Jüri Ratas

Ütleme ausalt ja otse, et Eesti kohalike omavalitsuste süsteemi on vaja muuta ja tänapäevastada. See tähendab, et alustada ei tule mitte piiridest ja omavalitsuste arvust, vaid palju keerukamast ja raskemast lülideprobleemide ahelast. Alustada tuleb Riigikohtu 16. märtsi 2010. aasta lahendi täitmisest, siia kõrvale tuleb võtta Euroopa Nõukogu Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongressi 26. oktoobri 2010. aasta seisukohad Eesti valitsusele. Kas neist kummalegi on tähelepanu pööratud? Suuresti mitte. Kuid just teenuste kirjeldamisest ja kohustuste jagamisest saab alguse omavalitsusreform, millega kaasneb eelarve põhimõtete paikapane.

Lubage mul tsiteerida põhiseaduse kommenteeritud väljaannet: "Eesti omariikluse taastamist 1980. aastate lõpus ja iseseisva riigi haldusorganisatsiooni loomist alustati samuti kohalike omavalitsusest. [...] Ajaloolises plaanis on kohalikul omavalitsusel Eesti riikluse tekkes, selle taastamises ja – mis kõige tähtsam – ka püsimises väga oluline roll, sest demokraatlikus ühiskonnas seob kohalik omavalitsus riigi tsiviilühiskonnaga."

Keskerakonna fraktsioon leiab, et valitsus on kohalikud omavalitsusüksused jätnud teeni-

matult vaeslapse rolli, ometi peaksid nende suhted olema partnerlussuhted, üksteist arvestavad ja võrdväärsed. Head ametikaaslased! Meile on täna antud ajalooline võimalus teha selge ja üpris vajalik otsus oma rahva teenimisel. Tehkem siis seda! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma tahan kõigepealt avaldada tunnustust komisjoni esindajale Taavi Rõivasele, kes andis teemast päris korrektse ja asjaliku ülevaate, ning kui temalt taheti teada saada arvamusi, mis puudutasid tema koduerakonda või üldse poliitilist reaalsust, ja asju, mis ei olnud konkreetselt komisjonis arutusel, siis võttis ta vaevas ka nendele küsimustele vastata. Minu meelest on korrektne vastata kõigile küsimustele.

Tulen nüüd konkreetse eelnõu juurde. Ma tegin seda debatti kuulates ja vaadates mõningaid märkmeid. Annan teile edasi need mõtted, mida on IRL-i fraktsioonis arutatud ja mis on minu paberitele kirja pandud.

Kõigepealt räägin riigi tulude vähendamisest, mis on selle eelnõu arutamisel ka siin saalis kõne all olnud. Nimelt, selle eelnõuga on ette nähtud, et aastal 2012 tekib 15,4 miljonit eurot ja aastal 2013 32,4 miljonit eurot riigi kulusid ja kohaliku omavalitsuse tulusid. Tegemist ongi riigi seisukohalt kuludega. Järelikult on tegemist olukorraga, kus riik peaks otsima lisameetmeid, kuidas valitsussektori eelarve positsiooni tasakaalustada või parendada. Me ei saa sellest üle ega ümber, tahame seda või ei taha. Järelikult, me peame hakkama mõtlema, milliseid katteallikaid me peaksime leidma. Kas selleks on astmeline tulumaks või mingite muude kulude kärpimine?

Mõni nädal hiljem esitasid ka sotsiaaldemokraadid oma arusaama, kuidas see võiks välja näha. Meie fraktsioon ei ole seisukohal, et me peaksime praegu astmelist tulumaksu rakendama. Juba see muudab meie jaoks edasise arutelu väga raskeks, samamoodi raskendavad seda mitmed muud võimalikud tulude suurendamised või lisakärped, mida sotsiaaldemokraadid on ette näinud. Väga raske on

rääkida, kui ei ole reaalselt katteallikat, kui ei ole ühist kokkulepet ega ühist arusaama.

Korraks peatun majanduse olukorral. 2004. aastal laekus kohalikele omavalitsustele 5,5 miljardit Eesti krooni, 2010. aastal 9,5 miljardit. Tegemist on 4-miljardilise vahega selle aja jooksul. Veelgi tähtsam on vaadata seda protsentides, mis annab alati parema pildi. See tähendab 1,7-kordset suurenemist aastatel 2004–2010. Et oleks parem võrrelda, siis peaks vaatama ka tarbijahinnaindeksit ehk inflatsiooni. Tarbijahinnaindeks on selle aja jooksul suurenenud 1,4 korda. Juhin tähelepanu, et laekumised on suurenenud 1,7 korda, tarbijahinnaindeks ehk inflatsioon 1,4 korda. Mida see tähendab? See tähendab, et inflatsiooni kasv on olnud väiksem ja kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu kasv on olnud suurem. See tähendab, et kohalikel omavalitsustel on olnud võimalik oma ülesandeid paremini täita, võrreldes konkreetsel juhul 2004. aastaga.

Kolmandaks räägin tasandusfondist. Riigieelarves on, nagu teate, mingil ajal loodud meede tasandusfondi näol. Seda kasutatakse peaaegselt just nende kohalike omavalitsuste puhul, kes ei tule oma ülesannete täitmisega toime. See võimaldab ka individuaalset lähenemist ja see on viinud olukorrani, kus mitmele kohalikule omavalitsusele ...

Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaega.

Sven Sester

... laekub eraisiku tulumaks sisuliselt saja-protsendiliselt. Ka selliseid kohalikke omavalitsusi on Eestis.

Tahan siit puldist eraldi ära mainida, et lisaks tulumaksuosale on kohalike omavalitsuste toetamiseks ka mitmeid muid allikaid. 2012. aastal on riigieelarves välisvahendeid kohalike omavalitsuste infrastruktuuri arendamiseks ette nähtud 146 miljonit eurot, lisaks veel keskkonnainvesteeringud ja heitmekvootide müügist saadav raha. See arutelu, mis siin vahepeal oli, et sellise raha puhul oleks nagu tegemist puhverarvega ja kohalik omavalitsus ei saa seda raha ise kasutada, on vale selles mõttes, et raha läheb ju kohalikule omavalitsusele. Minu meelest ei ole tähtis see, kes

konkreetselt raha käsutab, vaid minu meelest on küsimus selles, et kohalikele omavalitsustele suunatud raha parendab konkreetselt mingit avalikku asutust, näiteks kooli, lasteaeda vms. Minu meelest on tähtis see, mitte see, kes konkreetselt raha kasutamist otsustas.

Juhin tähelepanu, et 2012. aastal on Eesti riigis investeringuteks ette nähtud 1,25 miljardit eurot, seda on selle aastaga võrreldes 28% rohkem. Väga suur osa sellest rahast läheb kohalikele omavalitsustele. Ärge jätke seda tähelepanuta!

Kui vaadata järgmist aastat, siis on tõsi, et Rahandusministeerium on planeerinud üksikisiku tulumaksu laekumise suurenemist. Nagu te aru saate, läheb osa sellest ka kohalikele omavalitsustele. Ma arvan, et see on väga oluline informatsioon. Siit arutelust on ka läbi käinud, et kui me räägime muudest investeringutest, siis investeringud kohalikele teedele on selle aastaga võrreldes 40% suuremad. See tähendab ligi 5,7 miljonit eurot.

Tulles tagasi oma kõne alguse juurde, ütlen, et loomulikult võib alati diskuteerida selle üle, kas see protsent võiks olla 11,93 või 12,0 või mingi kolmas suurus. Me jõuame ikka tahes või tahtmata selle juurde, et see peab tulema millegi arvel. Siin ongi poliitilise debati koht. Mille arvel me mingeid investeringuid teeme? Hästi lihtne on öelda, et ma tahan ühte, teist ja kolmandat asja, aga alati peab nende sõnade taga olema reaalne vastutus. Mitmed inimesed siin tsiteerisid mind. Ma ütlesin, et õigus ettepanekuid teha on olemas, aga peab olema ka vastutus ja kohustus. Öelgem ausalt välja, kui me tahame tõsta inimeste tulumaksu ja tahame võtta neilt rohkem raha rahakotist ära. See on poliitilise valiku koht.

Selle jutu lõpetuseks ütlen, et IRL praegu ei toeta seda eelnõu ja me väljendame seda arvamust hääletusel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Ma ei hakka üle kordama põhiettekandja Rannar Vassiljevi öeldut, miks seda eelnõu on vaja ja miks seda on väga vaja. Aga rääkides sellest, kas me oleme ausalt välja öelnud, mis tuleb mille arvel, pean ütleva, et me oleme seda

absoluutselt ausalt teinud. Meie eelarve kohta esitatud kompleksne muudatusettepanek on täiesti avalik ja kõigile näha. See räägib sotsiaaldemokraatide prioriteetidest, mille hulgas on olulisel kohal lastetoetuste suurenemine, õpetajate palga tõus, omavalitsuste olukorra parandamine. Loomulikult oleme ära näidanud ka katteallikad. Tõsi, nimetatud ca 15 miljonit eurot moodustab mahult umbes ühe seitsmendiku sotsiaaldemokraatide komplekssest muudatusettepanekust. Kui valitsus oleks astunud täiesti pretsedenditu sammu ja esitanud riigieelarve eelnõu meie ette näiteks mais, siis oleksime saanud kindlasti juunis paralleelselt selle eelnõu esitamisega teha muudatusettepaneku eelarve kohta. Paraku, nagu ilmselt kõik eelkõnelejad hästi teavad, valitsus tavapäraselt ja vastavalt seadusele esitab eelarve eelnõu meie ette alles septembris.

Palju on siin räägitud sellest, kas eelnõu on vastavuses kodukorra, eelarve baasseaduse ja üldiste menetlusnormidega. Kindlasti on. On räägitud sellest, millisel erakonnal on kõige parem maksuteoreetiline ettevalmistus. Samal ajal räägivad selle erakonna esindajad siin väga kentsakat juttu, kuidas riigieelarvesse ja kohaliku omavalitsuse eelarvesse laekuva tulumaksuosa muutmine tähendab riigile mingeid lisakulutusi. Head kolleegid! Ei tähenda. Tõsi, see tähendab seda, et juhul, kui omavalitsuse eelarvesse laekuvat tulumaksuosa suurendada ja riigieelarvesse laekuvat tulumaksuosa vähendada, siis muutub tulevane tulude projektsioon ja see võimaldab tulevikuks planeerida väiksemaid kulutusi. Täpselt nagu omal ajal, kui vähendati omavalitsuste eelarvesse laekuva maksu protsenti, siis pidid omavalitsused vähendama oma tulude projektsiooni ja vastavalt vähendama ka planeeritavaid kulutusi. Eelarve tasakaalu see eelnõu tõepoolest ei puuduta, sest me teame, et nii riigieelarve kui ka kohalike omavalitsuste eelarved on ühtemoodi hõlmatud avaliku sektori eelarve tasakaalu arvestuses. See tähendab, kui proportsioon muutub kohaliku omavalitsuse eelarve kasuks, võrreldes praegusega, siis avaliku sektori eelarve tasakaalu see iseenesest ei mõjuta, välja arvatud juhul, kui riik planeerib rohkem kulusid, kui tulud võimaldavad. Seda, on koalitsioon kinnitanud, nemad ei armasta ega harrasta.

Äärmiselt kummaline on kuulda siit puldist võltsvagaadust teemal, et mina küll ei taha oma-

valitsustele ette kirjutada, kuidas nad peavad ära elama, oma kulused ja tulused planeerima, eks see ole kohalike inimeste otsustada. Riik muudab tulubaasi järjest väiksemaks, võtab tulused ära, aga ütleb, et küllap te ise teate kõige paremini, kuidas järelejäänud osaga ära elada. Hästi armas! Räägitakse ka sellest, et kvoodiraha tulvab peale oluliselt suuremal määral, kui meie pakutud eelnõus taastatav tulumaksuprotsent juurde toob. See võib ju tõsi olla, aga ma arvan, et küllap kohalikud inimesed vaatavad suuril silmil ja mõningase hämmeldusega, kuidas üks minister eraldab sel aastal seda kvoodiraha päästede poode soojustamiseks, renoveerimiseks, seal akende vahetamiseks ja need tööd juba käivad, aga teine minister on teatanud otsusest mõni nendest depoodest järgmise aasta märtsis sulgeda. Kohaliku elu edendamise missugune!

Nüüd sellest, et majanduskasv toob eelarvesse mitu korda rohkem raha kui meie pakutud tulumaksuprotsendi muutmine. Majanduskasv on loomulikult tore asi, ainult et majanduskasvust tuleb osa maksudena kokku korjata, et see eelarves kajastuks. Kui riik teise käega pidevalt vähendab omavalitsuste omatuluallikaid ja vähendab seda osa tulumaksust, mis laekub kohalike omavalitsuste eelarvetesse, siis majanduskasv üksinda ei suuda seda mitte kuidagi kompenseerida.

Ma palun lisa-aega!

Aseesimees Laine Randjärv

Lisa-aeg kolm minutit.

Sven Mikser

Siit puldist kõlas küsimus, kas me oleme optimistid ja kui me oleme optimistid, siis mis annab meile optimismiks alust. Kindlasti annaks kõige suurema aluse optimismiks peaministri kõnede kuulamine, aga eks me ole neid juba piisavalt kaua kuulnud, et mitte nii lihtsalt optimismi õnge jääda. Küll, ma arvan, näitavad valitsuse planeeritavate kulude struktuur ja kasvu või kahanemise või paigalseisu numbrid, et ka ministriumid on tuleviku osas märkimisväärselt erineval määral optimistlikud. Nii leiab valitsus, et näiteks Kaitseministeeriumis on piisavalt raha, selleks et järgmisel aastal kulutusi 22% suurendada, samal ajal nendib haridusminister, et tal ei ole raha, et õpetajate palka tõsta.

Jõuamegi tagasi algusesse. Võtmesõna on prioriteedid. Küsimus ei ole mitte selles, kas oodatav majanduskasv võimaldab ühtesid või teisi kulutusi teha. Loomulikult peavad kulud ja tulud olema tasakaalus või vähemalt tasakaalulähedases seisundis, järgmise aasta eelarve puhul me ju tasakaalust ei räägi. Küll aga on valitsuse ja eelkõige Riigikogu võimuses määrata ära prioriteedid ja kulutused, mis on meie arvates Eesti riigi lähiaja ja ka pikaajalise arengu seisukohalt olulised. Kohalike omavalitsuste finantsvõimekus, kohalike omavalitsuste suutlikkus täita neid ülesandeid, mis talle on seadusega, sh põhiseadusega pandud, peavad olema Eesti riigi seisukohast prioriteetsed kulutused. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu kõikidele ettekandjatele! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 74 esimesel lugemisel tagasi lükata. Meil tuleb see läbi hääletada. Valmistume hääletusprotseduuriks.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 74. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Ettepaneku poolt on 50 Riigikogu liiget, vastu on 33, erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust. Eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 14.)

Tänane päevakord on ammendatud ja istung lõppenud. Head päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.34.

Istungi kestus 2 tundi ja 34 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 9. november 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Justiitsministeeriumi kavad perevägivalda ennetamisel ja vähendamisel
2. Seksuaalkurjategijate keemilise kastreerimise eelnõust
3. Haldusreformi elluviimine

Istungi rakendamine

1. Kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (5 SE) kolmas lugemine

2. Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (91 OE) teine lugemine

3. Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu (60 SE) teine lugemine

4. Eesti Vabariigi ja Jersey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (111 SE) esimene lugemine

5. Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri Vabariigi valitsuse vahelise 18. septembril 2006 Singapuris allakirjutatud tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (112 SE) esimene lugemine

6. 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (114 SE) esimene lugemine

7. Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohtute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (101 SE) esimene lugemine

8. Hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (88 SE) esimene lugemine

9. Tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu (84 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu ja austatud valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 46 Riigikogu liiget, puudub 55. Täna ses infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: keskkonnaminister Keit Pentus peaministri ülesannetes, justiitsminister Kristen Michal ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

1. Justiitsministeeriumi kavad perevägivalda ennetamisel ja vähendamisel

Esimees Ene Ergma

Alustame infotunni küsimustega. Esimene küsimus on kolleeg Andres Anveltilt justiitsminister Kristen Michalile. Palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Tervist, härra minister! Mul on selline küsimus. Eelmisel aastal vastuvõetud kriminaalpoliitika arengusuunad käsitlevad perevägivalda kui rasket isikuvastast kuritegu, mille tunnistajaks olemine lapseas suurendab tõenäosust puutuda kokku vägivaldaga ka hiljem. Selle vältimiseks või ennetamiseks tuuakse seal põhiteesidena välja selgitus- ja sotsiaaltöö, mille raskus langeb enamjaolt Sotsiaalministeeriumile ja kohalikele omavalitsustele. Samas ei ole see nähtus ühiskonnas kuhugi kadunud ega olukord mingil määral paranenud. Eri uuringute näitel on perevägivalda väidetavalt ligi viiendikus Eesti peredes. Siit ka küsimus: kas ja milliseid sea-

dusandlikke initsiatiive planeerib lähiajal selles valdkonnas Justiitsministeerium?

Kristen Michal

Aitäh! See on hea küsimus! Mina olen samamoodi seda uuringut vaadanud ja ma arvan, et küsijal on õigus. Seal on näha selge korrelatsioon, et kui keegi on varem vägivallaga kokku puutunud või olnud ise selle vägivalla allikas, siis on võimalik taas kord samasugusesse olukorda sattuda. Nii et selles mõttes on küsimuse esimene pool väga korrektne.

Küsimuse teises pooles oli tegelikult sees ka vastus. Ega vägivalla vähendamine ei ole ainult Justiitsministeeriumi pärusmaa, ehkki me oleme üks komponent, üks osa sellest, kes sellega tegeleb. Ka Sotsiaalministeeriumil on selleks oma programmid ja teistel ministeeriumidel samamoodi. Täna näiteks on koostamisel juhendmaterjal erialaspetsialistidele, mis just annabki nõu, kuidas perevägivalla ohvrit ära tunda ja kuidas sellisel juhul käituda. Mis puudutab konkreetset meie haldusala, siis näiteks vanglates on läbiviimisel vastavad programmid nendele inimestele, kes on varem perevägivallaga silma paistnud. See on väike osa kogu tegevustikust. See tegevus käib ja ka Sotsiaalministeerium annab oma osa, kui te viitate sotsiaalteenustele.

Seadusandlikud initsiatiivid saavad tulla ühisalgatuse põhjal. See arengukava näeb aga ette hulga tegevusi, mida juba tehakse. Nii et täiendavaid seadusandlikke initsiatiive ei ole kohe tulemas. Küll on üks asi, mida Riigikogu õiguskomisjon, kuhu teiegi kuulute, on palunud analüüsida ja mida me ka teeme: see on seesama lähenemiskeeld koos elektroonilise järelevalve kohaldamise võimalikkusega. Sellele on juhtinud tähelepanu teine opositsiooni-erakond. Nii et selle vastu on huvi tuntud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh! Ma tõesti täpsustangi ja vastus saab olla lihtne ei või jaa. Kas Justiitsministeeriumil on plaanis või on vähemalt kaalumisel tuua karistusseadustikus eraldi välja perevägivalla kvalifitseeritud koosseis?

Kristen Michal

Aitäh! Kui aus olla, siis seda on arutatud. Ütleme nii, nagu ma olen ka oma varasemates vastustes mitmesugustele küsimustele viidanud, kõik sellised otsused saavad põhineda analüüsil. Praegu on käimas laiem karistusseadustiku analüüs, nagu te teate, ja kogu see kriminaliseerimise ja dekriminaliseerimise vahetõde saab mingisuguses esialgses vormis avalikuks selle aasta lõpus või järgmise aasta alguses. Siis tegelikult saabki hinnata, kas on vajadust eraldi koosseisu järele ja kuidas sellesse suhtuda. Selle analüüsi tegemist juhivad Jaan Sootak ja kaasatud on tõesti väga laiapõhjaline seltskond Eesti erialainimesi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Ma ei jäta hea ministri pinnimist ja küsin samal teemal kriminaalmenetluse koodeksi kohta. Paljud Euroopa riigid on täiendanud oma menetluskoodekseid, seadustikke, lisades sinna mõiste, millele eesti keeles otsest vastet ei olegi. Seda võib seletada umbes nii, et politsei n-ö isoleerib ajutiselt vägivallatseja ohvrit, enne kui jõustub lähenemiskeeld, tekitatakse selline vahetõde ja võimalik vägivaltatseja viiakse ohvrit mingiks ajaks eemale. Kas seda pole kaalutud? Ausalt öeldes on sellest suur puudus, nagu kohtumistel naiste varjupaikades on selgunud.

Kristen Michal

Aitäh! Olen ise samamoodi kohtunud nais-teühenduste esindajatega, kellega me oleme rääkinud mitmest asjast, kaasa arvatud inimkaubanduse koosseisust, mis Eestis nüüd esimest korda kirja saab. See on olnud nende suur huvi ja palve ning tegelikult Eesti jaoks ka välispoliitiliselt või väljastpoolt vaadates üsna oluline märk. Mis puudutab sellist ajutise isoleerimise võimalust, siis üldiselt on ju ka politseiga suheldes see esimene kontakt oluline. Väga tihti on nii, kui te lähete ükskõik millisesse asutusse, et esimene kontakt määrab selle, kuidas kõik asjad edasi lähevad. Kui te lähete meditsiinasutusse, siis sellest, kuidas teisse registratuuris suhtutakse, oleneb väga tihti, milline meeoleolu ka pärast on, hoolimata

sellest, kui hea arst on. Samamoodi on sellele tähelepanu pööranud prokuratuur ja ma tean, et ka politsei viib läbi koolitusi. Just esimene kontakt on see, millele põhilist rõhku pannakse, et kui antakse teada või on midagi, mis viitab perevägivallajuhtumitele, et siis ei jäetaks reageerimata. Statistikapool, see esimene osa, mis meie analüüsis on juba välja tulnud ja on avalikkuse ees, ütleb, et 93%-l sellistest juhtumitest algatatakse ka menetlus. Nii et tegelikult on see protsent päris kõrge. Me analüüsim, mis nendest menetlustest edasi saab ja mis põhjustel ülejäänud menetlused algatamata jäävad. Praegu on põhirõhk sellel, et just esimene kontakt oleks kõige parem ja sealt saaks edasi minna.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimused! Kõigepealt kolleeg Helmen Kütt.

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Minu küsimus tuleneb sellest, et 2012. aasta eelarves on olemas eraldi rida prostitutsiooni ohvritele, aga naiste varjupaikade rida veel ei ole. Kas te peate vajalikuks, et selline rida sinna tekiks, sest tänased naiste varjupaigad, mis asuvad üle Eesti eri omavalitsustes, on alarahastatud? Need töötavad projektipõhiselt ja väga tihti sõltub kohaliku omavalitsuse rahalistest võimalustest, kas nad saavad toetada sellest omavalitsusest pärit inimese varjupaigas viibimist või mitte. Ma saan aru, et see küsimus on otseselt sotsiaalministrile, aga kuna temaatika puudutab ka kriminaalpoliitika arengusuundades väljatoodud perevägivalla teemat, siis järsku te ütlete mõne sõna selle kohta.

Kristen Michal

Aitäh! See küsimus tuleks eelarve mõttes tõepoolest sotsiaalministrile suunata, selles osas on teil kindlasti õigus. Selleksamal meie kohtumisel nimetasid naiste varjupaikade juhatajad ka sedasama rahaküsimust, mis on kõikides tegevustes üldiselt alati väga oluline. Meie omalt poolt oleme mõelnud, et kui seadustesse saab kirja inimkaubanduse koosseis, siis on riigil võimalik hakata hindama, millisel juhul ja olukorras peaks riik need kulutused katma. See puudutab näiteks just inimkaubanduse ohvreid. Nii et ma arvan, et kui need

määratlused seadusandlikul poolel paika saavad, siis on ehk ka Sotsiaalministeeriumil ja naiste varjupaikadel lihtsam ühist keelt leida ja vaadata, mida keegi täpselt rahastama peab. Tegelikult on riigi üks prioriteet ka inimkaubanduse ja selle ohvrite vähendamine ning siin ma näen küll selget kokkupuutepunkti. Ma ei ütle täna, et see väljendub rahas, küll aga saab see olla aluseks rahas väljendumisele tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma olen absoluutselt päri teie väitega, et väga sageli on määrava tähtsusega esimene kontakt ja sellest oleneb, kuidas asi edasi arenema hakkab. Eriti tähtis on see juhul, kui kodanik, kellel on mure, saab lõpuks politsei uksest sisse ja vastas on inimene, kes sellest murest aru saab. Kuid me oleme teinud mitmeid seadusandlike initsiatiive, et minna järgmisse etappi, et inimese mure kuulatakse ära ja hakatakse rakendama konkreetseid meetmeid. Minu küsimus puudutab seda analüüsi, mida te ka enne mainisite ja mis puudutab nii lähenemiskeeldu kui ka Andres Anvelti küsimust, see on suuresti üks pakett. Kui kaugel te sellega olete?

Kristen Michal

Aus vastus on, et analüüs on sellises faasis, et avalikkusele seda veel esitada ei saa. Oleme avalikkuse ette toonud analüüsi esimese osa, mis puudutab perevägivalla juhtumite menetlusse võtmist – sellest ka need mainitud numbrid, 93% jne. Kohe, kui me jõuame lõpusirgele, kui me näeme, kuidas need menetlused on läbi viidud, mis on nendest edasi saanud, siis me teeme avalikuks ka selle info. Justiitministeeriumil on üldiselt tava, et olenemata sellest, millised on tulemused, on need kõik meie veebilehel üleval, kas või see eile avalikustatud tervishoiu korruptsiooni uuring. Kõik need on meie koduleheküljel kättesaadavad ja olete alati teretulnud vaatama neid kohe, kui nad valmis on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Küsin ministri käest, kuidas kajastub perevägivalla statistikas samasooliste perekondade käitumine?

Kristen Michal

Ausalt öeldes ma ei oska sellele peast vastata. Ma jään pigem vastuse võlgu. Perekonna definitsiooni alla nad praegu ei lähe. Ma isegi ei tea, kuidas politsei seda registreerib. Ilmselt registreeritakse seda pigem isikutevahelise kehalise väärkohtlemisena. Teie huvi arvestades ma uurin selle aga kindlasti järele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Läheneb rahvusvaheline naistevastase vägivalla vastu võitlemise päev 25. november, meie mõistes siis kadripäev. Mul on ministrile kaks küsimust. Esiteks, mis on teie kui justiitsministri sõnum ühiskonnale seoses selle päevaga? Teiseks, millal Eestis seadustatakse, nii nagu Austrias on juba ammu seadustatud, et kodust lahkub vägivallatseja, mitte ohver? Ohver on enamasti naine, koos temaga jäävad koju lapsed, aga mees peab kodust lahkuma.

Kristen Michal

Aitäh! Politseipraktika ongi tegelikult selline, et üldiselt lahkub ikkagi vägivallatseja. Kindlasti leiab elust alati teistsuguseid näiteid, kui te seda tahate, aga valdav praktika on ikkagi selline. Nagu politseinikud räägivad, on ka olukordi, kus vägivald on sotsiaalne probleem, mida näiteks õiguskaitse vahenditega ei ole võimalik lahendada, eriti kui mängus on alkohol ja sellised eluviisid, mis seda kuidagi soodustavad. Aga valdavas osas, ma julgen arvata, reageerib politsei adekvaatselt. Politseis on viidud läbi koolitusi ja see tase on selgelt tõusnud. Ma arvan, et suund on selgelt paremuse poole. Ütleme nii, et kadripäevaga seoses soovim kõigile kena kadripäeva! Ma ei näe siin küll mingisugust suurt traagikat või seda, et Eestis oleks midagi väga valesti. Minu meelest Eesti justiitsüsteem, politsei- ja sotsiaalsüsteem liigub selgelt õiges suunas, tolerants vägivalla suhtes on selgelt vähenenud ja väheneb ka tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Mind rabas, austatud minister, üks fakt, mille ma täna avastasin. Londonis on 1100 varjupaika naistele, perevägivalla ohvritele. No arusaadav, mees kodus laamendab, naistel on, kuhu minna. Seal on 1100 kohta naistele ja ainult 36 kohta meestele, keda naised peksavad. Küsimus on: kas ka Eesti mehi oleks võimalik paremini kaitsta kodus valitseva vägivalla vastu või see ei ole probleem?

Kristen Michal

Igasugune vägivald on probleem, on see vägivald siis üht- või teistpidi. Vähemalt õigussüsteemi poolt vaadates käsitletakse igasugust vägivalda võrdselt ja ega teisiti ei saagi. Kui hästi suures plaanis öelda, siis trendide poolest on üldiselt muidugi sedasi, et pigem on ikkagi mehed naistele füüsilise vägivalla allikaks. Uuringute põhjal, mida on arutatud ka mitmesugustel poliitilistel nõupidamistel ja komisjonides, võib väita, et vaimse vägivalla puhul on trend pigem jälle teistpidi. Seda on väga raske öelda. Nagu öeldud, ega armastust seadusesse kirja ei pane. Ma loodan, et seda jätkub igale poole ja et vägivalda on võimalikult vähe.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Seksuaalkurjategijate keemilise kastreerimise eelnõust

Esimees Ene Ergma

Palun järgmine küsimus, kolleeg Igor Gräzin! Küsimus on jällegi justiitsminister Kristen Michalile.

Igor Gräzin

Küsimus puudutab ühte uut teemat, mis on muutunud väga sensitiivseks: keemiline kastreerimine seoses pedofiiliaga. Mul on niisugune küsimus. Esiteks, mis on vahetult selle meetme eesmärk, milleks ta on kavandatud? Teiseks, millal need eesmärgid peaksid realiseeruma? Mis on eesmärk ja millal me saame selle tõkendi käima – see on küsimus. Ma

ütlen, miks ma seda küsin. Vaadake, kui see hoiab ära kas või ühe pedofiiliajuhtumi, siis me oleksime huvitatud, et see oleks võimalikult efektiivne ja käivituks võimalikult kiiresti. See on see *point*. Mis on eesmärk ja milal see realiseerub?

Kristen Michal

Aitäh! Eesmärk ongi täpselt see, nagu te selle sõnastasite. Kui see hoiab tulevikus ära kas või ühe lastevastase seksuaalkuriteo, siis on eesmärk minu arvates tegelikult saavutatud ja raha on hästi kulutatud. Ajaliselt oleme planeerinud, et see võiks valmis saada 1. jaanuariks 2013, mil see oleks ka rakendatav. See on üsna keeruline temaatika, sinna on kaasatud suur hulk mitmesuguseid erialaliite. Meditsiiniline pool, millega tuleb tegelda, on isegi ehk mõnevõrra keerulisem kui juriidiline pool. Mis puudutab juriidika poolt, siis seesama eelnõu on meie majast välja läinud, loodetavasti liigume sellega tempokalt edasi ja mingil hetkel jõuame ka parlamendi ette. Kuidas see tegelikult rakendub, see on väga lihtne. Sihtrühmaks on kõik seksuaalkurjategijad, kelle karistus on alla kahe aasta, programmi pikkus oleks 18 kuud kuni 3 aastat. Osaliselt, mitte täielikult, on võimalik asendada karistus selle programiga, mis tähendab nii pidevat ravi medikamentidega kui ka täielikku teraapiat. See ei ole päris nii, et kandiku peal antakse tabletid ja öeldakse: ole hea mees, võta ära ja tule kolme aasta pärast tagasi. See tähendab ikkagi pidevat kohtumist nende inimestega, kes oskavad karistusluse meelesundit hinnata. Kui see ravi peaks mõnel juhul jääma pooleli, kas või näiteks sel põhjusel, et kurjategijale on need meditsiinilised vahendid vastunäidustatud, mida võib ka ette tulla, siis tegelikult on lahendus väga lihtne: kurjategija läheb tagasi vangi karistust kandma. Niisiis mingisugust pääsemist selle kaudu ei tule. Eesmärk on lastevastaste seksuaalkuritegude vähendamine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin, esimene täpsustav küsimus!

Igor Gräzin

Kas ministriumis inimesed ei arva, et see karistus on ausalt öeldes kuidagi pehmevõitu? Vähe sellest, et see on hiljaks jäänud, see on

ka pehme. Ma küsin meelega hästi ägedalt. Ütleme nii: miks vabatahtlik ja tablettidega, kui saaks olla kohustuslik ja tangidega?

Kristen Michal

Aitäh! Minu teadmiste kohaselt seda küll vist tangidega ei tehta, aga see ei ole väga ammu tagasi, kui selline asi nagu kirurgiline kastreerimine on ühes Euroopa riigis siiski toimunud. Üldiselt muus maailmas, kus seda rakendatakse, on kogemused näidanud, et see annab seksuaalkurjategijate tulevaste kuritegude ärahoidmisel paremaid tulemusi kui lihtsalt vangistus. Täna me räägime sellest sihtrühmast, kes on vangi mõistetud vähem kui kaheks aastaks. Nende vangistus, kaasa arvatud selle programmi lisamine, on ühiskonna jaoks signaal, et nad on kontrolli all pikemat aega, kui nad lihtsalt vangis olles oleksid. Ma arvan, et lõppkokkuvõttes, arvestamata ettepanekut tangide kohta, on see hea tulemus ja see on ikkagi suhteliselt selge teatava sihtrühma kontrollimine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin, teine täpsustav küsimus!

Igor Gräzin

Veel kord: ma olen tuliselt selle eelnõu poolt ja võib-olla on kahju, et see on natuke leebem, kui ta olla võiks. Aga samas on ta sooliselt kuidagi natukene ühele poole kalduv. Ta lähtub sellest, et mehed on pedofiilid ja tüdrukud on siis ohvrid. Jällegi seesama Inglise näide: väga suur ohvrite kategooria on noored poisid, kes langevad keskealiste naisõpetajate ohvriks. See on täiesti omaette sotsiaalne probleem. Kas seda seksuaalvägivalla probleemi ei võiks vaadata vahel sedapidi, et me kaitseme natuke ka meessugu? Mis sellistel juhtudel teha või on seal ka tablett?

Kristen Michal

See programm kui selline laieneb mõlemale soole, soolist vahetegemist siin ei ole. Aga selle eelnõu arutelude käigus ei ole mina kokku puutunud sellega, et valdavalt on tegemist keskealiste õpetajate probleemiga. Sellist infot mul ei ole. See on Inglismaal väidetavalt nii, nagu ma aru saan. Eesti kohta mul sellist informatsiooni ei ole. See programm laieneb kõigi-

le, kes on süüdi mõistetud seksuaalkuriteos, olenemata soost ja kõigest muust.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Alustame kolleeg Peeter Võsast.

Peeter Võsa

Aitäh! Mul on lugupeetud ministrile selline küsimus. Oma asjatundmatuse tõttu kohitsemise küsimuses palusin ma konsultatsiooni ja sain teada, et keemiliselt on võimalik maha suruda sugutungi või spermatogeneesi, aga seda ainult ajutiselt. Nii et vägistamist see isenesest ei takista. Palun selgitage mulle, mis moodi see protsess hakkab tehniliselt välja nägema, et vältida vägistamisi?

Kristen Michal

Aitäh! Selle ravi väljatöötamise on kaasatud Sotsiaalministeerium, on kaasatud Eesti Psühhiaatrie Selts, Tartu Laste Tugikeskus, Eesti Seksuaaltervise Liit ja paljud teised. Miks ma neid nimetan? Sellepärast, et kogu selle ideestiku ja kogu programmi rakenduse puhul on uuritud muude riikide kogemusi ja küsitud ka meie praktikute arvamust. Nagu ma enne Igor Gräzinile vastates ütlesin, ei piisa ainult sellest, et inimesele antakse ravimid kandikul üle ja siis loodetakse, et seksuaaltegevus on mingiks ajaks pärsitud. Tegelikult kaasneb sellega ka teraapia. Ma julgen küll arvata, et Eesti arstid on piisavalt pädevad ja heal tasemel ning suudavad hinnata, kas isik teeb selles teraapias edusamme ja läheb edasi, kas ta tegelikult muutub, või ta ei võta sellest programmist osa ja peaks pigem vangi tagasi minema. Nii et üks osa sellest programmist ongi tegelikult teraapia ja isiku enda soov saada paremaks ja muutuda. Ega absoluutset lahendust peale nendesamade tangiideede ei ole kellelgi olemas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Muidugi, tõpratohtritel on ka sellel alal väga suuri kogemusi. Aga minu küsimus on natuke teine, terminoloogiline. Tegelikult on tegemist ju väga mõistliku meetmega, mis on vajalik ja mida rakendatakse isiku nõusole-

kul, samamoodi nagu alkoholismi ravigi. Aga me räägime kogu aeg kastreerimisest. Kastreerimine – see on täiesti lõplik protseduur, lõplik toiming, kas kirurgiline või keemiline. Samamoodi võime rääkida, et taskuvargal võib ju ka kas kirurgiliselt või keemilisel teel, süstiga muuta käe tegutsemisvõimetuks, võib teha süsti, mis muudab käe näiteks ajutiselt liikumisvõimetuks, ma ei tea, kas siis nädalaks ajaks või kuuks ajaks. Aga kui me räägime kastreerimisest, siis me loome teatud pretseendi. Kas me ei peaks seda asja terminoloogiliselt kuidagi teistmoodi nimetama?

Kristen Michal

Ütleme, kastreerimine on, kuidas öelda, üldnimetaja ja võib-olla kõigile arusaadav termin. Ametlikus keeles keegi seda küll kastreerimiseks ei nimeta. See on ikkagi ravi kombineerituna karistussüsteemiga. Küllap te arstina teate paremini, mis võimalused need on.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Mul on selline puhtpragmaatiline küsimus. Maksu- maksja maksab kinni ükskõik mis kurjategija, sh ka seksuaalkurjategija vanglakaristuse. Kuidas on selle, ma ei teagi, kuidas seda õieti nimetada, keemilise kastreerimise puhul? Kes selle ravi kinni maksab? Kas see tuleb kodanik pedofiililt endalt või tuleb see maksumaksja taskust?

Kristen Michal

Aitäh! Vähemalt alguses oleme planeerinud, et see tuleb ikkagi maksumaksjalt. Nagu te ütlesite, on olemas ka muud kulud, kui isik viibib vanglas. Rääkimata nendest kuludest – kui neid saab üldse kuludeks nimetada –, mis puudutavad just kurjategijate ohvreid, ja tavaliselt ei ole mitte üks ohver. Me oleme planeerinud, et esimestel, käivitusaastatel on see suurusjärg 45 000 – 47 000 eurot, ja minu arvates saab see raha hästi kulutatud. Tulevikus ei ole me kuidagi välistanud sellist võimalust, me isegi rääkisime sellest eelnõu arutamise ajal, aga eksperdid ütlesid, et kui jätta see ainult, nagu te väljendusite, kodanik pedofiili mureks,

siis väga tihti selles programmis ei osaleta, tullakse vangist välja ja ohtlikkus ühiskonnale on suurem. Meie huvi on, et see ohtlikkus oleks väiksem, ja selle eest maksumaksja ka tegelikult maksab. Tulevikus ma ei välista seda võimalust, et kui me süsteemi muudame, siis mingit osa või ka suuremat osa selle ravi kulddest hakatakse sisse nõudma neilt, kes sellele ravile on allutatud. Aga esialgu oleme planeerinud jätta selle maksumaksja kanda. Ekspertidid, kes sellega tegelevad, kaasa arvatud teravishoiuinimesed, ütlevad, et vähemalt alguses on see lahendus parem.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud justiitsminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Haldusreformi elluviimine

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kolleeg Kajar Lemberi küsimus regionaalminister Siim Valmar Kiislerile!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hää minister! Ma olen ikka mures Eesti regionaalarengu tuleviku pärast. Pärast mitmesuguseid väljaütlemisi valitsuse tasandilt ei saa ma enam hästi aru, kes selle valdkonna eest peaks vastutama ehk kelle sõna regionaalarengu suunamisel Eestis maksab. Peaminister tegeleb meil sügavalt kohalike omavalitsuste ajaloolise järjepidevusega. Suurimate regionaalvaldkonna investeeringutega tegelevad lisaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile ka Keskkonnaministerium ja Põllumajandusministerium. CO₂ kvooti jagab meil Riigi Kinnisvara AS. Teede raha puhul on otsustav sõna ka majandusministri käes. Omavalitsuste rahakoti raudade avatuse üle otsustab rahandusminister. Kui nüüd võtab justiitsminister enda kätte ka veel haldusreformi temaatika, siis ma tahangi küsida, millega Eesti Vabariigi regionaalminister tegelema hakkab või ongi teie meelest regionaalarengu juhtimine delegerimise kunst.

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kindlasti on igasugune juhtimine delegerimise kunst, kaasa arvatud regionaalarengu juhtimine. Tõepoolest, regionaalarengut on vastandina harukondlike ministeriumi-

de vertikaalsetele valdkondadele nimetatud ka horisontaalseks valdkonnaks. Väga mitmed meie ministriumid tegelevad riiklike vahendite ümberjaotamisega, et tasakaalustada muidu kehvemaid regionaalset eeldusi teatud piirkondades. Vastavalt Vabariigi Valitsuse seadusele vastutab regionaalarengu koordineerimise ja kogu valdkonna eest tervikuna regionaalminister. Ükski kolleeg ei ole minu poole pöördunud ega ka valitsuses arutanud ühtegi teistsugust ettepanekut selles valdkonnas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, esimene täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Aitäh! Kui me juba valitsuse tegevuse juurde läksime, siis te olete oma koalitsioonileppes ja ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis deklareerinud, et arendate ja aitate finantseerida omavalitsuste arengu mõttekoda, kus kohutuksid teadlased, ametnikud, poliitikud, omavalitsejad ja vabasektor. Valitsuse tegevusprogrammis on selleks tähtajaks 2011. aasta neljas kvartal. Ma küsingi, mis on sellest plaanist saanud.

Siim Valmar Kiisler

Selle plaani elluviimisega me tegeleme, kohalike omavalitsuste mõttekoja algatuskoosolek on toimunud. Olen arutanud väga paljude ekspertidega, kuidas seda tööd kõige paremini korraldada. Mul on hea meel, et selles valdkonnas on väga suurt aktiivsust ilmutanud ka Riigikogu liikmed – minu teada on kohalike omavalitsuste ja regionaalarengu toetusrühm Riigikogus üks suuremaid, kui mitte kõige suurem – ja et te omalt poolt soovite selles töös tõsiselt kaasa lüüa. Nii et ootan head koostööd Riigikogu liikmetega, et eesmärk saavutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, teine täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Ma sain teie sõnadest aru, et mõttekoda luuakse veel sel aastal. Kas te äkki seletaksite ka Riigikogule, kes teie hinnangul sinna kuu-

luma hakkavad ning mis oleks selle kogu sisuline eesmärk ja reaalne väljund?

Siim Valmar Kiisler

Eelkõige tahan ma näha mõttekojas selle valdkonna asjatundjaid, teadlasi, eksperte. Loomulikult ka inimesi, kellel on seoseid poliitiliste erakondadega, seoseid omavalitsusliitudega. Aga ka need inimesed kuuluvad ju ekspertide hulka. Ülesannet sellele kojale ei ole kuidagi kitsalt püstitatud, mingi teatud tegevuse raames, vaid see on laiem: tegelda kohalike omavalitsuste temaatikaga. Neid probleeme, mis kõige rohkem kõlavad, on ju ka siin saalis korduvalt nimetanud küll riigikontrolör, küll õiguskantsler ja omavalitsusliitude esindajad, kui seda teemat on arutatud üleriigiliselt tähtsa küsimusena. Kogu see temaatika saab kindlasti kuuluma selle koja tegevusvaldkonda.

Esimees Ene Ergma

Alustame kohapeal registreeritud küsimustega. Kolleeg Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Mõned nädalad tagasi ütles teie valitsuse peaminister, et omavalitsused ei olegi teenuste osutamiseks. Minu arusaamist mööda peaks peaminister esindama valitsuse seisukohta. Samas on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses loetletud terve rida ülesandeid ja teenuseid, millega kohalik omavalitsus peaks tegelema, näiteks mitmesugused sotsiaalteenused, haridus- ja kultuurivaldkonna, teede ja tänavate, vee- ja soojamajandusega seotud ülesanded jne. Kas te olete nõus oma valitsuse juhiga, et kohalikud omavalitsused ei ole teenuste osutamiseks, ja kui olete nõus, siis mille jaoks teie arvates kohalikud omavalitsused üldse olemas on?

Siim Valmar Kiisler

Ma ei usu, et minu valitsuse juht on täpselt niimoodi seda öelnud. Ma usun, et see on mõne ajakirjaniku tõlgendus või lihtsustus tema väljajutlemisest. Ma olen teiega väga nõus, et kohalikele omavalitsustele on pandud väga palju ülesandeid, mida kokkuvõtlikult saab nimetada avalikeks teenusteks. Omavalitsustel on inimeste ja kohaliku elu korraldamisel väga

suur roll. Kui tihti tullakse lagedale väidetega, et ei ole teada, mis ülesanded omavalitsustel on või et neid peaks kuidagi defineerima, siis ma olen alati väga imestunud, sest need ülesanded on väga selgelt defineeritud seadustes, mis siin saalis on vastu võetud. Riigikogu on need ülesanded andnud ja see loetelu on loomulikult väga pikk, aga ühemõtteliselt ammendav. Alati võime arutada selle üle, kas neid peaks kuidagi muutma, kas tuleks teha Riigikogule ettepanekuid, et need ülesanded võiksid olla teistsugused, mõned võiks riik võib-olla üle võtta, nagu siin on arutatud ja ettepanekuid tehtud. Aga ma olen veendunud, et reaalselt saab kohalikku demokraatiat ellu viia ikka siis, kui korraldatakse seda tegelikku elu ja kohaliku elu korraldamise küsimused laienevad ka muudele valdkondadele kui külakiiged või mõned muud väikesed küsimused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Väga hea, et jutt selle viimase teema peale läks. Mõne aja eest nägin Soome uudistes sellist nappu, et Soome omavalitsusüksuste ehk *kunta*'de arv vähenes ühes regioonis lausa kümme korda. Kui ma küsisin, kuidas see võimalik oli, siis selgus, et nad pandi fakti ette, mis puudutas teenuseid, konkreetselt oli tegemist just tervishoiuteenuste võrguga. Siit ka minu küsimus. Me kempleme tihti selle üle, kas tegutseda nõuga või jõuga. Kas ei ole võimalik variant, et töötatakse välja üks säärane pakett, see pannakse omavalitsuste ette ja siis tegelikult toimubki vabatahtlik või ka sunnitud, aga siiski ühinemine?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Üldiselt ei ole Soomes seni nii suuri ühinemisi toimunud. Ma kohtun aga lähiajal oma Soome kolleegiga ja püüan täpsemalt aru saada, millised on soomlaste edasised plaanid. Nad kavatsevad uue haldusreformiga selgelt edasi liikuda, keskenduda eelkõige omavalitsuste ühinemisele, liitmisele. Nad ei ole n-ö kohustuslike ühistegevuspriirkondadega lõpuni rahul. Selge on see, et mõnes valdkonnas saab küsimusi lahendada nii, et sunnitakse koostööd tegema, aga ma arvan, et meie tänaste omava-

litsuste puhul on veelgi tähtsam sundida ühine-
mise kaudu üldvalitsemises koostööd tegema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea kolleeg Kajar Lember oli mures regionaalministri funktsioonide võimaliku vähenemise pärast. Te mainisite, et juhtimise üks funktsioon ongi delegeerimise kunst. Kui nüüd tegu on kunstiga, kas te ei karda siis, et teie koalitsioonipartner võib teha ettepaneku viia see funktsioon Kultuuriministeeriumi alla?

Siim Valmar Kiisler

Ei karda ja koalitsioonipartner ei ole ka ühegi ministri ega mõne teise poliitiku näol sellist soovi avaldanud. Küsimus ei ole ju ministris, küsimus on selles, kus asub kompetents, kus toimub igapäevane suhtlus meie kohalike omavalitsustega, nõupidamised, töөрühmad, reaalne koostöö omavalitsustega, kus on riigisektoris tööl asjatundjad, kes on kursis, mis meie omavalitsuses toimub. On selge, et see on meie ministeerium.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Ma tänan, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on ajaloolisest rakursist. Väljapaistev jurist ja riigitegelane Jüri Uluots väidab oma 1933. aastal ilmunud töös "Omavalitsuste tähtsus Eestis ajalooliselt seisukohalt", et kõige väiksem üksus valla näol ulatub tagasi ürgaegadesse. "Tollal olid ühiskondlikeks üksusteks külad ja hiljem külakonnad. Nad täitsid agraarseid, administratiivseid, maksulisi ja usulisi ülesandeid." Lugupeetud minister, kas Jüri Uluotsa teoorias toodud võib pidada tänaste omavalitsuste esivanemateks?

Siim Valmar Kiisler

Kindlasti võib ka ahve pidada inimeste eelkäijateks, aga kui me räägime näiteks ajast enne Nõukogude okupatsiooni, siis sel ajal saadi aru, et omavalitsused vajavad tugevdamist. Riigi juhtimisel viidi läbi tõsine omavalitsusreform. Selle tulemusena, ma toon teile näite, oli enne Nõukogude okupatsiooni Eestis

omavalitsusi, kus elas alla 2000 elaniku. Need olid põhiliselt saarelised omavalitsused ja neid oli kokku 18. Praegu on Eestis selliseid omavalitsusi, kus elab alla 2000 elaniku, üle poole. Enamikus Eesti omavalitsustes elab vähem kui 2000 elanikku. Ma arvan, et kui me vaatame varasematesse aegadesse, oma eelkäijate poole, siis on meil neilt õppida küll, vaadata, kuidas nemad otsuseid langetasid ja edasi liikusid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Austatud härra minister! Ma jätkaksin sealt, kust kolleeg Toobal alustas. Keskerakonna puhul on mind alati natukene häirinud see, et nende jaoks on tähtis ikka see raha, minu jaoks on tähtis inimene. Ja kuna Toobal selle asja juba niimoodi esitas, siis ma küsiksin nii: kas valla omavalitsus on teenuse osutaja, st mingisugune kohalik ärikas, või on ta demokraatliku Eesti riigi sotsiaalpoliitiline alus? Kumb ta siis on?

Siim Valmar Kiisler

Minu jaoks, härra Gräzin, on ka tähtis inimene, olen 100% teiega nõus. Küsimus on ju selles, kuidas me tagame, et igal pool Eestis oleksid inimestel võrdsed võimalused. Niipalju, kui me suudame seda tagada. Tänapäevane probleem on selles, et kuna meie omavalitsuste võimekus on ebaühtlane, siis nad kahjuks ei suuda tagada inimestele igal pool võrdsel viisil samasuguseid eeldusi. See on tõsine probleem. Sellele on tähelepanu juhtinud ka õiguskantsler. Selles osas me peame midagi ette võtma, muidu on osa inimesi kehvas olukorras ja selle tagajärge me ka näeme. Igasuguste uurin-
gute järgi inimesed lahkuvad vähemvõimekatest omavalitsustest. Lihtsalt lähevad sealt ära, sest neil on seal kehvemad võimalused. See on see küsimus! Kui te räägite veel demokraatiast, siis nagu ma enne ütlesin, tähendab tegelik otsustusvõime esindusdemokraatia kaudu seda, et kui ma valin endale ühe saadiku, siis ma eeldan, et see saadik saab ka kuidagi minu elu korraldada. Ei saa lihtsalt öelda, et käed jäävad lühikeseks. Me võime ju kodus oma peres ka valida äärmiselt demokraatlikult perepea ja öelda, et ta korraldab kodus meil kõiki tegevusi. Meie toimepiirkond, meie tegevus-

piirkond on aga laiem ja kohaliku inimese ootus on ju, et valitu suudaks aidata kaasa inimeste elukorraldusele palju suuremas piirkonnas, kui see tihtipeale praegu on. Pluss veel olukorrad, kui me räägime väga väikestest omavalitsustest. Ma olen siinsamas Riigikogu saalis pidanud vastama arupärimisele, kus minult küsiti, kuidas on võimalik, et ühe kohaliku omavalitsuse volikogus istub inimene, kes on saanud null häält. Kui see kohalik omavalitsus läheb ikka väga väikeseks, siis kaob paraku ka demokraatia.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ma ütlen kohe alguses täpsustuseks ära, et sotsiaaldemokraatide prioriteet on ka inimene. Nagu juba meie valimispropagandast näha, toimubki kõik inimese hüvanguks. Aga nüüd küsimus. Teie kokkukutsutava omavalitsuste arengu mõttekoja väljundiks saab siis ilmselt teatud uurimustele tuginev tulemus. Võite anda lühivastuse: kui pikalt te näete ette seda protsessi, millal see väljund võiks tulla?

Siim Valmar Kiisler

Ma eeldan, et sellest mõttekojast tuleb erinevaid väljundeid mitmesuguste ettepanekute näol. Niipea, kui need valmis saavad, tutvustatakse neid loomulikult ka kõikidele poliitikutele. Kindlasti ei ole võimalik teha ühte ettepanekut, millega absoluutselt kõik Eesti omavalitsuste ja regionaalarengu probleemid lahenevad. On selge, et probleemid jäävad alati. Me saame teha ettepanekuid, kuidas korraldust paremaks muuta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Minu küsimus puudutab Riigikohtu 2010. aasta otsust. Me kõik saame aru, et see kohtuotsus ei olnud selle jaoks, et saavutada formaalseid muudatusi. Tegelikult on selle otsusega vaja anda inimestele teadmine, et neile pakutakse ühesuguse kättesaadavuse ja kvaliteediga teenuseid kõikjal üle Eesti, vähemalt

mingi standardi järgi. Kas seda on analüüsitud ja kas selleks on ka mingi tegevuskava olemas?

Siim Valmar Kiisler

Kui te peate silmas Riigikohtu otsust kohalike omavalitsuste rahastamise kohta, siis seal ei olnud küsimus standardites. Riigikohtu otsuse resolutiivosa sõnastas selgelt, et tuleb lahutada need ülesanded, mis on kohalikele omavalitsustele pandud ja on n-ö kohaliku iseloomuga, ning need ülesanded, mis on oma olemuselt riigi ülesanded ja mis riik on delegeerinud kohalikele omavalitsustele. Nende ülesannete täitmiseks, mis riik on delegeerinud kohalikele omavalitsustele, tuleb ette näha eraldi rahalised vahendid ja see raha peab olema eelarves eraldi kajastatud. Nagu te olete võinud veenduda, nii möödunud aasta eelarves kui ka selle aasta eelarves see nii ka on. Palju kriitikat on selle kohta, miks need rahalised vahendid nii väiksed on ja miks neid ülesandeid, mis osapoolte hinnangul on oma olemuselt riiklikud, nii vähe on leitud. Oleme need ülesanded kaardistanud, oleme välja töötanud selge juhendi, kuidas tuvastada riikliku iseloomuga ülesandeid, esitanud selle materjali kõigile ministriumidele ja kõik on teinud oma poolsed ettepanekud. Oleme pöördunud korduvalt omavalitsusliitude poole, et ka nemad teeksid oma ettepanekud, millised siis on need riikliku iseloomuga ülesanded. Paraku on nii, et seda arvamust, millised on riikliku iseloomuga ülesanded, on väga vähe. Nüüd me oleme astunud järgmise sammu, me panime järjest kirja kõik needsamad seadustest tulenevad ülesanded, mis üldse kohalikel omavalitsustel on ja millest siin enne juttu oli, ja oleme need taas edastanud kõigile ministriumidele, et kõik vaataksid kogu sellele nimekirjale veel kord otsa, kas mõni riikliku olemusega ülesanne ei ole kahe silma vahele jäänud.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg Priit Toobal! Meil on siin niisugune hea komme, et üks kohalt esitatud küsimus. Kuna on väga palju esimesi kohapeal algatatud küsimusi, täna meil aeg lubab seda, siis ma jätkan praegu Andres Anveltiga. Palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Eelmisel nädalal külastasin mitmeid Lõuna-Eesti väiksemaid valdu, just neid, kellel on probleem peaaegu võimekusega. Selge on see, et lähitulevikus kaob mingi osa komandosid ära, aga mure tekkis just sellest, et väga suurt vabatahtlikkuse kasvu või vabatahtlike pealetungi ei ole kuskil näha. Kas te ei ole teiega samas majas istuva ministriga arutanud, et äkki tuleks kogu vabatahtlike pritsumeeste töökorraldus andagi kohalike omavalitsuste kätte koos nende toetussummadega, mis riigieelarves selleks niikuinii on ette nähtud? See on ju tegelikult kohaliku omavalitsuse üks oluline roll hoolitseda selle eest, et inimeste majad maha ei põleks, eriti kui riiklikku komandot läheduses ei ole.

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Oleme korduvalt ühistel koosolekutel koos Päästeameti juhtkonna ja siseministriga päästekomandode küsimust arutanud ja rääkinud ka sellest, kuidas vabatahtlikku tegevust hoogustada. Seal on praegu üks selline, võiks öelda, väga inimlik tõrge. Seal, kus praegu on olemas kas või pooleldi, kas või mitte piisavalt komplekteeritud päästekomando, ei taheta välja öelda seda, et võiks ka vabatahtlikult tegutseda. Niikaua, kui on võimalik ikkagi veel tõestada, et kohapeal peaks olema elukutseline komando, sellest ka kinni hoitakse. Tegelikult selgub see vabatahtlik võimekus hiljem. Ma arvan, et teie ettepanek on väga hea. Meil on pidevalt regulaarsed kohtumised sel teemal ja ma teen siseministrile kindlasti selle ettepaneku. Me oleme juba mõelnud selle peale, et osa vahendeid tuleb elukutselistele päästjatele ette näha just selleks, et vabatahtlikku tegevust ärgitada, et vabatahtlikke koolitada, inimestel peavad ju olema ka mingid oskused, kuidas sellega pihta hakata. Seda me juba arutasime, et selleks on vahendeid vaja, ja miks mitte kanaliseerida seda läbi kohaliku omavalitsuse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Viimasel ajal on tõepoolest väga palju räägitud

haldusreformist ja selle vajalikkusest või mittevajalikkusest, aga väga vähe on jõudnud meediasse seda informatsiooni, mis praegu kohapeal toimub. Ma mõtlen seda, millised protsessid maakondades realselt käivad. Näiteks Viljandimaal peavad viis-kuus kohaliku omavalitsust juba pikemat aega tõsiselt ühinemise plaane. Kas teil on sellist informatsiooni, kuidas teistes maakondades lood on, kas sellised vabatahtlikud ühinemisprotsessid toimuvad praegu ka mõnes teises maakonnas?

Siim Valmar Kiisler

Jaa, toimuvad küll. Ka meie toetusprogrammidest on taotletud projektidele väga palju raha, et viia läbi ühinemisuurimusi. See on Eestis üsna tavapärane, enam ei ületa õieti uudisekännistki, et mõni omavalitsus teeb teisele omavalitsusele või ka mitmele omavalitsusele ühinemissettepaneku. Kord lükatakse see tagasi, tavaliselt öeldakse ikka, et arutame. Väga rõõmustav on see, mis toimub praegu Hiiumaal. Hiiumaal on selgelt näha väga suurt ootust, et omavalitsused ühineksid. Neid algatusi on palju. Mis seal on jälle üks probleem või tõrge olnud, on see, et tahetakse ühineda suurema alaga ja ühinemissettepanek tehakse mitmele omavalitsusele. Kui üks neist siis mingil põhjusel kahtleb või ütleb, et lükkame edasi, ootame valimised ära, siis kukub kogu see n-ö pakett laiali. Ma olen omavalitsusjuhtidele südamele pannud, et kui näiteks viis omavalitsust peavad ühinemisläbirääkimisi ja kaks on veendunud, et tuleb lõpuni minna, siis tulekski kahega lõpuni minna. See on ka ülejäänutele selge signaal, et osa niikuinii ühineb. Siis on valik juba hoopis teistpidi, et kas minna ka kaasa või ei.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Te olete korduvalt öelnud, et teie haldusterritoriaalse reformi ideaalne mudel oleks, kui Eestisse jääksid maakonnasuurus vallad ehk 15 valda ja 5 suurt linna. Minu seisukoht on vastupidine, minu meelest oleks see Eesti riigile hukatuslik. Aga täna te ütlesite, et regionaalpoliitika eesmärk on, et igal pool Eestis elavatel inimestel oleksid võrdsed võimalused. Kas te oskate

seletada, kuidas nende maakonnasuuruste valdade allesjäämine või tekitamine aitaks kaasa sellele, et igal pool oleksid võrdsed võimalused? Minu mõistus ütleb küll, et maakonnakeskuses, tulevases vallakeskuses elava inimese võimalused ja tänastes väikevaldade keskustes elavate inimeste võimaluste vahe sellise reformi tulemusena ainult kasvab. Aga võib-olla ma ei saa millestki aru.

Siim Valmar Kiisler

Ma kõigepealt täpsustan, et minu väljapakutud plaanis ja eelnõus ei ole tingimata üks maakond üks omavalitsus. See on nii just väiksemate maakondade puhul, aga näiteks Ida-Viru puhul näeb see ette teistsuguseid lahendusi ja kindlasti ka Harjumaa puhul. See ei ole sugugi ühemõtteliselt nii. Küll olen ma veendunud, et näiteks Hiiumaal, väikeses maakonnas, peaks olema üks omavalitsus. Ma arvan, et see oleks hiidlastele parim variant.

Küsimus, kuidas tagada need võrdsed võimalused. Praegu on olukord selline, et osas omavalitsustes meil lihtsalt mõningaid võimalusi inimestele ei pakuta. Seda on teile siin välja toonud õiguskantsler, seda on välja toonud riigikontrolör. Kui meie omavalitsused oleksid suuremad, võimekamad ja lõppkokkuvõttes parema eelarvega, siis tekiks neil ka selge võimalus ja tugevam moraalne kohustus neid võimalusi kõigile ühtemoodi pakkuda. Küsimus ei ole ju selles, kas midagi kaob ära, küsimus on selles, kas nendes omavalitsustes, kus praegu pakutakse teatud hüvesid ja teenuseid ju sisuliselt selektiivselt, midagi, mis seadusest tuleneb, pakutakse ja midagi ei pakuta, saaks ka tagada, et seal oleks olemas kõik see, mis on näiteks maakonnakeskuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea esimees! Austatud minister! Esmaspäeva õhtul oli koos üks grupp inimesi, kes kohaliku omavalitsuse teemade üle südant valutab. Seal oli Riigikogu liikmeid, teadlasi, oli kohalike omavalitsuste liitude esindajaid. Mis puudutab seda mõttekoda, siis väga optimistlikud nad selle suhtes ei olnud. Ma tuletan meelde, et kohalike teede raha osas on koalitsioon pannud riulisse seisma sotside eelnõu,

mis käsitleb 15%-list, vähemalt 15%-list kütuseaktsiisist kohalikele eelarvetele mineva teederaha suurenemist. Eile hääletati menetlusest välja tulumaksuseaduse muudatused jne. 2009. aastal te vähendasite kohalike omavalitsuste tulubaasi oluliselt, oluliselt ja veel kord oluliselt. Härra minister, mul on teile selline küsimus: kas 2009. aasta kärbe avaldas mõju kohalike omavalitsuste toimetulekule või te arvate, et sellel ei olnud mingit mõju?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kindlasti avaldas kärbe mõju kohalike omavalitsuste toimetulekule. Aga kärped olid ju ka teistes valdkondades ja ka neile avaldas see mõju. Kui teha vahet kohalikel omavalitsustel ja ülejäänud riigisektoril, siis ülejäänud riigisektoris kärbiti valitsemiskulusid selgelt rohkem kui kohalikes omavalitsustes. Loomulikult oli negatiivne mõju, kõigil kärbetel oli oma negatiivne mõju. Õnneks kohalike omavalitsuste tulubaas praegu jõuliselt taastub. Järgmisel aastal on ta suurem, kui on olnud ühelgi varasemal aastal pärast 2008. aastat. Ma usun, et aasta edasi ja siis on tulubaas juba n-ö absoluutarvudes läbi aegade tipptasemel. Vähehaaval püüame ju valdkondade kaupa neid summasid taastada, kui meie eelarve seda vähegi võimaldab. Näiteks seesama kohalike teede hoolde lisarahastamine, see summa kasvab ju järgmise aasta eelarve ettepanekus tänavuse aastaga võrreldes 40%. Kindlasti tahaks, et kasvaks veel rohkem, aga teisi seda laadi tõuse ei oska te ilmselt ju järgmise aasta eelarves eriti välja tuua.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Kõigepealt ma tahaksin natuke vastu vaielda kolleeg Igor Gräzinile, kes ütles, et Reformierakonna liikmetele meeldivad inimesed ja Keskerakonna liikmetele meeldib raha. Meie arvame, et raha ei tee kedagi õnnelikuks, ja sellepärast on Keskerakond siin Riigikogus esitanud sellise hea seaduseelnõu, nagu on astmeline tulumaks. Me arvame, et need, kes teenivad rohkem, peaksid ka ühiskonnale rohkem tagasi maksma. Aga Reformierakond ei ole mitte

ainult raha armastav erakond, vaid nad on lausa vihased raha peale, sest kuidas ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus!

Inara Luigas

Kohe lõpetan. Kuidas muidu seletada seda, et järgmise aasta riigieelarves kulutatakse ainult kuus miljonit Eesti krooni koduomanike maamaksu administreerimisele? Austatud regionaalminister! Te hakkate selle probleemi lahendamisel tegema koostööd kohalike omavalitsustega. Kuhu te selle kuus miljonit Eesti krooni kulutate?

Siim Valmar Kiisler

Tõesti ei oska nii täpselt konkreetset eelarverida kommenteerida. Ma ei tea, kas te mõtlete kodanikuühendust või te mõtlete riigieelarves mõne riigiasutuse rida. Kui vastata teile selle raha kohta, siis mina kuulun kindlasti nende inimeste hulka, kes arvavad, et Eestis on maksud ikka veel liiga kõrged ja hea oleks, kui neid saaks edasi alandada. Ma olen selle üle, et kodualune maamaks kaob, väga rõõmus. Ma arvan, et see on väga hea samm selles suunas, et vähendada Eesti inimeste reaalselt maksumust, mis on selgelt liiga kõrge.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mul jäi selline mulje, et Inara Luigas vist ei saanud vastust oma küsimusele, aga seda otsustab ta ise. Mina küsin natuke teisest valdkonnast, kui lubate. Nimelt huvitab mind väga teie suhtumine härra Aaviksoo plaani jätta meil alles 54 või 60 gümnaasiumi. Mis te arvate, millist mõju see avaldaks regionaalile ja selle arengule ning kas gümnaasium ühes vallas on tõmbekeskuseks või mitte?

Siim Valmar Kiisler

Gümnaasium on kindlasti tõmbekeskuseks, ka näiteks täiendavate töökohtade näol. Küsimus on selles, et kui meil inimeste arv üldse väheneb, kui meil laste arv väheneb, siis on selge, et piltlikult öeldes iga kümne lapse peale eraldi gümnaasiumi teha ei ole lihtsalt mõistlik

ka nende laste endi seisukohast. Kui rääkida omavalitsuste aspektist, siis on selge, et meil on raha kasutamisel kohaliku elu korraldamiseks – seni on ka gümnaasiumid kohalike omavalitsuste küsimus ja vastutus – dubleerimist, ebaratsionaalset, mõttetut konkureerimist liiga palju. Gümnaasiumide riigistamise ettepanekud on ju hea näide sellest, et kui omavalitsused on väga killustunud, kuidas siis tekib vastupidine surve, et riigistame, riigistame, riigistame. Mina ei ole väga suur riigistamise toetaja. Gümnaasiumid on võib-olla üks valdkond, kus seda peaks kaaluma, aga lõpmatu-seni me ei saa tegelda sellega, et omavalitsused on väiksed ja lahendus on see, et võtame üksteise järel kõik riigile. See surve siis ju järjest kasvab.

Mis puudutab teie väljatoodud minister Aaviksoo pakutud arvu, siis küsimus on ju selles, et üks asi on see, milline oleks Eesti elanike arvu pealt üldse optimaalne gümnaasiumide arv. Teine küsimus on ikkagi geograafilised eripärad, mida me paratamatult peame arvestama, et igas toimepiirkonnas oleks võimalik saada head gümnaasiumiharidust. Ma arvan, et kindlasti on hea haridus, hariduse kvaliteet olulisem kui see, kas kool on kodust 15 või 30 kilomeetri kaugusel.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna meie aeg on läbi saamas, siis ma tänan regionaalministrit ja lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Täna veel kord riigikogulasi küsimuste esitamise ja valitsuse liikmeid vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu seitsmenda tööädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun kõnetooli kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Minul ja veel kaheksal Keskerakonna liikmel on üle anda arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. See puudutab Viljandi-maa perearstisüsteemi. Viimasel ajal on maa-

piirkondadesse üha raskem perearste leida. Riigikontrolli 2010. aasta ülevaatest riigi vara kasutamise ja säilimise kohta selgub, et perearstide puudus on muutumas tavaliseks probleemiks. Perearsti roll on aga maal eriti oluline, sest muu arstiabi võimalused ei ole nii kättesaadavad. Järgmistel aastakümnetel probleem üha süveneb, kuna pensioniikka jõuab rohkem perearste, kui noori perearste juurde tuleb. Näiteks 1. novembril lahkus Viljandimaal Kõpu vallas perearst töölt ja uue arsti leidmiseks korraldatud konkursile ei laekunud ühtegi avaldust. Kõpu vald on perearsti ametikohta igati toetanud, kattes kütte- ja arvutihoolduse kulusid ning makstes elektriarveid ja osaliselt ka inventari eest. Arstitöö muudab Kõpu vallas keeruliseks eakate suur osakaal, väike nimistu ning suured vahemaad, mis muutuvad suurte sadude ja üleujutuste ajal tihti läbimatuks. Kõpu piirkonna perearsti kohustusi täidab praegu Viljandis töötav arst. Kõpu valla elanikud peavad viiel päeval nädalas esmatasandi arstiabi vajades sõitma vastuvõtule Viljandisse, aga see on kulukas ja võtab ka palju aega. Seoses kõige sellega ja Viljandimaa perearsti näitele toetudes on meil sotsiaalministrile viis küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, proua juhataja! Head kolleegid! Üldiselt ei ole mul kombeks palja tagumikuga sipelgapessa istuda, aga praegu olen ma sunnitud seda tegema. Nimelt me oleme valmis saanud arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile, see puudutab VEB Fondi problemaatikat. Teatavasti on VEB Fondi osas jõustunud mõningad kohtuotsused. Meid huvitab väga, mis sellest VEB Fondi asjast tegelikult saama hakkab, ja meil on ministrile selle kohta neli küsimust. Tunnistan ausalt ja otse, et sellesse sipelgapessa on arupärimisele alla kirjutades julgenud istuda ainult seitse Keskerakonna fraktsiooni liiget, ülejäänud otsustasid seda arupärimist mitte toetada.

Esimees Ene Ergma

Olen juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu-

ja töökorra seadusele, siis edastan need otsekohe adressaatidele.

Nüüd järgmised teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikme Mart Meri Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikmeks; teiseks, Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Mart Meri kultuurikomisjoni liikmeks.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. novembril algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Rahvusvahelises Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Riigikogu põhiseaduskomisjoni s.a 7. novembril algatatud prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; neljandaks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 8. novembril algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; viiendaks, Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni s.a 8. novembril algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise regionalminister Siim Valmar Kiislerile.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 rahvasaadikut, puudub 12.

Head kolleegid! Päevakorra juures on üks täpsustus. Kaheksas päevakorrapunkt on meil Vabariigi Valitsuse algatatud hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 88 esimene lugemine ning selle käigus teeb majanduskomisjoni nimel ettekande majanduskomisjoni liige Toomas Tõniste.

1. Kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (5 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu nr 5 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Läheme nüüd lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

2. Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (91 OE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 91 teist lugemist. Palun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe kolleeg Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Käesolevaga annan ülevaate Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu arutelust enne teist lugemist. Komisjonis oli see päevakorras 25. oktoobril. Tähtjaks ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud.

Tuletan meelde, et esimene lugemine oli 18. oktoobril, kui me lisaks koondaruande arutelule kuulasime ära riigikontrolör Mihkel

Oviiri ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta. Riigikogu on oma koondaruande läbitöötamisel saanud ülevaate valitsuse tegevusest 2010. aastal, samuti Riigikontrolli info, et riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruanne kajastab olulises osas õigesti, kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga riigi finantsseisundit, sh lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoogusid. Sellega on kõik korras. Riigi olulisimad majandustehingud on sooritatud, lähtudes riigieelarve seadusest ning 2010. aasta riigieelarve seadusest ja selle muutmise seadustest. Teadmiseks on võetud ka Riigikontrolli tähelepanekud finantsaruandluse kohta, mis on abiks riigi finantsjuhtimissüsteemi edasiarendamisel. Nagu ma ütlesin, ühtegi muudatusettepanekut laekunud ei ole.

Tulenevalt eeltoodust ning vastavalt riigieelarve seaduse § 48 lõikele 6 langetas rahanduskomisjon konsensusega järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 9. novembril ehk täna, lõpetada teine lugemine ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle otsuse eelnõuga on juriidiliselt kõik korras, samas ei tähenda see, et lõpparvud ilusasti kokku lähevad, seda, et meie eelarvega kõik tipp-topp on. Meile on suurepäraselt teada, et ministriumid ja nende valitsemisala asutused ei ole riigieelarve seaduse nõuetest alati kinni pidanud. Näiteks on riigiasutused majandamiskuludeks ettenähtud eelarverahast teinud investeeringuid, investeeringuteks ettenähtud rahast aga katnud majandamiskulusid. See on selge seadusrikkumine. Riigieelarve seadus keelab riigiasutustel võtta laenu, kasutada kapitalirenti ning võtta muid pikaajalisi kohustusi, kui see pole ette nähtud riigieelarves. Paljud riigiasutused sõlmivad kontoritehnika ja sõidukite liisimiseks kapitalirendi tingimustel rendilepinguid, mida ei ole seadusega ette nähtud. Samuti on viimastel aastatel hakatud sõlmima katkestamatuid rendilepinguid.

Kokkuvõtteks on riigil praegu 4 miljardi suuruses summas katkestamatuid rendikohustusi.

Juhin veel tähelepanu hankemenetlustele möödunud aastal. Me teame, et seadusele vastavat hankemenetlust ei korraldatud Siseministeeriumis, Kaitseministeeriumis, Põllumajandusministeeriumis, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis ega Kultuuriministeeriumis. Teatud juhtudel on hanke jaotamine vastuolus seadusega, kuid seda esines Kaitseministeeriumis, Siseministeeriumis ja Põllumajandusministeeriumis. Pahatihti oli riigihanke protsess nõuetekohaselt dokumenteerimata, seda tuli ette Kaitseministeeriumis, Põllumajandusministeeriumis ja Rahandusministeeriumis. Mõnel juhul ei esitatud riigihanke aruan-deid. Oli teisigi märkusi, millest üks olulisimaid on investeringute läbipaistmatus, aga võib nimetada ka teisi.

Seega puhttehniliselt võiks ju selle otsusega nõustuda, aga kui vaadata asja sisuliselt, siis me toetaksime selle nõustumisega massilisi seadusrikkumisi, mis möödunud aastal eelarveraha kasutamisel esinesid. Eesti Keskerakonna fraktsioon ei saa seda otsuse eelnõu toetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Otsuse eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole ja me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 91. Palun hääletada!

Poolt hääletas 56 Riigikogu liiget, vastuolijaid oli 1 ja erapooletuid 2. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 16.)

3. Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu (60 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise

seaduse eelnõu 60 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Käesolev seaduseelnõu oli majanduskomisjoni istungil teisel lugemisel 25. oktoobril. Määratud tähtajaks ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud ja komisjon otsustas konsensusga saata Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogu istungile teiseks lugemiseks 9. novembril ja teha täiskogule ettepanek eelnõu 60 seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole, võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu 60. Palun hääletada!

Poolt hääletas 62 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 17.)

4. Eesti Vabariigi ja Jersey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (111 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Jersey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 111 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Tutvustan Eesti Vabariigi ja Jersey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Topeltmaksustamise vältimise lepingute eesmärk on soodustada investeringuid, tagada isikute võrdne kohtlemine ning kõrvaldada topeltmaksustamine, mis võib tekkida kahe riigi seaduste koosmõju tagajärjel. Samuti aitab leping luua lisavõimalusi maksupettuste tõkestamiseks. Samasugune leping on Eestil 47 riigiga. Kõik topeltmaksustamise vältimise lepingud põhinevad OECD mudellepingul, mida on läbirääkimiste käigus lepinguosaliste kokkuleppel muudetud.

Jersey on Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi sõltlasterritoorium, millel on iseseisev maksujurisdiktsioon. Kuna tegemist ei ole rahvusvahelises suhtlemises sõltumatu territooriumiga, siis ei saa seda käsitada riigina ning seletuskirjas kohaldatakse mõisteid "residentiriik" ja "tuluallikariik" ka sõltlasterritooriumile. Eesti ja Jersey vaheline leping järgib Eesti maksulepingupoliitika suunda. Põhimõte on võimalikult lai residentide maksustamise õigus. Nii dividendi, intressi kui ka litsentsitasu võib maksustada vaid lepingupool, kelle resident tulusaaja on.

Edasi: laiaulatuslik teabevahetus. Teabevahetus ei ole piiratud ei lepingupoolte residentidega ega ka lepingualuste maksudega. Lepingupool ei või teabevahetusest keelduda ainuüksi seetõttu, et tal enda tarbeks teatud maksualast teavet vaja ei ole. Samuti ei või lepingupool keelduda teabe andmisest ainult seetõttu, et teabe valdaja on krediidasutus, mõni muu finantsasutuse esindaja, usaldusisik või varahaldur. Topeltmaksustamise kõrvaldamiseks kasutab Eesti vabastusmeetodit. See tähendab, kui Eesti resident saab Jerseyst tulu, mis on kooskõlas lepinguga Jerseys maksustatud, siis seda täiendavalt enam ei maksustata. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kutsun nüüd ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Kalev Kallo. Palun!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 24. oktoobril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro. Saime teada, et eelnõu eesmärk on topeltmaksustamise vältimise lepingu ratifitseerimisega soodustada investeringuid, tagada isikute võrdne kohtlemine ning kõrvaldada topeltmaksustamine, mis võib tekkida kahe riigi seaduste koosmõju tagajärjel. Samuti aitab leping luua lisavõimalusi maksupettuste tõkestamiseks.

Nüüd mõned küsimused, mis komisjonis esitati. Näiteks, mitu analoogilist lepingut on juba ratifitseeritud. Saime teada, et jõustunud on 48 ja alla on kirjutatud 50 lepingut. Tunti ka huvi Jersey vastu ja meile selgitati, et see asub Prantsusmaa ja Inglismaa vahel ning tegu on sisuliselt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi sõltlasterritooriumiga. Ühendkuningriigi võim kehtib seal teatud küsimustes, näiteks kaitse- ja välispoliitikas, aga maksusüsteem on iseseisev. Saime ka teada, et juriidiliste isikute maksustamise üldmäär on üldiselt 0%, ainult finantsteenuste puhul on see 10% ja kinnisvarateenuste puhul 20%. Füüsilise isiku tulumaks on 20%.

Komisjon langetas järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 9. novembril, st täna, lõpetada esimene lugemine ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. november kell 18. Otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kallo! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu 111 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. novembri kell 18. Seaduseelnõu 111 esimene lugemine on lõpetatud.

5. Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri Vabariigi valitsuse vahelise 18. septembril 2006 Singapuris allakirjutatud tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu (112 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri Vabariigi valitsuse vahelise 18. septembril 2006 Singapuris allakirjutatud tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu 112 esimest lugemist. Palun veel kord ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Valitsus on esitanud Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu. Eesti ja Singapuri vaheline leping on jõus alates 27. detsembrist 2007. Lepingu juurde kuulub koos lepinguga jõustunud protokoll, milles täpsustatakse mõningaid lepingu sätteid. Uut protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu on vaja selleks, et laiendada lepingus sätestatud teabevahetuse ulatust. Pärast jõustumist on uus protokoll lepingu lahutamatu osa ning kehtib, kuni kehtib leping. Uue protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu järgi ei ole teabevahetus edaspidi piiratud ei lepinguosaliste riikide residentidega ega ka lepingualuste maksudega. Riik ei või teabevahetusest keelduda ainuüksi seetõttu, et tal enda tarbeks teatud maksualast teavet vaja ei ole. Samuti ei või riik keelduda teabe andmisest ainult seetõttu, et teabevaldaja on krediitiasutus, mõni muu finantsasutus, esindaja, usaldusisik või varahaldur.

Muudatuse alus on OECD mudellepingu teabevahetuse artiklisse 2007. aastal tehtud muudatused ning ka OECD poolt Singapurile avaldatud surve pangasaladust sisaldava teabe vahetamiseks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Küsimusi teile ei ole. Kutsun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Mihhail Stalnuhhini. Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle eelnõu arutelu leidis rahanduskomisjonis aset tänavu 24. oktoobril. Langetati otsus võtta eelnõu päevakorda 9. novembril, lõpetada esimene lugemine ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. november kell 18. Kõik otsused võeti vastu konsensusega. Arutelu käigus kuulati seaduseelnõu sisu ära, aga kuna sellest rahandusminister just rääkis, siis ma ei hakka seda üle kordama. Tõstatus ainult üks küsimus: miks on pealkirjas nimetatud konkreetne kuupäev? Vastuseks selgitati, et selle kuupäeva märkimine on oluline just nimelt Singapuri jaoks. Koosoleku lõpus langetasimegi need otsused, millest ma juba rääkisin.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 112 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. novembri 2011 kell 18. Eelnõu 112 esimene lugemine on lõppenud.

6. 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (114 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 114 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kõigepealt juhin tähelepanu, et tegemist on just nimelt riigieelarve seaduse muutmise seadusega, mitte lisaeelarvega. 2011. aastal on tulud eelarvesse laekunud prognoositust paremini. Prognoos on olnud konservatiivne ja valitsus järgib põhimõtet, et eeldatust suuremad tulud ei tohi tähendada kulude suurendamist. Kuna me oleme nüüd ka rikkamad kogemuse

võrra, mille puhul tulud osutusid arvatust väiksemaks, siis tasub seda vahest rõhutada.

Tänavuse riigieelarve seaduse muudatus on märksa väiksema mahuga kui varasemad. See näitab, et 2011. aastal ellu viidud seaduspildi korrastamine on andnud oodatud tulemusi ning valitsemisaladel on paremad võimalused rahavoogu aasta sees operatiivselt juhtida. Valdavalt on muudatused tehnilist laadi, nende eesmärk on viia kulud kooskõlla majandusliku sisuga. Eelnõus ettenähtud muudatustega täpsustatakse ministriumide jooksva aasta kulusid. Eelarve tulude ja kulude kogumaht ei muutu.

Annan siis ülevaate olulisematest muudatustest. Riigieelarve kuluridade ümbertõstmised mõjutavad kõiki haldus- ja valitsemisalasid peale Riigikontrolli, Õiguskantsleri Kantselei, Riigikohtu, Riigikantselei, Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumi ning regionaalministri haldusala, kes muudatusettepanekuid ei esitanud. Muudatustega suurenevad investeeringud 2,2 miljoni euro võrra, tegevuskulude arvel tuleb 1,5 miljonit, eraldised vähenevad 605 000 eurot ja muud kulud 112 000 eurot. Tänavu on võrreldes kahe eelmise aastaga veel üks oluline erinevus. Käesoleva aasta seadusmuudatusega on lisatud ainult üks täiendav kulude ülekandmise võimalus. Põllumajandusministeeriumi eraldise hangete tegemisele kulunud aeg on pikenenud. See tähendab, et niigi kriitiline järgmise aasta eelarve lisa koormust juurde ei saa. Kindlasti ei tohi see aga tänavu kaasa tuua ebamõistlike kulude tegemist ehk aastalõpu kulurallit. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Küsimusi ettekandjale ei ole. Palun nüüd ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe kolleeg Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu arutati komisjonis 15. oktoobril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna juhataja Kaie Koskaru. Eelnõu eesmärkidest andis minister teile siin juba põhjaliku ülevaate. Kordan siiski üle, et eelnõu eesmärk on muuta 2011. aasta riigieelarvet tulenevalt va-

jadusest paremini saavutada eri riigiasutuste seatud sihid, arvestades muutunud oludega, mida eelarve koostamisel oli keeruline ette näha.

Annan lühikese ülevaate komisjonis kõlanud küsimustest ja tähelepanekutest, mis tehti. Üks tähelepanek oli, et kulude ülekantavuse osas on täiendavalt ülekantavaks märgitud ainult üks rida, mis on väga hea näitaja. Positiivne on, et paljud institutsioonid ja ministriumid ei ole esitanud üldse muudatusi – näiteks Riigikontroll, Rahandusministeerium, regionaalminister jm. Tunti huvi toimetulekutoetuste vastu. Informatsioon oli selline, et toimetulekutoetuse saajate arv on stabiliseerunud ja seetõttu on osa raha sealt vabanenud. Vabade vahendite suunamine on ka selles dokumendis näha. 250 000 eurot eraldatakse Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuste klienditeeninduspunktile, et tagada puudega inimeste ligipääs sinna, 0,5 miljonit eurot on ette nähtud puudega inimestele proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soetamiseks. 250 000 eurot eraldatakse kiirabile, et soetada väikesaartele ja äärealadele kümme meditsiiniaparaati.

Tunti ka huvi erakondade rahastamise järelevalve komisjoni puudutavate muudatuste vastu – milles need seisnevad? Ministeeriumi esindaja andis ülevaate, et tegemist on artiklitevaheliste tõstetega. Majanduskulude arvel suunatakse raha veebilahenduse soetamiseks. Veel küsiti MKM-i 1,2 miljoni euro suuruse muudatuse kohta: mida see tähendab? Selgitati, et algselt oli ette nähtud projekteerida esimene multifunktsionaalne jäämurdja ja selleks oli eraldatud 640 000 eurot. Plaani edasilükkamise tõttu suunatakse summad mujale, näiteks 194 200 eurot veetranspordi korraldamiseks Harju Maavalitsusele, Leppneeme ja Kelnase sadama rekonstrueerimiseks jne.

Kõik otsused langetas komisjon konsensussega, mingit vaidlust ei tekkinud. Otsused olid sellised: võtta eelnõu päevakorda 9. novembril ehk täna, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 11. november kell 15. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei

ole. Määrán eelnõu 114 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 11. novembri kell 15. Seaduseelnõu 114 esimene lugemine on lõppenud.

7. Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohtute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (101 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohtute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 101 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti härra rahandusministri!

Jürgen Ligi

Austatud Riigikogu! Austatud juhataja! Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohtute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu on nüüd teie ees esimesel lugemisel. Rahanduslikult kaalukaim teema selles eelnõus on siin juba käsitletud haigekassa ja töötukassa reservide konsolideerimine. Selle eelnõuga antakse riigikassale volitused uuteks ülesanneteks. Sel teemal ma pikemalt ei peatu.

Edasi, selle eelnõuga pikendatakse Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse kehtivust ühe aasta võrra. Sellega tekib riigieelarves kokku-

hoid 2,53 miljonit eurot. Muudatus ei puuduta Riigikogu ja Vabariigi Presidenti.

Justiitsministeeriumi valitsemisalal asuv Kohtute Raamatupidamiskeskus viiakse üle Rahandusministeeriumi valitsemisalasse. Keskuse põhiülesanne on Justiitsministeeriumi ja selle valitsemisala asutustele finantspersonali ja palgaarvestuse ning riigi nõuete arvestuse korraldamine. Raamatupidamiskeskuse üleviimiseks on vaja muuta seadusi, milles keskusel viidatakse. Keskuse nimi muudetakse, selleks saab Riigi Tugiteenuste Keskus. Nagu uus nimi viitab, anname selle asutuse baasil teistele valitsemisaladele võimaluse loobuda kohustusest arendada arvepidamisega seotud süsteemi ja töötajaid. Selle asemel pakume võimaluse leppida kokku ja saada keskuselt kvaliteetset juhtimisinfot. Esiialgu oleme vasta-va kokkuleppe sõlminud Justiitsministeeriumiga, kuid ka teised ministeeriumid on oma huvi arvestusvaldkonna tugiteenuste üleandmise vastu üles näidanud. See algatus on loogiline jätk meie juhitavale tugiteenuste konsolideerimise projektile.

Kõige rohkem muudetakse kehtivaid seadusi – neid on kokku 11 – seoses vajadusega ühtlustada ministeeriumidevahelist pädevust intellektuaalse omandi valdkonnas. Kehtivate seaduste kohaselt on intellektuaalse omandi valdkond jaotunud peamiselt Kultuuriministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahel. Eelnõu regulatsiooni kohaselt on edaspidi intellektuaalse omandi koordineerimise ja õigusloome pädevus Justiitsministeeriumil. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Alustame kolleeg Kadri Simsonist.

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Selle eelnõu puhul on tegemist nn kobarseaduse eelnõuga. Pika pealkirja ettelugemine tõi isegi teie mornile näole muige, vist tundus tragikoomiline. Kas te selgitaksite Riigikogule: meie teada Riigikogu juhatus saatis selle paketi valitsusele tagasi, sest nii ei tohiks seadusi muuta. Mis suur vajadus selle taga oli, et otsustasite 23 seadust ühte paketti siduda, selle asemel et neid korrektselt menetleda?

Jürgen Ligi

Mina ei tea, et see seaduseelnõu oleks Riigikogust tagasi saadetud. Riigikogu on võtnud selle lahkelt vastu ja seda menetlenud. Peamine kaalutus, miks neid eri seaduste üksikuid sätteid koos menetleda, on soov säästa teie üliväärtuslikku aega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mis kassadest te siin oma sõnavõtu alguses rääkisite? Ma võtsin eelnõu välja – mul küll prille ei ole kaasas, aga mina ei leia sellest ei haigekassat ega töötukassat. Kas ma vaatan vale paberit?

Jürgen Ligi

Kui te nüüd veel vaatate, siis ehk leiate algsest seletuskirjast sõna "riigikassa".

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Samadest kassadest, aga mitte sisu poole pealt. Me oleme tüdimuseni omavahel sellel teemal vaieldud ja seda ma ei puuduta, aga tahan küsida puht vormi seisukohast. Meil on nüüd selline olukord, et osa sellest temaatikast arutas rahanduskomisjon seoses eelnõuga 100, mis puudutab töötuskindlustuse seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmist, osa sellest temaatikast on aga tänases eelnõus, mida on arutanud põhiseaduskomisjon. Miks niimoodi? Kas ei oleks mõistlik koondada see kokkuvõttes üks teema, üks arusaamine asjast, nii nagu see härra ministril on, ühte eelnõusse ja menetleda seda sel moel? See oleks riigieelarve seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seadus ning seda arutataks õiges komisjonis ehk rahanduskomisjonis. Miks me nii ei tee?

Jürgen Ligi

Ma sellenimelist seadust, nagu te nimetasite, siin jah ei käsitletud, aga üldiselt võtame teie targad näpunäited ja kriitika, mis koosmenetluse kohta tehti, kindlasti arvesse. Riigikogu on otsustanud oma tavasid muuta. Pikki

aastaid on see tava sobinud, aga kui on vahepeal otsustatud, et tuleks teha teisiti, siis valitsus on kindlasti väga kuulekas ja koostöövalmis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud minister! Põhiseaduskomisjon töötas selle kobarseaduse kallal päris kõvasti, kaaludes ka võimalust see eri elementideks lammutada ja tuua sellisena Riigikogu ette. Aja surve ei lubanud seda hästi, küll aga on seaduseelnõu esitatud muudetud kujul. Presidendi palka puudutav osa on presidendi palvel muudetud – teie lugesite selle minu meelest teistmoodi ette. Samuti oli seal teatud tehnilisi vasturääkivusi, millega komisjon tegeles. Mul tekkis küsimus, kas lugupeetud minister ikka teab, et põhiseaduskomisjon tõi selle eelnõu Riigikogu ette muudetud kujul. Ja kas edaspidi võiks eeldada, et Vabariigi Valitsus sellised sisult erinevad üksused toob Riigikogu ette eraldi seaduseelnõudena? Aitäh!

Jürgen Ligi

Selle eelnõu sellisel kujul esitamine oli valitsuse otsus. Et siin on üks pisike muudatus vahepeal toimunud, on mulle loomulikult teada ja seda ma ka oma kõnes puudutasin.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Mul tekkis huvi, kas te selle kobarseaduse kõiki paragrahve ka ise sisuliselt teate. Kas te saate väita, et kõik need paragrahvid on välja töötatud Rahandusministeeriumis või te tegelikult korjasite eri ministeeriumide ettepanekud kokku ja lihtsalt kaitsete seda seaduseelnõu oma ametiposti tõttu?

Jürgen Ligi

Need on küll kõik, ma pakun, valdavas osas Rahandusministeeriumis välja töötatud. Aga kaalukas roll on olnud ka Justiitsministeeriumil. On olemas oma valitsuse ring. Me ikka teame, mis me teeme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma palun seletada sellist asja: kust peaks tulema see ajasääst, mille me justkui saavutame, vaadates läbi kobarseadusi? Ideaalis peaks Riigikogu liige süvenema igasse punkti kobarseaduse eelnõus, mida ta hääletama hakkab. Või te eeldate, et kui see kõik on n-ö ühes kaustas, siis me seda ei tee?

Jürgen Ligi

Kõige parem viis aega säästa on kindlasti mitte küsida ühte küsimust kümneid kordi ja mitte kasutada legaaldefiniitsioonita termineid, mida te siin üksteise võidu teete. Aga liigume nüüd edasi. See eelnõu on sellisena esitatud ja Riigikogu poolt aktsepteeritud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Aja kokkuhoiu mõttes me ei pruugiks üldse seda siin arutada, nii et see ei saa olla argument. Aga ma tuletan teile meelde, et sügisel härra president tõstas selle teema, et selliseid kompottseaduste ehk kobarseaduste eelnõusid siia ei toodaks, samuti on Riigikogu esimees proua Ergma selle kohta avalduse teinud. Ka praegu vangutas ta teie sõnade peale pead. Miks te ometi niisugust teerulli mängite ja peale selle veel nii ülbelt vastate?

Jürgen Ligi

Lugege stenogrammist mu eelmisi vastuseid.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, lugupeetud rahandusminister! Kutsun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda pika nimega seaduseelnõu kahel korral: 25. oktoobril ja 7. novembril. Arutas seda pikalt ja põhjalikult,

lahates nii sisu kui ka seaduseelnõu läbivaatamise meetodit.

Kõigepealt eelnõu sisust. Nagu rahandusminister juba märkis, koosneb pakett iseenesest väga paljude seaduste muudatustest, kuid seal võib esile tuua ainult neli sisulist momenti, sisulist teemat. Ülejäänud on tehnilist laadi kohendused, parandused, mis tulenevad nendest sisulistest küsimustest. Esimene oluline sisuline moment on see, et muudatuste eesmärk on aasta võrra edasi lükata eeldatav riigi kõrgemate ametiisikute palga tõus ehk pikendada Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse kehtivust aasta võrra. See muudatus, millest juttu oli, seisneb selles, et toodud loendisse lisatakse Vabariigi Presidendi palvel ka Vabariigi President. See tähendab, et Vabariigi Presidendi palga tõus lükkub ka edasi aasta võrra, nii nagu Vabariigi Valitsusel ja kõigil teistel kõrgematel riigiteenijatel.

Teine sisuline moment on, et Justiitsministeeriumi valitsemisalas asuv ja selle hallatav riigiasutus nimega Kohtute Raamatupidamiskeskus viiakse üle Rahandusministeeriumi valitsemisalasse.

Kolmas moment on haigekassa ja töötukassa vahendite konsolideerimine Rahandusministeeriumi alla, et tõhustada avaliku raha kasutust riigikassa kaudu.

Neljas sisuline muudatus puudutab intellektuaalse omandi küsimuste koordineerimist ja õigusloome pädevust ministeeriumide vahel. Sisu on selles, et kõik intellektuaalse omandi ja autorlusega seotu viiakse Kultuuriministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalast üle Justiitsministeeriumi kui vastava kompetentsiga ministeeriumi valitsemisalasse. See puudutab pädevust. Organisatsioonilises plaanis kaasneb sellega Patendiameti üleviimine Justiitsministeeriumi valitsemisalasse.

Ülejäänud muudatused selles pakettis on tehnilist laadi täpsustused, sõnade muutmised ja muu säärane.

Põhiseaduskomisjon leidis, et ta on nende sisuliste ettepanekutega nõus.

Meil oli arutusel ka see kobarmetod, millest siin on palju juttu olnud. Me teame, et seda meetodit on kritiseerinud Vabariigi President, Riigikogu esimees on sellele tähelepanu juhtinud, kultuurikomisjonis oli see teema üle-

val ja rahanduskomisjonis samuti, ka lugupeetud opositsioon on seda esile toonud. Põhiseaduskomisjon leidis samuti, et see meetod ei ole hea. Sellist praktikat ei saa õigeks pidada ja edaspidi tuleks seda vältida.

Kokku võttes otsustas põhiseaduskomisjon esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks s.a 14. november kell 6 õhtul. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas põhiseaduskomisjonis ei tekkinud soovi või kihku luua pretsedent ja lüüa see pakett teemade kaupa neljaks eelnõuks, et oleks mingisugunegi kokkupuutepunkt olemas. Praegu on asjad iseenesest väga kauged ja väga erinevaid inimrühmi puudutavad. Me peame ikka siit saali aknast ja uksest natuke kaugemale välja vaatama. Kui mõni tavakodanik või ajakirjanik soovib meie eelnõuga tutvuda, ei tohi ta sattuda sellisesse seljankasse, kus ta võib üht või teist asja vägagi erinevalt tõlgendada.

Rait Maruste

Jah, siin oli juba juttu, et me arutasime komisjonis seda teemat. Aga ka Andres Herkel viitas oma küsimuses sellele, et praegusel kujul menetlemise taga on suur aja surve. Asjade menetlemise loogiline järjekord peaks olema selline: kõigepealt vaatab Riigikogu läbi riigieelarvega seotud eelnõud ja siis järgneb riigieelarve seadus kui esmane prioriteet. Mis on tehtud? Eelnõudest 100 ja 101 on välja tõstetud näiteks prokuratuuriseaduse muutmine ja 7. novembril ehk üleile andsime minu isiku kaudu selle eraldi seaduseelnõuna Riigikogu menetlusse. Me kaalusime poolt- ja vastuargumente, kas minna seda teed, et tõsta need üksikud tükid välja ja menetleda eelnõusid ükshaaval, aga leidsime, et see n-ö stiilipuhtus ja korrektsus tooks kaasa väga suure organisatsioonilise ja protseduurilise segaduse, ent töö lõpeb kokkuvõttes ilmselt ikka sama tulemusega. Selle aja piires, mis meil kasutada on, ei

oleks see ettevõtmine otstarbekas. Mis ei tähenda aga, et sellisele praktikale ei peaks vastu seisma. Asju tuleks edaspidi ajada normaalsel viisil, nagu te märkisite.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tahtmata kuidagi heaks kiita või õigeks pidada sellist kobareelnõude menetlemist, sunnib ühes küsimuses kõlanud väide või mõtteavaldus mind teile üht kas-küsimust esitada. Väidetavalt ei ole nendes seadustes, mida muuta tahetakse ja mis siin ühte ritta seatud on, mitte midagi ühist. Neil ei ole nagu ühist nimetajat. Kas ma olen õigel teel, kui ütlen, et nende eelnõude ühine nimetaja on Eesti riigi 2012. aasta eelarve?

Rait Maruste

Jah, see too ühine nimetaja on. Seos on olemas. Kuid siiski ma arvan, et õigem meetod oleks menetleda asju nii, et valdkonnakomisjonid menetleksid valdkondi, mis nende pädevusse kuuluvad. See tagaks suurema korrektsuse. Me oleme avastanud paar tehnilist viga, mis sellise suure paketi puhul on kerged kahe silma vahele jääma. Kui valdkonnakomisjonid menetleksid eelnõusid, siis oleks selliste vigade võimalus väiksem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Tegelikult ma ei saa hästi aru sellest aja surve argumendist. Eelarve koostamine on sisuliselt rutiinne ettevõtmine ja on teada, millal see toimuma hakkab. Te kinnitasite oma vastuses, et kuigi me võtame selle seaduse praegu vastu, ei tähenda see seda, et me tulevikus sellistele kobarseadustele vastu ei seisa. Kuidas see vastuseisumine peaks õnnestuma? Järgmisel aastal tekib ju samasugune aja surve?

Rait Maruste

Ma pidasin aja surve all silmas olukorda, kus eelnõu oli juba siin majas laual. Aga eelnõusid valmistatakse ka ette ja aja survet aitab

ennekõike vältida see, kui eelnõude ettevalmistamise käigus lahendatakse sedalaadi võimalikud vaidlused ära, mis eelnõud mis komisjonidesse lähevad jne. Ettevalmistav etapp oli praegusel juhul ilmselt nõrk. Sellele tuleb tähelepanu pöörata, et ettevalmistavas etapis oleks vajalik töö tehtud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ütleme nii, et oleme sattunud olukorda, kus polegi vaja eelkõige poliitikat teha, kuna tegemist on minu meelest väga tõsise probleemiga. Kas teie põhiseaduskomisjoni esimehena ja ilmselt ka parlamentaarse riigikorra kirgliku pooldajana jagate minu seisukohta, et meie valitsusasutused ei tule teinekord seadusloomega mõistliku aja jooksul toime? Nad satuvad kogu aeg hätta ja sunnivad parlamenti otsuseid kiirustades tegema. Või ma eksin?

Rait Maruste

Ma ei oska teie hinnangut kommenteerida, kuid minu seletus, miks see konkreetset praegu niimoodi kujunes, on, et ilmselt rahandusinimesed lähenesid probleemile rahandusnimete vaatevinklist ja nad ei osanud näha selle riigiõiguslikku ja õigusteoreetilist, praktilist külge, et asjad peaksid olema protseduuriliselt korrektsel viisil menetletud. Ma ei oska seda muud moodi seletada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti Keskerakonna fraktsiooni esindaja kolleeg Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud proua juhataja! Head kolleegid! Kaks nädalat tagasi ma rääkisin paketteelnõudest ehk nn kobarseadustest – see oli seoses seaduseelnõuga 100. Nüüd on meil järjekordne näide, kuidas erinevad teemad suudetakse liita ühte pakki, ühte eelnõusse, mis puudutab rohkem kui 20 seadust. Ma ei hakka kordama, millest ma eelmine kord rääkisin – milline on oht seadusaktide kvaliteedile, kuna need teemad pole tegelikult omavahel seotud –, aga

rõhutan paari momenti. Minu arvates tuleb parlamendis kõiki eelnõusid menetleda valdkonnapõhiselt. Kui tegu on hääletamisega, kui tegu on konkreetsete otsuste vastuvõtmisega, tuleb võimaldada seda teha iga teema puhul eraldi. Kui me vaatame täna arutatavat eelnõu, siis kui ma ei ole haigekassa ja töötukassa konsolideerimise poolt, aga näiteks olen nõus kõrgemate riigiteenistujate palka puudutava osaga ning toetan autoriõiguse seaduse muudatust, kuidas ma saan siis hääletada? Kuidas ma saan kasutada oma õigust hääletada iga konkreetset teemat eraldi, kui siin on 20 seaduse muutmine kokku pakitud? Ei saa!

Me oleme seda pikalt arutanud ka põhiseaduskomisjonis. Ma väga loodan meie komisjoni esimehele härra Marustele, et rohkem selliseid seaduseelnõusid parlamenti ei tule. Tema kindlasti seisab selle eest.

Aga mis puutub arutatavasse eelnõusse, siis minu arvates me peame selle esimesel lugemisel tagasi lükkama. Sest tegelikult me tahame – Keskerakonna fraktsioon tahab ja ma arvan, et ka paljud teised tahavad –, et meil oleks võimalik iga teema kohta seisukoht võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku lükata seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi, siis tuleb meil see läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku lükata Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohtute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 101 esimesel lugemisel tagasi. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 30 Riigikogu liiget, vastu oli 50, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust. Määrän seaduseelnõu 101 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. novembri kell 18. Seaduseelnõu 101 esimene lugemine on lõppenud.

8. Hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (88 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 88 esimest lugemist. Palun ettekandeks kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Hasartmänguseadus on kehtinud kolm aastat, aga valdkonna kiire muutumine sunnib asjaomast regulatsiooni juba uuendama. Eelnõuga ühtlustatakse seaduse terminoloogiat ja täpsustatakse sätteid, mis puudutavad hasartmängude korraldamise tehnilisi nõudeid, aruandluse korda, järelevalve tegijate ning korraldajate vahelisi suhteid. Tühistatakse praktikas ebamõistlikuks osutunud nõue, mille kohaselt peab kaughasartmängu korraldamiseks kasutatav server asuma Eestis. Edaspidi on lubatud serveri asumine riigis, mis on ühinenud arvutikuritegevusvastase konventsiooniga või mille pädevad asutused teevad Maksu- ja Tolliamet ja Eesti rahapesu andmebürooga hasartmängude järelevalve vallas koostööd. Täpsustatakse mõisteid "õnnemänguturniir" ja turniiri "osalustasu", et eristada klassikalist turniiri ja ringmängu. Korraldaja usaldusvääruse ja likviidsusnõuete täitmise paremaks tagamiseks kehtestatakse muudatus, mille kohaselt korraldaja tegevusluba muutub automaatselt kehtetuks, kui korraldajale määratakse ajutine pankrotihaldur. Samal eesmärgil tehakse saneerimiseaduses muudatus, millega välistatakse saneerimismenetluse kohaldamine hasartmängukorraldajale.

Sarnaselt maismaakasiinodega kehtestatakse laevadel asuvatele mängukohtadele nõue eksponeerida hoiatust, et hasartmängud võivad tekitada sõltuvust. Väljas peavad olema ka sõltlasi nõustavate organisatsioonide kontaktandmed.

Seoses elektroonilise arvestus- ja kontrollsüsteemi käivitumisega 2012. aasta 1. jaanuaril muudetakse vastavalt aruandluse korda. Seadusest võetakse välja sätted, mis määravad elektroonilise arvestus- ja kontrollsüsteemi

kaudu edastatavate andmete täpse koosseisu, ning antakse volitus loetelu kehtestamiseks rahandusministri määrusega. Praktikas võib olla vajalik neid nõudeid muuta seoses uute mängude lisandumisega. Reklaamiseaduse muudatusega saab Eesti Loto vaidluste ärastamiseks selgelt väljendatud õiguse teavitada avalikkust võidufondi suurusest, väärtemenetluse seadustiku muudatusega saab Maksu- ja Tolliamet õiguse läbi viia väärtemenetluse, kui tegu on hasartmängude tegevusvõi korraldusloata korraldamisega.

Eelnõu jõustumise päevaks pakume 1. jaanuari 2012. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Teile on ka küsimusi. Alustame kolleeg Kadri Simsonist.

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Kui hasartmängumaksu seadust viimane kord, kolm aastat tagasi muudeti, siis loodi teatavad reeglid kaughasartmängu pakkujatele. Praegu on selge, et Eestis tegutseb vähemalt üks kaughasartmängu korraldaja, kes ei vasta seaduses kehtestatud reeglitele. Nüüd on välja pakutud muudatus, mis teeb seaduse mängu pakkujale soodsamaks. Kas siin taga on tugev lobitöö?

Jürgen Ligi

Eks te tea, kas teiega on lobitööd tehtud. Minuga ei ole. Ma ei tea ka, milles see soodsamaks muutmine seisneb.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! See soodsamaks muutmine tuleb teie ministeeriumist, tõenäoliselt olete ka teie selle taga. Mu küsimus on: kuidas te põhjendate seda, et loobutakse tingimusest, et kaughasartmängu korraldamiseks kasutatav server oleks siin Eestis?

Jürgen Ligi

Häbenege seda juttu! Ma ei vasta sellistele alatutele küsimustele. Serveri hoidmine Eestis ei ole kellelegi teene tegemine. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud rahandusminister! Nüüd palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste! Vabandust! Kolleeg Jüri Ratas, palun!

Jüri Ratas

Aitäh! Mul on protseduuriline küsimus sel põhjusel, et mind väga häiris praegu valitsusliikme osutatud väga suur ülbus Riigikogu liikme suhtes. Soovin lihtsa Riigikogu liikmena juhtida tähelepanu, et nii ei tohiks Vabariigi Valitsuse esindaja Riigikogu kõnetoolist Riigikogu liikmele vastata.

Esimees Ene Ergma

Ma tahan kõikidele öelda, et siin saalis me peame kõik olema viisakad. Palun nüüd ettekandeks kõnepulti majanduskomisjoni liikme kolleeg Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon menetles seda eelnõu oma 25. oktoobri istungil. (Segadus saalis.)

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Üks moment, palun! Lugupeetud rahandusminister, palun tulge istuge siia! Palun jätkake! Vabandust!

Toomas Tõniste

Rahandusminister Jürgen Ligi ning Rahandusministeeriumi ettevõtlike ja arvestuspoliitika osakonna peaspetsialist Taivo Põrk esitasid ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust. Toon välja viis arutelul käsitletud teemat.

Esiteks: kuna on kavas muuta ka hasartmängumaksu seadust, kas oleks otstarbekas see praegu arutatava eelnõuga ühendada? Vastuseks selgitati, et hasartmängumaksu seaduse muutmise eelnõu on ministeeriumil kavas aastal 2012. Maksudega seonduvat käsitletakse eraldi ja siis menetletakse seda rahanduskomisjonis.

Teiseks: kas seoses muudatustega elektroonilises arvestuses ja infosüsteemis andmeväljade nimetuste muutmise tekitab ettevõtjatele lisakoormus? Vastus: investering tasub end kaugemas perspektiivis ära, kuna see teeb ettevõtjatel andmete esitamise lihtsamaks.

Kolmandaks: kuidas on reguleeritud kasiinodesse sisenemise piirangud ja asjaomaste hoiatuste kohustused maismaal ja merel? Seni on need erinevad olnud. Vastus: kehtivat seadust muudetakse nii, et ka merel peavad korraldajad edaspidi üles panema hoiatused, et hasartmäng võib tekitada sõltuvust. Samuti hakatakse tuvastama mängijaid. Selleks paigaldatakse mänguautomaatidesse pardakaarti luguvad seadmed. Mängimine saab võimalikuks vaid siis, kui on täidetud vanusepiirangu nõuded ega olda kirjas enesevälistusnimekirjas. Pardakaardi alusel kontrollitakse mängijaid ka, et välistada pardakaardi andmine mõnele teisele isikule. Seaduseelnõu jõustumisel lihtsustub ettevõtjate arvepidamine ning sellest tulenevalt ka riiklik järelevalve ja kontroll.

Neljandaks: kuidas on võimalik hasartmängukorraldajate litsentsi olemasolu kontrollida? Näiteks toodi Unibeti reklaam meediakanalites. Eestis on selliste tegevuslubade info avalik. Eestis mitteregistreeritud firmade puhul võib probleeme tekkida, kui reklaamitakse vaid kaubamärki. Ainult kaubamärgi eksponeerimine ei ole keelatud, keelatud on viitamine hasartmängule (täringud, raha, kaardid), viitamine võiduvõimalusele. Asjaomane kontrollimine ning seadusest tulenevate karistuste rakendamine on Tarbijakaitseameti pädevuses.

Viiendaks: kui tõhus on olnud kaughasartmängudega seonduv kontroll, sh kontroll serverite üle? Vastus oli, et käesoleva eelnõu eesmärk on kaitsta nii tarbijat kui legaalselt turgu. Praegu on hinnanguliselt ca 3/4 kaughasartmängudest legaalsed ning maksulaekumine tagatud.

Kuna eelnõu puudutab suhteliselt laia ettevõtjate ringi ning reguleeritakse olulisi valdkondi, ka pole eelnõu rakendamisel erilist ajasurvet, siis pidas komisjon vajalikuks määrata pikema muudatusettepanekute esitamise tähtaja. Konsensusega otsustati saata valitsuse algatatud hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 88 muudetud kujul koos muudetud seletuskirjaga Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 9. novembril, teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtaja pikkuseks kaks kuud, s.o esitada need hiljemalt kella 18-ks 9. jaanuaril 2012. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Toomas Tõniste! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 88 muudatusepanekute esitamise tähtajaks 9. jaanuari 2012 kell 18. Eelnõu esimene lugemine on lõppenud.

9. Tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu (84 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu 84 esimene lugemine. Palun veel kord kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Valitsus soovib esitatud eelnõuga muuta tollikontrolli tõhusamaks, täpsustada vabatsiooni loomise reegleid ning lihtsustada konfiskeeritud kultuuriväärtuste üleandmist. Olulisemad muudatused seaduses on järgmised.

Kõigepealt luuakse õiguslik alus tolli automaatse tuvastussüsteemi kasutamiseks sisepiiri lähedastel maanteedel, näiteks Iklas ja Valgas, ja rahvusvaheliseks liikluseks avatud suurtes sadamates. Praegu kasutab Maksu- ja Tolliamet sõidukite tuvastuse seadmeid tollikontrolli tsoonis, kuid muudatus annab õiguse kasutada süsteemi ka sisemaal. Maksu- ja Tolliameti senine praktika näitab, et piiripunktides automaatse tuvastussüsteemi kasutamine on tõhus vahend salakaubaveo tõkestamiseks. Kogutavad andmed on isikustamata, süsteemis salvestatakse vaid piiriületuse aeg, koht, sõiduki registreerimisnumber ning sõiduki riiklik kuuluvus.

Teiseks reguleeritakse eelnõuga tolli läbi-valgustusseadmete kasutamist kauba, reisija, pagasi ja sõidukite kontrollimisel. Läbi-valgustamine on osa riskianalüüsist ning seda ei saa vastavalt rahvusvahelistele tavadele pidada kauba läbivaatuseks, kuna kaubapakendeid ja ka pagasit ei avata ning sõidukit läbi ei vaadata. Probleem kerkis esile Riigikohtuni jõudnud vaidluses, kus kohus tõlgendas tolliseadust selliselt, et lennujaamas ei ole tollil õigust reisija pagasit läbi-valgustusseadmest läbi lasta,

kui reisija juures ei ole. Selline ei ole seaduse mõte ega ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide praktika.

Lisaks täiendatakse vabatsiooni loomise regulatsiooni normiga, mille kohaselt võib vabatsiooni luua sadama, lennu- või raudteejaama või muu ühenduse tolliterritooriumi piiril asuva transpordisõlme vahetusse lähedusse. Norm välistab vabatsiooni loomise sisemaale, mis raskendaks tollikontrolli ja suurendaks halduskoormust. Samasugune säte sisaldus Eesti tolliseadustikus ka enne Eesti astumist Euroopa Liitu. Juba loodud vabatsioonidele – Muuga, Sillamäe, Paldiski ja Valga – säte ei laiene.

Neljandaks, kehtiva seaduse järgi konfiskeerib toll kunstiväärtuse ilma vastava loata impordi ja ekspordi korral. Eriti märkimisväärtuses kogustes on viimastel aastatel ebaseaduslikult üle piiri üritatud toimetada ikoone. Eelmise aasta novembri seisuga oli neid tollis konfiskeeritud ja hoiul 128, praegu on nende arv veelgi suurem. Seaduse kohaselt võib kultuuriväärtusi üle anda vaid muuseumidele. Kuna praktikas on muuseumidel tekkinud probleeme ikoonide vastuvõtmisega, laiendatakse eelnõuga konfiskeeritud kultuuriväärtuse saajate ringi ning edaspidi võib esemeid üle anda kultuuriministri määratud asutusele. Üks selliseid asutusi on Muinsuskaitseamet, kelle põhimäärusjärgse tegevuse hulka kuulub kultuuriväärtuslike leidudega seotud küsimuse lahendamise.

Seadus võiks jõustuda 2012. aasta 1. jaanuaril. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Eelnõu paragrahvis 1 on kirjas ka postisaadetiste läbi-valgustamine. Kas te, palun, võiksite mind valgustada selles mõttes, kas siin on mõeldud eraldi iga kirja läbi-valgustamist või valgustatakse läbi postikott? Ja mis eesmärgiga seda tehakse – et kirjast või postikotist midagi leida? Põhimõtteliselt on kirja läbi valgustades ju võimalik ka teksti tuvastada.

Jürgen Ligi

Sellisele küsimusele on mul keeruline vastata. Küllap hea tahtmise korral on igasuguseid sigadusi võimalik teha, aga siin on tegemist ikkagi sellise riski maandamisega, et postisaadetised lastakse röntgenist läbi ja kontrollitakse, ega neis teatud kaupa ei ole. Kindlasti ei tegele keegi kirja tekstiga. Ma arvan, et need seadmed ei võimaldagi teksti eristada. Aga igaks juhuks jääb mu vastus kõhklevaks, võib-olla te enne teist lugemist tuletate mulle seda küsimust meelde.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud minister! Kutsun nüüd ettekandeks kõnepuliti majanduskomisjoni liikme kolleeg Jaan Õunapuu. Palun!

Jaan Õunapuu

Austatud esimees! Lugupeetud minister! Kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu 25. oktoobril. Komisjonis rääkis muudatustest minister Ligi, samuti olid kohal ministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla ja nõunik Eve-Ly Kübard. Ma ei hakka üle kordama, millest härra minister juba rääkis, nimelt selgitama selle eelnõu muudatusi. Informeerin teid vaid küsimustest, mis komisjoni liikmetel tekkisid. Mõned, mis võib-olla ka teile võivad huvi pakkuda, loen siit puldist ette ja toon ära ka vastused.

Kõigepealt küsiti, millises raadiuses riigipiirist rakendatakse automaatset tuvastamissüsteemi. Vastus oli, et piirületuskohtade lähis-*ca* 50 m raadiuses mõlemale poole piiri. Tunti huvi kauba läbivalgustamise protseduuride vastu. Vastuseks selgitati, et autojuht väljub läbivalgustamise ajaks autost ja et ka rongivedureid ei valgustata läbi ajal, kui rongijuht seal viibib.

Väikese diskussiooni tekitas küsimus, kas esmane kontroll on läbivaatus või mitte. Eelnõu kohaselt see ei ole nii, kuid ühe Riigikohtu lahendi kohaselt see on nii. Arvan, et kui tekib vastuolu Riigikohtu lahendiga, siis muudatusettepanekute raames saame seda enne teist lugemist siin saalis veel arutada. Selle kohta ütlevad juristid oma lõpliku arvamuse lähemal ajal.

Üks põhimõtteline küsimus veel, mis komisjonis üles kerkis. Nimelt on süsteemi kasutatud alates 2009. aastast ja tekkis küsimus, kas see on siinamaani toimunud ilma seadusandliku aluseta. Vastuseks selgitati, et praegu kehtiva seaduse kohaselt on Maksu- ja Tolliametil õigus tollikontrolli tsoonis võtta kasutusele meetmeid kauba piiriületuse seaduslikkuse tagamiseks. Kehtivas tolliseaduses pole päris täpselt reguleeritud süsteemi kasutamine Eesti lõunapiiril ehk siis piiril Lätiga ja käesoleva eelnõu eesmärk on rakendada ühtne süsteem kogu administratiivses ulatuses ehk kõikides riigi piiripunktides.

Komisjoni otsus oli järgmine: saata valitsuse algatatud tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogu istungile esimeseks lugemiseks 9. novembril ehk täna – otsus oli konsensuslik –, teha täiskogule ettepanek eelnõu 84 esimene lugemine lõpetada – ka see otsus oli konsensuslik – ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva. Seega tuleb need esitada 23. novembril kella 12-ks. Ka see otsus oli konsensuslik. Aitüma!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaan Õunapuu! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrän eelnõu 84 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. novembri kell 12. Eelnõu 84 esimene lugemine on lõppenud ja meie päevakord ammen-datud. Suur tänu kõigile! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.23.

Istungi kestus 2 tundi ja 23 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 10. november 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, austatud kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu seitsmenda töönädala neljapäevast istungit. Head ametikaaslased, ma usun, et sügised põllutööd on kõigil tehtud, ja soovin teile igati asjakohast mardipäeva! Ja nüüd palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Meil on arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile ja selle üleandja pole sellepärast mina, et ma Saaremaaga seotud olen, vaid et ma olen meesterahvas. Naisterahvad ju Jürgen Ligile küsimusi esitada ei tohi ja nõrgemad meesterahvad samamoodi. Ma võtsin julguse kokku ja sõandan ta käest küsida.

Arupärimine puudutab Kuressaare linna kontsernikonto kasutamist. Kuressaare linn on andnud AS-ile Saaremaa Golf õiguse kasutada Kuressaare linna kontsernikontot, saades sealt krediidi kasutamise õiguse. Nagu me teame, on Saaremaa Golf aktsiaselts, millest Kuressaare linnale kuulub vaid 66,2%, ülejäänud on väikeaktsionärid. Sellega kaasnevalt on meil julgus küsida rahandusministrilt kaks küsimust. Kas selle näite puhul on tegemist seaduse eiramisega? Ning kuidas, milliste eeskirjadega on kohalike omavalitsuste jaoks reguleeritud kontsernikonto kasutamine? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, rohkem kõnesoove ei ole. Olen juhatusel vastu võtnud ühe arupärimise ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Läheme edasi teadete juurde. Austatud Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile ja samuti sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

Tänast päevakorda täpsustada vaja ei ole.

1. Rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 78 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Tõnu Juuli!

Tõnu Juul

Lugupeetud eesistuja! Austatud kolleegid! Käesoleva seaduseelnõu esimene lugemine lõpetati siin saalis 2011. aasta 12. oktoobril. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 24. oktoobri istungil. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 24. oktoober kell 10 ja selleks ajaks ühtegi ettepanekut ei esitatud, mistõttu tuleb eelnõu teisel lugemisel lähtuda esimese lugemise tekstist.

Meeldetuletuseks nii palju, et eelnõu põhi-eesmärk on ajakohastada riigikaitse terminid, nimetades sõjalise kaitse arengukava ümber riigikaitse arengukavaks. Teatavasti on sõjaline riigikaitse vaid üks olulisi riigikaitse

osi. Riigikaitse on oma olemuselt palju laiemat tähendusega, see ei käsitle ainult sõjaga ega ainult sõjalist tegevust.

Veel täpsustatakse eelnõus kaitsejõudude mõistet. Rahuaja riigikaitse seaduse § 11 kohaselt kuuluvad kaitsejõudude koosseisu kaitsevägi, Kaitseliit ja Siseministeeriumi valitsemisalas olevad sõjaväeliselt korraldatud üksused, millest viimati nimetatud üksuste tegevus on lõpetatud või ümber korraldatud ning neid ei ole kavas taas luua.

Riigikaitsekomisjon kiitis oma 24. oktoobri istungil konsensusega heaks eelnõu teise lugemise seletuskirja. Veel otsustas komisjon konsensusega teha Riigikogu juhatusele ettepanek lülitada käesolev seaduseelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 9. novembri istungi päevakorda ning juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, lülitada eelnõu kolmandaks lugemiseks Riigikogu 16. novembri istungi päevakorda. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoove ei ole. Eelnõu 78 muutmiseks ettepanekuid ei laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek oli teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja esimese päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, ma tänan teid! Meie istung on lõppenud, ma soovin teile edu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.06.

Istungi kestus 6 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 14. november 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu liikme Terje Trei ametivanne

Istungi rakendamine

2. Arupärimine füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte üleandmise kohta (nr 46)

3. Arupärimine kasutamata saastekvoodiühikute müügist laekunud raha kasutamise kohta (nr 55)

4. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kaheksanda töönädala esmaspäevast istungit.

1. Riigikogu liikme Terje Trei ametivanne

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Seoses Riigikogu liikme Kaja Kallase volituste peatamisega asub Riigikogu liikmeks Terje Trei. Ma palun teid, Terje Trei, Riigikogu kõnetooli ametivannet andma!

Terje Trei

Austatud Riigikogu! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu ja esitab ühe Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, Euroopa Liidu Nõukogu konventsiooni keskse tollivormistuse kohta seoses traditsiooniliste omavahendite EL-i eelarve kasutusse andmisel endale jäetavate siseriiklike sissenõudmiskulude määramisega ratifitseerimise seaduse eelnõu. Teiseks, Rahvusvahelise Valuutafondi liikmeks olekuga seotud õigusaktide muutmise seaduse eelnõu. Kolmandaks, Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu. Eelnimetatud kolme eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan rahanduskomisjoni nimel üle käibemaksuseaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu. Täpsemalt öeldes tehakse muudatus seaduse § 5 lõike 2 punktis 2, kus "128 eurot" asemel kirjutatakse "38 eurot". See eelnõu lähtub soovist säilitada käibemaksutagastuse ehk nn *tax-free* müügi ajutisel perioodil, mis kestab kaks aastat, 1. jaanuarist 2010 kuni 31. detsembrini 2011, ja on kohe lõppemas, kehtiv vähendatud käibemaksu tagastamise piirmäär. Ettepanekuga säilitada vähendatud piirmäär peale 31. detsembri möödumist on meie ja Rahandusministeeriumi poole pöördunud Eesti Kaupmeeste Liit, Eesti Hotellide ja Restoranide Liit ning Eesti Turismifirmade Liit. Nende ettepanekut toetas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kelle hinnangul on 2010. aasta jaanuarist kaheks aastaks 38,35 euronit vähendatud käibemaksu määr avaldanud väga selget positiivset mõju turismisektorile. Eelnõuga

tahame selle kaheks aastaks määratud ajutise meetme muuta alaliseks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel olen vastu võtnud neli eelnõu. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Arto Aasa majanduskomisjoni esimeheks ning Riigikogu liikme Urve Palo majanduskomisjoni aseesimeheks.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 7. novembril algatatud töölepingu seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon, ja Vabariigi Valitsuse s.a 7. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Riikliku VEB Fondi sertifikaatidega tagatud nõuete hüvitamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 10. novembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi ettepaneku suhtes, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kokkupuutest tulenevate ohtude eest, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi ettepaneku kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 24. november kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 10. novembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni esitatud rohelise raamatu suhtes, mis käsitleb vastastikuse usalduse tugevdamist Euroopa õigusruumi vastu: roheline raamat EL-i kriminaalõiguse kohaldamisest kinnipidamise valdkonnas, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning rohelise raamatu kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 24. november kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 10. novembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse hindamis- ja järelevalvemehhanism Schengeni *acquis*' kohaldamise kontrollimiseks, ning määruse, millega muudetakse

määrust (EÜ) nr 562/2006, et sätestada ühiseeskirjad sisepiiridel piirikontrolli ajutise taastehtamise kohta erandjuhtudel, eelnõude kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 24. november kell 16.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Head kolleegid! Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 92 Riigikogu liiget, puudub 9.

Lugupeetud kolleegid! Läheme päevakorra kinnitamise juurde. Selle nädala päevakord on teil laudadel. Ma panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

2. Arupärimine füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte üleandmise kohta (nr 46)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd esmaspäevase päevakorra punktidega. Algab arupärimistele vastamine. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Kalev Kotkase, Kalvi Kõva, Karel Rüütli, Jaak Alliku, Jaan Õunapuu, Andres Anvelt ja Rein Randveri 13. oktoobril s.a esitatud arupärimine füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte üleandmise kohta. Palun kõnepultil kolleeg Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud rahandusminister! Head kolleegid! Käesoleva aasta 1. jaanuaril jõustunud tulumaksuseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus võimaldab ühe uuendusena füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte hulka kuulunud vara üleandmist isikule, kes jätkab ettevõtte tegevust. Sama seaduse § 1 punktis 47 sätestatakse, et vara üleandmisel maksuvabastuse rakendamise korra kehtestab rahandusminister määrusega. Kahetsusväärset ei ole üheksa kuu jooksul peale seaduse jõustumist ja aasta jooksul peale seaduse vastuvõtmist Riigikogus nimetatud määrust veel kehtestatud. Põlluma-

jandussektoris on seda tulumaksuseaduse muudatust kaua oodatud, kuna see võimaldab põhimõtet "talusisalt pojjale" rakendada mõistlikel alustel ja nii soodustada põlvkondade vahetust põllumajanduses. Seoses selle probleemiga on meil rahandusministrile kolm küsimust. Kõigepealt tahame teada, miks ei ole rahandusminister nimetatud määrust kehtestanud. Teiseks küsime, millal see määrus kehtestatakse. Kolmandaks küsime natuke ettevaatavalt, kas minister peab võimalikuks, tulenevalt ettevõtete võrdse kohtlemise põhimõttest, seadustada ka füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte üleandmisega kaasnevate sõidukite, traktorite ja kinnisvara registritoimingute ning võimalikke kohustusi ja õigusi reguleerivate lepingute ümbervormistamise riigilõivuvabastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Kalev Kotkas! Palun lugupeetud rahandusministri Jürgen Ligi vastamiseks kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Esimene küsimus kõlas nii: "Miks ei ole rahandusminister kehtestanud aasta jooksul peale seaduse vastuvõtmist Riigikogus ja üheksa kuu jooksul peale seaduse jõustumist tulumaksuseaduses ettenähtud määrust?" Vastus on, et rahandusminister on seda teinud. Määrus "Residendist füüsilise isiku tulu deklareerimine" on allkirjastatud tänavu 14. juunil, Riigi Teatajas on see avaldatud 16. juunil. Määruse lisana on kehtestatud ka füüsilisest isikust ettevõtja deklaratsiooni vorm E. Lisa kehtestab füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte üleandmise korra.

Teine küsimus: "Millal minister kehtestab tulumaksuseaduse § 37 punktis 7 sätestatud vara üleandmisel maksuvabastuse rakendamise korra?" Õigel ajal. Rahandusministri määrus ja selle lisana kehtestatud füüsilisest isikust ettevõtja uus deklaratsioonivorm hakkavad kehtima uue maksuperioodi alguses, s.o 1. jaanuarist 2012. Maksuõigusaktide muudatused jõustuvad maksustamisperioodi alguses, et ära hoida segadust. Sageli pole muudatused maksustamisperioodi keskel võimalikud.

Kolmas küsimus: "Kas Te peate võimalikuks tulenevalt ettevõtete võrdse kohtlemise põhimõttest kehtestada ka füüsilisest isikust

ettevõtja ettevõtte üleandmisega kaasnevate sõidukite, traktorite ja kinnisvara registritoimingute ning võimalikke kohustusi ja õigusi reguleerivate lepingute ümbervormistamise riigilõivuvabastust?" Ei näe selleks suuremat põhjust. Füüsilisest isikust ettevõtja on konkreetne inimene, kelle nimel on registreeritud ettevõtluses kasutatav ja registrisse kantud vara: sõidukid, traktorid, kinnisvara. Ettevõtte üleandmise korral vara omanik muutub. Omandiõiguse muutumine tuleb ju samuti registreerida. Riigilõiv on ette nähtud registreerimistoimingutega kaasnevate kulude hüvitamiseks. Riigilõivuvabastusi antakse väga erandlikel juhtudel, näiteks sünni ja surma registreerimisel või elatise nõudmise hagi puhul. Sellistel juhtudel on avalik huvi toimingute tegemiseks olulisem toimingute tegemisega kaasnevatest kuludest, lähtutakse ka maksevõimelisuse põhimõttest. Riigilõivust vabastamine on mõeldav eelkõige toimingute puhul, mille tegemine on isiku jaoks vältimatu. Teatud toimingute riigilõivust vabastamine tähendab, et kulud maksavad kaudselt kinni ülejäänud maksumaksjad. Seetõttu ei ole riigilõivust vabastamine praegusel juhul põhjendatud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna vastuste eest, austet rahandusminister! Hea teada, et probleemne määrus on valmis. Teinekord oleks otstarbekas sellest teavitada ka kolleeg põllumajandusministrit, kes sellest midagi ei teadnud veel septembris, kui sellest viimati juttu oli. Kas te ei näe probleemi selles, et ettevõtete võrdse kohtlemise põhimõtet rikub asjaolu, et äriühingult äriühingule ettevõtet üle anda on odavam kui füüsilisest isikust ettevõtjalt füüsilisest isikust ettevõtjale?

Jürgen Ligi

Aitäh! Riigilõivu suuruse kohta te eelnevalt täpselt küsimust ei esitanud. Ma ei oska neid kahte asja võrrelda. Füüsilisest isikust ettevõtja on siiski füüsiline isik ja füüsilised isikud ikkagi kannavad seda koormust, samuti kannavad seda äriühingud. Mul ei ole peas, mis need täpsed lõivumäärad on. Mis puutub põlluma-

jandusministrisse, siis küllap ta saab sellest teada. Küllap said sellest täna teada ka arupärijad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud härra rahandusminister! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine kasutamata saastekvoodiühikute müügist laekunud raha kasutamise kohta (nr 55)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Kajar Lemberi, Sven Mikseri, Neeme Suure, Jaak Alliku, Karel Rüütli, Jaan Õunapuu ja Rein Randveri 25. oktoobril s.a esitatud arupärimine kasutamata saastekvoodiühikute müügist laekunud raha kasutamise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Hea juhataja! Hea Riigikogu! Meil on tõesti ministrile viis küsimust. Mul on hea meel, et sellele arupärimisele juba nii kiiresti siin saalis vastatakse. Meie viie küsimuse sisu ja mõte on lühidalt öeldes see, et nii avalikkus kui ka Riigikogu saaksid rohkem teada nn CO₂ raha jagamisest. Fookus on võib-olla sellel, mis põhjusel sai üks asutus, nimelt Riigimetsa Majandamise Keskus, hästi suure hulga seda raha. Mõni küsimus on ka selle kohta, kas kõikide nende investeeringute tegemine Riigi Kinnisvara AS-i kaudu oli kõige mõistlikum lahendus. Selle kohta meie viis küsimust käivadki. Nii et kuulame vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kajar Lember! Palun veel kord kõnepulti lugupeetud rahandusministri!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud arupärijad! Mul on hea meel vastata. Hea meel selles mõttes, et need küsimused ei ole sugugi halvatoonilised, nagu on olnud mõni samade autorite artikkel, mida ma olen näinud. Selle protsessi juures ei

ole tõesti midagi varjata ega midagi häbeneda. Aga võtame siis järjestikku.

Esimene küsimus: "Mis põhjendusega on AAU-de müügist saadud vahendite abil renoveeritavate hoonete nimekirjas väga palju RMK-le kuuluvaid hooneid?" Hinnang "väga palju" on subjektiivne, sest RMK objektide hulk on ainult 4,6% kõigist objektidest, neid on 22. Ma ei saa välistada, et siin on ka ametkondlik tasakaal mingit rolli mänginud, aga väga palju sõltus ikkagi sellest, kui kiiresti keegi jõudis neid projekte esitada. See on pigem kiitus keskkonnaministrile, kes seda kiiresti tegi. Kõik ei jõudnud nii kiiresti. Ja sellega oli väga kiire. See on selline raha, mis on meile antud hästi kiireks ja hästi sihtotstarbeliseks kulutamiseks ning see tekitab väga suure halduskoormuse. Oodata ei ole siin võimalik. Riik on sõlminud Jaapani korporatsioonidega kokku 13 AAU-de müügikokkulepet, millega hõlmati – pange tähele – 480 objekti. Hooneid on veel rohkem, sest samal aadressil võib asuda mitu hoonet. Neist 240 on riigi objektid (s.o täpselt pool), sh avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele kuuluvad objektid, ning kohalike omavalitsuste objekte on samuti 240. Riigi objektide puhul eelistasime läbirääkimistel sotsiaal- ja haridusobjekte, mis on kasusajatele justkui lähemal. Riigimetsa Majandamise Keskus on, nagu ma ütlesin, 22 rahastatud objekti valitseja. Kasutusotstarbe järgi jagunevad objektide investeeringud järgmiselt: haridus, sh lasteaiad, 49,9% (täpselt pool), kultuur 17,2%, riigiasutused, sh näiteks RMK ja Päästeamet, 14%, sotsiaalobjektid 8,5%, tervishoid 7,2% ja kehakultuur 3,2%. Riigi objektide investeeringud koos avalik-õiguslike ülikoolide investeeringutega moodustavad koguvahenditest 74,4%, KOV-ide objektid 25,6%. RMK objektid, mis välja valiti, konkureerisid ainult riigi objektidega. Otsuste tegemisel arvestati ehitustehnilist seisukorda ja renoveerimistöõde kuluefektiivsust CO₂ emissiooni vähendamisel. Ehitustehnilise seisukorra hindamisel võeti aluseks 2009. aastal Riigi Kinnisvara AS-i tehtud riigi kinnisvara inventuuri andmed. Jaapani korporatsioonidele pakutud objektid järjestati ehitustehnilisest seisukorrast lähtuvalt: mida halvem see seisukord on, seda kõrgem on positsioon järjestuses. Lähtuti ka ühe tonni CO₂ emissiooni vähendamiseks kuluvast investeeringust: mida väik-

sem on investeeringu maksumus vähendatava CO₂ emissiooni tonni kohta, seda kõrgem on positsioon.

Teine küsimus: "Rahastamisotsuse tegemisel oli üheks põhikriteeriumiks kasusaajate hulk ja investeeringu tulemusel vähenev CO₂ hulk. Kuidas RMK hoonetesse minev ressurss nendele kriteeriumidele vastab?" Riik müüs AAU-sid avaliku sektori hoonete renoveerimise meetme jaoks kahes etapis. Esmalt olid kõne all riigi objektid ja hiljem, peale ostjate nõustumist, ka omavalitsuste objektid. Ka valikuid tehti kahes grupis: esmalt riigi objektid ja hiljem omavalitsuste esitatud objektid. Kasusaajate arvu kasutati kriteeriumina just omavalitsuste objektide puhul, kuna seal on sageli ohus jätkusuutlikkus. Lisaks järgiti valiku tegemisel regionaalset printsiipi. Maksumuse järgi jagati 50% viie regiooni vahel võrdselt ning jaotuse aluseks on regiooni elanike arv. RMK objektid omavalitsuste objektidega ei konkureerinud. RMK objektid konkureerisid riigi objektidega ning kriteeriumiks oli ehitustehniline seisund ja investeeringu suurus, mis läheb CO₂ emissiooni ühe tonni võrra vähendamiseks.

Kolmas küsimus: "Miks on salastatud üks põhikriteeriumiks olev number ehk konkreetse hoone puhul saavutatav CO₂ kokkuhoid?" Jaapani korporatsiooniga sõlmitud lepingu finantsinformatsioon on Jaapani poole nõudel konfidentsiaalne. Sellest tulenevalt on konkreetse objekti puhul loodetav CO₂ kokkuhoid samuti konfidentsiaalne. Teades täpselt CO₂ emissiooni vähenemist, on võimalik ühe lepinguga hõlmatud objektide baasilt välja arvutada selle lepingu koguväärtus. See on see, mida kvoodiostja mingil juhul ei taha.

Neljäs küsimus: "Kas kõikide investeeringute tegemine RKAS-i kaudu on mõistlik?" Väga mõistlik, on minu vastus. RKAS, täpsustan, ei tee ehitustöid, vaid korraldab hankeid, projektijuhtimist ning ehitustööde järel CO₂ emissiooni vähenemise hindamist ja sellest raporteerimist. CO₂ vahendite kasutamine on ajaliselt rangelt piiratud. Teatavasti peavad need olema kasutatud 2012. aasta lõpuks. Abikõlblikkusel on ranged tingimused. RKAS-i roll on maandada võimalikult palju ehitusturu riske. RKAS on teinud väga head tööd, seni ei ole ühtegi CO₂ hanget vaidlustatud. 2011. aastal on RKAS-i hangete arv suurem kui eelne-

val kümnel aastal kokku. Kvoodimüügi teine etapp oli väga edukas ka selle tõttu, et Jaapani korporatsioonidele meeldis väga üks keskne investeeringute korraldaja. See oli ilmselt ainus võimalus õigeks ajaks selle raha rakendamisega hakkama saada.

Viies küsimus: "Kui suur oli RKAS-i tasu hangete läbiviimise ja teiste programmiga seotud tegevuste läbiviimise eest?" Jaapani korporatsioonidega sõlmitud lepingutes on konfidentsiaalsustingimus. Seetõttu ei ole võimalik konkreetset rahanumbrit avalikustada. Protsentuaalselt tasutakse RKAS-ile korraldamise, raporteerimiseks vajaliku informatsiooni hankimise, CO₂ emissiooni vähenemise monitooringu ja muude kaasnevate tegevuste kulude katteks kuni 3,5% vahenditest. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

4. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Nüüd, head kolleegid, võib peale haamrilööki registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Oma kõne lõpus teen ma Riigikogu juhatausele ühe ettepaneku, aga praegu esitan sellise küsimuse. Mida te arvate, kas Riigikogu liige peab kõike teadma, näiteks matemaikat? See on selgelt retooriline küsimus, eks ju? Me saame sellest aru. Isegi kui Riigikogu liige arvab, et 7 x 8 on umbes 65, siis on see puhtalt tema isiklik asi. Aga see muutub meie kõigi asjaks siis, kui ta suu lahti teeb ja välja ütleb, et 7 x 8 on umbes 65.

Mitte ainult matemaatika ei ole selline valdkond, mida võiks tunda, ka geograafia on selline ala. Mõnikord on elu niiviisi läinud, et igauks ei tunne seda valdkonda hästi. Aga kui ta seda teadmatust välja näitab, siis riivab see meie kõigi renomeed, see mõjutab meie kõigi autoriteeti. Mõni aeg tagasi esines Riigikogu aseesimees Narvas kõnega, mis on nüüd avaldatud Delfis, Postimehes, MK-Estonijas jm.

Ma räägin proua Randjärvest. Ta teatas selles kõnes, et Narva geograafilisel asukohal on strateegiline tähendus kogu Euroopa Liidu jaoks, sest Narva on Euroopa Liidu kõige idapoolsem linn. Kui te võtate kätte Euroopa kaardi ja vaatate seda, isegi mitte eriti tähelepanelikult, siis märkate, et tegelikult asuvad kõige idapoolsemad linnad hoopis teises kohas. On olemas selline saar nagu Küpros (ma igaks juhuks selgitan, et see on saar, et proua Randjärv asjast täpselt aru saaks) ja seal on mitu kuurortlinna, mis on selgelt idapoolsemad. Kui te vaatate kaardil põhja poole, siis märkate, et Küpros ei ole ainus riik, kus on Narvast ida pool asuvaid linnu. Näiteks Bulgarias, ilusas kohas Doonau ääres on Šabla kuurortlinn. See on väike linn, hea küll. Vaatame kõrgemale, Rumeenias asuv Constanta on umbes Tallinna-suurune linn ja asub Narvast ida pool.

Hea küll, inimene ei pruugi tunda Lõuna-Euroopat. Sellega on probleeme väga paljudel. Meie presidentki rääkis kaks ja pool aastat tagasi midagi Itaalia ja Hispaania vahelisest tunnelist. Kui arvestada seda, et Itaalia ja Hispaania vahel on veel umbes 500 kilomeetrit Lõuna-Prantsusmaad, siis oli see küll väga imelik jutt, aga see selleks. Vaatame siiasamasse lähedale. Meie naabruses asub Soome. Põhja-Euroopat mitte tunda on juba häbiväärne asi. Kes pole kuulnud sellistest linnadest nagu Lappeenranta, Imatra, Savonlinna, Kuusamo, Joensuu. Need on suured linnad, mõni neist on ülikoolilinn, seal on olemas lennujaamad, seal on kõik olemas ja kõik need linnad asuvad Narvast ida pool.

Minu jaoks oleks muidugi väga meeldiv, kui vastaks tõele, et Narva on kõige idapoolsem Euroopa Liidu linn. Aga Narvas teavad kõik, kes on kas või 8. klassis geograafiat õpinud, et see nii ei ole. Aseesimees võib mitte teada, et Narvas sai piirisild juba jaanuaris remonditud ja kõik on korras, aga kui rääkida praegu sellest, et pöörame pilgu remonti vaja-va silla poole, siis on millegagi üle pingutatud.

Aga mis puudutab geograafiat, siis tahan pöörduda Riigikogu juhatuse poole ettepanekuga. Kuna me siin endale keeleõpetajaid võtame, siis äkki oleks võimalik ka geograafiaõpetaja võtta? Siis ei juhtuks selliseid apse, mille üle naerab igauks, kes sedasama geograafiat kas või natukene tunneb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Head kolleegid! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.30.

Istungi kestus 30 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 15. november 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Ülevaade Euroopa Liidu poliitika teostamisest

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu, austatud peaminister ja lugupeetud ekstsellentsid! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kaheksanda töönädala teisipäevast istungit. Praegu on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnepulti kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poolt üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. See puudutab kodukulude kasvu. Eestit ootavad lähiajal ees ulatuslikud kodukuludega seotud hinnatõusud, mida veavad elektrituru avanemine 2013. aastal, Euroopa Liidu CO₂ kvootidega kauplemise süsteem ning kõvasti suurenev nõudlus puidu järele energiatootmises. Viimasele avaldab kõige suuremat mõju aina kasvav puidu põletamine põlevkivielektrijaamades, nii olemasolevates kui ka uutes rajatavates põlevkiviplokkides. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Eesti Energia ambitsioonid on mõistetavad, sest elektrituru seisukohalt on see näiliselt kõige odavam viis saavutada taastuvelektrilaseid eesmäärke. Sellest tulenevalt on meil ministrile mõned küsimused, mis puudutavad hakkepuidu massilist kasutamist ja seda, milliseks võib kujuneda selle kaudne ja otsene mõju nii kodutarbijatele kui ka eri tööstustele.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui arupärimine vastab Riigi-

kogu kodu- ja töökorra seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd järgmised teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikme Terje Trei Eesti Reformierakonna fraktsiooni liikmeks. Teiseks, Riigikogu juhatus on kinnitanud, esiteks, Riigikogu liikme Kalle Pallingu lahkumise keskkonnakomisjoni liikme kohalt ja asumise majanduskomisjoni liikmeks, teiseks, Riigikogu liikme Terje Trei keskkonnakomisjoni liikmeks, ja kolmandaks, Riigikogu liikme Tõnis Kõivu Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmeks.

Kolmapäeval, 16. novembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 rahvasaadikut, puudub 12.

1. Ülevaade Euroopa Liidu poliitika teostamisest

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde, kus esimene punkt on peaministri ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Ma tutvustan teile lühidalt, kuidas selle punkti arutamine toimub. Esiteks, peaministri ülevaade kuni 30 minutit, teiseks, Euroopa Liidu asjade komisjoni esindaja ettekanne kuni 30 minutit ning siis küsimused ülevaate esitajale ja ettekandjale. Riigikogu liige võib esitada mõlemale ühe suulise küsimuse ja lõpuks võivad toimuda läbirääkimised, kus sõna saavad üksnes fraktsioonide esindajad.

Läheme nüüd esimese päevakorrapunkti juurde. See on ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Ma palun ettekandeks kõnepulti peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Lugupeetav juhataja! Lugupeetav Riigikogu! Ekstsellentsid, daamid ja härrad!

Kevadel valitud uus Riigikogu ja valimiste järel ametisse astunud Vabariigi Valitsus on jõudnud ühe kõige olulisema riikliku poliitika aruteluni. Mul on hea meel anda teile ülevaade valitsuse Euroopa Liidu poliitikast. Seda poliitikat käsitlev dokument kavandab tegevust neljaks aastaks.

Igasugune planeerimine algab hinnangust olukorrale. Milline on Euroopa Liidu hetke seis? Milliseid uudiseid me praegu Brüsselist ja liikmesriikide pealinnadest kuuleme? Eelmise nädala neljapäeval ütles Euroopa Komisjoni asepresident Olli Rehn Brüsselis pressikonverentsil: "Ma ootan aega, kui ma saan teile tuua häid uudiseid." Tõepoolest, juba enam kui aasta on tundunud, et Euroopa on huku äärel. Üks kriisikohtumine ajab teist taga. Lõppu justkui ei paista. Mis on siis viga meie Euroopal, mis veel mõni aasta tagasi paistis vana hea maailmana?

Esmapilgul võib tunduda, et ei olegi nagu suurt viga miskit. Euroopa Liit on ostujõult endiselt maailma suurim ühtsete reeglite järgi toimiv majandusruum. Euroala avaliku sektori võlakooormus on endiselt väiksem kui Ameerika Ühendriikidel, rääkimata Jaapanist. Uus alusleping – Lissaboni leping – on värskelt jõustunud ja tugevdab eurolõimumist veelgi.

Kuid ainult optimistlik vaade oleks pealiskaudne. Parandamist ja paremaks tegemist on küllaga. Praegune võlakriis on paljastanud Euroopa Liidu ehk suurima nõrkuse. Erinevalt kandidaatriikide suunamisest on Euroopa Liidu kui terviku võime oma liikmesriike mõjutada pahatihti väike või väga aeglase toimega. Seetõttu ongi mõned liikmesriigid muutunud otsekui mingi mugavusklubi liikmeteks, kel on palju õigusi, kuid vähe kohustusi. Ja veel vähem on kontrolli nende kohustuste täitmise üle. Kuid kui nende tegematajätmised olid autonoomsed, siis tegematajätmiste tagajärjed on kollektiivsed. Ja tõtt-öelda on kollektiivne ka süü – me ise kutsusime kurja välja, vaadates liugulaskmistele pikka aega läbi sõrmede. Ka Euroopa Liit ise tegutses seega pikka aega mugavusklubina.

Seega siht on selge: me peame Euroopa Liidu sellest mugavustsoonist välja tooma. Selleks peame suurendama liikmesriikide – ka

Eesti – vastutustundlikkust, tõhustama reegleid ning tugevdama liidu ja euroala suutlikkust. See ongi lühidalt kokku võttes valitsuse Euroopa Liidu poliitika peamine siht järgmise nelja aasta jooksul.

Head kolleegid! Ei Euroopa Liit tervikuna, euroala ega ammugi mitte Eesti üksinda ei saa Kreeka eest Kreeka probleeme lahendada. Kreeka probleemide lahendus on Kreekas endas, see on Kreeka valitsuse ja Kreeka parlamendi kätes. See põhimõte kehtib muidugi kõikide liikmesriikide kohta, vajagu nad siis praegu abi või mitte.

Paljudele näib, et osa hädasolijate endi pingutused ei ole piisavad. Miks peaksime meie abistama neid, kes on pikalt võlgu elanud? Ma mõistan, et inimesed sellest aru ei saa ja kohati nõrduvad. Kuid viha ei ole hea nõuandja, Eesti ei peaks üritama kedagi karistada. Samuti ei aita pikaajalisele lahendusele kaasa kahjurõõm. Muutuste protsess võib mõne riigi puhul kesta aastakümneid. Üle pea kasvanud riigivõla probleemile ei ole kiireid lahendusi. Meie poliitilistes ega majanduslikes huvides ei ole tekitada Euroopa kaardile uusi halle tsoone.

Me kõik oleme näinud, et kui Kreekal läheb halvasti, muutuvad turud närviliseks ja teised riigid satuvad surve alla. Kui Itaalia läheb halvasti, ei saa sellest kellelgi Euroopas paremaks minna. Tsiteerides Saksamaa liidukantslerit Angela Merkelit: "Kui asjad ei lähe hästi Euroopas, ei lähe asjad hästi ka Saksamaal." Kui palju kindlamini kehtib see lause veel Eesti kohta! Sestap jääb üle nagu mu kolleegki tõdeda, et kriisi lahendamise võtmeks on jõud ja ühtsus. Ei ole meie huvides hoida ennast kõrvale, kui maja maja järel tuld võtab. Teiselt poolt, kui Irimaal hakkab paremini minema, ei hinga kergemalt mitte üksnes Portugal, vaid kogu euroala.

Ma loodan, et me kõik mõtleme sellele. Ehk aitab see suunata meie debatti rohkem riigimehelikkuse lainele, kui valitsus toob Riigikogu ette seaduseelnõu Euroopa Liidu toimimise lepingu muutmise ratifitseerimise kohta ning eelnõu, mis käsitleb Euroopa stabiilsusmehhanismi loomist.

Lugupeetav Riigikogu! Euroopa ühine jõuline tegevus peab tagama, et meie ühised institutsioonid ja reeglid ei lase eilsetel vigadel homsesse üle kanduda. Mitmed olulised sam-

mud selles suunas on juba astunud: uued liikmesriikide eelarvete kujundamise ja monitoorimise raamid, seni praktiliselt puudunud ja nüüd tekkiv varajase hoiatuse mehhanism, automaatsem ja kui soovite, karmim sekkumise ja trahvisüsteem. Kuid need on alles esimesed sammud euroala otsustavaks tugevdamiseks.

Võlakriisi algpõhjus on olnud mõne riigi pikaajaline jätkusuutmatu eelarvepoliitika. Üle jõu elamine, ülemäärane laenamine. Eelarvetega seotud poliitikavalikud on praegu selgelt liikmesriikide pärusmaa. Liidul ei ole pädevust sekkuda tervishoiu- ega sotsiaalsüsteemi puudutavatesse otsustesse. Niisugune rollijaotus on üldjoontes mõistlik ka edaspidi. Seda niikauga, kuni liikmesriik hoiab oma kodu korras. Tulevikus ei saa euroala aga jääda kõrvaltvaatajaks, kui mõne üksiku liikmesriigi vastutus-tundetu kulutamine ohustab kõikide stabiilsust. Kui vaja, tuleb sellise ohu vältimiseks ja sekkumise võimaldamiseks muuta ka aluslepinguid. Muutmise vajadustest ja võimalustest annab Euroopa Ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy esialgse ülevaate juba ülemkogu detsembriistungil.

Lepinguid ei tohi muuta kerge käega, kuid see ei saa olla tabu. Vajaduse korral peab seda tegema. On selge, et meie eelistus koostöö süvendamisel ja lepingute muutmisel on liikuda edasi kogu Euroopa Liidu raamistikus, koos kõikide liikmesriikidega, sest on asju, mis lihtsalt töötavad 27-kesi kõige paremini – näiteks siseturg. Samas ei tohiks ühe riigi suutmatust või tahtmatust muutustega kaasa minna takistada teiste edasiliikumist. Tugevamalt lõimunud tuumik, mis oleks avatud hilisematele liitujatele, ei tähenda Euroopale mitte ohtu, vaid suurendab selle tugevust. Seda erinevalt vaid kitsastest omahuvidest lähtuvast "mille tahan, selle võtan, mille tahan, selle jätan" lõimumisloogikast. Siinkohal rõhutan aluslepingus toodud põhimõtet: euro on kogu Euroopa Liidu ühisraha. Euro on liim, mis hoiab majandust ja siseturgu koos ning seega ka Euroopat koos. Kõik riigid, kaks erandit välja arvatud, on kohustatud sellega liituma.

Lugupeetav Riigikogu! Majandus- ja rahandusliitu tugevdades peame silmas pidama ka siseturgu. Ei saa ainult tulekahju kustutamise-ga tegelda. 500 miljonit tarbijat ühendav ühtne turg suudaks vabamalt tegutsedes tekitada suuremat majanduskasvu, luua rohkem töökohti

ning suurendada seeläbi ka riikide eelarvetulu. Peame arendama nii siseturu toimimispõhimõtteid kui ka turgu ennast. Saatsin enne Euroopa Ülemkogu oktoobriistungit kolleegidele kirja, kus visandasin siseturu tugevdamise võimalusi. Asjakohased sammud võiksid näiteks hõlmata siseturu reguleerimiseks senisest enam otsekohaldatavate õigusaktide kasutamist. See samm vähendaks Euroopa õiguslikku killustatust – olukorda, kus liikmesriigid võtavad turuvabadust tagavad õigusaktid üle erinevas mahus, erineval viisil ja ajal, kui üldse. See on endiselt peamine takistus ühtse turu tõrgeteta toimimisel. Samuti tuleks suurendada Euroopa Komisjoni rolli nelja vabaduse – inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumise järelevalvel ja rakendamisel ning nelja vabaduse arvestamist seadusloomes nii üle-euroopalisel kui ka riiklikul ja regionaalset tasandil.

Teiseks on vaja siseturgu süvendada, suurendada piiriüleste teenuste osutamise vabadust, sh eriti valdkondades, mille avamine vabale konkurentsile võiks tuua uut kasvu, näiteks tervishoiuteenused. Aga loomulikult on meie erilises fookuses digitaalse ühtse turu loomine – kuidas saaks see Eesti puhul teisiti olla! Olen rõõmus, et see meie algatatud mõte on jõudnud rakendamise faasi. Ma loodan, et juba käesoleva Riigikogu koosseisu ametiaja lõpuks jõustub uus e-allkirja direktiiv, mis muudab ülepiirilise digitaalse isikutuvastamise reaalsuseks. Euroopa Komisjoni lubadused annavad selleks igatahes alust. See avab ettevõtetele ja tarbijatele senisest mitu korda suurema hange- ja e-teenuste turu.

Loomulikult tuleb kaotada siseturu õiguslik killustatus võtmevaldkondades – ühtlustada patendi- ja autoriõigus ning lepinguõigus, vajaduse korral kas või tihendatud koostöö vormis. Tuleb piirata ja vähendada liikmesriikide tööturgude struktuurset jäikust jne, jne.

Kindlasti on valitsuse tähelepanu keskmes ka Eesti füüsiline lõimimine siseturguga – infovoogu ja energiavoolu kindlustav taristu, maismaa-, mere- ja õhuühendused Euroopaga. Rail Baltic ei ole enam ulmeprojekt, vaid üsna varsti tõelisuseks saav kiire rongiühendus. Valitsus on juba astunud esimesi samme selle elluviimiseks. Koos Läti ja Leedu kolleegidega otsustasime möödunud neljapäeval Tallinnas, et loome riikidevahelise ühisfirma ning alus-

tame trassi ruumilist planeerimist. Me soovime, et ehitust rahastataks juba järgmisest Euroopa Liidu eelarveraamistikust, mis hõlmab aastaid 2014–2020.

Järgmisel eelarveperioodil jääb Eesti kindlasti suureks kasusaajaks. See tagab konkurentsivõime suurendamiseks vajalike investeeringute tegemise ka edaspidi. Valitsus taotleb eelarveläbirääkimistel ühtekuuluvuspoliitika vahendite diskrimineeriva kululae kaotamist ning seisab võrdsemate põllumajanduse otsetoetuste eest. Kuid lisaks mahule keskendub valitsus ka kvaliteedile. Euroopa Liidu maksu- maksjatelt saadav toetus ei tohi olla mitte "odav raha", vaid peab olema "tark raha". Valitsus teab muidugi, et iseenesest juhtuvad maailmas väga vähesed asjad. Praegusel valitsusel ei ole illusiooni, et kõik see äsja kirjeldatu iseenesest juhtuma hakkab. Teiega, lugupeetavad Riigikogu liikmed, ja samuti laiema avalikkusega konsulteerides on sündimas uus Eesti Euroopa Liidu poliitika raamistik aastateks 2011–2015. Mul on hea meel, et selle dokumendi eelnõu sai nii palju tähelepanu ning et selle parandamiseks esitati nii palju ettepanekuid. Ja väga hea meel on mul selle üle, et 181 ettepanekust sai valitsus arvestada tervelt 132-ga. Dokumendi täiendamine nende alusel muudab poliitika laiapõhjalisemaks, annab valitsusele tema tegevuses rohkem kindlust, seljatagust. See poliitikadokument sisaldab rohkem kui sadat algatust, direktiiveelnõu või projekti, mida Eesti soovib Euroopa Liidus mõjutada ja suunata. Ning kuigi me lähtume oma mõtlemises Eesti huvidest, oleme me veendunud, et nende valdkondade edendamine on kasulik ka Euroopale tervikuna. Me ei kaitse kitsaid erihuve, pigem proovime anda tõuke nende valdkondade arendamiseks, mis toovad kaasa suurema majanduskasvu ja loovad rohkem töökohti terves Euroopas või parandavad kogu Euroopa julgeolekut.

Lugupeetav Riigikogu! Pöördun tagasi ettekande alguse juurde. Me ei tea, millal võlakriis lõpeb. See ei saa juhtuda üleöö. Samuti ei tea me, kui suures mahus peab euroala veel võtma vastu abinõusid hätta sattunud riikide abistamiseks. Kuid ma võin teile julgelt kinnitada, et kui tegutseme targalt, on euroala ja Euroopa Liit tugevamad ning tegutsevad pärast kriisi lõppu vähem mugavusklubina ja märksa rohkem tegudeklubina.

Selles on oma osa anda ka Eestil ja selleks ongi mõeldud meie uus Euroopa Liidu poliitika. See on poliitika, mis tihendab Eesti lõimumist tugeva euroliidu ja tugeva euroalaga. See on poliitika, mis parandab Euroopa konkurentsivõimet. See on poliitika, mis teeb Euroopa maailmas suuremaks ja Euroopaga koos ka Eesti. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister, ettekande eest! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Praegune aeg Euroopas on tõesti keeruline ja sellises olukorras sihte seada eeldab vägagi suurt vastutustunnet. Samas on see ka mõnevõrra ohtlik. Ei tea kunagi, kuidas asjad laiemas plaanis tegelikult arenema hakkavad. Oma kõnes te ütlesite väga selgelt välja, et Eesti peaks eelistama n-ö tuumik-Euroopa arengustsenaariumi *versus* Euroopa *à la carte* lõimumise või koostöö stsenaariumile. Ilmselt see lähtub eeldusest, et Eesti kuulub sellesse tuumikalasse, juhtriikide hulka. Mis võiksid teie arvates olla kolm Eesti tugevat külge, mis meid tuumikriikide hulka asetavad, ja teisalt kolm nõrka külge, mis meid sealt eemale võiks viia?

Andrus Ansip

Ma nimetaksin ainult ühe tugeva külje – see on meie rahva tahe. Aga palun minust mitte valesti aru saada! Ma ei räägi kahekiiruselisest Euroopast. Meie kõigi esimene eelistus peaks olema liikuda edasi 27-kesi koos ja selle edasiliikumise kiirus peaks olema märksa suurem, kui see seni olnud on. Kuid me ei saa mõnes küsimuses lõpmatuseni oodata nende järele, kes edasi liikuda ei taha või kelle edasiliikumine on vaevaline. Seega, uues Euroopa Liidu poliitikas me ei välista senisest tihedama koostöö tegemist nendega, kes tahavad kiiremini edasi liikuda.

Kui vaadata tagasi Eesti Euroopa Liidu poliitika kujunemisele, siis esimeses etapis oli meil teatud kaitseasend – murrame läbi! Me läksime Euroopa Liitu ennast tõestama. Meil oli hirm, et järsku Euroopa Liit teeb meile liiga. Ja see hirm oli igati põhjendatud, sest ühest liidust olime alles vabanenud ja paljud liitsad

inimesed küsisid, miks meil nüüd seda teist liitu vaja on.

Me saime Euroopa Liidus kiiresti omaks ja nii kujunes meie Euroopa Liidu poliitika põhiolemuseks viljaka koostöö tegemine oma partneritega. Aga me pidasime ülimalt oluliseks seda, et me liigume koos, kõik 27 üheskoos. Nüüd me näeme, et on põhjust aeg-ajalt liikuda kiiremini, kui need kõige aeglasemad sooviksid edasi liikuda, ja see on meie Euroopa Liidu poliitikas mitte küll suunamuutus, aga teatud korrektsioon küll. Me oleme senisest enam valmis tegema koostööd nendega, kes soovivad kiiremini edasi liikuda. Otse loomulikult, kui peaks olema mahajääjaid, siis Eesti mitte mingil juhul ei tohi nende mahajääjate hulka jääda. Me peame olema nende hulgas, kes liiguvad kiirelt edasi.

Plusse, miks me sinna kiiremalt edasiliikujate hulka kuulume, on meil küllalt palju ja enamik neid plusse puudutab rahandust. Meie riigi rahanduspoliitika on olnud vastutustundlik. Teame ju, et kogu kriisi jooksul pole vaid kahe Euroopa Liidu riigi suhtes algatatud ülemäärase eelarvedefitsiidi menetlust – need kaks riiki on Rootsi ja Eesti. Praeguseks võime öelda, et riigi rahandusasjad on hästi korras ka Luksemburgis, Soomes ja Taanis, kuid paraku tuleb endiselt nentida, et valdav enamik Euroopa Liidu riike ja eurotsooni riike ei suuda kinni pidada stabiilsuse ja kasvu paktiga kokkulepitud reeglitest. Meie suudame. Me peame seda oluliseks ja ma arvan, et iga Eestimaa inimene tunnetab praegu, kui tähtis on see Eestile olnud, et meie oleme suutnud oma riigi rahanduse korras hoida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh! Austatud peaminister! Täna teid põhjaliku ettekande eest ja ühtlasi avaldan ka tunnustust selle aktsendi eest, mis te olete asetanud Euroopa siseturu arendamisele! Majandus- ja finantskriisi alguses tehtud ettekannete raames oleme ju rääkinud sellest, kui ohtlik on Euroopale proteksionismibarjäärade ehitamine ja proteksionismi langemine. Teie kiri kolleegidele, kus te juhite tähelepanu siseturu tugevdamise võimalustele, on kindlasti väga oluline ja õige ettevõtmine. Mind huvitab, kui viljaka

le pinnale on see langenud. Millist vastukaja on see tekitanud? Kas meil on selles ka häid liitlasi?

Andrus Ansip

Kindlasti on häid liitlasi ja pinnas on olnud väga viljakas Euroopa Komisjonis. Aga paraku, kui kõige suurem probleem on krediidikriis mõnes riigis, siis eelkõige tegeldakse sellega. Euroopa Liit tervikuna ei ole ju kriisis, kuid paraku me kogu aeg Brüsselis lahendame ainult kriisiga seotud probleeme ja pikapeale hakkab see väsitama ka nende riikide elanikke, kus krediidikriisist ei teata suurt midagi. Kui pidevalt tuua Brüsselist ainult halbu või väga halbu või pisut lootust andvaid kriisi reguleerimisega seotud uudiseid, siis võivad ka kõige Euroopa Liidu meelsemate riikide elanikud väsida sellest suurest koostööst.

Eesti puhul me ei tohiks mitte kunagi ära unustada seda, et me ühinesime Euroopa Liiduga eelkõige julgeolekupoliitilistel kaalutlustel. Kõik Eesti inimesed teavad, et Euroopa Liit ei ole NATO, ei ole kaitseorganisatsioon, kuid meie inimesed teavad samal ajal seda, et kui kunagi alustati Euroopa Liidu projekti, siis oli see eelkõige sõja ärahoidmise projekt. Ja meie inimesed mäletavad väga selgelt seda, missugused olid viimase sõja tagajärjed. Seetõttu Euroopa Liit kui rahu tagamise projekt on Eesti jaoks endiselt ülimalt oluline.

Kuid Euroopa Liit on Eesti jaoks ülimalt oluline ka majanduslikus mõttes. 70% Eesti ekspordist läheb teistesse Euroopa Liidu riikidesse. Ja me teame seda, et Eestis ekspordi maht võrrelduna sisemajanduse kogutoodangu mahuga moodustab 70–80%. Seega Eesti majandus on tüüpiline eksportiva riigi majandus ja me oleme ülimalt huvitatud sellest, et see suur ühine 500 miljoni tarbijaga turg toimiks tõrgeteta. Seetõttu, kui me algatame mingeid muutusi Euroopa Liidus selleks, et muuta turg veelgi avatumaks, barjäärivabamaks, siis me tegutseme Euroopa Liidu kui terviku huvides, aga loomulikult on see väga selgelt ka kitsalt Eesti huvides.

Ma usun, et minu kolleegid Euroopa Ülemkogus on samamoodi valmis arendama Euroopa Liitu edasi, muutma Euroopa Liitu tugevamaks. Paraku me peame tunnistama, et mõneks ajaks jäävad ajakirjanduse tähelepanu keskpunkti kriisihaldusmeetmed, kuid otsus-

tajad ülemkogus loomulikult mõistavad seda, et kriisi lahendus konkreetsetes liikmesriikides on nende riikide endi parlamentide ja valitsuste kätes. Need lahendused ei saa tulla kusagilt Brüsselist, ülemkogult või mujalt, näiteks G20 kohtumistelt. Meie saame lahendust pakkuda Euroopa Liidu ühtse turu tugevdamise kaudu, samuti me saame ajutist finantsleevendust laenude abil pakkuda, kuid kriisi kui enda lahendus konkreetsetes liikmesriigis on selle riigi parlamendi ja valitsuse ja rahva kätes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Me kõik näeme, kuidas on praegu üle jõu elamine ning sotsialism ja populism riigijuhtimises läbi kukkunud Lõuna-Euroopas. Aga Euroopas on veel üks suur probleem, mis on väga hästi teada ka Eestis. See on rahvastiku vananemine ja tööealise elanikkonna vähenemine. Minu küsimus ongi: kas Euroopa liidrite seas on olnud jutuks, et ka selles valdkonnas peaks Euroopa Liit tegutsema ühtsemalt ja kasutama parimaid praktikaid? Meil Eestiski on vanemahüvitise näitel üks väga hea meede kõigile eeskujuks pakkuda. Kas Eesti ei võiks tõsisemalt üritada seda teemat Euroopa Liidu ühisesse agendasse tõsta? Muidu paratamatult meie võime konkureerida Ameerika Ühendriikide ja Aasiaga järjest nõrgeneb ning me ei suuda oma head mudelit Euroopas ülal pidada.

Andrus Ansip

Elanikkonna vananemine iseenesest on ju rõõm! Kui inimesed elavad kauem, siis selle üle ei maksa kurvastada. Aga samas ma mõenan, et jah muidugi, sotsiaalkindlustussüsteemide seisukohast see valmistab probleeme. Teemad, mida sa nimetasid, on Euroopa Liidu agendas – nii sündimuse suurendamine kui ka pensionisüsteemide jätkusuutlikkuse kindlustamine. Mõneti, võin öelda, on see teema olnud mõne riigijuhi poolt ka suhteliselt populistlikult ja primitiivselt käsitletud. Mõned on pakunud välja kehtestada Euroopa Liidus ühtne pensioniiga. Eesti on sellele kindlasti vastu, sest me teame, et mitmes riigis, kus oodatav eluiga on pikem kui Eestis, on pensionile jäämise iga madalam kui Eestis ja me ei saa päris

veendunud olla, et Euroopa Liit keskmisena käitub sama vastutustundlikult, nagu on käitunud Eesti. Me küll ei ole nõus näiteks pensioniiga Eestis alandama hakkama pelgalt seetõttu, et võidakse niisugune konsensuslik kokkulepe sõlmida. Ilmselt niisugust asja ei hakka mitte kunagi juhtuma, et kusagilt Brüsselist otsustatakse, missugune saab pensioniiga olema, see jääb ikkagi liikmesriikide enda otsustuspädevusse.

Aga tänu majandus- ja eelarvepoliitika konsolideerimisele ning enamale koordineerimisele jõuavad kõik liikmesriigid kindlasti ka selle äratundmiseni, et nende pensionisüsteemid peavad olema jätkusuutlikud. Laenuraha arvel ei ole võimalik kaua elada. Laenud tuleb ükskord tagasi maksta. Ükskord avastatakse, et laenuintressid on muutunud kordades suuremaks, kui laenu võttes eeldati. Milleni niisuguse üle jõu elamisega jõutakse, seda võime mitmes Euroopa Liidu riigis praegu näha. Nii et pensionisüsteemid peavad olema vastutustundlikud ja loomulikult kõik liikmesriigid peaksid hoolitsema ka selle eest, et noored pered endale lapsi saada tahaksid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Tänapäev Postimees annab ühe väikese spikri, millele valitsus peaks keskenduma. Tuuakse välja, et peaks hakkama ehitama silda üle selle kuristikku, üle selle vahe, mis on tekkinud teie loodud Euroopat ilustava pildi ja tegelikkuse vahel. Eurotulles pidid meil tekkima pudrumäed ja piimajõed, aga kahjuks oleme oma hinnatõusude ja inflatsiooniga lausa Euroopa meistriks saanud. Ma küsingi: miks on teie retoorika reaalsusest nii erinev olnud? Võib-olla plaanite tulevikus oma kõnedes väikest PR muutust?

Andrus Ansip

Reaalsus – see reaalsus, mis on seotud euroga – on Eesti jaoks ülimalt meeldiv olnud. Reaalsuseks võib pidada ka eilseid uudiseid tööturu arengu kohta. Mida me siis eile kuulsime? Kuulsime, et viimase kümnendi jooksul on tööhõive Eestis kasvanud kõige kiiremini – kolmandas kvartalis oli dekaadi kõige kiirem tööhõive suurenemine. On see kuidagi kurb?

Minu jaoks on see väga rõõmustav uudis. Kuulsime eile ka seda, et tööpuudus on Eestis kolmandas kvartalis jälle väga kiiresti vähenenud. Üleeile me kuulsime, et Eesti majanduskasv kolmandas kvartalis oli 7,9%. Meenutusks: teises kvartalis 8,4%, esimeses kvartalis 9,5%. Tegemist on Euroopa Liidu kõige kiiremini kasvava majandusega.

Siinkohal oleks paras küsida: miks see küll nii juhtunud on? Ma muidugi lihtsustan vastust, aga ma vastan: tänu sellele, et Eesti liitus eurotsooniga, on see nii juhtunud. Kaks aastat tagasi ei usaldanud võimalikud investorid Eesti majandust sedavõrd, et nad oleksid tahtnud siia investeerida. Nad kartsid Eesti krooni devalveerimist ja neile võimalikele investortele võis rääkida tund või poolteist, kuidas seda ei saa mitte kuidagi juhtuda, sest Eesti krooni kurss on seaduse alusel seotud euroga, ja pärast poolteisetunnist investortele augu pähe rääkimist kõlas ikkagi küsimus, millal te devalveerite.

See oli alles kaks aastat tagasi. Ja selline võimalike investorite küsimusepüstitus on täiesti mõisteta. 60% Eestisse tehtud otsestest välisinvesteeringutest on tulnud meie naaberriikidest Rootsist ja Soomest ning investorid Soomes ja Rootsis mäletavad suurepäraselt, kuidas viimase kriisi ajal, 1990. aastate alguses Soome mark ja Rootsi kroon devalveeriti. Kaks aastat tagasi tootmismahud nii Soomes kui ka Rootsis ja väga paljudes teistes riikides kahanesid märkimisväärselt ning ettevõtjad Soomes ja Rootsis pidid oma kulusid kärpima. Väga lihtne oluks kulusid kärpida, tuues tootmise üle Eestisse, kuid neid segas hirm krooni devalveerimise pärast.

Nüüd, kui Eesti on liitunud eurotsooniga, on hirm kadunud. Juba siis, kui langetati otsus, et Eesti liitub 1. jaanuaril 2011 eurotsooniga, hakkasid investorid massiliselt Eestisse investeerima. Kahe viimase aasta jooksul on Eestisse kolinud 1000 Soome ettevõtet. Ja need otsesed välisinvesteeringud loovad Eestis töökohti. Need otsesed välisinvesteeringud toodavad ka uusi eksporditooteid. Meie ekspordimahud kasvavad märkimisväärselt. Euro on kahtlemata soodustanud kaubavahetust teiste Euroopa Liidu riikidega. 70% Eesti ekspordist läheb teistesse Euroopa Liidu maadesse. Tänu eurole võime jälle öelda, et ei ole enam kursiriske, ja kursiriskide puudumine on märksa

suurendanud Eesti ekspordi teistesse Euroopa Liidu riikidesse.

Eurost on olnud palju kasu ka meie lihtsatel inimestel, eriti nendel inimestel, kes võtsid oma laenu eurodes. Teatavasti 90% krooniajal võetud laenudest oli võetud eurodes. Kui räägiti krooni kursi devalveerimisest, siis need inimesed, kes olid oma laenu võtnud eurodes, muutusid närviliseks. Mis see devalveerimine tähendab? Kui devalveeritakse nii palju, nagu devalveeriti näiteks Islandil – 50% –, siis võib see tähendada seda, et loodetud 30 aasta jooksul tuleb laenu tagasi maksta 45 aasta jooksul. Või tähendab see seda, et praeguse 50% sissetulekute asemel, mis kulub pangale laenu ja intresside tasumiseks, peaks kuluma 75%. Väga paljudel juhtudel poleks see võimalik, sest elada tuleb ka ju millestki. Nii et kõigi nende hinges, kes oma laenu võtsid eurodes, on nüüd rahu. Nad teavad, et peavad võlga tagasi maksma täpselt samamoodi eurodes ja mingisugused kursimuutused neid kuidagimoodi ei ähvarda.

Seega, teades praegu ka seda, mida me siis ei teadnud, Kreeka kriisi näiteks, olen ma endiselt täiesti veendunud, et Eesti liitumine eurotsooniga oli õige ja Eestile kasulik. Ma mõistan ka riike, kes praegu deklareerivad, et nende siht on liituda eurotsooniga nii pea kui võimalik. Viimati kuulsime näiteks möödunud neljapäeval Läti peaministri avaldust selle kohta, et Läti kavatses täita kõik Maastrichti kriteeriumid, et liituda eurotsooniga 1. jaanuaril 2014. Ja selliseid riike on veel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marko Mihkelson!

Marko Mihkelson

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea peaminister! Olen nõus teie üldise hoiakuga, et Eesti kindlasti ei tohiks kuuluda nende riikide hulka, kes räägivad olukorrast paaniliselt ja mustades toonides. On väidetud, et eelolev kümnend on juba kaotatud kümnend ja meil tuleb tegelda väga raskete probleemidega. Ma arvan, et me peaksime lähtuma hoopis teisest vaatevinklist ja rõhutama, et tegemist on uute, väga heade ja Euroopale tähtsate võimaluste kümnendiga. Ja ma arvan ka seda, et Eestil kui euroala liikmesriigil on siin väga oluline panus anda. Samas ma ei ole päris nõus väitega, et Euroopa

Liidus tervikuna ei ole kriisi. Ka Angela Merkel ju eile ütles, et olukord on keerulisimaid Teisest maailmasõjast saadik. Millised on teie arvates praegu kõige olulisemad tegevused, pidades silmas ka seda, et Euroopa Liit hakkab ette valmistama uut eelarveperioodi?

Andrus Ansip

Kõige olulisemad tegevused on seotud eelkõige eelarvedistsipliiniga. Me oleme kokku leppinud stabiilsuse ja kasvu pakti kriteeriumides ja paraku ei ole neid riike, kes nendest kokkulepetest kinni peavad, ülearu palju. Suures osas on ka juba astunud sammud selleks, et tulevikus nii eurotsooni kui ka Euroopa Liidu kui terviku soov kokkulepitud reeglitest kinni pidada oleks tugevam. Me kavatsime hakata tulevikus eelarvepoliitikaid koordineerima. Eesmärk on see, et valitsussektori defitsiit ei oleks kunagi suurem kui 3% ja et valitsussektori võlakoormus ei ületaks 60% sisemajanduse kogutoodangust. Eesti, nagu me teame, on kaugel nendest piiridest, mida praegu väga paljud Euroopa Liidu riigid ületavad.

Meil ei maksa neid kokkuleppeid karta. Meil ei maksa karta neid sanktsioone, mida me ühiselt hakkame rakendama Euroopa Liidus nende suhtes, kes reeglitest kinni ei pea. Olgu öeldud, et möödunud aastal oli Eestis valitsussektori ülejääk 0,2% ja ka tänavu tuleb valitsussektori ülejääk. Meil on ainult üks kord juhtunud, et Eestis oli valitsussektori defitsiit suurem kui 3%. See juhtus Vene ja Aasia kriisi ajal: 1999. aastal oli Eestis valitsussektori defitsiit 3,5% sisemajanduse kogutoodangust. Kõigil ülejäänud aastatel on see defitsiit olnud märgatavalt väiksem kui 3% ja, rõõm öelda, vähemalt pooltel aastatel on meil eelarve olnud ülejäägis. Eriti suures ülejäägis oli eelarve aastatel 2002–2007, mil me kogusime oma riigile märkimisväärsed reservid. Meil on endiselt reservides 12% sisemajanduse kogutoodangust ja meie võlakoormus selle aasta lõpuks saab olema 5,8% sisemajanduse kogutoodangust.

Nii et kui me räägime kõikvõimalikest sanktsioonidest, siis me räägime sellest Eesti kontekstis ülimalt hüpoteetiliselt. Meile ei ole sanktsioone ega sanktsioonihirmu vaja, me suudame talupojamõistusest lähtudes oma riigi rahanduse ka ilma igasuguste sanktsioonide ja sanktsioonihirmudeta korras hoida. Kuid paraku, olgu veel kord öeldud, selliseid riike, kes

on oma rahanduse korras hoidnud, Euroopa Liidus liiga palju ei ole – ühe käe sõrmede jagu. Nii et esiteks, riikide rahandus korda!

Teiseks, ühisturu süvendamine. Nii ühisturu ulatuse laiendamine kui ka süvitsi minek on kindlasti Eesti huvides. Erihuvid ma oma kõnes juba loetlesin. Me oleme huvitatud eriliselt digitaalturu arengust. Selle kohta on koostatud ka raporteid, mille järgi Euroopa Liidu kui terviku majanduse kasv võiks ainuüksi tänu digitaalse siseturu arendamisele olla täiendavalt 4%. Eesti huvides on see eriti, sest meil teatavasti on kõikvõimalikud digitaalsed teenused küllalt hästi arenenud.

Kui me räägime Euroopa Liidu riikide süvendatud koostööst, siis ei tohi kindlasti jätta tähelepanuta ka neid teemasid, mis meile ei sobi. Need, kes tahaksid teha süvendatud koostööd, räägiksid hea meelega ka maksusüsteemide ühtlustamisest. Otsesed maksud on siiani teatavasti iga liikmesriigi ainupädevuses. Palju on juba räägitud maksubaasi harmoneerimisest. Selles küsimuses on Eestil olnud suhteliselt tõrges ja tõrjuv hoiak. Me oleme kõige rohkem hirmul olnud selle pärast, et järsku nad tulevad ja võtavad selle reinvesteeringud kasumi maksuvabastuse Eestilt ära. Aga just reinvesteeringud kasumi maksuvabastus on olnud argument, mis on toonud Eestisse küllalt palju otseseid välisinvesteeringuid.

Mina leian, et maksubaasi harmoneerimine on Eesti huvides. Me ei peaks seda kartma, sest Eestis on lai maksubaas, meie maksusüsteem on ühtlane, meil puuduvad erandid. Aga me näeme seda, et väga paljudes Euroopa Liidu riikides on ohtralt maksuerandeid. Me võiks ju öelda, et mis see meie asi on, see on riikide enda otsustuspädevus, otsustagu nii, kuidas tahavad. Kuid samas, kui mingis riigis, kuhu Eesti ettevõtjal oleks võimalik oma toodangut müüa, on tegemist maksusoodustusega, mis kunstlikult aitavad kohaliku ettevõtja toodet konkurentsivõimelisemaks muuta, siis see tähendab seda, et Eesti ettevõtjal sinna turule asja ei ole. Kui maksuerandid puuduksid, kui maksubaas oleks samasugune – lai, ühtlane ja eranditeta –, nagu ta on Eestis, siis meie eksporditurg seeläbi laieneks. Seetõttu me ei peaks kindlasti kartma niisuguste debatide algatamist. Küll aga peaksime kindlasti seisma selle eest, et otsesed maksumäärad oleksid ikkagi liikmesriikide määrata, sest

maksumäärade ühtlustamisest alustamine, juhul kui ei harmoneerita maksubaasi, ei annaks mitte mingisugust efekti. See poleks ka õiglase ja seetõttu see poleks Eestile vastuvõetav.

Nii et debateerimisteesmasid on palju. Me ei peaks neid debatte juba eos kuidagi välistama, aga me ei peaks ka olema valmis pääsema tuumikusse iga hinna eest. Aga kui see küsimus püstitada filosoofiliselt, et kas tuumikus või mahajääjate hulgas, siis filosoofiliselt minu seisukoht on küll väga ühemõtteline: tuumikus. Kogu Eesti viimase 20 aasta poliitikat, sh ka välispoliitikat on kujundanud üks juhtmõte: me ei tohi enam kunagi jääda üksinda. Ja sellest mõttest, sellest juhtmõttest lähtudes peame kujundama oma Euroopa Liidu poliitikat ka järgmise nelja aasta jooksul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea peaminister! Peale nii põhjalikke vastuseid Eesti tänase majanduspoliitika kohta ei teagi, kas ma julgen midagi küsida. Aga ma tahtsin tulla veidi ...

Andrus Ansip

Karta küll vaja ei ole!

Mailis Repts

Ei ole, jah? No siis on hästi! Ma tahtsin tulla Eesti seisukoha juurde Ukraina suhtes. Ukrainas praegu toimuv on tekitanud Euroopas teatud ärevust, aga samal ajal on väga selgelt vähemalt suurriigid välja öelnud, et majanduskoostöö Ukrainaga peab tugevnema. Ma tahtsin küsida teie käest, mis on Eesti seisukoht. Millises ulatuses me oleme valmis koos Ukrainaga edasi astuma ja mis tingimustel?

Andrus Ansip

See ei ole nüüd küll otseselt Eesti Euroopa Liidu poliitikaga seotud, kuid Euroopa Liidu ja Ukraina vahelised suhted võiksid siiski kuidagimoodi tänase päevakorra raamesse mahtuda. Eesti kindlasti on huvitatud tihedamast majanduskoostööst Ukrainaga, samuti inimestevahelise koostöö tihendamisest. Selles osas minigeid suunamuutusi ei ole. Ma saan aru, et teie küsimus puudutab ekspeaminister Julia Tõmo-

šenko kohtuprotsessidega seonduvat ja selles osas ma leian, et me peaksime taotlema sõltumatut kohtupidamist, ja seda Euroopa Liit on suhtluses Ukraina võimudega ka taotlenud. Me ei saa kindlasti asuda Ukraina kohtu asemel kohtumõistjaks. Me ju ei tea kõiki asjaolusid, mida ekspeaminister Tõmošenkole süüks panakse, aga samas me teame seda, et ka Tõmošenko kabineti kaitseminister Jehhanurov on kohtus tunnistanud sisuliselt tema vastu. Me teame ka, et ekspresident on kohtus tunnistanud tema vastu, ja see peaks panema meid mõtlema sellele, et ilmselt tõde ei ole must-valge.

Kuid üks, mida me kindlalt teame, on see, et selline kriminaalasjade algatamine, kriminaalasjade menetlemine ja kohtupidamine, kus uurimist viiakse läbi vaid opositsioonipoliitikute suhtes, ei ole Euroopale arusaadav. Ka Eestis on kahetsusväärset juhtunud seda, et poliitikute suhtes on algatatud kriminaalasu, viidud läbi uurimistoiminguid ja ka kohut peetud. Samas Eestis ei saa kindlasti keegi öelda, et uurimine ja kohtupidamine oleks kuidagi poliitiliselt kallutatud, et sõltumatud uurimisorganid tegeleksid asjadega erakondliku printsiibi alusel – ühtesid uuritakse ja teisi ei uurita.

Mida me Ukrainalt soovime, see on see, et nii uurimine kui ka kohtupidamine oleks tõepoolest sõltumatud, mitte poliitiliselt kallutatud. Aga tihedamad suhted ukrainlastega, Ukraina ettevõtjatega on kindlasti Eesti, Ukraina ja ka Euroopa Liidu kui terviku huvides.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea peaminister! Eesti on kindlasti Euroopa Liidus oma ilusa fassaadi ja ilusate arvudega paljudele eeskujuks. Kui aga vaatame meie inimeste sotsiaalmajanduslikku olukorda ja hakkama saamist, oleme kahjuks viimaste hulgas. Minu hinnangul on riik inimeste jaoks, mitte inimesed riigi jaoks, ja meil ei ole alati põhjust väga uhked olla. Aga minu küsimus puudutab hoopis solidaarsust Euroopa Liidus. Eesti on euroalas võrdne võrdsete seas ja me panustame EFSF-i kaudu solidaarselt eurosooni päästepaketti. Põllumajanduse otsetoetuste maksmisel on solidaarsus aga kuskile kadunud. Oma ettekan-

des ütlesite ka seda, et Eesti seisab võrdsemate põllumajanduse otsetoetuste eest. Minu küsimus on: kuidas me seda teeme?

Andrus Ansip

Jah, see on juba selline Riigikogus väljakunenud stiil, et küsimusse põimitakse igasuguseid alusetuid süüdistusi ja siis lõpuks esitatakse suhteliselt süütu küsimus. Ja siis on juba vastaja valik, millele tema vastab. Kas tema vastab sellele suhteliselt süütule ja tagasihoidlikule küsimusele, kus intriigi absoluutselt peidus ei ole, või ta võtab kommenteerida ka sissejuhatuse, mis on suhteliselt eklektiline, tavaliselt hüplev ja pikitud täis alusetut kriitikat.

Ma teen seekord nii seda kui teist, ehkki te ilmselt eeldasite, et ma teen ainult teist. Ma ei ole nõus sellega, et Eesti on sotsiaalses mõttes Euroopa Liidus viimaste hulgas. Ma soovitan teil tutvuda Eurostati materjalidega. Kui te vaatate näiteks kihistumist, tulude jaotamise ebavõrdsust käsitlevaid statistilisi näitajaid, siis te näete seda, et Eestis on kihistumine viimase kümne aasta jooksul oluliselt vähenenud. Praeguseks, kui võrrelda kõige suuremat tulu saavat 20% kõige väiksemat tulu saava 20%-ga, siis on tulude erinevus ülemise ja alumise tulukvintili vahel viis korda. Ja see 5,0 on täpselt Euroopa Liidu keskmine. Meil pole mingit alust väita seda, et meil on kihistumisega lood halvemad kui Euroopa Liidus keskmisena. Siinjuures tooksin välja ka ühe olulise trendi. Kui Euroopa Liidus tervikuna, vähemalt 24 Euroopa Liidu liikmesriigis, on viimase kümne aasta jooksul tulude jaotumise ebahühtlus suurenenud, siis Eestis on tulude jaotumise ebahühtlus viimase kümne aasta jooksul kõige rohkem Euroopa Liidus vähenenud. See-ga trend on Eestis parim Euroopa Liidus.

Ma ei oleks nii üdini pessimistlik ja negatiivne ka selles mõttes, mis puudutab Eesti sotsiaalvaldkonda. Jah, Eestis kulutatakse sotsiaalvaldkonnas protsendina sisemajanduse kogutoodangust vähem raha kui Euroopa Liidus keskmisena, kuid me kulutame seda raha hästi efektiivselt. See efektiivsus väljendubki ka tulude jaotumise ebavõrdsuse vähenemises, millest ma teile Eurostatile tuginedes just äsja rääkisin.

Eesti põllumehed saavad otsetoetusi võrreldes Lääne-Euroopa põllumeestega märksa vähem. Euroopa Komisjon pakkus oma esialg-

setes kavades välja ühtlustada uute liikmesriikide põllumajanduse otsetoetused võrreldes vanade liikmesriikidega 90% tasemele aastaks 2028. Kuid viimastes dokumentides on see eesmärk ära kadunud. Eesti eesmärk on valitsuses seatud sellisena, et saavutada see 90% tase aastaks 2020. Kuidas me seda teeme? Nagu niisugustel puhkudel ikka, koostöös nendega, kellel on sama probleem. Iseenesest me ju ei nõua seda, et me saaksime otsetoetusi täpselt sama palju, nagu neid saadakse näiteks Prantsusmaal – eurode mõttes. Me ei nõua rohkem raha, me nõuame võrdsust, ja minu meelest pole seda sugugi palju nõutud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Härra peaminister! Meie oleme küsimust esitades piiratud 60 sekundiga, teie vastate nii pikalt ja nii südamest, kui soovite ...

Andrus Ansip

Aitäh sellise kodukorra eest!

Sven Mikser

... nii et mul ei ole vähimatki kahtlust, et te vastate nii sissejuhatusele, tema arendusele kui ka kõigile esitamata jäävatele küsimustele. Aga kõigepealt ma tahan väljendada mittenõustumist kolleeg Arto Aasa viitega, justkui Silvio Berlusconi oleks sotsialist. Mina arvan, et ei ole.

Aga küsimuse juurde. Te räägite sellest, et te sooviksite automaatsemaid ja karmimaid sekkumisi ning trahvisüsteeme ja varase hoiatuse mehhanismi. See on umbes seesama, millest rääkis Angela Merkel eile, kui ta sõnas, et on vaja liikuda sügavama poliitilise integratsiooni suunas. Paljud analüütikud on selle peale väitnud, et see ilmselt ei ole võimalik ilma alusleppeid muutmata, aluslepingute muutmine aga ei pruugi olla nii kiire ja painedlik protsess, et see aitaks lahendada praegust kriisi. Milline on teie arvamus, kas on võimalik süsteemi muuta ilma aluslepinguid muutmata ja kui mitte, siis kas praeguse kriisi reguleerimiseks on võimalik muuta alusleppeid?

Andrus Ansip

Kindlasti on võimalik rakendada meetmeid, mis ei nõua aluslepingute muutmist, ja see aitaks praegust kriisi oluliselt kas lahendada või siis vähemalt leevendada. Võimalikud on nii aluslepingu muutmisega seotud meetmed kui ka meetmed, mis ei nõua aluslepingute muutmist. Samas ma olen veendunud selles, et aluslepingud ei saa olla niisugune puutumatu suur pühadus, mida absoluutselt ei tohi muuta.

Kui meil riigisisene õigus mingis valdkonnas ei tööta, siis see on otse loomulik, et sotside fraktsioon algatab uue eelnõu ja soovib seda mittetöötavat regulatsiooni muuta. Või valitsus algatab niisuguse eelnõu ja me muudame seadust, mis mingis konkreetsetes valdkonnas enam ei tööta. Meie jaoks ei ole riigisisene seadus mingi tabu, mida muuta ei tohi. Ma küsin siis: aga miks peaks olema alusleping Euroopa Liidu jaoks selline tabu ja suur pühadus, mida ka siis muuta ei tohi, kui nähakse ilmselgelt, et ilma seda muutmata korratatakse minevikus tehtud vigu ka tulevikus? Põhimõtteliselt mina deklareeriksin oma avatust. Me oleme valmis läbi rääkima ka aluslepingute muutmist vajavate ettepanekute üle.

Kas see on reaalselt teostatav kõigis Euroopa Liidu riikides? Raske öelda. Kergelt see kindlasti teostatav ei ole. Me oleme praeguses kriisis näinud, et mõnes riigis on inimesed säilitanud kaine mõistuse ja kaine meele, teistes riikides on esimene reaktsioon väljendunud autode põlema panemises ja aknaklaaside lõhkumises. Aga me teame, et lõpp on ikka ühesugune: tuleb käised üles käärida ja tööle hakata. Ka seal, kus põletatakse ja purustatakse, tuleb ükskord lagastatu ära koristada ja hakata uuesti üles ehitama seda, mis vahepeal hävitati. Eks see ole rääkimise ja selgitamise küsimus.

Muidugi on raske 500 miljoni elanikuni viia sõnum, et mingid praeguse aluslepingu nüansid ei anna meile tulevikus ootuspäraseid tulemusi. Me mäletame Prantsusmaal ja Hollandis läbi viidud referendumeid – kommentaarid nende kohta olid väga ühemõttelised. Keegi ei pööranud vähimatki tähelepanu sellele, mille üle hääletati, kõik lihtsalt elasid välja mingit oma isiklikku emotsiooni. Ei räägitud üleüldse mingist aluslepingust, vaid kui oma "ei" öeldi, siis öeldi "ei" näiteks Poola torumehele.

Selgitamine on väga suur ja raske ülesanne, aga see ei tähenda seda, et seda ei maksagi üritada kõigis Euroopa Liidu riikides. Eesti on ju hakkama saanud oma rahanduse korrashoidmisega, inimesed on mõistnud ja toetanud korras riigirahandust. Mis nüüd Berlusconi peetakse, siis mina teda küll sotsialistiks ei pea. Ma pean teda parementsentristiks oma ilmavahetelt ja ma arvan, et sotsid ei peaks kuidagi end solvatuna tundma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Väga lühike küsimus: kuidas teie hindate väljavaadet, et näiteks tuleval aastal Euroopa Liidu juhtivstruktuurid võiks saada õiguse sekkuada Euroopa Liidu riikide eelarvepoliitikasse, sh õiguse mitte aktsepteerida eelarvet või esitada ühtesid või teisi nõudeid eelarve koostamise kohta?

Andrus Ansip

Eelarvepoliitikasse sekkumine on jällegi niisugune asi, mida ei maksaks üle dramatiseerida. Kui me teame, et Euroopa Liidu ühisesse eelarvesse koondatakse 1% majanduse kogutulu, siis ei ole võimalik ette kujutada, et selle 1% korral oleks võimalik Brüsselis iga eelarverea üle arutleda, on see põhjendatud või mitte. Hirm, et keegi kusagil – on nad siis 27-kesi kõik koos või kuri Euroopa Komisjon – hakkab liikmesriikidele nende oma parlamentide asemel eelarvet koostama, on küll täiesti alusetu. See ei saa põhimõtteliselt materialiseeruda.

Aga eelarvepoliitikatesse sekkumine on minu hinnangul ülimalt vajalik. Vajalik on see eelkõige stabiilsuse ja kasvu pakti nõuete tõttu. Ma mõtlen sedasama 3% sisemajanduse kogutoodangust, mida ühegi liikmesriigi valitsussektori defitsiit ületada ei tohi, ja sedasama 60% sisemajanduse kogutoodangust, mida ühegi liikmesriigi valitsussektori võlakoormus ületada ei tohi. Jälgima hakatakse makromajanduslikke parameetreid. Kindlasti ei ole kellegi kavas eelarvepoliitikate enamat koordinaatsiooni plaanides hakata iga riigi iga eelarverida kooskõlastama kusagil Brüsselis. Selleks puudub vajadus, selleks puudub igasugune

tahe ja selleks puuduvad ka materiaalsed võimalused. Ei ole mõtet ise endale tont maalida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Teie vastused küsimustele on väga veendunud ja seda on julgustav kuulata, ei saa salata. Minu küsimus on selline. Te küll kommenteerisite siin mõneti ka põllumehete maksutavate otsetoetuste teemat, aga teie laual on kindlasti rohkem informatsiooni ja te puutute sellega ka rohkem kokku. Milline on teie eelaimdus, milline tuleb uus eelarve, uus finantsperspektiiv? Kas põllumajanduse osa selles jääb samaks või usute, et see ei pruugi jääda samaks?

Andrus Ansip

Laias piires jääb see kindlasti samaks. Praegu väljendada oma eelaimdusi, milliseks lõppkokkuvõttes finantsperspektiiv kujuneb, ei oleks minust eriti mõistlik. Rõdul istuvad teiste Euroopa Liidu riikide suursaadikud ja nad ütleksid kohe, et Eesti ei taha sugugi näiteks otsetoetuste taseme võrdsustamist kas või Poola tasemele – 221 eurot hektarilt –, nad lepivad märksa madalama tasemega. Ja siis oleks minul juba mõttetu minna kuhugi Brüsselisse läbi rääkima ning enda ja teiste aega raisata, sest on teada, milline meie taganemispositsioon on, millega me võiksime leppida. Seega: 90% ulatuses me peaksime selle võrdsuse Euroopa Liidus põllumajanduse otsetoetuste osas saavutama.

Ma mõistan, et selle taseme saavutamine ei saa olema kerge. Iseenesest ei taheta põllumajanduse vahendeid vähendada ega ka suurendada mitte, sest Euroopa Liidu eelarve peab olema eelkõige suunatud Euroopa Liidu 2020. aasta eesmärkide saavutamisele, st konkurentsivõime suurendamisele ja piiriüleste taristute rajamisele. Seetõttu ühtekuuluvuspoliitika ja ühise põllumajanduspoliitika proportsiooni muutmine suures ulatuses minu meelest väga mõeldav ei ole.

Nüüd, mõnes riigis on raske seda väljakujunenud otsetoetuste taset alandama hakata, eriti arvestades seda, et mõnes suures riigis on järgmisel aastal valimised. Nii et läbirääkimiste

protsess kujuneb väga raskeks, väga keeruliseks.

Kuid ma ei tahaks praegu jälle pessimistliku noodiga lõpetada. Ma julgen öelda, et kui ka see Euroopa Komisjoni pakutav jääkski lõplikuks lahenduseks, siis oleks Eesti ikkagi väga selgelt võitjate poolel. Me ei peaks keskenduma niivõrd sellele toetussummale, kuivõrd sellele, kui palju see toetussumma suurendab Eesti konkurentsivõimet Euroopa Liidus ja Euroopa Liidu konkurentsivõimet terves maailmas.

Nii et raha kasutamise otstarbe küsimus on meie jaoks veelgi olulisem kui lõppkokkuvõttes summa küsimus. Aga summadega on nii, et kui me aastail 2007–2013 saame 4,68 miljardit, siis uue kava järgi 4,87 miljardit eurot. Rahalises vääringus on see rohkem. Aga meie kõige suuremad probleemid, nagu ma ka oma kõnes nimetasin, tulevase eelarve kavaga on seotud põllumajandustoetuste ühtlustamisega. See ei kulge soovitud tempos. Teine probleem on seotud ühtekuuluvusvahendite kasutuse laega – see 2,5% sisemajanduse kogutoodangust on selgelt Eesti, Läti, Leedu, aga ka Ungari suhtes diskrimineeriv. See ei ole millegagi põhjendatud.

Samas ma tahaksin veelgi optimismi lisada. Seesama Rail Baltic on päris suur projekt ja Connecting Europe Facility raames on Eestil lootus lisaks ühtekuuluvusvahenditele saada märkimisväärset ulatuses veel täiendavaid summasid. Ma usun, et rahalises mõttes, summade mõttes saab Eesti järgmisel finantsperioodil ühisest Euroopa Liidu eelarvest veelgi rohkem, kui ta saab praegu käimas oleva finantsperioodi jooksul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Austatud peaminister! Mäletan, kui istusin kaheksa aastat tagasi siis veel mitte Euroopa Liidu, vaid Euroopa asjade komisjonis, siis oli paljude paremerakondade liikmetel põues kõhedus, et me astume liitu, mis pigem on vasakpoolse orientatsiooniga. Nüüd me näeme, et kõik need sotsiaalsed boonused tuleb kinni maksta. Seetõttu tahangi küsida eelarveraamistiku kohta, mis tuleks ühtsetele alustele panna. Kas ikka peab vett paljude ana-

lüütikute arvamus, et ka Euroopa Liidus järgneb sotsiaalsele kapitalismile paratamatult uus faas, mille nimeks on tõeline kapitalism?

Andrus Ansip

Oh jah, paneb ohkama kohe. Ei ole see praegune Euroopa Liit sugugi ülearu sotsiaalne või vasakpoolne. Praeguses Euroopa Liidus on sotsiaalsust parasjagu ja ei kujuta ka kõige parempoolsemad erakonnad ja poliitikud ette ühtegi ühiskonda ilma sotsiaalpoliitikata. Sotsiaalsus parajas annuses on iga riigi huvides ja Euroopa Liidu kui terviku huvides täpselt samamoodi. Võib-olla ma tõlgendan küsimust natuke valesti, aga ma ei tahaks seda üle jõu elamist, võlgu elamist, lõhki laenamist kuidagimoodi siduda sotsiaalsusega. See on lihtsalt vastutustundetu ja vastutustundetus võib välja lüüa nii parempoolse poliitika kui ka vasakpoolse poliitika juures. Ma ei tahaks ühtegi erakonda, ei EPP-d ega liberaale ega sotse Euroopa Liidus siduda või märgistada vastutustundetusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud peaminister! Valitsuses ettevalmistatava dokumendi "Eesti EL poliitika 2011–2015" põllumajandust puudutavas osas on kirjas, et Eesti toetab peamiste seni kehtinud turukorraldusmeetmete säilimist ja nende kaasajastamist ning riskijuh-timissüsteemi rakendamist. Kas see tähendab seda, et Eesti on asunud toetama üle Euroopa Liidu kehtiva saagikindlustussüsteemi loomist?

Andrus Ansip

Tõtt-öelda ma ei ole selle teema üle väga pikalt juurelnud. Kui selline algatus tuleb ükskord ka ülemkogu päevakorda, küllap me siis väga põhjalikult kalkuleerime, missugused need huvid on. Senine poliitika Eesti sees on olnud ikka selline, et iga ettevõtja kindlustab ise oma tootmisriskid. Me oleme põllumajandust pidanud täpselt samasuguseks ettevõtlusalaks nagu mis tahes muud ettevõtlust. Tõsi, põllumajanduse puhul, kui tegemist on olnud ikaldustega või pikkade vihmaperioodidega, siis me oleme langetanud ka erandlikke otsu-

seid. Me oleme valitsuse reservfondist eraldanud raha tekkinud kahju osaliseks hüvitamiseks. Kuid põhimõtteliselt ma isiklikult olen säärastel puhkudel kindlustusmeetodi pooldaja – ma leian, et selline meetod kahjustab kõige vähem turukonkurentsi. Kas on võimalik üleöö rakendada saagikindlustust Euroopa Liidus kui tervikus, selles ma väga sügavalt kahtlen. See võtaks ideest kuni realiseerumiseni ikka märksa rohkem aega kui aasta või kaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud peaminister! Tahtsin esialgu ka küsida põllumajandustoetuste kohta, kuid sain juba vastuse, et 2028. aasta asemel on meie eesmärk saavutada toetuste 90%-line ulatus 2020. aastaks. Soovin selles ettevõtmises edu ja usun ka ise edusse! Aga minu küsimus on teisel teemal. Euroopa Liidu tuleviku kohta on välja käidud erinevaid versioone. Viimasel ajal on räägitud erineva kiirusega liikuvatest riikidest. Kui suureks peate tõenäosust, et need erineva kiirusega liikuvad riigid võivad moodustada omaette ühendused ja võib tekkida kahetasemeline Euroopa Liit?

Andrus Ansip

Jälle pisut utreerides võib väita, et need erinevad ühendused on juba praegu olemas. Eurotsoon on üks ühendus ja Euroopa Liit tervikuna teine ühendus. Eurotsoon iseenesest tähendab juba süvendatud koostööd. Ja riigid, kes eurotsooni ei kuulu, peaksid võimalikult kiiresti eurotsooniga liituma. Kui me aga räägime tuumikust, räägime süvendatud koostööst, siis me ei räägi mingisuguste suletud klubide moodustamisest, vaid me räägime ikkagi sellisest kiiremini edasi liikuda soovivast tuumikust, mis on avatud kõigile liitujatele, nagu ka eurotsoon on avatud kõigile liitujatele. Ma ei pea mõistlikuks mingite püsivate suletud blokkide tekkimist Euroopa Liidu sees ja ma ei näe selleks ka väga suurt ohtu. Need kiiremini edasi liikuda soovivad tuumikud peavad kindlasti olema avatud uutele liitujatele ja see peaks ka Eesti Euroopa Liidu poliitika eesmärk olema. Nagu öeldud, mõnes valdkonnas eriti – näiteks siseturg – on Euroopa Liit

27-kesi kõige parem lahendus. Aga see kehtib praktiliselt kõigi eluvaldkondade kohta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea peaminister! Ma küsin solidaarsuse kohta. Euroopas on kriis ja eelkõige on kriis eurotsoonis. Euroopa Liidu 27 riigist vaid 17 osalevad Euroopa stabiilsus-mehhanismis ja asjaomastes paktides. Kas teile ei tundu, et need kümme ülejäänud riiki võiks ka aktiivsemalt osaleda? Paljud neist on ju võtnud ka kohustuse euroga liituda. Kas teie arvates see solidaarsus ei võiks nagu suurem olla?

Andrus Ansip

Nagu ma ütlesin, ainult kaks Euroopa Liidu liikmesriiki on saanud erandi euroga liitumise osas, need on Ühendkuningriik ja Taani. Ülejäänutel on kohustus eurotsooniga liituda. Mis puutub solidaarsusse, siis nii EFSF-is kui ka ESM-is, samuti praegu selles Kreekale kahepoolsete laenulepingute alusel osutatavas abis osalevad eurotsooni riigid. Kuid ei tohiks jätta tähelepanuta seda, et ka riigid, kes eurotsooni ei kuulu, aga on võimelised teisi abistama, on oma abi paljudel juhtudel pakkunud ja seda ka osutanud. Kõigepealt Rahvusvahelise Valuutafondi liikmetena abistame me hädasolijaid kõik, kuulume siis eurotsooni või mitte.

Aga meenutagem Läti kaasust! Ka Põhja-maad olid valmis Lätit kahepoolsete laenulepingute alusel abistama nagu Eestigi. Ja seda lisaks Euroopa Liidu ja Rahvusvahelise Valuutafondi vahenditele. Ning kui me räägime Iirimast, siis kindlasti ei tohiks ära unustada Ühendkuningriigi rolli Iirimaa abistamises. Solidaarsus on Euroopa Liidus reaalsus. Alati võib öelda, et solidaarsust võiks veelgi rohkem olla. Kuid praegu on nii, et need, kellel on ühine vääring kasutusel, on kindlasti rohkem kohustatud oma partnereid aitama kui need, kes euroalasse veel ei kuulu.

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ennist oli juttu, et elanikkonna vananemist

mõjutab inimeste pikem eluiga. See on tõsi. Aga teisest küljest mõjutab seda ka sündide arvukus ühes riigis. Statistikaga hästi kursis oleva inimesena te kindlasti teate, et tänavu on meil sündinud esimese üheksa kuuga 785 last vähem kui aasta tagasi, kuigi sünnitusealiste naiste arv on tipus. Minu küsimus ongi selle kohta, et kuigi Eesti riik heldelt toetab sünde, meil sündinud laste arv ikkagi ei kasva. Mis te arvate, kas me võiksime võtta eeskujul sellistelt Euroopa Liidu riikidelt nagu Taani, Norra, Rootsi, Soome ja Prantsusmaa, kus ühe naise kohta sünnib märgatavalt rohkem lapsi ja riik panustab palju enam ka laste suureks kasvatamisse, sh universaalsetesse lastetoetustesse?

Andrus Ansip

Küllap on eeskujul, mida järgida, olemas nendes riikides, mida teie nimetasite, ja ka väga paljudes teistes maades. Kuid kui jutt käib sündidest, siis küllap teie ka rahvastiku-küsimustega pisut kursis oleva inimesena teate, Eesti on selles vallas viimase kümnendi jooksul saavutanud tõeliselt suure läbimurde. Kümme aastat tagasi me olime sündimuse poolest Euroopa Liidus viimase kolme hulgas, praegu kuulume juba esinelikusse. See on väga oluline muutus!

Mulle ei meeldi, et kogu aeg raputatakse veendunult pead – ma olen näinud seda ka televiisoris eri saadetes – väga rumala koha peal. Asju lahates eksitakse faktide vastu. Te kindlasti ei taha seda, et ma hakkam praegu vana asja meelde tuletama, aga küll tuleb ka selleks aeg. Eestis on sündimus märksa suurenenud ja seda eelkõige tänu vanemahüvitise süsteemile. Kindlasti on võimalik teha veelgi enam, et sündimus veelgi paraneks. Me kõik teame igasuguseid vanasõnu, näiteks sakslased ütlevad: *einmal ist keinmal*. Ühte ei anna üldistada. Inimene, kes statistikaga pisutki kokku puutunud on, teab, et mingeid paari kuu andmeid ei ole õige üldistada läbivaks trendiks. Selleks on vaja vaadelda ikka pikemat ajaperioodi. Ning pikema ajaperioodi vaatlemine ütleb, et Eestil on läinud hästi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Teie ettekandes oli üks väga oluline üldpoliitiline väide, mis vajaks ehk teie kommentaari. Nimelt, et see tugevamalt lõimunud tuumik ei tähenda Euroopale mitte ohtu, vaid suurendab selle tugevust. Alati, kui on tuumik, on ka midagi, mis jääb tuumikust väljapoole. Tuumik võib ka ümber paikneda. Kuidas te siiski seda tuumikut kirjeldate? Teatavasti kahekiiruseline Euroopa on olnud diskussiooniteema juba väga pikka aega. Kas näiteks Läänemere strateegiaga hõlmatud riigid võiksid ka kunagi moodustada Euroopa Liidu tuumiku?

Andrus Ansip

Teie küsimuses on ka juba vastus olemas. Jutt ei käi ju mitte ühest organisatsioonilises mõttes tuumikust, vaid neid tuumikuid eri elualadel, eri valdkondades saab ilmselt olema mitu. Ja minu meelest üks väga hea koostöötuumik on just siinsamas Läänemere piirkonnas. Kunagi, kui Eesti, Läti ja Leedu ühinesid Euroopa Liiduga, siis oli väga populaarne pidada parimaks uute ja vanade liikmesriikide koostöö näiteks Eesti ja Soome vahelist koostööd. See koostöö on tõepoolest olnud väga viljakas. Kui me vaatame Põhja-Balti regiooni tervikuna, siis me näeme, et see regioon on majanduslikus mõttes väga sügavalt integreeritud juba praegu. Siin on aset leidnud sügav lõimumine ja nii mõneski mõttes saame Euroopa Liidule kui tervikule eeskujuks olla. Enam kui 70% Eestisse tehtud otsestest välisinvesteeringutest on tulnud Põhjala riikidest, 60% sellest moodustavad Soome ja Rootsi investeeringud. Meie põhilised kaubanduspartnerid on siinsamas Soomes ja Rootsis, aga ka Taani ja Norra osa meie kaubanduses on päris märkimisväärne.

Kui me räägime teadusest, siis võime öelda, et mingites valdkondades meil on juba ka Läänemere klastrid olemas. Kui me räägime biotehnoloogiast, geenitehnoloogia arengust, siis saame rääkida ka sellest arengust Läänemere klatri arengu kontekstis. Meil on küllalt mitmes valdkonnas pakkuda siit Läänemere regioonist tervele Euroopa Liidule niisugust, mida teistel tasuks üle võtta.

Samas ei saa öelda, et meie regioonis on koostöö kõigis valdkondades pilvitu ja laitmatu. Tööjõu vaba liikumine näiteks. Me mäle-

tame Läti ehitusettevõtte Laval juhtumit, mis sai kohtuliku lahenduse Rootsis. Selgus, et tööjõu liikumisvabadus polnud kuigi garanteeritud.

Nii et meil on probleeme ka selles regioonis küll ja küll, mis me saaksime kõigepealt siin lahendada. Ja kui siin on lahendused õnnestunud, saaksime neid lahendusi kopeerida ka tervesse Euroopa Liitu. Aga samas, kui me räägime eelarvekoostööst, siis selles osas on väga sarnased seisukohad eurosooni sees Saksaamaal, Hollandil, Soomel, Eestil ja mõnel riigil veel. Aga neid ei ole väga palju, kes võiks mingisuguse tuumiku moodustada. Et eri eluvaldkondades on eri initsiatiivgrupid, on minu meelest täiesti loomulik areng.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Ühele enne kõlanud küsimusele te vastasite, et Eesti majandus on selgelt ekspordimajandus. Tuletan teile meelde mõned arvud. Aastatel 1991–2003 vähenes põllumajanduse kogutoodang Eestis üle kahe korra ja tagajärg oli see, et aastatel 1993–2009 jäi Eesti põllumajandus-saaduste väliskaubandus miinusesse 45,2 miljardi krooniga. Eesti kogu väliskaubandus jäi sama ajaga 366,4 miljardi krooni ulatuses miinusesse. Kas te saaksite kommenteerida oma väidet, et meie majandus on ekspordimajandus, lähtudes sellest, et meil ekspordi ja impordi miinus ületab neli riigi aastaeelarvet?

Andrus Ansip

See teie väide nüüd küll kohane ei ole. Pöörduge veel statistika poole tagasi, ja te veendute õige pea, et teie väide on väär. Võtke eilsed uudised ette – te näete, et meie jooksevkonto defitsiidiga on lood päris head, paremad kui eales varem. Kui te vaatate kaubanduse ülejäägi numbraid, siis te saate täpselt samasuguse tulemuse, kui jooksevkonto seisujälgides. Nõnda et nii meie kaubandusbilanss kui ka jooksevkonto bilanss on praegu väga hea. Mis puutub põllumajandusse, siis olgu teile öeldud, et umbes 10% meie ekspordist moodustavad põllumajandustooted.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Te ütlesite, et meie sotsiaalsfääri trendid on ühed parimad Euroopa Liidus. Samas me nüüd teame selle järgmise finantsperspektiivi kohta, et sotsiaalfondi vahendid suurenevad proportsionaalselt ja regionaalarengu fondi vahendid vähenevad proportsionaalselt. Milline on teie hinnang: kas meie sotsiaalvaldkond vajab siiski oluliselt lisapanust? Sotsiaalfondi vahendite suurendamisega me oleme nõusse jäänud, samas regionaalarengu fondi sisuks on just eelkõige ettevõtluse toetamine, innovatsiooni, tootlikkuse kasvu toetamine, samuti regionaalarengut toetava taristu loomine – see on kõik regionaalarengu fondi sisu. Praegu on nii, et järgmises perspektiivis sotsiaalfondi maht kasvab, regionaalfondi maht väheneb. Kuidas te seda kommenteeriksite?

Andrus Ansip

Need muutused ei ole mitte väga suured. Iseenesest muidugi tuleb tunnistada, et sotsiaalvaldkonna arendamisel on Eestis mahajäämusi üksjagu, ja me oleme loomulikult tänulikud, et me saame oma probleemide lahendamiseks kasutada ka Euroopa Liidu kui terviku eelarvevahendeid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Austatud Ene Ergma! Lugupeetud Andrus Ansip! Millise Euroopa Liidu nimel teete tööd teie, härra peaminister? Ehk Euroopa Liidust kontseptuaalselt rääkides: kas Eesti tahab üha kuuluda senisesse riikide liitu või tahab ta liitriiki, mille parim näide on mõistagi eurotsoon? Kontseptuaalselt jätkates Euroopa Liidu laienemise teemal: milline on Eesti kui postkommunistliku riigi peaministri seisukoht, kas ja millal saab Moldova Vabariigist Euroopa Liidu liikmesriik?

Andrus Ansip

Nojah, jälle see liitriik või riikide liit. Andke andeks, aga mulle tundub, et te seal Euroopa Parlamendis olete liialt innustunud igasu-

gustest konstruktsioonidest. Teada on, et Euroopa Liidu maksumaksjad ei ole nõus ühtsesse eelarvesse maksma rohkem kui 1% rahvuslikust kogutulust. Hea Marianne! Järgmisena tehke ajugümnaastik: kuidas on selle 1%-ga võimalik teha üks korralik liitriik? Üritage! Maailmas sellist praktikat ei ole. Peaks minema teistele planeetidele ja seal eeskujuga võtma. See ei ole põhimõtteliselt võimalik. See kõlab arrogantsena, aga ma lihtsalt ei viitsi kaasa minna igasuguste spekulatsioonidega teemal "Liitriik versus riikide liit". See on suur aja raiskamine, ärge tegelge sellega!

Millal saab Moldovast Euroopa Liidu liikmesriik? Raske öelda. Raske öelda, sest Moldovas on väga palju aega raisatud. Kui Eesti asus kohe pärast iseseisvuse taastamist reformide teele, siis Moldovas kulutati aega mittemillegitegemisele. Tagajärg on see, et hoolimata sellest, et me 20 aastat tagasi olime enam-vähem samal arengutasemel, on Moldova elatustase praegu 7–8 korda Eesti omast madalam. Kui palju neil aega võtab, et reformid läbi viia ja harmoneerida oma seadused Euroopa Liidu seadustega? Raske öelda. Kui nad nüüd, pärast seda, kui nad on kulutanud palju aastaid ilma reforme tegemata, reformid tõsiselt käsile võtavad, siis on lootust, et kümnekonna aastaga võivad nad hakkama saada. Aga kui läheneda sellele küsimusele filosoofiliselt, siis mina olen veendunud, et kõigil Euroopa riikidel peab olema Euroopa Liiduga liitumise perspektiiv. Ei oleks õige kellelegi öelda: "Teate, teil on ikka liiga pikk tee käia, te ärge unistagegi!" Nad on selle tee alguses, aga kui nad tõsiselt eesmärgi püstitavad ja pingutavad, siis ma usun, et ükskord nad ka Euroopa Liitu jõuavad. Mina igatahes ootan Moldovat Euroopa Liitu. Me teame ka Eesti kogemustest, kui oluline oli meile selge Euroopa Liidu perspektiivi olemasolu. Kui keegi oleks meile kunagi öelnud, et me ei peaks üldse pingutama, siis ma ei tea, missugune Eesti valik oleks siis olnud. Kui meile oli selge Euroopa eesmärgi olemasolu ülimalt oluline, siis andkem väga selge Euroopa perspektiiv ka nendele, kes praegu alles unistavad Euroopa Liiduga liitumisest. Andkem see perspektiiv ka Moldovale.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud peaminister! Te räägite väga hästi meie edusammudest rahanduspoliitikas ja makromajanduses. Kuid palun seletage mulle ja ühtlasi diplomaatidele siin rõdul, kellele te juba viitasite, milleks meile see edu, kui meie rahva elatustase on tänaseni madalamaid Euroopa Liidus, meie keskmine palk on viletsamaid Euroopa Liidus, meie 300-eurone pension on Euroopa mõistes olematu ja 300 000 Eesti pensionäri elab Euroopa tähenduses täies vaesuses. Sotsiaaltoetused on meil Euroopa mõistes olematud, aga samal ajal oleme jätnud aastaid ühinemata Euroopa sotsiaalharta nende paragrahvidega, mis just seoses nende sotsiaaltoetustega meile kohustusi paneksid. Öelge mulle, palun, kelle jaoks see täieline edu, millest te täna siin pikalt räägite, ikkagi on kui mitte keskmise eestlase jaoks!

Andrus Ansip

Aitäh! See edu ongi keskmise eestlase jaoks. Ma küsin teie käest: milline on alternatiiv, mis alternatiivi te Eestile pakuksite? Kas alternatiiv oleks lõpmatuseni laenamine, et laename, laename ja laename, senikaua, kuni meile laenatakse, intress aina kasvab ja kasvab, kuni see on 4%, 6%, 8%, 10%, 17% ja ühel päeval 48%? Mis perspektiiv see on? See on pankrotiperspektiiv. See ei ole kindlasti alternatiiv. Eesti inimesed on tänu sellele, et Eesti riigi rahandus on korras olnud, väga palju võitnud. Kui Euroopa Liit tervikuna maksab aastas keskmiselt intressideks ära 3% SKT-st, siis Eesti maksis möödunud aastal intressidena 0,2% SKT-st. Tõtt-öelda me teenisime oma reservidelt rohkem, kui me intressideks maksime. Mida tähendab 3% SKT-st? See on peaaegu pool Eesti hariduskuludest. Alternatiiv on väga lihtne: kas maksta pool hariduskuludest intressidena võlausaldajatele või harida selle raha eest oma noori inimesi. See 3% SKT-st on suurem kui kogu Eesti riigi investering kultuurisfääri. Ehk jälle, küsimus on lihtne: kas korras riigirahandus ja kultuur või maksame kõrgeid võlaintrasse ja kultuuri jaoks raha ei jää? Iga Eesti inimene on võitnud riigi korras rahandusest. Praegu, selles kriisis mõistavad absoluutselt kõik, ka need, kes on kõige sügavamas kriisi põhjas, et riigirahandus peab korras olema. Mõneti on mulle üllatav, et meie oma Riigikogus leidub inimene, kes ei saa aru,

mis kasu on korras riigirahandusest meie riigi lihtsale elanikule. Ma olen veendunud, et see lihtne elanik saab sellest aru.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Me räägime siin ühisest tegutsemisest ja ühisest otsustamisest Euroopa Liidu kontekstis. Ka Lissaboni lepingusse on lisatud meetmed Euroopa Liidu direktiivide mitteõigeaegse ülevõtmisega tõhusaks võitlemiseks, kuni selleni, et kohaldatakse trahve. On seatud eesmärgiks, et ühelgi liikmesriigil ei tohiks olla üle 1% vastuvõtmata direktiive. Kuid viimases edetabelis oli Eesti liikmesriikide hulgas 23. kohal. Minu küsimus: millised on lähiaastate tegevused selle olukorra parandamiseks?

Andrus Ansip

Iseenesest ei ole Eesti olukord direktiivide ülevõtmisel sugugi halb. Me oleme ikkagi enam-vähem kogu aeg mahtunud lubatud liimi piiresse. See, kas me oleme punase lampiona rollis või priimus, sõltub jällegi sellest, millal seda ülevaadet tehakse. Nii et see pole õige. Minu meelest on Euroopa Liidu kui terviku suur probleem selles, et otsekohaldavaid õigusakte on suhteliselt vähe ja enamasti võetakse Euroopa Liidu õigust liikmesriikide õigusesse üle direktiive üle võttes. See võimaldab muidugi paindlikult valida meetodeid, mida liikmesriigid kasutavad, aga see tekitab üksiti probleeme. Need probleemid on seotud sellega, et kui võetakse direktiiv üle, siis see ei vasta mõnes liikmesriigis justkui oodatud ulatusele. Ka sügavusest jääb mõnes kohas puudu. Ehk me võtame Euroopa Liidus direktiivi vastu ja loodame, et kõik liikmesriigid võtavad selle direktiivi ühtemoodi oma õigusesse üle, aga paraku nendime lõpuks, et mõned jätsid hoopis võtmata ning mõned võtsid selle piiratud üle. See protsess kestab aastaid ja lõppkokkuvõttes tähendab see väga suuri turutakistusi, kui me räägime majandusküsimustest. Meie ettevõtjad lähevad kuhugi midagi müüma, aga selgub, et paraku on seal direktiivist teistmoodi aru saadud ja teistmoodi see direktiiv oma õigusesse üle võetud. Mario Monti,

praegune Itaalia peaminister, edu talle, kirjutas kunagi raporti. Selle raporti järgi pooldab ka tema enamal määral otsekohalduvate õigusaktide vastuvõtmist Euroopa Liidu tasandil, selle asemel et kõikides eluvaldkondades muudkui võtta pingeliselt direktiive üle. Me võtame Eestis vahel direktiive üle ka nendes valdkondades, kus ülevõtmine tundub meie lihtsatele inimestele, aga, häbi öelda, ka valitsusliikmetele naeruväärne, sest direktiiv Eestit ega elukorraldust Eestis ei puuduta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Nelja aasta tagust kriisi on nimetatud finantskriisiks, praegust kriisi on nimetatud avaliku sektori kriisiks. Tundub, et paksu riigi aeg hakkab läbi saama. Finantssektor tegi kriisi tagajärjel mitmeid suuri muudatusi ja reforme. Milliseid reforme on plaanis teha avalikus sektoris?

Andrus Ansip

Jah, ilmselt leidub igasuguseid eksperte, kes kriisi eri faase erinevalt dateerivad ja erinevalt nimetavad. Minu jaoks on tegemist ühe ja sama kriisiga. Algas see kriis ülemaailmse finantskriisina, mille alguseks maailmas üldiselt peetakse Lehman Brothersi pankrotti. See juhtus 2008. aasta 15. septembril. Kohe see kriis Eestisse ei jõudnud, aga 2009. aasta alguseks oli see kriis Eestis päral. See kriis laastas väga tugevalt väga paljusid riike mitte ainult Euroopas, vaid üle maailma. Praegu on see finantskriis, mis eelkõige vallandus finantsinstitutsioonidevahelise usaldamatuse tõttu, võtnud natuke teistsuguse vormi. Tegemist on krediidikriisiga. Ma ei arva, et siin oleks väga palju tegemist mingisuguse administratiivse kriisiga. Krediidikriis on tõeliselt eluline probleem nendele riikidele, kes on aastaid kulutanud rohkem, kui neil on tulusid olnud. Nüüd on nad jõudnud oma võlgadega sellise tasemeni, et võlausaldajad neid enam ei usalda. Need riigid ei ole suutelised refinantseerima juba võlgu võetud laene ja ammugi ei ole need riigid võimelised finantseerima endiselt kasvavaid võlgu ehk defitsiiti. Lahendus tuleb selline, nagu see on Eesti jaokski olnud: kulused

tuleb kärpida ja tulusid tuleb suurendada, tuleb läbi viia struktuursete reforme, mis võimaldavad nii kulude kärpimist kui ka tulude suurendamist ehk maksumaksja raha efektiivset kasutamist. Hoolimata sellest, et Eestis on riigirahandus heas korras, tuleb ka Eestis jätkata nendesamade struktuursete reformidega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tsiteerin teie kõnest ühte lõiku: "Euroopa Liidu kui terviku võime oma liikmesriike mõjutada on pahatihti madal või väga aeglase toimega." Ma lisan siia juurde, et tegelikult on ka Euroopa Liidul väga raske kontrollida liikmesriikide tegevust, sest on küll olemas stabiilsuspakt, mis näeb ette väga kindlad reeglid, kuidas riigid peaksid käituma eelarveküsimustes ja riigivõlgadega, ning me võime veelgi reegleid juurde kirjutada, aga ega reeglid ei hoiä ära kõiki äpardusi ka Euroopa Liidus. Me kõik teame, et finantsüsteemid on mässinud Euroopa Liidu riigid võlgadesse ja Eesti riik on minemas sellele süsteemile appi EFSF-i ja ESM-i kaudu. Kas teile ei tundu, et me ei peaks päästma mitte riike, vaid me peaksime mõjutama seda süsteemi, mis on kogu selle võlakriisi põhjustanud?

Andrus Ansip

Aitäh! Aga me teeme nii seda kui ka teist. Me abistame. Abi on laenude näol ja see abi on tagastatav. Kindlasti pole ma nõus nendega, kes arvavad, et EFSF-i või ka ESM-i kaudu antav laen on lootusetult kaotatud raha. Ma olen päris veendunud, et nii EFSF kui ka ESM on võimelised käituma täpselt samamoodi nagu Rahvusvaheline Valuutafond, mis oma loomisest saati on abistanud märksa täbaramas olukorras olevaid riike, kui praegu Euroopas abivajajate hulgas on. Hoolimata sellest on Rahvusvaheline Valuutafond aina kasvanud, tugevnenud ja mõjuvõimsamaks muutunud. Mina usun EFSF-i ja ESM-i tulevikku päris tugevasti, ma ei arva, et see on kellelegi ühekordne raha kinkimine. Õnneks võin öelda, et ülemkogul osalevate peaministrite või presidentide hulgas ei ole selliseid, kes arvaksid, et EFSF-i või ESM-i abi oleks tagastamatu abi.

Nüüd süsteemi muutmisest. Ka sellest rääkis ma oma kõnes kaunis pikalt. Süsteemi tuleb muuta. Seda süsteemi, mis võimaldab ohjeldamatult laenata ja rikkuda Euroopa Liidus kokkulepitud reegleid, tuleb muuta selliselt, et need sanktsioonid rakenduksid automaatselt, nii oleks kõige parem, aga kui need rakenduvad mingil määral automaatselt, nagu meil praegu on kokku lepitud, siis see on kindlasti parem variant kui see, et need üleüldse ei rakendu. Ehk rikkujad peavad teadma, et nad ei põhjusta probleeme mitte ainult endile, vaid nii eurotsoonile kui ka Euroopa Liidule tervikuna. Ma usun, et valijad kõikides riikides lähtuvad ratsionaalsest mõistusest ja oskavad hinnata terve mõistusega langetatud otsuste väärtust. Teada on, et Eurobaromeetri järgi on väga tugev korrelatsioon valitsussektori defitsiidi ja valitsuse usaldusvääruse vahel. Samamoodi on tugev korrelatsioon ka valitsuse võlakoormuse ja valitsuse usaldusvääruse vahel. See korrelatsioon kõneleb ühemõtteliselt sellest, et kui riigirahandus on korras, kui defitsiit on väike, kui võlakoormus on väike, siis on valitsus usaldusväärne, ja kui võlakoormus on suur, kui defitsiit on suur, siis rahvas selle riigi valitsust ei usalda. Euroopa Liidu kõige usaldusväärsem valitsus on Luksemburgis. Jean-Claude Junckerit usaldab viimase uuringu järgi isegi 85% Luksemburgi elanikest. Me kõik teame, et Luksemburgi rahandus on väga heas korras. Rootsi on teisel kohal. Lisaks neile on Soome, Holland, Austria ja Eesti need riigid, kes on suutnud oma rahanduse korras hoida ja kus ka valitsuse usaldusväärus on Euroopa Liidu keskmisega võrreldes päris suur. Eesti on seal eesotsas. Poliitikutele mitte ainult Eestis (ma ei kõnele teist), vaid igal pool tundub, et on võimalik laenurahaga valijate häali osta. Seesama Eurobaromeetri uuring kinnitab, et tegelikult on rahvas märksa targem kui need poliitikud, kes arvavad, et on võimalik laenurahaga valijate toetust osta. Valijad hindavad korras riigirahandust märksa enam, kui nad hindavad laenuraha eest saadud hetkelisi hüvesid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Ma nautisin selle diskussiooni oratorlikke piruette, nii nagu ka varasemate diskussioonide puhul neid ikka on olnud. Aga tekkis ka mitmeid küsimusi. Mitmel puhul tundus, et küsiti ühte, aga vastati teist. Üsna lõpus küsis Heimar Lenk, mis kasu on edust, kui palgad ja pensionid on häbiväärselt madalad. Ma saan aru, et selline propagandistlik küsimus ajab vihaseks küll, aga peaministri vastus oli ka huvitav. Ta ütles, et on imelik, et parlamendis on inimesi, kes ei saa aru, kui suur väärtus on korras rahandusel ja väikesel laenukoormusel. Teiste sõnadega, lõppjärelendus oli selline, et peaminister pani võrdumärgi korras rahanduse ja madalate palkade vahele. Kas te ei sooviks stenogrammi huvides natuke näidata, et palkade suurusel on ka teisi majanduspoliitilisi mõjureid kui ainult laenud?

Andrus Ansip

Kindlasti on teisi mõjureid. Aga kui me räägime korras riigirahandusest ja selle mõjust lihtsale inimesele, siis teie võite palku madalaks nimetada, samas peab keegi neid normaalseks, keegi tont teab veel milleks, aga me teame, et kui rahandus korras ei oleks, siis oleksid palgad sellised nagu Moldovas. Nii lihtne see ongi ja see on minu sõnum teile. Palgad on nii kõrged, nagu need on, tänu sellele, et meie riigirahandus on korras. Kui riigirahandus korras ei oleks, siis mitte mingil juhul ei oleks palgad kõrgemad, vaid ikka märgatavalt madalamad. See ei ole eriline kõrgem matemaatika.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Ma kutsun ettekandjaks Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehe Taavi Rõivase. Palun!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Peaminister! Ekstsellent-sid! Head ametikaaslased! Peaminister pühendas märkimisväärse osa oma ettekandest võlakriisile osas Euroopa Liidu riikides. Selline rõhuasetus esmapilgul Eestist kaugelejäävatele probleemidele on kahtlemata õigustatud. Kui tahes ranged me Eestis oma riigieelarveid koostades ka ei oleks, me elame üle aegade

enim ühendatud Euroopas ning hoolimata sellest, et meie naaberriigid Põhjamaad ja Baltimaad on riigirahanduslikult Euroopa konservatiivseim piirkond, mõjutavad probleemid ka meid. Meie reaalmajanduses eksporditakse Rootsi ja Soome, kes on küll oma rahaasjadega Euroopa turvalisimate riikide seas, kuid omakorda suuresti ekspordist sõltuvad.

Majanduskriis tõi reljeefselt välja Euroopa suurimad probleemid: aastakümneid kestnud üle jõu elamise ning majanduslikke ja demograafilisi reaalsusi eitava sotsiaali riigi ehitamise. On objektiivne tõsiasi, et kolmandiku võrra Eestist jõukam riik ei saa endale lubada mitu korda kõrgemaid palku ja pensione. Karm tõde on ka see, et kokkulaenatud jõukus kuulub tagasimaksmisele ja üle võimete tehtavad kulutused ei saa lõputult jätkuda.

Euroopa Liit, sh Eesti, on pakkunud võlakriisis riikidele sujuvat väljumist järkjärgulise puudujäägi vähendamise ja paratamatult aega nõudvate struktuursete reformide läbiviimise näol. Ei ole kahtlust, et nii Iirimaa kui ka Portugal saavad oma probleemid EFSF-i abiga lahendatud. Ma väga loodan, et aasta pärast saame sama öelda Kreeka kohta, aga see nõuab täit pühendumust nii Kreeka valitsuselt, parlamendilt kui ka rahvalt. Euroopa saab riiki aidata üksnes niikaua, kuni riik ise ennast aitab. Nägime ju kõik, kui kiiresti hakatakse riigi enda tahte vankumise tingimuses abistamise asemel rääkima probleemi isoleerimisest. Usun, et olete minuga, kui soovin kõigile kreeklastele kogu Eesti nimel südamest edu ja jõudu!

Eksivad need, kes nimetavad kriisi ainult euroala kriisiks. Jah, osa euroala riike on arusaadavalt võlakirjaturgude punaseks laternaks, aga on kohatu rääkida euroala probleemide võimalikust kandumisest teisele poole Atlandi ookeani või La Manche'i. Me ei saa osa euroala riikide probleemidest rääkides unustada, et samasuguseid probleeme peavad paratamatult lahendama ka need, kelleni turgude usaldamatus ei ole veel jõudnud, kuid kelle võlakoorma ja puudujääginäitajad on samavõrd hirmsad. Parim aeg defitsiidi kärpimiseks ja laenukoorma kontrolli alla saamiseks on siis, kui turgude kullipilk ei ole veel riigile langenud. Ei maksa arvata, et turgude tähelepanu jääb tulemata. Turud ei ole kindlasti mitte võlakriisi süüdlased, vaid ikka üksnes peegel, valdavalt liiga

lahkeks muutunud poliitikute ja sedakaudu lõdvaks muutunud riigirahanduse peegel.

Eelöeldu on taust, mis lõi pinnase nendele paljudele aruteludele, mis läbi sooja suve Euroopa Liidu asjade komisjonis toimusid. See on taust, mis aitas meil komisjonis peale arutelusid ja vaidlusi jõuda konsensusliku otsuseni, et ka Eesti ei saa jääda võlakriisi probleemide lahendamisest kõrvale. Kinnitan, et me kasutame väga suure vastutustundega meie komisjonile antud mandaati hinnata riikidega kokkulepitud programmide täitmist ja lubadustest kinnipidamist. Mõistame, et tugev mandaat tähendab ka suurt vastutust.

Riigirahanduslikult oleme Euroopas kahtlemata positiivne erand, nagu tänases arutelus on juba korduvalt välja toodud. Loomulikult ei anna meie korras riigirahandus meile põhjust upsakuseks, küll aga kogemuse, mis võiks olla väärtuslik ka paljudele teistele. Me ei käi mööda Euroopat rõhutamas, et hoiame oma eelarvet tasakaalus. Seda teatakse niigi. Usun ja loodan, et meie eeskuju nakatab, sest alternatiivid on piiratud. Nagu sotsialistlik plaanimajandus, nii ei ole jätkusuutlik ka sotsialistlik võlamajandus. Samuti ei käi me eestlastele omase tagasihoidlikkuse tõttu mööda Euroopat rõhutamas, et oleme käesoleva finantsperspektiivi jooksul olnud kõige efektiivsemate rahakasutajate seas. Ka seda teatakse niigi. Meile (selle all pean silmas kogu Euroopa Liidu asjade komisjoni) tundub, et peaksime olema enesekriitilised ning analüüsima ka seda, kas on õigustatud kohati jätkuvalt kolmekuulised menetlustähtajad, kas väljamaksed peavad ikka eeldama vahepealset kulukat sildfinantseerimist jne. Ning loomulikult peamine küsimus: kas me kasutame iga eurot maksimaalselt efektiivselt, maksimaalselt Eesti ühiskonna arengu huvides? Sama küsimus seisab kõigi Euroopa Liidu valitsuste ja parlamentide laual ajal, mil me valmistame ette järgmist seitsmeaastast eelarvekava, kava, mis peaks meie arusaamise järgi keskenduma Euroopa majanduskasvu toetamisele investeringute abil, sh prioriseerides investeringuid teadusesse ja taristusse. Eelarvekava on võlakriisi kõrval niisiis teine suur temaring, mida Euroopa Liidu asjade komisjon on põhjalikult käsitletud ja kahtlemata käsitleb ka edaspidi. Suvel kohtusime peaaegu kõigi ministritega, et saada põhjalik ülevaade senisest rahakasutusest. Praegu pü-

hendume sellele, et järgmises eelarvekavas kajastuksid vastused Euroopa suurimatele ülesannetele. Juba lähiajal pühendume Eesti-sisese rahakasutuse planeerimisele aastatel 2014–2020.

Head fraktsioonid ja komisjonid! Pöördun teie poole üleskutsega lüüa selles protsessis kaasa täie pühendumusega ning pakkuda ideid ja samme, kuidas luua võimalikult tihe side struktuurifondide ja ühiskonna arengu vahel. Meie suurim ülesanne on kasutada targalt seda kogemust, mille saime käesoleva eelarvekava rakendamisel, ning teha järgmine kava selline, mis veelgi paremini vastab Eesti ees seisvatele ülesannetele. Euroopa Liidu asjade komisjon on valmis seda arutelu parlamendis vedama. Oleme tänulikud kõikide fraktsioonide ja komisjonide panuse eest.

Oleme tänulikud ka komisjonide panuse eest Euroopa Liidu poliitika sõnastamisel. Euroopa Liidu asjade komisjoni seisukohalt on oluline, et valdkondlikud komisjonid on seda dokumenti väga tõsiselt võtnud ja esitanud oma sisulised ettepanekud ja märkused, sest just valdkondlikele komisjonidele langeb selle perioodi Euroopa Liiduga seotud riikliku seadusloome ülesanne. Iga järgneva Euroopa Liidu poliitikadokumendi menetlemisega oleme teinud kvalitatiivse edasimineku nii avalikkuse, spetsialistide kui muidugi ka Riigikogu kaasamisel. Valitsuse esitatud ja peatselt kinnitav "Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011–2015" läbis pretsedenditult esindusliku kaasamis- ja kooskõlastamisringi. See dokument hõlmab mitmeid nii Euroopa Liidu kui ka Eesti jaoks olulise tähtsusega teemasid ning, mis kõige tähtsam, võimaldab meil olla Eesti seisukohtade kujundamisel veelgi proaktiivsemad kui seni.

Euroopa Liidu küsimuste menetlemine peab riigi sees olema efektiivne, toimiv ja samas legitiimne. Ühelt poolt vajab parlament kindlasti võimalust arutada valitsuse Euroopa Liidu alast tegevust ja vajaduse korral sellesse sekku, samas ei tohiks protseduurid olla liiga kohmakad, mis omakorda välistaks meie riikliku positsiooni esitatavuse või realiseerimise.

Ma ei välistaks vajadust Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse Euroopa Liitu käsitlevat osa üle vaadata, seda eeskätt seoses muutunud Euroopaga ning olemasolevate tavade ja menetlusviiside seadusesse kirjutamisega. Toon vaid

ühe näite. Veel aasta tagasi ei olnud Eesti eurogrupi liige, praegu teevad euroala rahandus- või peaministrid suure osa olulisi otsuseid aga just seal. Loomulikult tuleb ka enne neid kohtumisi anda parlamendi mandaat, lisaks sellele, et see on hea tava ja praktika, peaks sel olema ka seadusest antud jõud.

Kodukorra muutmisele on vähemasti osaliselt olemas alternatiiv. See on veelgi parem teavitamine Riigikogu ja Euroopa Liidu asjade komisjoni tööst. Selles, et Eesti avalikkus üllatus, kuuldes, et Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon on sisuliselt erivolitustega miniparlament, kelle pädevusse kuuluvad kõik Euroopa teemad fiskaalsetest põllumajanduslikeni, oleme osalt kindlasti ka ise süüdi. Soovin muuta komisjoni meediale avatumaks ning meie töö läbipaistvamaks.

Fiskaalsetel teemadel peatusin pikalt, aga see on loomulikult vaid üks osa meie tööpõl- lusest. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 26 lõikes 2 öeldakse: "Siseturg hõlmab sise- piirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine vastavalt aluslepingute sätetele." Paraku on 2008. aastal alguse saanud majandussurutis suunanud Euroopa valitsuste tähelepanu nendelt Euroopa Liidu põhivabadustelt kriisi ohjeldamisele. Peaminister kasutas siin igati kohaselt tule kustutamise kujundit. Olen nõus, et kiputakse unustama, et kui kusagil mets põleb ja peab tulekahju kustutama, siis tuleb teisel noori puid istutada. Sest muidu avastad, et tuli sai küll kustutatud, kuid järel on vaid suitsev maa. Just praegu on oluline keskenduda piirideta siseturu arendamisele. See tähendab muu hulgas taristute (nii transpordi kui ka digitaalse taristu) ja teaduskoostöö arendamist. Tugev siseturg suurendab omakorda Euroopa Liidu konkurentsivõimet.

Siseturu arendamise seisukohast on käesoleval ajal üks olulisem algatus Euroopa ühise müügiõiguse eelnõu, mis pakub nn 28. õiguskorra, st võimaluse sõlmida müügilepinguid Euroopa ühtsete müügiõiguse reeglite järgi. Selline võimalus kõrvaldaks ühe suure takistuse Euroopa Liidu siseses kaubanduses. See on eriti vajalik Eestile kui väikesele liikmesriigile, kelle majandus on tugevalt ekspordile orienteeritud. Kahjuks on mõned liikmesriigid juba jõudnud selle algatuse suhtes skepsist avaldada ning Eestil on väga palju ära teha

nende negatiivsete hoiakute leevendamisel ja oma partnerite veenmisel, et protektsionism ei ole lahendus mis tahes majanduskriisile, pigem vastupidi.

Aasta teises pooles esitas Euroopa Komisjon kalanduspoliitika reformi ja ühise põllumajanduspoliitika reformi paketi. Need on mahukad poliitikadokumentidest ja eelnõudest koosnevad seisukohad koos ettepanekutega, mis on viimas põhimõteteliste muudatusteni mõlemas sektoris. Eesti ja Euroopa huvides on senisest efektiivsem ja rohkem turule orienteeritud põllumajanduspoliitika, mille osaks on nii õiglasemad toetused kui ka järk-järgult vähenev sekkumine. Kui kalanduspoliitika paketi läbirääkimistel oleme liitlaseks Euroopa Komisjonile ja selle paketi keskele ideele kalavarude säästlikust majandamisest, siis ühise põllumajanduspoliitika paketi üle peetavad läbirääkimised tähendavad väärtuspõhist võitlust, kus keskne idee on võrdsed konkurentsi-tingimused kõigile liikmesriikidele ja nende põllumajandusettevõtetele. Praegu laual olev Euroopa Komisjoni ühise põllumajanduspoliitika reformi ettepanek selliseid tingimusi ei paku ning meil tuleb leida liitlasi teiste Euroopa Liidu liikmesriikide seast. Lootust annab, et suund ühise põllumajanduspoliitika otsetoetuste ühtlustamisele on võetud, selle saavutamise sihteesmärk on aga Eesti kui ühe kõige madalama otsetoetuste määraga liikmesriigi jaoks määratud selgelt liiga kaugesse tulevikku. Sellist ebavõrdsust ei ole võimalik aktsepteerida. Rõhutan siinkohal, et õiglasemad ja võrdsemad otsetoetused ei tähenda vältimatult vajadust lisaraha järele, pigem vastupidi. Ühtlustamine on võimalik ka vähendamise suunas.

Sotsiaaltemadest on kõige teravamalt üleväl küsimus Euroopa demograafilistest arengutest ja selle sees konkurentsist tööjõu pärast Euroopa Liidus. Teema ei ole uus ja haakub otseselt Eesti selle aasta inimarengu aruande teemapüstitustega.

Keskkonnateemadest on kõige olulisem see, mis toimub kliimaläbirääkimistel nii Euroopa Liidus kui ka rahvusvahelisel tasemel. Kliimapolitiitika ei ole tegelikult niivõrd looduskaitseteema, kuivõrd energia- ja tööstussektori reformide teema. Euroopa Liit on oma valikud teinud ja otsustanud, et energia- ja tööstussektorit tuleb reformida, tuleb suunata sektorit ressursitõhusate uuenduste leidmise ja kasutu-

selevõtu suunas ning teha seda kiiremas tempos. Kiirema tempo valiku taust on arusaam, millise konkurentsieelise see võib Euroopa Liidule anda olukorras, kus traditsiooniliste fossiilsete kütuste varud asuvad väljaspool Euroopa Liitu ehk ka nende hinnad ei sõltu nii palju Euroopa Liidust. Kas suudetakse veenda ka muud maailma selle tempoga kaasa tulema, sõltub sellest, kuivõrd on Euroopa Liit valmis rahvusvahelistel kliimaläbirääkimistel ühtsena osalema. Eesti on ühtse ja tugeva Euroopa Liidu kliimapolitiitika toetaja ning seda hoolimata pikaleveninud vaidlustest Eesti kasvuhoonegaaside kvootide selle perioodi jaotuskava üle.

Olulise teemana toon veel esile Euroopa Liidu laienemise. Eesti on toetanud laienemist lähtuvalt kandidaatide valmisolekust, ehk lähitudes kokkulepitud ühisreeglitest. Ma usun, et ühe või teise kandidaadi valmisolek liituda või läbirääkimisi alustada või jätkata ei tohiks põrgata subjektiivsete takistuste vastu. Euroopa projekt koos asjaomaste väärtuste edendamise ja ühisreeglite järgimisega on palju kaalukam kui foobiad või ühepoolsed katsed lahendada omavahelisi vaidlusi Euroopa Liidu laienemise tõkestamise kaudu.

Head ametikaaslased! Lõpetuseks pöördun teie poole ehk isegi üllatava ettepanekuga hakata mõtlema Eesti eesistumise peale 2018. aastal. See on kaugena tunduv aeg, kuid edukaks eesistumiseks on vaja päris palju ära teha ja seda juba selle parlamendikoosseisu jooksul. Olgu mainitud, et valitsus on neid plaane koostanud juba alates 2010. aastast ja me peaksime ka oma plaanid koostama ja kooskõlastama lähiaastate jooksul. Hea koordineeritus ja Euroopa Liidu tunnetus on meie eesistumise edukuse võti. Valdkondlike komisjonide roll võiks olla otsekontaktide loomine ja hoidmine nii Euroopa Parlamendi kui ka liikmesriikide parlamentidega. Tõsi, siin on veel palju teha. Muu hulgas tuleb omaks võtta arusaam, et enamik parlamendikomisjone on samuti Euroopa küsimuste eest vastutavad. Näiteks peaks iga Euroopa Komisjoni algatuse arutelu valdkondlikus komisjonis ja arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile olema selgelt seostatud meie endi kavatsustega samas komisjonis hiljem vastu võetud direktiivi rakendamisel ja oma õigusruumi viimisel. Kaubandusest tuntud silt "Hilisemaid pretensioone ei rahuldata" on siin igati asjakohane.

Teine suur planeerimise ja ettevalmistuste koorem Eesti eesistumise ettevalmistamisel on meie maja kantseleil. Olen kindel, et kantselei saab juba nüüd hakata planeerima ja arutama Eesti eesistumisega seotud küsimusi. Kõige pikaajalisema arenguga on loomulikult personaliteema: koolitus, struktuursed korraldused, väliskontaktid, stažeerimine ja muu säärane.

Head ametikaaslased! Euroopa Liidu asjad on meie asjad. Ma soovin meile kõigile edu nende ajamisel! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Teile on küsimusi. Alustame kolleeg Maret Maripuu.

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Suur aitäh ettekande eest! Jätkan sellest, millega sa lõpetasid, et Euroopa Liidu asjad on meie kõikide asjad. Kui me siin suures saalis arutasime koos EFSF-i, siis jäi kõlma, et liiga vähe oli informatsiooni, hoolimata sellest, et Euroopa Liidu asjade komisjonis oli see teema kogu suve arutusel olnud. Sa küll puudutasid seda ka oma kõnes, aga ma siiski küsin. Mismoodi tuleks sinu arvates kõiki Riigikogu liikmeid paremini kaasata ja teavitada Euroopa Liidus toimuvast ja lisaks sellele kaasata erialakomisjone ühtsete seisukohtade väljakujundamisse, et seda konsensuspoliitikat, mida Euroopa Liidu asjade komisjonis on püütud ajada, saaks ka pikemaajaliselt teostada?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma olen väga selgelt seda meelt, et lisaks tavapärasele kirjaliku arvamus küsimisele on Euroopa Liidu asjade komisjonil kõige olulisemate teemade puhul võimalus ja kohustus kaasata teisi komisjone ka juba aruteludesse. Me oleme seda jõudumööda püüdnud teha ja kindlasti teeme ka tulevikus, korraldades näiteks ühisistungeid. Mis puudutab konkreetselt EFSF-i, siis siin tuleb mõista, et kuigi teema oli parlamendis arutelul Euroopa Liidu asjade komisjoni arutelude kaudu tegelikult terve selle koosseisu kestel, alates kevadest ja juba isegi varasemalt, siis lõplikud otsused olid väga selgelt ajakriitilised. Ma olen seda meelt, et ka parlamendis jõudsid kõik, kes soovisid, end selle teemaga piisavalt kurssi viia. Me jõudsime siin pidada päris tõsiseid

debate nii isekeskis kui ka avalikkuse ees. Samas soovitan kõikidel parlamendiliikmetel juba praegu jälgida neid arutelusid, mis toimuvad Euroopas ESM-i teemadel. Kui peaks selle aasta jooksul otsustatama – selle otsuse tegemisel räägib kindlasti ka parlament Euroopa Liidu asjade komisjoni kaudu kaasa –, et ESM-i jõustamine tuuakse varasemaks, juba järgmisesse aastasse, siis minu arusaama järgi peaks meil olema võimalik parlamendi täiskogus seda teemat ette valmistada peaaegu kahe kuu jooksul. See võiks tagada meile päris põhjalikud arutelud, sisulise ettevalmistamise nii koalitsiooni kui ka opositsiooni puhul ning see diskussioon on kindlasti asjalik ja asjakohane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Minu küsimus on ka debati kohta. Rahvasaadikud ei üllatanud mind sellega, kes on Euroopa Liidu suhtes positiivsel ja kes lausa eitaval seisukohal. Siin ei olnud midagi uut. Aga debatt, mis toimus avalikkuse ees, oli kaunis jube. Meie tegelikult tegelesime siin Eesti õpetaja palga ja pensioniga, avalikkus millegipärast arvas, et Kreeka omadega. Sellepärast küsingi sinult kui komisjoni esimehelt: miks on jätnud komisjon kasutamata võimaluse esitada Riigikogu täiskogule riiklikult tähtsa küsimusena euro tuleviku, euroga toimuva arutelu, nii et oleksid kaasatud Rahan-dusministeerium ja valitsus? Mõnes mõttes on asi ju laiem, kuna see jõuab välja vajaduseni muuta aluslepinguid. See on puhas Euroopa Liidu asjade komisjoni ettepanek, üks ole. Miks ei ole komisjon sellist ettepanekut teinud? Võib-olla saaksid siis ka inimesed aru, mille üle me siin üldse vaidleme.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui Eesti parlament arutas esimesel lugemisel järgmise aasta riigieelarvet, siis oli õhtuste uudiste esiuudis hoopis see, mis toimub Brüsselis, ehk see, mis puudutab võlakriisi. Kui me räägime täna siin Eesti Euroopa Liidu poliitikast aastatel 2011–2015, siis väga prominentne osa sellest diskussioonist puudutab võlakriisi. Meil on suure tõenäosusega võimalus juba aasta alguses debateerida ESM-i loomise üle siinsamas parlamendi suures saa-

lis. Kui EFSF-i programmi alla peaks lisaks Portugalile ja Iirimaaale minema mõni uus riik, tuleb ka see teema parlamendi suurde saali. Kui kõik see kokku ei ole riiklikult tähtis küsimus ja riiklikult tähtsa küsimuse käsitlemine, siis mis on? Ma usun, et me oleme selle parlamendikoosseisu ajal võlakriisiteemasid üldse kõige rohkem arutanud, sh on Euroopa Liidu asjade komisjon seda teinud tänaseks juba rohkem kui kümnel korral. Ei tasu alahinnata, et Euroopa Liidu asjade komisjoni kuulub 19 rahvasaadikut. See on selgelt suurim parlamendikomisjon, kus on esindatud kõik teised komisjonid ja parlamendifraktsioonid. Ma väga soovitan arutada neid teemasid ka fraktsioonides, sest see teadmine, mis jooksvalt antakse kõikide fraktsioonide liikmetele Euroopa Liidu asjade komisjonis, võiks loomulikult jõuda kogu fraktsioonini. Meie oma fraktsioonis püüame neid teemasid põhjalikult arutada. Mul oleks tulevaste debattide kvaliteedi huvides hea meel, kui sedasama teeksid ka kõik teised fraktsioonid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teie esindate noorem põlvkonda poliitikas. Sageli öeldakse nooremale põlvkonnale, et tuleb õppida eelmiste põlvkondade vigadest. Mis on teie jaoks, lugupeetud Taavi Rõivas, parim õppetund, mis te sellest Teise maailmasõja järgsest väidetavalt suurimast finantskriisist olete õppinud ja mis tulevikule võiks kasuks tulla?

Taavi Rõivas

Aitäh! Väga hea küsimus. Nii öeldakse vist enamasti siis, kui küsimus on väga raske. Ma usun, et nii Eesti kui ka kogu Euroopa võiks teha järelduse, et laenuleib ja laastutuli ei kesta kaua. Sellele järeldusele on Eesti rahvatarkus jõudnud juba ammu enne meid ja vahest oleks mõistlik, et see nüüd igale poole kohale jõuaks. Ma arvan, et majandusinimesed teevad enda jaoks kindlasti järelduse, et John Maynard Keynesi kõik õpetused ei vasta ilmtingimata tõele. Majanduse stimuleerimine võib anda küll lühiaegset efekti, aga pärast tuleb see võidetud kasv koos intressidega tagasi maksta.

Ma arvan, et neid järeldusi on küll ja veel, aga kõige olulisem on see, et oma kulused ja tulused planeerides peavad mis tahes riigi poliitikutud käituma esimeses järjekorras vastutustundlikult ja alles seejärel mõtlema, kuidas maksumaksjale tema enda raha eest võimalikult palju head teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma arvan, et euroga toimuvat arvestades ei teeks üks riiklikult tähtsa küsimuse arutelu siin saalis kindlasti kurja. Ma arvan, et see annaks juurde päris palju võimalusi nii oma mõtteid avaldada kui ka teiste omi kuulata. Aga sa mainisid sotsialistlikku eelarvepoliitikat. Mind sotsiaaldemokraadina see küll väga palju ei puuduta, tulenevalt suurest ideoloogilisest lõhest sotsiaaldemokraatia ja sotsialismi vahel, aga ma tahtsin täpsustada: kas sa mõtlesid sellega seda, et need parempoolsed valitsused, kelle ajal on samuti võlakoormus kasvanud, ajasid Euroopas sotsialistlikku eelarvepoliitikat?

Taavi Rõivas

Ma arvan, et me mõlemad tunneme piisavalt hästi Euroopa poliitikat, teadmaks, et kõik, kes nimetavad ennast liberaalideks või konservatiivideks, ei ole seda klassikalises mõttes mitte. Ka Eestis me leiame ühe erakonna, kes ennast rahvusvaheliselt nimetab liberaaliks, aga kodumaal kipub end pigem vasakpoolseks pidama, ja ma usun, et kodumaine liigitus ongi kohasem. Seetõttu ei kiirustaks ma ühte või teist Euroopa valitsust automaatselt parteinime järgi kas vasak- või parempoolseks sildistama. Seda esiteks. Teiseks, jah, ma rääkisin sotsialistlikust võlamajandusest. Mõte oli see, et sotsiaaliiki ei saa suurte kulutuste, väga lahkete, lausaliste toetustega laenu- raha arvel ülal pidada, jättes tegemata struktuursed reformid. Kui sellist asja laenu- raha arvel ülal pidada, siis peavad selle koos väga suurte ja võib-olla isegi üle jõu käivate intressidega kinni maksma lapsed, järgmised põlvkonnad. See on see loogika. Ma usun – võib-olla on see jätk vastusele Urve Tiidusele –, et üks järeldus, mida Euroopa tervikuna ja mitte ainult Euroopa, täpselt samamoodi Ameerika

Ühendriigid ja mitmed teised riigid väljaspool Euroopat peaksid riikide võlakriisist tegema, on see, et sotsiaaltoetused ja avaliku sektori palgad, kõik elulise tähtsusega asjad peavad olema riigile jõukohastes summades ja protsentides eelarvest. Üle jõu tehtavaid kulutusi ei saa endale lubada, olgu eesmärk kui tahes õilis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Kui Euroopa Liidu asjade komisjoni esimeest Rõivast erutab ennekõike võlakriis, siis mind kui selle komisjoni asejuhti erutab Euroopa tulevik struktuurset, laiemalt. Kuuldes peaministri vastust, et ta ei viitsi debateerida liitriigi või riikide liidu teemal, ma tõesti kohusin. Seega on mul küsimus Reformierakonna uuele põlvkonnale ja teisalt Euroopa Liidu asjade komisjoni juhile: milline on sinu, Taavi Rõivase seisukoht kahekiiruselise Euroopa asjus? On see Eestile hea või halb? Kas Eestis ei peaks olema mitte lihtsalt euroteemaline debatt, nagu pakkus kolleeg Eiki Nestor, vaid laiemalt Euroopa Liidu tuleviku teemaline debatt? Mida peaks Euroopa Liidu asjade komisjon kui juhtivkomisjon tegema selleks, et Eestis toimuks sisuline, tõsine arutelu Euroopa teemadel? Me oleme Euroopa Liidu liikmesriik ja sõnum võib tulla ka Tallinnast, aga millegipärast ei kipu seda tulema.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, mis puudutab avalikku debatti Euroopa Liidu tuleviku üle, siis loomulikult peab see Eestis toimuma. Nagu ma oma kõne lõpus ütlesin, Euroopa asjad on meie kõigi asjad. Täpselt samamoodi, nagu me arutame oma koduste asjade üle, peame arvestama, et meie kodu on nüüd ka Euroopa Liit. Mõistagi peab olema avalik arutelu. Ka "Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011–2015" läbis minu meelest väga tõsise kaasamisringi. Nii akadeemilised ringkonnad kui ka erialaringkonnad, üldse kõik said võimaluse kaasa rääkida. Nagu peaminister juba mainis, väga suures osas nende ettepanekuid ja tähelepanekuid ka arvestati. Ma arvan, et Eestis on väga vähe nii suure kaaluga valdkonnadokumente, mis on tehtud sedavõrd laia kaasamisega. Ma arvan, et

see on igal juhul positiivne ja siin me näeme asju ühtemoodi. Mis puudutab kahekiiruselist Euroopat, siis eks see paljuski ole lihtsalt väljend. Aga tõsi on see, et praktikas on nii kujunenud, et nendes riikides, kes ei ole oma majandust koormanud tohutu võlakoormaga, kipub viimasel ajal majandus kasvama märksa kiiremini kui nendes riikides, kus võlakriis on täies hoos või kus võlakriisi sümptomid tugevalt esinevad. Loomulikult, kui me vaatame mis tahes investori pilgu läbi eri riike, siis atraktiivsemana tundub see Euroopa Liidu liikmesriik, kus riigirahandusega on asjad korras, kus ei ole vajadust, ma ütleksin, et isegi häda vajadust hakata lähemas tulevikus makse tõstma või teab mis kulutusi kärpima. See tulevikuperspektiiv, mis Eestil ja üldse põhjamaadel on, on kindlasti selles kontekstis positiivne. Aga ma ei ole nende hulgast, kes liigselt innustuksid väljendist "kahekiiruseline Euroopa". Ma kindlasti ei sooviks kuidagi Eesti Euroopa Liidu poliitika osaks seda, et seda kuidagi ametlikult välja kujundada. Paraku on nii, et Euroopa Liidu liikmesriigid kasvavad erineva kiirusega, aga suures plaanis me oleme osa ühendatud majandusest. Kui osal Euroopa Liidust läheb väga halvasti, siis ei saa ka meil väga hästi minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnu Juul! Palun ikkagi üks küsimus!

Tõnu Juul

Täna, lugupeetud esimees! Austatud ettekandja! Jälgides euroala võlakriisi arengut, tekitab minus ärevust mõte, et osal riikidel võib tekkida ahvatlus näidata end kriisis olevana, selleks et saada odavat laenu raha ja osaliselt kustutada erasektori laenud. Mida te sellest mõttest arvate? Mulle tundub, et kriisi lahendamisel on siiani natukene nagu peata oldud, ei ole täpset ja head kriisist väljatuleku kava. Itaalia näide on minu jaoks esimene ohumärk, et see võib nii olla. Mis te sellest arvate?

Taavi Rõivas

Aitäh! EFSF-i programm ei ole kindlasti ühegi riigi suur unistus. EFSF-i programm ei tähenda mitte ainult seda, et sellele riigile vahendatakse teiste riikide garantiiga laenu odavamalt, kui ta muidu turult saaks, vaid EFSF-i

programm kätkeb endas kohustust teha väga olulisi kärpeid, struktuurireforme, suurendada riigi tulusid. Ma usun, et iga riigi valitsus teeks neid samme pigem ise, kui laseks kogu Euroopal ja näiteks IMF-il valida, kus on need kohad, kus üks või teine riik kärpima peab, millised on need reformid, mida keegi läbi viima peab. Hiljutine kogemus on näidanud, et need riigid, kes suudavad ise kärped ära teha, tulevad kriisist märksa kiiremini välja, ja ma usun, et ka valikud vastavad sel juhul täpsemalt selle ühiskonna ootustele. Aga tõsi on see, et nendel riikidel, kes juba on programmi alla sattunud, valikut selles mõttes ei ole. Reformid ja kulukärped tuleb neil ära teha juba teiste näpunäidete järgi. Ma arvan, et ühelgi peaministril või rahandusministril ei ole väga meeldiv tunne olla sellest programmist abi saaja. Ma kahtlen, et mõni peaminister või rahandusminister oma riiki teadlikult sellele teele juhiks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Vahepeal läks siin arutelu Euroopa Liidu poliitika üle väga ideoloogiliseks. Sa väitsid, et kõik Keynesi teooriad ei pea paika. Kas Euroopas ja tervikuna maailma majanduses toimuvat vaadates me saame väita, et n-ö Friedmani teooria järgi ongi sündimas solidaarne ja koostööaldis Euroopa?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, ma ei öelnud, et kõik Keynesi teooriad ei pea paika, vaid ma ütlesin, et mitte kõik ei pea paika. Sellel väikesel sõnade ja rõhuasetuste vahel võib tähenduslikult olla väga kaalukas roll. Ma ei sooviks siin praegu hakata arutama selle üle, kelle teooria järgi majanduslikus mõttes Euroopa tulevikus edeneb. Mul on selle kohta oma arvamus, aga ma väga loodan, et Euroopas tervikuna ei muutu mitte ainult aastatel 2011–2015, vaid ka edaspidi peamiseks terve mõistus, et peamiseks muutub see, mida meie Eestis peame elementaarseks. Muu hulgas see, et ka riigid peavad ots otsaga kokku tulema, muu hulgas see arusaam, et laenuleib ja laastutuli ei kesta kaua. Need on meie jaoks elementaarsed, isenesestmõistetavad asjad. Paraku, kui me vaa-

tame Euroopa viimaste kümnendite ajalugu, siis näeme, et see ei ole seal sedavõrd isenesestmõistetav olnud. Ka Eestis ei ole ju tasa-kaalus eelarve olnud sugugi alati suure poliitilise konsensuse objektiks. On küllalt olnud neid poliitikuid, kes siis, kui majandus kasvas Eestis üle 10% aastas, nõudsid, et eelarvet tuleb veel suurendada laenuraha toel. On küllalt olnud majanduseksperte, kes on nõudnud töötukassa reserve kohe kasutusele võtmist, sest nende pealt teenitakse liiga väikest intressi. See oli kõik vahetult enne suurt majanduskriisi. Ka praegu on meil küll ja küll ettepanekuid, kuidas kas laenuraha arvel või veelgi keerukamalt ja kulukamalt, PPP-skeeme kasutades ja laenukoormat justkui enesepettusena peites kulutusi teha ja riigi rahalist seisu halvendada. Ka meie peame väga enesekriitiliselt jälgima, et meil jätkuks tervet mõistust lähema nelja aasta jooksul ja sealt edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh! Austatud ettekandja! Noorte päralt on tulevik. Sellepärast ma küsin, et teada saada, mida poliitika meile tulevikus toob. Euroopa suurlinnades ringi käies on märgata ja korrektsed eurooplased ongi seda märganud, et immigratsioon on muutunud mitmepalgeliseks ja on juba kaunis valdav, muidugi eriti heaoluühiskondades, aga ka mujal. Heaoluriigid mõtlevad, kuidas seda asüülisurvet, mis on viimastel aastatel suurenenud, Euroopas võrdsemalt jaotada. Me räägime palju majandusest, aga tegelikult on eriti teise ja kolmanda põlvkonna immigrandid majanduslik probleem igas ühiskonnas. Asüül meie ühiskonnas veel probleem ei ole, meil on siin omad seadused. Aga milline on meie seisukoht tuleviku kohta, kas asüülipoliitikat tuleks üle Euroopa ühtlustada, nii et ka meie võtaksime osa asüülikoormast enda peale, nagu juba ettepanekuid tehakse?

Taavi Rõivas

Aitäh! Üsna delikaatne küsimus. Me oleme seda Euroopa Liidu asjade komisjonis loomulikult korduvalt arutanud. Ma isiklikult ei pea mingit kvootide kehtestamist kõige õigemaks lahenduseks. Küll aga olen realist selles osas, et mida aeg edasi, seda rohkem hakkab see

teema paratamatult ka meid puudutama. Naiivne oleks arvata, et immigrante hoiab eemal meie kliima ja et Eesti on ebaatraktiivne üksnes seetõttu, et meil on kehvem kliima kui mujal. Me näeme, et Soomes ja Rootsis on see oluline teema, mis ei ole hakanud mõjutama mitte ainult immigratsioonipoliitika seisukohti, vaid see on hakanud mõjutama poliitikat tervikuna, see on loonud baasi uute erakondade tekkeks jne. See on kahtlemata oluline teema tuleviku seisukohalt. Ma olen nõus, et me peame seda kindlasti käsitlema ja Eesti seisukohti põhjalikult kaaluma, sest see hakkab suuremal või vähemal määral ka meid puudutama.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Avan läbirääkimised. Kõigepealt kutsun kõnepulti kolleeg Marko Mihkelsoni Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana. Kaheksa minutit.

Marko Mihkelson

Lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu nimel tahan tunnustada valitsuse tegevust "Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011–2015" kujundamisel. See on tõesti olnud väga eeskujulik protsess, kahe varasema sarnase dokumendi tegemisel nii laialdast arutelu ja kõigi osapoolte ning huvigruppide ärakuulamist ei toimunud. Ma võin öelda nendele kriitikutele, kes aeg-ajalt kergelt lahmides suunavad oma tule Riigikogu poole, väites, et Riigikogu on justkui kummitempel, kes kuulab lihtsalt kenasti ära, mis valitsus meie ette toob, et ma usun, et need, kes eri komisjonides, sh väliskomisjonis, selle poliitika kujundamisel osalesid, teavad väga hästi, et see nii ei ole. Ma arvan, et selle võrra on ka see dokument parem.

Samas usun, et me kõik teame, et me peame seda debatti ajal, kui Euroopa Liit on sisenedud väga keerulisse perioodi. Ma ütlen ausalt, et küsimus ei ole ainult võlakriisis. Kui me vaatame viimase 24 tunni uudised, mis on tulnud Euroopa erinevatest pealinnadest, siis näeme, et Saksamaa kantsler on öelnud, et tegemist on Euroopa jaoks viimase 60 aasta kõige tõsisema kriisiga, või et Suurbritannia peaminister David Cameron rahustas eile nii parlamendiliikmeid kui ka kõiki teisi inimesi, öeldes, et Suurbritannia huvi on ikkagi hoolimata

kõigest jätkata Euroopa Liidus, sest muidu oleksid nad nagu Norra, kes on küll Euroopas, aga Euroopa Liitu ei kuulu, kuid täitma peab ta ikka samu reegleid, mida Brüsselist ette kirjutatakse või mis seal kokku lepitakse.

Seetõttu toimub ka see debatt väga olulisel hetkel. Aga ma arvan, et me peame Eestis juba täna vaatama kaugemale kui ainult üks valitsemistsükkel. Seetõttu usun, et kiites heaks Eesti Euroopa Liidu poliitika 2015. aastani, me peaksime kindlasti mõtlema teemal, mis saab Euroopast ja milline on Eesti panus uue, tegelikult ju väga selgelt peagi muutuma hakkava Euroopa Liidu tekitamisel.

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon teeb ettepaneku, et Euroopa Liidu asjade komisjon alustaks väga süvendatult kuulamisi just nimelt sellel teemal, mis puudutab Euroopa tulevikku laiemalt, mitte ainult konkreetset seoses alusleppe muudatustega, ESM-i või mõne muu üksiku küsimusega. Kui me tahame olla Euroopa Liidu tuumikus – aga sinna me tahame kindlasti kuuluda ja osalt oleme ju tegelikult kogu lõimumisprotsessi jooksul ka kuulunud –, siis me peame olema valmis pidama poliitilist debatti oma partneritega Saksamaalt, Suurbritanniast, Rootsist ja teistest riikidest.

Isamaa ja Res Publica Liidu arvates me peame kujundama Euroopa Liidust ennekõike avatud, paindliku ning oma kodanike elujärje reaalse parandamise nimel töötava ja maailmas konkurentsivõimelise liidu. Alles nendel päevadel me kuulsime uudiseid kaugelt Havai saarelt, kus olid koos Aasia ja Vaikse Ookeani Majanduskoostöö liikmesriigid, kaasa arvatud meile väga oluline partner Ameerika Ühendriikide presidendi näol, kes kõik andsid väga üheselt ja selgelt mõista, et maailma jõukese, majanduskese, otsustuskeske on nihkumas Euroopast just nimelt Aasia ja Vaikse ookeani regiooni. See on Euroopale eriti oluline ülesanne ja proovikivi, et mitte jääda eeloleval kümnendil marginaliseeritud rolli.

Paljud räägivad nüüd, et Euroopa Liidu ja meie kõigi ees seisev kümnend on juba peaaegu kaotatud kümnend ja see tuleb lihtsalt kuidagi üle elada. Ma arvan, et tegelikult pakub iga kriis võimaluse ja ka see kriis pakub meile võimaluse kujundada eelolev kümnend uute võimaluste kümnendiks. Seetõttu ongi väga olulised need arutelud, millele ma viitasin ja mis kindlasti peaksid peagi pädima riikli-

kult tähtsa küsimuse aruteluga siinsamas saalis.

Mõne aasta eest võtsime siin vastu Lissaboni lepingu. Ka peaminister viitas, et see löi eelduse Euroopa Liidu tugevamaks lõimumiseks ja arendamiseks. Täna võiks ju retooriliselt küsida, kas te teate, kes on praegu Euroopa Liidu eesistuja ja kui suurt rolli Poola tegelikult mängib toimuvates protsessides. Need on küsimused, mis panevad mõtlema. Seetõttu on täiesti selge, et olukord viib meid tõenäoliselt peagi küsimuseni, mida täpsemalt me peaksime Euroopa aluslepingutes muutma ja mis on möödapääsmatu, et muuta Euroopa tugevamaks.

Alternatiivi mina paraku siin ei näe. Valitsuste vahetused Itaalias ja Kreekas võivad hetkeks rahustada, see võib rahustada ka meie inimesi. Ma tean, et Marianne oli väga närvis seoses Silvio lahkumisega, aga ma arvan, et tegelikult on küsimused fundamentaalsemad. Ma arvan, et hoolekanderiigi mudeli aeg sellises mahus, nagu seda on tuntud ennekõike Lääne-Euroopas, on möödas. Ma arvan, et nendel analüütikutel, kes viitavad, et Euroopal seisavad ees probleemid ennekõike demograafilise surve ja probleemide tõttu, on õigus. Sellest tuleb väga suuresti lähtuda ka selles poliitikas, kaasa arvatud majandus- ja sotsiaalpoliitikas, mis neid probleeme puudutab.

Aastal, kui Eesti astus Euroopa Liitu, oli Euroopa Liidu elanike keskmine vanus 37 aastat. 2050. aastal on see vanus 52 aastat. Töötajaid ühe pensionäri kohta jääb selleks ajaks kaks korda vähemaks. Majanduskasvu prognoosid näiteks Aasiaga võrreldes on mitu korda väiksemad ja kusagilt ei paista, et Saksamaa, Prantsusmaa või ka teised riigid suudaksid oluliselt Euroopa majandust vedada, ilma et toimuksid väga põhimõttelised muudatused.

Seetõttu on täiesti ilmne, et juba praegu, kui me valmistame ette järgmist Euroopa Liidu eelarvekava, peaks Euroopa Liit oma liikmesriikide kaudu olema võimeline reageerima julgelt ja paindlikumalt, ta peaks reageerima nendele muutustele, mis tegelikult Euroopa Liidu ees seisavad, et vastuvõetud programm "Euroopa 2020" ka realselt mingilgi määral ellu rakenduks, mitte nii, nagu toimus Lissaboni strateegiaga eelmisel kümnendil.

Isamaa ja Res Publica Liit on arvamusel, et me peaksime juba praegu kasutama võimalusi,

et teha rohkem kulutusi just nimelt teadusesse, innovatsiooni, arendusse ja konkurentsivõime tugevdamisse kogu Euroopa Liidus. Ma usun, et mida päev või ka tund edasi, seda rohkem konsensust siin juurde tekib. Ma usun, et ka nende arutelude käigus, mida me peame eri komisjonides, aga ennekõike Euroopa Liidu asjade komisjonis, me jõuame lahendusteni või õigemini ettepanekuteni, mida Eesti võiks esitada oma kolleegidele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Mihkelson! Palun kõnepulti Kalle Pallingu Reformierakonna esindajana! Kaheksa minutit.

Kalle Palling

Austatud juhataja! Hea peaminister! Külalised ja kolleegid! Euroopa Liidu poliitikal üldisemalt peatusid eelkõnelejad pikalt. Esitan Reformierakonna fraktsiooni nimel mõned rõhuasetused Eestile ja Euroopale olulistel teemadel.

Võlakriisist ei saa mööda ka mina. Euroopale on saanud selgeks, et homse arvel elamine enam kesta ei saa. Võlakoormat on asunud kõikjal vähendama. Selleks et vältida struktuurset tasakaalustamatusi majanduses, on valminud probleeme ennetavate eelnõude *six pack*. Ikka selleks, et probleemid õigel ajal lahendada. Minu arvates võiks siin olla veelgi karmim. Võlgades riikidele võiks lisaks võla piirikriteeriumile rakendada ka tavapärasest rangemat defitsiidikriteeriumi. Olukorras, kus võlakoormus on üle 60%, võib 3%-line defitsiit võlakoormat hoopis suurendada või selle vähendamise võimatuks muuta.

Probleemide lahenduse võti peitub riikide valitsuste käes. Valitsusjuhid peaksid riigieelarvete koostamisel lähtuma põhimõttest "kulud ja tulud tasakaalu", nagu nad teeksid oma perekonna eelarvet. Pole ju loogiline kulutada aastaid rohkem, kui teenida suudad.

Käesoleva Riigikogu koosseisu algusest on Reformierakonna fraktsioon põhjalikult arutanud järgmise Euroopa Liidu eelarveperioodi vahendite kasutamist. Euroopa Komisjoni ettepanekus on meie jaoks selgelt vastuvõetamatu 2,5% piir ühtekuuluvusvahendite kasutamisel. Efektiivsust ei tohiks karistada, ühtekuuluvusvahendite kasutamise eesmärkidega ei tohiks vastuollu minna. Oleme seisukohal, et järgmi-

se eelarveperioodi fookus peab olema suunatud Eesti majanduskasvu ja konkurentsivõime suurendamisele. Suurema ja selgema mõju saavutamiseks tuleb Euroopa Liidu fondide vahendid koondada vähestele olulistele eesmärkidele. Eesti majanduskasvu võti on edenedmine ülemaailmses väärtusahelas. Eestis tehtu ja loodu peab muutuma oluliselt väärtuslikumaks ja konkurentsivõimelisemaks. Töö tootlikkus ja hind peavad kasvama, vaid sellisel juhul saavad kasvada ettevõtlustulu ja palgad. Prioriteetne on just inimeste sissetulekute kasv, mis kaugemas perspektiivis tagab ka riigi ja kohalike eelarvete kaudu ümberjaotatavate vahendite piisavuse.

Selle eesmärgi saavutamiseks peab Reformierakond oluliseks rahastuse kavandamisel keskenduda arenguhüpet toetavatele investeringutele. Uuel finantsperioodil peaks Eesti saama kasutada samas suurusjärgus vahendeid nagu käesoleval finantsperioodil. Sellest iga euro tuleb kasutada üleriigilistest eesmärkidest lähtuvalt. Õppides möödunud perioodide euro-raha kasutamise kogemusest, tuleb otsustamisel kaaluda ka vahendite kasutamise jätkusuutlikkust. Liiga pikkadel menetlustähtaegadel, kallitel sildfinantseerimislahendustel ja rajatistel, mille ülalpidamiseks puuduvad vahendid, ei tohi järgmisel finantsperioodil kohta olla. Rahasse tuleb suhtuda nagu enda teenitusse ja kasutada seda parimal võimalikul viisil. Eesmärk ei ole iga hinna eest raha ära kasutada, vaid saada meie kõigi jaoks olulisi objekte. See on meie panus ühiskonna arengusse. Iga Euroopa Liidu eelarvest tuleva euro kasutamisel peame esitama endale küsimuse: kuidas see aitab luua uusi töökohti ja tõsta Eesti inimeste elatustaset? Peame pingutama selle nimel, et saaksime kasutada järgmisi Euroopa Liidu vahendeid transporditaristu rajamiseks. Tallinna–Tartu maantee Mäoni neljarealiseks ehitamine, Via Baltica, Tallinna ja Tartu ringtee ning suuremad ristmikud, Saaremaa püsiühendus, Rail Balticu raudteeühendus ja Tallinna lennujaama laiendamine – just need on kõige olulisemad suurobjektid, mille valmimine parandaks oluliselt Eesti transpordivõrgu kvaliteeti, looks tingimused ettevõtluseks ja töökohtade tekkiks.

Energiajulgeoleku tagamiseks tuleb rajada piiriülesed energiaühendused, samuti Baltic-connectori ja LNG terminaliks vajalik taristu.

Võrgukvaliteedi tagamiseks tuleb renoveerida jaotusvõrgud ning alustada nutivõrkude ehk *smart grid*'i arendamist. Uue põlvkonna tuumajaama ITER arendamisel peaks ka Eesti olulisel määral kaasa rääkima. Saavutamaks liginullenergiakasutuse uutes rajatavates hoonetes, tuleks kaaluda ka vahendite suunamist energiasäästu.

Põllumajandustoetuste maksimise peaksime olema võrdsed võrdsete seas. Fookus ei tohiks kogu Euroopa Liidus olla ülemäärasel subsidierimisel, vaid tootmise efektiivsusel. Põllumajandustoetuste võrdsustamisest nende vähendamise teel võidaksid nii Eesti kui ka vana Euroopa põllumehed, sest see suunaks neid üle vaatama oma tootmise efektiivsust. Tarbijate valiku suurendamiseks peaks toetama ka mahetootmist.

Need olid vaid mõned tähtsamad mõtted, mida jõudsin nimetada. Head ametikaaslased teistes fraktsioonides! Kutsun Reformierakonna fraktsiooni nimel ka teid kaasa mõtlema ja reastama Eesti jaoks olulisi prioriteete. Ikka selleks, et elu Eestis paremaks muutuks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Palling! Kutsun kõnepulti kolleeg Rannar Vassiljevi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana. Kaheksa minutit.

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Head külalised! Euroopas on ärevad ajad nii rahanduslikult kui sellest tulenevalt ka palju laiemalt. Ei tea meie siin ega tea keegi Euroopas täpselt, milline on meie järgmise aasta ja ülejärgmise aasta majandusperspektiiv ja majanduskasv. Oleme nendes prognoosides jõudnud üsna nulli lähedale. Kas jääme nulli peale või ohustab meid majanduslangus, seda näitab tulevik. Kuigi meie enda, Eesti tulevikku prognoosivad dokumendid, näiteks majandusprognoos, seda kuidagi tunnistada ei taha, siis midagi ei ole teha, kui Euroopas on ärev aeg, on ka Eestis ärev aeg. See ei tähenda, et me ei peaks ette vaatama, ei peaks tegelema Euroopa Liidu tulevikuga ega selle kaudu ka Eesti tulevikuga.

Ma arvan, et praegu on väga õige aeg, kui Eesti peaks oma Euroopa Liidu poliitikas olema veel aktiivsem, kui ta on senini olnud. See ei tähenda ainult seda, et me hääletame siin

EFSF-i või tulevikus ESM-i üle, vaid me peaksime tunduvalt laiemalt vaatama rahanduspoliitilisi põhimõtteid, millest Euroopa Liit lähtub, seda, kas ja kuidas need muutuma hakkavad, aga samamoodi kõiki teisi poliitilisi põhimõtteid, millel Euroopa Liit rajaneb ja kus me tõenäoliselt teatud reforme vajame.

Ma arvan, et me võiksime Eestis olla oma seisukohtade kujundamisel aktiivsemad. Tihti jääb mulje, et meie seisukohad kujunevad Brüsselis ning seejärel selgitatakse neid Tallinnas ja Eestis, kuigi tegelikult võiks see käia teistpidi. See on kindlasti koht, kus Eesti Euroopa Liidu poliitikal on tublisti arenemisruumi.

See muidugi ei tähenda, et me ei vajaks riigisisest selgitustööd erinevate otsuste osas. Sügisel saalis arutlusel olnud EFSF ei ole kahjuks kõige parem näide selle kohta, kuidas üks sisu ja ka tagajärgede poolest üsna keeruline otsus sai vastu võetud. Kindlasti oleks see vajanud palju rohkem selgitusi selle saali jaoks, aga samamoodi kogu ühiskonna jaoks, sh meedia jaoks. See on kindlasti asi, millest meil ja eriti just valitsusel on tublisti õppida. Ma usun ja loodan, et järgmiste otsuste puhul on selgitustöö põhjalikum ja ka tulemus on mõistavam.

Kui põgusalt veel EFSF-il peatuda, siis ütlen, et sotsiaaldemokraadid andsid siin koalitsioonile oma abikäe nii juriidilises kui ka sisulises mõttes. Ma usun, et see otsus oli iseenesest õige. Kuigi üsna keeruline on tagantjärele arutada selle üle, mis oleks juhtunud, kui riigid poleks EFSF-i garantiisid andnud. Küll aga on meil nüüd väikene vihje selle kohta, mis oleks võinud juhtuda, ehk me teame, kuidas turud reageerisid uudisele, kui Kreeka peaministril tekkis mõte panna kogu abipakett referendumile, ja milline oli turgude reaktsioon, kui tekkis oht, et EFSF-i raha Kreekasse ei jõua ja Kreeka kärpimisega tegelema ei hakka. Ma usun, et see on üsna sarnane selle olukorraga, mis oleks võinud juhtuda, kui Euroopa riigid ei oleks omavahel kokkuleppele jõudnud või näiteks Eesti parlament ei oleks seda garantiid andnud.

Kindlasti on meie kui sotsiaaldemokraatide jaoks äärmiselt oluline ka see, milline hakkab olema järgmine Euroopa Liidu eelarveperiood. Kindlasti on siin üks oluline märksõna põllumajandustoetused. Valitsus on võtnud ambit-

sioonika eesmärgi, et aastaks 2020 võiksid otsetoetused Eestis olla 90% Euroopa Liidu keskmisest. Samas on see hea viis hinnata, kui tõhus ja tugev meie valitsuse poliitika Euroopa suunal on, ehk kas me selle eesmärgi täidame või mitte. Kindlasti ei ole põllumajandustoetused ainuke oluline aspekt, mis järgmist eelarveperioodi puudutab. Järgmisel aastal on vaja kahtlemata panna paika riigisisese prioriteedid, et oleks selge, milleni me tahame jõuda, mis on selle raha kasutamise eesmärk ja millised on põhimõtted. Kuigi sotsiaaldemokraadid peavad asfaldi kahtlemata väga oluliseks, arvame siiski, et asfaldi ei tohiks ajudele eelistada ja seda ka selle raha kasutamise eesmärkide puhul.

Lisaks sellele, et me peame eurorahaga turgutama ja tagama seda, et Eesti oleks Euroopa Liidus ja maailmas järjest konkurentsivõimelisem, tuleb seda kindlasti teha ka riigisiseste vahenditega. Meie edu Euroopas ja maailmas ei põhine tulevikus sellel, kas meie tulumaks on 1% või 2% madalam kui praegu. Meie edu peab põhinema arukatel, loovatel, aktiivsetel inimestel. Selles püüdes oleme väga palju keskendunud kõrgharidusele ja oleme siin reformiga aktiivselt pihta hakanud (see on pisut toppama jäänud, eks paistab, kuidas edasi läheb), aga me oleme ära unustanud alushariduse, me oleme ära unustanud selle, et tuleks tagada lastevanematele võimekus oma lastesse investeerida, et lastel tekiks võimalus olla tulevikus potentsiaalsed Eesti majanduse kasvatajad. See tähendab paratamatult oluliselt suuremat panustamist nendesse tulevastesse majanduse kasvatajatesse juba palju aega enne seda, kui nad ülikooli jõuavad. Ma räägin siin nii lasteaiakohtadest kui ka lastetoetustest. Iseenesest on lastesse investeerimine äärmiselt pikaajaline, kuid samas on see ka kõige tulusam investeering, mida riigil on võimalik teha. Ma arvan, et Eesti peaks selles suunas tubli sammu edasi astuma. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Head kolleegid! Istungi aeg on läbi. Me jätkame homme. Siis esineb kõige esimesena Kadri Simson Keskerakonna fraktsiooni esindajana. Istung on lõppenud. Suur tänu kõigile, kes esinesid! Suur aitäh peaministrile ja Taavi Rõivasele!

Istungi lõpp kell 13.02.
Istungi kestus 3 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 16. november 2011
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Maavanemate politiseerimine
2. Kultuuriväärtused Niguliste kirikus
3. Rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni täitmine
4. Päästevaldkonna reformimine
5. Kohalike omavalitsuste kultuuriinvesteeringud
6. Riigi poliitika teostamine

Istungi rakendamine

1. Ülevaade Euroopa Liidu poliitika teostamisest
2. Rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) kolmas lugemine
3. Investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu (87 SE) teine lugemine
4. Elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (83 SE) teine lugemine
5. Erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (92 SE) teine lugemine
6. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (128 SE) esimene lugemine
7. Eesti Arengufondi seaduse muutmise seaduse eelnõu (102 SE) esimene lugemine
8. Taimekaitse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) teine lugemine
9. Strateegilise kauba seaduse eelnõu (96 SE) teine lugemine
10. 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (99 SE) teine lugemine
11. 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (114 SE) teine lugemine
12. Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (106 SE) teine lugemine
13. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse, päästeteenistuse seaduse ja teiste sea-

duste muutmise seaduse tulenevalt asutuste ümberkorraldamisest eelnõu (116 SE) esimene lugemine

14. Ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (115 SE) esimene lugemine

15. Kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (82 SE) esimene lugemine

16. Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (123 SE) esimene lugemine

Infotund

Asesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu, head ametikaaslased! Austatud Vabariigi Valitsuse liikmed! Head külalised! Head infotunni jälgijad! Alustame 16. novembri infotundi. Kõigepealt teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 47 Riigikogu liiget, puudub 54. Täna infotunnis osalevad peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Head ametikaaslased! Mul on teile siiras palve. Kuna meil on täna kümme eelnevalt registreeritud küsimust, siis saab iga teema puhul esitada kõige rohkem kaks kohapeal registreeritud küsimust.

1. Maavanemate politiseerimine

Asesimees Jüri Ratas

Liigume esimese küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Priit Toobal, sellele vastab peaminister Andrus Ansip ja teema on maavanemate politiseerimine. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Peaaegu kõik maavane-

mad kuuluvad IRL-i või Reformierakonda. Võimalik uus Lääne maavanem Innar Mäesalu on öelnud kohalikule lehele Lääne Elu avalikult, et peamine motiiv, miks ta nõustus vastu võtma Lääne maavanema koha, oli see, et ta oli kaua oodanud Võru maavanema ametikohta, aga see läks kahjuks IRL-ile. Samuti ootas ta kaua Võru linnaape ametikohta, aga kohalikud ei usaldanud teda piisavalt. Nüüd avasite teie isiklikult talle uue karjäärivõimaluse. Maavanema kohal pidavat ta oma sõnul keskendumas 2015. aasta Riigikogu valimistel kandideerimisele. Kas teil peaministrina ei ole piinlik maavanema institutsiooni niivõrd labastada? Kas on juba otsustatud, mitu reformiparteilast peab Innar Mäesalu maavalitsusse tööle võtma ning mitmenda koha saab Innar Mäesalu 2015. aasta parlamendivalimistel Reformierakonna üldnimekirjas?

Andrus Ansip

Aitäh! Valimistega ei ole maavanematel küll mingit pistmist, eriti nendel maavanematel, kes alles ametisse määratakse. Ma ei ole nõus ka sellega, kui väidetakse, et maavanemaid politiseeritakse. Minu arusaama järgi tähendab politiseerimine seda, kui kellegi ametisse jäämine seotakse tema erakondliku kuuluvusega, ehk seda, et kui astud erakonda, saad ametis jätkata, aga kui ei astu, siis ei saa jätkata. Eesti Vabariigi põhiseadus välistab igasuguse diskrimineerimise kellegi poliitiliste vaadete ja erakondliku kuuluvuse alusel, sh ametisse määramisel. Ei maksa mängida ka suurt üllatust, et ennäe imet, Eestis on maavanemad oma erakondliku kuuluvuse kindlaks määranud. Tuletagem kas või Keskerakonnale meelde, et ka Värner Lootsmann oli sel ajal, kui ta tegutses maavanemana, Keskerakonna liige. Iseenesest ei ole selles ju mitte midagi imelikku, et teatud ametikohtadel eelistatakse end erakondlikult määratlenud inimesi. Ehkki, kui on võimekaid inimesi, siis ei peaks see eelis olema selline, mis just sellele ühele inimesele töökoha tagab. Meenutagem meie hulgast lahkunud president Lennart Merit, kes tahtis maavanematest teha isegi parlamendi teise koja. Maavanemaid on nii presidendi kui ka rahva tasemel alati käsitletud poliitiliste figuuridena ja seda on nad tegelikkuses ka olnud. Meenutagem 1999. või eriti 2003. aasta Riigikogu valimisi, kui ootamatult selgus, et maavanemad

olid ülimalt populaarsed erakondade esinumbriid.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh! See on ju tore, kui te arvate, et maavanema peamine ülesanne ei ole tegelda Riigikogu valimistega, aga selgitage seda siis ka tulevasele maavanemale, kes kohalikus lehes Lääne Elu väidab just seda, et tema põhiülesanne on tegelda 2015. aasta parlamendivalimistega. Aga kuidas oli Lääne maavanema kandidaadi leidmise protsessi kaasatud teie erakonna piirkonna juhatus? Kas nad tõesti ei leidnud kohapealset omavalitsusjuhti või said Innar Mäesalu määramisel otsustavaks isiklikud suhted just teiega, härra peaminister? Palun kirjeldage konkursi tingimusi ja protsessi meile põhjalikumalt! Näiteks, kas määravaks sai ka see, et Innar Mäesalu abikaasa on Reformierakonna büroos palgal olnud inimene?

Andrus Ansip

See viimane nüüd kindlasti määravaks ei saanud. Te hindate peaministrit ilmselt üle, kui arvate, et peaminister tegeleb maavanema valimise või maavanema ametisse määramise korraldamisega. Jah, formaalselt on küll maavanema ametisse määramine valitsuse pädevuses, kuid ma olen ka enne avalikult väljendanud oma suhtumist, et minu meelest on see regionaalministri kompetentsis ja tema määrakugi. Vabariigi Valitsus kuidagimoodi sisuliselt ei kaalu neid inimesi, kes maavanemaks võiksid saada või kes ei võiks saada. Selles küsimuses käitub Vabariigi Valitsus kummitempolina.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Järgmisel aastal määratakse ametisse Ida-Viru maavanem. Millisele võimuparteile selle maavanema koht on koalitsioonis planeeritud, kas Reformierakonnale või IRL-ile?

Andrus Ansip

Aitäh! Elame, näeme. Võib-olla jätkab seesama maavanem, aga ka praegune maavanem ei ole mitte sugugi sõltumatu, vaid ta on sotside esitatud kandidaat ja ta on ka valimistel sotsiaaldemokraatide nimekirjas kandideerinud. Nii et need, kes väidavad, et meil on ainult üks sõltumatu (selles mõttes, et erakondlikult määratlemata) maavanem, kindlasti eksivad. Formaalselt võib see nii olla, aga sisuliselt see loomulikult nii ei ole. Ma ei mõista ka neid, kes arvavad, et kui inimene kuulub erakonda, siis sellega on kohe jube kahju demokraatialle sündinud. Mõelgem näiteks sellele, mis toimub meie naaberriigis Rootsis. Kui võim vahetub, siis väga suures ulatuses vahetuvad ka ametnikud. Juriidilise osakonna juhataja on see kõige kõrgem ametnik, kes jääb uue võimu ametisse asumisel ametisse. Mõelgem Ameerika Ühendriikidele. Vaevalt, et keegi saab väita, et Ameerika Ühendriikides pole demokraatiat pelgalt seetõttu, et kui vabariiklased loovutavad võimu demokraatidele, siis tuhanded ja tuhanded ametnikud kaotavad töö ning teised tuhanded ja tuhanded saavad ametisse. Kas keegi võtab näiteks väita, et Prantsusmaal pole demokraatiat pelgalt seetõttu, et võimul olev valitsus nimetab olulistesse ametitesse oma erakonda kuuluvaid inimesi? Ma arvan, et vähemalt poliitikud ei peaks erakondlikku kuuluvust mingiks pidalitõveks pidama, mida ametisse määramisel tuleks selliselt kaaluda, et ametisse saamine on erakonda kuulamise korral välistatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister! Vastuse aeg on läbi. Läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma kõigepealt edastan ühe Merivälja valija küsimuse, mida ta palus täna infotunnis teilt tingimata küsida. Kas teile ei tundu, et me tänast päeva, 16. novembrit, iseseisvusdeklaratsiooni vastuvõtmise aastapäeva kuidagi tagasihoidlikult tähistame? Kuigi lipud on väljas, polevat ajalehtedes selle sündmuse kohta sõnagi. Võib-olla oleks pidanud midagi suuremat tegema. See selleks. Mul on küsimus: kui kõik on ühest küljest vaadates nii erapoolik ja teiselt poolt

vaadates erapoolitu, siis miks ei ole praegu Eestis ühtegi keskerakondlasest maavanemat?

Andrus Ansip

Lootsmann ju oli, aga ta ei saanud hakka. Vastuseks sellele, mis eelnes küsimuse osale "see selleks". Ei peaminister ega valitsus ei toimeta ajalehti ega teisi meediaväljaandeid. Kui teil on pretensioone mingi sündmuse eba piisava kajastamise kohta ajakirjanduses, siis pöörduge palun otse sinna. Peaminister ei taha teie pretensioone ajakirjandusele vahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud peaminister! Mina kindlasti ei pea erakondlikku kuuluvust pidalitõveks, aga mul on ka küsimus seoses Lääne maavanema ja tema väljajätmistega. Kuulates teie vastuseid, jäi mulle ikkagi arusaamatuks, kas te peate normaalseks, et kõik maavanemad osalevad parlamendivalimistel ja seda ka aastal 2015. Teiseks, kas te teate, mitu endist maavanemat on praegu Riigikogu liikmetena siin saalis?

Andrus Ansip

Aitäh! Igal Eesti kodanikul on õigus kandideerida, kui see ei ole seadusega välistatud. Kui maavanem tahab kandideerida, siis edu talle! Viimastel Riigikogu valimistel osutus minu teada valituks ainult kaks endist maavanemat, üks nendest kuulub Isamaa ja Res Publica Liitu ning teine Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda. Kui palju üleüldse on endisi maavanemaid kunagi Riigikogu liikmeks saanud, seda ei suuda ma nii kiiresti kokku arvutada. Aga kui ma vaatan siin istuvaid inimesi, siis Jaan Õunapuu naeratab mulle vastu. Me tegime koostööd sel ajal, kui mina olin linnapea ja tema Tartu maavanem. Ta oli Rahvaliidu liige, kui ta Riigikokku tuli, ja praegu on sotsiaaldemokraat. Rein Randver sealsamas kõrval oli ka Rahvaliidus ja nüüd on sotsiaaldemokraat. Ma näen ka Peep Aru, tema on reformierakondlane, endine maavanem. Linnapea, mitte maavanem, vabandust! Tamkivi on maavanem olnud. Miks ma pean selles kõnetoolis arvama, kes Riigikogu liikmete hulgast on maavanem olnud? Teil on endil siin aega küll ja küll, et

hommikust õhtuni ja õhtust hommikuni üksteise minevikus sobrada. Ma jätaksin selle rohkem teie mureks.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Enne kui ma lõpetan selle küsimuse käsitlemise, tulen appi nii ametikaaslasemale Rainer Vakrale kui ka peaminister Andrus Ansipile. Ma palun, et käe tõstavad kõik need, kes on maavanem olnud, siis me saame sellest pildi ette! Aitäh teile! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Kultuuriväärtused Niguliste kirikus

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Mart Meri, sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Rein Lang ja teema on kultuuriväärtused Niguliste kirikus. Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Hea kultuuriminister! Teatavasti on langetatud põhimõtteline otsus tagastada Niguliste muuseumi kirikukujuline hoone Eesti Evangeelsele Luterlikule Kirikule. Ma ei hakka praegu küsima, kas see hoone üldse kuulub omandireformi konteksti, aga teatavasti asuvad selles muuseumihoones väga olulised kultuuriväärtused mitte ainult Eesti, vaid kogu Euroopa kontekstis. Mis lahendust te nüüd näete, kui kinnisvara, hoone kuulub kirikule, aga seal samas peaks jätkama tööd muuseum oma erirežiimiga, teatud piirangutega inimeste liikumisele jne?

Rein Lang

Aitäh! Inimene õpib iga päev midagi uut. Teie käest sain ma praegu teada, et on langetatud põhimõtteline otsus Niguliste kirikutaolise hoone tagastamiseks evangeelsele kirikule. Te olete ilmselt paremini informeeritud kui kultuuriminister. Sellise otsuse saab langetada Vabariigi Valitsus, kes ei ole seda tänaseks langetanud. Aga tõsi on see, et me otsime tõepoolest võimalusi selle aastaid kestnud tüli lahendamiseks. Kuid see ei tähenda, et Nigulistes asuv muuseum peaks oma asukohta vahetama või need museaalid, mis kuuluvad riigile, peaksid oma asukohta vahetama. Me lähtume praegu ikkagi sellest konstruktsioonist, et sõl-

tumata selle hoone kuuluvusest jätkab Niguliste muuseum tööd oma praeguses vormis, ühtegi museaali sealt ära ei viida ja seda paika saab kasutada ka kontserttegevuseks. Ma ei tahaks hakata siin praegu asjaolusid täpsustama, sest me ei ole esitanud veel oma lepinguvarianti evangeelsele kirikule, kes teatavasti on eraõiguslik asutus ja läbirääkimised temaga ei saa seega toimuda ei meedia ega teiste organisatsioonide valvsa pilgu all.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Ma tean või vähemalt olen kuulnud, et Niguliste muuseumil või Eesti Kunstimuuseumil on lootust saada ka saastekvoodiraha umbes ühe miljoni euro ulatuses, et arendada edasi just Niguliste muuseumi hoonet. See endiselt segane seis on tekitanud kõhklusi ja hirme ka Eesti Kunstimuuseumis. Mis arenguid võib siin eeldada, millised on tõenäolised arengud?

Rein Lang

Täna väga! Jah, Eesti Kunstimuuseumil on tõepoolest lootust saada saastekvoodiraha, et lahendada ka Niguliste muuseumiga seotud probleeme. See ei sõltu üldse sellest, kellele see maja võiks kuuluda. Me oleme ju toetanud riiklikest muinsuskaitsevahenditest väga paljude kirikuhoonete remonti ja teeme seda ka edaspidi. See ei sõltu üldse sellest, kellele see hoone formaaljuriidiliselt kuulub. Ma juhin lugupidatud küsija tähelepanu sellele, et ka toomkirik kui kinnistu kuulub ju riigile ja on antud eraldi lepinguga evangeelse kiriku käsutusse. Ei maksa arvata, et selleks, et riiklikku investeeringut saada, peaks see objekt ilmtingimata riigile kuuluma. Ei pea. Ka CO₂ vahendeid kasutatakse praegu eramajade soojustamiseks ja see on ostjatega niimoodi kokku lepitud. Nii et ärge nähke siin tonti.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Ei, ma tõepoolest ei taha tonti näha. Ma lihtsalt püüan neid olukordi ette kujutada.

Oletame, et hoone läheb tagasi kirikule ja samal ajal jätkab muuseum seal kõiki oma eripäraseid tegevusi. Kas see tähendab, et kirik omakorda annab selle hoone riigile kasutusvaldusse, ma ei tea, näiteks 99 aastaks?

Rein Lang

Jah, härra Meri, te olete täiesti õigel teel. Selleks et kindlustada, et muuseum ja kontserdisaal saaksid seal edasi tegutseda, näeme ette sellise konstruktsiooni, et kirik, kui ta peaks selle objekti tagasi saama, annab täpselt samal ajal selle hoonestusõigusega riigile riigimuseumi ja kontserdisaali edasipidamiseks. Perioodi ja detailide üle võib vaielda, aga see peab olema asjaõiguslik tehing.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Kas on teada, mitu omanikku on praegu Niguliste kontserdimajas asuvatel kunstiväärtustel? Tulenevalt sellest küsin, et kui selle kirikukujulise maja omanik peaks muutuma, kes siis hakkab vastutama kindlustuse, ohutuse ja säilikutate nõuetekohase säilimise eest. Kes see kohustus läheb ka halduslepinguga riigile või jääb see kirikule? Kuidas see asi laheneb?

Rein Lang

Riigi museaalide eest vastutab ikkagi riik. Ja riik määrab ühe asutuse, kes sellega tegelema peab. Ma väga kahtlen, kas me oleme valmis määrama selleks praegu evangeelse kiriku, ja ma väga kahtlen, kas tema seda ka sooviks. Mis puutub sellesse teooriasse, mida sa arendad, et seal on palju vara, mille omanik on nagu ebaselge, siis tegelikult ei ole see nii, sest juba peale Teist maailmasõda lepiti kokku, et nendele kunstiväärtustele, mis eri põhjustel on muutunud riigi käsutuses olevaks varaks ja riigi museaalideks, ei saa esitada restitutsiooninõudeid. See tuleneb ka Eesti seadustest.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Küsin hästi lihtsalt, olles ise juba mitmendat koosseisu toomkiriku nõukogu liige. Kas ma saan õigesti aru, et kui see plaan läheb nii, nagu siin praegu on räägitud, siis mudel hakkab olema täpselt säärane, nagu see on toomkirikus, kus päeval käivad turistid, kes tutvuvad vaatamisväärsustega, aga samal ajal on kiriklik elu asjal sees?

Rein Lang

Aitäh! Ma ei näe toomkiriku ümber eriti kirgi kasvamas. Seal, tundub, on suhted paika loksunud. Täpselt samasuguses vormis on lahendatud kiriku omandi küsimus ka Riia toomkirikus. Mulle tundub, et Niguliste ümber on emotsioonid lihtsalt natukene kõrgele läinud, ilmselt ka kellegi poolt initsieerituna. Nähakse tonti seal, kus tonti ei ole. Riik lähtub oma tegevuses ikkagi väga kindlast postulaadist, et riigi museaalid peavad olema rahvale kättesaadavad. Ma ei näe ühtegi põhjust, mispärast me peaksime kirikuga mingisuguse tehingu tegema. See pole enam võimalik. Kindlasti me seda ei tee.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni täitmine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Yana Toom, sellele vastab peaminister Andrus Ansip ja teema on rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni täitmine. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud peaminister! 8. novembril avalikustas Euroopa Nõukogu järjekordse, kolmanda raporti selle kohta, kuidas Eesti täidab rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni. Eestit kiidetakse pingutuste eest, mis on tehtud lõimumisel ja naturalisatsioonivaldkonnas, kuid üldiselt on selle raporti toon pigem kriitiline. Seal on toodud kolm valdkonda, kus probleemide lahendamine vajab, ma tsiteerin, viivitamatut reageerimist. Üks nendest on paindlikum lähenemine rahvusvähemuste õigusele kasutada oma ema-

keelt suhtlemises riigi- ja kohalike võimudega. Samuti heidetakse meile ette, et seadus endiselt defineerib rahvusvähemuse keelt võõrkeelena, mitte rahvusvähemuse keelena, mis on raporti autorite meelest takistus integratsioonile. Ma olen mõistagi tutvunud ka valitsuse seisukohaga selle raporti kohta. Mulle jäi mulje, et te ei ole Euroopa Nõukogu kriitikat aktsepteerinud. Kas selles raportis on kriitikat, mida te õigeks peate ja mille kallal te kavatsete tööd teha?

Andrus Ansip

Aitäh! Valitsus on aktsepteerinud nii kiituse Eesti aadressil, mida teiegi sellest raportist leidsite, kui ka kriitika. Kriitilistele märkustele reageerimiseks on valitsus meetmed kavandanud. Kui te olete materjalidega tutvunud, siis olete ilmselt saanud tutvuda ka nende meetmetega, mida valitsus on kavandanud. See on tavapärane protsess. Me kõik mõistame, et rahvusvähemuste probleeme ei ole võimalik lahendada mingite ühekordsete aktidega ega ühe hetkega. See on selline protsess, et lahendused võtavad ikkagi aega. Minu meelest on see protsess Eestis kulgenud heas suunas.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra peaminister! Ma ei küsinud nende meetmete kohta mitte asjata. Raportis on näiteks ära toodud, et meil on vene keelde tõlgitud kõigi ministeeriumide kodulehed ja ka näiteks soolise võrdõiguslikkuse voliniku koduleht. See on küll nii, aga venekeelse info maht on eestikeelse info mahuga võrreldes tavaliselt mitu korda väiksem. Nii et me presenteerime asja, mis ei ole tegelikult nii ilus. Aga ma küsin Keeleinspeksiooni kohta. Raporti autorid arvavad, et Keeleinspeksioon ei ole tänapäeva Eestis, kus peaaegu kõik mitteeestlased on omandanud eesti keele, enam vajalik. Milline on valitsuse seisukoht selle kohta? Millal me teie arvates võiksime Keeleinspeksiooni kaotada?

Andrus Ansip

Aitäh! Mina ei pea nähtavas tulevikus kindlasti põhjendatuks Keeleinspeksiooni kaota-

mist. Te viitate praegu ilmselt sellele, mida ka selles raportis märgitakse, et Keeleinspeksioon on oma tegevuses liialt karistava iseloomuga. Te teete eksliku järelduse, et see karistav iseloom puudutab enamasti neid inimesi, kelle emakeel ei ole eesti keel. Mina, vastupidi, olen arvamusel, et Keeleinspeksioon karistab põhiliselt neid inimesi, kelle emakeel on eesti keel. Eks me ole kõik lugenud lugusid kõikvõimalikest *boutique*'idest, *lounge*'idest, *casino*'dest jne ehk keele väärkasutamisest. Ma pean küll väga vajalikuks, et Keeleinspeksioon jätkaks oma tegevust ka tulevikus, et eesti keel püsiks ikkagi puhta ja ilusana ning seda ei reostataks kõikvõimalike ebasoovivate ja ebasobivate laenudega. Mina näen küll Keeleinspeksioonile kohta ka kaugemas tulevikus.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, austatud eesistuja! Härra peaminister! See on üks väheseid kordi, kus ma olen teiega täiesti nõus olnud. Keeleinspeksiooni roll peakski olema selline, nagu te praegu kirjeldasite. Aga mina ei tea nende töötulemusi mitte ajalehelugude, vaid nende kodulehe põhjal, kus on olemas statistika. Ma väidan teile – ja nii see on –, et lõviosa karistatutest on mitteeestlased. Aga küsimus puudutab Tallinna munitsipaallehte. Kui me siin arutame eelarvet, siis heidetakse meile tihti ette, et Tallinn ei oska oma rahaga heaperemehelikult käituda ja raiskab raha kohalike meediaväljaannete trükkimiseks. Suur oli minu üllatus, kui ma leidsin valitsuse vastuses sellise asja, et meil on olemas kohalikud omavalitsused, kes levitavad tasuta venekeelseid meediaväljaandeid mitteeestlastele, mis on igati positiivne. Öelge, palun, milline on valitsuse seisukoht nende tasuta lehtede kohta, mida Tallinn levitab!

Andrus Ansip

Aitäh! Minu seisukoht on teile eelduslikult juba teada, sest ma olen seda korduvalt väljendanud. Maksimaksja raha eest propagandaväljaannete kirjastamine ei peaks olema aktsepteeritav. Seega on minu seisukoht eitav. Oma eelmises küsimuses te justkui eeldasite, et

informatsioon peaks olema võrdselt kättesaadav kõikides Eestis kasutatavates keeltes. Vaat selle lähenemisega ei saa ma mitte kuidagi nõus olla. 2000. aasta rahvaloenduse andmeil elab Eestis 142 rahvuse esindajaid. Anda informatsiooni 142 keeles, aga praeguseks võib-olla juba ka märksa suuremas arvus keeltes, käiks üle jõu ka väga-väga rikastele riikidele. Eestis on riigikeeleks eesti keel ja informatsioon peab kindlasti olema kättesaadav eesti keeles. Eestis on üle 10 000 elanikuga esindatud venelased, valgevenelased, ukrainlased ja soomlased. Need on need keeled, milles lisaks eesti keelele peaksid avaliku sektori materjalid enam kättesaadavad olema. Me teame, et väga paljudes linnades ongi linnavalitsuse koduleht kõigis nendes keeltes (valgevene ja ukraina keeles võib-olla küll mitte nii sageli). Mitmed portaalid kasutavad lisaks nendele keeltele, mida mina nimetasin, ka muid võõrkeeli. Riigiasutuste ingliskeelsed, saksakeelsed, aga ka rootsikeelsed portaalid on tavapärased ja soovitatavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Härra peaminister! Euroopa Nõukogu raportis mainitakse ühe tähtsama puudujäägina seoses venekeelsete gümnaasiumide üleviimisega riigikeelsele õppele, et seda tehakse hoolimata sellest, et ei kool, õpilased ega õpetajad ei ole selleks valmis. See muudab küsitavaks nii venekeelsete noorte gümnaasiumihariduse kui tulevikus ka kõrghariduse. Sellest on juttu ja seda peetakse tähtsaks. Siit minu palve kommenteerida. Kas te kavatsete sellele märkusele reageerida? Ja konkreetne küsimus: millal tuleb see juunis lubatud vastus 17 kooli taotlusele jätta mõneks ajaks gümnaasiumi õppekeeleks vene keel?

Andrus Ansip

Aitäh! Iga taotlust hinnatakse eraldi ja mõne taotluse kohta on otsus ka langetatud. Seesama raport, millele te viitasite, juhib tähelepanu, et inimeste hulgas, kes ei kõnele eesti keelt põhikeelena, on tööpuudus suurem kui eesti keelt kõnelevate inimeste hulgas. Me teame eri uuringutest, et eesti keele oskus soo-

dustab väga olulisel määral töö leidmist. See- ga, kui me õpetame kõigile siin elavatele inimestele, kelle emakeel ei ole eesti keel, eesti keele selgeks, siis me kõrvaldame ühe raportis toodud etteheite ehk just nimelt selle, et tööpuudus on eesti keelt mitteoskavate inimeste hulgas suurem kui eesti keelt kõnelevate inimeste hulgas. Jah, tähelepanu on juhitud sellele, et koolid ei ole päris hästi ette valmistatud gümnaasiumiosas 60% ulatuses eesti- keelsele õppele üleminekuks. Kuid see oli nii hindamise hetkel. Praeguseks on olukord olulisel määral paranenud. Meil on olemas õppe- materjalid, õpetajad on saanud koolitust. Nii et valmiduse tase on praeguseks hoopis midagi muud, see on hoopis parem, kui see oli siis, kui seda raportit koostati.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine küsimus. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugu- peetud peaminister! Oskate ehk selgitada, miks peab eesti keelt õpetama matemaatika-, geo- graafia- ja muude oskusainete tundides? Miks ei suudeta eesti keelt selgeks õpetada eesti keele tundides, mida on koos valikainetega kokku üle 1800?

Andrus Ansip

Ega see keeleoskus pelgalt võõrkeeletundi- dest ei pruugi tulla. Et keeleoskus oleks täieli- kum, tuleks mitmeid aineid õpetada selles kee- les, mida tahetakse õpilastele selgeks teha. On jõutud äratundmisele, et optimaalne on õpeta- da selles keeles 60% kõikidest ainetest. Selleni ei ole Eesti jõudnud kuidagi eraldiseisvalt, vaid see praktika on kasutusel väga paljudes riikides. See on üldlevinud arusaam. Võib öel- da, et see teadmine on paradigmas ja meil ei maksaks kahtluse alla seada, kas see on mõist- lik või mitte. Veel kord: eesti keele oskus tuleb igale Eesti elanikule kasuks.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Päästevaldkonna reformimine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume neljanda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Andres Anvelt, vastab Vabariigi Valitsuse liige Ken-Marti Vaher ja teema on päästevaldkonna reformimine. Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, istungi juhataja! Tervist, härra minister! Olen viimaste nädalate jooksul käinud väga mitmes päästekomandos Lõuna- ja Kagu-Eestis. Seejuures ka nendes, mida juba arvata-vasti järgmise aasta märtsis ähvardab sulgemine. Igal pool jäi kõlama päästjate ja kohalike juhtide teadmatus, mis hakkab uuest aastast toimuma, kuidas hakkab toimuma, kes kellega kokku pannakse, kes koondatakse. Üldiselt valitseb veel täielik peataolek. Siit ka minu küsimus sulle, hea minister: kas ministeeriumis või selle valitsemisalas ehk Päästeametis on üldse praegu olemas mingisugune plaan, kava või skeem selle kohta, mis hakkab päästekomandodega uuest aastast toimuma, kui paljud neist kinni pannakse, kui paljud ühendatakse? Küsisin sama küsimuse sult ka kevaldel. Siis ütlesid, et selle asjaga tegeldakse. Nüüd on aga juba jõulud ukse ees.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Jah, päästekomandode võrgustiku analüüs on Päästeametis käimas. Selle eesmärk on ühemõtteliselt tugevdada elupäästevõimekust üle Eesti. Eestis on olemas 81 elukutselist päästekomandot ja 84 vabatahtlikku päästekomandot. Need 81 elukutselist päästekomandot on välja kujunenud n-ö ajalooliselt, mis tähendab, et mõne juured ulatuvad mitmekümne aasta tagusesse aega. Selle aja jooksul on Eestis muutunud demograafiline ja majanduslik olukord, inimesed on asunud ühest kohast teise elama. Üldiselt juhtuvad sellised õnnetused, kus on vaja elupäästevõimekust, väga sageli nendes kohtades, kus elab rohkem inimesi. Sellest tulenevalt tehaksegi põhjalik analüüs, et korrastada päästekomandode võrgustik ja pakkuda lahendusi, et tagada edaspidi elupäästevõimekus üle Eesti rohkem kui 90%-liselt, kusjuures praegu on see tagatud umbes 70% ulatuses, ja kasutada selleks olemasolevaid ressursse. Ma eeldan, et lähima

kuu jooksul viib Päästeamet oma analüüsi lõpule ja siis me saame rääkida konkreetsetest otsustest.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kuid enne veel Andres Anvelti esimene täpsustav küsimus, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Ma saan aru, et praegu seda plaani ei ole. Tahan küsida, kas sa pead normaalseks situatsiooni, et me ei tea küll päästekomandode tulevikku ega nende võimalikku sulgemisaega, aga teame, et Päästeamet valmistab ette õigusakte, millega viiakse sisse uus peadirektori asetäitja koht. See tundub minule küll ülimalt bürokraatliku võiduna valdkonna arengu üle.

Ken-Marti Vaher

Ei, siin ei ole bürokraatlikest võitudest küll mõtet rääkida. Sa viitad tõenäoliselt Riigikogu menetluses olevale eelnõule, millega päästekeskused liidetakse Päästeametiga ning prefektuurid Politsei- ja Piirivalveametiga. Siin on analoogia. Prefektuuride kohta tehti see otsus 2009. aastal Riigikogus suure hääleteenamusega, kui otsustati liita prefektuurid Politsei- ja Piirivalveametiga, et tekiks ühtne politsei- ja piirivalveasutus. Samamoodi on Päästeamet ühtne asutus, millele loomulikult jäävad alles regionaalsed keskused kõikide oma allstruktuuridega. See tähendab teenuse paremaks muutumist, kulude optimaalset kasutamist jne. Päästekomandode teema on Päästeametis praegu arutluse all. Sellega jõutakse kõige lähemal ajal ühele poole. Siis me saame rääkida ka sellest, millised päästekomandod võidakse liita, et päästevõimekust Eestis parandada. See põhiline siht – elupäästevõimekuse tugevdamine ja päästeteenuse parem kättesaadavus inimestele üle Eesti – ei tohi kunagi silme eest ära kaduda. Ma eeldan, et liitmine ja ümberkorraldamine puudutab praeguste päästekomandode vähemust. Järgmise aasta eelarves on ette nähtud ka 2,1 miljonit eurot lisaraha, et elupäästevõimekust olemasolevates tugevates päästekomandodes suurendada ja loomulikult liita mõned nõrgemad päästekomandod omavahel, nagu näiteks liideti 1. septembrist Avi-

nurme ja Iisaku päästekomandod üheks komandoks, mis asub Iisakus.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Ma lähen edasi sellesama teemaga, mida sa vastuses puudutasid. Kas ei peaks enne priitahtlike süsteemi normaalselt üles ehitama ja seda ka rahastama? Ma saan aru, et ka järgmise aasta eelarve eelnõus ei ole kõiki neid summasid, et nagu öeldakse, ärgitada priitahtlikkust tekkima. Enne tuleks luua alternatiiv ja alles siis hakata sulgema kutselisi komandosid. Kas ei ole see järjekord praegu natuke paigast ära?

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Mis puudutab elukutseliste päästekomandode tugevdamist ja elupäästevõimekuse tagamist ning teiselt poolt vabatahtlike ehk priitahtlike päästjate kaasamist üle Eesti päästeolukordade lahendamisse, siis need protsessid käivad paralleelselt. Minu väga selge väide on, et praegu on Eestis vabatahtlikkus selgelt vähe arenenud. Vabatahtlikke on Eestis nii abipolitseinikena kui ka priitahtlike päästjatenäna kaasatud mitu korda vähem kui Euroopa arenenud riikides. Meil on võimalik siin väga palju ära teha. Need selged sihid 2012. aastaks on võetud ka eelarves, kus on ette nähtud lisavahendid nii Eesti Priitahtlikule Päästeliidule kui ka vabatahtlikele komandodele (siis juba Päästeameti eelarves). See kõik on mõeldud selleks, et tervikuna tugevdada päästeteenuse osutamist Eestis. Need on paralleelsed protsessid. Loomulikult, vabatahtlik ei asenda elukutselist, vaid täiendab teda. Arutasime seda ka kevadel siin infotunnis, kordan selle veel ja veel üle. Vabatahtlikkus tuleb Eestis minu hinnangul viia sellisele tasemele, et me saaksime tõesti rääkida kodanike laialdasest kaasamisest. Tegelikult, lihtsalt öeldes, vedeleb maas märkimisväärne ressurss inimeste näol, nende töötundide näol, mida me saame kõik kasutada selleks, et teha meie külasid, valdu ja linnu turvalisemaks ning päästeolukordi lahendada. Järgmiste aastate jooksul, ma loodan, astutakse siin pikk samm edasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud minister! Kindlasti on päästevõimekus, aga kitsamalt võttes päästekomandode olemasolu kohtadel kohalike elanike ja ettevõtjate jaoks väga oluline. Sellepärast on kindlasti väga tähtis see, et need analüüsid, mida Päästeamet praegu teeb, oleksid väga täpsed ja arvestaksid kõiki asjaolusid. On sulle teada, kui palju Päästeamet analüüsi tehes konsulteerib kohtadel, näiteks maavane-matega, et kõiki asjaolusid võimalikult hästi arvestada ja kontrollida, et midagi ei jääks kahe silma vahele?

Ken-Marti Vaher

Täna! Päästeameti juhtkond on kinnitanud, et ta seda teeb. Nad on nii palju kui võimalik praegu konsulteerinud ja ka lähitulevikus konsulteerivad kõikide asjaosalistega. Tahan ära klaarida selle teema, mis puudutab päästekomando n-ö olemust. Päästekomando on ilmselgelt alamehitatud, kui seal on vähem kui 15 meest, mida on vaja selleks, et tagada vähemalt kolme meest ühte vahetusse, mis on minimaalne elupäästevõimekuse standard (tegelikult näeb standard ette neljamehelist vahetust). Praegu on Eestis elukutselisi päästekomandosid, kus on kaks või viis meest. Loomulikult on veel teisigi tingimusi, mida tuleb arvestada, kaasa arvatud tugeva elukutselise päästekomando lähedus, elanike arv, ettevõtete arv, mis nõuavad päästekomando kohalolekut jne. Nõrk päästekomando tähendab tegelikult näivat turvalisust. Ma arvan, et meie kõigi eesmärk on pakkuda tegelikku turvalisust, mida saab tagada ainult tugev elukutseline tugeva elupäästevõimekusega päästekomando, mille juures võiks ideaalis asuda ka vabatahtlik päästekomando. Vabatahtlikud päästekomandod võiksid asuda paljudes Eesti paikades. Me teame, et Eesti piirkonnad on väga ebahühtlaselt nendega kaetud ja siin on arenguruumi küll. Nii et see näiline turvalisus on teema, mille puhul ma tajun teatud emotsionaalsust, aga ratsionaalselt asjale lähenedes on kõigi eesmärk see, et päästekomandod, millesse me panustame maksu-maksja raha, oleksid tugevad.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh, härra eesistuja! Armuline minister! Päästeametis käib analüüs ning ma tean, et ka Politsei- ja Piirivalveametis käib analüüs, aga meie juba tegutseme ja mulle tundub, et liiga kiirustades. Kas kõigepealt ei peaks ära ootama analüüside tulemusel ja alles siis tegutsema asuma?

Ken-Marti Vaher

Täna! Ma arvan, et avalik sektor peab analüüsima kogu aeg. Või ütleme teistmoodi: analüüs peab käima alati. Selle analüüsi objekt on loomulikult maksumaksja raha, need eesmärgid, mida me oleme ühele või teisele valdkonnale seadnud, ja loomulikult parem teenus elanikele, maksumaksjatele. Te küsisite võrdlemisi abstraktselt. Loomulikult tehakse sisejulgeolekuvaldkonnas põhjalikke analüüse ja uurimusi eri teemade kohta. Te tõenäoliselt viitate seadusandlikele algatustele, mis on ka parlamendis töös. Need protsessid üksteist ei välista, vastupidi, mitmed teemad ja arendused peavadki käima paralleelselt. Mis puudutab Päästeametis ning Politsei- ja Piirivalveametis ühtse asutuse loomist 1. jaanuarist 2012 ja Häirekeskuse loomist valitsusasutusena Sise-ministeeriumi valitsemisalas, siis ma arvan, et need otsused on paslik teha praegu. Politsei- ja Piirivalveametis tehakse loomulikult analüüs selle kohta, kuidas on viimased poolteist aastat toimunud 1. jaanuarist 2010 kokku pandud ühendameti töö ja millised on lihvimiskohad, kas organisatsioonikultuurid on teineteisesse sulandunud ning mida on vaja teha selleks, et ühtlustada töömeetodeid ja standardeid. Ma arvan, et see töö peab jätkuma pidevalt, sest sisejulgeolek ei saa niipeagi valmis. Sisejulgeolek areneb pidevalt, keskkond meie ümber areneb ja me peame sellega kaasa liikuma.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Kohalike omavalitsuste kultuuriinvesteeringud

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Tarmo Tamm, vastab Vabariigi Valitsuse liige Rein Lang ja teema on kohalike omavalitsuste kultuuriinvesteeringud. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Härra kultuuriminister! Nagu me teame, on Kultuuriministeeriumi eelarves üks selline rida nagu "Kohalike omavalitsuste kultuuriinvesteeringud". Läbi aegade on selle abil väga palju kohalike omavalitsuste objekte korda tehtud ja kohalikud omavalitsused on selle üle väga õnnelikud olnud. Vahepeal oli see summa päris suur, nüüd on see kahanenud päris väikeseks. Ma küsin, härra minister, sellise küsimuse: kas te põhimõtteliselt jätkate sama liini, nagu on varem olnud, et kokkulepitud objektid ehitatakse lõpuni ja maakonna tasandil kokkulepitud pingerida säilib?

Rein Lang

Aitäh küsimuse eest! Kui võib, vastan laadina keeles: *pacta sunt servanda* (võetud kohustused tuleb täita). Need toetused, mis on lubatud, me kindlasti eelarvesse kirjutame ja nii me oleme 2012. aasta eelarve koostamisel ka käitunud. Uusi teemasid mõnda aega sisse võtta ei tahaks. Seda täiesti loogilisel põhjusel. Me tahame analüüsida, mis on ikkagi saanud nendest objektidest, mis on dualistliku finantseerimise kaudu Eestisse kohalike omavalitsuste juhtimisel ehitatud. Eriti käib see spordiobjektide kohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kohapeal registreeritud küsimus, Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Kas selles valdkonnas tuleks kõne alla ka n-ö haridusvaldkonna etaloniks võtmine? Seal on julgetud nimetada arv, kui palju võiks olla gümnaasiume, nimelt 54. Kas Kultuuriministeeriumil on ka olemas mingisugune arv, kui palju võiks olla üldse Eestis kultuuriobjekte,

mida eelarve suudab välja kanda? Kui veel lähtuda samast loogikast, siis kas kultuur võiks olla ka kahetasandiline, üks tasand oleks näiteks n-ö põhivabaaeg ehk hilisõhtune sussi-sahistamine ja natukene teine tasand oleks see, mis on suunatud saavutustele?

Rein Lang

Aitäh! Kindlasti ei ole analoogia haridusministeeriumiga rakendatav, sest kui haridussüsteem saab paljuski rakendada matemaatilist planeerimist, lähtudes elanike ja laste arvust, siis kultuuriasutuste puhul see päris niimoodi ei ole, sest tuleb vaadata ka kultuuriväärtuste paiknemist. Eestis on paikkondi, kus ei ole väga palju inimesi, küll aga on varad, mida tuleb igal juhul ka institutsionaalselt kaitsta ja säilitada. Selle kahetasandilisuse idee rakendamine ka kultuuri puhul tasuks edasivaidlemist. Teatavasti on meil spordis ju kokku lepitud, et rahvasport on kohalike omavalitsuste asi ja saavutussport riigi asi. Samas, ka spordivallas on teemasid, mis jäävad ametkondade ning ka riigi ja kohalike omavalitsuste vahele. Võtame kas või näiteks kuulsa teema, ujumise algõppe, mida rahastab Kultuuriministeerium, aga ta ei ole suutnud rahastada seda piisaval määral. Tekib küsimus, kas omavalitsused ka panustavad ja kui panustavad, siis millises ulatuses. Nii et vaidlus käib, samas me kõik teame, et meil on eesmärk lapsed ujuma õpetada. Kui kultuuri puhul lihtsalt öelda, et saavutuskultuur on riigi asi ja, nagu sa väljendasid, sussi-sahistamine kohalike omavalitsuste asi, siis see jaotus kindlasti ei toimi. Aga sellega, et selle üle võiks mõtteid vahetada, olen ma nõus.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Siit Euroopa kultuuripealinnast liigume edasi. Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Ma täpsustan: kas ma sain õigesti aru, et need objektid, mis on poolikud, ehitatakse lõpuni, aga uusi objekte enam päevakorda ei võeta?

Rein Lang

Jah, kui me oleme lubanud kaasfinantseerida kohaliku omavalitsuse tegevust uute spordi- ja kultuuriobjektide rajamisel, siis nendest

lubadustest me peame kinni. Teatavasti ei ole siin jutt ainult töös olevatest objektidest, vaid ka juba valmis ehitatud asjadest, kus me maksame liisingumakseid. Jah, selles mõttes te saite õigesti aru, et need, mis on lubatud, teeme lõpuni, aga uusi lepinguid ja kokkuleppeid omavalitsustega praegu ei sõlmi.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan selle teema käsitlemise.

6. Riigi poliitika teostamine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Marika Tuus-Laul, vastab peaminister Andrus Ansip ja teema on riigi poliitika teostamine. Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Tahtsin härra peaministrilt küsida tema väidete kohta, et Eesti riigis kihistumine muudkui väheneb. Ma küsingi, mille tõttu siis meil kogu aeg vaesus kasvab. Hiljuti olid komisjonis Statistikaameti ja Praxise töötajad, kes ütlesid, et allpool vaesuspiiri elavate laste arv on viimasel kolmel aastal kahekordistunud. Neid lapsi on praegu umbes 45 000, see on enneolematult suur arv. Need on need lapsed, kellel nagu polegi asja klassikaaslase sünnipäevale või ekskursioonile, paljudel puudub kodus isegi koolilaud.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun küsimust!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Küsimus on esitatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun, härra peaminister, teil sellele küsimusele vastata!

Andrus Ansip

Raske vastata, kui küsimus on esitatud nii, et infotunni juhatajal on raske sellest aru saada ja ka vastajal on raske sellest aru saada. Eestis on suhteline vaesus vähenenud ka kriisiajal. Mille tõttu on see vähenenud? Sellele on võimalik väga lihtsalt vastata: see on vähenenud

selle tõttu, et Eestis on kriisiajal suurendatud pensione ja pensionide suurendamine on võtnud vaesusriskist välja kõige haavatavama sihtrühma. Eurostati järgi elas 2008. aastal Eestis vaesusriskis umbes 40% kõigist pensionäridest ja eriti suures vaesusriskis olid üksi elavad pensionärid, koguni 80% nendest elas vaesusriskis. Nendel inimestel on pensioni suurendamine võimaldanud vaesusriskist välja rabelda. Teine suhtelist vaesust vähendav tegur on kindlasti meie töötuskindlustussüsteem. Meie töötuskindlustus praeguse kriisi ajal on hoopis midagi muud, kui see oli 1990. aastate lõpul Vene ja Aasia kriisi ajal. See, et meie töötuskindlustussüsteem võimaldab suhteliselt pika aja jooksul nendele inimestele, kes on Eestis kaotanud töö, maksta ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister! Vastamise aeg on läbi. Esimene täpsustav küsimus, Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Tegelikult on mul protseduuriline küsimus, mul oli ka käsi püsti. Me oleme harjunud, et küsimus esitatakse küsimiseks ettenähtud 60 sekundi lõpus. Kuid kui küsida väga selgelt, nagu eelmise küsimuse puhul, et, härra peaminister, te olete väitnud, et kihistumine väheneb, aga öelge, palun, millest tuleb siis see, et vaesus suureneb, siis järelikult oli mu küsimus esitatud. On see nii?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kas teil on peale protseduurilise küsimuse ka muu, täpsustav küsimus peaministrile?

Andrus Ansip

Ma vastaksin, kui kodukord seda võimaldab.

Aseesimees Jüri Ratas

Ei võimalda. Anname nüüd uuesti mikrofoni Marika Tuus-Laulile. Esimene täpsustav küsimus, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Härra peaminister! Te vastasite täiesti teisel teemal. Te rääkisite suhtelisest vaesusest, mis on meil tõepoolest enam-vähem sa-

maks jäänud, see ei ole suurenenud. Kuid mina rääkisin allpool absoluutset vaesuspiiri elavatest lastest, kelle arv on kahekordistunud. Ma ikkagi küsin: kuidas te põhjendate seda, et teie arvates on meil kihistumine vähenenud? Samas me teame, et näiteks toetusi jaotatakse meil kõige jõukamatele, 59%-le peredest, just jõukamatele lähebki meie toetus. Öelge, palun, miks toimetulekutoetuste taotluste arv on praegu mitmekordistunud, kui vaesus teie meelest väheneb!

Andrus Ansip

Aitäh! Ka toimetulekutoetus on üks nendest meetmetest, mis aitab ühiskonnas nii absoluutset kui ka suhtelist vaesust vähendada. See on nii Riigikogu kui ka valitsuse võetud meede ja minu meelest on see meede päris hästi toimunud. Tänu sellele, et Eestis on makstud toimetulekutoetusi, on Eestis süvavaesuses elavaid inimesi märksa vähem, kui neid oleks siis, kui me poleks neid toetusi maksnud. Protseduurilise küsimuse juurde tagasi tulles ...

Aseesimees Jüri Ratas

Ärme liigu protseduurilise küsimuse juurde! Liigume ikka edasi!

Andrus Ansip

Ma olen harjunud sellega, et te kõigepealt esitate rea retoorilisi küsimusi ja siis lõpus esitate päris küsimuse. Mul oli tõesti raske retoorilist küsimust teie sõnavõtu alguses päris küsimuseks pidada.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd teine täpsustav küsimus, Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Eile te tõite väga positiivseid näiteid selle kohta, et tööpuudus on vähenenud. Tegelikult me teame, et tööpuudus on praegu jälle kasvama hakanud. Meil on pikaajalisi töötuid üle 50 000. Need inimesed on kaks-kolm aastat ilma tööta olnud. Meil on noorte tööpuudus äärmiselt suur, üks kõige suuremaid Euroopas. See on n-ö potentsiaalne heitunute kontingent. Meeste tööhõive, jah, tõepoolest, nagu te väitsite, on suurenenud, kuid nagu kinnitab ka töötukassa, on see toimunud nende tõttu, kes on Soome

tööle läinud. Me oleme töötuse poolest endiselt Euroopas n-ö PIGS-riikide ehk sigariikide hulgas, mis on ametlik termin. Ma küsin: kui töötus väheneb, aga abivajajaid tuleb juurde, siis milles on küsimus? Ma ei saa aru.

Andrus Ansip

Jah, kahju, et te nendest asjadest aru ei saa. Kõigepealt ei maksaks veendunult esitada täielikke valeväiteid. Seda, et Eestis on noorte tööpuudus Euroopa kõige suurem, ei ole mõtet väita, sest Eestis on noorte tööpuudus Eurostati andmetel enam-vähem Euroopa Liidu keskmisel tasemel. Vastab tõele, et 2009. aasta esimeses ja teises kvartalis oli Eestis noorte tööpuudus väga suur ja me kuulusime Euroopa Liidu suurima noorte tööpuudusega riikide hulka, kuid juba 2009. aasta teisel poolaastal olukord oluliselt muutus, rääkimata 2011. aastast, rääkimata praegusest ajast, kui tööpuudus on 2009. aastaga võrreldes oluliselt vähenenud. Tööpuuduse vähenemisel on oma osa olnud kindlasti ka Riigikogul, teie vastuvõetud eelarvel, tasakaalus eelarvepoliitikal ja sellel, et Eesti on olnud välisinvesteeringutele atraktiivne. Me meenutan kõigile üldteada fakti, et Kyoto saasteühikute müügist laekunud vahendite abil on tööd leidnud tuhanded ja tuhanded eestlased. Üksikmeetmetest võiks just nimelt neid saasteühikuid pidada küllalt palju töökohati loonud meetmeks. Kuid põhilised töökohad on Eestisse tulnud tänu otsestele välisinvesteeringutele. Need on loonud Eestisse töökohti ja kasvatanud Eesti ekspordi mahtu. Ma ei nõustu kindlasti teie väitega absoluutses vaesuses elavate laste kohta. See ei ole kooskõlas Eesti Statistikaameti andmetega.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister! Ma tahaksin väga vastust lõpuni kuulata, aga aeg on läbi. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

Head ametikaaslased! Ma tänan teid küsimast! Austatud valitsusliikmed! Ma tänan teid vastamast! Täname infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kaheksanda töönädala kolmapäevast istungit.

Ma palun kõigepealt kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma annan rahanduskomisjoni nimel üle Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2011. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu. See eelnõu algatatakse lähtuvalt Riigikontrolli seaduse §-st 5, mille kohaselt audiitori Riigikontrolli eelarveaasta tegevuse kontrollimiseks määrab Riigikogu rahanduskomisjoni ettepanekul. Ütlen ka kiirelt ära, et aastatel 1995, 1996 ja 1998–2004 auditeeris Riigikontrolli PricewaterhouseCoopers ning 2005.–2008. aastal kontrollis Riigikontrolli majandustegevust Deloitte Audit Eesti. Viimasel kahel aastal, 2009–2010, on seda teinud KPMG Baltics AS-i audiitor Indrek Alliksaar. Rahanduskomisjon teeb ettepaneku, et aastal 2011 jätkaks Riigikontrolli majandustegevuse kontrollimist KPMG Baltics AS-i audiitor Indrek Alliksaar.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Liigume nüüd teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 14. novembril algatatud Euroopa Liidu Nõukogu konventsiooni keskse tollivormistuse kohta seoses traditsiooniliste omavahendite Euroopa Liidu eelarve kasutusse andmisel endale jäetavate siseriiklike sissenõudmiskulude määramisega ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. novembril algatatud Rahvusvahelise Valuutafondi liikmeks olekuga seotud õigusaktide muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 14. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Riigikogu rahanduskomisjoni s.a 14. novembril algatatud käibemaksuseaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Samuti on Riigikogu esimees edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Nüüd täpsustame tänast päevakorda. Meie kõigi laudadele on jagatud muudetud päevakord. Täna päevakorra 15. punkti arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 115 esimesel lugemisel, ning 16. punkti arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 82 esimesel lugemisel, teeb Vabariigi Valitsuse ettekande majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi asemel siseminister Ken-Marti Vaher. Peep Aru, protseduuriline küsimus, palun!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Vaatan oma paberit, aga mul on teistmoodi kirjutatud. Ei klapi teie numeratsioon ja eelnõud. Minu paberi peal küll mitte.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu liige! Ma kõigepealt tänan, et te nii tähelepanelik olete! Ma olen eksinud ja palun vabandust! Need ei ole mitte 15. ja 16. punkt, vaid, nagu ma aru saan, 14. ja 15. punkt. Ma tänan siiralt, et te sellele tähelepanu juhtisite!

1. Ülevaade Euroopa Liidu poliitika teostamisest

Aseesimees Jüri Ratas

Ma proovin teie toel ja abil edasi minna. Nimelt jäi meil eile pooleli Euroopa Liidu poliitika ülevaate arutelu läbirääkimiste etapis Keskerakonna esindaja kõne juures. Palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindajana täna Rainer Vakra! Protseduuriline küsimus, Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Eilse arutelu lõpus jäi pidamata Kadri Simsoni kõne. Täna on sellest saanud Rainer Vakra kõne. Kas on kin-

del, et see on protseduuriliselt korrektne ja meile ei peaks tegelikult esinema hoopis Kadri Simson?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma tean, et Keskerakonna fraktsioon on selle kohta küsinud ka Riigikogu juhatuses nõunike käest ja Riigikogu juhatus on selle loa andnud. See teema oli eile arutelul Riigikogu juhatuses koosolekul. Kadri Simson on juba siin saalis ja Rainer Vakra on ka teie ees. Kas on veel protseduurilisi küsimusi? Ei ole. Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Austatud juhataja! Head kolleegid! Austatud peaminister! Lugesin nädalavahetusel peaminister Andrus Ansipi ettekannet Eesti Euroopa-poliitika temadel, mille ta esitas eelmise aasta detsembris siin Riigikogus. Toona oli see selgelt positiivne lugulaul. Tsiteerin ühte vastust rahvasaadikule: "Eurol on väga hea tulevik. Kui te loete Saksamaa poliitikute arvamusi, siis mingit paanikat te sealt ei leia. Euro on kindlates kätes. Paanika on ilmselt teis endis ja püüdke sellest üle saada." Kuulates aga eilset kõnet, selgus, et on toimunud suur, et mitte öelda tohutu edasiminekuks. Kas tõesti me oleme oma Euroopa-poliitikas loobunud jaanalinnule omasest käitumisest ja pea liiva seest välja tõmmanud, saanud vähem kui aastaga pimedast nägijaks? Taas kord citeerin peaministrit: "Üks kriisikohtumine ajab teist taga. Lõppu justkui ei paista. Mis on siis viga meie Euroopal, mis veel mõni aasta tagasi paistis vana hea maailmana?"

Mis on viga meie vanal heal maailmal? See on meie kõigi tõsine ja ühine mure. Põhjusi ei ole vaja kaugelt otsida. Ma olen siit puldist juba varem korduvalt rõhutanud, et Euroopal on praegu kaks teed, kas Euroopa ühendriigid või praegusel kujul lagunemine, nimetagem seda minu poolest kas või väga tõsiseks ja sügavaks juhtimise reformiks. Praegu on Euroopa Liidus analoogne käitumismall, nagu ütles Riigikontroll Eesti kohta: aruanded kipuvad kajastama vaid õnnestumisi ja täidetud eesmärgi, mitte puudujääke ega tegematajätmisi. Me peame suutma avada diskussioone ja arutelusid temadel, mis on keerulised ja negatiivsed ning seda nii Eestis kui ka Euroopas.

Tegelikult viitas peaminister Ansip eilses kõnes ka sellele, et ühe Euroopa Liidu riigi suutmatuse või tahtmatuse muutustega kaasa minna ei tohi olla teistele takistuseks. Head Riigikogu liikmed! Usun, et te mäletate, et inglise keele või matemaatikatunnis dikteerisid edasiliikumise tempot kõige nõrgemad ja aeglasemad. Sellepärast moodustatigi tihti erineva tugevusega reaalinete või keelegrupe. Taas kord jõuame algusesse. Meil on kaks teed: kas ühendriigid või tõsised muutused. Siiski rõhutan siinjuures, et Euroopa alustalaks on alati olnud solidaarsus ja ühehäälsus. Ei ole vaja hakata kiirustades kehtestama kosmeetilisi erandeid, nagu on ette nähtud ESM-i ühes võimalikus variandis, et uute liikmete liitumiseks on vaja vaid 85% nõusolekut ehk 15 riigi nõusolekut 17-st. See ei ole Euroopa kriisijuhitumise võluvits, vaid lihtsalt seniste põhimõtete raputamine.

Euroopa Liit on sügavas võlakriisis. Euroopa Liidus bürokraatia aina kasvab, nagu tolmuimeja minu lapsepõlve multifilmis, mis muudkui imes kõike endasse ning kasvas ja kasvas. Näiteks otsustas keskkonnakomisjon esmaspäeval, et me toetame kulutuste keskkonnanägemärkidesse panustamise mõõtmist ning nende indikaatorite väljatöötamist Euroopa Liidu tasandil. Veel üks hea põhjus uue struktuuriüksuse loomiseks nagu maast leitud!

Veelgi enam panevad mind imestama teatud mõttekäigud. Toon näite keskkonnavallast. On olemas kokkulepe, et aastaks 2020 kasutavad kõik Euroopa Liidu liikmed vähemalt 20% rohelist energiat. Kui keegi ei ole võimeline seda kokkulepet täitma, aga ta hinges ja südames tahab näida roheline, siis ta võib seda protsenti naabritelt juurde osta. Kui meie täna siin saalis lepime kokku, et järgmise kuu lõpuks oleme kõige sportlikum parlament Euroopas, igaüks meist jookseb sada kilomeetrit kuus ja kes ei jookse, see ostab Sesterilt, Luigelt või Vakralt kilomeetreid juurde, siis kas me ikka oleme kõik sportlikud ja jooksusõbrad? Saastekvootidest on saanud äri. Eesmärk on saada suuremaid tasuta saastekvooti ja hiljem neid müüa. Tegelik eesmärk, puhas loodus ja ressurside säästmine, on jäänud tihti juba kõrvalproduktiks.

Riigieelarve tuludest moodustavad järgmisel aastal peaaegu viiendiku ehk 19,1% välis- toetused (1,25 miljardit eurot).

Aseesimees Jüri Ratas

Teie aeg on läbi.

Rainer Vakra

Palun lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kui palju?

Rainer Vakra

Nii palju kui võimalik.

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Rainer Vakra

Aitäh! Ilma välistoetusteta oleks Eesti eelarve maht oluliselt väiksem. Samuti on selge, et välistoetuste hulk hakkab Eestis mingil hetkel vähenema ning meil tuleb oma maksubaasi suurendada.

Aga hoopis olulisem mure on see, et nii mõnigi omavalitsusjuht on väitnud, et me ehitame asju, mida me oma raha eest ei ehitaks. Meil on levinud mõte, et euroraha on nagu kolhoosiraha. Me muudame miljonite eurode eest turvaliseks raudteeülesõidukohti, kus viimane õnnetus toimus 1908. aastal. Me ehitame väikese ujula kõrvale suure, põhjendusega, et me teeme seda eurorahaga, arvutamata, mis see meile hiljem maksma läheb. Kahjuks ei ole selline mõtteviis omane mitte ainult Eestile, vaid väga mitmele Euroopa Liidu riigile.

Nüüd minu kolmas lemmikteema. Valitsus on võtnud seoses EFSF-iga tohutuid kohustusi ilma maksumaksjatele olukorda põhjalikult selgitamata. Ega EFSF-i temaatikast midagi õpitud ei ole, sest tundub, et ESM-iga läheb samamoodi. 7. oktoobri kohtumisel Prantsusmaa peaministriga kinnitas peaminister Andrus Vabariigi Valitsuse kommunikatsioonibüroo teatel, et Eesti toetab ESM-i varasemat jõustumist, samas arutas Euroopa Liidu asjade komisjon seda küsimust alles 21. oktoobri istungil. Kelle mandaadi alusel lubas peaminister Eesti toetust ESM-i varasemale jõustumisele? ESM-i varasem jõustumine tähendab ka varasemat rahalist sissemakset fondi. Me kõik teame, et selle makse suurus on 30 miljonit eurot. Nagu ütles peaminister Euroopa Liidu asjade komisjonis kuldsete sõnadega: "Sularaha on alati suurema väärtusega kui garantiid."

Seejuures on huvitav, et oktoobris öeldi õpetajatele, et raha 20%-liseks palgatõusuks ei ole ega tule.

Valitsuse samasugust sirgeseljalist poliitikat ootame ka Eesti põllumajandustoetuste eest seismisel. Eesti on pidanud oluliseks Euroopa Liidu solidaarsuse põhimõtet. Sellele põhimõttele rõhuti ka siis, kui me võtsime riigile ja seega meie tulevastele põlvedele üle jõu käiva kohustuse garantiide näol. Kuid siin pole me suutnud olla läbirääkimiste laua taga piisavalt tugevad, mistõttu on otsetoetuste erinevus põllumajanduses mäekõrgune.

Head rahvasaadikud! Kutsun teid kõiki, hoolimata sellest, kas te istute saali vasakus või paremas ääres, kaasa mõtlema, kas ei oleks aeg pea liiva seest välja võtta ja rääkida Euroopa asjadest nii, nagu need on. Kui me euroliidust välja ei astu, peame suutma muuta seda seestpoolt.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea esineja! Teie aeg on läbi. Aitäh teile!

Rainer Vakra

Kolmandat võimalust meil lihtsalt pole. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun läbirääkimiste voorus Riigikogu kõnetooli peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Ma tulin siia kõnepulti selleks, et teid kõiki tänada. Tahan teid tänada selle eest, et te olete aktiivselt kaasa löönud Eesti Euroopa Liidu poliitika väljatöötamises järgmiseks neljaks aastaks. Ma tänan teid selle eest, et te olete väga aktiivselt siin Riigikogu saalis kaasa löönud selle poliitika arutelus.

Mul on hea meel, et valdavas osas on Eesti Euroopa Liidu poliitika olnud läbi aegade konsensuspoliitika. Nagu me juba eelkõneleja sõnadest võime järeldada, see konsensus ei ole küll täielik, aga see on olnud kogu aeg väga laiapõhjaline. Eelmise kõne kohta tahan öelda, et kui mitte ainult mina, vaid ilmselt ka väga paljud teised ei saa aru, et kui toetused on ühest küljest väga halvad, aga teiselt poolt tuleks nendesamade toetuste suurendamise eest võidelda, siis millest kõneleja üldse rääkis.

Aga see selleks. Teatud euroskeptilisus on Keskerakonna mõnda liiget iseloomustanud kogu aeg ja küllap ka see rikastab. Kelle leiba sa sööd, selle laulu sa laulad. (Naer.)

Ma tahan südamest tänada Euroopa Liidu asjade komisjoni väga asjaliku ja konstruktiivse koostöö eest. Minu eriline tänu kuulub komisjoni eelmisele esimehele Marko Mihkelsonile, kes minu hinnangul pani selle komisjoni väga sisuliselt tööle. Mul on hea meel, et komisjoni istungitel on valdav osa komisjoni liikmetest komisjoni tööks väga hästi ette valmistatud. Selles mõttes on Taavi Rõivasel praegu hulga kergem, sest suur töö on juba ära tehtud. Võib-olla ma ei peaks siit Riigikogu kõnepuldist tänama valitsusasutuste inimesi, kuid minu siiras tänu kuulub siiski ka Euroopa Liidu sekretariaadile eesotsas Juhan Lepassarega, kes on väga operatiivselt vahendanud Euroopa Liidu informatsiooni nii Riigikogule kui ka Vabariigi Valitsusele. Nende koostatud analüüs on alati olnud väga asjatundlik ja põhjalik. Ma loodan siiralt, et Eesti Euroopa-poliitika on ka tulevikus konsensuspoliitika, vähemalt selles ulatuses, nagu see seda siiani on olnud. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sulgen läbirääkimised. Ühtlasi soovin ka mina tänada Vabariigi Valitsust selle päevakorrapunkti arutelu eest! Ütlen siiralt ja sirge seljaga aitäh ka Taavi Rõivasele ja Euroopa Liidu asjade komisjonile! Päevakorrapunkti menetlemine on lõpetatud.

2. Rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde. Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Mul on hea võimalus õnnitleda teid kõiki Eesti kaitseväge 93. aastapäeva puhul, mis on just täna. Mõni päev varem tähistas samasugust tähtpäeva Eesti Kaitseliit. Need kaks organisatsiooni, mis on loodud 1918. aastal, on olnud Eesti iseolemise tagamisel võtmetähtsusega. Vabadussõjas löime Võnnu lahingus puruks juba teise potentsiaalse vaenlase, kes tollel ajal Eestit ohustas. 2. veebruaril 1920 pandi Tartu rahuga alus Eesti riigile. Me kõik teame, milliseid võimalusi löi meile esimene Eesti Vabariik. Me kõik teame, kuidas me oma vabariigi 1991. aastal taaslöime.

Eesti riigikaitse on maailmas üks unikaalsemaid. See on üks unikaalsemaid just sellepärast, et meil on olemas selline unikaalne organisatsioon nagu Eesti Kaitseliit. Sellist rahva vabal tahtel põhinevat vabatahtlikku sõjalist organisatsiooni maailmas naljalt teist ei leia. Sarnaste joontega organisatsioone on küll olemas, aga suhteliselt piiratud koguses. Praegune Eesti riigikaitse ülesehitus, kus ajateenistus, professionaalne armee ja Kaitseliit on riigikaitse kolm sammast, on maailmas erakordne. Teised Balti riigid, meie head naabrid, on sellest põhimõttest paljuski taganenud ja elu on näidanud, et nad ei ole kuhugi jõudnud.

Te võite küsida, milleks selline pikk sissejuhatus. Nimelt, kaitseväge juhataja institutsioon oli üks põhiseaduslikest institutsioonidest, mida valis Riigikogu. President Toomas Hendrik Ilves alustas põhiseaduse muutmist. Täna oleme silmitsi seadusega, kus Toomas Hendrik Ilvese initsiatiiv on saamas tegelikkuks ehk kaitseväge juhatajat on oluliselt lihtsam ametisse määrata, kui oli seda teha seni. Keskerakond oli põhimõtteliselt selle põhiseaduse muutmise vastu. Meil olid ka oma väga selged argumendid. Me ei suuda jagada põhimõtet, et kaitseväge juhataja ametikoht võib olla poliitilise ministri meelevaldas. Samas tuleb tunnistada, et Eesti poliitiline hetkeolukord on selline, et me jääme oma arvamusega vähemusse. Aga riigikaitse on üks selline valdkond, kus poliitikat tehakse Eesti riigis õnneks tegelikult kõige vähem. Diskussiooni käigus sai seadusesse ikkagi kirjutatud, et Riigikogu riigikaitsekomisjonil on õigus kaitseväge juhataja määramise protsessis täieõiguslikult osaleda ehk tema seisukohta võetakse arvesse. Nii on

ka Keskerakond täna riigimehelikult valmis ja võimeline tunnistama, et parem pool muna kui tühi koor. Ma loodan, et Eesti riigikaitse jätkub ka tulevikus sama kindlal meelel, nagu see on poliitilisel konsensusel põhinedes siiani toimunud.

Riigieelarve arutelus me oleme silmitsi valikutega, kus me väikeriigina suurendame oma riigikaitsekulutusi 2%-ni SKT-st.

Palun lisaaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Aivar Riisalu

Opositsioonierakonnana võiksime ju siinkohal lokku lüüa ja küsida, kas me oleme selleks ikkagi valmis, kas see on ikka õige otsus. Me ei tee seda, sest me teame väga selgelt: kes oma armeed toita ei taha, toidab mõne aja pärast võõrast. Selle tõttu oleme küll edasi seisukohal, et põhiseadust ei oleks pidanud muutama, aga samas hindame oma poliitiliste vastastega saavutatud konsensust. Me tunnistame, et läheme siis edasi sedapidi, ja loodame, et kaitseväge juhataja ametikoht ei ole tulevikus poliitiliste mängude tallermaa. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu lõpphääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased! Eelnõu 78 nõuab tulevalt kodu- ja töökorra seadusest koosseisu häälteenamust. Enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

Panen lõpphääletusele eelnõu 78. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 73 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 78 on seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu (87 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli väliskomisjoni aseesimehe Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Seaduseelnõu 87 me menetlesime koos siin suures saalis 20. oktoobril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 3. novembriks muudatusettepanekuid väliskomisjoni ei laekunud. 7. novembril menetles väliskomisjon uuesti seda seaduseelnõu. Siis otsustati tuua seaduseelnõu 87 täna teisele lugemisele siia saali, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja eelnõu seadusena vastu võtta. Ettekandjaks kinnitati väliskomisjonis nende sõnade lausuja. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 87 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et täna teeme ka lõpphääletuse. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 87. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 57 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu 87 on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (83 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud elektriturseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Majanduskomisjon arutas seda eelnõu 7. novembri istungil ning arvestades seda, et muudatusettepanekuid ei laekunud, tegi Riigikogu täiskogule ettepaneku teine lugemine lõpetada. Peeti vajalikuks viia kolmas lugemine läbi 23. novembril ning eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma täna ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 83 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

5. Erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (92 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud kolleegid! Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, mis oli 2. oktoobril, ei esitatud ühtegi muudatusettepanekut. Kultuurikomisjon valmistas eelnõu teist lugemist ette koguni kahel istungil ja esitas komisjoni muuda-

tusetpanekud, mis kõik esitati konsensuslikult. Kui neid lühidalt tutvustada, siis võib öelda, et kõik ettepanekud on redaktsioonilist laadi.

Esimese muudatusettepanekuga täpsustatakse kooli nimetamist.

Teise muudatusettepanekuga täpsustatakse magistriõppe andmist rakenduskõrgkoolis, lihtsustades selle andmise korda.

Muudatusettepanek nr 3 on võib-olla kõige rohkem ühiskonnas tähelepanu pälvinud, kuna see puudutab väga põhimõttelist küsimust, seda, kas olemasolevas seaduses olev sõna "võib" tähendab "võib üksnes" või "võib muu hulgas" ehk kas siis, kui ülikool võib rakenduskõrgharidust anda oma kolledžites, tähendab, et ta võib seda teha üksnes oma kolledžites või võib ta seda teha muu hulgas oma kolledžites. Senimaani on seda tõlgendatud nii, et võib anda üksnes kolledžites. Seetõttu asutas Eesti Maaülikool näiteks Tartu Tehnikakolledži ainuüksi sellel eesmärgil, et anda rakenduslikku kõrgharidust. Selle diskussiooni tulemusena, lähtudes Rektorete Nõukogu ettepanekust, kuid seda mitte sõna-sõnalt järgides, jõudis kultuurikomisjon positsioonile, et muudetakse ülikooliseaduse § 26, § 24 ja § 19 ning jäetakse alles kolledžite regionaalse tähtsuse rõhutamine seadusandja poolt, kitsendamata sealjuures ülikooli põhitegevust ja isotsustusõigust.

Neljas muudatusettepanek on puhtalt redaktsiooniline. Sõna "õppeliik" asendatakse sõnaga "õpe".

Viies muudatusettepanek annab täpsema ajalise raami siin saalis juba eelmisel lugemisel tutvustatud ühisõppekava hindamise perioodile. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Läheme eelnõu 92 muudatusettepanekute juurde. On laekunud viis muudatusettepanekut, kõik on juhtivkomisjonilt ja kõiki on arvestatud täielikult. Esimene, teine, kolmas, neljas ja viies ettepanek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (128 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on hea meel tutvustada teile Eesti Reformierakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu algatatud ühte väga head eelnõu. Seaduseelnõuga muudetakse-täiendatakse kahte seadust: tervishoiuteenuste korraldamise seadust ning tööturuteenuste ja -toetuste seadust.

Kõigepealt tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmisest. Eesmärk on luua võimalused eriarstidele, sh perearstidele, lähtetoetuse taotlemiseks. Eriarsti lähtetoetuse meetme loomine on seotud koalitsioonileppe tervishoiupoliitika eesmärgi punktiga 5c: "Toetamiseks maakonnakeskuste haiglasse noorte arstide tööleasumist, maksame noorele arstile esimese residentuuri lõpetamise järgselt tööle asumisel kohalikku või üldhaiglasse 15 000 euro suurust lähtetoetust." Eriarstide lähtetoetuse regulatsioon on olemuslikult analoogiline põhikooli ja gümnaasiumiseaduse §-s 77 sätestatud õpetaja lähtetoetusega. Samamoodi nagu õpetaja lähtetoetusega kehtestati toetus vähem atraktiivsetes piirkondades tööd alustavatele õpetajatele, luuakse ka eriarsti lähtetoetuse näol toetusmeede eriarstidele, kes alustavad residentuuri lõpetamise järel tööd väljaspool Tallinna ja Tartu tõmbekeskusi ning nendega piirnevaid alasid. Tegemist on riigi ühekordse toetusega oma erialal tööd alustavatele eriarstidele, et motiveerida neid rahalise toe pakumise kaudu valima oma tulevaseks töökohaks piirkonda, kuhu arste leida on problemaatiline.

Seega on lähtetoetus konkureeriv alternatiiv nii Eesti suurhaiglate kui ka välismaiste personalifirmade tööpakkumistele.

Muudatusettepanekuga nähakse ette lähtetoetuse saamise võimalus ka perearstidele, kui nad asuvad perearstina tegutsema väljaspool Tallinna ja Tartu tõmbekeskusi ning nendega piirnevaid kohalikke omavalitsusi. Seesuguse võimaluse loomine perearstidele on äärmiselt oluline, kuna viimastel aastatel on kujunenud tõsiseks probleemiks kindlustatus perearstiteenusega nn maapiirkondades. Muudatus aitab paremini ellu viia tervishoiu esmatasandi arengukava eesmärgi, samuti aitab see parandada esmatasandi tervishoiuteenuste osutamist, mille kitsaskohtadele on juhtinud tähelepanu ka Riigikontroll. Nagu ennist sai öeldud, see raha on ette nähtud ka 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõus.

Nüüd aga teisest teemast, tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmisest. Eelnõu muudab seadust selliselt, et tööd leida soovivatele isikutele oleksid töö otsimisel abi saamise võimalused tagatud samas määras ja ulatuses, nagu see toimus alates 2007. aastast. Nimelt oli nii, et paralleelselt tööturuteenuste ja -toetuste seaduses sätestatuga osutas Eesti Töötukassa tööturuteenuseid ja maksis tööturutoetusi Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastatava raamprogrammi alusel. Tagamaks tööotsijatele raamprogrammi alusel osutatuga võrdväärset teenust ka 2012. aastal, tuleb teha mõningad muudatused. Muudetakse mitmeid tööturuteenuste ja -toetuste seaduses toodud määrusi, antakse võimalus jätkuvalt saada nii stipendiume kui ka sõidu- ja elamistoetust selles määras, nagu see oli ette nähtud ESF-i rahastamisprogrammide raames. Samuti antakse töötukassale suuremad võimalused rahastada puuetega inimeste tööle võtmise puhul töökoha kohandamise kulutusi.

Eelnõu on vahetult seotud iga-aastase riigieelarve seadusega, millega sätestatakse tööturuteenuste ja -toetuste seaduse alusel isikutele võimaldatavate soodustuste piirmäärad ning nende arvestamise alused. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu lihthäälteenamust. Täna tähelepanu eest ja palun eelnõu toetada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! On teil arvestatud või on teil teada, mitmele arstile sellest eelarves ettenähtud toetusest jätkub? Meil on vist umbes 40 vaba arstikohta.

Maret Maripuu

Praegu on täitmata üheksa perearstikohta ning üld- ja kohalikud haiglad on hinnanud oma personalivajaduse suuruseks umbes 20 arsti. Aga me ei oska prognoosida, kui suur võib olla huvi residentuuri lõpetajate hulgas. Eelnõu annab sotsiaalministri võimaluse see otsus langetada. Seadusesse on kirja pandud ülemmäär, mis on 15 000 eurot. Kui taotlusi tuleb rohkem ja need on põhjendatud, siis see summa jagatakse lihtsalt suurema arvu inimeste vahel ära.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Lähtetoetust saavad eriarstid ja perearstipraksisesse suunduvad arstid. Kas siin on ka mingisuguseid erinevusi või ei ole ja toetust antakse täpselt samade kriteeriumide järgi täpselt samas summas?

Maret Maripuu

Kui me räägime eriarstidest, siis me oleme pidanud silmas neid eriarste, kes suunduvad tööle üld- või kohalikkude haiglatesse. Haiglaliikide nõuetes on paika pandud, milliseid eriarstide seal vaja on. Perearstide puhul on oluline, et nad läheksid nimistuga töökohale ehk läheksid just nimelt sinna piirkonda, kus on olemas patsientide nimistu, aga puudub perearst.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Aga ma palun vastata veel vähemalt ühele küsimusele. Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Palun vabandust, ma jäin natuke hiljaks! Austatud ettekandja! Riigikontroll oma aruan-

des soovitas, et lisaks võiks perearstidele kooskõlas kohalike omavalitsustega eraldada infrastruktuuri arendamisega seotud summaksid. Kas selle eelnõuga tagatakse perearstidele ka mõningad infrastruktuuri arenguks minevad summad või jäävad need ootama järgmist seaduseelnõu?

Maret Maripuu

Aitäh! See eelnõu seda muret ei lahenda, küll aga ootame uut Euroopa Liidu finantsperspektiivi, kus Sotsiaalministeerium on ette näinud eraldi meetme just nimelt perearstikeskuste väljaarendamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd ma küll tänan teid, ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas seda eelnõu neljapäeval, 10. novembril 2011. Eelnõu tutvustas minister Hanno Pevkur. Eelnõu sisu kandis algatajate nimel ette eelkõneleja Maret Maripuu. Komisjon arutas seda eelnõu päris sisuliselt. Üks küsimus, mis tekkis ja mida ministeerium lubas täpsustada, puudutab neid lähtetoetust saanud inimesi, kellel võib töösse ajutise töövõimetuse ja lapsepuhkuse tõttu paus tekkida. On selgelt mõistetav, et see puhkus on selle viie aasta arvestuse sees, mille jooksul on inimene lähtetoetuse saamise korral kohustatud konkreetses piirkonnas töötama. See täpsustus tuleb.

Komisjon otsustas, et eelnõu saadetakse esimesele lugemisele 15. novembril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 18. november kell 16. Need otsused oli konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas teil, head ametikaaslased, on ettekandjale küsimusi? On. Tõnis Lukas, palun!

Tõnis Lukas

Tervist! Lugupeetud ettekandja! Ma tahtsin küsida nende diskussioonide kohta komisjonis. Meil on olemas üks mudel – õpetaja lähte-

toetus. Noore õpetaja lähtetoetuse regulatsiooni me oleme aja jooksul teinud praktikast lähtudes paar muudatust. Esiolgu oli siin ka nii, et aasta jooksul lõpetamisest arvates oli kohustus tööle minna. Paar asja olid veel, mida praktika pärast korrigeeris. Kas te võtsite õpetaja lähtetoetuse praktilised andmed ja eeskuju analüüsida? Näiteks seda aega me praktikast lähtudes pikendasime poolteise aasta peale. Kaksteist kuud kõigi juhtumite puhul, kui vahele jääb pikem paus, ei allu nii hästi regulatsioonile. Võib-olla tuleks seda aega pikendada?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Jah, ministeeriumil oli selge seisukoht, et selle süsteemi aluseks on noore õpetaja lähtetoetuse süsteem, aga konkreetselt praktikast me komisjonis ei analüüsinud. Kuna see eelnõu on täna esimesel lugemisel ning teise lugemise ettevalmistamine ja ka muudatusettepanekute esitamine on veel ees, siis võib-olla me vaatame, jah, praktikast lähtuva pilguga selle teema üle. Aga väited olid sellised, et 1. oktoober on see kuupäev, mis ajaks peab inimene taotluse esitama, 12 kuud peaks olema piisav aeg, et leida endale töökoht. Eks me siis vaatame, milline probleem on olnud noore õpetaja lähtetoetuse puhul ja kas meil on mõtet siin midagi muuta. Asja teine pool on see, et kui inimene, kes saab kas eriarsti või perearsti lähtetoetust, otsustab liikuda ühest piirkonnast teise, aga jääb nendele kriteeriumidele vastavaks ehk ta töötab edasi maapiirkonnas väljaspool Tartut, Tallinna ja neid ümbritsevaid omavalitsusi, siis ta ikkagi vastab samadele nõuetele. Nii et inimene ei pea töötama sunnismaisena just nimelt ühes kohas, vaid ta võib selle aja jooksul valida samadele kriteeriumidele vastava teise töökoha.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 128 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. novembri 2011 kell 16. Esimene lugemine on lõpetatud.

Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

7. Eesti Arengufondi seaduse muutmise seaduse eelnõu (102 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on majanduskomisjoni algatatud Eesti Arengufondi seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud juhataja! Lugupeetud parlamendi liikmed! Majanduskomisjon algatas selle seaduseelnõu arengufondi palvel, ka Vabariigi Valitsus toetas selle seaduseelnõu algatamist. Me otsustasime selle enda algatatud eelnõu esimese lugemise lõpetamist toetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. novembri kell 12.

Lühidalt öeldes seaduse rakendamine investeerimiskapitali osas lisakulutusi kaasa ei too. Eelnõu eesmärk on võimaldada riigil omandada arengufondi poolt investeerimisfondide seaduse alusel asutatud fondivalitseja valitsetava riskikapitalifondi osakuid või aktsiaid. Lisaks sellele muudetakse eelnõuga arengufondi tegevuskulude, sh arenguseire finantseerimise põhimõtet ning täpsustatakse seoses arenguseirega tehtavate toimingute sisu. Samuti täpsustatakse eelnõuga arengufondi investeerimistegevusele kehtestatud põhimõtete ja protseduuride rakendamist eelkirjeldatud uue finantseerimisskeemi korral ning arengufondi tütarettevõtjast fondivalitseja tegevusele kehtivaid nõudeid.

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel on positiivne mõju majanduskeskkonna edendamisele, kuna see lubab arengufondil jätkata investeerimistegevust käivitamisjärgus teadmis- ja tehnoloogiamahukasse ning eksportturgudele pürgivasse Eesti ettevõtlusse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 102 muudatusettepanekute esita-

mise tähtajaks 22. novembri kell 12. Esimene lugemine on lõpetatud.

Seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

8. Taimekaitse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud taimekaitse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni liikme Andre Seppa!

Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Pärast eelnõu 105 esimest lugemist 26. oktoobril Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised Riigikogu komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Maaelukomisjon juhtivkomisjonina sõnastas oma 7. novembri istungil koostöös algatajaga 12 muudatusettepanekut. Enamik neist on küll tehnilised ja redaktsioonilised. Seaduse parema loetavuse huvides täpsustatakse eelnõu sõnastust, eelnõusiseseid viiteid ja viiteid Euroopa Liidu õigusaktidele. Keeleliselt täpsustatakse ka eelnõu pealkirja, milleks jääb "Taimkaitse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus".

Sisulisemad parandusettepanekud, mida komisjon käsitles, olid järgmised. Eelnõusse lisatakse taimekaitsevahendi turustaja kohustus säilitada kõiki andmeid viis aastat. See tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest. Senises eelnõus oli kohustus säilitada neid kolm aastat. Teiseks viidi sisse taimekaitsetunnistuse kehtetuks tunnistamise õigus ka juhul, kui isik on rikkunud Euroopa Liidu õigusakti, millega reguleeritakse taimekaitsevahendi pakendamist, märgistamist, turustamist või kasutamist. Komisjoni ettepanekul ümardati eelnõus esitatud riigilõivude määrad täiseurodeni. Neljandaks muudeti jõustumise sätet. Esialgu oli määratud jõustumisajaks s.a 26. november, kuid muudatusettepaneku põhjal jääb jõustumisajaks Riigi Teatajas avalda-

misele järgnev päev. Parandusettepanekuid käsitleti ja neid arvestati konsensuslikult. Juhtivkomisjoni otsus oli saata eelnõu 105 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 16. novembril. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Läheme eelnõu 105 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on laekunud 12, kõik on juhtivkomisjonilt ja kõiki on täielikult arvestatud. Esimehe, teine, kolmas, neljas, viies, kuues, seitsmes, kaheksas, üheksas, kümnes, üheteistkümnes ja kaheteistkümnes ettepanek. Oleme selle raske töö teinud saanud. Aitäh! Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Kaheksas päevakorrapunkt on käsitletud.

9. Strateegilise kauba seaduse eelnõu (96 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud strateegilise kauba seaduse eelnõu teine lugemine. Lubage enne, kui me läheme teise lugemise juurde, teile lühidalt tutvustada menetlemise korda. Kõigepealt peab Riigikogu kõnetoolist ettekande riigikaitsekomisjoni aseesimees Aivar Riisalu. Peale seda on kõikidel Riigikogu liikmetel võimalik talle küsimusi esitada. Peale küsimuste vooru on läbirääkimiste voor. Kui me oleme kaläbirääkimiste vooru lõpetanud, siis suundume eelnõu 96 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Kuulanud ära juhtivkomisjoni esindaja seisukoha, teeme otsuse, kas teine lugemine lõpetada või on siin mingeid muid lahendeid. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni aseesimehe Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Riigikaitsekomisjon arutas seaduseelnõu 96 enne teisele lugemisele esitamist oma 7. novembri istungil. Seaduseelnõu esimene lugemine lõpetati 20. oktoobril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 3. novembril kell 18. Eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut ei

esitatud, mistõttu tuleb eelnõu teisel lugemisel lähtuda eelnõu esimese lugemise tekstist. Mälu värskendamiseks juhin tähelepanu asjaolule, et Eesti oleks pidanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/43/EÜ üle võtma juba 2011. aasta 30. juuniks. Eelnõu on kavandatud seadusena jõustuma 2012. aasta 1. jaanuaril. Eelnõu väljatöötamisel on lähtutud siduvatest Euroopa Liidu õigusaktidest ja teistest rahvusvahelistest dokumentidest, mis tuleb Eesti õigusesse üle võtta. Lisaks veel asjaolu, et kehtiv, eelmine strateegilise kauba seadus on pärit aastast 2004, mistõttu vajab see seadus uuendamist.

Riigikaitsekomisjoni 7. novembri 2011. aasta otsusega kiideti konsensuslega heaks eelnõu teise lugemise seletuskiri. Lisaks otsustas komisjon sel istungil konsensuslega teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada seaduseelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 2011. aasta 16. novembri istungi päevakorda ning teha Riigikogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Hea ettekandja! Teile on vähemalt kaks küsimust. Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Riigikogu liikmete hulgas on päris palju meditsiinilise ettevalmistusega inimesi. Kas te soovite abi, härra ettekandja?

Aivar Riisalu

Täna! Sport ja tort käivad käsikäes.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Ma siiski palun, et me jääksime eelnõu 96 piiridesse! Sven Sester, palun!

Sven Sester

Aitäh! Ka minu küsimus on suunatud eelnõu ettekandjale ja käsitleb siiski tema tervist. Arvestades sellist hingeldamist, mis siin on toimunud, tahan teada – võib-olla jäi mul midagi praegu tähele panemata –, mis viis teie vererõhu nii kõrgele. Võib-olla ma peaksin selle eelnõu korralikumalt läbi lugema. Siiani pole see mind hingeldama ajanud.

Aivar Riisalu

Komisjoni istungil minu vererõhu küsimust ei arutatud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, kolleeg Aivar Riisalu! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta muudatusettepanekuid ei olnud.

Seaduseelnõu 96 teine lugemine on lõpetatud.

10. 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (99 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tänase päevakorra ilmselt kõige tähtsama punkti arutelu. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, need vähesed, kes siin saalis on! Püüan teile edasi anda Riigikogu rahanduskomisjoni toimunud arutelusid ja rääkida langetatud otsustest. Nende arutelude lõpptulemus on tänaseks teile erinevate muudatusettepanekute näol välja jagatud. Et mitte ennast korrata, jätan rääkimata kõigest sellest, millest räägiti esimesel lugemisel, ehk ma ei pööra täna tähelepanu sellele, mis riigieelarve kui selline on ja kuhu on tema põhilised investeeringud suunatud. Nii nagu teisele lugemisele kohane, keskendun peaaegjalikult muudatusettepanekutele.

2012. aasta riigieelarve seaduse esimene lugemine komisjonis toimus 26. oktoobril. Kahe lugemise vahel rahanduskomisjon arutas riigieelarvet ja kogu seda temaatikat viiel istungil. Annan teile sellest lühikese ülevaate. Komisjoni istungitel on olnud eri valdkondade ministrid, andmaks ülevaadet tegevustest oma valitsemisalas 2012. aastal, kulude detailsemast liigendusest ja võimalikest muudatustest võrreldes 2011. aasta eelarvega. Juhin teie tähelepanu sellele, et enne esimest lugemist Riigikogu saalis jõudis komisjonis juba ära käia Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsler Janar Holm, kes käis komisjonis 17. oktoobril,

18. oktoobril oli komisjonis sotsiaalminister Hanno Pevkur, 24. oktoobril regionaalminister Siim Valmar Kiisler ja 25. oktoobril justiitsminister Kristen Michal. Peale esimest lugemist olid 7. novembril komisjonis kultuuriminister Rein Lang ja välisminister Urmas Paet, 8. novembril siseminister Ken-Marti Vaher, 14. novembril kaitseminister Mart Laar ning 15. novembril majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning keskkonnaminister Keit Pentus. On jäänud veel üks minister, nimelt põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder, kellega on juba kokkulepe, et ta tuleb rahanduskomisjoni 21. novembril. See tähendab seda, et me oleme teinud kõigile ministerruumidele n-ö ringi peale.

Annan kiire ülevaate sellest, millised olid arutelu teemad ja millest kõige rohkem räägiti kohtumistel nende ministritega, kes käisid komisjonis esimese ja teise lugemise vahepeal. Kultuuriminister tõi oma esitluse ajal kõigepealt välja sellise teema nagu spordi finantseerimine. Järgmisel aastal on olümpiamängud. Äramärkimist leidis, et EOK saab lisaraha Londoni olümpiamängudeks. Räägiti kultuuri-asutuste omatuludest. Tuleb välja, et kui mingi asutus teenib omatulu, siis seda ei saa kanda teiste asutuste võimalikeks kuludeks, vaid see saab minna ainult konkreetse asutuse kulude katteks. Minister rääkis ka loomaia investeringutest. Üks rahvasaadik küsis loomaia kohta. Aegade jooksul on investeringuid tulnud nii riigilt kui ka kohalikult omavalitsuselt. Markeeriti ära see, et valmivad Eesti Mere-museum ja Lennusadam. Hankevaidlusi on aegade jooksul olnud, aga nüüd on need igal juhul valmimisetapis.

Välisminister, kes käis komisjonis 7. novembril, tõi esile, et osa rahast läheb saatkonnahoone renoveerimiseks ja rajamiseks. Ta tõi näite selle kohta, et eeldatavasti rajatakse Pekingisse uus saatkonnahoone, praegu, kui ma ei eksi, asub saatkond vist ühes hotellis. Kiievis saatkonnahoone renoveeritakse. Brüsselis tahetakse panna kokku Eesti Vabariigi esindus Euroopa Liidu juures ja Eesti saatkond, et nii kulused vähendada. Välisminister lubas saata rahanduskomisjoni materjalid seoses programmiga "Eesti välisesindused kuni 2015 ja 2015+", mille Välisministeerium on koostanud. Täna hommikul kell pool kümme need materjalid ka saabusid. Ma ei ole jõudnud

nendega veel korralikult tutvuda, aga see materjal on vähemalt rahanduskomisjonil käes. Seal on toodud korralik ülevaade kõikidest investeeringutest, mida välisminister ja Välisministeerium tahavad lähitulevikus teha. Märkimist leidis ka rahvusvahelise õppe finantseerimine. Tegemist on Välisministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vahelise lepinguga. Riigikogu liikmed küsisid ka rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksude kohta. Küsiti, milline on üldse nende kasutegur ja kas Eesti riik ikka peaks osalema erinevates rahvusvahelistes organisatsioonides. Näiteks seoses OECD-ga tõi minister eraldi välja selle, et konkreetses klubis olemise kõrval annab see võimaluse ligi pääseda ka erinevatele uuringutele, mida OECD teeb.

Siseminister rääkis sellest, et üks märksõna järgmisel aastal on Päästeameti finantseerimine ja elupäästevõimekuse suurendamine. Ta tõi esile selle, et 2012. aastal toimub Eestis suur ID-kaartide väljavahetamine, mis tuleneb peajasjalikult tähtaegadest. Järgmisel aastal on märksõnadeks ka ennetustegevuse suurem finantseerimine ja kõik see, mis sellega kaasas käib.

Kaitseminister, kes samamoodi käis meie komisjonis esimese ja teise lugemise vahepeal, rääkis sellest, mida järgmisel aastal tehakse ja kuhu 2% SKT-st peajasjalikult läheb. Tegemist on olnud aktuaalse teemaga. Ka riigieelarve muutmise mitme ettepaneku katteallikaks on pakutud kaitsekulutuste vähendamist. Tema sõnumid olid sellised, et suurem osa lisarahast läheb Eesti sõduritele tänapäevase varustuse hankimiseks ja väljaõppetingimuste parandamiseks, sest majanduslanguse ajal kärbiti neid kulusid päris tugevalt. Lisaks lähevad raha ja finantsvahendid infrastruktuuriobjektidele. Suurenevad Kaitseliidu kulud. Komisjonis küsiti, et kui neid kulusid vähendada, mis siis tegemata jääks. Ministrilt tuli vastus, et sel juhul riiklik kaitsevõime ja julgeolek suure tõenäosusega ikkagi väheneksid ning selgelt nõrgeneksid ka meie rahvusvahelised positsioonid, mis praegu olemas on. Lisaks halveneks esmase kaitsevõime tagamine. Osa kulusi on vajalikud ka seetõttu, et mingid investeeringud on juba tehtud ja mingid lubadused on antud. Minister tõi välja, et arvatavasti ostetakse laskemoona vähem ja kasarmute kor-

dategemine oleks nõrgemal tasemel, ka Kaitseliit saaks sel juhul vähem finantsvahendeid.

Kui majandusminister meie komisjonis käis, siis tema tõi välja järgmist. Kõigepealt, investeeringud teedesse kasvavad peajasjalikult aktsiiside, aga ka erinevate struktuurifondide abil. Suured objektid on Jõhvis, samuti on olulised Tallinna viaduktid. Eraldi mainis ta kohalikke teid. Kohalikele teedele eraldatakse 2012. aastal 40% rohkem raha kui 2011. aastal, see on umbes 5,7 miljonit eurot. Uue teemana mainis ta seda, millest varem pole räägitud, aga mis on viimasel ajal kõne alla tulnud, s.o Estonian Airi täiendav kapitaliseerimine summas 30 miljonit eurot. Sellest 15 miljonit eraldatakse juba sel aastal erinevate ministeeriumidevaheliste kirjete alusel ja 15 miljonit 2012. aastal ettevõtte arendamiseks. Ta tõi esile ka Eesti Energia aktsiakapitali suurendamise. Üks Riigikogu liige tundis huvi, kas see võiks olla riigiabi teema. Minister ütles, et selle informatsiooni põhjal, mis on peajasjalikult Rahandusministeeriumilt tulnud, ei tohiks siin olla probleeme.

Veel käis meil kahe lugemise vahepeal keskkonnaminister. Tema tegi järgmised tähelepanekud. Kõigepealt, heitmekvootidega seonduv. 2012. aastal tehakse väga palju investeeringuid varem müüdü heitmekvootide arvel. See on üks põhjus, miks järgmisel aastal on eelarve defitsiidis. Kui me vaatame struktuurset eelarvet, siis me oleme peaaegu nullis, aga heitmekvoodid tekitavad raamatupidamiselikus mõttes sisuliselt kuni 1,5% defitsiiti. Keskkonnaminister mainis ära ka maade müügi. Ta andis teada, et kavandamisel on täpne plaan. Maa-ametil on asjast ülevaade ja ta monitoorib seda protsessi. Riigikogu liikmetel oli küsimus ka selle võimaliku olukorra kohta, kus riik müüb maad ja hakkab paari aasta pärast seda tunduvalt kallimalt tagasi ostma. Keskkonnaminister andis informatsiooni, et Maa-amet monitoorib kõiki ministeeriume. Siin on väga suur osakaal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil, kes on peamine tee-ehitaja. Ühelt poolt on maade müük, aga teiselt poolt on ka maade ost. Komisjoni liikmed tundsid huvi selle vastu, millises tempos ja milliste summade eest ministeerium erinevaid loodusväärtuslikke maid ostab. Minister ütles, et ühelt poolt on siin bürokraatlik kadalipp ja teiselt poolt on finantsvahendid sellised,

et tegemist on mitmeaastase puhverreserviga. Veel tõi proua Pentus esile, et ministeeriumi majanduskulude kasv tuleneb mingil määral sellest, et suurenevad seirekulud. Kõik õhu- ja veeseirega seonduv ning Läänemere saastamise analüüsid on üks prioriteete.

Sellega põhimõtteliselt võiks esimese ja teise lugemise vahel antud ministrite ülevaated kokku võtta. Lisaks kohtumisele ministritega käis komisjon ka ise väljasõiduistungil. 10. novembril käis komisjon Eesti Pangas ja Finantsinspeksioonis. Arutatavad teemad olid euroala olukorra ülevaade, aga ka kogu finantsstabiilsus ja erinevad stsenaariumid riigieelarve kontekstis. Siin tasub kindlasti rõhutada, et Eesti Pank tõi välja, et kindlasti peavad otsustajad olema valmis selleks, et baasstsenaarium, mis on praegu 3%, võib muutuda riskistsenaariumiks, mis on 1%. Ma arvan, et on korrektne see siit kõnepuldist välja öelda.

Me arutasime riigieelarvet ka mitmel komisjoni koosolekul. Mainin ära teemad, mis komisjonist läbi käisid. Mingil määral need kattuvad võib-olla varem jutuks olnud teemadega, mida arutati kohtumistel ministritega. Üldine teema, mida arutati, oli kaitsekulutuse protsent SKT-st. Kaitseministeeriumiga seoses olid kõne all erinevad rikkumised ja rikkumismenetlused, mis on aastate jooksul Kaitseministeeriumis riigihangetega seoses toimunud. Päris mitmel koosolekul oli teemaks astmelise tulumaksuga seonduv. See on pikem teema ja sellel ma peatun natuke hiljem, kui ma räägin katteallikatest.

Nüüd muudatusettepanekutest. Muudatusettepanekuid laekus Riigikogust 25 ja rahanduskomisjon koostas lisaks nendele ka ise ühe muudatusettepaneku, mis sisaldab endas peaaegjalikult muudatusi eri ministeeriumide haldusalas, mis n-ö kanaliseeruvad rahanduskomisjoni kaudu. Rahanduskomisjoni muudatusettepanekust on näha, et erinevad ministeeriumid on teinud erinevaid ettepanekuid ja need kõik on suunatud 2012. aastasse. Muudatustest ministeeriumide haldusalades, mis on tehtud komisjoni ettepanekus, võib välja tuua, et Kultuuriministeeriumi valitsemisalas toimuvad mitmed struktuursed muudatused, mille eesmärk on muuta rahastamisprotsessi stabiilsemaks, täpsemaks ja selgemaks. Seal on välja toodud, et kulusid ei suurendata, küll aga need muudatused väga selgelt täpsustavad protsessi.

Talvise navigatsiooni kulud on ka toodud muudatusettepanekutesse sisse. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on kalkuleerinud potentsiaalset kulu. Ka komisjonis oli eraldi arutelul, et siis, kui kõigil on jäämurde-laevu vaja, pole neid kuskilt võtta. See on alati riskikoht. Eesti riigil ei ole nii palju finantsvahendeid, et hakata laeva ehitama, sest sinna on vaja suuri summasid. Sellist prioriteeti ei ole. Praegu on ministeerium ette näinud 4,4 miljoni euro eraldamise. Sellega seoses jõutakse kokkuleppele, et üks A-klassi jäämurdja oleks valmis Eestis jääd murdma.

Eraldi võib rõhutada, et meie muudatusettepanekus on toodud sisse ka ESM-i võimaliku lepingu jõustumise järgne makse. Tegemist on 30 miljoni euroga. Tuleb öelda, et sellist kokkulepet ei ole Eesti riik ega teised euroala riigid veel lõplikult sõlminud. Algne kokkulepe näitas, et ESM-i lepingud peaksid tulema 2013. aastal. Viimaste kuude arengud näitavad, et ESM võib tulla pigem 2012. aastal. Et olla selleks valmis, ongi muudatusettepanekus 30 miljonit eurot reserveeritud meie sissemaksena, s.o üks viiendik meie tulevases eeldatavast sissemaksest. See meie kulusid ei suurenda. Tegemist on finantseerimistehinguga, mille katteallikaks on kas potentsiaalsed reservid või laenuvõtmine. Teiselt poolt on meil investering konkreetseesse aktsiakapitali.

Kas mu aeg on varsti läbi? Mul on veel väga palju rääkida.

Muudatusettepanekutest veel niipalju, et osaliselt arvestati Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikmete muudatusettepanekut, mis nägi ette eraldada raha ingliskeelsete uudiste edastamiseks, ja täielikult toetati Rahvusraamatukogu Euroopa Liidu infokeskuse ...

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg! Ma annan kolm minutit aega juurde. Palun kõige tähtsamad osad ette kanda!

Sven Sester

Aitüma! Nüüd katteallikatest. Ma arvan, et saalis veel tuleb debatt astmelise tulumaksu ja kaitsekulude vähendamise üle, aga ka omatulude või RMK puhaskasumi üle. Ma usun, et selle debati me saame läbi viia küsimuste ja vastuste vormis.

Ma lähen siis kohe oma ettekande lõpu juurde. Rahanduskomisjon, peale kõiki neid

koosolekuid, võttis vastu ka otsused. Otsused muudatusettepanekute kohta on teie laudade peal näha. Lõplik otsus oli selline, et otsustati suunata eelnõu teisele lugemisele ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. november kell 18. Nende otsuste poolt oli 6 ja vastu 5 komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud. Ma praegu lõpetan. Küsimuste ja vastuste ajal saan anda ülevaate ka muudest teemadest, mis üleval olid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Alustame nüüd küsimustele vastamist. Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Teie komisjoni koostatud seletuskirjast ma loen: "Tulenevalt rahvusvahelisest kohustusest (Eesti liitumisleping NATO-ga) on kaitsekulude mahuks 2012. aastal ette nähtud 2% SKP-st." Kas te oleksite nii hea ning tuletaksite mulle ja teistele meelde, millises sõnastuses on Eesti liitumislepingus NATO-ga see kohustus võetud ja mis on seal öeldud 2012. aasta kohta?

Sven Sester

Aitäh! Alati on selliste küsimuste puhul, millele vastamine nõuab konkreetse dokumendi vaatamist, mida kaasas ei ole, kõige lihtsam vastata, et seda komisjonis ei arutatud. Eks ma pean ka ütleva, et seda konkreetset teksti mul siin laua peal ei ole. Aga küsimuste kohta, mis nõuavad väga konkreetset informatsiooni, toon ma näite esimeselt lugemiselt, kui Jevgeni Ossinovski tahtis informatsiooni, mille ma tal- le mõni päev hiljem ka edastasin. Ma arvan, et lepime niimoodi kokku, et me saadame teile selle konkreetse sõnastuse, milline see siis ka on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Te oma tutvustavas sõnavõtus ei jõudnud kahjuks kõiki juhtivkomisjoni tehtud ettepanekuid meile tutvustada, kuid mulle jäi minu suureks hämminguks silma see, mis puudutab Sotsiaal- ministeeriumi valitsemisalas olevat kulutust –

ligi 40 000 eurot abivahendite registri loomiseks. Katteallikana vähendatakse proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soetamiseks puudega inimestele ettenähtud raha. Kui põhjendus on see, et seda raha oleks nagu järele jäänud, siis on see minu meelest väga küüniline, sest järjekorrad on küllaltki pikad. Miks te seda teete? Kas see register on siis nii oluline, võrreldes sellega, et inimesed abi saaksid?

Sven Sester

Aitäh! Ma eeldasin, et varem või hiljem me kindlasti selle debati juurde jõuame, seda enam, et muudatusettepanekuid ei ole ju 200, vaid ainult 26. Ma toon ühe teise indikatsiooni ja arvu siia veel juurde. Nimelt, paralleelselt eelnõuga 99, mida me hetkel menetleme, menetleme me ka eelnõu 114, mis käsitleb 2011. aasta riigieelarve kulude ümbertõstmisi ja muutmisi. Miks ma selle praegu välja toon? Vahetult aasta lõpus suurendatakse 500 000 euro võrra peaaesjalikult proteeside ning ortopeediliste ja muude abivahendite soetamiseks puuetega inimestele ettenähtud raha. Seda võib vaadata komplekselt. Kui vaadata kahe aasta kontekstis, siis on siin väga selge suurenemine. Kui rääkida sõnastusest, siis tundub kuidagi imelik lugeda seda – ka mulle endale jäi see kõrvu –, et proteesiraha võetakse ära ja kasutatakse seda andmebaasi loomiseks. Ma arvan, et see sõnastus ei ole kõige õigem. Eraldi küsimus on see, kuidas üldse andmebaasi teha. See on eraldi teema. Aga ma kinnitan teile, et pool miljonit eurot läheb teise eelnõu kohaselt proteeside ostmiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Kõige rohkem avalikkuse õigustatud tähelepanu ja vastukaja leidnud teema seoses järgmise aasta riigieelarve eelnõuga on kindlasti õpetajate palgad. Nii Sotsiaaldemokraatliku Erakonna kui ka Keskerakonna fraktsiooni ettepanekutes on olulisel kohal õpetajate täiendavaks palgatõusuks eraldatavad vahendid. Nagu ma sain aru teie pisut poolikuks jäänud sõnavõtust, ei olnud koalitsiooni liikmetele pakutud katteallikad meelepärased. Kuna rahanduskomisjon ise

formuleeris võrdlemisi mahuka muudatusettepaneku eelarve eelnõu kohta, siis ma küsin: kas te rahanduskomisjonis tegelesite tõsiselt sellega, et leida katteallikaid, mis oleksid koalitsiooni liikmetele ehk rahanduskomisjoni enamusele vastuvõetavad? Milliseid kuluridu või tuluridu te vaatasite, et neid katteallikaid leida? Kui te seda ei teinud, siis kas seda on kavas teha enne eelarve kolmandat lugemist?

Sven Sester

Aitüma! Siin oli mitu erinevat teemat. Tegelikult oli teema üks, aga küsimuses oli mitu erinevat alalõiku. Ma ütlen kõigepealt seda, et ma loodan, et ma suutsin teile edasi anda kõik oma mõtted, mis mul ettekandes kirjas olid. Mul midagi väga olulist ütlemata ei jäänud, ma suutsin oma ettekande lõpus öelda ära isegi selle, mida komisjon otsustas. Seda esiteks. Teine asi, mille ma tahan ära öiendada, on see. Ma ei oska öelda, kas see on etteheide või lihtsalt tähelepanek, aga kui varasematel aastatel käis komisjonis kolm, neli, võib-olla viis ministrit, siis seekord on komisjonis käinud kõik ministrid, välja arvatud põllumajandusminister. Kuhu ma tahan oma jutuga jõuda? Mulle tundub, et mingil põhjusel (ma ei tea, mis põhjus see on) on opositsioon olnud komisjonis ministritele küsimuste esitamisel väga passiivne. See on vastuseks teie küsimuse teisele alalõigule, kus te küsisite, kas oli arutlusel või ei olnud. Pääaegu kõik teemad, mis olid arutlusel, tulid arutlusele just koalitsiooni initsiatiivil. Ma loodan, et opositsiooni liikmed, kes siin täna istuvad, ei tunne ennast puudutatuna, kui ma nii ütlen. Aga läheme kolmanda teema juurde, milleks on õpetajate palk. Jah, see teema oli arutlusel, kui kõige esimese ministeeriumi esindaja oli meil komisjonis, sel hetkel oli teatud põhjustest lähtuvalt meil komisjonis ministeeriumi kantsler. Siis räägiti sellest, millest on ka hiljem Eesti ühiskonnas räägitud, et kõigil osapooltel (ma pean osapoolte all silmas ühelt poolt ministeeriumi ja teiselt poolt koole endid) on võimalus ja ma arvan, et juba ka kohustus tegelda sellega, et optimeerida kogu kulupoolt ning lähtuvalt kulupoolte optimeerimisest ja korrastamisest leida need võimalikud ressursid, mis annaksid võimaluse palka tõsta. Kui vaadata minevikku, lähiminevikku kusjuures, ning vaadata kogu majanduskliimat ja majanduskasvu, siis sel-

gub, et 2007. aastal kasvas majandus 7,5% ja õpetajate palk tõusis 18%, 2008. aastal oli juba see hetk, kus majandus oli 3,7%-ga miinuses, aga õpetajate palk tõusis 22%, 2009. aastal oli miinus kõige hullem, miinus oli 14,3%, aga õpetajate palk tõusis 4%. Tõesti, 2010. aastal õpetajate palka 4% kärbiti. See, ütleme, on lähimineviku pool, see oli lihtsalt selline indikatsioon. Praegu, ma olen aru saanud, on haridusminister teinud linnade liidule, maaomavalitsuste liidule, haridustöötajate liidule ja õpetajate liidule ettepaneku luua viiepoolne ühisdeklaratsioon. Selle mõte on, et kõik osapooled teeksid tõesti pingutusi, et tekiks olukord, kus kvalifitseeritud õpetaja keskmine palgatase täistööaja ulatuses oleks 20% kõrgem. Selle nimel tehakse praegu tööd. Vabandust, et mu vastus tuli nii pikk!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nagu me kõik teame, järgmisest aastast toimub haigekassa ja töötukassa reservide konsolideeritud haldamine. See toimub riigikassa kaudu ning Vabariigi Valitsus hakkab neid reserve kasutama rahavoogude juhtimiseks. Pole ka saladus, et selle raha eest on kavandatud teha finantseerimistinguid. Minu küsimus puudutabki finantseerimistinguid järgmisel aastal. Esiteks, miks seda ettepanekut ei kajastatud juba riigieelarve esimesel lugemisel? Me ei saanud rahandusministrilt isegi küsida, mida selle rahaga kavatsetakse teha. Teiseks, on täiesti lubamatu teha finantseerimistinguid enne, kui me ei ole Riigikogu saalis selliseid asju arutanud. Kolmandaks, miks on selgitus vaid kahesõnaline? Kas see ei vääraks palju sisukamat selgitust?

Sven Sester

Aitüma! No näete, ühe minutiga kolm küsimust. Niimoodi tehes saate kuus küsimust küsida. Aga ma püüan teile vastata. Mulle ei tundu, et teie õigusi oleks praegu kuidagi vähendatud. Riigieelarve protsess on dünaamiline. Ma usun, et siin seda probleemi ei ole. Kui me räägime üldse haigekassa ja töötukassa finantsreservide konsolideerimisest riigikassasse, siis see debatt on komisjonis ära peetud.

Ministeerium tõi välja ja debati ajal te nägite ning saite minu meelest ka väga selgelt aru, mis kasu saab siit riik ning mis kasu saavad töötukassa ja haigekassa. Peale seda debatti võttis komisjon väga selge positsiooni, et see on mõistlik ja seda peaks tegema. Ma arvan, et sellised konsolideerimised on mõistlikud ja need tuleb ära teha. Kätt ette panna ja rääkida, et see ei ole mõistlik – ma ei saa ausalt öeldes aru, milleks ja kelle huvides seda teha. Seda enam, et kõik hirmud on maha võetud, hirmud selle ees, et raha omanik ei saa raha kasutada või riskid on suured. Ei, riskid on palju väiksemad. Ma usun, et ka teie täna juba toetate seda. Ma vähemalt loodan seda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Austatud rahanduskomisjoni esimees! Räägin soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei tegevuskulude kolmekordistamise muudatusettepanekust ja ajaloost. Valitsus esitas 2007. aastal Riigikogule võrdse kohtlemise seaduse eelnõu, mis nägi kahe seaduse nõuete täitmise jälgimiseks vajalike kuludena voliniku kantseleile kokku ette 4,4 miljonit krooni aastas, st 4,4-kordse kulude kasvu, mis oleks võimaldanud tol ajal kahele töötajale lisaks palgata veel kolm inimest. 2012. aasta eelarves on voliniku kantselei kulud kavandatud väiksemana, kui need olid 2007. aastal, mil volinik tegutses ainult soolise võrdõiguslikkuse seaduse raames. Aga Eesti on soolise ebavõrdsuse näitajate poolest Euroopa absoluutne liider. Minu küsimus: miks komisjon eesotsas teiega, Sven Sester, ei soovinud leida volinikule lisaraha, nagu sotsid ette panid?

Sven Sester

Aitäh, proua Marianne Mikko! Ma sain aru, et te erutasite ja sellel paberilehel, mis teil seal on, on pikalt ette valmistatud küsimus. Ma püüan teile vastata niisama pikalt, nagu te küsisite. Tõsilugu, komisjon seda ettepanekut ei toetanud. See on muudatusettepanek nr 24. Ütlen seda kõigile siinviibijatele, et te saaksite debatti jälgida. Siin on välja toodud ka põhjendus, miks seda ei toetatud. On kaks põhjust, mis ma püüan teile edasi anda. Kõigepealt,

ühelt poolt voliniku suurendatavad finantsvahendid. Ma palusin väljavõtet ja sain teada, et tema kantselei 2012. aasta personalikuludeks on praeguseks eraldatud 56 248 eurot ja majanduskuludeks 3538 eurot, mis on eelmiste aastate tasemel. Praegustel andmetel peaks Norra vahenditest olema planeeritud järgmisel kolmel aastal tegevuse toetamiseks isegi kuni 800 000 eurot. See on asja üks pool. Teine pool, mis ei ole vähem oluline, on teie pakutud katteallikas. Mida ma silmas pean? Te olete pannud katteallikaks Vabariigi Valitsuse reservi. Siin on see probleem, et kui me võtame kokku kõik need soovid, mille puhul on sotsiaaldemokraadid selle katteallikana esitanud, siis võiks Vabariigi Valitsuse reservi üldse kinni panna. Täpsemalt öeldes jääks sel juhul, kui rahuldada kõik soovid, mis on esitatud, järele 0,76 miljonit eurot. Ma panen teile tõesti südamele, et ärge tehke kergemeelseid ja ennatlikke ettepanekuid. Valitsuse reserv on siiski mõeldud erakorraliste ja ettenägematute kulude katteks. Lihtsalt niimoodi kergekäeliselt ettepanekuid teha ei tohiks. Mine tea, ma ei taha siin kurja välja kutsuda, aga võib juhtuda nii, et sellest reservist on vaja väljamakseid teha. Need olid need põhjused, miks seda ettepanekut ei toetatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Riigieelarve seletuskirjast jookseb refräänina läbi, et teadus- ja arendustegevus on üks meie prioriteete. Kas sa oskad rahanduskomisjoni esimehena eelarvest välja lugeda, kui palju Põllumajandusministeerium 2012. aastal kulutab teadus- ja arendustegevusele? Seletuskirjast me leidsime selle koha, kus on kirjas, kui palju maksab kahe instituudikompleksi valgustamine ja kütmine, aga kui palju sisulisele tegevusele kulub, seda kuskilt välja ei loe.

Sven Sester

Aitüma, Kalev! Ma kindlasti oskan seda, aga see võtab mul lihtsalt aega. Jällegi, austades kõiki saalisviibijaid, pean ütleva, et selliseid täpseid arve ei ole eelarvest võimalik kiiresti leida. Tuletame meelde ka seda, kui Jürgen Ligi siin esimesel lugemisel eelarvet kait-

ses. Ma arvan, et keegi ei eeldagi, et esineja peaks olema võimeline eelarve mingit konkreetset arvu kiirelt leidma. Ma kindlasti oskan seda leida, aga see võtab mul lihtsalt aega. Ma arvan, et ei ole praegu kohane selleks aega raisata. Aga veel kord ütlen, et me markeerime selle ära.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olin teinud parandusettepaneku seoses laste riiklikuks hoolekandeks kuluvate summadega. Ettepanek oli neid summasid suurendada. Põhjendus oli selline, et järgmisel aastal valmivad peaaegu pooltes maakondades lastekodude peremajad. Lastekodude süsteem läheb üle peremajade süsteemile ja selle süsteemiga kaasneb oluline haldus- ja personalikulude suurenemine. Aga praegu ei näe riigieelarve ette hoolekandeks kuluvate summade suurenemist. Mul oli ettepanek seda summat suurendada ja ka katteallikas oli olemas. Miks seda ettepanekut arvesse ei võetud? Eriti huvitab see mind nüüd, kui ma kuulsin, et loodusväärtuslike maade ostu puhul on tegemist mitmeaastase puhverreserviga.

Sven Sester

Aitäh! Ma hakkan tagantpoolt pihta. Te ütlesite, et tegemist on mitmeaastase puhverreserviga. Võib-olla ma väljendasin ennast valesti. Tõesti, puhverreserv on see selles kontekstis, et riigil ei ole võimalik kahjuks kohe osta kõiki neid maid, mida taotletakse, mida riik võiks ära osta ja mida riik soovib ära osta. Ühelt poolt on siin bürokraatiapool ja teiselt poolt on finantspool. Selle tõttu ongi nii (me küsisime selle Keit Pentuselt üle), et sõna otsestest mõttes tegeldakse maade ostmisel praegu viie aasta taguste avaldustega. Me oleme sisuliselt aastast 2006. See on huvitav informatsioon. Aga nüüd tuleme sisulise poole juurde. Miks teie ettepanekut ei toetatud? Siin võiks välja tuua selle, et põhimõtteliselt on riigieelarves nimetatud vahendid olemas. 2011. aastal on eelarvekulu 13,27 miljonit eurot ja 2012. aastal 12,94 miljonit eurot. Nagu te näete, see kulu on samal tasemel. 2011. aastal tuli 2010. aasta ülekantavatest vahenditest

juurde 0,4 miljonit eurot. Kokku oli 2011. aasta eelarves lõppsummana kirjas 13,67 miljonit eurot. 2011. aasta septembri seisuga oli käskkirjaga maakondadesse jagatud 12,56 miljonit eurot, tegelik kulu oli septembri seisuga 9,58 miljonit eurot. See on see pool. Põhimõtteliselt on need finantsvahendid olemas olnud. Teine on katteallikate teema. Seda katteallikat siiski praegu ei saa ega ole õige käsitleda. 2012. aastaks on ette valmistatud 34 looduskaitseliste piirangutega kinnisasja ostu. Ülejäänud ostud on ootel. See järjekord on väga pikk. Seda summat ei ole võimalik operatiivselt vähendada või suurendada. Niipalju katteallikate poole pealt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Riigieelarve baasseadus näeb ette, et parandusettepaneku esitaja näitab ära ka ettepaneku katteallika. Eile oli esimest korda rahanduskomisjonis arutelul nn astmelise tulumaksu seaduse eelnõu. Eelnõu esitaja rääkis seal hoopis teist juttu selle kohta, mida nad eelnõuga mõtlevad. Eelnõus neid asju üldse kirjas ei olnud, näiteks seda, mis puudutab tulumaksu kinnipidamist. Lisaks, tellitud analüüs näitab, et astmelise tulumaksu eelnõu järgi laekuvast tulumaksust ei piisa näidatud parandusettepanekute katteallikaks, vähemalt pool jääb puudu. Mis mõtet siis üldse on sellel eelarve baasseaduse nõudel, et tuleb esitada arvestused? Või polegi sel mingit mõtet? Me arutasime seda ka komisjonis, aga ma tahaksin sinu arvamust kuulda.

Sven Sester

Tõsilugu, komisjonis oli see teema arutlusel. Kõigile nendele Riigikogu liikmetele, kes rahanduskomisjoni liikmed ei ole, ma lihtsalt jagan seda informatsiooni, mida Aivar silmas pidas. Nimelt, Keskerakond on teinud ettepaneku kasutada katteallikana sada protsenti ära astmelist tulumaksu. Mis selles iseenesest halba on, kui üks partei näeb, et katteallikas võib selline olla? Aga Aivar tahtis viidata sellele, et kui Keskerakond on näinud ette, et selle katteallika näol tekiks riigile juurde 180 miljonit eurot, siis Rahandusministeerium tegi esmased

kalkulatsioonid, mis näitasid, et selle muudatusega – ma tuletan meelde, et muudatus oleks selline, et tulu, mis jääb alla 15 972 euro, maksustatakse 21%-ga, ja tulu, mis on üle selle, maksustatakse 33%-ga – ei tekiks riigile tulu mitte 180 miljonit eurot, vaid 80 miljonit eurot. Härra Sõerd kui Riigikogu liige esitas personaalselt Rahandusministeeriumile palve see välja arvutada. See vastus meile saabus ja eile jagati see ka rahanduskomisjoni liikmetele välja. Eraldi küsimus on tõesti see, et põhimõtteliselt me ei tohiks menetleda eelnõu parandusettepanekuid, millel ei ole tegelikku katet. See on see, mida, ma saan nii aru, Aivar silmas pidas. Me menetlesime need aga ära, eeldades, et kalkulatsioonid, mis on teinud poliitiline fraktsioon, on õiged. Nüüd on selgunud, et need andmed ei ole õiged. Me võtame selle praegu teadmiseks. Kindlasti on meil kõigil tulevikus vaja täpsemalt kalkuleerida. Selline oli see informatsioon. Me oleme need ettepanekud ära menetlenud ja komisjon on oma otsused kujundanud. Kuna komisjonil otsustamise hetkel ei olnud informatsiooni selle kohta, et võimalikud katteallikad ei pruugi katta kõiki muudatusettepanekuid, siis võttis komisjon eitava seisukoha pigem mingitel muudel põhjustel. Need põhjused võib välja tuua. Sel hetkel leidis komisjoni enamus, et praeguse valitsusk koalitsiooni nägemus on sellest põhimõttest kardinaalselt erinev. Ei taheta mitte astmelist tulumaksu, vaid tahetakse minna selle poole, et Eesti elanik saaks oma teenitud tulust rohkem kätte jätta. Kui üldse hakata rääkima võimalikust maksude suurendamisest ja selle vajalikkusest, siis pigem suurendame tarbimismakse ja vähendame otseseid makse. See oli see, mis komisjonis kõlama jäi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Ma usun, et sa nõustud, et eelarve kujundamine on valikute tegemise kunst. Kas sellest debatist, mis rahanduskomisjonis oli, seal toimunud hääletustest ning tehtud otsustest ja ka parandusettepanekust, mis rahanduskomisjoni nimel siia tuli, võib järeldada, et koalitsiooni kuuluvad rahanduskomisjoni liikmed, sh Isamaa ja Res Publica Liitu kuuluvad liikmed, eelistavad selle

valiku tegemisel kaitsekulutuste suurenemist õpetajate palga tõusule?

Sven Sester

Aitüma! See on alati kõige halvem tee, kui me mingeid asju vastandame. Ärge minge sellele teele, ei ole mõtet vastandada. Ma võiksin teilt vastu küsida, et kas te siis ei tunneta ühte, teist või kolmandat asja. See on kõige halvem tee, ma arvan, ja mitte just kõige õigem. Mina ei vastandaks õpetajaid ja meie tublisid kaitseväelasi. Kui te küsite, kas meil debatt oli, siis loomulikult oli. Debatt kulmineerus hääletusega. Väga selgelt leiti, et tuleb lähtuda nendest lubadustest, mis on aegade jooksul ka välispartneritele antud. Ärge unustage, et kui me räägime lubadustest, mis kaitsekulutuste kohta on partneritele antud, siis me lubasime aastal 2010, et me suurendame kaitsekulutusi 2%-ni, ka aastal 2011 lubasime seda. Aastal 2012 me selle lubaduse täidame. Kui kaitseminister oli komisjonis, siis ta ütles selgelt, et kui me peaksime hakkama tegema muudatusi, siis me ei räägigi niivõrd rahvusvahelisest renomeest, las see olla, renomee võibki ühel päeval olla halvem, teinekord on see parem, aga on sõlmitud mitmed kokkulepped või, ütleme, on olemas juba visioonid, mida järgmisel aastal seoses kaitsekulutuste kasvuga tehakse, ja ei ole mõtet neid asju selles kontekstis võrrelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma olen väga tänulik selle eest, et te lubasite saata mulle viited Eesti liitumislepingu kohta NATO-ga. Pean ütleva, et interneti avarustest ei ole mul õnnestunud seda dokumenti leida. Võimalik, et see on salastatud. Küll aga on internetis olemas Riigikogus vastuvõetud Põhja-Atlandi lepinguga ühinemise seadus, mis muidugi mingitest kaitsekulutustest ega nende kasvust midagi ei räägi. Ma sugugi ei nori teie kallal. Ma olen nimelt 1995. aastast alates paljude kaitseministrite ja peaministritega suheldes otsinud seda dokumenti, kus Eesti riik on enne NATO-sse astumist seaduse tasemel, kas valitsuse või parlamendi poolt võtnud mingeid kohustusi 2% osas. Mul ei ole seni õnnestunud

seada leida. Ma olen väga tänulik, kui te suudate mulle sellise dokumendi esitada. Aga hea küll, küsimus on selles. Oletame, et selline leping on olemas. Kas te olete kindel, et Eesti liitumislepingus NATO-ga on ette nähtud kaks korda kiirem kaitsekulutuste kasv kui Leedu ja Läti liitumislepingutes?

Sven Sester

Aitäh! Te ajasite minu meelest asja sega mini nagu pudru ja kapsad. See on minu interpretatsioon. Alustame esimesest asjast. See ei olnud puder ja kapsad, see oli teie arvamus. Minul ei ole võimalik sel ajal, kui ma teie küsimustele vastan, internetis käia. Vaatame küsimuse esimest poolt. See kõik jääb täna stenogrammi kirja. Esitame päringu kas või kaitseministrile ja uurime, kas selline dokument on olemas. Nüüd küsimuse teine pool. Te küsisite kaitsekulutuste kasvamise kiiruse kohta. Aga miks me valime näiteks Läti ja Leedu, miks me ei vali mingit muud riiki? Miks me üldse peame mingi riigi näiteks võtma? See on minu arust eraldi küsimus. Minu meelest ei ole me kaitsekulutuste kasvu osas eesmärgiks võtnud võrdlemist ühe, teise või kolmanda riigiga. Me oleme võtnud eesmärgiks täita need kohustused, mis me endale võtsime NATO-ga ühine misel. Ma arvan, et nendel riikidel, kes ei ole 2%-ni jõudnud, seisab selleni jõudmine ees. Missuguses tempos ja missuguste võimaluste piires see toimub, see sõltub juba selle riigi sisemisest ja ka rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud kokkuleppe foonist. Ma arvan, et see, milleni me nüüd jõuame, tähendab ühelt poolt meie partneritele antud ühe väga ammuse lubaduse täitmist. Teiselt poolt saan ma aru kaitseministri põhjendusest, mille ta komisjonis tõi, et see raha ei lähe tuulde. On väga selgelt ära positsioneeritud, kuhu see raha läheb. Ta tõi välja – see on väga huvitav – laskemoona ostu. Ta ütles, et võib juhtuda nii, et meil on relvad, aga pole laskemoona, millega laskmist harjutada. Tekib küsimus, milleks seda kallist tehnikat sel juhul vaja on. Me jõuame isegi selliste näidete tasemele. Aga kindlasti me ei pea ennast praegu võrdlema ühe, teise või kolmanda riigiga, pigem peaksi me ütleva, et me oleme lõpuks valmis täitma neid kohustusi, mis me oleme endale võtnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, teine küsimus!

Sven Mikser

Aitäh, austatud ettekandja! Te räägite iseendale vastu. Kui te räägite kohustusest näidata ära katteallikas, siis see sunnibki rahanduskomisjoni olemuslikult eri valdkondi vastandama. Näiteks sunnib see küsima, kas vajadus hoida tulumaksu madala ja ühetaolisena kaalub üles vajaduse tõsta õpetajate palka. Te oletegi kohustatud seda otsustama! Aga õiguskantsler ütles meile hiljuti, et Riigikogu ei tohi anda jämedat otsa riigi rahakoti üle otsustamisel valitsuse kätte. Parlamentaarses riigis peaks parlament siin initsiatiivi võtma. Kuna rahanduskomisjoni enda muudatusettepanek teeb eri ministriumide ettepanekul nende haldusalas mitmeid ümbertõstmisi ehk sisuliselt ei kvalifitseeru kindlasti Riigikogu muudatusettepanekuna, siis ainuke n-ö tõsiselt või vähemalt osaliselt arvestatud muudatusettepanek on sotsiaaldemokraatide ettepanek anda rahvusringhäälingule 138 000 eurot. Arvestades, et eelarve maht on 6,5 miljardit, on seda võrdlemisi vähe. Kas teie arvates on õiguskantsleri tähelepanujuhtimist selle eelarve menetlemisel piisavalt arvestatud?

Sven Sester

Aitüma! Minutisse mahtus nüüd jälle kolm-neli teemat, aga eks ma püüan jõudumööda nendega pihta hakata. Te alustasite võimalikest vastandamistest. Ma arvan, et palgatõusud ja tulumaks ei ole vastandamine. Siin on kõik väga selgelt positsioneeritud. Kui me räägime sellest, et ühelt persoonilt, tegevusliigilt või -sfäärilt, ma pean silmas näiteks kaitsevaelasi ja kaitsejõude, võtta ära raha ja anda see teise kohta, siis see on, ma arvan, mingil määral vastandamine. Aga ma arvan, et kui me teeme maksupoliitilisi otsuseid, mis hõlmavad kogu Eesti ühiskonda, siis siin ei ole tegemist mitte vastandamisega, vaid lihtsalt poliitilise tahtega, kas teha sellist maksupoliitilist otsust, mis mõjutab kõiki, kaasa arvatud teid, või mitte, või kas me teeme mõne muu maksupoliitilise otsuse, mis mõjutab jälle kõiki, kaasa arvatud teid. See on vastus küsimuse esimesele poolele.

Küsimuse teise poole te põimisite oma lõppküsimuseks, kas tegemist on ministrieri-

mide või rahanduskomisjoni ettepanekuga, ja sealt tulenevalt, kes on sel hetkel lõppsõna ütleva. Kindlasti on tegemist olukorraga, kus lõppsõna ütleva on Riigikogu. Täna on selleks Riigikogu rahanduskomisjon. Kui üks või teine muudatusettepanek ei oleks rahanduskomisjonile meeldinud, kui ei oleks leitud, et see on otstarbekas, või oleksid olnud veel mingid põhjused, mis oleksid rahanduskomisjonile näidanud, et ühte või teist asja ei peaks tegema, siis oleks rahanduskomisjon sellise positsiooni ka võtnud. Ma juhin tähelepanu, et ühes muudatusettepanekus, mille ministeerium esitas, me olemegi teinud teatavaid muudatusi. Kohalike omavalitsuste teema puhul me tahtsime täpsustusi ja need täpsustused ka tulid. Me leidsime, et sellises sõnastuses meile see ettepanek ei sobi.

Nüüd veel kolmas teema, mida te oma küsimuses puudutasite. Te jõudsite oma küsimuse lõpuks selleni, et küsisite, kas 6,5 miljardi euro suuruse eelarve puhul on seda vähe või palju. Eks see ole alati suhteline, mida pidada väheseks ja mida pidada paljaks. Ma arvan, et üks eurosent on väike raha, aga kui teile makstakse eurosent selle eest, et te tõstate tikutopsi ühest kohast teise, siis on see väga suur raha, te olete võimeline seda kümneid kordi tegema. Ka siin on väga raske öelda, kas seda on vähe või palju. Küsimus on esiteks ikkagi selles, kas need katteallikad, mis esitati, on vastuvõetavad ja, teiseks, kas kulud ühes või teises kohas on vastuvõetavad või mitte, kas riik on tegelikult juba sinna panustanud või mitte. See on otsustamise koht ja komisjon on siin oma otsuse teinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja! Ma esitan teile väga konkreetse küsimuse. Minu küsimus on seotud muudatusettepaneku nr 7 punktiga 12, mis käsitleb finantseerimistehinguid ja raha eraldamist ESM-i osamakseks. Ma väidan, et me pole seda teemat siin Riigikogus arutanudki. Meil puudus võimalus esitada küsimusi rahandusministrile, sest see muudatusettepanek tehti esimese ja teise lugemise vahel. Minu küsimus on: miks see selgitus on nii napisõnaline? Millisele dokumendile see otsus tugines?

On täiesti lubamatu, et 30 miljoni euro eraldamise selgituses on ainult kümme sõna. Olge hea, palun seletage!

Sven Sester

Aitäh! Väga hea ja asjalik küsimus. Ma loomulikult vastan ka nendele küsimustele, mis ei ole head ega asjalikud. Aga hakkame pihta sellest, et hetkel, kui riigieelarve Riigikogule üle anti, ei olnud teada ja ei olnud ka eeldusi selleks, et võib juhtuda, et 2012. aastal on Eestil oma potentsiaalsete tulevaste kohustuste kohaselt vaja investeerida või maksta ESM-i kapitalimakset. Viimase kahe kuu jooksul on see teadmine või tõdemus tulnud. Ma ütlen teile ausalt ja ka te ise teate, et ei ole sada protsenti kindel, et meil selline makse tuleb teha. Ka riigieelarves on selgelt näidatud, et kui me 2012. aastal ei pea ESM-iga ühinema, siis seda raha ei kasutata mingiteks muudeks kulutusteks või investeringuteks. See on sihtotstarbeliselt, väga konkreetselt kapitali sissemakseks ette nähtud. Nüüd jõuame küsimuse teise pooleni, et Riigikogu liikmetelt on võetud võimalus pikemat debatti pidada. Te ju oma küsimusega vihjasite sellele, et tegelikult te tahaksite sellel teemal rohkem rääkida. Hea kolleeg! Ühel hetkel, varem või hiljem, tuleb ESM-i arutelu Riigikokku. Siis me saamegi läbi arutada, kas sellist sammu on vaja teha. Suure tõenäosusega me selle astuma peame, meil ei ole alternatiivi, see tuleneb juba aluslepingust. Aga debattiruum ei kao sel hetkel kuhugi ära, sellest õigusest te pole ilma jäetud. Täna me otsustame ära selle, et kui me peaksime ühinema – kas me ühineme või mitte, see on eraldi küsimus ja see debatt tuleb veel siia saali, ma ütlen teile veel kord –, siis on raha olemas, see raha on reserveeritud ja see on väga selgelt ette nähtud ESM-ile. Ma veel kord rõhutan, et kui me ESM-iga 2012. aastal ei ühine, siis ei toimu sellist makset riigieelarvest, et see raha läheks mingite muude kulude katteks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kaitsekulutuste kasv umbes 60 miljoni eurot, 22%, see on eelmisel aastal kehti-

nud rahavääringus ca 1 miljard. Te mainisite, et selle raha eest saab laskemoona osta. Kas rahanduskomisjonis käinud kaitseminister mainis veel midagi peale laskemoona ostu, mida selle vanas rahas miljardi krooni eest teha plaanitakse?

Sven Sester

Aitüma! Ka teie olete ju rahanduskomisjoni liige ja kindlasti te teate väga täpselt ja teete endale märkmeid selle kohta, mida kõik ministriumide esindajad, peaausjalikult ministrid on meile rääkinud. Ma kordan siis üle, mida konkreetselt kaitseminister rääkis, kui ta meil komisjonis esines – kordamine on tarkuse ema ja mida rohkem me räägime, seda täpsemaks meie enda mõtted ka lähevad. Ta tõi välja asjad, mis jääksid tegemata sel juhul, kui meie kaitsekulud ei kasvaks 2%-ni. Ta tõi välja laskemoona ostu. Siis tõi ta välja Kaitseliidule eraldatavad finantsvahendid, mis oleksid tunduvalt väiksemad. Ta tõi välja ka kogu Eesti kasarmute olukorra ja konkreetsete kasarmute olukorra parandamise. Lõpetuseks nentis ta, et meie rahvusvaheline positsioon – see tuleb tingimata ära märkida – kindlasti nõrgeneks, kui me oleme selle otsuse välja öelnud. Ma võib-olla ei tunneta seda päris täpselt, ma ei ole kaitseminister, võib-olla peaks, vastupidi, just sellele kõige rohkem tähelepanu pöörama, ma pööran sellele ehk liiga vähe tähelepanu, aga ma ütlen ära, et ka komisjonis oli jutuks, et see on rahvusvaheline signaal, mille me oleme juba välja andnud, ja selle tagasivõtmine ei oleks kindlasti hea. Rääkimata riikliku kaitsevõime ja julgeoleku vähenemisest – see oleks paratamatu, julgeoleku pool meil mingil määral kindlasti nõrgeneks.

Need olid need teemad, millest me komisjonis rääkisime. Loomulikult ei olnud ainult laskemoona ost, kõik muud teemad olid ka.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud komisjoni esimees! Kas SDE muudatusettepaneku nr 1 arutamisel, kus me muu hulgas tegime ettepaneku suurendada järgmisel aastal Päästeameti rahastamist, tuli rahanduskomisjonis jutuks ka

see, kui halva mulje jätab maksumaksjale asjaolu, et ilma selle vähese rahata läheb järgmisel aastal kümnekond komandot sulgemisele, sealhulgas paar sellist, mis sellel aastal CO₂ kvoodi müügi rahaga korda tehakse?

Sven Sester

Aitüma! Sotsiaaldemokraatide fraktsioon on esitanud oma esimese muudatusettepaneku sellise pika ja põhjaliku ülevaatega. Selles mõttes tuleb öelda, et seda oli vähemalt hea lugeda. Jah, loomulikult vaadati ka Päästeameti positsiooni. Kui päris aus olla, siis vist kõiki selles muudatusettepanekus sisalduvaid positsioone ei arutatud. Ma ei ole praegu kindel, kas konkreetselt see teema oli eraldi üleval. Ma olen endale aga ühe ja teise asja kohta märkmeid teinud ja mul on märke, et Päästeameti tegevuskulud suurenevad 2012. aastal 5 miljoni euro võrra, kui me võrdleme 2011. aastaga. Selle suurenemisega kaasnevalt tuleb nentida, et elupäästevõimekusega päästekomandode arv kasvab Eestis 34-lt 63-le. See on kindlasti oluline tänases Eesti ühiskonnas välja öelda: oli 34 ja saab olema 63 elupäästevõimekusega päästekomandot. Selgituseks kõigile neile, kes tahavad teada, mis asi on elupäästevõimekusega päästekomando: see tähendab, et valve vahetuse ajal peab olema tööl vähemalt neli päästjat, sel juhul tekib potentsiaalne elupäästevõimekus. See oli ka üks põhjuseid, rääkimata katteallika poole pealt. Nii-siis on need tegevuskulud tegelikult 2012. aastal suurenemas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Hea komisjoni esimees! Homme me hakkame menetlema siin kõrgharidusreformi eelnõu (89 SE) ja koalitsioon või vähemalt osa koalitsioonist tahab selle eelnõu vastu võtta juba selle aasta sees, nii et ta järgmisel aastal jõustuks. Kõrgharidusreform on kõige muu hulgas igal juhul seotud ka rahaga. Siin on erinevad hinnangud, kuidas vajalik rahasumma aastati kasvab, üks astmestik on, et esimesel aastal 8 miljonit, teisel aastal 16 ja kolmandal võib-olla 32 miljonit. Kui palju on rahanduskomisjon järgmise aasta eelarvet menetledes,

selle üle aru pidades arvestanud kõrgharidusreformi mõjusid 2012. aasta riigieelarvele?

Sven Sester

Aitäh, hea kolleeg! Kõigi meie arutelude sisu on täna muudatusettepanekute näol teie laudade peal. Sealt on teil hea vaadata, mida me oleme arutanud ja, peasjalikult, mida me oleme otsustanud. Ma tuletan teile meelde, et kui me räägime kõrghariduse õppetoetustest kui sellistest – see on sotsiaaldemokraatide esimeses muudatusettepanekus sees, lisaks muudele ettepanekutele on teil ju ettepanek suunata eraldi veel 12 miljonit eurot kõrghariduse õppetoetusteks –, siis siinkohal tahan ma ära öelda ka selle, et 2012. aasta eelarves on planeeritud 8,8 miljonit eurot konkreetselt kõrghariduse õppetoetusteks. See tase on sama, mis on aastal 2011. Praegu tehakse tööd pigem selle nimel, et muuta kõrghariduse õppetoetused vajaduspõhiseks. Aga kõik meie muudatusettepanekud on teil täna juba laual ja sealt te näete, mida on arvatud ja mida on mõeldud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Ma ei küsi, kas komisjonis oli arutusel, aga kuna paljud asjad sünnivad koalitsioonis ju enne, kui need jõuavad komisjoni, siis küsin, kas on olnud arutusel näiteks see mõte, et riigikaitse kulutuste 2% on võimalik saavutada ka erinevaid sisejulgeolekustruktuuri integreerides. Ma toon näiteks Päästeameti demineerijad-eridemineerijad, kes täidavad väga sarnaseid funktsioone mereväe miinijahitajate omadega, aga maismaal. Kas on olnud arutusel, et mitmeid teemasid, mis on eri valdkondades, saaks konsolideerida ka ministriühemiste vahel?

Sven Sester

Aitüma! Kuna küsimus on esitatud kasvormis, siis mul on suhteliselt lühike vastus. Ma pean nentima, et me rahanduskomisjonis esimese ja teise lugemise vahel eraldi ei arutanud, kas viia mõni teema ühest ministriühemist teise või kas üldse saab viia, ja kui saab, siis mis summades saab viia. Minu mälu ütleb aga,

et kui komisjonis olid Ken-Marti Vaher sise-ministrina ja Mart Laar kaitseministrina – küll eri aegadel –, siis ka ükski opositsiooni liige, kellel võiks olla see huvi, nagu te mulle justkui vihjasite, et koalitsioonis kuskil midagi räägitakse, ei küsinud komisjonis eraldi selle võimaluse kohta, rääkimata edasisest tegevusest. Nii et seda teemat, ütlen ausalt, ei olnud üleväl. Mis ei tähenda muidugi, et me seda ei peaks arutama. Miks mitte? Aga siia maani ei ole arutatud, vähemalt rahanduskomisjonis mitte.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma jätkan Andrese küsimust. Minu meelest Kaitseministeerium ei ole piisavalt valgustanud avalikkust sellest, kuhu see lisaraha täpsemalt läheb. Kui seletuskirjast vaadata, siis osa läheb kaitseväelaste palkade peale, osa läheb eriotstarbelisele varustusele, teie rääkisite laskemoonast ja karsarmutest ning siis on näiteks selline asi nagu eraldised Kaitseväelastele, mis peavad suurenema. Ma küsin samas laadis nagu Andreski: kui mujal, näiteks õpetajate palkade tõusu puhul, räägitakse sellest, et lisaraha saab sisemiste ümberkorralduste teel, siis Kaitseministeeriumi puhul tehakse millegipärast erand. Kas rahanduskomisjoni esimehe eesmärk ei ole ikkagi sundida ka Kaitseministeerium otsima efektiivsuse kohti, et me anneme näiteks küll lisaraha laskemoonast ostmisele, aga kui rääkida Kaitseväelaste eraldiste suurenemisest, siis selle võimaluse peavad nad leidma sisemiste ümberkorralduste teel?

Sven Sester

Aitäh! Ma õiendaksin nüüd jällegi paar asja ära, et ei jääks kõlama selline tonaalsus, nagu teie küsimuses esile tuli. Ja kuna te ütlesite, et täpselt nagu ei tea, kuhu see raha läheb, siis ma annaks teile ka täpsemat informatsiooni, kuhu see raha läheb.

Head kolleegid! Kõigepealt hakkaks sellest pihta, et me oleme – see meie on Eesti – NATO piiri riik ja me peame tagama Eesti riigi edasikestmise ning kaitse igasuguste ootamatuste puhul. Kindlasti aitab kogu see investeering, mis on kaitsekuludes ette nähtud, ühelt

poolt sellele kaasa. Teiselt poolt, kui rääkida ikkagi konkreetset arvudest, siis enim suurenevad kulutused – ärme enam räägime laske-moonast, püüame sellest edasi minna, muidu me jääme seda ketrama – kaitseväelaste varustusele. Ma pean silmas seda, et 54,6% kulu-tusi läheb kaitseväelastele ajakohase varustuse ja vajaliku laskemoona ostmiseks. Sellest rahast läheb 25 miljonit tõesti, kui me räägime laskemoonast üldse, õhutõrje- ja tankitõrjera-kettide ning miinide ostmiseks, 25 miljonit läheb side-, juhtimis- ja seiresüsteemide ost-miseks, 9,2 miljonit kaitseväelaste isiklik varustuse ostmiseks, 10,4 miljonit sõjaväe-veo-kite ostmiseks ja Hollandist ostetud soomukite osamakseteks. Need on kõik väga konkreetsed summad, mis on paika pandud. Lisaks kõigele muule alustatakse Jägala linnaku ehitamist, paranevad kaitseväelaste elamistingimused jne. Ma rõhutan veel kord, et siin ei ole tege-mist ministriumide ebavõrdse kohtlemise või nende ebavõrdse olukorraga. On mingi kohustus ja seda kohustust me täidame. See on väga selge sõnum! Minge käige kasarmutes ära ja vaadake, mis olukorras meie mehed seal praegu on, siis te võib-olla ei esita enam mõn-da küsimust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma alustan kõigepealt kiitusest: mul on äärmiselt hea meel, et suurenenud on puuetega inimestele, erivajadustega inimestele mõeldud abivahen-dite raha. Täna on olukorras, kus abivahendid on kallinenud ja omavalitsustel puudub tihti võimalus toetada inimest omaosaluse tasumi-sel, on see tõepoolest tänuväärne. See lühen-dab suurt järjekorda, mis praegu juba on. Aga mureks on mul MTÜ Maarja Küla taotlus. Kas see oli komisjonis ka arutusel? Jutt on 280 000-st. Tegemist on väga kvaliteetse tee-nusega. Mina olen seal külas käinud ja ma tean, kuidas inimesed just nimelt riigile vastu tules seda teenust pakuvad ning nendele noortele hädavajalikku ja tõesti heal tasemel abi pakuvad. Kas sellest oli komisjonis juttu ja kas on lootust seda summat vahepealsete luge-miste ajal siiski eelarvesse sisse saada? Ma

usun, et kõik Riigikogu liikmed said ka selle taotluse.

Sven Sester

Aitäh, Helmen! Mainin stenogrammi huvi-des ära, et vastavasisulise muudatusettepaneku on esitanud seitse Riigikogu liiget Sotsiaalde-mokraatlikust Erakonnast ja see ettepanek oli arutusel. Lisaks on rahanduskomisjon saanud ka kirja ühelt lapsevanemalt, kes on andnud edasi oma nägemuse ja võib-olla ka oma emotsioonid, mis ta on tahtnud enda seest välja saada. Me oleme seda arutanud ja arutasime just peaausjalikult eelarve menetluse protsessis. Ma jätan praegu kõrvale selle jutu, et Vabariigi Valitsuse reservist oli ette nähtud katteallikas, ja pigem räägin selle investeeringu sisust. Siinkohal tahan öelda, et järgmisel aastal ehk aastal 2012 on riigieelarvesse planeeritud 9,56 miljonit eurot, millega rahastatakse 21 perema-ja tüüpi asenduskodu ehitamist lastele. Riik peab vaatama terviklikult – 21 peremaja tüüpi asenduskodu, 9,56 miljonit.

Nüüd konkreetselt Maarja külast. Ma jään teile praegu vastuse võlgu. Ma arvan, et see ei olegi praegu esmane eesmärk, missuguses ko-has konkreetselt üks või teine või kolmas peremaja on. Tähtis on see fakt, et 2012. aastal ehitatakse 21 maja – ma arvan, see on praegu kõige olulisem. Aga ma arvan, et Maarja küla puhul peaks kindlasti tegelema sellega, et taot-leda eraldi vahendeid Euroopa struktuurifondi-dest. Kui käesolev periood, 2007–2013, lõpeb, siis hakkavad kohe – ja see ei ole tähtis mitte ainult Maarja külale, see on tähtis ka kõigile teistele, kes tegelevad sotsiaalsfääris – avane-ma aastate 2014–2020 fondid. See planeeri-mine praegu käib ja nendest fondidest peaks hakkama lisaraha vaatama.

Aga kui tulla tagasi vastuse esimese poole juurde, siis Eesti riik on planeerinud järgmi-seks aastaks 9,56 miljonit eurot.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud komisjoni juhataja! Meie sinuga teame vähemalt komisjoni aruteludest, muu-dest allikatest rääkimata, et see eelarve on koostatud teadmise-ga, et valitsussektori defiti-siit on järgmisel aastal 2,1% SKT-st. Aga

Rahandusministeerium valmistas valitsusele ette ka teise variandi, mis ei läinud käiku. See lähtub pessimistlikumast teadmisest ja selle järgi oleks defitsiit 2,9% SKT-st. Õpetajate palga tõusuks on vaja 34,5 miljonit eurot. Mitu protsenti SKT-st see on?

Sven Sester

Arvutage see välja! Ega te ometi ei eelda, et ma võtan kalkulaatori ja hakkän arvutama. Ma usun, et see ei ole praegu teie eesmärk. Ma ütlesin pigem niimoodi, et te peaksite ise hakkama oma ettepanekute ja küsimuste puhul mõtlema, kumba poolt te tahate hoida. Kas te tahate öelda, et oleme riskialtid, isegi mitte riskialtid, aga ütleme, riskistsenaariumi aldis ning me peaksime olema hoopis konservatiivsemad, või tahate öelda, et täna on kõik hea ja peaks võtma baasstsenaariumi? Miks ma seda teiega debateerides või teile vastu väites küsin? Te korrutate praegu kogu aeg, et peaks veelgi konservatiivsemaks minema ja kulusid veelgi vähemaks võtma, kuna on näha, et majandusproгноosid ei tule sellised, nagu on eeldatud. Samal ajal tahate aga kulusid suurendada. Siin on ju tegelikult vastuolu. Pigem peaksime olema sellel seisukohal, et ootame ära need n-ö veel raskemad ajad, ja kui tekib olukord, et avalikus sektoris saab hakata ka palgakulu suurendama, siis seda ka teha. Me peame kindlasti mingi positsiooni võtma. Täna ma näen väga selgelt, et valitsus ja koalitsioon on seisukohal ja on selle ka välja öelnud, et palkasid otseselt kululiigina ei tõsteta. Kui tahetakse palka tõsta, siis peab vaatama sisemisi reserve.

Tulles tagasi õpetajate teema juurde, siis siin on näidatud ära, milline on õpilaste vähenemine viimase kümne aasta jooksul, milline on õpetajate vähenemine tööturul ja milline on suhe õpetaja *versus* õpilane. Ma arvan, et siin ei ole tegemist blufiga, vaid reaalsusega. Tegelikult on selle teemaga tegelemiseks väga selgelt olemas sisemisi ressursse. Me peamegi tegelema sellega ja ma usun, et kui selline ühisdeklaratsioon, mille haridusminister on ette pannud, teoks saab ja kõigil on ühine huvi, siis tuleb sealt ka head nahka.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liikmetelt oli ka ettepanek suurendada erivajadustega inimeste rehabilitatsiooni kulusid. See summa on nüüd tõesti olnud – ma loodan, et sai õigesti vaadatud – mitu aastat ühesugune ja samas on niimoodi, et selle teenuse osutamiseks raha lihtsalt ei jätku. Inimesed seisavad aastaid ja aastaid järjekorras, selle asemel et naasta tööturule või saavutada paremat elukvaliteeti. Küsimus selline: kas teile ei meeldinud see teema iseenesest või teile ei meeldinud jällegi järjekordselt katteallikas? Ja juhul kui teile katteallikas ei meeldinud, kas siis komisjon, leides teema olevat vajaliku, ei proovinud leida sinna paremat katteallikat?

Sven Sester

Aitäh! Teate, ma ei räägiks personaalselt meeldimise või mitte-meeldimise teemal. Ma arvan, et kõiksugused kulud, mida te olete ette pannud, on ka mul ja võib-olla paljudel Riigikogu liikmetel peast läbi käinud. Enamik ettepanekuid on ju tegelikult head ettepanekud, vaevalt et ükski Riigikogu liikmetest tahab teha halbu ettepanekuid. Üldiselt on need ikka suunatud Eesti ühiskonna parendamisele ja küsimus on alati vahendites. Kas meil on vahendeid? Kui meil ei ole vahendeid, siis me peame hakkama mõtlema sellele, kas me võtame kuskilt midagi maha ja selle maha võetud asja arvel siis kusagil suurendame midagi. See on alati see katteallikate teema, millest me räägime. Praeguse näite puhul need katteallikad, mis ettepanekuna olid tehtud, tõesti ei sobinud ja me ei algatanud seda arutelu, et suurendada veelgi oma 2,1%-list defitsiiti ja luua juurde kulubaasi näiteks täiendava laenu näol, mis oleks ka üks võimalus. Selliseid arutelusid komisjonis ei olnud ja niipalju, kui mina olen aru saanud, on ka koalitsioon väga selgelt sellisel seisukohal, et lihtsalt kulubaasi suurendada me ei tohiks. See ei oleks vastutustundlik, nii me ei tohiks käituda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma jätkan oma eelmist küsimust. Muidugi me oleme piiririik ja muidugi me peame investeerima riigikaitseks. Aga kui see raha pannakse sinna lihtsalt selleks, et täita mingisugust maagilist 2% – mina ei leidnud, kust see täpselt tuleb ja ega teiegi ei tea täpselt, kust see tuleb –, siis see on ju ka lihtsalt jabur. Nagu te teate, SDE ettepaneku puhul suureneksid kaitsekulud samuti, küsimus on lihtsalt selles, kas nad praegusel raskel ajal, kui juba Rahandusministeeriumi nimetatakse rahvasuus alarahastusministeeriumiks, peavad nii palju suurenema. Muidugi, kogu see erivarustus ja soomukite varuosad on tõenäoliselt vajalikud, ma ei ole ekspert, aga tõenäoliselt on. Kuid kas te ei pea otstarbekaks, et osa sellest rahast tuleks kaitseväe struktuurilistest reformidest? Kas näiteks on vaja eraldi maaväe- ja mereväestaapi jne? See on ainult üks näide ja mina ei ole ekspert, aga kas te olete palunud kaitseministril leida neid n-ö sisemisi ressursse, nagu näiteks haridusminister on teinud?

Sven Sester

Aitäh! Te ütlesite oma küsimuses kaks, võib-olla isegi kolm korda, et te ei ole ekspert. Mina ütlen teile, et mina ka ei ole kaitseväe ekspert. Kindlasti on need väga spetsiifilised küsimused ja ka mina tunnetan, et ühel hetkel ma hakkam sellistele küsimustele vastuseid võlgu jääma. Kuigi teile ei taha ma vastust võlgu jääda, sellepärast et ma ühe korra olen juba jäänud. Siis ma pidin teile pärast vastuse saatma, ja nagu ma lubasin, ilusasti saatsin ka. Rahanduskomisjoni esimees ongi selline, et ta teab kõigest asjadest mingil määral midagi, ja kui ta ei tea, siis ta püüab vähemalt hiljem vastata. Aga eks see on tunnetuse küsimus.

Hea kolleeg, ma tahan sulle veel kord südamele panna, et raha, mis on suunatud Kaitseministeeriumile, kannab selliseid eesmärke: a) meie võimekuse kasv, b) meie lubaduste täitmine. Teie küsimuse lõpu sisu oli, et kas rahanduskomisjon on pöördunud eraldi kaitseministri poole, et kaitseminister leiaks sisemisi ressursse näiteks kaitseväelaste isikliku varustuse või laskemoona ostmiseks või veel millekski. Kui vastata jaa või ei vormis, siis ei, rahanduskomisjon ei ole pöördunud. Rahanduskomisjonis peetud debati ajal tuli väga selgelt välja, et nendel põhjustel, mida siin on

juba varem nimetatud, on otstarbekas jääda selle seisukoha juurde, millega ministeerium oli välja tulnud, ehk siis suurendada seda võimekust 2%-ni.

Ja nüüd veel lõpetuseks see, millest teie alustasite. Te ütlesite, et ka teie ju tegelikult näete kaitsekulutuste suurenemise vajadust, ja pidasite silmas tõusu 1,75-lt 1,77-le, kui ma ei eksi. Te oleksite võinud ühe protsendipunkti, ühe sajandiku protsendipunkti veel väiksemaks võtta ja ikka veel öelda, et suurendate. See jääb teie südametunnistuse peale, miks te 1,76 ei pannud, et millest see 0,02 teil tuli. Kindlasti ei saa me sel puhul rääkida kaitsekulude suurendamisest, kuigi tõesti, summaarselt nad ju sel juhul tõusevad. Aga ma arvan, et see otsus, mida on oodanud nii kaitseväelased kui ka rahvusvaheline avalikkus, on õigustatud. Täidame oma lubadused ära!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt ma pean märkima, et sinu isalikult dotseerivas toonis antud vastused, eriti nii väarikale Riigikogu liikmele nagu Eiki Nestor, on pisut ebakohased. Aga kuna sa ühes vastuses tegelesid lausa demagoogiaga, et mitte öelda valetamisega, siis ma pean selle asja ära õiendama. Kui sa räägid, et sotsid tahavad suurendada valitusssektori puudujääki, siis see on vale! Kõikidel meie ettepanekutel on olemas katteallikad ja neid ei ole ükski Rahandusministeeriumi arvutus ka vaidlustanud.

Ma tulengi nende katteallikate juurde. Me oleme pakkunud, et üksikisiku tulumaksu võiks 1% jagu tõsta, ilma et see suurendaks inimeste maksukoormust, sest töötukassa on välja pakkunud, et nende makset võiks 1,2% langetada. Mis tähendab, et inimese sissetulekud jäävad samaks. Samal ajal annab see 55 miljonit täiendavat eurot riigieelarvele, mille eest saaks rahulikult tõsta õpetajate palkasid üle 30%. Kas ei ole pisut ebakohane sel hetkel rääkida, et jah, me oleme ka mures õpetajate palkade pärast, kui tegelikult maas vedeleb raha, mida te ei taha kasutada?

Sven Sester

Tegite praegu tegelikult *statement'i*. Teie küsimusest, ma palun tõesti vabandust, ma ei saanudki aru. Ma olen püüdnud kõigile küsimustele vastata nii hästi-halvasti, kui ma oskan. Aga kui ma mõtlesin teie küsimusele, siis ma ei saanudki täpselt aru, mida te küsisite. Te tegite alguses etteheite, et ma olin liiga isalik, et ma peaksin Eiki Nestorilt vabandust paluma. See on mõlema südametunnistuse asi. Siis te mainisite ära, et tegite ettepaneku 1,2% osas ehk tahate viia töötuskindlustusmaks 4,2-lt 3-le ja ühtlasi tõsta tulumaksu 1% võrra. See on kõik see, mis te mulle rääkisite, aga andke andeks, isegi ridade vahelt ma ei saanud aru, mida te tegelikult küsisite. Te lihtsalt tahtsite mulle mõista anda, et on vastutustundetud öelda, et sotsiaaldemokraadid tahavad riigieelarve defitsiiti suurendada. Aga ma ei ole nii kunagi öelnud! Kui ma ei eksi, siis minu meelest Nee-me Suure küsimusele vastates küsisin, et kui need kätteallikad, mida teie olete välja pakkunud, ei sobi, mis on siis alternatiiv. Ma ütlesin niimoodi. Sel juhul on üks alternatiiv võtta mingist muust kätteallikast või hakata näiteks laenu võtma. Tõsilugu, teil ei ole praegu siia laenu suurendamist pandud. Vaat sel juhul, kui me läheksime laenu peale, siis me tõesti peaksime nentima, et me suurendame defitsiiti. Nii et ei, ma ei ole teid defitsiidi suurendamise ettepanekus süüdistanud ega seda teile inkrimineerinud, absoluutselt mitte!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar, teine küsimus!

Indrek Saar

Valitsussektori defitsiidi suurendamist heitsid sa ette oma vastuses Eiki Nestorile. Me võime selle stenogrammist järele vaadata, aga täpselt nii see oli. Minu küsimus oli aga see: kui ilma selleta, et üksikisiku maksukoormus tegelikkuses kasvaks – jah, tulumaksukoormus kasvab, aga töötuskindlustusmaks koormus väheneb – on võimalik riigieelarvesse täiendavalt saada 55 miljonit krooni vabu vahendeid, siis kas te ei arva, et sel hetkel, kui õpetajate palgatõus on meil väga oluline teema ja kõik seda toetavad, on veidi tobe kinni hoida Reformierakonna valimislubadusest, et just nimelt üksikisiku tulumaks peab kas langema või vähemalt samaks jääma?

Sven Sester

Aitäh! Ei, ma ei arva, et see on selles kontekstis tobe, kui te nii küsite. Tänapäevane koalitsioon on väga selgelt seisukohal, et teenitud tulu, mida ju tegelikult konkreetse näite puhul palk on, maksustamine peaks olema n-ö noolega allapoole ehk siis riik peaks seda võimalikult vähe maksustama, nii palju, kui see on võimalik. Kõnealusel juhul on vastu võetud otsus – kui ma ei eksi, siis 16. juunil –, millega seoses 2015. aasta 1. jaanuaril tulumaks veelgi langeb – 21 pealt suisa 20 peale. See on olnud tänase koalitsiooni seisukoht. Tõsilugu, ma klaarin veel kord selle asja ära, kui rääkida üldse võimalikest maksumõistest kui sellistest, siis pigem tuleb vaadata ikkagi tarbimismaksude tõuse. Pigem seda poolt, aga mitte otsesest, n-ö tulult saadavaid makse.

Teine pool on see, et teie ettepanek tahab võtta ju kõigi inimeste tulu vähemaks. See on teie ettepaneku loogika, tõsta täna 1%. Ma ei usu, et see on õige, ausalt! Mina pigem seda täna ei teeks ja ma kutsun üles ka teid sellest ettepanekust loobuma.

Lõpetuseks. Kuna te tõite sisse ka töötukassa makse 1,2%-lise vähendamise, siis räägiks veel sellel teemal, muidu pärast ütlete, et ei olegi nagu räägitud. Mis puudutab seda 1,2%, siis ma arvan ka, et mingil hetkel me peaksime seda makset vähendama. Küsimus on nüüd selles, et millal ja milline protsent. Mina ei ole praegu selgeltnägija ütlemaks, milline on lähiaastate Eesti ja kogu maailma majandusolukord. Ma saan aru, et praegu töötukassa vahendid ajas kasvavad. Mida see ütleb? See ütleb seda, et laekumised on suuremad kui väljamaksed. Kui te tõesti minu isiklikku arvamust küsite, kuna komisjon seda nii põhjalikult ei arutanud, siis ma ütlen teile ausalt, et ma pigem oleksin mingid aastad veel selle protsendi peal ja tulevikus lähaksin allapoole. Kui näha on, et majandus on stabiliseerunud, siis lähaksin allapoole küll. Esiteks peaks aga läbi arutama, millal see võiks juhtuda – see oleneb väga palju sellest, kuidas lähiajal kogu Eesti ühiskonnal ja meie majanduspoolel minema hakkab. Aga veel täpsemalt tuleb arutada, milline see protsent võiks olla, on see 1,2 või väiksem või suurem. See debatt võiks mingil hetkel toimuda. Minu isiklik arvamus on, et võib-olla praegu veel siiski ei langetaks 4,2-lt 3-le, minigi aja ootaks veel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Sa oled täna siin n-ö koalitsiooni advokaadi rollis, kes peab eelarvet kaitsma. Kui peaminister on seda eelarvet nimetanud kõige, kõige, kõige, siis ma küsin nii: kas sa võid käsi südamel kinnitada, et see on hea riigieelarve aastaks 2012?

Sven Sester

Aitäh! Sa viskasid mulle palli ette ja eks ma siis püüan selle maha lüüa. Head kolleegid, see on hea riigieelarve! Võtke seda täiesti siiralt, on tõesti hea riigieelarve. Miks ta siis hea on? Me oleme teinud – ma pean silmas valitsust, mina valitsusse ei kuulu –, valitsus on teinud hea, konservatiivse eelarve. Tõsilugu, soove ja tahtmisi mitmesuguseid kulusid suurendada on väga palju. Küsimus ongi nüüd selles, kui suurde defitsiiti lubada eelarvel minna. Väga mitmed Euroopa riigid teevad praegu selle nimel tööd, et sealt kuskilt ülevalt jõuda alla 3%-lise defitsiidini. Eesti on oma järgmise aasta eelarvega 2,1%-lises defitsiidis. Kindlasti on kiusatus suurendada mitmeid kulusid veelgi, võttes võib-olla laenu, selline kiusatus võib olla. Vabariigi Valitsus ei ole seda teinud. Aga kui rääkida sisu poole pealt, siis kõige suuremad investeeringud, mis Eesti on läbi aegade teinud, on järgmisel aastal. Mul ei ole neid arve praegu siin ees, kuna see on esimese lugemise temaatika, aga kui ma ei eksi, siis kogu investeeringute maht järgmisel aastal on vist 1,25 miljardit eurot. See on raha, mis läheb Eesti majandusse, Eesti ühiskonda, sellest saavad kasviku näol osa ettevõtted, töötajad. Investeeringuid tehakse ministriumide kaupa erinevatesse eluvaldkondadesse. Tõsilugu, ma ütlen teile, et see on hea eelarve!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Lõppkokkuvõttes see ei ole riigieelarve debatt, küsimus ei ole selles, et Sester pakub seitse pada ja Nestor seitse trumbita. Viiks asja poliitilise debati peale. Selle protsendi, mis õpetajate palgaks läheb, võid sa ka ise välja arvutada. See on nii väike number, et eelar-

ve planeerimise vea juures on see olematu. Aga kui sotsiaaldemokraatide poolt õpetajate palgatõusuks väljapakutud katteallikad ei sobi, nii nagu sa ütlesid, siis millised on alternatiivid? Milline on põhjendus, miks see maksu- ja eelarvepoliitika on parem kui 34,5 miljonit õpetajatele palgatõusuks? See on mu küsimus.

Sven Sester

Aitäh! Muidugi, protsendina on ta väike. Aga kui katteallikas ei sobi, siis me peame hakkama otsima mingit muud katteallikat, me ei saa sellest üle ega ümber, sellest me oleme ka täna rääkinud. Ma ei räägi siin ainult õpetajatest, ma räägin ka kõigist teistest. Ma võiksin ju teilt vastu küsida, miks te õpetajatele kontsentreerute, miks te ei kontsentreeru mingitele muudele avaliku sektori töötajatele. Teie muudatusettepanekus, ma pean küll nentima, on ka muid avaliku sektori töötajate potentsiaalseid palgatõuse. Aga valitsus on võtnud seisukoha, et tänases olukorras ei suurendata avalikus sektoris töötavate inimeste palkasid otsetoetus- te näol. See on väga selge otsus, mille Vabariigi Valitsuse on teinud. Olukorras, kus teatavaid toetusi on tõesti vaja, ongi sisemised allikad need, millest lähtuvalt on võimalik hakata toetusi suurendama. Ma arvan, et selles sektoris, mis on haridussektor, on võimalik teha tööd selleks, et suurendada õpetajate palkasid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh! Minu teine küsimus on ajendatud murest meie rahandusministri Jürgen Ligi ja tema valitsemisala pärast. Esimesel lugemisel, kui Jürgen Ligi oli juba siin puldis, tuli talle üllatuseks, et tema valitsemisala Maksu- ja Tolliameti majandamiskulud kukuvad üle poole miljoni euro ehk 5,57%. Ja seda ajal, kui näiteks konjunktuuriinstituut on välja toonud, et seoses iga-aastaste tubaka- ja alkoholiaktiiv- siisi tõusudega on selles sfääris n-ö salakauba osakaal summana umbes 700–750 miljonit krooni. Need on 2010. aasta andmed. Kas esimese ja teise lugemise vahel oli arutusel seesama meie rahandusministri üllatuse lahendamine? Tegelikult mõjub ju Maksu- ja Tolli-

ameti võimekuse vähendamine selliselt, et me ei saa kätte raha, mis on kuskil mustal turul.

Sven Sester

Aitäh! Ma ei hakka siin midagi spekulööri- ma ega pikalt ütleva. Ei, meil ei olnud nendel viiel komisjoni istungil eraldi arutusel, mis rahandusministrit a) üllatas ja b) kas selle üllatusega kaasnevalt peaks tegema mingeid muudatusi. Riigikogu poolt ei tulnud vastavat muudatusettepanekut ja teemat ei tõstnud eraldi üles ükski Riigikogu liige komisjoni laua taga. Tõsilugu, sellist teemat arutusel ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem teile küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Avan läbirääkimised ja kutsun kõigepealt kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni.

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Riigieelarve teise lugemise juures peaksime olema sellises situatsioonis, kus me riigieelarvega oleme läbinud teatava muudatuste protseduuri. Selle asemel on 2012. aasta riigieelarves jõutud peale mitme ministri ära kuulamist sellisesse situatsiooni, kus öeldakse, et sisulisi muudatusi ei tehta, kõik see, mida ministrid on meile välja pakkunud, on ainuõige ja Riigikogul tasub lihtsalt valitsusest tulnud ettepanekud heaks kiita. Ma juhin tähelepanu, et valitsuses endas see protseduur nii kergelt ei läinud. Veel viimasel kabinetiistungil, kus rahandusministrit kohal ei olnud, kirjutati vaba käega juurde nii riigiettevõtetest väljavõetavaid dividende kui ka planeeritavaid maksumõõnuse. Riigikogu ei peaks ennast piirama selliselt, et valitsusest tulnud eelarve on vigadeta, ainuõige ja meil ei olegi mingit õigust muudatusi teha. Loomulikult jõuan ma siin selle juurde, et Keskerakonna 12 muudatusettepanekust ei toetatud rahanduskomisjonis mitte ühtegi. Põhjus, miks neid ei toetatud, oli sõnades see, et meie kätteallikas ei sobi tänastele valitsusliidu erakondadele. Nagu ütles Sven Sester, puudus poliitiline tahe selliseid muudatusettepanekuid heaks kiita. Ka Rahandusministeerium oma seisukohas meie kätteallika ehk astmelise tulumaksu kohta ei väitnud, et astmeline tulumaks ei tooks sellist tulu, nagu meie arvutused näitavad, vaid lihtsalt

ütles, et tänase valitsusliidu leppes ei ole nähtud ette tulumaksu astmeliseks muuta.

Kui me räägime kätteallikatest ja sellest, milliseid maksu lisalaekumisi me prognoosida saame, siis Keskerakond tegi omalt poolt meile kättesaadavate andmete põhjal arvutused, kuidas oleks Eestis võimalik riigieelarve tulusid sedasi kasvatada, et saaks mitmed riiklikult olulised küsimused lahendada. Me leidsime, et kuna viimastel aastatel on tulumaksu protsendi alandamisest silmapaistvalt rohkem võitnud kõrgepalgalised inimesed, siis praegusel raskel ajal oleks ainult õiglane oodata, et suuremaid võite kogunud palga- ja tulusaajad annavad omapoolse panuse, annavad selle kõrgema maksuastme kaudu. Ma saan aru, et valitsuse poliitiline tahe on koguda maksuraha hoopis muul viisil. Rahandusministeerium on samas suurusjärgus, nagu meie planeerisime kõrgema maksuastmega suuremat tulumaksu laekumist, planeerinud aktsiiside ja käibemaksu tõusu. See tähendab, et järgmiseks aastaks planeeritakse tarbimismaksude suuremat laekumist ja öeldakse, et käibemaksu hakkab laekuma ligi 100 miljonit enam sellepärast, et sisetarbimine kasvab. Samamoodi võiksime meie kahtluse alla panna, kas tänases majandusolukorras Eesti inimeste ostuvõime siiski kasvab ja kas tarbimismaksude tõus ei tule üldse mitte hinnatõusude kaudu.

Ma peatuksin täpsemalt ka Keskerakonna 12 muudatusettepanekul. Palju on küsitud, et miks ainult 12 muudatusettepanekut, on olnud järjest aastaid, kus meie muudatusettepanekuid on olnud suurusjärgu võrra enam. Aga sellepärast, et aastaks 2012 teeme ainult selliseid ettepanekuid, mis on tõepoolest hädavajalikud. Me teame, et on kümneid, kui mitte sadu valdkondi, kus riigieelarves on pisikesi puudujääke, aga need 12 muudatusettepanekut ei ole tänases olukorras mitte lahkusest tulenevad, vaid need on esmavajalikud. Alustuseks koolitoidu ühe lõunaportsjoni maksumuse tõstmine ühe euron. Me teame kõik, et kui võrrelda toiduainete hindu möödunud aasta alguse hindadega, siis on toiduained Eestis kallinenud 15%. Koolilastele pole enam võimalik pakkuda tasuta koolilõunat, kui selle jaoks ei leita lisarahastust. Seetõttu teebki Keskerakonna fraktsioon ettepaneku suurendada koolitoidu ühe portsjoni maksumust ühe euron. Seesama küsimus puudutab ka õpilasi, kes käivad gym-

naasiumis, ka nemad vajavad koolitoitu, ja lapsi, kes käivad lasteaias. Lasteaiaste vanemaid tabab suur lasteaiakoha maksumuse kasv just seetõttu, et toit on kallimaks läinud.

Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Kadri Simson

Teine ja võib-olla kõige rohkem tähelepanu pälvinud muudatus lisaks koolitoidule on õpetajate palgad. Me kuulsime siin rahanduskomisjoni esimehe sõnu, nagu oleks õpetajate palkadega kõik korras, nad on pääsenud ka palgakärbetest. Aga tõde on see, et õpetajate palk on 2008. aasta tasemel, ja taas kord tuleb öelda, et sellest ajast on meil mitmel aastal olnud suur elukalliduse tõus. See tähendab, et meie õpetajad vaikselt vaesuvad. Ja kui välja pakutakse ainult selline lahendus, et haridusse minevatest rahadest võiks need vajalikud miljonid kokku hoida kunagi tulevikus, siis ma juhin tähelepanu, et meie hariduse statistiliselt hea seis tuleb sellest, et suuri summasid Euroopa Liidu abiraha kasutatakse koolide renoveerimiseks, ja seda Euroopa Liidu abiraha ei saa kokku hoida ega panna õpetajate palkadeks. See on sihtsuunitlusega siia tulnud.

Me soovime taastada ka programmi "Igale lapsele lasteaiakoht!" ja ujumise algõpetuse rahastamise toetuse. Ei saa rääkida, et lasteaiakohad ei ole tänastele lastele olulised, ja veel vähem saab rääkida, et ujumisoskuse puudumine mõne aasta pärast ei maksa meile väärtust kätte kaotatud eludes.

Rääkides maksuandusest, me leiame, et paratamatult ei saa käsi laiutada ja öelda, et toasooja hinna tõus on midagi, millega tuleb lihtsalt leppida. Hinnatõusule lisab valitsus omalt poolt 20% toasooja käibemaksu ja seda käibemaksu alandades oleks võimalik hinnatõusu osakaalu märgatavalt vähendada. Samuti, kui 2009. aastal tehti kohaliku omavalitsuse tulubaasi kärbe, siis pidi see oleme ajutine. Nüüd kestab see ajutine kärbe juba kolmandat aastat. On aeg omavalitsustele tagasi anda nende igapäevaseks tegevuseks esmavajalik tulubaas.

Ma jõudsin teile ära seletada pooled Keskerakonna muudatusettepanekutest. Mul on hea meel näha, et minu järel võtavad sõna mitmed

head kolleegid, kes ilmselt tutvustavad lähemalt ülejäänud muudatusettepanekuid.

Tahan veel lühidalt peatuda sellel, et üks muudatus tahetakse siiski täna eelarvesse sisse hääletada. See on kobarmuudatusettepanek, mille rahanduskomisjon on vormistanud oma nimel. Sellega parandatakse mitu praaki ja väikest viga, aga pannakse sisse ka mitu põhimõtteliselt vastuvõetamatut otsust. Üks neist on otsus leida 30 miljonit eurot ESM-i varaseks sissemaksiks. Nagu kolleeg Inara Luigas märkis, pole Riigikogus sellist otsust veel tehtud. Praegu tahetakse see otsus eelarve varjus lihtsalt ära teha, ja kui Riigikogu saalis peaks algama sisuline arutelu, siis öeldakse, et mis arutelu te enam tahate, eelarves on see juba planeeritud. Nii et kindlasti on see muudatusettepanek, mida sellisel viisil ei saa eelarvesse planeerida. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Kadri Simson! Palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma ei näe järgmise aasta riigieelarve taga riiki. Ma ei näe ka Eestit. Ma ei näe edasiminekut, mille tagaks tööstustoodangu järjepidev kasv, millegi uue loomine. Ma ei näe rahvuslikku majandust. Ei näe isegi mõtlemise muutust. Küll näen, et Eesti on edasi odav allhankemaa ja vahendaja, kust tööjõud välja voolab. Päev tagasi saime veel teada, et Eesti töötleva tööstuse toodang, mis näitas vahepeal üsna häid kasvunumbreid, langes septembris Euroopas kõige rohkem, samas kui Lätis see kasvas 1,2%. Ma ei näe paljukiidetud majanduskasvu, sest teatavasti oleme vahepealsest ülisuurest majandusaugust vaevaliselt välja ronimas ja jõudnud SKT kasvuga alles 2006. aasta esimese kvartali tasemele. Ei näe ka tarbimise elavnemist ega raha ringlemist. Näen aga seda, et ajutine majanduskasv saavutati eelkõige hinnatõusudega. Euroopa meistrid hinnatõusudes – see on Eesti Nokia ja tänase valitsuse saavutus. Inflatsioon ongi olnud meie "majanduse arengu" mootoriks ja valitsuse huviks. Kuidas muidu osati seda ajutiselt peatada, kui kaalul oli euro saamine. Jüri Mõis on öelnud, et euro ei tõstnud hindu mitte kolm, vaid 30 korda. Selles mõttes Mõis muidugi eksis, et

hindu ei tõstnud mitte ainult euro, vaid valitsus, ja tahtlikult, sest nii laekub rohkem maksuraha.

Ma ei näe järgmise aasta eelarve taga meie oma riigi saavutusi ja kordaminekuid. Küll näen, et viiendik eelarverahast tuleb välistoetustest, ja see on asfaldiraha, millega ei saa abivajajaid aidata. Eelarve on paisunud ka tänu CO₂ heitmete kvoodi müügile, mis jääbki ju ühekordseks rahaks. Eelarvet paisutatakse taas kord Eesti Energiast dividendide väljavõtmisega, seekord ligi 14 miljonit. Meenutame, et see on üks vana trikk, sest viie viimase aastaga on Eesti Energiast välja võetud 5 miljardit krooni. Ime siis, et elektri hind tõuseb viis korda aastas! Ime siis, et Eesti Energia võttis 500 miljonit laenu ja elektriliinid on iga väiksema kõvema tuulega rivist väljas! Aga see raha, mida elektrimonopol laenab ja riik endale kahmab, tuleb ju õpetajate ja päästjate, raamatukogutöötajate ja meditsiiniõdede palga arvel.

Eesti rahvas on võlgades, aga valitsus deklameerib, et oleme madalaima võlakoormusega riik. Kas siis erasektori ja oma rahva võlad ei lähegi peaministrile korda? Kui Eesti riigi võlg on 6,7% SKT-st, siis erasektori ja valitsuse võlg kokku on 136% SKT-st, mis on erakordselt kõrge. Tegelikult varjab riik oma laenuvajadust töötukassa ja haigekassa reservide endale kombineerimisega, vastasel korral oleks riik sunnitud likviidsuse tagamiseks laenu võtma. Me kõik teame, et töötukassa reservid on praegu isegi liiga suured ja töötukassa makse määra võiks vähendada, sest ega töötutele suurema raha maksmine või kindlustusperioodi pikendamine ei tule ju selle valitsusega kõne alla. Suurt töötukassa reservi on vaja riigil selleks, et kätt võõrasse taskusse pista ja ise parem välja paista.

Veel arvan ma, et normaalne riik ei peaks ajal, kui üks majanduskriis pole veel lõppenud ja teine on juba alanud, ajal, mis on kogu Euroopale halvim peale Teist maailmasõda, tõstma lausa viiendiku võrra kaitsekulusid. Igal juhul ei tahaks koos Põhja-Korea, Kreeka ja Venemaaga kuuluda nende ainsate riikide hulka, kes kriisiajal suurendavad kulutusi relvadele. Seda ajal, kui meie sotsiaalsüsteem, sotsiaalsfäär kiratseb. Meie kulutused sotsiaalabile, tervishoiule ja pensionidele on Euroopa kõige väiksemad. Me pole kunagi sotsiaalküsi-

musi prioriteetseks pidanud. Nõukogude perioodiga võrreldes on tänane sotsiaalkaitseüsteem tunduvalt väiksema ulatusega, öeldakse viimases inimarengu aruandes. Ja värsked andmed ütlevad, et allpool absoluutset vaesuspääri elab meil Eestis üle 18,1% lastest ehk 45 000 last. See arv on paari aastaga kahekordistunud. Samal ajal 59% pere- ja lastetoetustest läheb rikastele, on tõdenud OECD. Alla toimetulekupiiri jääb üha rohkem inimesi. Kui terve 2008. aasta jooksul rahuldab riik veidi alla 60 000 toimetulekutoetuse taotluse, siis tänava on ainuüksi esimesel poolaastal toimetulekutoetust saanud juba 90 000 inimest. Aga toimetulekutoetused ei aita inimesi vaesusest välja. Kui peres on näiteks koolis käivaid lapsi, siis ei jõuta osta nendele korralikku toitugi, rääkimata jalanõudest, riietest, ammugi huviharidusest või hobidest. Me ei näe eelarvest, et püütaks inimeste vaesust vähendada.

Meie aga eraldame järgmise aasta eelarvest 30 miljonit eurot esimeseks sissemaks Euroopa päästepaketti. Me päästame Kreeka pensionäre, kellele makstakse 80–100% endisest palgast. Oma pensionid on meil olnud mitu aastat tõstmata, reaalpension on langenud 15%. Selle kõrval on 4,4% pensionitõus lihtsalt eakate lollitamine. Keskmise pension on praegu vaid 272 eurot – toon võrdluseks Soome, kus see on 1344 eurot –, keskmine vanaduspension on 305 eurot, ennetähtaegsetest pensionidest rääkimata. Sellestki vähesest moodustavad lõviosa kulutused eluasemele, mida valitsusliit lubas enne valimisi kõlavalt langetada ja monopoli ohjeldada. Viimane hoopis tõstis hindu. Hinnad kodukuludele on ohjeldamatult kasvanud ja tõusevad ohjeldamatult kahjuks veelgi, sest kõrgemad hinnad jõuavad meieni teatud viitajaga. Meie ettepanek alandada toasooja käibemaksu 9%-le, mis ka tegelikult aitaks inimestel eeloleval talvel paremini toime tulla, ei leidnud valitsuse heakskiitu.

Vaestele, töötutele ja pensionäridele ei lähe korda, et riigi rahandus on korras, kui nende elujärg aina halveneb. Käesolev riigieelarve ei aita inimestel paremini toime tulla, see ei toeta mahajääjaid ega julgusta edasipüüdjaid. See eelarve ei näe inimest, see eelarve ei hooli oma rahvast. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnetooli kolleeg Heimar Lengi!

Heimar Lenk

Ma palun ka igaks juhuks mõne minuti juurde!

Esimees Ene Ergma

Jah, kaheksa minutit.

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud kolleegid! Ega neid kõnesid ei ole lihtne teha, sest paratamatult meenutad, et täpselt samast asjast pidime rääkima aasta tagasi ja kaks aastat tagasi, kõik need viimased aastad, kui see valitsuskoalitsioon on umbes samas koosseisus meie riiki valitsenud. Pilt on sama nagu aasta eest. Meie lugupeetud spiiker muigab ja hoiab pead kinni, kui opositsiooni kõnelejad siin räägivad, et riigis on palju vaeseid. Proua Ergma nagu kuuleks seda esimest korda, aga ta käib harva Kagu-Eestis. Ta ei näe neid pikkasid autovoore, mis pühapäeva lõunast või õhtul hakkavad Soome laeva poole sõitma. Eesti töötud lähevad üle lahe naaberriiki tööle. Sellepärast on kõik need asjad enam-vähem samad, mis nad on olnud, riigis pole selle koha pealt midagi paremuse poole läinud, kuigi eile tegi meie peaminister mulle sellest samast puldist märkuse, et võib-olla näeme asju liiga mustades toonides. Makromajandus on ju korras. Aga ikkagi tekib üks ja seesama küsimus: mis kasu on makromajandusest ja rahanduspoliitikast, kui inimeste elatustase langeb, ja nagu eelkõneleja ütles, kui pidevalt kasvab toimetulekutoetuse saajate arv? Asjad on nii hulluks läinud, et suur osa rahvast on nii vaene, et ei saa enam pangast laenu, võib-olla on jäänud ainult hoiulaenuühistud, mis mõnda perekonda suurest kitsikusest välja aitavad. Nii et pilt on üsna must.

Tänane on muidugi jällegi esimese Eesti eelarve ja väiksema sissetulekuga inimesed, vaesemad ei võida sellest mitte. Me ei kuulnud siin eelarvekõnedest ega ka sellest, mis komisjoni tööst räägiti, mitte sõnagi sellest, kuidas aidata neid inimesi, kellel sellest või järgmisest kuust kasvavad toasooja arved 45%, mitte 2-3%. Hinnatõus 5% toob Euroopas massid tänavale, meil on tõus 45%, kuid meie riigi juhtkond ja valitsevad parteid ei näe mitte

mingisugust probleemi. Ka toetusmehhanismi, mis aitaks nendel inimestel talve üle elada, ei ole keegi välja käinud.

Muidugi on äärmise ükskõiksuse tipp mitte mõelda õpetajate peale, kes on pidanud siin juba mitu demonstratsiooni ja korraldasid ristikäigu isegi parlamendihoonesse. Ka see ei aidanud. Arutati, kas saaks politseinikke töölt lahti lasta, aga mitte seda, mis õpetajad siia Toompeale tõi.

Eriti raske on puuetega inimeste olukord ja me teame, et mitte ükski toetus neile ei kasva, kuid samal ajal kasvab puuetega inimeste toetuse saajate arv, sest viletsate ja haigete hulk Eestis kasvab. Midagi pole teha, kas me tahame seda siin tunnistada või mitte, aga nii see on.

Ja muidugi pensionide tõus. On lihtsalt naeruväärne ja piinlik sellest puldist öelda, et me tõstame nüüd üle mitme aasta 4,4% võrra pensione. See protsent võiks seaduse järgi olla hoopis suurem. Kui isegi kriisiaastail – aga see oli muidugi enne valimisi – tõstis valitsus pensione 5% võrra (lubatud 15% asemel), siis nüüd on see protsent 4,4. Et paremini mõista, siis see on paarsada krooni vana kursi järgi. Rääkida, et üle mitme aasta tõstetakse vanainimese sissetulekut paarisaja krooni võrra – ma ei tea, see on tõepoolest piinlik. Eile sai siin diplomaatilise korpuse ees öeldud, et 300-eurone pension Eestit küll ei kaunistata.

Muidugi ei saa ma mööda minna meie kaitsekuludest. Tõepoolest, on nii raske aasta, inimestel on nii suured puudujäägid, aga meie hakkame suurendama kahuritele mõeldud raha! Ma ei tea, kelle peale neid suunata, kuidas siin harjutada või kelle eest kaitsta. Aga nii ta on, kellelegi nähtavasti jälle lubati, et neid kulusid tõstetakse, ja nii ka tehakse.

Et mitte jääda ainult enesekeskseks, siis ma tsiteerin üht arvamuslimidrit, kes ütles täna oma arvamuse välja ühes internetiportaalis. Ta iseloomustas meie eelarvet lühidalt nii: "Paljud hädad Eestis ongi saanud alguse riigi eelarvepoliitikast. Olgu tegemist elanike kasinate sissetulekutega, proportsionaalselt kõrgete hindadega või sotsiaalsete gruppide kestva kihistumisega." Härra peaminister ütles täna selle kohta, et meil kihistumist ei ole, vaid asi käivat vastupidi. Kust ta oma andmeid võtab, ma ei tea. "Selle asemel, et valitsemiskulude laristamisele piiri panna, istub käputäis nupukaid

inimesi kinniste uste taga ja mõtleb välja ning nuputab, kuidas kodanike taskust veelgi suuremat obrokki välja meelitada. Maksumaksja võlakooormus aina kasvab." See on siis tänane Eesti meedia. Kommentaar lõpeb sõnadega: "Riigi rahanduspoliitika, mis põhineb praegusel eelarvel, ei soosi eestlaste elujärje paranemist. Seaduskeskkond ei võimalda ka selle eelarve struktuuris vastavaid korrektiive teha ja rahva elatustaset tõsta. Ühisreeglid riigis võiksid põhineda ühiskondlikul kokkuleppel," ütleb see kommentaator, "nii aga see kahjuks pole. Kodanikel ei jää üle muud kui võimuladviku iseendale kirjutatud oodi edasi kuulata ja loota." See on rahva arvamus tänases portaalisis meie töö kohta siin saalis. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Täna! Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Palun ka kuni kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Minu kauaaegne kogemus näitab, et siit puldist räägitud saalis viibijate otsuseid ei mõjuta, kuid lootuses ja teadmises, et kunagi loevad neid stenogramme tulevased ajaloolased, pean ma siiski vajalikuks sõna võtta. Nii saan omalt poolt näidata, et 2011. aastal oli siin saalis ka teistsugust mõtlemist. 26. oktoobril küsis infotunnis kolleeg Efendijev peaministri kohustusi täitnud Mart Laarilt selgitust, kus on tuleva aasta eelarves leidnud toetust 2010. aasta oktoobris valitsuse poolt heakskiidetud Ida-Virumaa arengukava. Härra Laar lootis, et selle kava punkte on ministriumide ridadel arvestatud, soovitas esitada selle küsimuse rahandusminister Ligile ning uskus, et too annab täpse vastuse. Kui rahandusminister esitles meile riigieelarvet, käitusin ma härra Laari soovitusel ja küsisin seda ministrilt. Vastuseks sain, et see küsimus saab kindlasti vastuse, aga ärge ma lootku, et härra rahandusminister leiab eelarvest ilma ettevalmistuseta üles konkreetseid read selle programmi kohta. Olen nüüd oodanud vastust tänase päevani ja muidugi pole ma seda saa-

nud, sest mida pole, seda pole. Mul on väga kahju, kuid tuleb tõdeda, et 2012. aasta riigieelarves pole mingeid täiendavaid eraldi Ida-Virumaa arengukava täitmiseks. See on seda kurvem, et tolle arengukava, mille taolist pole tehtud ühegi teise maakonna kohta, vastuvõtmisel konstateeris Andrus Ansipi valitsus ise, et Ida-Virumaal on eriolukord. Tsiteerin valitsuse teksti. 75% elanike emakeeleks on vene keel, rahvastiku dünaamika vanusegruppide kaupa on näitamas iga-aastase vähenemise trende, keskmine eluiga on lühem kui teistes maakondades, kuritegevuse tase tõuseb, Ida-Virumaa tööhõive probleemid on kogu taasiseseisvuse aja jooksul olnud teravamad kui mujal Eestis, töötute hulgas on suhteliselt enam noori, registreeritud töötuse määr, tänase seisuga, muide, on 13,5%, see on kaks korda suurem kui keskmiselt Eestis ning suurem kui üheski teises regioonis. Eesti keele oskus on ebapiisav ning eesti keeles oma ainet korralikul tasemel õpetavaid õpetajaid vene koolides napib, mistõttu õppe kvaliteet ja tase kannatavad. Maakonna turundustegevus turismipiirkonnana on olnud juhuslik, probleemiks on avalikus teenistuses töötavate inimeste mittevastavus teenistuse nõuetele, kodanikuühenduste vähesus, nende aktiivsus ja jätkusuutlikkus on muret tekitav jne. Kõik see on eriti kontsentreeritud väljundi leidnud Narvas, mille kohta lugupeetud Katri Raik avaldas möödunud nädala Eesti Päevalehes artikli valusa pealkirja all "Narva: kas vene küla Euroopa piiril?"

Valitsus töötas küll välja 57 punktist koosneva tegevuskava, kuid täna võime tõdeda, et ka 2012. aastal pole planeeritud praktiliselt midagi selle kava finantsiliseks kindlustamiseks. Julgen kinnitada, et olukord selles regioonis on muutunud suurimaks ohuks Eesti sisejulgeolekule, ning see, et eelarves, kus on leitud 61 miljonit täiendavat eurot Eesti kaitsevõime tugevdamiseks, samas kui Ida-Virumaa ja Narva probleemidele ei soovita endiselt mingitki tähelepanu pöörata, on minu arvates mõistustvastane ja kanapime. Mida on vaja teha? Selleks pole vaja opositsiooni uusi ettepanekuid, mis niikuinii automaatselt tagasi lükatakse, tuleb vaid võtta valitsuse enda kinnitatud tegevuskava ja seda täitma hakata.

Õpetajate palkadest räägitakse täna siin saalis ilmselt palju. Selles küsimuses tahaksin

lihtsalt tsiteerida õpetaja Triin Leidsalu hinges-tatud sõnu Postimehest: "Kuidas austada riike ja nende juhte, kes pidevalt õpetajatele näkku sülitavad, pidades seda juba nii elementaar-seks, et nad seda enam isegi märgata ei suuda. Õpetajaid võetakse kui kasse, kes käppadele maanduvad. Ent ometi pole neil aimugi, et enne kui tatipritsmed kuivada jõuavad, oleme uuesti porri tallatud. Kust võetakse see jultu-mus ja julgetakse õpetajatele suurendada sama palga eest normkoormust, mis sisuliselt tähendab suurema hulga tasuta töö tegemist? Kas tõesti oleme muutunud orjadeks, kelle häält ja meelehärmi ei panda meie tänases demokraat-likus riigis isegi mitte tähele? Sellises olukor-ras tekib tülgastus ja tühjustunne. Südamega tööd tegevad õpetajad vaatavad pealt maru-tõbiste mängu, kelle suud vahutavad peas nii kaua, kui neil mängida lastakse. Kaua see veel kestab?" Need marutõbised, lugupeetud kol-leegid, oleme selle noore naisõpetaja arvates meie teiega. Mul on igatahes häbi ja ma ei saa aru neist kolleegidest, kellel häbi pole. Lisaks kõigele muule tahaksin juhtida tähelepanu, et esimest korda 20 iseseisvusaasta jooksul men-netleb parlament eelarvet, kus raha õpetajate ja kultuuritöötajate 20%-liseks palgatõusuks on olemas. Selleks kuluks 40 miljonit eurot. Kait-sekulutuste kasvatamiseks jääks veel 20 miljo-nit eurot järele, millega me oleksime ikkagi täiesti unikaalsed kogu Euroopa Liidus, kus teised riigid praeguses finantsolukorras teata-vasti kaitsekulutuste kasvu ei planeeri. Ma olen täiesti kindel, et 2013. aasta eelarves sel-list raha õpetajate palgatõusuks pole leida, ja loota, et koolivõrgu koondamine ja 20% õpe-tajate lahtilaskmine on poole aastaga teostatav, isegi kui see oleks mõistlik, on muidugi täiesti naiivne ja alusetu.

Lubage kokkuvõtteks nõustuda ajalehe Õhtuleht 26. oktoobri juhtkirjas antud hinnan-guga 2012. aasta riigieelarvele. "Kaitsekulu-tuste hüppelise tõstmisega on riik näidanud oma prioriteete – olla hambuni relvastatud, kuid tige ja väärtustamata haridusega väike-rahvas." Tulles oma kõne alguse juurde tagasi: kui me ei taha ega suuda saavutada rahvuste-vaheliste pingete langust Eestis, siis võimaliku välisvaenlase ees oleme ikka kaitsetud, sõltu-mata sellest, kui palju me kaitsekuludele ka raha juurde ei kirjutaks. Selleks aga ei piisa ainult vähemusrahvuste pühapäevakoolide toe-

tamisest, kuigi haridusministeeriumil ei jätku raha isegi selleks piskuks ja kolmekümnest taotlusest lükati äsja kaheksa tagasi. Vaja on ületada Ida-Virumaa võõrdumine ja võõrandu-mine Eestist, millega aga, nagu ilmneb, sisuli-selt tegelda ei soovita. Sellest pole mitte ainult kahju, vaid see on ka ohtlik. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaak Allik! Palun kõne-pulti kolleeg Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mõne hetke pärast me asume hääletama eel-arve kohta kahe lugemise vahel tehtud muu-datusettepanekuid ja ma tahan juhtida teie tähelepanu kõige põhjalikumale, põhimõtte-lisemale ja paremale muudatusettepanekule, mis meie loetus kannab numbrit 1. See on sotsiaaldemokraatide tehtud kompleksne muu-datusettepanek, mis toob välja sotsiaaldemok-raatide prioriteedid ja juhib tähelepanu meile esitatud eelarve eelnõus puuduvatele kuluartik-litele.

Kõigepealt tahaksin kindlasti rääkida õpe-tajate palkadest. On mõistlik, põhjendatud ja hädavajalik, et Riigikogu leiab selles eelarves ressursi, millega tagada õpetajatele ja kultuuri-töötajatele 20%-line palgatõus. Teiseks, sot-siaaldemokraadid soovivad tuleva aasta 1. juu-list kolmekordistada meie universaalseid lap-setoetusi, mis oma 19 euroga on tõepoolest muutunud, ma julgen öelda, riigile piinlikkust valmistavaks. Kindlasti on oluline kompen-seerida kohalikele omavalitsustele kriisi ajal tehtud ülekohus ja taastada kohalike omavalit-suste seadusega ettenähtud ülesannete täitmi-seks vajalik tulubaas. Lisaks on sotsiaalde-mokraatide komplekses muudatusettepanekus veel mitmeid olulisi täiendavaid kuluartikleid. Näiteks õigustatud ootuse printsiibist lähtudes õppelaenude tagasimaksmiseks eraldatav sum-ma, samuti lasteaedade programmi taastamine, üliõpilaste õppetoetused ja palju muud.

Sotsiaaldemokraadid näevad ette ka katte-allikad neile kulutustele. Üks neist, mis on tänases debatis leidnud palju tähelepanu, on kaitsekulude valitsuse poolt planeeritust mõõ-dukam kasv tuleval aastal. Juhin siin tähele-panu asjaolule, et rahanduskomisjoni esimees eksis oma ettekandes, kui ta ütles, et mõni

opositsioonijõud soovib kaitsekulusid langetada. Ka meie muudatusettepanek näeb ette kaitsekulutuste kasvu järgmisel aastal nii absoluutarvudes kui ka protsendina SKT-st, aga meie arvates peaks see kasv olema märkimisväärselt aeglasem kui valitsuse pakutud 22%. Olukorras, kus majanduskasv ka optimistliku prognoosi kohaselt on ainult 3%, on see kindlasti üle pingutatud.

Lisaks näeme ette täiendava tulumaksuastme tulule, mis ühes kalendrikuus ületab tuhandet eurot. See täiendav aste oleks 26% ehk 5% lisaks sellelt tuluosalt, rõhutan, tuluosalt, mis ületab tuhandet eurot. Samuti näeme ette tulumaksu baasmäära tõstmise ühe protsendipunkti võrra ehk 22%-le. Koosmõjus meie toetatud mõttega, et töötuskindlustusmaks võiks vähendada 1,2% võrra ehk siis 3%-le, annaks see tulemuseks selle, et inimestel, kes teenivad ühes kalendrikuus alla 700 euro, kätte jääv raha mitte ei kahane, vaid kasvab ja ka suurema tulu teenijatel oleks kasv marginaalne. Samal ajal annaks see riigieelarvele märkimisväärselt lisatulu.

Kui rääkida sellest, kas katteallikad on sobivad või mitesobivad, siis loomulikult esitasid sotsiaaldemokraadid oma muudatusettepanekutele katteallikad, mis meie arvates on mõistlikud ja igati sobivad. Koalitsioonipoliitikute poolt on äärmiselt küüniline öelda, et meile teie katteallikad ei sobi, pakkuge välja mõni alternatiiv. Kui meie teeme ettepaneku suurendada teatud kulusid ja teeme ka enda meelest sobiva katteallika ettepaneku ning valitseva koalitsiooni esindajad ütlevad, et see kulu võib ju olla vajalik, aga katteallikas on ebasobiv, siis pöördume meie teie poole ja küsime: mis on siis alternatiivsed katteallikad? Paraku me kuulsime, et rahanduskomisjon näiteks õpetajate palkade osas võimalikke alternatiivseid katteallikaid, mis võiksid olla enamikule sobivad, ei arutanudki.

Ma palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Sven Mikser

Selline käitumine on kindlasti märkimisväärselt küüniline. Tõsi, kui meie küsimuste ja vastuste voor oli väldanud umbes tund ja 40 minutit – märkisin üles, kell oli 16.42 –, ütles

rahanduskomisjoni esimees vastuses kolleeg Eiki Nestorile lõpuks välja ka tõe, mis muutis mõtteuks kogu arutelu alternatiivsete katteallikate üle. Nimelt ütles ta, et valitsuskoalitsioon on põhimõtteliselt otsustanud, et järgmisel aastal avaliku sektori töötajate palku ei tõsteta. Nii et pika vassimise ja keerutamise järel lõpuks siis ka aus ülestunnistus.

Kui me vaatame, kuidas Riigikogu on suutnud tegelikult täita oma kohustust võtta enda kätte jäme ots riigi rahaasjade ja riigi rahakoti üle otsustamisel, kohustust, millele juhtis tähelepanu õiguskantsler, millele on juhitud tähelepanu avalikus debatis, rääkides parlamendist kui valitsuse kummitemplist, siis olgem ausad: kõik need muudatusettepanekud, mis valitsus on koostanud ja rahanduskomisjon kobarettepanekuks nimetanud, on sisuliselt valitsuse tehtavad ümbertõstmised eri ministeeriumide valitsemisalades. Tegemist ei ole parlamendi initsieeritud muudatusettepanekutega. Kõigist opositsiooni muudatusettepanekutest, millest mitmed on mahukad ja väga head ning vajalikud, on toetust leidnud kaks. Neist üks on sotsiaaldemokraatide ettepanek, mis tegelikult ka teeb ümbertõstmise üksnes ühe ministeeriumi valitsemisalas või õieti täpsustab ühe eraldise sihtotstarvet. Teine on tõepoolest muudatusettepanek n-ö klassikalises mõttes ehk sellega tõstetakse raha (191 000 eurot) kuluridade vahel ümber Eesti Rahvusringhäälingu ingliskeelsete uudiste tarbeks. See 191 000 eurot on ainus Riigikogu poolt kahe lugemise vahel tehtav muudatus eelarves, mille maht on umbes 6,5 miljardit eurot. See on 0,0029% sellest eelarvest. Et te paremini aru saaksite: see on 1/30 000, õieti pisut vähem kui 1/30 000 eelarvest. Rääkida selliste numbrite juures, et Riigikogu ei ole valitsuse kummitempel, on kahjuks naeruväärne.

Valitsuse esitatud eelarve peegeldab kahtlemata valitsuse prioriteete. Kahetsusväärselt ei ole nende hulgas õpetajate palgad. See on eriti kahetsusväärne, arvestades, et homme hakkame siin saalis arutama eelnõu, mis märkimisväärselt kitsendab tasuta kõrghariduse kättesaadavust ja mis taas peegeldab seda, et haridus ei ole selle valitsuse prioriteet. Ja kui enne eelarve lõpphääletust ei tehta selles eelnõus põhimõttelisi muudatusi, mis peegeldaksid ka sotsiaaldemokraatide prioriteete, mis meie arvates on Eesti riigi ja rahva prioriteet-

did, siis me lõpphääletusel kindlasti selle eelarve poolt hääletada ei saa. Ma pean ütleva, et kahjuks ei ole ma väga optimistlik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Palun lisaaga!

Esimees Ene Ergma

Palun, kaheksa minutit!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Aastaring hakkab täis saama ja me oleme järjekordselt jõudnud aasta kõige tähtsama seaduse, järgmise, 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu arutelu juurde. Just eelarve seadus on see dokument, mis määrab suuresti meie riigi elu järgmise aasta jooksul. Eelarvega antakse ühtedele võimalus rohkem hingata, teistele vähem. Mõne valdkonna kasv on isegi nii suur, et võib vaikselt pidu panna, teisel aga tuleb tõenäoliselt oma tegevus lõpetada ehk rahvakeeles öelduna pillid kotti panna.

Mõnikord iseloomustatakse eelarveid märksõnadega, mis peaksid ilmekalt väljendama kõige kandvamat ideed. Mäletame ju väljendit "säästueelarve", on olnud katseid rääkida majandusliku kasvu eelarvest. Kogu taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajaloos ei ole kindlasti kunagi olnud juttu sotsiaalse hoolivuse või sotsiaalse kaitsetuse eelarvest. Mõtlesin, millist märksõna võiks kanda käesoleva eelarveseaduse eelnõu. Pean tunnistama, et erilist ajude ragistamist siin vaja ei läinud: loomulikult on see militaareelarve. Tingimustes, kus kappava inflatsiooni tõttu on enamiku valdkondade töötajate palgad külmutatud, toetused viidud miinimumini või üldse ära kaotatud, aga kaitsekulutused kasvavad mitukümmend protsenti, ei saa seda kuidagi teisiti nimetada. Kui siia lisada veel terve rida eelarve seadusega kaasnevate seaduste eelnõusid, kus on kokku pandud siga ja kägu ja mis Riigikogu kõnepruugis on leidnud tabava nime "kobarseadused", siis on see pilt täielik. Need eelnõud on nagu kobarpommid, mis laiali paiskudes külvavad hävingut – küll tõstavad makse, lõikavad ära

toetusi, natsionaliseerivad inimeste abistamiseks mõeldud kassade varasid jne, jne.

Valitsuskolitsiooni retoorika räägib eelarve tasakaalust, eelarvepositsioonide parandamisest, riigile kasulikest tehingutest, nagu seda räägitakse haigekassa ja töötukassa varade natsionaliseerimise puhul. Minu arvates on siin täiesti vale kasutada väljendit "riigile kasulik", sest riik on ju ka tema rahvas, tema inimesed, kellele küll kuskilt mingit kasu ei paista. Õigem on öelda: kasulik valitsusele, kes saab kiidelda ainsa asjaga, mis ta on suutnud korda saata – see on eelarve tasakaal –, jättes loomulikult lisamata, et see on saavutatud rahva pideva vaesumise hinnaga.

Eesti Keskerakonna fraktsioon püüdis oma muudatusettepanekutega sellele dokumendile vähegi inimlikku nägu anda, aga kahjuks sattus siin hästi kütusega varustatud ja hästi õlitatud raske teerulli alla. Me teame, et õpetajad on meie ühiskonnas ühed kõige tasakaalukamad ja vaoshoitumad, neid on eri aegadel nimetatud maa soolaks. Seepärast liigutas meid sügavalt nende väljatulek meeleavaldusele. Kuna valitsus oli kinnitanud, et õpetajate palga tõstmiseks raha ei leita, kuna seda riigil – loe: valitsusel – lihtsalt ei ole, siis tegime ettepaneku eraldada eelarvest täiendavalt õpetajate palkadeks 34,5 miljonit eurot, mis rahanduskomisjonis 5/6 taktis maha rulliti, kuna raha ei ole.

Samas leiti muudest või määramata allikatest mängleva kergusega 30 miljonit eurot Euroopa Stabiilsusmehhanismi ehk ESM-i rahvusvahelise lepingu jõustumise järgseks osamakseks. Juhin tähelepanu, et lepingut veel ei ole. Riigikogu pole veel selle mehhanismiga liitumist isegi arutanud, rääkimata heakskiitmisest, aga rahahunnik pandi juba valmis – kui ainult Brüsselist keegi hõikab, siis kohe toome kohale. Aga meie oma õpetajad, nende toimetulek – see loomulikult ei lähe korda, sest selle eest ei saa Brüsselist aukirja.

Sama veendunud kui õpetajate palkade tõstmata jätmise õigsuses on koalitsioonipartnerid ka selles, et õpilased peaksid koolis 78 eurosendi eest kõhu kõvasti täis saama. Seega pole lisaraha eraldamine laste koolitoidu tarbeks mingil juhul vajalik. See-eest on hädavajalik eraldada suur summa kodualuse maa maamaksust vabastamise administreerimiseks,

ja raha on loomulikult piisavalt jällegi muudes ja määramata allikates.

Vääramatus 5/6 taktis leidsid oma otsa ettepanekud katta toidukulud koolieelsetes lasteasutustes, taaskäivitada programm "Igale lapsele lasteaiakoht!", lisarahastada ujumise algõpetuse programmi, alandada toasooja käibemaksu 20%-lt 9%-le, taastada kohalike omavalitsuste tulubaasis füüsilise isiku maksustatava tulu osa 11,93%, suurendada politseinike ja Päästeameti päästjate palka, et nad ei peaks korra tagamise ja inimelude ning vara päästmise asemel istuma sunnitud palgata puhkusel, suurendada puuetega inimeste toetusi, tõsta pensione protsendi võrra enam ja taastada 2008. aastal kaotatud koolitoetused.

Koalitsiooni poolelt kõlas arutelude käigus minu arvates piisavalt küüniline väide, et see on rahva tahe, kuna rahvas on andnud sellele koalitsioonile oma toetuse. Küünilisusele vaatamata on selles väljendis kindlasti oma tõetera sees ja võib-olla ongi enamik Eesti rahvast just sellise lahendusega väga rahul. Ja kui kellelegi nendest tundub, et ta nii ei mõelnud, kui toetuse andis, siis aitab ehk korraks peegli eest läbi jalutamine.

Mulle tundub, et see eelarve on Eesti rahva edasisele väljarände sundimise eelarve, sest valitsus ei vaja neid siin Eestimaal. Jääb lootus, et ühel hetkel siiski katkeb see rahva lõputu kannatus suure pauguga ja lööb õhu puhumaks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid, kes te veel suvatsete siin saalis olla! Ma vaatan, koalitsiooni poole peal on ilmselt kaks saadikut valvesse jäetud, loodetavasti annate siis mu sõnumi edasi.

Hiljuti käisin ma ühes Eestimaa vallas, kus on muuseas võimul Reformierakond, külastasin seal kooli ja kogemata nägin ka koolilõunat. Laudadel olid makaronid jahukastmega, millel oli selline, kuidas ma ütlen, liha lõhn juures. Selle toidukorra maksumus on teadagi 78 eurosent ja väikses külakoolis midagi paremat lastele selle raha eest ei paku. Räägin ma sellest seoses sellega, et Keskerakond on

12 ettepaneku seas pakkunud ka seda, et koolilõuna maksumus tõstetaks 1 eurole. Aga seda siin saalis paraku ei arutatud, nagu ei arutatud sisuliselt ka teiste ettepanekute sisu. Ausalt öeldes ega need meie ettepanekud kedagi koalitsiooni poole pealt eriti ei huvita ja see on väga kurb. Ma rääkisin täna oma pinginaabrile Eldarile ühe n-ö anekdoodi päris elust. Nüüd ma vaatan seda saali, kõik on nii tuttavad, toredad näod, ma räägin ka teile selle anekdoodi. Kui ma olin 9-aastane, siis ma arvasin, et Iljitš, see on töökoht, sest meil oli siis Leonid Iljitš Brežnev, enne seda, ma teadsin, oli Vladimir Iljitš. Mina oma lapsearuga siis arvasin, et peasekretär ongi Iljitš. Ja nüüd ma sain äkki aru, et mu kuueaastane laps arvab siiralt, et peaminister ongi Ansip, et need on sünonüümid. Kõik me teame väga hästi, millega see Iljitši ajastu lõppes. Oli väga selge stagnatsioon, mis kestis aastaid. Ma ütlen teile, head kolleegid, päris siiralt, et see, mida me praegu siin näeme, on stagnatsioon. Eelarve arutelu ajal on meil saalis kaks koalitsioonisaadikut ...

Esimees Ene Ergma

Kolm!

Yana Toom

... kolm, no see muudab asja, kes ei huvitu üldse sellest, millest me siin räägime. Nad tulevad ja hääletavad nii, nagu on vaja. Ma tuletan teile meelde, austatud kolm koalitsioonisaadikut ...

Esimees Ene Ergma

Neli!

Yana Toom

Neli juba, no tore, kasvav trend. See opositsioonile antud saalipool esindab peaaegu poolt Eesti valijatest. Kui te ei anna meile võimalust esindada oma valijaid, siis te peate selle vaeva enda peale võtma. Asi ongi selles, et siis te peate topelt tööd tegema. Olge lahked, esindage ka meie valijaid, kelle soovid me oleme formuleerinud oma 12 ettepanekus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Ma palun igaks juhuks kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Aadu Must

Austatud esimees! Head kolleegid! Peetud kõnedes on üsna põhjalikult olnud juba juttu eelarve üksikutest nüanssidest, parandusettepanekutest. Mina püüan rääkida ka mõnest üldisest probleemist. Eelarve on teatavasti dokument, mis ei tähenda pelgalt raha jagamist ühele või teisele ametkonnale või eluvaldkonnale, vaid kujundab lõppkokkuvõttes kogu riigi näo. Jaak Allik juba ütles, et ajaloolastel on komme hiljem tulevikus ka meie aastatele hinnanguid anda. Millise pildi nad faktide, sealhulgas ka meie eelarvete põhjal kokku panevad?

Esimene sõnum on vist juba üldteada: õhukese riigi ideoloogia määrab ära selle, et riigil krooniliselt ei jätkugi raha haridusele, kultuurile, teadusele ega korrakaitsele. See lahendus sobib ühele osale rahvast, õigemini küll kõige jõukamale osale sellest rahvast. Nemad saavad kõike seda, mida eelarve ühiskonnale pakkuda ei suuda, oma pere tarbeks n-ö teenusena sisse osta. Samal ajal on meie hariduse arenguperspektiivid sellise eelarve puhul üsna nutused. Olen siit kõnetoolist juba öelnud, et Eesti riigi jätkusuutlikuks arenguks ei piisa isegi sellest, kui me saavutame mingi Euroopa keskmise taseme. Eesti riigi tekke ja püsimise üheks oluliseks mõjuriks on olnud meie rahva haridus ja usk ning meie hariduse tõepoolest Euroopa keskmisest parem tase.

Väga erinevatel põhjustel hakkab see Eesti iseolemise oluline tugisammas mõranema. Näiteks homme arutame siinsamas saalis üht osa kõrghariduse reformist, selle reformiga olevat kiire. Head kolleegid! Ajalooline kogemus näitab, et reformid, isegi need, mis hakkavad kokkuhoidu tootma, vajavad oma käivitamiseks raha. Kui seda pole ja tehakse poolikuid ümberkorraldusi, siis kompromiteerivad need nii reformi kui ka riiki tervikuna. Aga jutuks oleva reformi jaoks ju eelarves raha ei ole.

Meie valitsuse eelarvepoliitika on populistlik. Näida või olla? Valitsuskoalitsioon on jõuliselt valinud lahenduse "näida". Vaadake

ise, kui jutt käib arendus- ja teadustegevuse strateegiast, siis toetavad seda üksmeelselt kõik fraktsioonid. Eelarvet vaadates selgub, et teadus ja kõrgharidus on küll tähtsad, nendest olenevad kogu meie riigi areng ja tulevik, aga saage ometi aru, raha meil ju praegu ei ole. Kui me vaatame seda, et meie riik kulutab ühe üliõpilase peale vähem kui üldhariduskooli õpilase peale, siis on meie hariduse ja teaduse jätkusuutlikkusest raske rääkida.

"Näida" esikohale seadmist nimetatakse teatavasti populismiks ja siin ei ole üldse abi sellest, kui üks kolleeg mulle saali teiselt poolt väitis, et see ei ole pahempoolne populism. Ei olegi, see on parempoolne populism! Meie valitsus on võtnud statistikast kõik selle, mis neile meeldib. Levinud on skeem, mida meil ikka kasutatakse. Pikaajaliste arengute hindamisel, mis eeldaks nagu alusindeksi arvestamist, on meie valitsus avastanud, et ahelindeksist ehk mingist uuemast, hoopis sobilikumast võrdlusmomentist lähtudes on võimalik esitada hoopis ilusam pilt. Edust rääkides me oleme nagu algajad margikogujad, kelle kogu on kasvanud neljalt margilt kuuele, ja me teatame uhkusega, et meie kasvutempo on 50%.

Meil oli hiljuti võimalus näha, kuidas neid-samu "näida" ja "olla" võrdlusi kasutati võrdluses Euroopaga. Peaminister on meile korduvalt kinnitanud, et Eestis eraldatakse haridusele hoopis rohkem raha kui teistes Euroopa riikides, aga inimarengu aruandes oli tabel, mis näitas teistsuguseid andmeid. Kui saalist küsiti, kumb andmestik on õige, vastas ettekandja – see oli professor Heidmets – diplomaatiliselt: "Meil on erinev arvestusmetoodika." Millised need erinevad meetodikad olid? Selgus, et meie ressursid kaovad kohati olematu infrastruktuuri kordategemisele. Kui kutseharidus saab palju raha, aga see läheb n-ö betooni, siis ei ole õige rääkida sellest, kui palju meil on haridusse raha läinud.

Üks masendav valdkond, kus samuti vohab populism, on meie suhtumine kodanikuühiskonna arendamisse. Valitsuskoalitsiooni poolt jutustatakse meile, et kõik me oleme kodanikuühiskonna poolt. Olemegi! Eelmise Riigikogu ajal oli see koguni üks riikliku tähtsusega küsimus, mida siin saalis arutati, ja asjast saadi üle nii, et otsustati seltsingutele ja mitmesugustele kodanikuühendustele natuke raha juurde anda. Selle, et Euroopas peetakse kodaniku-

ühiskonna nurgakiviks omavalitsusi, on valitsuskoalitsioon püüdliselt unustanud. Meie valitsuskoalitsiooni eelarvepoliitika näitab, et omavalitsustel puudub neile pandud ülesannete täitmiseks piisav ja keskvalitsuse suvast sõltumatu tulubaas. Valitsus vaatab kohaliku omavalitsuse nagu mingi konkurendi peale, aga samas raporteerime, kuidas kodanikuühiskond on väga tähtis.

Meie valitsuse eelarvepoliitika on stagnatsioonipoliitika. Tulevikus hakatakse praeguse valitsuse aega nimetama kindlasti stagnatsiooniajaks, kui meie huumorimeelne rahvas muidugi mingit vaimukamat nime välja ei mõtle. Seda hakatakse tegema siis, kui aastatega kuhjunud probleemid on juba katastroofiks muutunud. Toon ajapuudusel vaid ühe näite maapiirkondade arenguloost. On ju selge, et muutuvad ajad ja meie koos nendega. Tingimused samuti. Urbaniseerumine, külade tühjenemine on probleemiks suures osas maailmas. Edukaks osutunud riikides on reeglilik, et kriitilises valdkonnas peab olema mitte ainult müüt vältimatust edust, vaid ka taganemisstrateegia. Maaelu ja -asustust uurivad sakslased räägivad, et neil on võrdselt arenenud Siedlungsgesichte ehk asustusajalugu ja Wüstungsgesichte, mis on hoopis süngem asi – see on tühjenemislugu. Nendes riikides, kus suuri probleeme nähakse ette ja samm-sammult lahendatakse, kus töötatakse välja kompensatsioonimehhanisme, on ka tühjenemisloo tagasilöögid väiksemad ja saavutatakse uus tasakaal. Nendes riikides, kus üritatakse iga hinna eest tõestada, et meil on kõik juba hästi ja paremaks läheb, jääb tulevikus üle vaid käsi laiutada ja süüdlast otsida. Negatiivsed nähtused – siinses näites urbaniseerumine – võtavad aina suurema mahu ja selle asemel, et luua maaelu toetav uus võrgustik, peame olema tunnistajaks, kuidas rahvas pageb nii koolidest, arstibist kui ka muudest teenustest äralõigatud piirkondadest mitte Türisse ja Torisse, varsti enam mitte ka Tallinna ja Tartusse, vaid tegelikult minnakse juba praegu raja taha. Ma kordan: tänase valitsuskoalitsiooni eelarvestrateegia ongi selline, mis hilisemas hinnangus kuulub stagnatsiooni, näivuse austamise ning rahvuskultuuri kiratsemise perioodi.

Meil on palju räägitud ka ebapädevusest. Sellest räägitakse eriti siis, kui juttu tuleb koalitsioonipoliitikutest. Mul on selle kohta terve

hulk faile välja kirjutatud. Hiljuti rääkis peaminister paatoslikult Eesti omavalitsuse 1500-aastasest eduloost. Selle peale mõtlesin, et kui kultuuriminister on tema andekas õpilane, siis ta kindlasti hakkab rääkima ka laulupidude 800-aastasest traditsioonist, sest teate ju küll, seal Henriku kroonikas on kirjas, kuidas eestlased püüdsid kinni ühe preestri, tegid talle tule alla ja laulsid "Laula, laula pappi!" Ju see siis laulupidu oli, kui sedasama loogikat jätkata.

Viimane, millest tahaksin veel rääkida, on vastutus. Milline on parlamendi ja poliitikute vastutus sellise stagnatsiooni eest? Opositsioonile on pidevalt korratud, et kõigil parlamendiliikmetel on võimalus eelarve kujundamises kaasa rääkida, aga paraku on sellest juba räägitud, milline see võimalus on.

Head kolleegid! Asi ei ole ju ühes või teises parandusettepanekus, praeguse valitsuse eelarvepoliitika vajab oma alustugede muutmist. On vaja lihtsalt lausa teist eelarvestrateegiat, mis saab olla alternatiiviks. Vastutust stagnatsioonieelarvete eest ei kanna lõppkokkuvõttes ikkagi mitte parlament, vaid Ansipi parempopulistlik valitsus ja teda toetav valitsuskoalitsioon. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Me oleme siin täna kuulnud väga palju meelevaldset eelarve kava käsitlust ja põhjendamatuid etteheiteid, aga tõsiselt võetavaid alternatiive on kuulda olnud vähe. Eile me arutasime rahanduskomisjonis esimest korda sügisel esitatud astmelise, nn astmelise tulumaksu seaduse eelnõu. Arutelu järeldus võiks olla selline, et selle saab liigitada samasse kategooriasse, kus on Tallinna müügitaks, millele lõppkokkuvõttes peab riik hakkama raha peale maksma.

Mis aga puudutab tuleva aasta riigieelarvet, siis minu hinnangul on küll ilmselgelt tegemist majandusliku stabiilsuse ja tööhõive suurendamise eelarvega. Ja põhiline on, et eelarve kava jääb kindlaks konservatiivse eelarvepoliitika põhimõtetele ning toetab samas ka eesmärki jõuda 2013. aastal valitsussektori ülejäägini, mis on praeguses majandusolukorras väga täh-

tis eesmärk. Globaalsed majanduse väljavaated on nõrgad ja ka järgmise aasta riigieelarve on tehtud väliskeskkonna väga kiiresti muutuvates tingimustes. Samas konservatiivne hinnang laekuvatele tuludele tõesti ei võimalda suurt tõusu kõigis valdkondades. Piiratud võimalused seavad lihtsalt kulutustele piirid. Paljude Euroopa riikide eelarvemudelid on üles ehitatud odavale laenurahale, tänaseks on aga finantsturud riskid ümber hinnanud ja tegelikkus on selline, et paljudel riikidel puudub võimalus finantsturgudel iseseisvalt laenu saada. Võlakooormast vabanemine pole paljudele riikidele enam jõukohane. Võlakriis on viinud valitsuste vahetumiseni, kuid lahendusi ei paista. Meie eelarve on selles kontekstis erand. Ma arvan, et ma ei liialda, kui ütlen, et just täpselt sellist vastutustundlikku eelarvepoliitikat, nagu meil on rakendatud, sooviksid tänasel päeval võlakriisi sattunud riikide valijad näha nende endi eelarvepoliitika juhtimises. Euroalal on riikide keskmine laenukoormus sellisel tasemel, et ainuüksi laenuintresside tasumiseks kulub keskmiselt 3% sisemajanduse kogutoodangust. Meie teenime aga isegi olemasolevatelt reservidelt intresse rohkem, kui võetud laenudelt intressideks maksame. Sellise kuluartikli puudumise tõttu on meil arvestatav rahaline katteallikas mitmesugustele kuludele ja investeeringutele. Marika Tuus-Laul ütles siin enne, et mis kasu sellest on, kui riigi laenukoormus on väike, aga erasektoril on see suur. Kuid tänu sellele, et riigi laenukoormus on väike, pole neil ka intressikulu. Ja kuhu selle arvel tehtavad kulutused lähevad – need lähevad ju meie inimestele.

Korras riigirahandus võimaldab ka praegustel keerulistel aegadel tagada eelarves kõigi valdkondade stabiilse rahastamise ja vastutustundlikust arusaamisest lähtub ka täna arutatav järgmise aasta eelarve kava. Eelarve on küll defitsiidis, aga selle põhjuseks on kolmandiku osas heitmekvootide müügi tulemusel tehtavad investeeringud ja kulude poolt mõjutab tuntuvalt ka välisvahendite suurem kasutuselevõtmine ning riigipoolsete maksete taastamine kohustuslikus pensionifondis. Eelarve kava ei võta riigile üle jõu käivaid kohustusi, mis võiksid ohtu seada järgmiste aastate eelarve väljavaated. Paraku suurem osa opositsiooni esitatud parandusettepanekutest sellist eesmärki ei kannu. Mitmed pakutud kulude katte-

allikad on sisuliselt sobimatud ja osaliselt ei ole neil reaalselt rahalist tagatist. Puudub ka igasugune vajadus muuta hästitoimivat maksusüsteemi.

Edasise majanduskasvu saavutamisel tuleb panustada tööhõive ja tööjõu kasvu. Neid eesmarke silmas pidades on suurendatud avaliku sektori investeeringuid, aga piiratud riigi tegevuskulusid. Erinevalt mitmest üle jõu käiva laenukoormuse kogunud ja raskustesse sattunud riigist ei pea me tegema ...

Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Aivar Sõerd

... ei pea me tegema laiaulatuslikke kärpeid ega suurendama maksukoormust. Praegustel keerulistel aegadel on meil võimalik suurendada pensione ning suunata majandus- ja infrastruktuuri arenguks mahukaid investeeringuid. Sotsiaalvaldkonna kulud suurenevad 10%, peale pensioni ja kogumispensioni maksete taastamise kasvavad sotsiaaltoetuste vahendid ja arendatakse haiglavõrku. Lisavahendeid suunatakse hooldusravihaiglatele. Infrastruktuuri arendamise investeeringute abil valmivad mitmed suure tähtsusega maanteelõigud, kohaliku teehoiu kulud kasvavad isegi 40%. On hinnatud, et avaliku sektori investeeringud ulatuvad koguni 32%-ni kõigist Eestis järgmisel aastal tehtavatest investeeringutest. Haridusse suunatakse kvoodimüügi tulust vahendeid summas, mis võimaldab finantseerida enam kui poolesaja koolihoone ja õpilaskodu ehitust, suureneb ka riiklik koolitustellimus. Kokkuvõtteks. Järgmise aasta riigieelarve eesmärk on säilitada Eestis soodne majanduskeskkond, suurendada majanduslikku stabiilsust ja tagada kõigi inimeste heaolu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Palun kõnepulti kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Ma ei kadesta mitte grammi võrragi oma eelkõnelejat ega ka Sven Sesterit, kes on pandud tanki ja kes peavad kaitsma sellist oma rahvast kägistavat, suhteliselt inimvaenulikku eelarvet, mis

ei ole näoga mitte Eesti rahva suunas, vaid on pigem näoga Kreeka kodanike suunas. Aga hea küll.

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Riigikogu jaoks ei alga sügis mitte lehtede langemisega, vaid järgmise aasta riigieelarve aruteludega. Viimaste aastate taustal on aga Riigikogu saalis toimuvat raske nimetada aruteluks, sest enamasti näeme koalitsiooni teerullipoliitikat ning dialoogi asemel monoloogi. Tavaliselt öeldakse opositsioonile, et tegemist on parima võimaliku eelarvega ning paremat eelarvet praeguses olukorras ei ole võimalik teha. Kõik on niigi hästi ja opositsioon olgu pigem vait.

Aga kuidas saab valitsus öelda, et kõik on antud juhul suurepärane? Kas valitsust on rünnanud haugi mälu sündroom või mingi muu tervisehäire? Värskendaksin veidike nende mälu. Näiteks 25. oktoobri hommikul kella 11 ajal saabusid esimesed õpetajad Toompea lossi esisele platsile, et seista oma õiguste eest. Õpetajad soovisid näha, kas valitsuskabineti liikmed suudavad neile silma vaadata ning öelda, et raha nende palga tõusuks lihtsalt ei ole. Samas leiti kuu aega hiljem kergel käel 30 miljonit eurot Euroopa stabiilsusmehhanismi sisemakseks.

Valitsus ei julgenud õpetajatele silma vaadata, rääkimata meelevaldusele minekust. Peidus olid nii Ansip kui Aaviksoo, rääkimata koalitsioonifraktsioonide väiksematest vendadest. Kui õpetajad tulid nende uste taha, siis peitsid koalitsioonipoliitikud ennast laudade alla, kappidesse ning kustutasid tubades tuled, justkui kedagi ei oleks kohal. Pedagoogide muresid kuulasid vaid Riigikogu opositsioonipoliitikud.

Öeldakse, et raha õpetajate palga tõusuks lihtsalt ei jätku, kuna riigi kulud on niigi suured. Kui kulusid ei ole võimalik enam vähendada, siis talupojamõistus käsib suurendada riigieelarve tulusid. Riigieelarve tulusid suurendaks astmeline tulumaks, kuid vale on öelda, et see on astmelise tulumaksu eesmärk. Astmelise tulumaksu eesmärk on eelkõige tagada maksukoormuse õiglane jaotumine erinevate tulusaajate rühmade vahel. Seega on täiendavad tulud vaid meeldiv boonust astmelise tulumaksu kehtestamisel, mitte aga eesmärk omaette.

Keskerakonna fraktsioonil on olemas selge visioon, kuidas eelarvet inimsõbralikumaks ja oma rahvale lähedasemaks muuta. Kõigepealt tuleb riigil kindlustada tasuta koolitoit, sest hoogustunud toiduainete kallinemise taustal ei ole tänase eelarvega eraldatud 76 eurosendi eest võimalik pakkuda põhikooli lastele tervislikku tasuta koolilõunat. Seetõttu esitasime muudatusettepaneku suurendada koolitoidutoetust nii põhikooli, gümnaasiumi kui ka kutsekooli õpilastel 1 euroni päevas. Lisaks on eesmärk tagada toidukulu katmine summas 1,5 eurot ka koolieelsetes lasteasutustes algharidust omandavatele 5–7-aastastele lastele.

Kui õpetajate teemat jätkata, siis on meie eesmärk motiveeritud ja rahulolevad õpetajad, mistõttu tuleb kiiresti tõsta õpetajate palka. Õpetajate palk peab jõudma järele Eesti keskmisele palgale.

Kindlasti tahame taastada 2008. aastal kaotatud ranitsatoetuse. Toetuse suurus oleks kolmekordne lapsetoetuse määr ning toetuse maksmise eesmärk on katta kooliaasta algusega seonduvad kulud koolitarvetele.

Mina Keskerakonna fraktsiooni liikmena ei kavatsen eelarvet sellisel kujul toetada. Selle eelarve puhul peetakse silmas ainult nende huve, kes endaga niigi hästi hakkama saavad, ning unustatakse tegelikud prioriteedid. Kuna eelarves pole arvestatud ühtegi opositsiooni ettepanekut, siis ei ole selle eelarve tegelik eesmärk edendada Eesti riiki, vaid opositsioonile koht kätte näidata. Ei saa ju olla nii, et vaatamata poliitilistele erimeelsustele on kõik opositsiooni ettepanekud üdini halvad ning kõlbmatud. Kõlbmatu on hoopis peaminister, kes niimoodi opositsiooni algatustega käitub. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Proua eesistuja! Head kolleegid! Täna on see erakordne päev, kus saab rääkida oma mõtetest. Minu mõtted kõiges kindlasti ei meeldi koalitsioonile, aga nad ei pruugi lõpuni meeldida ka opositsioonile, sest ma üritan vahel oma peaga mõelda.

Eelarve arutelu on sellel aastal olnud päris konstruktiivne ja tõepoolest, opositsioon peab aru saama, et me võime ööstungeid korralda-

da, aga sellest elu paremaks ei lähe ja sellest raha juurde ei tule. Eelarve oma olemuselt on ju üks *copy-paste* liigutus, sellepärast et eelarve struktuur ei ole Eesti riigis viimastel aastatel, kui mitte öelda aastakümnetel – no aastakümnetel on liialdatud – arvestatavalt muutunud. Me kõik teame, et eelarve juures ei ole mitte mingit muud juttu, põhiline on see, et raha absoluutselt ei ole. Mina eraettevõtlastest tulnuna mäletan ka seda, kuidas mul viis aastat järjest igal hommikul ärgates oli viis milli puudu. See protsess ei tahtnud ega tahtnud lõppeda ja ega ta ei olegi lõppenud. Ta ei ole ka tänaseks minu jaoks lõppenud, kuigi nüüd ma ei ärka igal hommikul ettevõtjana, vaid tulen ikkagi oma põhitööle. Selle tõttu ma arvan, et see *copy-paste* on tore asi, aga me peaksime hakkama päris sügavalt mõtlema ikkagi selle üle, kuidas tõepoolest muuta oma olukord selliseks, et me kogu aeg ei peaks rääkima kroonilisest rahapuudusest. Ja siin tuleb mul meelde esimene tõsine vaidlus maksuameti kunagise väga tubli peadirektori Aivar Sõerdiga. Mina olin siis väga aktiivne ettevõtja, kui tema oli maksuameti peadirektor, ja juba siis me vaidlesime selle üle, kui palju Eesti riik tahab ja suudab tegelikult makse kokku korjata. See ei ole etteheide Sõerdile. Sõerd on kogu oma teadliku elu käitunud ääretult vastutustundeliselt ja olnud tubli kõikides oma ametites. Ainus küsimus on see, et huvitav, kui sa kuulksid Rahvaliitu, kas sa räägiksid siis sama juttu, mis sa täna räägid. See on kurb, et me tegelikult peamegi lähtuma hetkeolukorrast ja kohati kipume oma südant kaotama.

Nüüd ma julgen minna selle Pandora laeka kallale, mille kallale väga mõistlik minna ei ole. Minu meelest on Eesti riigis aeg hakata väga tõsiselt maksusüsteemile otsa vaatama. Ta ei ole enam hea. Ta ei ole enam kohati ka progressiivne. Milles on minu arust peamine põhjus? Minu arust on peamine põhjus see, et me ei ole enda jaoks selgeks teinud, kui palju me tahaksime riigile raha saada, ja oleme sunnitud tulekahju kustutamise korras riigi rahavoogusid suurendama, tõstes näiteks käibemaksu sellest poolteist nädalat ette teatades. See ei ole normaalne maksusüsteem, kui me tõstame kaudseid makse nii lühikese etteteatamisajaga. Või teine näide. Opositsioon on kogu aeg taotlenud näiteks toasooja käibemaksu alandamist. Mina ka põhimõtteliselt ei

ole nõus sellega, et maksud peavad kohati alanema, las nad tõusevad vaikselt. Aga kui häda on käes, siis toasooja juures tegelikult, ütleme, nende maksude juures, mis Konkurentsiameti kehtestatud hinnavaalemiga kujunevad, oleks ju väga mõistlik näiteks kaudseid makse vähendada, näiteks toasooja käibemaksu lasemegi nulli. Mina muuseas arvan, et riik saaks siit teiste maksude kaudu oluliselt rohkem raha tagasi. Põhjus on väga lihtne. Esiteks saame soojatootjaid Konkurentsiameti kaudu kontrollida, me ei saa lasta neil seda maksuvõitu endale kahmata, inimestele jääb rohkem raha kätte, me hoogustame oma sisemajandust, tekitab uued töökohad.

Ma palun ka muidugi lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit.

Aivar Riisalu

Summaarselt me muutume tegelikult õnnelikumaks. Siin ma viskan muuseas kivi oma kolleegide, Keskerakonna kolleegide kapsa-aeda: mitte mingil juhul ei tohiks langetada toiduainete käibemaksu, selle võtavad tõepoolest kaupmehed endale, sest see ei ole enam niimoodi mõõdetav.

Mis puutub astmelisse tulumaksu, siis ütleme nii, et kui on teisi võimalusi, siis ma ei oleks poolt. Kui teist võimalust ei ole, siis olen poolt. Sellel lihtsal põhjusel, et ettevõtjana ma pole kunagi olnud nii rikas, et see mind kuidagi viisi puudutada saaks. Alati on töötajad saanud enne palka ja mulle on jäänud ikka ainult näpud jagada. Aga ma olen seda meelt, et näiteks olukorras, kus inimesed räägivad, et nende palgad on väikesed, makse laekub riigile ka selle tõttu suhteliselt vähe, aga ettevõtja kulukoefitsient on 1,69 – kas me siis ikkagi rakendame oma madala efektiivsusega riigis optimaalselt kogu seda maksusüsteemi, mis puudutab ka tööjõu kulusid? Mina arvan, et meil on piisavalt palju tarku inimesi ja poliitikat kõrvale jättes me peaks hakkama tõsiselt mõtlema selle peale, et järsku meil oleks mõistlik oma süsteem läbi analüüsida. Muuseas, ma ei ole kuulnud, kuigi ma olen nüüd viiendat aastat Riigikogus, et keegi räägiks varimajandusest, aga ainuüksi kütuse käibemaksu pettustega me kaotasime kuni miljard krooni aastas. Kui keegi proovib mulle selle

juures väita, et meil on hea maksusüsteem ja me saame maksud kätte, siis mina seda enam ei usu. Mina olen üks endine kütusekaupmees, kes proovis kogu aeg kõigile selgitada, kuidas see asi käib ja et paneme vargusele piiri. Lõpuks saime hakkama, aga kaks aastat läks aega.

Vaadake, nende kaudsete maksude häda ongi see, et kipuvad, kuradid, petma! Ma ei tea, miks nad kipuvad petma.

Sellel aastal on Keskerakond valinud väga hea taktika. Me oleme tõepoolest markeerinud muudatusettepanekutega ära need asjad, mis on valusad. Me väga ei lärma, proovime koalitsiooni tõepoolest diskussiooni tõmmata. Sel aastal see veel ei õnnestu, aga ehk järgmisel aastal läheb paremini. Sest ega nende probleemide eest ei saa peitu ei teie, ei meie ega mitte keegi. Need vaesed õpetajad jäävad hätta. Sõjaväelastega tuleks teha niimoodi, et see 2% – no viimase peal asi! Ma tunnustan Keskerakonna seisukohti ja oma kolleege, et nad ei ole selle kallale läinud. See näitabki seda, et me tegelikult ei ole populistid, me proovime, et kõigil oleks sellel väikesel maal tore ja mõnus elada. Selle tõttu ma arvan, et ka Reformierakond ja koalitsiooni väikevend, ka nemad küpsevad sinnamaani, et hakkavad ükskord meid kuulama, sest me oleme ju kunagi seda riiki koos hästi valitsenud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb! Kolm minutit juurde, nii et kokku kaheksa minutit.

Valeri Korb

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! 2012. aasta eelarve projekt paistab silma oma optimismiga. Eeldatavasti laekub meil sellel aastal 200 miljonit eurot rohkem kui tänavu ja peaaegu 700 miljonit eurot rohkem kui mullu. Eelarve seletuskiri näitab, et Eesti inimeste palgad kasvavad järgmisel aastal 8,3%, sellest lähtuvalt ootab riik, et füüsilise isiku tulumaksu laekub 12,1% rohkem kui mullu. Euroopa Keskpang aga prognoosib euroala majanduse kasvu vaid 0,6–2,8%. Töötute arvu kasv küll aeglustus 2011. aasta jooksul, kuid võttes arvesse, et mitmed tuhandet seni naabermaades tööd leidnud inimesed võivad tagasi kodumaale pöörduda, võib töötute

arv suurened, ja ma ei usu, et palga nominaalkasv võib suurened 8,3% võrra.

Aga kui rääkida eelarvest, siis peab ütleva ka seda, et tulude prognoos on väga optimistlik. Riik plaanib tulude suurendamiseks võtta Eesti Energiast dividende, Eesti eelarve päästavad välistoetused. Õpetajate, politseinike ega meditsiiniõdede palgad ei kasva. Riik toetab laste sünnitamist, aga mitte nende üleskasvatamist. Ja minu jaoks on võib-olla kõige teravam küsimus see, et kohalikud omavalitsused jäävad jätkuvalt vaeslapse ossa.

Nüüd natuke rohkem kohalikest omavalitsustest. Kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu kasvu on kavandatud 8%. Kõik me teame, et põhiline kohaliku omavalitsuse eelarve tuluallikas on füüsilise isiku tulumaks, kuid ma ei usu ka seda, et seda laekub kohalikele omavalitsusele 2012. aastal 8% rohkem. Kohalike omavalitsuste tasandusfond on kavandatud riigieelarves 2011. aasta tasemel. See eeldab, et ka 2012. aastal kohalike omavalitsuste tulubaas ei suurene, kulud aga suurenevad ja esimesel real on teenusekulud, eriti soojuse kulud. Kõik saavad aru, et siin ei ole midagi vaielda, kohalikud omavalitsused täidavad avaliku sektori ülesannete täitmisel olulist rolli. Aga võib veel kord öelda, et tänasel päeval on kohalikel omavalitsustel palju kohustusi. See on tõesti pikk nimekiri, mis näitab, kus kohalikud omavalitsused tööd korraldavad. Võib rääkida koolidest, sotsiaalabi osutamisest, noorsootööst, elamu- ja kommunaalmajandusest, veevarustusest, jäätmehooldusest, ühistranspordi loomisest ja tööst selles sfääris. Aga see on väike osa sellest, millega kohalikud omavalitsused tegelevad, ja ma usun, et me kõik teame seda.

Teame, et riigieelarvest toetatakse kohaliku omavalitsust üldise toetuse ning sihtotstarbelise toetuse kaudu. Üldised toetused jagunevad kaheks suureks plokiks, milleks on tasandusfond ja toetusfond. Tasandusfond on ette nähtud tulude ja kulude taastamiseks, et tagada väiksema tulukusega kohalikele omavalitsusüksustele vahendid seadusega pandud ülesannete täitmiseks. Toetusfond on üks tähtsamaid tulubaasi osasid, mille suurus on seotud tulumaksu suurusega, aga mida suurem summa on kavandatud tulumaksudest, seda väiksem on tasandusfondi suurus. See tähendab, et kohaliku omavalitsuse 2012. aasta

eelarve koostamisel tekib vahendite puudus. Tasandusfondi suurus 2009. aasta eelarves jäi 2008. aasta tasemele, st eelarve tulude maht ei suurene, vaid mõnes omavalitsuses väheneb veelgi. Selle juures võime rääkida näiteks nendest kuludest, mis suurendavad personalikulusid seoses palgamäära tõusuga, kommunaalteenuste kuludest jne.

Sihotstarbelisi toetusi eraldatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaudu kohalike teede hoiuks 17 757 000 eurot, mis moodustab 10% teehoiu kuludest. 2008. aastal oli see 15%. Siin peab märkima, et kohalike omavalitsuste teede pikkus on suurem kui riigiteede oma ja neile peaks minema 30% teehoiu vahenditest.

Endise kohaliku omavalitsuse juhina on mul veel üks suur mure ja sellest on ka kolleegid rääkinud: me peame rääkima kõva häälega koolilõunast, koolilõunaeraldise. Kõik me teame väga hästi toiduainete hinna tõusu ja ostukorvi hinda. Kui kohalikele omavalitsustele ei ole võimalik toidukuludeks lisavahendeid eraldada, siis muutub koolilaste toidu kvaliteet järjest halvemaks.

Kui me vaatame valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni läbirääkimiste lõpp-protokolli, siis näeme, et kokkulepe on saavutatud vaid koolieelsete lasteasutuste õpetajate täienduskoolituse toetuse 3%-lise suurendamise kohta. Kõik teised ja tähtsamad ettepanekud jäid vaid ettepanekute tasemele.

Leian, et peame toetama Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekuid: kohalikele omavalitsustele laekuva üksikisiku tulumaksu määra taastamist 2008. aasta tasemele (11,93%), tasandusfondi taastamist 2009. aasta tasemele (91 393 000 eurot), mootorikütuse aktsiisist laekuvatest vahenditest 15% eraldamist kohalikele omavalitsustele, kõigi põhikooliõpilaste toidutoetuse suurendamist 1,3 euronit toidupäeva kohta.

Head kolleegid! Kohalikud omavalitsused pöörduvad meie poole, et leida Riigikogus toetust 2012. aasta riigieelarve eelnõu menetlemise protsessis, leida võimalus taastada kohaliku omavalitsuse tulubaas. 2009. aasta veebruari kriisiotsusega kärbiti linnade ja valdade tulubaasi, suurendades samal ajal nende kohustusi. Tulubaasi külmutamine ka 2012. aastaks ei ole asjakohane. Muidugi on võimalik

lükata kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamise küsimuse lahendamine määramatusse tulevikku, kuid kindlasti ei aita see kohalikke omavalitsusi.

Ja veel üks asi, mida tahaksin kindlasti öelda. Siin saalis öeldi mõned minutid tagasi, et ei olnud tõsiseid ettepanekuid. Ma tahan aga omalt poolt öelda, et kui ei taha kuulda, siis ei kuule. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas! Kokku kaheksa minutit.

Inara Luigas

Austatud kolleegid! Vabariigi Valitsuse ettepanekul ja Riigikogus Reformierakonna, IRL-i ja sotsiaaldemokraatide häältega otsustati hiljuti liituda EFSF-iga ning võtta kohustus garanteerida laene 1,995 miljardi euro väärtuses. Kui laene tähtajaks ei tagastata, kasvab Eesti teoreetiline kohustus 2,5 miljardini. Seda eelnõu menetleti Riigikogus uskumatu kiirusega. Vaid nädal pealiskaudseid arutelusid Riigikogus ja oldi nõus võtma endale kohustusi üle ühe kolmandiku eelarve ulatuses. Juba siis tekkis hulk küsimusi, millele ei rahandusminister ega ka rahanduskomisjoni esimees ei osanud ega püüdnudki otsida arvestatavaid vastuseid. Väideti, et olevat väga kiire.

Meenutame ühte tõsiasja. Euroopa Ülemkogu on vastu võtnud Euroopa stabiilsuse ja kasvu pakti, milles nähakse ette kõik mehhanismid kontrollimaks, et euro liikmesriigid täidavad kindlalt nõutud stabiilsuskriteeriume. On kirjas ka mehhanismid karistussanktsioonideks. Kriteeriumidest kinnipidamise asemel lõdvendati aga tasapisi ja järjekindlalt reegleid, suurendati riigi võlakoormust ning jõuti seega täpselt sinna, kuhu on võlakriisis riigid nüüd jõudnud, karistussanktsioone pole aga tänaseni kohaldatud. Tekib küsimus, miks kogu euro kasutamise ajal, seega aastaid, ei pandud tähele riikide suurenevat võlakoormust. See ei tekinud ju üleöö. Eurostati andmed olid kõikidele kättesaadavad. Kus olid need euroametnikud, kes said palka, ja ilmselt mitte väikest, selle eest, et iga päev teha oma lepingulist tööd, jälgida riikide eelarveid, avastada rikkumisi ja kohaldada sanktsioone olukorra parandamiseks. Kas tõesti peame kinni maksuma euroametnike halva töö?

Tuleme nüüd aga 2012. aasta riigieelarve juurde. Riigieelarve Riigikogusse toomise ajal polnud kübetki trükimusta kulutatud kirjallikeks selgitusteks, et juba järgmisel aastal võtab riik endale kohustuse maksta riigieelarvest välja 30 miljonit eurot. Ja see pole enam garantii, vaid reaalne raha, mis läheb ESM-i osaluseks. See muudatus tehti peale seda, kui riigieelarve oli juba oma esimese lugemise saalis läbinud. Pole mingi saladus, et raha võetakse töötukassa ja haigekassa reservidest, sest järgmisest aastast hakkab neid reserve haldama Riigikassa ja Vabariigi Valitsusel on vabad käed suunata seda raha oma äranägemise järgi. Rahanduskomisjoni esimees kinnitas, et kui Eesti ei liitu ESM-iga, jäävad rahad kasutamata, kuid ei põhjendanud, miks on vaja juba praegu kirjutada riigieelarvesse selline finantseerimistehing. Ega keegi ju reserve ka tarbetult ei kuluta. Või kardab valitsus, et kui töötukassa ja haigekassa jõuavad oma reservid mingil põhjusel enne ära kulutada, siis peab valitsus minema laenurule laenama, et katta omaosalus ESM-is. Kui nii, siis on tõesti tark tegu riskid juba eos maandada ja raha eelarves ette näha. Arvan, et valitsuse selline käitumine on siiski täiesti lubamatu, sest Riigikogu pole ESM-iga seonduvat isegi arutanud. Keegi pole rääkinud ESM-iga seonduvast lepingust ja selle sisust, keegi pole arutanud ESM-i põhikirja – milline on meie hääletamisõigus, millised on meie jätkuvad kohustused ESM-i ees ja millised on ESM-iga seotud riskid. Isegi Riigikogu rahanduskomisjonis pole sellest juttu olnud.

Jääb üles hulk küsimusi. Üks küsimus on, et kui me üha enam toetame toetusmehhanismide kaudu panku, kas siis on tegu teatud pankade natsionaliseerimisega? Kas selline pankade toetamine tagab euroala liikmesriikide majandamise korrastamise? Kõik need teemad on läbi arutamata, kuid raha finantseerimistehinguks juba eraldatakse. Täiesti uskumatu on, milline on seletuskiri selle 30 miljoni kohta – vaid kümme sõna riigieelarves.

See, mis praegu aga Euroopas sünnib, on väga tõsine võlakriis. Seda tunnistas ka just meie peaminister Andrus Ansip oma eilses ettekandes, kuid vastuseta jääb küsimus, kas me läheme seda võlakriisi lahendama. Ilmselt mitte. Me pole arutanud võlakriisi tekkimise põhjusi ning seega julgen väita, et selliste

meetmetega me seda ei lahenda. Ameerika pankade toimimisest on eeskujuga võtnud ja hooгу saanud ka Euroopa pangad, kes käivitasid samasuguse väärtpaperistamise, finantsinstrumentide tekke ja edasimüügid, mis on taganud pankadele lõppematud teenustasud, mis on kasvatanud nende kasumeid ja lubanud välja maksta rikkalikke boonuseid. Kui palju me sellest teame ja millisel määral pangad ise peavad kahjusid kandma? Kas kellelgi Eestis riigis on olemas sellekohane arvestus? Mina igatahes pole näinud. Või arvame, et pangad ei peagi võlakriisis kahjusid kandma?

Me pole endale selgeks teinud, mida me siin Riigikogu saalis teeme. Meil on olemas mingi hämar ettekujutus ja ettekirjutus sellest, kuidas peaksime käituma ja kui palju raha kuhugi ära kandma. Meil on olemas võim seda raha liigutada ja selle võimu kasutamise himu. Võtame arvesse, et see raha pole meie isiklik raha, see on meie maksumaksjate raha ja nad peavad meile selliseks eralduseks volituse andma. Seni, kuni pole olemas volitusi, pole meil õigust seda rahaeraldust teha. Ärgem kuritarvitagem oma võimu kodanike ees.

Lõpetuseks sooviksin lisada oma küsimuse: kui ESM-i ja EFSF-i päästeplaan on määratud läbikukkumisele, siis kas siin Eestis riigis selle eest keegi ka vastutust kannab? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! 2012. aasta riigieelarvel on selge valitsuskoalitsiooni nägu. See peabki nii olema, sest riigieelarve räägib alati selgelt sellest, millised prioriteedid on võimukoalitsioonidel. Et mitte korrata seda, mida siit puldist on juba räägitud, peatun ainult kahel teemal. Riigikaitse kulutuste kasv 2%-ni SKT-st – see on kõva sõna NATO-s. Kuid miks teised NATO liikmesriigid ei ole seda teed valinud? Ka mitte need, kes on, nagu ütles täna kolleeg Sven Sester, Euroopa Liidu piiririigid. Kas küsimus ei ole hoopis selles, et keegi Eestis tipp-politikutest silub endale teed mõnda NATO struktuuri? Aeg näitab, kas see minu versioon on õige või mitte.

Teiseks, Riigikogu ukse taga me võime tutvuda väga ilusa näitusega "Suur süda, tugevad

käed". Kihnu ja Manija naiste portreedel ei ole ainult etnograafiline väärtus. Need Eesti naised justkui küsivad meilt, mis me teeme selleks, et nende pensioniaeg oleks rõõmsam ja turvalisem, kui ta on tänapäeval. Mida mõtlevad need Eesti vanaemad, kui saavad oma igakuist pispensioni? Kas nad mõtlevad oma lapselapse tulevikust nii, nagu sellest kirjutab 80-aastane pensionär Varblast Manivald Müüripeal, kes ausalt tunnistab: "Minu elupäevad lähenevad lõpule ja kaotada pole mul enam midagi, aga ma kardan tõsiselt oma lastelastealiste põlvkonna pärast. Nende lootused normaalsele elule on hoopis palju väiksemad, kui olid meil 50–60 aastat tagasi."

Seda mõttelaadi tugevdab 2012. aasta riigieelarve projekt, mis meil on täna siin Riigikogu saalis laua peal. Ja sellest mõttelaadist ei päästa meid ükskõik kui suured kaitsekulutused, sest valitsuskoalitsioon ei kaitse riigieelarve kaudu meie Eesti inimesi, kes ongi Eesti riigi ainsad kaitsjad. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember! Kaheksa minutit.

Kajar Lember

Hea juhataja! Head kolleegid! Hea, et nüüd on juba vähemalt kaks koalitsiooni esindajat saalis. Aga kuulates 2012. aasta riigieelarve kiidukõnesid nii siin saalis kui ka koalitsiooni esindajate poolt meedia vahendusel, on tõesti tunne, et meie riik saab järgmisel aastal rikkaks ja õnnelikuks ja kõik meie elanikud on jõukad. Kas see ikka tegelikult ka nii on? Ma ei ole üldse mitte pessimist ja jumala eest ei taha pisiastjade kallal norida, aga üks opositsiooni üks roll on kindlasti ka valitsuskoalitsiooni mugavustsoonist üles raputada ning juhtida tähelepanu asjadele, mida nad ise ei näe või näha ei taha.

Rõõmu saab tunda eelarve puhul tõesti sellest, et tänu välisrahale ja CO₂ kvoodi müügile suurenevad investeeringud jõudsas tempos. Selles on sotsiaaldemokraadid aga küll kindlad, et järgmise aasta eelarve ei vähenda uskult otsast sotsiaalseid lõhesid ühiskonnas ning perede reaalne toimetulek halveneb üldise hinnatõusu valguses veelgi. Statistika valikulise lugemise geeniusena väitis peaminister veel eilegi siin saalis, et lõhe rikaste ja vaeste ini-

meste vahel Eestis kogu aeg väheneb, kuid ta jätab targu mainimata, et see ei tulene mitte vaesemate inimeste jõukamaks saamisest, vaid pigem rikkamate inimeste vaesemaks jäämisest. See ei ole kindlasti märk paremast Eestist.

Eelarves on valdkondi, kus meile oluline ei kattu valitsuse eelistustega. Ühe valdkonna muredel tahangi vähe pikemalt peatuda. Arvestades enda tausta, on need loomulikult omavalitsused ja nende toimimine. Kui peaminister on juba aru saanud omavalitsuste rollist, kus ainsaks mõõdupuuks ei ole tõesti teenuste pakkumine, vaid lisaks sellele kogukonna demokraatia arendamine ning keskvalitsuse ja omavalitsuste tasakaalu hoidmine, siis meie regionaalminister väidab jätkuvalt, et õnn jõuab eestimaalase koju siis, kui 226 omavalitsusjuhi asemel oleks neid näiteks 15. Ja tagajärg ongi see, et eelarve üldise 11%-lise kasvu juures on regionaalministri valitsemisala sisuliselt ainus, mis raha kaotab, see väheneb tervelt 17%. Ehk asjast nagu räägitakse, aga eelarve ei peegelda tegelikkuses seda, et need mured ka lahendatud saaksid. Eelarve üle peavad riigiga läbirääkimisi üleriigilised omavalitsuste liidud ning vaadates nende läbirääkimiste kulgu, deklareeritakse seal ühiselt, et läbirääkimiste lähtealuseks on kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel. Päril ilus jutt, aga reaalselt sisaldab see protokoll 24 leheküljel probleemide kaardistusi ja on ka mõned kosmeetilised lahendused. Siinkohal arutaks vaid mõnda seal sisalduvat probleemi, mis lahenduseni ei ole jõudnud.

Läbirääkimistel soovisid omavalitsused taastada tulumaksuosa 11,93%, mis tõesti ei ole midagi uut, vaid pigem selle vana taastamine, mis kunagi oli. Tulemus on, et see protsent ei liigu mitte grammigi. Sotsid algatasid ka vastava eelnõu, mis oleks nagu kirik keset küla ehk omavalitsustele mineva tulumaksu protsent jõuaks vanadesse raamidesse kahe aasta jooksul, kuid ka selle hääletasid IRL ja Reformierakond menetlusest välja. Sõnum omavalitsustele on selge: olge vait ja teenige edasi!

Omavalitsuste soov läbirääkimistel oli taastada tasandusfond 2008. aasta tasemel, mis annaks ka väiksematele omavalitsustele veidi reaalselt tulubaasi juurde. Sõnum omavalit-

sustele: imege näppu! Ehkki riik küll tõstis käibemaksu ja kütuse- ning elektriaktsiisi ning omavalitsuste kulud kasvasid, kuid sõnum omavalitsustele on ka siin selge: pakkuge paremaid ja kvaliteetsemaid teenuseid väiksema rahaga kui seni ja ärge virisege! Kolmanda põhimõttelise tulubaasi osana tooksin välja kohalike teede teema. Pehmelt öeldes ajab naerma, kui siit puldist on korduvalt uhkusega räägitud, et see on järgmisel aastal üks suurima tõusuga rida riigieelarves. Siin tahangi öelda, et see on puhas poliitpopulism. Sama koalitsioon on vähendanud seda eelarverida kolm korda ning nüüd lisatakse järgmisel aastal tänasele baasile 40%. Rääkida seejuures enneolematust kasvust on ikka matemaatiliselt rohkem ulme- kui eelarvevaldkond. Omavalitsusliidud esindasid selgelt sama seisukohta mis sotsid oma kevadel algatatud eelnõuga. See läbis ka esimese lugemise, kuid täna kogub majanduskomisjoni riulis tolmu. Eelnõu sisuks oli, et kohalike teede osa aktsiisi laekumises võiks kasvada tagasi 15%-le. Kohalik tee nõuab samasugust hoolt nagu riigitee, aga praegu erineb nende kahe rahastamine ühe kilomeetri kohta pea neli korda. Need käärid ei ole kuidagi põhjendatud. Näiteks mustkatteta teede seisukord halveneb erilise kiirusega ning kui täna ei tagata piisavat hooldust, tuleb homme teha juba suuremahulisi investeeringuid. Hambaid hakatakse ka remontima siis, kui nad valutavad, mitte siis, kui kartul hambaauku ära kaob.

Ühe teemana tooksin siia lõppu veel selle, et eelarve seadus ja selle seletuskiri on muutunud ka päris heaks raketiteaduseks. Julgen kinnitada, et veel mõned aastad tagasi oli see loetavam, ühtlasem ning sisaldas võrdlusi eelmiste perioodidega. Praegune eelnõu seda tava kahjuks ei jätkata ja võib-olla see ongi eesmärk. Lõpetuseks tahaks veel öelda, et eelarve menetluse taustal häirib päris kõvasti selline üleolev ühe tõe kuulutamine. Kui juba peaminister pani oma eelarve kiidukõnes saadikutele südamele olla vastutustundlik ja opositsiooni poolelt mitte esitada kulusid, mille katmine ei ole jõukohane. Ehk valitsuse hinnangul on riigile jõukohased vaid paremerakondade väljakäidud valikud ja teisi valikuid just nagu ei oleks. Aga tegelikkuses on valikud olemas ja poliitilise tahte korral on need ka leitavad. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnepulti Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Austatud proua eesistuja! Austatud kolleegid! Mina tahan puudutada küsimust, õigemini probleemi, mis on seotud riigieelarvega. Lühidalt: riiklik programm ja riigieelarve. Sellega alustas siin saalis mõni aeg tagasi minu kolleeg Jaak Allik. Tuleb välja nii, et meie kahekesi räägime praktiliselt ühel ajal ühest valdkonnast – Ida-Virumaa arengukavast.

Eelmisel aastal kinnitas valitsus Ida-Virumaa arengukava. Kui otsus on sellisel tasemel vastu võetud, siis võib seda hinnata nagu prioriteetset riigipoolset tegevust. Sinna hulka kuulub ka vahendite suunamine riigieelarvest ja teistest allikatest, et saavutada eesmärkidega seatud areng. Eelmisel aastal selleks aastaks koostatud eelarves see rida puudus. Selgitus oli lihtne: eelarve eelnõu oli koostatud varem kui Ida-Virumaa arengukava, aga valdkondlikult oli ministriumide kaudu märgitud plaaniline tegevus nagu programm. Oli ka lubatud, et aastaks 2012 leiab programm tingimata vormistust vastavas eelarverees. Nüüd on eelarve eelnõu esitatud, aga Ida-Virumaa arengukava rida puudub. Eeskujuks oli võetud eelmise aasta praktika, st vormistatud valdkondade ja ministriumide ridade kaudu. Tuleb välja, et tegemist on ministriumide tegevusega, aga mitte üldise riikliku programmiga.

Luban siin endale spekulatsiooni. Eelmisel aastal oli üks mosaiikpilt konkreetsetest komponentidest. Nüüd on meil pilt teine, aga komponendid on samasugused. Kui see praktika jääb ka tulevaks aastaks, siis võib ütelda, et arengukava on samasugustest komponentidest mosaiikpildi kujundamise kunst. Ja kuidas siis hinnata arengut? Vahendite ümberjagamine ja kasutamine ei ole veel areng.

Teisest küljest võib rääkida, et ka teistel piirkondadel on Ida-Virumaa arengukavale vastavad plaanid esitatud ministriumide kaudu. Vahe on protsentides ja puudub ainult nimetus. Selline praktika annab võimaluse, et kui on vaja, saab rääkida riigi programmidest – ma spekuleerin –, konkreetsetest omavalitsustest nagu riigi programmidest, siis ei ole tähtis, kas sellel praktilisel nimi on või see nimi puudub. Küsimuseks on jäänud ka see, kas koha-

likud omavalitsused on oma arengukavades märkinud, kas nad võtavad osa Ida-Virumaa arengukavast ja kuidas. Ma ei räägi siin sellest, et on tehtud eri valdkonna lepingud, sest neid on tehtud ka varem ja need ei olnud sellises riikliku taseme arengukavas kajastatud.

Ma luban endale anda hinnang, et Ida-Virumaa arengukava on jäänud rohkem deklaratsiooniks ja mosaiikpildi ladumise kunstiks. Ja seni kuni see kava ei ole kajastatud riigieelarves oma konkreetses reas nagu koondressursside plaan, on raske rääkida riiklikul tasemel programmist. Võib rääkida tegevusest ministeeriumide tasemel. Kas me räägime komplekssest tegevusest, arendamisest ja arengust või valdkondade tegevusest ja probleemide lahendusest? Loodan, et tuleme tagasi Ida-Virumaa arengu küsimuste juurde ega jää vahendite ümberjagamise ja kasutuse tasemele.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovid lisaega?

Eldar Efendijev

Palun üks minut veel!

Aseesimees Laine Randjärv

Üks minut lisaega.

Eldar Efendijev

Ma ei tahaks, et mõni aeg edasi me räägime Ida-Virumaast nagu sügavast provintsist paljude probleemidega ehk nagu öeldakse, kolka-piirkonnast või kolkaküläst. Ida-Virumaal peab olema tulevik, peab olema areng, sest piirkondlik potentsiaal on olemas. Näiteks SKT täitmise osas on Ida-Virumaa kolmandal kohal pärast Harju ja Tartu maakonda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Heljo Pikhofi! Kaheksa minutit.

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Eesti rahvastik vananeb ja väheneb, see on teada tõsiasi. Taipamine, et lähema 7-8 aasta jooksul kahaneb meil sündide arv poole võrra, võib aga näost suisa plassiks lüüa. Laulva revolutsiooni aegse arvuka põlvkonna sabas tuleb meil üleminekuaja hoopis kasinam põlv-

kond. Potentsiaalseid sünnitajaid on ligi kaks korda vähem. Viimase 6-7 aasta pisuke sündimuse kasv, millest valitsev koalitsioon raporteerib kui oma töövõidust, on üürrike ja mööduv. Kaks tegurit sattusid lihtsalt ühele ajale, vabanemisjoovastuse arvukam põlvkond ja see, et naised on hakanud lapsi hilisemas eas ilmale kandma. Juba täna oleme jõudnud sinamaale, et meil sündis selle aasta esimese üheksa kuuga vähem lapsi, 785 last vähem kui eelmise aasta sama perioodi jooksul. Ja samas on meil sünnitusealiste naiste arv tipus.

Nagu arvud näitavad, on meil rahvastiku taastootmisega lugu praegugi vilets. Perre sünnib keskmiselt 1,65 last. Sellel tasemel püsimeks peaks igal aastal sündima vähemalt viieni-diku võrra rohkem lapsi. Mis saab siis, kui põlvkondade vahetusest tingitud sündimusjoonelt kukub? Demograafilised protsessid kulgevad muidugi omasoodu, ometigi saame perepoliitikat kardinaalselt muutes rohkemate sündide heaks mõndagi korda saata. Emad tahaksid kahte-kolme last – seda kinnitavad uuringud. Mis siis takistab neil oma soove teoks tegemast? Võimalikud vanemad vastavad, et riigi ebapiisav materiaalne toetus, kasi-nad lastehoiu võimalused ja kartus, et ei suudeta lastele head haridust anda. Seega vajavad vanemad kindlustunnet, et suudavad oma lapsed väarikalt üles kasvatada ja neile hea hariduse anda, ning seda ka halbadel aegadel, kui nad juhtuvad kaotama töö või jääma üksinda.

Austatud ametikaaslased! Ühiskond peab selle kindlustunde neile andma. Praegune perepoliitika käriseb igast õmblusest. Riigi toetus on keskendunud lapse sünnile ja pärast vanemahüvitise lõppu, kui laps on poolteiseaastane, vaadaku igauks ise, kuidas edasi saab, ometi suurenevad lapse sirgudes ka hädavajalikud kulutused tema peale. Teisalt toetab riik ennekõike neid, kes on selletagi paremal järjel, mida kinnitas ka 2010. aastal OECD läbiviidud Eesti sotsiaalprogrammide põhjalik analüüs. Riigi toetust vajab iga laps ja noorukina mitte üks raas vähem kui titeeas. Sellepärast näeb sotsiaaldemokraatide perepoliitika programm põhimõttelise meetmena ette kolmekordistada lapsetoetust ehk maksta igale lapsele ja noorele kuni 19. eluaastani ligi 60 eurot kuus. Vastava muudatuse tepaneku oleme esitanud nii Riigikogule menetlemiseks kui ka riigieelarves arvestamiseks. Riigi sõnum peab ole-

ma selge: iga laps on oodatud. Ka peame jõudma selleni, et igale väikelapsele ja koolieelikule oleks tagatud sobiv lasteaiakoht või lastehoid. Seda näeb muuseas ette ka seadusetäht. Riigi tugiprogramm "Igale lapsele lasteaiakoht!" tuleb võimalikult kähku taaskäivitada, sest omavalitsustel pole kaugeltki ühesuguseid võimalusi, et toetada lapsi ja maksta laste õpetajatele vähemalt riigi keskmist palka.

Mis aga Eesti kooliõpetajate leivasse puutub, siis nende palgad on tõesti nigelad. Põhikooli õpetajate palgamäärade ja SKT suhte keskmine väärtus on meil 0,76, teisisõnu Eesti riik väärtustab oma õpetajate vastutusrikast tööd enamikust OECD riikidest pea kaks korda vähem. Gümnaasiumiõpetajate palk on aga võrdluses teiste riikidega allpool igasugust arvestust, sest meie õpetajate töötasu ei ole seotud kooliastmetega. Sotsiaaldemokraadid on seisukohal, et õpetaja palk peaks olema vähemalt Eesti keskmisel tasemel. Kust selleks raha võtta, küsivad nüüd hoolsad valvurid, kes nõuavad valimislubaduste deebetit-kreditit. Ega raha ole ilmast otsa saanud, kõik on ikkagi kinni tahtmise taga. Sotsiaaldemokraadid on leidnud ka katteallikad oma muudatusettepanekute täitmiseks, aga ma ei hakka neid siin üles lugema, sest meie erakonna esimees Sven Mikser peatus sellel pikemalt.

Head koalitsioonisaadikud! Trööstitu demograafiatrendi peale mõeldes ei tohi me ühelgi juhul meelet lasta neid lapsi, kes on sirgumas siin ja praegu tööpuuduse ja meeletute kontrastide Eestis. Meil on hinnanguliselt 45 000 last ja noort, kes elavad vaesuses või lausa süvavaesuses. Paljudel napib hädavajalikku isegi igapäevaeluks, mis siis veel rääkida sellest, kuidas ilmajätuse tunne muserdab enesehinnangut. Muide, toimetulekutoetust saava pere lapsele on ette nähtud kõigest 2 eurot päevas. Ent juba aasta-paarine arenguauk võib kihva keerata terve elu, liiati meie näilisust ja kuldvasikat kummardavas ühiskonnas. Mis tahes noorte vaesust ja sotsiaalset tõrjutust leevendav algatus tuleks iga hinna eest ellu viia, muidu võime kaotada poole praegugi Maarjamaal sirguvast põlvkonnast.

Ma ei hakka üle rääkima kõiki neid ettepanekuid, mida sotsiaaldemokraadid on möödunud aastate jooksul Riigikogus teinud. Kahjuks on meie mõistlikud ettepanekud aga rahapuuduse ettekäändel tagasi lükatud. Nii või

teisiti oleme aastaks 2018 olukorras, kus Tartu tudengipäevadest osavõtjate arv on poole väiksem, kui oli mullu, ja tööjõuturule tulijaid noori on kaks korda vähem kui praegu. Et riik toimiks, oleks hädasti vaja juurde võõrtööjõudu. Aga mil moel kestavad siis eesti keel ja kultuur? Muudest rahvustest inimesed moodustavad niigi tubli kolmandiku Eesti rahvastikust ja see suhtarv on üks suurimaid terves Euroopas. Näiteks Saksamaal, mille võõrtöölise probleemidest me alatasa kuuleme, on vaid 8% immigrante.

Seda ma tahakski öelda, et kui me täna ei mõtle sellele, et meie lapsed Eestisse jääks ja vanavanemad ei muretseks selle pärast, et lapselapsed siit minema lähevad, siis ...

Asesimees Laine Randjärv

Kõnelemise aeg on läbi. Aitäh!

Heljo Pikhof

Aitäh!

Asesimees Laine Randjärv

Ametikaaslane Jüri Ratas, nüüd on kõnetool teie!

Jüri Ratas

Palun kaheksa minutit!

Asesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit, palun!

Jüri Ratas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu seletuskirjast nähtub, et valitsuse majandus- ja fiskaalpoliitika üldeesmärk on tagada jätkusuutlik ja makromajandust tasakaalustav eelarvepoliitika. See on igati mõistlik eesmärk. Kuid eelarvet lugedes tekib hulgaliselt küsimusi, nagu näiteks kuidas ja mil määral paraneb inimeste toimetulek igapäevaprobleemidega, seda esmatarbekaupade, toasooja, elektrienergia, gaasi ja teiste eluliselt vajalike toodete meeletus hinnatõusus, või kuivõrd paraneb tööhõive. Vastust neile ja paljudele teistele küsimustele meie eelarve eelnõust ega selle seletuskirjast kahjuks ei leia. Kogu eelarvepoliitika on suunatud iga hinna eest eelarve tasakaalu viimisele aastal 2013. Seetõttu on taga plaanile jäetud inimeste elujärje parandamine

ja pensionide tõstmine parimal võimalikul määral. Eelarvest nähtub, et pensioni tõstmine 4,4% ei korva kaugeltki elukalliduse kiirest kasvust tingitud suurenevaid inimeste igapäevakulutusi. Võrreldes näiteks 2010. aasta jaanuariga, on toit ja mittealkohoolsed joogid kallinenud tervelt 15,3% ja eluasemekulud 12,3%. Või kui vaatame kavandatud hariduskulude kasvu – ligi 12% –, siis näeme, et see jääb tugevasti alla kaitsekulude kasvule, mis on 21%. Kuid ometi ei tõsteta selle arvel õpetajate palkasid, vaid see suunatakse rangelt investeringuteks.

Veel tekib tahes-tahtmata küsimus, kas ja kuidas tagab esitatud eelarve kohalike omavalitsuste jätkusuutliku ja tasakaalustatud arengu. Valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni kohtumise lõpp-protokollist 2012. aasta riigieelarve osas nähtub, et valitsus on kohalike omavalitsuste ettepanekud suures osas tagasi lükanud ja nii ei ole neid ka riigieelarve eelnõus arvesse võetud. See puudutab esmajoones ettepanekut taastada üksikisiku tulumaksust omavalitsuste eelarvesse laekuva osa endine suurus, 11,93% ja, teiseks, taastada kohaliku omavalitsuste tulubaasi ühtlustamise vahendid tasemel 91,5 miljonit eurot.

Seega jättis valitsus arvestamata Euroopa Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongressi ettepanekud kiires korras Eesti seadusi muuta, et kohalikele võimudele eraldataks rohkem vahendeid neile põhiseaduse ja teiste seadustega pandud kohustuste täitmiseks. Nimetatud organisatsioon rõhutas ka, et Eesti valitsus peab kaasama omavalitsusi ja nende ühendusi seadusmuudatuste arutelusse enne otsuste langetamist, eriti juhtudel, kui muudatusettepanekud lisavad omavalitsustele rahalisi kohustusi.

Lubage mul siinjuures tsiteerida üht lõiku Eesti Vabariigi presidendi selle aasta 12. septembril Riigikogus peetud kõnest: "Usutavasti olete minuga nõus, et riigi ja kohaliku võimu suhted ning omavaheline töökorraldus, ülesannete jaotus ja kohustuste täitmiseks eraldatava raha hulk kätkeb endas küsitavusi ja vastuolusid. See, et valitsuse ettepanekul ja parlamendi heakskiidul on järjekindlalt vähendatud linnade ja valdade tulusid, on fakt. Riigikohus on aga oma lahendiga nõudnud riigi ja kohaliku võimu ülesannete määratlemist ja nende

täitmiseks vajalike kulude rehkendamist ning seejärel eraldamist."

Teatavasti võttis Riigikohtu üldkogu 16. märtsil 2010 vastu kohtuotsuse, mille resolutsiooni punktiga 1 tunnistatakse põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis, esiteks, sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksusele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud, ning teiseks, eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ettenähtud raha ja riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud raha ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest. See Riigikohtu üldkogu otsus on senini täitmata. Kuidas küll hinnata sellise valitsuse tegevust ja sellest sündinud eelarve eelnõu, mis, vähe sellest, et eirab oma rahva heaolu esmasust ja ignoreerib kohalikke omavalitsusi, jätab küüniliselt täitmata kohtuotsuse? See on küsimus. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Eesti riigil on 64 kehtivat üleriigilist arengukava, programmi ja strateegiat. Neist 19 on heaks kiitnud Riigikogu ja 45 valitsus. Aga kas järjekordset riigieelarvet ette valmistades keegi üldse neilt arengudokumentidelt tolmu pühib? Tundub, et ei. 2012. aasta riigieelarve seletuskirjas viidatakse vaid paaril korral kehtivale arengukavale, enamikku pole peetud mainimise ja tõenäoliselt ka arvestamise vääriliseks. Ometi on need arengukavad kunagi ette valmistanud valdkondade parimad asjatundjad kõigi kolme sektori esindajate osavõtul. See on äärmiselt lugupidamatu nende tegijate ja lausa kuritegelik riigi vastu.

Kellel on vaja sellist raamatukogu, kus on riulite viisi arengukavasid, mida keegi ei loe ja millega keegi ei arvesta? Oleks minu teha, paneks Riigikantseleis sellele toale sildi "Saja strateegia surnuaed". Ma mõnan, et mõned neist arengukavadest vajavad aktualiseerimist. Mõned on n-ö oma aja nägu, kus suurem osa mahust on kõige olnu kirumine ja arengumõõ-

de on viimastel lehekülgedel. Aga enamik neist arengukavadest ja strateegiatest on oma olemuselt ühiskondlikud kokkulepped konkreetsetes valdkonnas, sest neid on teinud valdkonna parimad asjatundjad kodumaalt, lisaks väliseksperdid ja eri sektorite esindajad. Lisaks kõigele on riik kulutanud nende arengudokumentide ettevalmistamisele väga palju raha. Kes on sellises protsessis osalenud, teavad, et mõne arengukava tegemine kestab aastaid. Selle töö käigus vaieldakse palju, minnakse tülli, lepitakse ära ja lõpuks lepitakse kokku. Pärast seda on asjaosalistel õigustatud ootus, et nüüd hakkab elu edenema. Aga tühjagi! Olenemata sellest, kas arengukava on heaks kiitnud Riigikogu või valitsus, on see dokument riigieelarve tegemise ajaks juba sinna "Saja strateegia surnuaeda" rännanud.

Side riigieelarve ja kehtivate arengudokumentide vahel tuleb taastada. Riigieelarve seletuskirja formaati tuleks muuta nii, et iga ministriumi seletuskiri algab teavitusega, et valdkonnas kehtivad sellised ja sellised arengukavad ja neist lähtudes tuleb teha sellised ja sellised kulud. Või tunnistada, et rahapuudusel jäävad teatud kulud tegemata. Kui sidet arengukavade ja riigieelarve vahel ei taastata, on igasugune planeerimisest ja arengust rääkimine siin saalis üks suur silmakirjalikkus.

Veel häirib teadus- ja arendustegevuse mõiste devalveerimine ja üleekspluateerimine riigieelarve seletuskirjas. Seda kasutatakse seal nii tihti nagu lorilaulu refrääni. Teadus- ja arendustegevus on ohtrasõnaliselt tunnistatud prioriteediks, aga kui palju konkreetne ministrium selleks kulutab, ei ole võimalik riigieelarve seadusest välja lugeda. Nii ei saanud ma ei rahandusministrilt ega rahanduskomisjoni esimehe käest teada, kui palju näiteks Põllumajandusministeeriumis teadus- ja arendustegevuseks raha kulutatakse. Seletuskirjast saab küll teada, kui palju haldusala kahe instituudi hoonete kütmine ja valgustamine maksab, aga kui palju nad saavad raha oma põhikirjalisteks ülesanneteks, sellele pole osanud ükski eelarve kaitsja siit puldist vastata. Lõppkokkuvõttes tuleb tunnistada, et riigieelarve sisul ja seda ülistavatel loosungitel ühisosa kahjuks puudub. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma ei taha teile rääkida täna ei päästekomandode vähendamisest, ei politseinike palga ega piirivalvurite palga väiksusest, ei kohaliku omavalitsuse tulubaasist, vaid elust enesest. Nädalavahetusel oli mul õnn käia ühes meie Eesti kuurortlinnas külas perekonnal, kes mõlemad, nii naine kui mees, on tublid Eesti inimesed, natuke vanemad kui mina. Selle aasta algusest jäid mõlemad oma töökohast ilma, kuna linna ainukene tootmisüksus või üks väheseid tootmisüksusi pandi kinni. Kaks täiskasvanud pereliiget, mõlemal pensionini aega kui palju veel, jäid töötuks. Mehel läks õnneks leida läbi tutvuste töökoht lihtsa turvamehena. Teenib ta 40-tunnise töönädalaga 250 eurot kuus. Naine, kes oli tootmistsehhi juht, on saatnud sadu CV-sid, on osalenud mitmel-mitmel töötukassa läbiviidud koolitusel, kuid ei ole tänaseni töökohta leidnud. Igapäevane stress on üha rohkem närimas, sest teda ei ole lihtsalt vaja. Ja nad küsisid, et mida mina siis Riigikogus teen. Ma ütlesin, et meil tulevad väga tähtsad päevad, me hakkame teisel lugemisel arutama 2012. aasta riigieelarvet. Ahaa, vastasid nad, aga mis see meile toob? Mul ei olnud neile kahjuks mitte midagi vastata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmisena kuulame Tarmo Tamme.

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Eelarve koostamine ei ole minu jaoks iseenesest võõras tegevus. Mul on tulnud 17 aastal koostada eelarve kohalikus parlamendis, kohalikus volikogus ja saada sellele kinnitus. Peab tunnistama, et eelarvele saab erinevalt läheneda. Nendel eelarvetel, kus minu käsi on juures olnud, on läinud hästi, sest ma võin teile öelda, et see omavalitsus, mida ma viimased 11 aastat juhtisin, on elujõu indeksilt 12. omavalitsus Eestis ja finantsvõimekuselt olnud kaks aastat linnade seas Eesti parim. Nii et ärge öelge, et ainult Reformierakond teab, kuidas omavalitsusi juhtida!

Mida ma näen selle aasta eelarves? Mida oleks vaja muuta ja mis mind eriliselt häirib? Häirib see, et riigieelarve prognoos on optimistlik. Võtke või tänase päeva uudised välja ja te näete, et ilmselt ei tuleks selle 3%-lise kasvuga arvestada. Ega ma ei tunne selle üle head meelt, et meil tuleks eelarve ringi teha, aga ma arvan, et oleks õige aeg need arvud üle vaadata. Kuidagi imelik on vaadata, et riik võtab Eesti Energiast dividende välja, et Eesti riigieelarve saaks tasakaalu. Sõbrad, te võtate raha ju laste, vanurite, koolide, kõikide käest, et siis näiliselt viia riigieelarve tasakaalu, ja samal ajal võtab see äriettevõtte, Eesti Energia, 500 miljonit laenu. Kas see on tark tegu või kas te käituksite niimoodi eraisikuna? Vaevalt, et te niimoodi käituks.

Eriti südamelähedane teema on mulle kohalikud omavalitsused ja nende finantsseis. Tegelikult te ei tunneta, milline seis seal praegu on. Paljud inimesed ei julge seda tunnustada, olgugi et nad teavad seda, sest väga palju puudutab see ka koalitsiooni omavalitsusi. Ei ole just normaalne, et kohalike omavalitsuste töötajate palgad on nii madalad, sest masu ajal vähendati neid oluliselt. Paljudel ei ole suutlikkust palku uuesti korrigeerida. Kui räägitakse suurest võidust, et kohalikud omavalitsused said 40% teederaha juurde, siis ma küsin: mis võit see on, kui enne seda ju neli korda vähendati kohalike omavalitsuste teederaha? Ma küsin, kas kohaliku omavalitsuse tee on midagi erilist? See on ka üks osa riigist ja liikluse intensiivsus on seal kümme korda suurem kui näiteks Tallinna–Tartu maanteel. Miks vastandatakse kogu aeg kohalike omavalitsusi riigile? Kas ainuke põhjus on siin Tallinn? Ma arvan, et see ei tohiks põhjuseks olla, sest me kannatame kõik, me sõidame iga päev neid teid mööda.

Kui ma räägin, et õpetajate, päästemetnike, politseinike ja meditsiiniõdede palkasid ei ole võimalik tõsta, siis ma tunnistan, et mul on häbi nende inimeste ette minna, sest tegelikult on selle jaoks võimalused olemas. Ma toon teile ainult mõned näited. Kui kehtib selline põhimõte, et riigitöötajate palku ei tõsta, siis lisaks ehitajatele, kes on juba ammu Soome ära läinud, lahkuvad riigist ka riigiteenistujad. Neid tagasi meelitada on juba kümme korda raskem ja keerulisem kui anda neile tänasel

päeval vähemalt lootust, et neil on mingi palgatõusu võimalus.

Kui me räägime astmelisest tulumaksust ja arvutuse tulemusena selgus, et see võit ei olegi 180 miljonit, on võib-olla 100 miljonit. Aga sõbrad, sada miljonit on umbes poolteist miljardit Eesti krooni. Milliseid võimalusi annaks see, et ära lahendada nende inimeste probleemid, mis meil on igapäevaselt ees! Kas küsimus on lihtsalt selles, et me oleme põhimõtetelised, et ei saa nende inimeste probleeme ära lahendada? Kui on teada, et varimajandus on Eestis suur, kas ei võiks siis sinna ...

Palun kolm minutit lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Tarmo Tamm

... suunata lisaressursse ja saada sealt näiteks õpetajate täiendav palgaraha? Kui räägitakse laenudest, siis räägitakse, et oi, kui Keskerakond saab võimule, siis laenatakse riik lõhki ja me kukume kápuli. Ma arvan, see oli suur viga, et riik ei võtnud masu ajal laenu ega hoidnud ehitajaid Eestis. Meil oleks olnud koolimajad soojustatud, soojatrassid korda tehtud ja soojakadusid oleks vähemalt 500% vähem olnud ning need pangalaenu oleks saanud sellest samast rahast tagasi makstud. Nüüd võitis sellest, et me niimoodi käitusime, Soome riik, sest Soome riik on õnnelik, et meie töötajad läksid neile tööle.

Kui räägitakse, et ESM-i 30 miljonit ei ole laen, siis ma küsin: mis ta siis on? Ja kui räägitakse, et see ei mõjuta eelarve tasakaalu või et see ei mõjuta eelarve defitsiiti, siis tunnustame, sõbrad, ausalt, et see 30 miljonit on tegelikult meie kingitus nendele riikidele, kes praegu endaga hakkama ei saa, kingitus, et säilitada nende inimeste palgad ja pensionid tänase päeva tasemel. Seda raha ei saa me kunagi tagasi või kui saamegi, siis võib-olla 20, 30, 40 aasta pärast. Aga nähes praegust pilti, ei ole see reaalne. See 150 miljonit, mis meil tuleb viie aasta jooksul välja käia, on tegelikult Eesti riigieelarvest välja läinud raha ning seda tuleks ausalt tunnustada ja inimestele öelda.

Eriti kurvaks teeb ka see, et kui me tegime ettepaneku vähendada sooja käibemaksu 20%-lt 9%-le, siis nägime järjekordselt millega täidetakse riigieelarvet. Kui me teame, et

soojahinnad on sellel sügisel tõusnud kohati 40–45%, siis pange ennast nende inimeste olukorda ja mõelge, kuidas nad igapäevaselt hakkama saavad. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Me viibime praegu väga tähtsa sündmuse juures. Valus ja vaevades sünnib Eesti riigi eelarve. Mõned teist on sellist sünnitust vastu võtnud juba mitmeid-mitmeid kordi ja ilmselt oskavad ka ennustada, kuidas sünnitus läheb ja milline lapsuke hakkab välja nägema. Ma julgen ennustada, et sama ilus nagu eelminegi, nii nagu 2011. aasta eelarve. Ainult et ilus kellele? Ilu on ju vaataja silmades. Loomulikult on ta väga ilus Euroopa Liidu poolt vaadatuna. Meie lugupeetud peaministril on väga ilus näidata seda Euroopa Liidu tähtsatele tegelastele, sorteerida sealt välja igasuguseid vahvaid numbreid ja kasutada neid tõestusmaterjalina, kui ta esineb rahva ees ning seletab, kui hästi ja järjest paremini meil läheb.

Teine asi on muidugi, kui kaua rahvas seda usub, sest ega lihtne tädi Maali seda eelarvet ei loe, tema näeb, mis elus toimub. Aga mis toimub? Toimub see, et statistiliselt läheb riigil suurepäraselt, riigivõlad on äärmiselt väiksed, aga võlad on lükatud rahva kaela. Kui võlakoormus on 128% SKT-st, siis 5% sellest on riigi oma ja 123% on inimeste oma. Ma küsin, kes on siis riik? Kas riik on peaminister? Kas riik on valitsus? Kas riik on parlament? Ei, kõik nimetatud on kõigest instrumendid, aga riik – see, on rahvas, riik – see on inimene. Kas see inimene elab hästi? Kuidas ta ennast tunneb? Kas inimene on informeeritud ja sõidab ringi mööda maailma või sõidavad tema lapsed ja sugulased? Kas ta näeb, mis toimub mujal, ja võrdleb seda sellega, mis toimub siin? Sellel inimesel on ju lapsed või tema sugulastel on lapsed ja ta teab, et koolitoit on nii mõnelegi lapsele üks väheseid toidukordi, kus ta saab sooja sööki süüa. Ta teab, millised on õpetajate palgad, ta teab, kui raske on saada lasteaiakohta. Ta teab, et veerand mõnede korteriühistute liikmetest on võlgu sooja eest. Nad ei suuda sooja eest maksta, sellepärast et riik

võtab kaudsete maksudena oma osa, oma obroki. See on väga nutikas, kaudsest maksust ju ei pääse. Ei ole võimalik harrastada mingit nutikat skeemi, et peita toasooja osaliselt kuskile, ma ei tea, voodi alla ja seda mitte näidata. Selle pealt tuleb käibemaks ära maksta, midagi ei ole teha.

Kui Keskerakond üritab rääkida midagi astmelisest tulumaksust, mille abil me tahaksime katta väga paljud asjad, mis on vajalikud lihtsatele inimestele, siis öeldakse: ei, see on selline skeem, mis ei ole meile absoluutselt vastuvõetav, maailmas kavatsetakse sellest loobuda. Maailmas on kindlasti inimesi, kes tahaksid üldse loobuda maksude maksmisest, aga kas nendest peab eeskuju võtma? Tegelikult on meil astmeline tulumaks kogu aeg olnud, kaheastmeline maks: üks osa on maksust vabastatud miinimum ja teine asi on üksikisiku tulumaks. Kui oleks juures kolmas aste, millega maksustatakse neid, kelle palk on üle 1500 euro ... Kui vaadata siin saalis istuvaid Keskerakonna fraktsiooni liikmeid, siis nad on ju kõik hästi maksustatud-tasustatud inimesed, kõik on nõus maksma astmelist tulumaksu. Iga mõistlik inimene on nõus astmelise tulumaksuga. Miks? Sest see on talle tegelikult kasulik.

Kas ma võin veel aega juurde saada?

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Vaadake, kui keegi on teinud tööd, saanud rikkaks, ehitanud endale uhke lossi ja kaevanud tiigi, seal ujuvad luiged ja selle ümber jalutavad ringi paabulinnud, aga tema uhke aia taga on mingid hurtsikud, kus keegi elab vaest elu räpasuses ja viletsuses – no peremees annaks loomulikult nendele ka natuke pappi, et tehku oma majapidamine korda, et tal oleks värvavatagune ka ilus vaadata. See on ju mõistlik. Me oleme kõik inimesed, elame kõik siin sellel maal ja teist maad meil ju ei ole.

Ma olen tihtipeale kuulnud süüdistusi, et mis te kraaksute meie ilusa eelarve vastu, mis te sõimate Vabariigi Valitsust, teie, keskerakondlased, olete riigivaenulikud. Ei ole, me ei ole riigi vastu! Meile ei meeldi, kuidas see eelarve on kokku pandud. Meile ei meeldi mõned asjad, mida teeb Vabariigi Valitsus, aga see

ei tähenda, et me ei armastaks oma riiki. Riik on ju inimene, riik on midagi hoopis muud.

Meil on küll praegu igapäev võimetus avaldada arvamust, mis ta arvab sellest riigist. Paljud inimesed, nagu öeldakse, hääletavad jalga-dega. Jooksevad siit minema, näiteks arstid jooksevad ära, ehitustöölised. Ma küll ei ole veel kuulnud, et lahkunud oleksid liikluspolitseinikud ja Riigikogu liikmed, aga no küll jõuame ükskord ka niikaugale. Kes siis siia jäävad? Kes jäävad? Ma armastan oma riiki ja ma ei taha, et see näeks välja nagu Peipsi-äärne küla, kus on ainult vanad naised ja küla-joodikud. Ma tahan, et meie riik, et meie rahvas kehtaks. Ma tahan, et me suudaksime hakkama saada kõigi oma probleemidega. Ma tahan, et iga inimene elaks siin inimväärset elu, ja selle heaks ma esinen praegu ka siin. Et need sõnad mitte kaduma ei läheks, tuleb neid korrata ja korrata. Kel kõrvad, see kuulgu! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Peipsi-äärsetele küladele tehti küll liiga, palun siinkohal vabandust sellise kõnekasutuse pärast! Palun järgmisena Mihhail Stalnuhhin! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nagu paljud eelkõnelejad, selgitan ma teile, miks ma ei toeta seda eelarvet. Aga pean kohe mainima, et mul on puhtisiklik põhjus seda seaduseelnõu mitte toetada. Ma loen praegu üht suurt raamatut, mille pealkiri on "Eesti põllumajandus 20. sajandil". Mõned arvud sellest raamatust tahes-tahtmata lõikuvad sulle ajju. Näiteks jääb väga hästi meelde, et 2008. aastal oli meil põllumajandustoodangu eksport võrdeline 12 miljardi krooniga ja import 18 miljardiga ehk vahe on puhtalt negatiivne. Hästi jäi meelde see, et alates 1993. aastast on see bilanss põllumajandustoodangu puhul negatiivne 45 miljardi krooni ulatuses, ja kui võtta kogu majandus kokku, siis on miinus 344 miljardit. Seepärast eile, kui meil oli siin külas peaminister Andrus Ansip, kes kolleeg Urmas Klaasi küsimusele vastates äkki teatas, et Eesti majandus on tüüpiline eksportiva riigi majandus, tekkiski mul vajadus esitada talle küsimus. Mõned siinviibijad mäletavad, mida ma küsisin. Ma tõin näiteks need arvud ja küsisin,

kuidas saab eksportivaks majanduseks nimetada sellist riiki, kes impordi-eksporti bilansiga on jätkuvalt miinuses. Härra peaminister vastas mulle: "See teie väide nüüd küll kohane ei ole. Pöörduge veel statistika poole tagasi, ja te veendute õige pea, et teie väide on väär." Mida ma siis ka tegin. On olemas riigi amet, Statistikaamet. Kui te suvatsete sinna info järele minna, siis vaadake majandust, väliskaubandust ja seal on selline tabel nagu "Kaupade eksport, import ja bilanss". Neid tabeleid on kaks, üks on kuni 2003. aastani ja kroonides ning teine on alates 2004. aastast kuni 2011. aastani (sisse arvatud) ja juba eurodes. Pilt on selline: meie riigi Statistikaamet teatab, et kuni 2003. aastani oli meie majandus miinuses 12 miljardi krooniga (tolle krooni väärtus on ka veidi erinev), aga alates aastast 2004 kuni praeguseni, aastani 2011 oleme miinuses, mis väljendub sellise summaga nagu 14 miljardit 500 miljonit eurot. See tähendab, et need arvud, mis on antud põllumajanduse ajaloos, on õiged ja ehtsad, see tähendab, et krooni väärtus on teatud koefitsiendiga ümber arvutatud kehtivale ja saadud kaheksanda aasta arvudes täpselt selline olukorra kirjeldus, nagu ta on. Siin tekib minu jaoks selline huvitav küsimus, minu jaoks isiklikult. Kuidas ma saan uskuda seda eelarvet, mille on ette valmistanud see valitsus, kelle juht tuleb siia saali avalikkuse ette ja ta kas ei tunne üldse asja – see on üks variant ja see ei ole sugugi halb variant – või ta meelega petab avalikkust, teeb seda selleks, et konkreetsel hetkel hea välja näha, mitte anda selgitusi või vastuseid eba-meeldivatele küsimustele? Ma ei usu, et vales võib midagi head saada. Ma ei usu, et sellel taustal on võimalik teha midagi tsiviliseeritud, midagi sellist, mis normaalses ühiskonnas meile sobiks. Ma ei saa toetada säärast projekti, mis on ette valmistatud kasutades ideoloogiat, mis ütleb, kasutades neid vanu laagri sõnu, millest Solženitsõn on kirjutanud: "Sure sina täna ja mina homme." See on ühe päeva eelarve, see on poliitiline eelarve, mis ei vasta üldse riigi vajadustele. Seda valet, mis seal peitub, on tohutult ja tõestust sellele saame siit saalist, kuulates meie ministreid, meie peaministrit pea iga päev. Puhtisiklikel põhjustel – mul on selline printsiip – ma inimesega, kes on mulle üks kord valetanud, teist korda enam koostööd ei tee. Mina ei tee koostööd selle valitsusega ja

selle eelarve raames keeldun sellest, sest ei saa valega põhjendada mingit head asja. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Valitsus on esitanud 2012. aasta eelarve ja see läbib täna siin Riigikogus teist lugemist. Sel aastal menetleme esimest korda eelarvet, kus rahanumbrid on kirjas vaid eurodes. Need-samad eurodes koostatud eelarveread peegeldavad 2012. aasta jaoks suurt kokkuhoidu. Kokkuhoidu võiks ju kiita, kuid kahjuks on see kokkuhoid rahva, kusjuures suurema osa rahva heaolu arvel. Me mäletame Reformierakonna ja Ansipi uinutavaid jutte stabiilsest ja turvalisest eurost, mis kiiresti investeringuid ja majanduse tõusu kaasa toovad. Tegelikkus on aga visuaalselt väiksemaks muutunud numbrid, kuid sisuliselt palju-palju kõrgemad hinnad. Lakke on kerkimas toasooja ja elektri hind, toidukaupadest rääkimata. Kõik see teeb inimeste igapäevase hakkamasaamise üha raskemaks ning pole midagi imestada, kui minnakse välismaale õnne ja paremat elu otsima. Tuletan meelde hiljutist õpetajate meelevaldust, mis minu meelest koalitsioonipoliitikutele tõsise hirmu nahka ajas. Reformierakonna poliitikud ei nõustunud oma ruumidestki välja tulema. Õpetajad tulid Toompeale, et teha selgeks: samaviisi, vanaviisi enam jätkata ei saa. Nagu valitsuse retoorikast aga näha on, neile see sõnum siiski kohale ei jõudnud – räägitakse korras rahandusest ja paremate aegade ootamisest. Heakene küll, tark ei torma, nagu eestlasele kombeks. Alatuna mõjub aga see, et justkui sõrmenipsuga garanteeritakse Kreeka võlad 30 miljoni euro ulatuses. See on sama palju, kui vajaksime õpetajate palgatõusuks. Teistele anname, aga endale ei jagu. Kas see ikka on väga tark lähenemine?

Reformierakond ei jäta kasutamata võimalust selgitada, kui kehv ikka on astmelise tulumaksu süsteem. Kahjuks pigistatakse seejuures järjekindlalt silm kinni selle ees, kui palju lisamiljoneid see eelarvele tuua võiks. Rahast rääkimata, astmeline tulumaks jaotaks ka maksumoormuse õiglasemalt ümber. Jõukamad hakkaksid senisest enam riigi arengusse panusta-

ma. Just seesama astmelise tulumaksu kehtestamine võimaldaks ellu viia ka Keskerakonna ettepanekuid 2012. aasta riigieelarve kohta. Just Keskerakonna eestvedamisel kehtestati tasuta koolilõuna. Nüüd leiame, et on viimane aeg seda mõtet täiustada. Teeme ettepaneku suurendada koolitoidutoetus 1 euron päevas, lisaks soovime katta toidukulu lasteaiavanas rühmas. Paljudes peredes on just koolitoit laste jaoks ainus soe toit päevas. Riik peab panustama selleks, et see toit oleks tervislik ja toitev.

Lisaks tahame, et suureneksid ka õpetajate palgad. Hiljutisest meelevaldusest ma juba rääkisin, seega teate isegi, kui aktuaalne see teema hetkel on. Kindlasti tahame taastada 2008. aastal kaotatud ranitsatoetuse. Toetuse suurus oleks kolmekordne lapsetoetuse määr ning toetuse maksmise eesmärk on tagada kooliaasta algusega seonduvad kulud koolitarvetele. Näeme ette ka programmi "Igale lapsele lasteaiakoht!" taasrahastamise, sest üha enam saab selgeks, et lasteaiakohtade nappus on probleemiks juba väga paljudes kohalikes omavalitsustes ning ilma riigi toeta see probleem lähiaastatel ei lahene.

Sama oluliseks pean kohalike omavalitsuste rahastamise taastamist. Tulles maapiirkonnast, tean, milliste probleemidega vallad ja linnad igapäevaselt kokku puutuvad. Mul on üheksa aastat omavalitsuse volikogu töö kogemust ning seepärast tean, kui suurt kiitust väärivad valdade ja linnade juhid, kes on suutnud kitsastes oludes kõigele vaatamata hakkama saada. Keskerakond leiab, et nüüd on viimane aeg neid tunnustada ning taastada äravõetu.

Mina Keskerakonna fraktsiooni liikmena ei kavatsen toetada sellist eelarvet, kus peetakse silmas ainult nende huve, kes endaga niigi hakkama saavad, ning unustatakse tegelikud probleemid, unustatakse hooliv poliitika. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Palun kõnetooli Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud kolleegid! Räägin meist paljude olevikust ja absoluutselt kõikide inimeste tulevikust ja selle kindlustamisest – tahan rääkida pensionidest. Tavaliselt räägitakse rahvastiku vananemisest kui vaata et traa-

gilisest tendentsist – seda siis, kui räägitakse üldiselt. Samas oleks meist igapäev arusaadavalt hea meel, kui me vanavanemad ja isa-ema kaua meie seas viibiks. Poliitikute ülesanne on see viibimine võimalikult inimväärseks muuta ka siis, kui lastel ja lastelastel pole erilist võimalust vanemaid rahaliselt toetada. Seda rohkem, et viimaste uuringute kohaselt aitavad vanemad inimesed rahaliselt pigem nooremaid kui vastupidi.

Meist nooremate silmad näevad tõenäoliselt päeva, mil pensionäride osakaal rahvastikus on kasvanud 40%-ni ning pensionäride arv ühe töötava inimese kohta tõuseb taluvuse piirini. Äsjane uuring analüüsis aastaks 2060 kujunevat olukorda ning jõudis loogiliselt lihtsale järeldusele: pensionisüsteemi rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb kas suurendada tulusid või vähendada kulusid.

Meie menetleme Eesti järgmise aasta riigielarvet olukorras, kus pensionid pole kasvanud juba kaks aastat. Eesti elanike pensionid kuuluvad teatavasti Euroopa väikseimate hulka. Järgmise aasta riigielarve seaduse eelnõus on pensionitõusuks kavandatud keskmiselt 4,4%. Keskmise pension kasvaks aastas seega 160,51 eurot, kuu lõikes aga vaid 13,38 eurot, mis kahvatuvad meie ohjeldamatute hinnatõusude taustal. Suureks on kasvanud kodukulud – toasoe on kallinenud – ning kahjuks on tõusnud ka toiduainete hinnad. Järeldus on vanainimeste jaoks vähe lohutav: nende reaalpensionid ei tõuse, vaid aina vähenevad. Meie analüüs tõestab, et alla 200 euro suurust pensioni saab Eestis 100 000 inimest. Kui nad on ära maksnud – ja need inimesed tavaliselt seda ka teevad – kõik vajalikud maksud, jääb pensionärile kõige rohkem 2 eurot päevas kõigeiks muuks, kaasa arvatud toiduks. Pole raske ette kujutada, kui head on nende inimeste võimalused hoolitseda oma tervise, näiteks vanainimeste suure probleemi, hammaste eest, kui ainuüksi röntgenipildi tegemine veel ravimata hammastest maksab üle 50 euro.

Eesti Keskerakonna fraktsioon tegi pensionäride elu kergendamiseks riigielarve seaduse eelnõu muutmiseks Rahandusministeeriumi valitsemisalas meie arvates asjaliku ja konstruktiivse ettepaneku: iga kalendriaasta 1. aprilliks indekseeritakse riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel arvutatud riiklikke pensione indeksiga, mille väärtus sõltub 20% tarbija-

hinnaindeksi aastasest kasvust ja 80% sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise aastasest kasvust. Järgmise aasta 1. aprillist lubaks see indeks tõsta pensione 5,4%. Kuid Vabariigi Valitsus kasutab riikliku pensionikindlustuse seaduse § 26 lõiget 5², mis võimaldab tasaarvestada majanduskriisi ajal vähendamata jäänud indeksi osa. Pensionid peavad tõusma vastava indeksiga ettenähtud mahus ehk 5,4%.

Tuleb märkida, et järjepideva hinnatõusu tingimuses on vaid 4,4%-ne pensionitõus lubamatu. Meie pakutud 5,4%-se pensionitõusu korral oleks järgmise aasta 1. aprillist rahvapensionimäär 135,39 eurot, tööaasta hinne 4,554 eurot ja pensioni baasosa 121,4682 eurot. Arvestuslik 44-aastase tööstaažiga isiku vanaduspension kasvaks sel moel 305,7 eurot ligi 20 eurot kuus.

Täiendav pensionitõus kaetaks meie ettepanekul astmelise tulumaksu kehtestamisega. See pole jonn ega ka ulme, vaid reaalne kogu maailmas iga päev kasutatav võimalus mitte üksnes pensionäre, vaid paljusid teisigi rahanappuses vaevlevaid inimkooslusi aidata.

Palun kolm minutit juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Enn Eesmaa

Ka Praxise analüüsi kohaselt aitaks Eestit pensioniaugust päästa 3%-ne maksutõus. Nemed pakuvad lahenduseks sotsiaalmaksu tõusu 36%-ni. Lahendusteid on teisigi. Mõned soovivad pensionikindlustuseks osta kinnisvara. Ainult et mõne aasta pärast on eakaid majamüüjaid tunduvalt rohkem kui noori ostjaid.

Selge on see, et midagi tuleb ette võtta ja otsustada, sest praegused pensionärid ootavad olukorra leevendamist mitte kümne aasta pärast, vaid kohe või vähemalt nende eluajal. Meile ei ole kasulik, kui kogu Euroopa Liidus kehtestatakse ühtne pensioniiga. Paljudes riikides on eeldatav eluiga pikem kui meil, samas jäädakse nendes riikides pensionile varem kui Eestis. Euroopa Liidu riikide pensionisüsteemid peavad olema jätkusuutlikumad ja samas ka vastutustundlikud ning need otsused tuleb olenevalt kohalikest oludest vastu võtta igas liikmesriigis eraldi. Eestis on netomigratsioon pidevalt negatiivne, elanikkond vananeb, eaka-

te ja noorte suhtarv on juba üks ühele, mis on viimase 20 aasta langustrendi tagajärg. Aastal 2015 peame pensionide maksmiseks juurde leidma pool miljardit eurot ja selge, et üks peamine lahendustee on maksubaasi suurendamine. Seda meie fraktsioon pakubki. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh heale eesistujale! Lugupeetud kolleegid! Ma alguses mõtlesin, et ma täna kõnet ei pea, aga siis mõtlesin ümber. Kuid luban, et teen lühidalt.

Uue Riigikogu liikmena olen ma märganud kaht väga ohtlikku tendentsi. Esiteks, õiguskomisjonis on järjest seaduseelnõusid, mille taga võib täheldada hiilivat püüet koondada võim väga kitsa isikuringi kätte ning selle kindlustamiseks allutada ühiskond pidevale nuhkimisele ja pealekaebamisele. Sellest räägib selget keelt mitu seaduseelnõu. Teiseks, hoolimatu ja nõrgematega mitte arvestav riigieelarve. Ja mitte ainult hoolimatu, vaid ka meie endi lastega mitteametustav. See on lubamatu! Nii palju siis eelarvest.

Aga tahtsin tähelepanu juhtida ka kolmandale asjale. Istungi juhataja asi on istungit juhatada ja mitte kõnesid kommenteerida. Ent mis siin ikka rääkida, ilmselt opositsiooni hääl jääbki selles koosseisus hüüdjaks hääleks kõrbes. Mida kokkuvõtteks öelda? Edu teile, koalitsioon! Ainult et minu toetust sellele eelarvele te ei saa, sest mina tahan ka homme ärgata puhta südametunnistusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Järgmisena palun kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Üks tuntud sulemees avaldas hiljuti oma arvamust eelarve menetlemise kohta Riigikogus. Ja tema hinnang oli järgmine: üks nad seal jagele kõrbe- ja mäestikusõdadest ning meist kordades rikkamate Euroopa riikide hiiglaslikest abipaketidest üle jääva pisku jagamise pärast. Nii et hinnang oli siis selline, et Riigikogu jagab raha, mis kõrbesõdadest ja abipaketidest üle jääb. Tõele au andes jääb sel kirjatsural õigust

ülegi – üks me ole nendes Ameerika sõdades oma tublidust väga püüdliselt üles näidanud ning 2-miljardise hiigelgarantii käisime välja paari päevaga nagu nauhti!

Olin tänaseks kutsutud SEB Panga privaatpanganduse hommikuseminarile. Hotelli läheduses parkimiskohta otsides märkasin üht prügilikollit, kes püüdis oma vastkogutud varanatukest kohendada. Kuidagi suur kurbus tuli hinge ja sõitsin Toompeale, et oma eelarvekõne mõtted ümber mõelda. Kohe kindlasti ei taha ma, et varakad inimesed endale kogutud ja kogunenud ressursid kaotaksid. Kuid see, et kodust väljatõistetavate perede arv kuust kuusse suureneb, et vaesus süveneb ja süveneb, ei mahu mulle hinge.

Küsin täie tõsidusega endalt ja teilt, head kolleegid: kas see meie riigis kõige suuremat rahalist ressursi suunav dokument vähendab lõhet vaeste ja rikaste vahel? Vastus on kahjuks ei. Mida teha? Arvan, et tuleks muuta eelarve tulude ja kulude struktuuri. Järgmise aasta eelarves on nn ühekordsete võõrtulude osakaal riskantselt suur. Samal ajal piirame välisabi andmisega ja garantiide võtmisega oma finantsvõimekust. Selline eelarvepoliitika ei ole jätkusuutlik. Uus eelarve kasvatab küll kaitsekulutused partneritele lubatud mahtudeni ning suurendab Eesti Energia aktsiakapitali, et Eesti Energia saaks võtta laene oma suhteliselt mõttetute Jordaania ja Ameerika projektide investimiskohustuste täitmiseks, kuid meie oma valitsuse lubatud tulubaasi taastamine jääb tegemata. Meie järgmise aasta eelarve jääb kurdi õpetajate põhjendatud soovidele.

Jah, ma ei saa olla selle eelarve poolt! Ma ei saa olla selle poolt, et meie rahvalt kogutud raha jaotatakse nii, nagu sellesse dokumenti kirja pandud on. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Lembit Kaljuvee! Rohkem kõne-soove ei ole. Sulgen läbirääkimised.

Asume muudatusettepanekute läbivaatamise juurde, mida on kokku 26. Kuna tegemist on mitmest ettepanekust koosnevate pikkade muudatusettepanekutega, siis loen ette ainult ettepanekute numbrid.

Esimene muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjonil on ettepanek jätta see arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Täna, juhataja! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Kuna on laekunud ettepanek seda muudatusettepanekut hääletada, siis asume hääletusprotseduuri juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele esimese muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhitivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt on 41, vastu 56 rahvasaadikut, erapooletuid ei ole. Seega ei leidnud muudatusettepanek toetust.

Muudatusettepanek nr 2, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhitivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma palun muudatusettepanekut, mis puudutab koolitoitu, ehk muudatusettepanekut nr 2 hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me valmistume hääletamiseks. Kas saal on rahunenud? Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Mul on protseduuriline küsimus selle muudatusettepaneku katteallika kohta. Rahanduskomisjonis me tuvasime, tõsi küll, peale seda, kui muudatusettepanekuid oli juba hääletatud, et Keskerakond on esitanud muudatusettepanekuid ligi 200 miljoni euro ulatuses, aga katteallikad kokku on vaid ca 80 miljoni euro ehk siis üle kahe korra väiksemas ulatuses. Kas meil on üldse võimalik seda muudatusettepanekut hääletada, kuna seadus keelab ühemõtteliselt ilma katteallikata muudatusettepaneku tegemise? Mis moodi me peaksime sellises olukorras käituma?

Aseesimees Laine Randjärv

Kuna komisjonis seda hääletati ja ettepanek sai rohkem kui kaks poolthäält, siis me hääletame selle siin siiski läbi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Ma juhin tähelepanu, et Taavi Rõivas eksitab meid. Keskerakonna 12 muudatusettepanekut hõlmavad 164 miljonit 328 000 eurot. Juttu ligi 200 miljonist eurost ei ole õige.

Aseesimees Laine Randjärv

Sven Sester, palun!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Mul on selline küsimus. Muudatusettepaneku tegija palus panna hääletusele konkreetse muudatusettepaneku ja selgitas ka ettepaneku sisu. Kas põhikirjas on kokku lepitud, et võib ka sisu selgitada?

Aseesimees Laine Randjärv

Ma selles osas praegu probleemi ei näe. Palun, Taavi Rõivas! Palun saalis rahu! Taavi Rõivas, teie küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea juhataja, ma siiski ei saanud vastust. Ma täna kindlasti Kadri Simsonit selle täpsustuse eest, aga kui muudatusettepanekutega nõutav summa on üle 160 miljoni euro ja katteallikaid on vaid pooles ulatuses, on ikkagi tegemist seadusvastaste muudatusettepanekutega. Seadus ütleb ühemõtteliselt, et Riigikogu ei tohi teha muudatusi, mis halvendavad eelarve tasakaalu. Kas sellised ettepanekud, mis on otseselt seadusega vastuolus, kuuluvad üldse hääletamisele?

Aseesimees Laine Randjärv

Minu isiklik seisukoht on, et kui see küsimus rahanduskomisjonis üles ei kerkinud, see hääletati läbi ja sai rohkem kui kaks poolthäält, siis me peame selle läbi hääletama. Täiskogu arvestab selle tabeliga, mis on rahanduskomisjonist saadud. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud istungi juhataja! Ma kõigepealt juhin tähelepanu sellele, et Rahandusministeerium ütles, et ta ei toeta astmelist tulumaksu mitte selles pärast, et arvutused ei sobi, vaid ametlik seisukoht on, et see ei sobi lihtsalt valitsusliidu lepinguga. Nii et viide mingitele teistele arvutustele ei vasta kirjale, mille Rahandusministeerium meile saatis. Teiseks tahan ma juhtida tähelepanu, et kui Taavi

Rõivasel on küsimusi, on tal võimalik enne iga hääletust võtta kümme minutit vaheaega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Head kolleegid, ma saan aru, et see repliik ei nõua praegu juhataja vastust. Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Võib-olla Taavi Rõivas võrdlemisi värske Riigikogu liikmena ei tea, et see küsimus on aastate jooksul korduvalt siin saalis läbi arutatud. Ühte ja sama katteallikat võivad eri algatajad ja võib ka sama algataja eri muudatusettepanekute katteallikana näidata, see on igati seaduslik. Katsun seda piltlikustada: kui näiteks valitsuse esitatud eelnõus on eraldatud 1 miljon eurot selleks, et ehitada Toompea lossi hoovile purskkaev, siis nii Sven Mikser kui Taavi Rõivas võivad oma muudatusettepanekutes 1 miljoni ulatuses seda kasutada katteallikana. See ei tähenda, et need kaks muudatusettepanekut oleksid seadusvastased.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, kolleeg Sven Mikser! Ma lõpetan praegu selle vestluse siin istungisaalis. Palun valmistume hääletamiseks, et otsustada muudatusettepaneku nr 2 üle!

Panen hääletusele teise muudatusettepaneku, mille on esitanud Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Tundub, et kõik on saalis, ma ei hakka selleks eraldi kutsungit tegema. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt hääletas 45 ja vastu 55, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Muudatusettepanek nr 3 on muuta eelnõu § 1 "Riigieelarve tulud, kulud ja finantseerimistehingud". Selle ettepaneku on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Kõigil kolleegidel on võimalik oma tabelist vaadata, mida see muudatusettepanek puudutab. Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Valmistume hääletamiseks. Kuna äsja sai üks hääletus just läbi viidud, siis arvatavasti kutsungit saali ei ole tarvis. Või soovite kutsungit? Ei soovi.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt oli 44, vastu 56 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek heakskiitmist.

Muudatusettepaneku nr 4 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Palun muudatusettepanekut nr 4, mis puudutab õpetajate palka, hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, valmistume neljanda muudatusettepaneku hääletamiseks. Protseduuriline küsimus, Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Vaadake, seda, mida see muudatusettepanek tähendab, me ju näeme. Kas ettepaneku tegemine peab sisaldama ka propagandistlikku sõnavõttu, et see on, ütleme, see ja too on too? Kas tohib hääletusettepanekule lisada retoorilisi kommentaare? Jaa või ei?

Aseesimees Laine Randjärv

Ma usun, et tohib küll, siis suudavad kõik järke pidada. Läheme edasi!

Panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepaneku nr 4, mille juhtivkomisjon on otsustanud jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 43 ja vastu 55 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Viienda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun muudatusettepanekut nr 5, mis puudutab igale lapsele lasteaiakoha programmi taastamist, hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh! Ma siiski tulen korra selle teema juurde veel tagasi. Kui meil varasemates parlamendi debattides on see teema üleval olnud, siis mina mäletan küll seda, et on saanud panna hääletusele vaid konkreetse muudatusettepaneku ja mitte pidada pikemaid dialooge või traktaate teemal, milleks muudatusettepanek on ette nähtud jne. Kui see tõesti nii on, siis palun koosoleku juhatajal muudatusettepanekute tegijad korraks kutsuda! Kui minu informatsioon ikka on õige. Olge kena!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Enne kui ma Kadri Simsonile annan sõna järgmiseks repliigiks, vastan küsimusele. Võtan omaks, et mul ei olnud piisavalt informatsiooni läbi vaieldud küsimuste kohta eelmistes Riigikogu koosseisudes. Ka tunnistan, et ma ei teadnud täpselt kodukorras olevat sõnastust. Seega otsustan, et ei ole lubatud pikemalt kirjeldada muudatusettepanekute sisu. Palun kõigil, kes soovivad panna ettepaneku hääletusele, nimetada muudatusettepaneku numbri. Kui see on läbi vaieldud, siis see on otsus ja siin ei ole mõtet seda edasi arutada. Kas Kadri Simson võttis oma repliigi tagasi? Jah? Selge! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Ma ei tea, kus ja kes on selle läbi vaielnud. Mul on käes "Õigusaktid Riigikogu liikmele 2011". Siin on sees ka kodu- ja töökorra seadus, mille § 106 on "Muudatusettepanekute hääletamine". Näidake mulle siin seda kohta, mis keelab põgusalt tutvustada seda, mille vastu või poolt te hääletate! Mis ei ole keelatud, on lubatud. Lõpetage juba see jama!

Aseesimees Laine Randjärv

Kui teil on pretensioon, siis palun esitage see kirjalikult! Niisuguseid debate me ei hakka siin läbi viima. Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Ma arvan, et koosoleku juhataja peaks tähelepanu juhtima sellele, et näiteks nii, nagu kolleeg Stalnuhhin tegi, otseselt juriidilisi väiteid esitada ei tohi. See oli juriidiline vale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud kolleegid! Pikema põhjenduse Keskerakonna muudatusettepanekust, ka selle kohta, miks riik peaks lasteadele raha tagasi andma, esitasin ma oma kõnes, mis toimus läbirääkimiste käigus. Praegusel hetkel panin ma hääletusele konkreetse muudatusettepaneku, öeldes, et selle ettepanekuga tahetakse taastada riiklik programm "Igale lapsele lasteaiakoht!". See oli konkreetse ettepaneku viiesõnaline kokkuvõte ilma üleskutseta, et need, kes vajutavad punast, hääletavad riikliku programmi "Igale lapsele lasteaiakoht!" vastu, ja kes rohelist, taastavad selle programmi, mis tagaks igale lapsele lasteaiakoha. (Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Juhataja võtab kümme minutit vaheaega. (Aplaus.)

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Kell on 19.54 ja me jätkame oma istungit. Head kolleegid, kodukorraseadus ütleb, et muudatusettepanekud saab panna hääletusele, kuid see ei võimalda pikemat sõnavõttu. See tõttu ma palun piirduda konkreetse ettepanekuga, ühe konkreetse lausega. Ja selgituseks: Kadri Simsoni kõige esimene ettepanek, s.o hääletada esimest muudatusettepanekut oli korrektne. Jääme selle seisukoha juurde ja läheme rahulikult edasi.

Panen hääletusele viienda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 46, vastu 53 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud Eiki Nestor, Kalev Kotkas ja Rannar Vassiljev.

Juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Seitsmes muudatusettepanek on rahanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, proua juhataja! Ma soovin selle muudatusettepaneku hääletamist, aga tahan samas küsida, kuidas ma seda teen. Ettepanek nr 7 koosneb 21 muudatusettepanekust, kus on talviste tehniliste ümbertöstmiste kõrval näiteks ettepanek ESM-ile raha eraldada. Ja samamoodi me eraldame Maa-ametile raha ka maamaksu administreerimiseks, mille kohta väideti maamaksuvabastust tehes, et kulusid sellega ei kaasne. Kuidas ma saan seda ettepanekut hääletada?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! See ei ole protseduuriline küsimus. Sama küsimus, sisuküsimus oleks tulnud esitada ettekandjale, kui ta oli siin kõnetoolis. Praegu on meil käsil juba hääletamisprotseduur. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Jah, me asume hääletama.

Head kolleegid, ma panen hääletusele muudatusettepaneku nr 7, mille on teinud rahanduskomisjon. Juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 55 rahvasaadikut, vastu oli 25, erapooletuid ei olnud. Seega leidis muudatusettepanek toetust.

Järgmiseks muudatusettepanek nr 8, mille on esitanud Indrek Saar, Rannar Vassiljev, Jaak Allik ja Eiki Nestor. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me teeme seda. Valmistume hääletamisprotseduuriks.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mille on teinud Indrek Saar, Rannar Vassiljev, Jaak Allik ja Eiki Nestor. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt oli 44, vastu 56 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud muudatusettepanek toetust.

Muudatusettepanek nr 9. Selle on esitanud Marianne Mikko, Indrek Saar, Rannar Vassiljev, Jaak Allik ja Eiki Nestor. Juhtivkomisjoni ettepanek on seda osaliselt arvestada. Muudatusettepanek nr 10 on Jevgeni Ossinovski, Indrek Saare, Rannar Vassiljevi, Jaak Alliku ja Eiki Nestori esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume hääletama muudatusettepanekut nr 10. Kas võib minna hääletuse juurde?

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 10, mille on esitanud Jevgeni Ossinovski, Indrek Saar, Rannar Vassiljev, Jaak Allik ja Eiki Nestor. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt hääletas 43, vastu 55, erapooletuid ei ole. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

11. muudatusettepaneku on teinud Karel Rüütli, Rein Randver, Kalvi Kõva ja Eiki Nestor. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Asume seda muudatusettepanekut hääletama. Panen hääletusele 11. muudatusettepaneku, mille on esitanud Karel Rüütli, Rein Randver, Kalvi Kõva ja Eiki Nestor. Juhtivkomisjo-

ni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 11 poolt on 44, vastu 54, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

12. muudatusettepaneku on esitanud Kalvi Kõva. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada! Võrokese tahtva kultuurile raha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, Eiki Nestor! Kalvi Kõva on praegu saalis ja kui ta soovib selle muudatusettepaneku hääletamist, siis me ootame ettepanekut temalt. Palun, Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Fraktsiooni aseesimees on palunud seda muudatusettepanekut hääletada. Kui sellest ei piisa, siis ma selle ettepaneku esitajana palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me asume hääletamisprotseduuri juurde.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 12, mille on esitanud Kalvi Kõva. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt oli 42, vastu 54, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek nr 12 ei leidnud toetust. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Ma ei saa aru, miks meil täna selle küllalt selge protseduuri puhul nii palju elevust on. Aga nüüd jäi teie seisukoht mulle ka segaseks. Fraktsiooni nimel ma võin panna kogu tabeli hääletusele, ükskõik, kes mis muudatuse tegi. Ja ma lubasin heale sõbrale Kalvi Kõvale, et võrokeste toetuseks ma panen tema muudatuse hääletusele, et näidata meie suuremat toetust. Palun arvestage, et tulevikus ma võin meie fraktsiooni nimel panna hääletusele kõik muudatusettepanekud, mis tabelis on ja hääletusele kõlbavad. Äрге palun minu õigusi piirake! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Võtan selle seisukoha teadmiseks, praegu aga läheme edasi.

Muudatusettepaneku nr 13 on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume hääletamisprotseduuri ette valmistama. Protseduuriline küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Kuna seal saali tagaosas sahtlis ei ole eelnõu 99 ega selle muudatusettepanekute tabelit ja mul ei ole seda käepärast, võib-olla te loeksite ette selle ettepaneku sisu, et ma teaksin, mille poolt või vastu ma hääletan.

Aseesimees Laine Randjärv

Teile tuuakse kohe tekst. Asume hääletamisprotseduuri ettevalmistamise juurde.

Panen hääletusele 13. muudatusettepaneku, mille on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt oli 44, vastu 56 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek nr 13 toetust ei leidnud.

14. muudatusettepaneku on esitanud Jaan Õunapuu, Rein Randver, Kalvi Kõva, Kajar Lember, Neeme Suur, Karel Rüütli, Rannar Vassiljev ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Indrek Saar, kas teil on protseduuriline küsimus?

Indrek Saar

Ei. Ma palun Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel 14. muudatusettepanekut, mille on esitanud Jaan Õunapuu, Rein Randver, Kalvi Kõva, Kajar Lember, Karel Rüütli, Rannar Vassiljev ja Helmen Kütt, hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Asume hääletamisprotseduuri juurde.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 14, mille on esitanud Jaan Õunapuu, Rein Randver, Kalvi Kõva, Kajar Lember, Neeme Suur, Karel Rüütli, Rannar Vassiljev ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 43, vastu oli 56, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek nr 14 toetust ei leidnud.

Muudatusettepanek nr 15, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada! Aga enne hääletamist palun ühe minuti vaheaega. Seda selleks, et igäiks saaks ise lugeda, milles see muudatusettepanek seisneb. Tõenäoliselt võtaks vähem aega, kui ma saaksin seda kahe sõnaga tutvustada, aga ma palun minuti vaheaega.

Aseesimees Laine Randjärv

Üks minut vaheaega. Me jätkame kell 20.13.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Me asume hääletamisprotseduuri ettevalmistamise juurde.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 15, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt on 44, vastu 56, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek toetust ei leidnud.

16. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun muudatusettepanekut nr 16 hääletada! Kuna sellel muudatusettepanekul on väga pikk selgitus, siis ma palun enne hääle-

tust minuti vaheaega, et kõik võiksid aru saada, mida me järgmisena hääletame.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me jätkame istungit kell 20.16.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, me asume hääletamisprotseduuri ette valmistama. Palun, Priit Toobal, protseduuriline küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Ma küsin täpsustuseks, kas me asume hääletama muudatusettepanekut, mis puudutab kohaliku omavalitsuse tulubaasi taastamist 11,4%-lt 11,93%-le?

Aseesimees Laine Randjärv

Muudatusettepanek nr 16 on loodetavasti selles tekstis kirjas, mis teile ulatati, ja te saate seda ise lugeda.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 16, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 16 poolt oli 43, vastu 55 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud muudatusettepanek toetust.

Muudatusettepanek nr 17. Selle on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun muudatusettepanekut nr 17 hääletada! Enne hääletust palun vaheaega! Aga ma juhin tähelepanu, et vaheajast pole mingit kasu, kuna ma näen siin järjest valitsusliitlaste laudkondi, kellel ei ole endiselt riigieelarve eelnõu teise lugemise materjale laual. Tagaseinas neid lihtsalt ei ole. Nii et ka vaheajal ei saa nad teada, et järgmine on Päästeameti tegevuskulude hääletus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Minut vaheaega. Istung jätkub kell 20.20. Me ootame kirjalikult ka seda ettepanekut.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Me asume hääletamisprotseduuri juurde.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 17, mille on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 17 poolt hääletas 43, vastu 55 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud muudatusettepanek toetust.

Muudatusettepaneku nr 18 on esitanud Kalvi Kõva. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh, austatud juhataja! Ma palun hääletada seda muudatusettepanekut, mille on teinud sotsiaaldemokraadist priitahtlik priisimees Kalvi Kõva Võrumaalt!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma panen selle ettepaneku hääletusele. Valmistume protseduuriks.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 18, mille on teinud Kalvi Kõva. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

18. muudatusettepaneku poolt hääletas 44, vastu 54, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

19. muudatusettepaneku on teinud Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me valmistume hääletusprotseduuriks.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 19, mille on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

19. muudatusettepaneku poolt hääletas 43, vastu oli 55 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Muudatusettepaneku nr 20 on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni

ettepanek on jätta see arvestamata. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun muudatusettepanekut nr 20 hääletada ning vastu tulles targemate ja vanemate koalitsioonisaadikute palvele ütlen, et see puudutab pensionitõusu.

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Asume hääletamisprotseduuri ette valmistama.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 20, mille on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 20 poolt hääletas 43, vastu 55 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Muudatusettepaneku nr 21 on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata.

Muudatusettepaneku nr 22 on teinud Neeme Suur. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda juhtivkomisjoni mitteamvestatud ettepanekut hääletada ja hääletuse tulemusena ka arvestada!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me asume hääletamisprotseduuri ettevalmistamise juurde.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 22, mille on teinud Neeme Suur. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 22 poolt hääletas 43, vastu 53, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Muudatusettepaneku nr 23 on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume seda muudatusettepanekut hääletama.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 23, mille on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun teil võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 23 poolt hääletas 43, vastu 55, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Muudatusettepaneku nr 24 on teinud Marianne Mikko, Sven Mikser, Eiki Nestor ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me paneme selle muudatusettepaneku hääletusele. Palun tähelepanu!

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 24, mille on teinud Marianne Mikko, Sven Mikser, Eiki Nestor ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 24 poolt on 41, vastu 55 rahvasaadikut, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

25. muudatusettepaneku on esitanud Heljo Pikhof, Rannar Vassiljev, Eiki Nestor ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Panen hääletusele 25. muudatusettepaneku, mille on teinud Heljo Pikhof, Rannar Vassiljev, Eiki Nestor ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

25. muudatusettepaneku poolt hääletas 43, vastu 55, erapooletuid ei olnud. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Muudatusettepaneku nr 26 on teinud Heljo Pikhof, Jaan Õunapuu, Kajar Lember, Urve

Palo, Rannar Vassiljev, Eiki Nestor ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume seda muudatusettepanekut hääletama.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 26, mille on teinud Heljo Pikhof, Jaan Õunapuu, Kajar Lember, Urve Palo, Rannar Vassiljev, Eiki Nestor ja Helmen Kütt. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku nr 26 poolt oli 43, vastu 55, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Head kolleegid! Sellega on meil kõik muudatusettepanekud läbi vaadatud. Määrán eelnõu 99 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. novembri 2011. aastal kell 18.

Selle seaduseelnõu teine lugemine on lõppenud.

11. 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (114 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 114 teine lugemine. Palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate 2011. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõust teise lugemise kontekstis. Komisjon arutas eelnõu oma 14. novembri istungil, kus osales ka Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna juhataja Kaie Koskaru. Tähtajaks Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega komisjonidelt ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud, küll aga koostas komisjon koostöös ministeeriumiga ise seitse muudatusettepanekut. Tegu on täpsustavate ja tehniliste muudatustega. Iga ettepaneku juures on ka seletus, mis tingis selle esitamise.

Toon nüüd kiirelt välja, mida olulisemad muudatusettepanekud endast kujutavad.

Rakenduskõrgkoolidele eraldatakse lisaraha, samuti on eraldised Läänemeremaade Nõukogu inimkaubandusvastase töörühma tegevuse toetamiseks ja Sihtasutuse Eesti Draamateater tegevuskuludeks. Kindlasti on oluline ka, et Estonian Airi aktsiakapitali suurendatakse 15 miljoni euro võrra. Nähakse ette vahendid Sotsiaalkindlustusameti ekspertarstidele tasu maksmiseks.

Mis puutub küsimustesse ja teemadesse, mis komisjonis ehk üles kerkisid, siis tuleb nentida, et pikka diskussiooni ega debatti ei olnud. Tunti huvi Estonian Airi omakapitali vastu – milleks on vaja aktsiakapitali suurendada, kas on mingi probleem. Otsest probleemi ei ole ja rahaeraldus – praegu menetleme eelnõu, millega Estonian Airile eraldatakse tänavu 15 miljonit, ja aastal 2012 saab aktsiatelt teise 15 miljonit, kokku 30 miljonit – on peaasjalikult ette nähtud varasema kahjumi katteks sellel aastal, järgmisel aastal aga uute võimalike vahendite, miks mitte lennukite ostmiseks.

Teine teema, mis komisjonis seda eelnõu arutades üles tõusis, on laste riikliku hoolekanade kulud 2011. aastal. Taheti teada, millest on tingitud selline prognoositud jääk. Vastus, mis on ka selgituses kirjas, on, et see tuleneb sellest, et plaanitud teenuse hinna tõus osutus siiski väiksemaks – hind ei ole tõusnud nii palju, nagu algselt eeldati. Rohkem diskussiooni komisjonis ei olnud.

Komisjon langetas järgmised otsused, kõik konsensusega: võtta eelnõu päevakorda 16. novembril ehk siis täna, teine lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 17. november kell 18. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Läheme eelnõu 114 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Teine muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Kolmas muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Neljas muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Viies muudatusette-

panek on juhtivkomisjoni esitatud. Kuues muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Seitsmes muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Määrán eelnõu 114 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 17. novembri kell 18.

Teine lugemine on lõppenud ja 11. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

12. Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (106 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 12. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 106 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Seaduseelnõu 106 muutmiseks ettepanekuid ei laekunud. Komisjoni üksmeelne otsus oli eelnõu teine lugemine lõpetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu 106 kohta laekunud ei ole ja seega meil midagi läbi vaadata ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada.

Teine lugemine on lõppenud ja 12. päevakorrapunkt käsitletud.

13. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse, päästeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse tulenevalt asutuste ümberkorraldamisest eelnõu (116 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 12. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud polit-

sei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse, päästeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse tulenevalt asutuste ümberkorraldamisest eelnõu 116 esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud eelnõu 116, mis puudutab mitut seadust: politsei ja piirivalve seadust, päästeseadust, päästeteenistuse seadust ja muid seadusi. See eelnõu on välja töötatud selleks, et ühendada Päästeamet ja selle kohalikud asutused üheks valitsusasutuseks, korraldada ümber Häirekeskus ja samuti viia ellu prefektuuride ühendamine Politsei- ja Piirivalveametiga alates 1. jaanuarist 2012.

Kõigepealt paar sõna taustaks. Riigikogu eelmine koosseis võttis vastu otsuse, et prefektuurid muutuvad Politsei- ja Piirivalveameti regionaalseteks struktuuriüksusteks.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma korraks vabandan, hea ettekandja, teie ees. Head ametikaaslased, me näitame ekraanidel slide ja pilte, siis on parem ettekannet jälgida.

Ken-Marti Vaher

Seega, head Riigikogu liikmed, eelmine koosseis võttis vastu otsuse, et prefektuurid muutuvad Politsei- ja Piirivalveameti regionaalseteks struktuuriüksusteks. See oli eelmise koosseisu seaduseelnõu 343, mis võeti vastu 6. mail 2009. Ka valitsusliidu programm aastateks 2007–2011 sätestas siseturvalisuse arendamise ühe prioriteedina eesmärgi lõpetada riiklik tarbetu dubleerimine eri ministereerimide ametkondade vahel.

Päästeameti ja Häirekeskusega seotud ümberkorraldused on vajalikud, et ressursse oleks võimalik paindlikumalt suunata prioriteetsetesse valdkondadesse ja leida lisaraha asutustele pandud eesmärkide ja ülesannete täitmiseks. Ühtlustuvad ka organisatsiooni protseduurireglid ja otsustusmudelid.

Seoses asjaoluga, et Politsei- ja Piirivalveamet ning Päästeamet muutuvad suure ametnikkonnaga valitsusasutusteks, on vaja luua ka võimalus anda põhimäärusega teenistusalaste

haldusaktide ja teenistuse korraldamise õigusstruktuuriüksuste juhtidele, peadirektorite asetäitjatele ja regionaalsete struktuuriüksuste juhtidele, st siis prefektidele ja päästekeskuste juhtidele. Häirekeskus on aga nii väikese koosseisuga, et selles valitsusasutuses see vajalik ei ole.

Eelnõuga laiendatakse ka distsiplinaarkaristuse määramise õigust, ja nimelt nii, et lisaks asutuste juhtidele võib ka siseminister määrata distsiplinaarkaristusi kõikide ametite ametnikele. Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet ja Häirekeskus on Siseministeeriumi valitsemisalas asuvad valitsusasutused ning distsiplinaarmentluse alustamise ja distsiplinaarkaristuse määramise õiguse vajadus võib tekkida ka siseministril. Seda näiteks olukorras, kus ametniku toime pandud distsiplinaarsüüteo reageerimine on nii tähtis, et sekkuma peab ka ministeerium teenistusliku järelevalve tasandil.

Nende ümberkorralduste eesmärk on lihtsalt öeldes vabastada prefektid ja päästekeskuste juhid halduskorralduslikest küsimustest, et neil oleks võimalik tegeleda veelgi sisulisemalt õiguskorra tagamisega regioonis. Seaduse jõustumisel ei pea prefektid ja päästekeskuste juhid enam tegelema teenistusküsimustega. Praegu on igal prefektuuril ja päästekeskusel oma eelarve. Prefekt ja päästekeskuse juht peab tegelema ka palkade kehtestamise, arvestamise ja kõige muuga. Muudatustega muutuvad menetluslike juhendite tegemine ja teenistuslikud küsimused, näiteks teenistusse võtmine ja palga kehtestamine – kesketeks ülesanneteks. See annab regionaalsetele juhtidele võimaluse sisulisemalt regiooni tööd juhtida ja õiguskorra probleeme lahendada – prefekti ja häirekeskuse juhi kui nn sisujuhi ülesanne on töökorralduste kõige efektiivsem rakendamine oma piirkonnas.

Ka kodanikule suunatud teenuste kvaliteet ja ühetaolisus on kindlasti oluline teema. Üle riigi hakkavad teenuste osas kehtima ühtsed põhimõtted ja teenusestandardid saavad muuta ühetaolisemaks. Samuti saab rääkida piiratud ressursi optimaalsest rakendamisest. See tähendab, et ressursse on võimalik dünaamilisemalt ümber paigutada ühe konkreetse asutuse sees, samuti kasutada paindlikumalt rotemumist, kui seda tehakse struktuuriüksuste, mitte valitsusasutuste vahel. Tänu sellele vähe-

neb n-ö poolbürokratlilik asjaajamine, valdkondlik juhtimispädevus ja standardiseeritud kvaliteet on aga märksa lihtsamalt saavutatavad kui praegu.

Politsei- ja Piirivalveameti põhimõtteline otsus kajastub kehtivas politsei ja piirivalve seaduses, mis näeb ette, et alates 1. jaanuarist 2012 on prefektuurid Politsei- ja Piirivalveameti regionaalsed struktuuriüksused ja seniste politseiasutuste töö korraldatakse ühe valitsusasutusena, Politsei- ja Piirivalveametina.

Eelnõu kohaselt ühendatakse Päästeameti kohalikud asutused Päästeametiga 1. jaanuarist, ka korraldatakse ümber Häirekeskus. Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015 näeb ette tugeva ühendhäirekeskuse loomise. Tegevuskava kohaselt peab 2014. aasta lõpuks abivajajatel olema võimalik helistada ainult ühele kergesti meelde jäävale ja ka mujal Euroopas kasutusel olevale numbrile. Sestap saab uus Häirekeskus endale järk-järgult ka Politsei- ja Piirivalveameti prefektuuride ülesanded hädaabikõnede menetlemisel, et minna 2014. aasta lõpuks üle ühisele hädaabinumb-rile 112.

Lõpetuseks, seaduse jõustumisega paralleelselt muudetakse ka Päästeameti juhtimisstruktuuri. Päästeameti struktuuri ei muudeta mitte ainult seadusega, vaid ka Päästeameti põhimäärusega, mille kehtestab siseminister selle muutmiseks. Need põhimäärused on teile kõigile laiali jaotatud. Muudatus on loogiline jätk ka Päästeametis aastail 2009–2011 läbiviidud juhtimismudeli ja teenuste kaardistamisele, mida tehti väliste konsultantide abiga.

Eelnõu on kavandatud jõustuma 1. jaanuaril 2012. Täna väga!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Austatud minister, teile on ka küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Teie ettekandest jäi kõlama, et üks selle seaduseelnõu eesmärk on vabastada prefektid halduskorralduslikest ülesannetest. Need liiguvad piirkonnast keskusesse. Ma vaatasin, et eelnõu seletuskirjas on ka kirjas, et ühendamine peaks kaasa tooma uue taseme organisatsiooni otsustusprotsessis. Millised on uue otsustamis-

mudeli eelised võrreldes olemasolevaga? Kas te selgitaksite, palun?

Ken-Marti Vaher

Palun vabandust, ma tõesti ei kuulnud vahepealset osa teie küsimusest. Äkki te kordate küsimust?

Aseesimees Jüri Ratas

Palun andke mikrofon tagasi Kadri Simsonile, et ta saaks oma küsimust korrata.

Kadri Simson

Aitäh! Küsimus on lühidalt kokkuvõetuna selline: millised on uue otsustamismudeli eelised võrreldes olemasolevaga? Eelnõu seletuskiri lubab, et tuleb uus tase organisatsiooni otsustusprotsessis.

Ken-Marti Vaher

Ma omast arust püüdsin selles ettekandes ja ka .ppt-s keskenduda sellele, et halduskorralduslikud küsimused – eelkõige inimeste ametisse nimetamised, vabastamised, palgakorralduse teemad – saavad olema lahendatud samamoodi, nagu praegu on näiteks Maksu- ja Tolliametis, kus on ametis üle 2000 inimese, ja Maanteeametis, kus see on juhtkonna – tippjuhi, peadirektori pädevus. See tähendab, et regionaalsetele juhtidele jääb rohkem aega kohapeal sisuga, n-ö regiooni inimestele suunatud põhiteenustega tegelda. Nagu ma ütlesin, ega me sellega mingisugust üllatust ei valmis-ta. Politsei ja piirivalve seadus võeti 2009. aasta mais vastu 76 häälega. Ma arvan, et seal oli märkimisväärne hulk ka opositsiooni hääli. Seaduse § 5 ütleb väga lihtsalt: prefektuurid muutuvad Politsei- ja Piirivalveameti struktuuriüksusteks. See säte jõustub Politsei- ja Piirivalveameti suhtes 2012. aasta 1. jaanuaril. Praegu arutatav seadus täpsustab mõningaid nüansse ja kehtestab samasuguse analoogia ka Päästeameti suhtes.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Eelmise koosseisu ajal, kui me väga pikalt ja põhjalikult arutasime politsei ja piirivalve seadust, olime minu arvates sellel seisukohal ning

lootsime, et 2012. aasta 1. jaanuaril töötab Eesti suurim avaliku teenistuse organisatsioon meie soovidele vastavalt. Aga praegu me vist tunnistame kõik, et see nii ei ole. Kas sinu eesmärk on võtta see seadus vastu ainult sel põhjusel, et tookord me otsustasime, et 2012. aasta 1. jaanuarist on iseseisvad struktuuriasutused kaotatud?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et paljuski pole sinu küsimuse tuum mitte kõnealusel seaduses. Pigem on see sisemise töökorralduse, organisatsioonikultuuri, teatud selgete hoiakute ja väärtushinnangute küsimus, mis loomulikult hakkab pihta juhtkonnast. Juhtkond sisendab seda kõike oma asutuse töötajatele, koondades nad teenima ühtseid eesmärke. Kõike seda ei ole võimalik muuta kindlasti mitte üleöö, tõenäoliselt mitte ka poolteise aastaga, sest tegemist on kõige suurema valitsusasutusega Eestis. See võtab pisut rohkem aega. Aga meil on alust arvata, et vahest avalik sektor laiemalt, aga kindlasti sisejulgeoleku valdkond, politsei valdkond ei saa valmis. See ei saa lihtsalt valmis! Keskkond muutub ja meil on vaja sellega seonduvalt muuta ka seda, kuidas reageerib riik, millist põhiteenust osutatakse kodanikele, kuidas tegutsetakse organiseerunud ja varjatud raske kuritegevuse vastu, kuidas teostatakse liiklusjärelvalvet jne. Selles mõttes ma saan su küsimusest väga hästi aru. Ja töö kindlasti jätkub ka pärast seda, kui on lahendatud regionaalsete struktuuriüksuste küsimus ja selle seos ühendatud asutusega. Ning me kindlasti arutame seda aastal 2012 ka parlamendi kaasabil.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Aitäh! Härra minister! Milles täpsemalt seisneb organisatsiooni käitumismudelite ühtlustamine? Näiteks milline on konkreetne tegevuskava?

Ken-Marti Vaher

Organisatsiooni käitumismudelite ühtlustamine? Kas sa küsid Politsei- ja Piirivalveameti või Päästeameti kohta? Mõlema kohta? Eks see ole praegu põhiline küsimus, mis Politsei-

ja Piirivalveametiga seostub. Tuletan meelde, et mitte väga kaua aega tagasi oli piirivalve Eestis sisuliselt ju militaarorganisatsioon. Politseilise ja sellise militaarse taustaga organisatsiooni kultuuri kokkusobitamine ja ühtlustamine ei ole kerge ülesanne, aga minu arust on see viimastel aastatel kenasti läinud ja kõik liigub õiges suunas. Ma olen endiselt seisukohal, et Politsei- ja Piirivalveameti moodustamine 2010. aasta alguses oli kindlasti õige samm. Jah, on kriitikuid, kes arvavad, et võib-olla oli see vara, aga mina ütlesin, et see oli liiga hilja. Ent mis me selliste hinnangutega ikka peale hakkame. Praegu on meil ilmselgelt selline seis, kus me peame edasi liikuma, et püüda tagada kõikide nende põhitegevusvaldkondade areng, mida PPA taktikalisel tasandil esindab. Need on migratsioon, kodakondsuse temaatika, piirivalve ja politsei funktsioon.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Hea minister! Ma olen tegelikult sinult täna seda juba küsinud, aga küsin uuesti. Kas me natukene ei kiirusta? Me alles viime läbi juhtimise auditeid, tellime Ernst & Youngi või kelle iganes analüüsi. Päästeametis, nagu sa mulle täna ütlesid, alles käivad analüüsid, kui palju komandosid jääb ja kuidas see kõik toimuma hakkab. Ja nüüd äkki avastasin, kui lugesin seda seaduseelnõu ja sellega kaasnevaid õigusakte, et me loome uue, päästeameti peadirektori asetäitja koha. Kas see ikka on õige samm? Võib-olla peaks natuke aja maha võtma, ootama ja tegema uue analüüsi või vähemalt käimasoleva lõpetama ja alles siis otsustama, kui palju juhtimist on vaja tugevdada?

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Ma ei arva, et me peaksime hoo maha võtma. Minu arust me võtsime suhteliselt pikaks ajaks hoo maha uue ühendameti moodustamisega 2009. aastal. Me arutasime teatavasti seda Politsei- ja Piirivalveameti teemat, asutuste ühendamist praktiliselt poolteist aastat.

Päästeametis on mitmed muudatused, edasiarendamised toimunud paralleelselt Politsei- ja Piirivalveametiga. Julgeksin öelda, et võib-

olla teatud nüanssides on seal jõutud isegi kaugemale.

Mida ma võiksin välja tuua? Te saate seda kõik seletuskirjast lugeda, aga vahest on see nii oluline nüanss, et tasub üle rõhutada. Päästeamet viis tõesti aastail 2009–2011 läbi üsna põhjaliku põhiteenuste vastutuse jaotuse analüüsi rahvusvahelise mudeli alusel. Eesmärk oli selgitada, milline oleks Päästeameti pääste-teenuste – kokku on põhiteenuseid 16 – juhtimise sobivaim struktuur. Tolle analüüsi tulemusel selgitati välja takistused selle n-ö teenuspõhisuse tulemuslikuks juurutamiseks. Analüüs ütleb väga selgelt – see on seletuskirja esimesel leheküljel –, et teenuseid osutatakse piirkonniti erinevalt, sest tegemist on nelja eraldi asutusega, pluss viiendana Päästeamet. Rollid ja vastutus on keskustes erinevalt määratletud, sealjuures teenuste standardiseerimine ametikeskuse tasemel ei realiseeru. Standarditele vastavat teenuste kvaliteeti on raske hoida. Ülesannete jagamine on ebavõrdne, töökoormus on keskustes erinev. Teenuste detailne eelarvestamine on andmete killustatuse tõttu keeruline, teenuse efektiivsust on raske eesmärgistada ja mõõta jne.

Need on reaalsed probleemid, väljast sisse ostetud analüüsiga tuvastatud. Me peame neile lahenduse leidma, sest Päästeameti osutatavad teenused on Eesti inimestele olulised, ja seda iga hetk.

Usun, et me liigume õiges suunas piisava tempoga. Ma kunagi ei eelista tempot ehk siis kiirust põhjendatusele. Proovin alati argumenteerituse esiplaanile tõsta. Arvan, et seda eel- nõu, mis teie ees on, on kooskõlastatud-aruta- tud paljude ekspertidega ühte, teist ja kolman- dat pidi.

Mis puutub sinu küsimusse Päästeameti struktuuri muutmise kohta Päästeameti põhi- määruse muudatusega, siis tõesti on muuda- tused ette näha. Päästeameti keskne funktsioon ja ülesanded suurenevad, päästkeskuste omad halduskorralduslikult vähenevad. Sellest tule- nebki teatud muudatus juhtimisstruktuuris. Sa- mas võib öelda, et tervikuna Päästeametis juh- tide arv väheneb ja kokkuvõid juhtimissüsteem- is on tuntav.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Kuidas on ühinemise puhul lahen- datud vastutuse küsimus? Teadaolevalt suurtes süsteemides vastutus kipub hägustuma ja lõ- puks ei vastuta mitte keegi mitte millegi eest.

Ken-Marti Vaher

Täna! Suurtes süsteemides, jah, kipub nii olema. Usun, et praegu ongi nii. Ma just luge- sin teile ette Päästeameti analüüsi tulemused. Küllap kehtivad väga suures ulatuses täpselt samasugused järeldused Politsei- ja Piirivalve- ameti kohta, mis tähendab seda, et prefektuu- ride teenusstandardid on erinevad, raha kasu- tamine nendes iseseisvates asutustes on eba- ühtlane. Nii saavad Eesti elanikud eri piirkon- dades teenust ebaühtlaselt – ühed natuke pa- remini, teised natukene halvemini. Muudatuse mõte ongi tagada inimestele parem teenus, teenust ühtlustada.

Kui te küsite peadirektori ja üldse juhtkon- na vastutuse kohta, siis meil oli eelmisel nädal- lal veel kord juttu maksuameti peadirektoriga, kes on üheselt kinnitanud, et süsteem toimib. Maksuametis, kus on tuhandeid ametnikke, ei ole peadirektor uppunud ülesannete koorma alla ja maksuamet võib välja tuua nende tehtud muudatuste eelised: keskusest antavad teenus- standardid on ühtsed, neid järgitakse kõikides Eesti paikkondades. Loomulikult nõutakse ka tulemuslikkust ja eesmärgistamist paremate standardite ja meetodite kohaselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Asutuste ühendamise eesmärgiks on märgitud nende jätkusuutlikkuse tõstmine. Seda ma ta- haksingi täpsustada. Milles täpsemalt see mõ- lema ameti puhul seisneb?

Ken-Marti Vaher

Sellele oli keskendunud suur osa minu ette- kandest, härra Efendijev.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Te rääkisite üsna põhjalikult, kuidas muutuvad juhtide ülesanded, ja näitasite ka slaidi. Üks siht oli "kodanikele suunatud teenuste kvaliteet ja ühetaolisus", käis läbi ka ühine hädaabi number tulevikus jne. Kas ministeeriumi hinnangul on veel tulemas olulisi muutusi just nimelt selles valdkonnas, mis puudutab iga inimest, inimeste õiguste kaitset, või on selle seaduse eesmärk institutsiooni enda korrastamine? Või äkki ma küsin midagi sellist, mis jääb pigem teiste seaduste reguleerimisalasse?

Ken-Marti Vaher

Täna, härra Must! Te küsisite kindlasti õige küsimuse. Selle eelnõu puhul on tõesti tegemist peamiselt, nagu ma juba ka mainisin, 2009. aastal Politsei- ja Piirivalveameti kohta tehtud otsuse elluviimisega ehk rakendusliku aktiga, Päästeameti analoogia alusel sarnaste muudatuste tegemisega. Häirekeskuse moodustamine, mille aluseks on eelnõule lisatud põhjalik tegevuskava, peab pädima 2014. aasta novembris 112 juurutamisega, mis on üle-euroopaline hädaabi number Eestis, kõikides Eesti valdades ja külades. Kõikide inimeste jaoks kehtib ainult üks number, mis võetakse kasutusele kõikide hädaabi kutsungite puhul, olgu tegu kiirabi või politsei vajamisega või päästeolukorra lahendamiseks. Häirekeskusele, eelkõige loomulikult selle juhile jääb ühemõtteline selge vastutus tegevuskava elluviimise eest. Ja just nimelt tulemusliku elluviimise eest. Meil on sellesse usku ja selle tõttu me anname Häirekeskusele minu arust väga soliidse eristaatuse: ta hakkab olema sisuliselt võrdne võrdsete kõrval, Politsei- ja Piirivalveameti ning Päästeameti kõrval. Õiguskomisjon saab võimaluse öelda oma arvamus ka uue Häirekeskuse juhi kohta, kelle kandidatuuri me saame välja käia, kui õige hetk käes on. See on tänase eelnõu peamine sisu.

Aga teie küsimus põhiteenuste kohta on teatud määral igavikuline ja sellisena väga oluline. Ma püüdsin selgitada, et ma pean neid muudatusi inimeste jaoks positiivseks – neil, kes hädaabinumbrit kasutavad, läheb see kergemaks. Pilootprojekt hädaabinumbri üleminekuks on kavandatud 2012. aasta esimesse poolde, ja seda ühes tööpiirkonnas, ühes prefektuuris näiteks. Aga kokkuvõttes ma arvan,

et ka kodanikud võidavad sellest eelnõust. Samas ma ei tahaks siin väga suuri sõnu teha. Teie küsimuse viimane osa oli väga tabav! Tegelikult ongi tegu märksa laiemaga küsimusega kui ainult selle eelnõu vastutusala.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu! Tuleb tunnistada, et eelnõuga tutvumine tekitas mitmesuguseid tundeid ja paraku ei tuvastanud ühtegi positiivset. Ette-ruttavalt ütlen, et minu paarikümneaastane kogemus ja teadmised sellest valdkonnast ei haaku sugugi selle eelnõuga. Küsimusi on palju ja mõtlesin, et kõige paremini illustreerib probleemistikku küsimus, mis puudutab eelnõu § 3, mis täiendab päästeteenistuse seaduse 5. peatükki, mille pealkiri on "Päästeteenistujate ergutamine", kus on kirjas tänu avaldamine, raha ja kingitused. Te lisate sinna § 25¹, mis annab distsiplinaarkaristuse määramise õiguse siseministrile. Minu küsimus: kas päästeteenistujate ergutamise peatükis on selle paragrahvi sobivaim koht? Teine küsimus: kas see teema – mõtlen õigust määrata distsiplinaarkaristus näiteks ka Puka pritsimehele – on üldse hädavajalik?

Ken-Marti Vaher

Ei ole hädavajalik. See on vajalik, nagu ma ütlesin oma ettekandes, juhul, kui on tõesti tegu olulist avalikku huvi teenivate järelevalvemenetlustega, mille puhul oleks ministeeriumi sekkumine vajalik. Need on väga üksikud juhtumid ja seadus ainult annab selleks võimaluse.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Eelnõu kohaselt tekib ühtsete ametite loomise järel ühe ministri kinnitatud eelarve, mille kasutus võimaldab ressursse paindlikumalt prioriteetsetesse valdkondadesse suunata ja leida lisaraha asutusele pandud eesmärkide ja ülesannete täitmiseks. Kas see ongi põhjus, miks süsteem üldse reformi vajab?

Ken-Marti Vaher

Muidugi, seletuskiri on pikk, härra Toobal. Me võime siit välja rebida iga lause ja küsida, kas selle pärast ongi eelnõu koostatud. Kui te natukenegi kuulsite minu ettekannet ja võib-olla ka vastuseid teie heade kolleegide minu arust asjalikele küsimustele, siis küllap te saite vastuse, miks seda eelnõu vaja on, mis on selle siht, mis on eesmärgid, kuidas see mõjutab kodanikele osutatava teenuse kvaliteeti. Ma proovisin seda teile võimalikult põhjalikult selgitada. Loodan, et põhituumas selgitus on olnud ammendav. Aga ma hea meelega proovisin seda teistele küsimustele vastates veelgi täpsustada.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, härra istungi juhataja! Hea minister! Iga süsteemi muutmine eeldab seda, et süsteem muutub paindlikumaks, asjaajamine kiiremaks ja tõhusamaks. Kas ei või minna nii, et kui prefektuurid jäävad oma asukohta, aga juhtimine tsentraliseeritakse aina rohkem Tallinna, siis tekib kohapeal probleeme asjaajamise kiiruse ja tõhususega? Niisugune põhimõtteline küsimus.

Ken-Marti Vaher

Täna! See on tõesti põhimõtteline küsimus, ja väga hea küsimus. Kommenteerin seda nii, et me teame praegusi probleeme. Probleemid on selles, et paljud head ideed, mida me tahame ellu viia, ideed pakkuda teenust üht, teist või kolmandat pidi kodanikele paremini, mõnes prefektuuris õnnestub ellu viia, teises ei õnnestu. Eks te ütlete vastu, et see sõltub juhtidest. Jumala õige, sõltub tõesti juhtidest, aga sõltub ka ühtselt lähenemisest, ühtselt metoodikast, teenusestandarditest, mille alusmaterjal – analüüsid, uuringud – peaks keskselt tulema Politsei- ja Piirivalveametist, kes suunab ülesanded, loomulikult koostöös regionaalsete osakondadega, kohapeal täitmiseks. Mina usun, et samasuguse muudatuse järel, nagu Riigikogu 2009. aastal Politsei- ja Piirivalveameti suhtes absoluutse enamusega otsustas, muutub elanikele osutatav kohapealne teenus paremaks. Miks see nii on? Sellepärast, et kohapealsed juhid saavad keskenduda rohkem

sisu juhtimisele ehk õiguskorra tagamisele, sisulistele teemadele, põhiteenuse arendamisele kohapeal. Või ärme kasutame sõna "arendamisele", pigem põhiteenuse tulemuslikule osutamisele kohapeal. Ma arvan, et see on pluss, see on eelis võrreldes praeguse olukorraga.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Te jõudsite just pointini! Te rääkisite sellest, et kohapeal peaks teenus paremaks muutuma, kuna osa ülesandeid langeb ära. Seni on suurprefektuurides, mis on töötanud 2004. aastast, vähemal või suuremal määral asjad olnud niimoodi – vähemalt minu silmis –, et teenuse kvaliteet, inimeste võimalus saada teenust ja pöörduda jõustruktuuride poole on järjest kehvemaks läinud. Nüüd me paneme järgmise muudatuse otsa, tsentraliseerime juhtimisahelat veelgi. Kui praegune süsteem ei toeta ühtlast head teenust – see ühtlane teenus võib tõesti olla ühtlaselt kehv teenus, mitte hea teenus –, siis me võiksime oma kogemustest õppida, mitte järgmist probleemi omale kaela tõmmata.

Ken-Marti Vaher

Täna küsijat! See on sinu hinnang ja sul on sellele absoluutne õigus! Sa annad abstraktse ja väga üldise hinnangu, et teenus on muutunud halvemaks. Aga milline teenus? Mis asi on muutunud halvemaks, mis täpselt? Arutame selle läbi!

2009. aasta mais me tegime otsuse, mis puudutas ühendameti moodustamist ja ka tänase eelnõuga teatud nüanssides rakendatava otsuse elluviimist. Arvan, et me peaksime võib-olla pigem keskenduma sellele, kui sinul ja teistel headel ekspertidel on ettepanekuid ja konkreetset tagasisidet – konkreetsus ja argumenteeritus on väga tähtis. Kui on konkreetset tagasisidet politseitöö kohta, siis ma ise panen kogu oma jõu sellesse, et strateegiliselt, ministeeriumi tasemel tagada teenuse kättesaadavus ja n-ö euroopalikkus.

Tegelikult loodan väga, et see, mis sa ütlesid, ei ole tõene. Me võime esile tuua erinevaid usaldusväärse uuringuid, eks ju? Aga polit-

sei usaldusväärsus suureneb, Päästeameti usaldusväärsus elanike seas on 97%. Nagu ütles ühel konverentsil üks meie hea ekspert: "Usaldusväärsus on nii kõrge, et see saab ainult langetada." Jumala õige! Ja ei pea mina seda mingiks eriliseks näitajaks – see on ainult üks tähis, üks n-ö märgeline seina peal, üks element suuremas pildis.

Aga loomulikult põhiline siht on, et riik oleks olemas, kui teda on vaja. Ja nagu ma täna infotunnis rääkisin: me jõuame jälle tõdemuseni, et me võime kõikidesse nendesse teemadesse, mis sinagi tõstatanud oled, suhtuda konstruktiivselt või destruktiivselt. Destruktiivne lähenemine on selline, et me nõuame kõigis asjades, mis külas toimuvad, kiiret ühemõttelist riigi sekkumist, andmata endale aru, et kogukond ise saaks kohapeal väga palju ära teha nende asjade ärahoidmiseks.

See tähendab vabatahtlikku tööd, see tähendab naabrivalvet. Ja see ei tähenda mitte ainult tavalist naabrivalvet, vaid ka näiteks sellist head ideed, millest täna on juba juttu olnud. Eile käisin Lõuna-Eestis. Tartus on 2007. aastast rakendatud liiklusnaabrivalve liin. Miks see ei ole teistes prefektuurides rakendatud? See on hea küsimus! Mina tahaks, et see rakendataks üle Eesti, sest see tundub olevat väga hea ennetav liiklusohutust suurendav meede.

Ma tahtsin selle natuke pikale veninud vastusega öelda lihtsalt seda, et kindlasti me peame tagama riigi poolt võimalikult kvaliteetse teenuse selle ressursiga, mis meil kasutada on. Aga teiselt poolt on Eestis olemas kolmas sektor, kogukonnad ise, kes minu hinnangul on sisejulgeoleku tagamisse küldes ja valdades veel ilmselgelt vähe kaasatud. Oleme inimeste aktiivsust selleks, et aidata riiki, aidata meid kõiki turvalisema elu nimel, veel vähe kasutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Kas vastutuse vähenemisega lähevad väiksemaks ka prefektide palgad? Ja kui lähevad, siis kuhu suunatakse vabanev palgaraha?

Ken-Marti Vaher

Minu teada ei lähe palgad väiksemaks. Aga siseminister ei otsusta prefektide palkade üle. Üldine palgakorraldus käib Politsei- ja Piirivalveameti siseselt ja ressurside jaotuse, keda motiveerida ja keda mitte, teeb Politsei- ja Piirivalveameti juhtkond. Aga praegu ei ole küll mingisugust palgamuudatust siin eelnõus näha.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Tahaks kohe nii palju küsida, aga on ainult kaks küsimust. Mis puutub teenuse kehvusse, väitesse, et teenus halveneb, siis ütlen lihtsalt remargiks, et kogu maailma kriminooloogid teavad, et kui varavastaste kuritegude arv väheneb ja isikuvastaste kuritegude arv suureneb, siis tegelikult see näitab seda, et statistika on paremaks läinud, aga reaalne olukord halveneb. Aga see selleks.

Minu küsimus on järgmine. Hea minister, kas sa saad siit puldist kinnitada, et kui see seadusparandus jõustub, siis ei saa prefektidel ja päästkeskuste juhtidel kõrval olema finantsjuhte, kes hakkavad tegelema eelarvestamisega, ja personaliinimesi, kes hakkavad tegelema kaadriküsimustega? Kas see kõik läheb Tallinnasse ära ja nemad saavad tõesti tegelda otsese juhtimisega? Või juhtub nii nagu Eesti kaitseväe kokkupanemisel, kus kaitseväe väeosade ülemad küll vabastati raamatupidamisest, kuid igapäevale jäi ikkagi finantsjuhtimise eelarvestamine?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Eelarve saab olema keskne. Eelarve paneb kokku tsentraalselt PPA. Usun, et see, mis on toimunud mitmes teises valitsusasutuses, näiteks Maanteeametis ning Maksu- ja Tolliametis, saab olema rakendatud ka Politsei- ja Piirivalveametis. Kui sa väidad, et see ei toimi nii, siis väidan vastu, et teistes asutustes on toimunud. Ma ei näe, milles on erinevus Politsei- ja Piirivalveameti ning Päästeameti puhul. Milles see erinevus nii väga on?

Loomulikult on selge, et igas mõistlikus organisatsioonis võetakse nii palju kui võimalik arvesse kohapealseid vajadusi. On ju tasakaalustatud arengu huvides arvestada, millised

taotlused, millised soovid tulevad kohapealt. Aga praegu on tegemist eri asutustega ja on hulk eri eelarveid. Eelarve saab olema üks. Ma arvan, et see oluliselt lihtsustab ka vastuse leidmist küsimusele, mis on meie kõikide peades pidevalt: kas iga euro, mille paneme sisejulgeolekusse, teenib kõige kõrgemat eesmärki või oleks mõni euro võimalik suunata tähtsamate prioriteetide hüvanguks ja mõni euro on ehk hoopis läbipaistmatu?

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma kõigepealt vastan teie esitatud küsimusele, milles seisneb erinevus Politsei- ja Piirivalveameti või Päästeameti ning Maksu- ja Tolliameti vahel. Võib-olla te ei ole oma töös veel aru saanud, aga Politsei- ja Piirivalveamet ning Päästeamet tegelevad operatiivsete ja erakorraliste küsimustega, Maksu- ja Tolliamet standardsete ja plaaniliste toimingutega. Selles seisneb kõige suurem vahe ja selles peitubki kõige suurem oht, mis teeb meid ettevaatlikuks, kui tegu on otsustamisahela tsentraliseerimisega. Aga minu küsimus on järgmine. Kõigepealt ma tänan väga selle tabeli eest – see on väga põhjalik tabel. Komisjonis sai seda küsitud ja ilusasti see meile anti. Siit on ka näha, mis otsustuspädevus tegelikult üles liigub. Üles liigub tegelikult meeskonna juhtimise pädevus – distsiplinaarmentluse algatamise õigus, palga määramine, sõidukulude üle otsustamine. Kas te ei võta selle liigutusega prefektidelt nende hambaid ära?

Ken-Marti Vaher

Kas prefektidel peavad olema hambad? Mina ei arva, et prefektidel peavad olema hambad. Prefekt peab olema meeskonna innustaja ja eestvedaja, mitte hammustaja. Ongi väga lihtne.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! Selge on, et igasugune reform vajab aega, vajab ressursi. Minu küsimus on: kas praegu, mil meil pole

kuigi palju raha, mil meil pole raha õpetajate palkade tõstmiseks, on mõtet tegelda sellise mahuka reformiga? Näiteks päästjad on avaldanud suurt muret pidevate väikeste reformide pärast, mis ei lase süsteemil paika loksuda ja tööle hakata. Üks pole lõppenud, kui juba algab teine. Kui kaua siis võib?

Ken-Marti Vaher

Avalik sektor peab positiivses mõttes muutuma kogu aeg. Iga juhi elementaarne küsimus igal hommikul on, kas need ülesanded, mida me täidame, on täidetud tulemuslikult ja eesmärgipäraselt, kas me kasutame ressursi optimaalselt või mitte. Kuskil peab olema võimalik ressursi kokku tõmmata, suunata teistesse, prioriteetsematesse valdkondadesse. Ümbritsev keskkond ju muutub pidevalt. Näiteks küberkuritegevus ei olnud viis aastat tagasi mingi kuritegevuse liik, aga kas te teate, kui suur on hinnanguliselt praegu maailmas küberkuritegevuse aastakasum? See on sisuliselt võrdne narkokuritegevusest tuleneva kasumiga, mis on 100–110 miljardit dollarit. On ju tegu ümbritseva keskkonna muutumisega! No mis paikaloikumisest me räägime?! Sisejulgeolek areneb kogu aeg.

Kui te mõtlesite oma küsimusega seda, et keegi kuskil pidevalt reformib ilma sihita, siis ma ei taha sellega nõus olla. Ma arvan, et muudatused, mida viiakse ellu nii Päästeametis kui ka Politsei- ja Piirivalveametis, on selgelt sihitud. Usun, et sellest tuleneb kõige põhimõttelisem erinevus.

Kui muudatus on sihitu, eesmärgitu, siis pole seda vaja ja seda ei tohi teha. Ei tohi inimesi põhjendamatult loksutada. Kui aga muudatus on läbi mõeldud ja tehakse kindla sihiga, loomulikult ka nii palju, kui on võimalik, asjaosaliste inimestega läbi räägitud, siis on muudatus õigustatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu! Ei saa teist võimalust kasutamata jätta. Olin 1991. aastal selle meeskonna liige, kes detsentraliseeris ülitsentraliseeritud Nõukogude Liidu miilitsat, tuletõrjet ja tsiviilkaitset. Tänu sellele ma tean, mida see tähendab. Aga mul on lihtne küsimus. Mille poolest

praegune süsteem – kaks näidet, välja arvatud see, et piirivalve oli tollal KGB osa – erineb Nõukogude Eesti süsteemist?

Ken-Marti Vaher

Vabandust, Mati, kas sa küsisid, mille poolest piirivalve erineb? Ehk tohib paluda küsimuse kordust?

Aseesimees Jüri Ratas

Ma ei saa sellist diskussiooni lubada! Aga muidugi tohib paluda küsimust korrata. Palun mikrofoni tagasi Mati Raidmale, et ta saaks oma küsimust korrata!

Mati Raidma

Aitäh! Mille poolest praegused tsentraalsed Päästeamet ning Politsei- ja Piirivalveamet erinevad Nõukogude Eesti analoogidest? Kaks näidet, palun!

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Erinevus on kolossaalne, Mati, sellepärast, et me elame nüüd õigusriigis. Ma arvan, et okupatsioonirežiim ei olnud õigusriik, see oli hoopis midagi muud. See ongi väga põhimõtteline ja kõige suurem vahe. Milline struktuur, milline organisatsioon on üles ehitatud ühes pisikeses, 1,35 miljoni suuruse elanikkonnaga ühiskonnas, mis maksumaksjate arvult on umbes sama suur kui üks Londoni linnaosa, kuidas kõik on organisatsioonilisel või juhtimistasandil üles ehitatud, selle hindamisel tuleb minu arust loomulikult arvestada regionaalset katvust. Eesti on väga väikese asustustihedusega riik, aga teiselt poolt tuleb kindlasti arvestada ka maksumaksja raha otstarbekat kasutamist. Kui meie kogemus ja praktika on siia saani näidanud, et ühtlustamise nimel ümberkorralduse tegemine on õigustatud ja põhjendatud, siis minu arust tuleks seda teha. Ja nagu ma ütlesin, Politsei- ja Piirivalveameti osas on need vaidlused tegelikult 1,5 aasta jooksul aastatel 2008 ja 2009 ära peetud ning Päästeameti puhul kasutatakse sama analoogiat.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Kõigepealt eelmise küsimuse jätkuks niipalju, et mina ei tahaks olla selle juhi nahas, kes on pandud meeskonda juhtima, aga samas on jäetud ilma personali juhtimise pädevusest, mis paraku tundub juhtuvat meie regionaalsetes osakondades. Aga nüüd küsimuse juurde. Siin oli juttu sellest, et muudatused, mis puudutavad pädevuse ja funktsioonide nihkumist, on eelkõige halduskorralduslikud. Samas lähevad prefektuuridest peadirektori kätte ka täiesti sisulised küsimused, näiteks toon politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁷ lõike 4 punkti 4, mis käsitleb jooobeseisundi tuvastamise suhtes esitatud vaide vastuvõtmise pädevust. See on täiesti sisuline muudatus. Kas me nii ei muuda neid protseduure märksa keerulisemaks ega vii tööprotsesse kohalikest inimestest kaugemale? Need ei ole ju ainult halduskorralduslikud muudatused.

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Päril mitme sätte puhul on ette nähtud ka võimalus vastav pädevus kohalikele tasandile delegeerida. See on nendes õiguskomisjonile esitatud tabelites välja toodud. Küllap see ongi mõistlik, et me anname paindliku võimaluse PPA siseselt lahendada taktikalisi küsimusi, mis puudutavad seaduse täitmist. Sellest lähtuvalt ei tohiks tekkida probleemi, et PPA peadirektoril saab funktsionaalset pädevust liiga palju olema, et ta saab olema ülekoormatud. Seda me oleme PPA-s ka võrdlemisi pikalt arutanud ja just sel põhjusel jõudis see eelnõu teie ette novembri alguses, mitte näiteks septembri alguses. Me pidasime õigeks arutada läbi ka põhimääruste muudatused maksimaalse põhjalikkusega, et teie ees oleks tervikpilt. Eks väga palju sellest ajast läks ka sisemistele aruteludele. Need arutelud Siseministeriumi valitsemisalas üldiselt tänapäeval ei toimu käsu korras, vaid ikkagi veenmise korras. Laua taga istuvad prefektid ja päästekeskuste juhid, kes ise ongi nende muudatuste subjektid, kuid loomulikult ka PPA ja Päästeameti juhtkond. Aga mingil hetkel peab nendes aruteludes loomulikult langetama otsuse, kas siis ühes või teises suunas. Selline see kogu pakett teie ees aga praegu on.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma kuulan seda hilisõhtust arutelu ja mul on tekkinud väga konkreetne küsimus. Mida positiivset toob reform kaasa tavalisele inimesele? Kas te oskate nimetada mõned konkreetsete hüved, kui tohib paluda?

Ken-Marti Vaher

Nagu ma olen suuri sõnu tegemata vastanud juba Aadu Musta, Enn Eesmaa ja veel mitme teise teie fraktsiooni liikme küsimustele: sellele eelnõule otseselt ei ole kuigi palju tegemist sellega, et üks või teine konkreetne inimestele osutatav teenus ühes või teises suunas muutuks. Ma olen proovinud selgitada neid kaudseid mõjusid, mida mina näen selle eelnõuga seonduvalt. Kui muuta Politsei- ja Piirivalveametis ning Päästeametis vastutuse ja pädevuse struktuurset jaotust regioonide ja keskastutuse vahel, toob see kaasa ka parema teenuse. Aga seda kaudses mõttes.

Ma olen mitu korda öelnud ja ütlen seda hea meelega veel kord: Politsei- ja Piirivalveameti suhtes me oleme selle otsuse juba teinud. See siin on rakenduslik eelnõu, kus täpsustatakse teatud nüansse, mis vahepealse ajaga on ilmnunud. Ja Päästeameti suhtes on tegemist otsusega, mis tugineb ühtlustamise printsiibile, sest tegu on kahe sarnase ametiga. Ma ei näe põhjust, miks me peaksime neid kohtlema erinevalt.

Häirekeskuse teemad oleme samuti läbi käinud, siin on väga põhjalik analüüs, millega te saate rahulikult tutvuda. Ühele hädaabinumbri 112 ülemineku kontseptsioon aastani 2015 on koostatud väga heade ekspertide poolt, kelle tehtud tööd tuuakse juba praegu mitmes teises Euroopa riigis eeskujuks. Arvan, et aastal 2014, kui number 112 on tervikuna kogu Eestis kasutusel, siis tullakse meil tehtut vaadata veelgi enam.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Number 112 on mõistlik – hea, kui inimene saab kõik oma hädad kurta ühel numbril. Aga kui me nüüd ka päästjad ühendame PPA-ga, kas on olemas ohuhinnangud

tsentraliseeritud süsteemi enda haavatavuse kohta näiteks terroristliku rünnaku või internetis levitatud pahavara puhul? Kas on selline ohuhinnang?

Ken-Marti Vaher

Muidugi on. Eks ikka ole mõeldud ka võimalikele kriisidele. Ütleksin niimoodi, et 112 on Euroopa ühtne hädaabinumber. Mis selle aluseks on? Selle aluseks on erinevad Euroopa õigusaktid, otseselt aga 2002. aastal Euroopa Liidus vastu võetud universaalteenuste direktiiv, mis sätestab nõuded Euroopa ühtsele hädaabinumbrile 112 ülemineku kohta ja teenuse kättesaadavuse kohta. Direktiivi põhinõuded on üsna põhjalikult kirjas ka selles kontseptsioonis, mis seaduseelnõu juures on. Arvan aga, et Eesti ei ole selles mõttes mingi eriline riik, et me peaksime neid ohtusid pidama suuremaks, kui on ühtsest hädaabinumbrist tulenev kasu.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Meil on siin ees pika nimega seadus, mis muu hulgas näeb ette muuta päästeseadust ja päästeteenistuse seadust. Sellega seonduv küsimus sihib sinna valdkonda, et päästealal on teatud ümberkorraldused ettevalmistamisel ja läbiviimisel ning need põhinevad teadaolevalt ühel uuringul, mis toob välja meie võimekuse päästealal. Kas te olete kindel selle uuringu piisavas kvaliteedis ja veendunud, et selle alusel saab teha häid otsuseid?

Ken-Marti Vaher

Ma eeldan, et te mõtlete selle uuringu all seletuskirjas viidatud rahvusvahelise meetodika alusel läbi viidud analüüsile aastail 2009–2011. Mina ise olin siis küll Riigikogu õiguskomisjonis, aga mul ei ole põhjust kahelda tolle analüüsi kvaliteedis. Seda on seletuskirjas ka põhjalikult tsiteeritud. Arvan aga, et analüüsis nimetatud muresid ja probleeme on ka praktilises elus tunda. Kui te käite Eestis ringi ja võrdlete ühte, teist ja kolmandat regiooni, Päästeameti puhul päästikeskusi, Politsei- ja Piirivalveameti puhul prefekteure, siis näete, et töös on ebahütlust. Eesmärk on loomulikult

pakutavate teenuste kvaliteeti paremuse poole ühtlustada, et see hea praktika, *the best practice*, mis ühes või teises regioonis on kasutusele võetud, leviks üle kogu Eesti. Et headest algatustest, ideedest, muudatustest saaksid osa kõik Eesti inimesed, mitte ainult mõned üksikud. Ja loomulikult on eesmärk aidata need paikkonnad, mis on Eestis natuke vähem arenenud, teistele järele. Eks kõikidel probleemidel ole ka omad objektiivsed põhjused ja nendes ei ole praegu mõtet süüvima hakata. Aga ma arvan, et üldine keskne juhtimine, lähtudes põhiteenusele seatud standardist, on väga tähtis. See on see, mida Eesti elanikud, Eesti maksumaksjad ootavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ka see on *best practice*, hea praktika: mõistlik oleks enne, kui midagi muuta, teada, mis selle tulemusena toimub. Täna on seda mitmel korral ministri käest küsitud, infotunnis kaasa arvatud. Ja sa ministrina oled väitnud, et praegu uuritakse asja või tehakse analüüsi või mis iganes. Mul on lihtne küsimus: kui see seadus vastu võetakse ja mul kogemata maja põlema läheb, kas siis jõuab auto minu juurde kiiremini või aeglasemalt, kui jõuaks praegu? Või mis siis toimub?

Ken-Marti Vaher

Täna, Eiki, selle küsimuse eest! See küsimus kahjuks või õnneks vajab palju laiemat vastust, kui on selle konkreetse eelnõu rakendusala. Nagu ma selgitasin, see puudutab peamiselt Politsei- ja Piirivalveameti ning Päästameti sisemist struktuuri korrastamist. See, mida sa küsisid, see on natuke midagi muud – see puudutab tulekahjusid, pääste olukorda ja sellest me tõenäoliselt rääkisime infotunnis. Selle sisu on tõenäoliselt päästekomandode võrgustiku olemasolu Eestis. Praegu on elupäästevõimekus tagatud umbes 70%-l Eesti territooriumist. Praegu käib paralleelselt sellega, mis täna teie ees on, päästekomandode analüüs ja selle analüüsi kohaselt tahame me elupäästevõimekuse 2012. aastal täiendavate taotlustega tõsta üle 90%, mis tähendab, et absoluutne enamik Eesti inimesi saab oma või teiste elu päästmiseks abi mis tahes Eesti

piirkonnas vajadusel 15 minuti jooksul või kiiremini.

Ma arvan, et see on märkimisväärne samm edasi sellest seisust, kus me oleme olnud. See tähendab loomulikult seda, et päris hulka päästekomandosid tuleb tugevdada elukutseliste päästjatega. Siia tuleb paraku lisada, et kui kellegi arvates on hajaasustusega piirkonnades lihtne palgata elukutselisi päästjaid, isegi kui oleks raha, siis nii see pole. Oletame, et me otsustame vastutustundetult valada raha ühest potist kuhugi suurde kesksesse katlasse ja ütleme, et võtke, proovime siin tagada suure hulga päästekomandosid, siis inimeste taha võib see asi ikka jääda ja jääbki väga paljudes kohtades. Lihtsalt ei leia professionaalseid päästjaid, kes selles piirkonnas elavad ja tahaksid kohalikus komandos tööl käia.

Nii et probleeme päästekomandode võrgustikuga on palju. Seal on üsna suur hulk ka rudimente, mis ulatuvad Nõukogude aega, Eesti majandusgeograafiline ja ka demograafiline olukord on aga 20 aastaga märkimisväärselt muutunud. On selge, et me peame tegema muudatusi ka päästekomandode võrgustikus.

Küllap seda teemat sa oma küsimusega peamiselt silmas pidasid ja ehk andis päästekomandodele keskendumine sinu küsimusele ka vastuse. Täna konkreetne eelnõu puudutab võib-olla natukene kitsamat teemat.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere õhtust, lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Minister minu meelest kenasti selgitas teile, mis on eelnõu 116 sisu ja mõte. Mina annan teile edasi selle, mida arutati õiguskomisjonis. Õiguskomisjoni asjaomane istung toimus esmaspäeval, 7. novembril 2011. aastal. Tutvusime selle eelnõuga põhjalikult ja küsimused, mis komisjoni liikmed küsisid, olid enam-vähem samad, mis on siin saalis ka täna kõlanud. Milleks seda eelnõu vaja on? Kas me ei kiirusta? Mis siis tegelikult muutub prefektide pädevuses? Täna selleks päevaks on sel teemal kõikidele esitatud paragrahvide kaupa väga pikk ja selge tabel.

Me arutasime hästi põhjalikult värbamise erisusi, mis puudutavad avalikke teenistujaid, kes ei ole politseiametnikud. Selles osas on meil kindlasti kavas ette valmistada ka komisjoni muudatusettepanek. Vahepeal on aeg teinud oma töö ja selles seaduseelnõus on terve rida punkte, mis puudutavad jälitustoimingutega seonduvat. Üks meie tänaseid viimaseid päevakorrapunkte on eelnõu, mille eesmärk on edasi lükata muudatused, mis hakkaksid kehtima 1. jaanuaril 2012. Seetõttu vajab seaduseelnõu kindlasti muutmist.

Veel arutasime ülemineku sätteid. Siin oli küsimus, kas palgad muutuvad. Juhin tähelepanu, et on kenasti olemas paragrahvid selle kohta, millistel alustel ja kuidas inimesed 1. jaanuarist 2012 üle viiakse. Ka seesama distsiplinaarküsimus oli arutlusel.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma pean teid korraks katkestama. Mul on palve, et seadusandliku võimu esindaja ja täidesaatva võimu esindaja peaksid oma keskustelu sellest saalist väljaspool. Palun, ettekandja!

Marko Pomerants

Me otsustasime moodustada niisuguse mitteformaalse töögrupi komisjoni liikmetest, kes soovivad selle eelnõuga tegelda ka väljaspool komisjoni ametlikku tööaega. Tollele töögrupi kogunemine toimuski, selles soovisid osaleda eri ametites olnud õiguskomisjoni liikmed Kalle Laanet ja Andres Anvelt.

Me loomulikult jõudsime ka komisjoni otusteni, nende sisu on järgmine: võtta see eelnõu päevakorda esimeseks lugemiseks tänasel päeval, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. november 2011 kell 16 – see on sellel reedel.

Ja nüüd ma ennetan kohe teie küsimust, mis puudutab kahte päeva. Kolm kuupäeva on siin tähtsad: reede, mis nüüd tuleb, kell 16; 7. november, kui me seda eelnõu arutasime, ja 30. oktoober, mis on tükk maad enne 7. novembrit, kui meie sekretariaadijuhataja minu palvel edastas kõikidele õiguskomisjoni liikmetele kirja, mille sisu oli järgmine: "Lugupidetud õiguskomisjoni liikmed! Plaan on see eelnõu panna esimesele lugemisele 16. järgmise kuu päeval ja teha muudatusettepanekute

tähtaeg lühem, et presidendil oleks aega ka selle eelnõu jõustamiseks."

Kui me nüüd rahulikult vaatame sellele ajavahemikule, siis seda on 18 päeva, mille jooksul kõik Riigikogu liikmed said eelnõule reageerida. Eelnõu oli meil menetluses olemas ja olukorras, kus meil enam ei ole selliseid akna all istuvaid rahvasaadikuid, nagu näiteks oli Jaan Kundla, ma eeldan, et kõik õiguskomisjoni liikmed said selle informatsiooni ka oma fraktsioonidele edastada. Nii et kellelgi ei tohiks siin mingisugust üllatust olla. Ma tean, et näiteks Riigikogu liige Mati Raidma kirjutab muudatusettepanekuid, küll mitte ajendatuna selle eelnõu algamisest, vaid kasutades seda võimalust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Teile on ka küsimusi. Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma ei küsi seda, miks selle eelnõuga nii kiire on, ja ma ei küsi ka seda, miks Siseministerium alles nüüd selle eelnõuga välja tuli, teades, et tõesti on nüüd selle kehtestamiseks vaid mõni nädal. Ma küsin seda, millest ikkagi tuleneb, et selle eelnõuga viiakse ka Politsei- ja Piirivalveametis töötavate mitte-politseiametnike eraelu samale kontrollitasemele kui politseinikel. Sama lugu on ka päästjatega, kuigi me teame, et meil päästjaid niigi mitmel põhjusel napib. Kas see kõik ei või viia selleni, et meil jääb päästjaid veelgi vähemaks?

Marko Pomerants

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma oma ettekandes mainisin, mitte-politseiametnike ja ka päästeteenistuses töötavate avalike teenistujate värbamise küsimus oli meil eraldi vaatluse all ja arvatavasti teeb komisjon neid mõlemaid puudutava muudatusettepaneku. Me veel arutame, millised võiksid olla võimalikud variandid. Üks võimalik äärmustee on seaduses need töökohad üles lugeda, aga see ei ole võib-olla kõige otstarbekam. Teine võimalus on, et nende asutuste juhid – nii Päästeameti juht kui ka Politsei- ja Piirivalveameti juht – saavad volituse määrata ametikohad, mille puhul see on otstarbekas. Politseis ja piirivalves võib selliseid kohti, kus lisakontroll on põhjendatud,

kuigi tegemist ei ole politseiametnikuga, olla palju rohkem. Päästeametis on selline vajadus väiksem. Praegu on meil lihtsate päästetöötajatenä Eesti inimesi päästmas ka nii Vene kodanikke kui ka ilma kodakondsuseta isikuid. Aga mis puutub ametnikesse, siis nemad loomulikult on Eesti kodanikud. Ent näiteks meeskonnavanemat, kes autos on üks neljast mehest, täiendavalt kontrollima kindlasti ei pea. Me leiame siin ministriumiga ühise keele ja muudame eelnõu selles osas.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Teadaolevalt käib praegu Politsei- ja Piirivalveametis Siseministeeriumi tellitud juhtimisaudit. Kas te ei leia ja kas komisjon arutas seda, et nimetatud audit võiks ju eelneeda sellele reformile? Siin saalis on küllalt nähtud ja tehtud otsuseid ja muudatusi, millele analüüsi pole eelnenud ja mis hiljem toimima ei ole hakanud, sest ministrium on vajanud täiendavat analüüsi ja pidanud rakenduse edasi lükkama. Kas te ei leia, et peaks ära ootama auditi tulemused ja alles siis reformi läbi viima?

Marko Pomerants

Aitüma! Kui ma hästi lühidalt vastan, siis vastus on ei. Eri organisatsioonide probleeme käsitlevaid auditeid võib teha ja tehaksegi sõltumata sellest, kas reform on päevakorral. Mis puutub viimasesse sammu kõikide nende eri etappide koosmõjus, mis seoses Politsei- ja Piirivalveameti loomisega on käivitatud, siis see otsus on ju läbi mõeldud ja ka ette valmistatud.

Kui mina olin siseminister, siis inimesed küsisid minu käest: nii, nüüd te teete Politsei- ja Piirivalveameti, kas järgmise sammuna on oodata, et sinna liidetakse ka Päästeamet, nii et meil pole enam mitte PPA, vaid PPPA? Me kõik teame, et sellist otsust ette valmistatud ei ole ja seda ka ei tule, pigem minnakse ametite sees viimase loogilise sammuga edasi. Inimesed, kes oma igapäevast tööd teevad, suures osas teevad ka edaspidi täpselt sedasama, mida nad on viimased aasta ja nüüd juba varsti 11 kuud teinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas teil on ka teavet, milline on regionaalministri arvamus eelnõu kohta?

Marko Pomerants

Ma saan öelda ainult nii palju, et regionaalminister on samuti valitsuse liige ja valitsus on selle eelnõu meile edastanud. Mingisugust eriarvamust meile kaasa pandud ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Tahan teilt nagu endiselt siseministrilt küsida, kas politsei ja päästevaldkond on teie hinnangul valdkonnad, mida on vaja pidevalt reformida. Kas pigem pole seal vajalik stabiilsus?

Marko Pomerants

Ma olen teiega nõus, et pärast organisatsioonis meie plaanitud muudatuste elluviimist ei peaks seadusandja enam midagi tegema. Selles mõttes peaks tõesti olema stabiilsus, olen nõus. Aga mis puutub organisatsioonide koostöösse, igapäevasesse töö edendamisse, siis see sõltub ainult inimestest ja nemad peavad kindlasti oma töö täiustamist jätkama, olgu nad ametis Politsei- ja Piirivalveametis või Päästeametis või Häirekeskuses.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Mul tekkis teie vastusest regionaalministri teemal küsimus: kas selle regionaalpoliitikat väga tugevalt puudutava eelnõu suhtes regionaalministril on mingi oma seisukoht või tal ei ole seda?

Marko Pomerants

Aitüma! Minuni ei ole tema seisukoht jõudnud. Aga komisjonis me arutasime küll, mis ikkagi juhtub kohalikul tasandil? Vastus on, et suurt midagi ei muutu. Oli ka eraldi küsimus,

kas kohalike omavalitsuste jaoks midagi juhtub. Ka kohalike omavalitsuste seisukohast on peale selle seaduse vastuvõtmist kõik nii nagu enne. Kui tahad teha munitsipaalpolitsei, siis ka praegune kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ütleb, et ole lahke ja tee.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Tegelikult Politseiameti ja Piirivalveameti ühendamine oli Kalle Laaneti idee, Jüri Pihl viis selle ellu ja teie pidite seda suppi helpima. Niisuguste mammutorganisatsioonide juhtimine on ääretult keeruline. Andke endise siseministrina ja praeguse Riigikogu liikmena hinnang, kas see ikka on mõistlik, mida me teeme, luues selliseid mammutstruktuure!

Marko Pomerants

Aitüma! Vastab tõepoolest tõele, et kogu selle muudatuse ettevalmistamist alustati siseminister Kalle Laaneti ajal. Avalikkusele on jäänud mulje, et Pihl tuli, sai ametisse ja kahe nädala pärast mõtles välja, et nüüd tuleb teha uus amet. Kaugel sellest – kõik oli juba välja mõeldud Laaneti ajal. Nüüd küsimus sellest, kas see oli mõistlik ja kas seda on mõistlik jätkata. Lühike vastus on: jah. Seda nendestamadest põhjustest tulenevalt. Mingisugust rahapuud kuskil kasvamas ei ole ja muudatused tuleb mõistlikult lõpuni viia, et tagada stabiilsus ja see, et inimesed, kes töötavad meie turvalisuse heaks, saaksid seda teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud komisjoni esimees! Kas komisjonis arutati ka seda, kas muutub arvuline koosseis? Kas uuendus nõuab juurde töökohti või vastupidi, tulevad koondamised?

Marko Pomerants

Aitüma! Eraldi töökohtade teemal diskussiooni ei tekkinud. Me kõik saame aru, mida riigi rahandusseis praegu võimaldab – töökohtade juurdetulemist pole mõtet eeldada. Mis puutub töökohtade kadumisse, siis kindlasti,

kui on võimalik teha mõni tugiteenus efektiivsemaks väiksema inimeste arvuga, siis see tähendab või on juba tähendanud töökohtade kaotust. Raha mõttes peaks see tähendama seda, et asjaomased asutused saavad vabanenud summasid kasutada seal, kus see on otstarbekam, aga ikka samal eesmärgil: turvalisuse tagamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Hea juhataja! Head kolleegid! Tõsi on see, et politsei – tänapäeval siis Politsei- ja Piirivalveamet – ning kindlasti Päästeamet on olnud juba eelmisest sajandist selline struktuur, kelle peal on hea katsetada erinevaid juhtimisvorme ja viia läbi, nagu öeldakse, inimkatseid. Ent enne, kui ma asun sisu juurde, toon hea näite 1993. aastast. Kui politsei struktuuri järjekordselt reformiti, loodi keskkriminaalpolitsei. Ja siis, kui struktuur juba valmis oli, siis tuli, kui ma ei eksi, üks keskkriminaalpolitsei direktori asetäitja välja avastusega, et hea kolleeg Jüri Nurme, kes oli olnud politseipeadirektor, on jäänud nagu ula peale. Ja kui ma ei eksi, siis saadeti isegi Vabariigi Valitsusse selline struktuur, kus oli keskkriminaalpolitsei direktor, üks asetäitja oli direktori asetäitja, teine oli nimeliselt Jüri Nurme.

Kahjuks tundub, et praegu me liigume jälle sama teed pidi – me ei mõtle läbi. Me ei mõtle läbi, mida me teeme. Saab öelda, nagu ütles meie siseminister, et eelmine Riigikogu koosseis võttis aastal 2009 seaduse vastu 76 häälga ja see on nüüd kivisse raiutud. Heade kolleegide reformierakondlaste kiituseks tahan öelda, et nende justiitsminister Kristen Michal tuli õiguskomisjoni targa ettepanekuga võtta kiirus maha näiteks eelmise Riigikogu koosseisu vastuvõetud nn jälituspaketi menetlemisel, mida me täna viimase punktina – eelnõu 123 – arutame. Ettepanek on lükata seda aasta võrra edasi – sellega on kiirustatud.

Tegelikult pole siin seadusetemplis, kus me töötame, kivisse raiutud mitte midagi. Mida ma tahan öelda? Esiteks seda, et eelnõu 116 toodi siia saali, nagu kombeks, suhteliselt vii-

masel hetkel, ilma sisulise diskussiooni ja lahendusest – ma kordan: sisulise lahendusest – keerulisele olukorrale Päästeametis ja politseis. Täna me eelarve arutus arutasime, kas me ikka leiame raha, et komandosid kinni panna.

Praegu võib öelda, et politsei ja päästjad vaevlevad tegelikult ülejuhtimise käes. Mõlemas on organisatsiooni haldussüsteem üle paistatud ja reformi jätkamine süvendab seda veelgi. Ma ei näe tänases eelnõus lahendusi kokkuhoiuks just juhtimise osas. Vastupidi, sellest kiirgub juhtimise veelgi keerulisemaks ja segasemaks ajamine. Tänapäev ei lahenda küsimust, kuidas käib juhtimine näiteks politsei ja piirivalve struktuuride vahel. Ma vaevusin läbi lugema ka need seaduseelnõuga koos esitatud dokumendid, mis käsitlevad nende ametite põhimäärusi. Silma torkas seesama probleem, mis siiamaani eksisteeris, et näiteks kui prefekt tahtis kasutada mõnda piirivalvurit, siis pidi ta selleks luba küsima ülevalt poolt Politsei- ja Piirivalveameti peadirektorilt, kes vastutas piirivalve eest. Selles osas mitte midagi ei muutu. Lugege see põhimäärus läbi, ja te näete, et endiselt on dubleeriv juhtimine.

Kas me jõuame selle seaduseelnõuga selleni, et kohalik politseijuht saab realselt otsustada oma tööressursi üle? Hoopis vastupidi: selleks, et teha igapäevaseid juhtimisotsuseid, peab kohalik juht läbima veel keerulisema taotlusvooru ametis ehk Tallinnas.

Sama asi puudutab ka pääste regionaalkeskusi, kus juhtimine viiakse veelgi kaugemale n-ö põllutöödest ehk päästjate igapäevasest tööst. Veelgi enam: praegu, mil päästeametnikud üle Eesti komandodes hoiavad hinge kinni teadmatuses, kas nende komando jääb või ei jää, lahendatakse päästeametis probleemi tagurpidi ja luuakse juurde uus pääste peadirektori asetäitja ametikoht. Ma küsisin, miks seda tehakse, ja mulle öeldi sealtsamast Päästeametist, et kui me peame all inimesi kokku tõmbama, siis peab üleval juhtimist täpsustama. See on ausalt öeldes väga hea uurimismaterjal mõnele juhtimisala või avaliku halduse doktorandile.

Ma palun aega juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit juurde!

Andres Anvelt

Kas tõesti kehtib Siseministeeriumi poliitika arusaam, et kohtade koondamine komandodes toob kaasa vajaduse suurendada niigi ülepaistatud juhtimisaparaati? Jääb mulje, et nii on. Veelgi enam: tahaksin pidevalt reformitavas sisejulgeoleku valdkonnas lõpuks näha tõsist struktuurset reformi, mis lõpetab ära ministeeriumi ja ametite dubleerimise – dubleerimise, mis on kaasa toonud paralleelsete funktsioonide täitmise alates eelarvest, järelevalvest kuni poliitika kujundamiseni välja.

Täna me oleme kuulnud siitsamast puldist ilusaid sõnu, et prefekt hakkab tegelema ainult tööga, eelarvestamine ja personalipoliitika läheb tema käest ära. Nii see tegelikult olema ei saa. Selsamal prefektil peab niikuinii olema võimalus oma igapäevast tööd kujundada. See tähendab seda, et tegelikult me tekitame küll keskparaadis juurde mõne ametikoha, aga prefektuuris hakatakse tööd tegema teise nimetuse all – just selleks, et, nagu öeldakse, olla suuteline tegema igapäevast tööd.

Hea näide on Siseministeeriumi avaldus selle kohta, et kuigi me järjekordselt reformime jõustruktuure, on ministeerium alles alustanud olemasoleva hindamist rahvusvahelise firma Ernst & Young abil. Siseministeeriumis käib politsei ameti juhtimisaudit, mille tulemustest me täna, kui me arutame järjekordset reformi, ei tea mitte midagi. Sellisel lähenemisel pole mingit loogilist seost toimuvaga ehk järjekordse reformimisega. See kõik on arusaamatu ja jätab mulje reformist reformi pärast, mitte soovist tõsiselt parandada olemasolevat olukorda ehk, nagu väljendus siseminister, parandada klientide teenindamist ehk meie kodanike aitamist.

Seetõttu on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek seaduseelnõu 116 esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Palun kaheksa minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kaheksa minutit!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma hakkan sellest pihta, et suur osa sellest, mis Andres Anvelt siin eelkõnelejana rääkis, on need-samad asjad, millest minagi oleksin rääkinud. Aga nüüd räägin ma hoopistükkis sellest, et meil poliitikutena ja Riigikogu liikmetena tasuks teinekord julgus kokku võtta ja öelda, et mingi meie otsus mingil ajahetkel ei olnud päris õige ja et mitte suuremat segadust tekitada, on seda ehk tark muuta ja proovida veidi teist lahendust.

Jah, ma tunnistan, et 2006. aastal me alustasime Siseministeriumis analüüsi, kuidas oleks võimalik vähendada dubleerimist ning kasutada Eesti maksumaksjate, meie kõigi raha efektiivsemalt ja teenust parandada. Paraku on see üks näide sellest, et idee võib olla üks, aga selle ellurakendamisel võidakse minna teist teed. Ja tihti juhtub sedapsi, et tulemus pole päris see, mida on tahetud. Jah, me arutasime poolteist aastat väga pikalt ja põhjalikult politsei ja piirivalve seadust, vaidlesime väga erinevate aspektide üle. See, et me võtsime sellise struktuuriga ja sellisel kujul tolle seaduse vastu – ma räägin endast –, oli minu arvates minu poolt kergema vastupanu tee. Ma oleks pidanud sellele tugevamini vastu vaidlema.

Sellepärast olen ma täna sisimas otsustanud, et ma sel korral seda viga ei tee. Me peame aeg-ajalt vaatama tööle näkku, nii raske, kui see töö ka pole. Ma olen vaielnud Siseministeriumi ametnikega just nimelt prefekti rolli üle. Julgen meelde tuletada, et mul oli au olla kümme aastat politseiprefekt: olin algul maakonna tasandil prefekt ja juhtisin seejärel ka pealinna politseiprefektuuri, luues samal ajal uut, Lääne Politseiprefektuuri. Need argumentid, millega on põhjendatud kõigi struktuuriüksuste tsentraliseerimist Politsei- ja Piirivalveameti alla, ei ole vettpidavad väga lihtsast asjast tulenevalt. Elu on näidanud, et ka praegune struktuur ei tööta niimoodi, nagu inimesed ootavad.

Härra minister ütles, et ma peaksin rääkima konkreetsemalt, mitte abstraktselt. Aga sul on ju võimalus küsida! Olen väga mitu korda pöördunud mitte sinu poole – ei taha sinu kui ministri aega raisata –, vaid teise kõrge ametniku ehk sisejulgeoleku asekanstleri poole ja teiste ametnike poole Siseministeriumis konkreetsete probleemide lahendamiseks. Mi-

dagi ei ole teha, nad on kahjuks pidanud mulle tunnistama, et kui nad üht või teist informatsiooni on nõudnud, siis seda neile kas üldse ei edastata, edastatakse väärinformatsiooni või lihtsalt vaadatakse läbi sõrmede.

Jah, ühtpidi see on töökorralduslik küsimus, kuid tööd korraldavad inimesed. Ja kui need inimesed, kes tööd korraldavad, ei suuda seda hästi korraldada praeguses süsteemis, siis millest peaks tulema usk, et veelgi enama tsentraliseerituse korral meie Eestimaa inimesed saavad paremat teenust?

Mõelge rahulikult ja sügavuti nende aspektide peale. Kohe-kohe algab siin saalis hääletus, sest ka Keskerakond on teinud ettepaneku esimesel lugemisel eelnõu tagasi lükata. Mitte sellepärast, et me oleme üheselt nende muudatuste vastu, vaid me oleme nende muudatuste vastu praegu. Võib-olla mõne aja pärast on olukord muutunud, süsteemid on tööle saanud ja need muudatused tuleb sellisel kujul ellu viia, aga tuleme selle juurde siis uuesti tagasi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Eelnõu 116 kohta on kaks fraktsiooni – nii Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon kui ka Eesti Keskerakonna fraktsioon – teinud ühesuguse ettepaneku. Need fraktsioonid teevad ettepaneku eelnõu 116 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle hääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele nii Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni kui ka Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 116 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 41 Riigikogu liiget, vastu 48 Riigikogu liiget ja üks erapooletu ei leidnud ettepanek toetust. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 116 muudatuse ettepanekute esitamise tähtajaks 18. novembri 2011 kell 16.

Esimene lugemine on lõppenud ja 13. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

14. Ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (115 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 14. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 115 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks siseminister Ken-Marti Vaheri!

Austatud ametikaaslased, me oleme liikunud juba järgmise eelnõu juurde, aga saalis on suur lärm! Ma palun, austame ettekandjat ja kuulajaid!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seaduse peamised eesmärgid on sätestada ühistranspordiseaduse muudatused, mis tulenevad kahe Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohaldamisest alates 4. detsembrist 2011. Nende määrustega kehtestatakse ühiseeskirjad autoveo-ettevõtja tegevusalal tegutsemise tingimuste kohta ja ühiseeskirjad rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääsu kohta. Riigilõivuseaduses tehakse samuti muudatused, need tulenevad ühistranspordiseaduses tehtavatest muudatustest.

Peamine erinevus võrreldes kehtiva seadusega on ühistranspordiluba ja selle alusel väljastatava sõidukikaardi asendamine ühenduse tegevusloa ja ühenduse tegevusloa tõestatud koopiaga, mille tulemusena väheneb märksa vedaja halduskoormus. Seni oli vedajal vaja taotleda kõigepealt asjaomastest maavalitsustest või kohalikust omavalitsusest ühistranspordiluba, kui aga sooviti teostada rahvusvahelist sõitjatevedu, tuli taotleda ühistranspordiluba Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumist vastav märge ja lisaks sellele hankida vastav luba Eesti Rahvusvahelisest Autovedajate Assotsiatsioonist juhul, kui sooviti sõita teistesse Euroopa Liidu riikidesse. Seega pidi vedaja sõltuvalt veo sihtkohast taotlema mitu erinevat dokumenti.

Eelnõu kohaselt tuleb edaspidi taotleda sõitjate bussiveo teostamiseks ühenduse tegevusluba ja ühenduse tegevusloa tõestatud koopia, mis asendavad vastavat ühistranspordiluba ja sõidukikaarti. Rahvusvaheliseks sõitjateveoks ei pea enam taotlema mingeid lisamärkeid või

-dokumente. Nimetatud ühenduse tegevusluba ja selle tõestatud koopia tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest ning selle kohaselt võib ühenduse tegevusluba ja selle tõestatud koopiat kasutada ka riigisisese dokumendina. Ühenduse tegevusluba tähendab seega vedaja õigust korraldada tasu eest nii riigisisest kui rahvusvahelist liinivedu liinil või lepingu alusel, samuti nii riigisisest kui rahvusvahelist juhuvedu.

On muudetud ka vedaja, veokorraldaja hea maine nõuet käsitlevaid sätteid, lisaks on muudetud konkreetsemaks hea majandusseisundi sisu. Euroopa Liidu määrusest tulenevalt muutub ka ettevõtte finantssuutlikkuse arvestamise põhimõte. Mitmed muudatused selles eelnõus on seotud ka Euroopa Liidu määruste ja ühistranspordiseaduse terminoloogia ühtlustamisega. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Austatud minister, ma tänan teid! Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu kahel istungil. Esimest korda tegime seda 7. novembril, mil peale eelnõu arutelu otsustati konsensuslega saata valitsuse algatatud eelnõu täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 15. novembril, teha täiskogule ettepanek eelnõu 115 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks üks nädal, see on siis 23. november 2011 kell 12.

Teist korda arutasime eelnõu 10. novembril. Põhjuseks oli vajadus vaadata üle muudetud tekst ja seletuskiri. Otsustati saata Vabariigi Valitsuse algatatud ühistranspordiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu täiskogule esimeseks lugemiseks muudetud kujul koos muudetud seletuskirjaga. See oli konsensuslega otsus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, tänan ka teid! Küsimusi pole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei näe. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada.

Määrán eelnõu 115 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. novembri 2011 kell 12.

Esimene lugemine on lõppenud ja 14. päevakorrapunkt käsitletud.

15. Kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (82 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 15. päevakorrapunkti juurde, mis on Vabariigi Valitsuse algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 82 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri! Palun!

Ken-Marti Vaher

Täna, lugupeetud Riigikogu juhataja! Ausatud Riigikogu liikmed! Eelnõu 82 eesmärk on kehtestada laevaomanike vastutuskindlustuse regulatsioon, millega oleks kindlustatud laevaomaniku vastutus laeva käitamisel tekkinud kolmanda isiku nõuete ees. Kaetud on merinõuded, mille suhtes kohaldatakse vastutuse piiramist vastavalt 1976. aasta merinõuete korral vastutuse piiramise konventsiooni muutmise 1996. aasta protokollile. Eeltoodud regulatsioon on vaja kehtestada selleks, et ühtlustada Eesti õigust Euroopa Liidu õigusega. Seadusega viiakse meie riigisisene õigus kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009. aasta aprillist, mis käsitleb laevaomanike kindlustust merinõuete korral. Direktiiv on osa nn kolmandast meresõiduohutuse paketist ja selle peamine eesmärk on õnnetuse põhjustatud kahju katmise parendamine kohustusliku kindlustuse ja kahjutasude maksimise alaste nõudmiste tugevdamisega. Direktiivist tulenevalt on vaja riigisiseseid muudatusi jõustada enne 1. jaanuari 2012. Eelnõu on kooskõlastatud ka Eesti Laevaomanike Liiduga. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh teile! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan ülevaate majanduskomisjoni tegevusest selle eelnõu menetlemisel. Kõigepealt võtsime töögrupi kokku 17. oktoobril. Siis sai arutluse tulemusena selgeks, et eelnõu vajab teatud tehnilisi ja keelelisi muudatusi ja võib-olla ka tõlkest tulenevat korrektuuri. Koostöös ministeeriumiga sai need asjad tehtud. Komisjoni istungil oli eelnõu esimest korda arutusel 7. novembril. Minister Juhan Parts kandis eelnõu ette ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi lennundus- ja merendusosakonna merendustalituse peaspetsialist Anton Merits, kes on ühtlasi selle eelnõu väljatöötaja, jagas selgitusi, mida tegelikult eriti vaja ei olnudki.

Komisjon langetas otsuse saata Vabariigi Valitsuse algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 82 Riigikogu täiskogule esimesele lugemisele muudetud kujul koos muudetud seletuskirjaga 15. novembril. Otsus oli konsensuslik. Ühtlasi tehti konsensuslega täiskogule ettepanek eelnõu 82 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kuus päeva – see on siis tänasest päevast alates. Seega on tähtaeg 22. november kell 12. Ka see oli üksmeelne otsus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrán eelnõu 82 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. novembri 2011 kell 12.

Esimene lugemine on lõppenud ja 15. päevakorrapunkt käsitletud.

16. Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (123 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud 16. päevakorrapunkti, milleks on õiguskomisjoni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 123 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõne-

tooli ettekandeks õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Täna viimane päevakorrapunkt – nii et saame enne keskööd hakkama! 7. novembril 2011 arutas õiguskomisjon esimees Marko Pomerantsi eesistumisel sellist asja nagu algatada kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Osales ka Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Markko Künnapu, kes selgitas, et eelnõu eesmärk on lükata edasi Riigikogus 17. veebruaril 2011. aastal vastu võetud kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse jõustumine selles sisalduvate puuduste tõttu. Seega on see nagu tuha pähe raputamise eelnõu.

Komisjon otsustas teha Riigikogu juhatusel ettepaneku võtta seaduseelnõu 123 esimeseks lugemiseks täiskogu 16. novembri istungi päevakorda, määrata eelnõu õiguskomisjoni- ehk algatajapoolseks ettekandjaks Kalle Laanet, teha täiskogule ettepanek eelnõu 123 esimene lugemine lõpetada ja teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. november 2011 kell 16. Kõik otsused võeti vastu konsensussega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on ka küsimus. Väino Linde, palun!

Väino Linde

Auväärt istungi juhataja! Hea õiguskomisjoni aseesimees! Kas sa võiksid natukene avada, mida me tookord selle eelnõu seadusena vastuvõtmisel vääralt talitasime, et nüüd on tarvis puudustele viidates seda edasi lükata?

Kalle Laanet

Kõigepealt alustan sellest, et õiguskantsler viitas teatud puudustele kriminaalmenetluse seadustikus. See puudutab jälitustegevuse läbi viimisest teatamist. Sel teemal algatati arutelud. Justiitsministeeriumis loodi suisa vastav töörihm, milles osales õiguskomisjoni esindajana meie esimees Marko Pomerants. See töörihm on teinud üsna tõsist tööd ja töötanud välja omad ettepanekud. Loodetavasti tulevad need peagi meile Riigikokku. Sisuliselt on see seotud nende muudatustega.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Nüüd pöördun, auväärt fraktsioonid, teie poole: kui teie esindajad soovivad avada läbirääkimisi, siis see võimalus on nüüd. Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhativkomisjoni seisukoht on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu 123 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. novembri 2011 kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja 16. päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, ma tänan teid! Rohkem päevakorrapunkte tänasel istungil ei ole. Istung on lõppenud. Turvalist koduteed ja jõudu teile teie töös!

Istungi lõpp kell 22.27.

Istungi kestus 9 tundi ja 27 minuti.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 17. november 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Taimekaitseseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) kolmas lugemine

2. Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (81 SE) teine lugemine

3. Ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (89 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Head ametikaaslased! Head külalised! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kaheksanda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Härra juhataja! Eile lükati siinsamas saalis riigieelarve arutelul tagasi ettepanek lastekodude rahastamise ja asenduskoduteenuse ostmise kohta. Teadaolevalt on Eestis asenduskoduteenuse süsteem arenemas, juurde ehitatakse 21 peremaja. Sellega seoses suurenevad asenduskoduteenusele kuluvad summad. Iseenesest on peremajade ehitamine positiivne, aga see, et riigieelarve ei võimalda ehitatavaid peremaju järgmisel eelarveaastal tegelikult üleväl pidada, on kahetsusväärne. Sellega seoses on grupil sotsiaaldemokraatidel arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine käsitleb just nimelt asenduskoduteenuse osutamist ja lastekodude rahastamist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Head külalised ja töövarjud! Mul on au anda üle üks arupärimine ja üks seaduseelnõu. Arupärimine on siseminister Ken-Marti Vaherile ja see käsitleb ühte fakti, millele Politsei- ja Piirivalveamet ei ole reageerinud. Siseminister väitis, et mul ei ole fakte, aga see on üks konkreetne fakt, mille kohta me aru pärimise. Ajakirjanduses on avaldatud informatsiooni, et väidetavalt on Saaremaa Haridustöötajate Liidu raamatupidaja omastanud liidu raha, aga politsei teatas, et nemad kuulujuttude põhjal menetlust ei alusta. Sellest tulenevalt on meil siseministrile ridamisi küsimusi.

Mul on üle anda ka Eesti Keskerakonna fraktsiooni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatav politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu käsitleb politseiprefektuuride kaotamist 1. jaanuarist 2012. Seaduseelnõu eesmärk on see, et politseiprefektuure 1. jaanuarist 2012 ei kaotataks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatus nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja kaks arupärimist. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme teadete juurde. Seoses sellega, et homme toimub Riigikogu istungisaalis noortefoorum "101 last Toompeale", palun teil paberid laudadelt ja sahtlitest kokku korjata.

Nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 92 Riigikogu liiget, puudub 9.

1. Taimkaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud taimkaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 105. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 85 Riigikogu liiget, 1 on vastu, erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud taimkaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 105 on seadusena vastu võetud. (Tabel 20.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (81 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses olevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kõnealune seaduseelnõu oli esimesel lugemisel 12. oktoobril. Esimene lugemine lõpetati. Selleks et teha muudatusettepanekuid, anti aega kaks nädalat. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli s.a 26. oktoober kell 6. Ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud. Komisjonis oli eelnõu teist korda arutlusel s.a 8. novembril. Komisjon tegi peale selgituste ära kuulamist ja olukorra hindamist üksmeelse

otsuse panna eelnõu 17. novembril suures saalis hääletusele. Komisjon tegi ka üksmeelselt ettepaneku eelnõu seadusena vastu võtta, sest tegu on välislepingut puudutava seaduseelnõu menetlemisega, mille puhul kehtib erikord. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Eelnõu 81 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni soov on, et me viiksime täna teisel lugemisel läbi eelnõu 81 lõpphääletuse. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 81. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses olevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 81 on seadusena vastu võetud. (Tabel 21.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (89 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Lugupeetud eesistuja! Head Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus paneb ette muuta ülikooliseadust, rakenduskõrgkooli seadust ja nendega seonduvaid teisi seadusi.

Kõigepealt räägin sellest, milleks niisugune ettepanek. Eesti kõrgharidust on korraldatud, lähtudes riikliku koolitustellimuse põhimõttest, riigieelarveliste ja riigieelarveväliste üliõpilaste olemasolust ning ühtlasest pearahapõhisest rahastamismudelist, alates kehtivate sea-

duste põhitekstide vastuvõtmisest 1990. aasta te keskel. Täna on erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide ja ekspertide, aga ka mitme kõrgharidusest huvitatud huvigrupi seisukohade üldistamise tulemusena võimalik järelda, et kehtivas süsteemis on vastuolud seoses nii õiglase ligipääsuga kõrgharidusele, kõrghariduse kvaliteediga kui ka kõrgharidussüsteemi efektiivsusega.

Esiteks, õiglase ligipääs kõrgharidusele. Praegu on ülikooli õppima pääsemiseks enamikus kõrgkoolides kehtestatud kahesugused lävendid. Riigieelarvelistele kohtadele on sissepääsulävend kõrgem, kes aga nendele nõuetele ei vasta, saab raha eest ülikooli õppima asuda ka madaldatud lävendit ületades. Enamgi veel: ülikoolis õppides ei sõltu üliõpilase staatus sellest, kuidas ta ülikoolis edasi jõuab, vaid pigem sellest, missuguses staatuses ta ülikooli õppima asus. Üliõpilaste koosseisu analüüs näitab, et niisugune süsteem soosib tasuta õpingutele pääsemisel neid üliõpilasi, kes on lõpetanud suurlinna kooli ja kes seetõttu on ülikooli sisseastumisel soodsamas olukorras. Samas on korrelatsioon ka üliõpilaste sotsiaal-majandusliku taustaga selgelt niisugune, et tasulistel ehk riigieelarvevälistel õppekohtadel õpivad üliõpilased, kes on pärit kehvema sotsiaal-majandusliku taustaga peredest. Leiame koos rahvusvaheliste ekspertidega, et niisugune olukord ei ole õiglase ja vajab muutmist.

Teiseks, kõrghariduse kvaliteet. Pearahapõhine rahastamine, mis on vahetult seotud üliõpilase ülikoolis õppimise faktiga, on ülikoole motiveerinud käituma selliselt, et üliõpilasi hoitakse ülikoolis võimalikult kaua, kasseerides nende käest selle eest õppemaksu. Samamoodi viib riikliku koolitustellimuse institutsioon olukorrani, kus ülikoolid on huvitatud iga hinna eest üliõpilase õpingutest läbivedamisest kuni diplomini, selleks et täita riiklikus koolitustellimuses ettenähtud väljundi nõudeid. Enamgi veel, kõrgkoolide rahastamise puhul ei pöörata mitte mingisugust tähelepanu õppetöö kvaliteedile ühes või teises kõrgkoolis. Piltlikult öeldes on ülikooliõpingute rahastamisel kehtestatud ühtne riiklik leiva hind, sõltumata sellest, kui palju on leivas aganaid ja kui palju vilja. Selline olukord ei ole mõistlik. Tuleb tagada ülikoolide motivatsioon kvaliteedi parandamiseks, premeerides seda suurenenud rahastamisega.

Kolmandaks, kõrghariduse efektiivsus. Eesti kõrghariduses on 70 000 üliõpilast, mis sisuliselt tähendab, et ligi neli aastakäiku noori täies mahus on registreerinud ennast ülikooliõpingutes osalejaks. On kõrgkooli, kus vaid pooled kirja pandud üliõpilastest teevad läbi enam kui 50% õppekavast. Nende hulk, kes igal semestril teevad õpingud läbi täies mahus, on vaid veerand. Motivatsioon efektiivseks ja tulemuslikuks õppimiseks on nõrk. Riikliku koolitustellimuse mehhanismi alusel tekib riikliku koolitustellimuse lepingus ettenähtud lõpetajate arvuga võrreldes puudujääk, mis aasta-aastalt kasvab. Rahalises väljenduses hakkab see ulatuma saja miljoni euron, eelmise aasta lõpuks ületas see juba 1,5 miljardit krooni. Ka see on üks põhjus ettepanud seadusmuudatuste tegemiseks.

Missugused on põhilised ettepanekud, millega Vabariigi Valitsus Riigikogu ette tuleb? Esiteks, ligipääs ülikooliõpingutele peab põhinema ühtsetel standarditel kõikide üliõpilaskandidaatide jaoks. Erinevad lävendid tasulisse ja tasuta õppesse saamiseks tuleks kaotada. Selle tulemusena on kõik üliõpilased, kes õpivad Eesti kõrgkoolides, võrdses õiguslikus staatuses ja nende õpingute tingimused sõltuvad ainult sellest, kuidas nende ülikooliõpingud edenevad. Seaduseelnõu üks eesmärk on tagada õppemaksuvaba ehk tasuta õpingute võimalus kõigile neile noortele, kes ületavad ülikooli sisseastumislävendi ja suudavad täita semestri õppekava sada protsenti. Selline õigus on üliõpilastele ettepanud seadusmuudatusega tagatud. Selline muudatus ei tähenda, et kõik teised peaksid oma õpinguid rahastama täies mahus. Ülikoolidele on antud õigus nõuda osalist õppemaksu tasumist nendelt, kes semestri õppeprogrammi täies mahus läbi ei tee. Ülikoolid, lähtudes õppetegevuse korraldamise põhimõtetest vastavas kõrgkoolis, on õigustatud nõudma osalist õppekulude hüvitamist nendelt üliõpilastelt, kes õppekava sada protsenti ei täida. Õppemaksust vabastamise võimalus on ette nähtud ka nendele üliõpilastele, kelle osajalised õpingud või õpingud mitteriigikeelsete õppekavade alusel on avalikes huvides ja väärivad avalikust eelarvest toetust täies mahus. Niisuguste erandite tegemise võimalus on seadusmuudatustega ette nähtud.

Teine oluline põhimõtteline kõrghariduskorralduse muudatus seondub kõrgkoolide rahastamisega. Piltlikult võib öelda, et praegune ülikoolide rahastamise riikliku koolitustellimuse põhimõte ei erine maantee-ehituse tellimisest või mõnest muust lepingulisel alusel toimuvast teenuse ostmisest avaliku sektori vahendite eest. Lepingus määratakse kindlaks, kui palju peab olema teatud ajaks lõpetajaid. Nende lõpetajate koolitamiseks nähakse ette riiklik ühtne hind. Põhimõtteliselt näeb seadus ette võimaluse, et kui ülikool ei ole suutnud sellist arvu lõpetajaid ette valmistada, siis vähendatakse puudujääva summa võrra edaspidi ülikooli rahastamist. Nagu juba öeldud, see motiveerib ülikooli hoidma üliõpilasi võimalikult kaua ülikoolis ja vedama neid diplomini. Edaspidine ülikoolide rahastamine ei põhine kava kohaselt enam detailsetel, konkreetsetel juhul enam kui 500 sihtnumbrist koosnevatel riikliku koolitustellimuse lepingutel, vaid avaramatel tulemuslepingutel, kus ülikoolidele määratakse üldised, avalikest huvidest lähtuvad indikaatorid, mille arv peaks olema kümneid kordi väiksem kui senistes riikliku koolitustellimuse lepingutes. Riiklik sekkumine ülikoolide autonoomsesse õppetegevusse on selle ideoloogia järgi põhjendatud vaid sellistel juhtudel, kui ülikoolide ja üliõpilaste ühistegevuses ilmnenud disproportsioonid lähevad avalike huvidega vastuollu, või juhtudel, kui avalikes huvides on kiirendatud korras välja arendada üksikuid õppesuundi või erialasid, või muudel juhtudel, kui turupõhine mehhanism täiel määral ei toimi. Tulemuslepingutes saab ära määrata ka indikaatorid, millest lähtudes toimub ülikoolide rahastamine, seda tagasivaatavalt, sõlmitud tulemuslepingute täitmisest lähtudes. Täpsemad printsiibid nende rahastamismehhanismide kohta on seadusmuudatuste alusel kavas sätestada Vabariigi Valitsuse antavas määruses, mille üks projekt on seaduseelnõule lisatud.

Need kaks põhimõttelist muudatust moodustavad ülikoolireformi tuuma. Lisaks nendele ettepanekutele on seadusmuudatustega ette nähtud veel mõningaid väiksemaid regulatsioone. Valdavalt näevad need ette kasvatada õpingute efektiivsust ja parandada uuringute kvaliteeti, motiveerides eri osapooli suuremale akadeemilisele nõudlikkusele ning kahandades

nii üldist õppimisele kuluvat aega meie kõrgkoolides.

Head kuulajad! Loodan, et eelnõu ettevalmistamise käigus nii Vabariigi Valitsuses ning Haridus- ja Teadusministeeriumis kui ka kultuurikomisjonis toimunud arutelud ja avalikus toimunud debatid on andnud piisava aluse selle eelnõu tulemuslikuks menetlemiseks Riigikogus. Põhiliste huvigruppide seisukohad on selgelt välja öeldud. Mul on hea meel tõdeda, et hoolimata nii üliõpilaskondade liidu kui ka avalik-õiguslike ülikoolide rektorite nõukogu mitmest muudatusettepanekust on mõlema keskse huvigrupi põhimõtteline toetus reformile olemas. Soovin parlamendile tulemuslikku arutelu! Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, austatud minister! Teile on küsimusi. Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, hea juhataja! Te olete öelnud, et kogu see reform koosnebki n-ö kahest osast: üks osa käsitleb ülikoolide rahastamist ja teine osa õppetoetuste reformi. Te olete öelnud sedagi, et ilma õppetoetuste reformita ei ole ka ülejäänud teostatav. Õppetoetuste seaduse eelnõu paraku siiani meie kätte ei ole jõudnud, ehkki te olete suvest saati lubanud seda esitada. Kuidas me saame täna siin eelnõu 89 üle arutleda, kui üks konstitueeriv osa kogu reformist on puudu?

Jaak Aaviksoo

Nagu juba öeldud, ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu on olemas. Tõsi, kõrgharidusreform ei koosne mitte ainult kõrgkoolide tegevuse ülevaatamisest, vaid ka üliõpilaste toetuste süsteemi ülevaatamisest. Vajaduspõhiste õppetoetuste süsteem on vaja sisse viia, ettevalmistused selleks on Haridus- ja Teadusministeeriumis tehtud. Samas ei ole mina – ja mulle tundub, et mitte ainult mina, vaid ka parlament tervikuna – seda meelt, et paketteelnõude meetod oleks parim meetod õiguslike probleemide lahendamiseks. Eelnõud on omavahel seotud. Ka õppetoetuste seaduse eelnõu jõuab parlamenti. Kavandatud muudatuste jõustumine ei ole täies mahus ette nähtud 1. jaanuarist 2012, vaid järk-järgult, vastavalt

võimalustele. Arutledes jõustumisaegade üle saab parlament kaaluda ka õppetoetuste seaduse eelnõust tulenevaid nõudeid.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Niipea, kui siin saalis meile räägitakse vajadusest midagi efektiivsemaks teha, lõpeb asi varem või hiljem koondamisega. Kui vaadata teie ministeeriumi, siis te olete ju rääkinud, et selleks, et koolisüsteem efektiivseks teha, oleks meil 220 gümnaasiumi asemel vaja 54. Praegu käib jutt ka suuremast efektiivsusest selle reformi tulemusel. Kui võimalik, siis rääkige paar sõna oma visioonist, mitu kõrgkooli ja mitu üliõpilast peaks Eestis olema (praegu te mainisite, et meil on 70 000 üliõpilast), et ülikoolisüsteem oleks efektiivne.

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt väike täpsustus. Ma saan aru sellest, et teil on poliitiline kiusatus rääkida minu plaanist jätta Eestisse alles 54 gümnaasiumi. Ma olen siit kõnetoolist öelnud, et alumine piir on 54. Ülemise piiri kohta olen öelnud, et see ei tohiks minu arvates olla üle 100. Ma jään ka täna siin kõnepuldis selle arvu juurde.

Konkreetsem küsimus puudutas kõrgkoole. Eestis elab 1,3 miljonit inimest ja lähiaastatel ei ole selle arvu suurenemine tõenäoline. Rahvusvahelise kogemuse kohaselt on teada, milline on mõistlik hulk ülikoole. Kindlasti on see arv väiksem kui praegune üle 20 küündiv kõrgkoolide arv, aga see ei ole võib-olla keskne küsimus. Keskne küsimus on see, et meil on üliõpilasena kirjas 70 000 inimest, aga igal aastal saab kõrgkooli lõpudiplomi vaid 10 000, mis teeb keskmiseks õpiajaks seitse aastat. Teatavasti on kõrgkooliprogrammid kahe, kolme, nelja, erandjuhtudel kuue aasta pikkused. See näitab, et süsteemi efektiivsus ei ole rahuldav. Õppeaja lühendamise on oluline poliitiline eesmärk ka nendes riikides, kus keskmine õppeaeg on poole lühem kui Eestis. Usun, et me peaksime seadma eesmärgiks tagada vähemalt niisama suur lõpetajate arv, aga oluliselt väiksem üliõpilaste arv, mis väheneb eelkõige seetõttu, et ülikooliõpingute efektiiv-

sus kasvab. Mis puudutab järelejäävaid kõrgkoole, siis ma arvan, et viie kuni kümne aasta jooksul väheneb kõrgkoolide arv alla kümne.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud minister! Lisaks ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule menetleme siin Riigikogus ka järgmise aasta riigieelarvet. Eelnõu 89 peaks seadusena jõutama järgmise aasta septembrist. Kuivõrd on ülikoolide rahastamine kooskõlas selle seaduse eelnõuga, mida me täna menetleme?

Jaak Aaviksoo

Ülikoolid või veidi laiemalt võttes kõrgkoolid on üks väheseid avaliku sektori valdkondi, kus eelseisval eelarveaastal on nähtud ette rahastamise suurenemine. Enamgi veel, koalitsioonileppes on nähtud ette vahendite kasv ka 2013., 2014. ja 2015. aastal, mis praegustes hindades ulatub 40 miljoni euroni. 40 miljonit lisaeurot kõrgharidusse on oluline rahastamise suurenemine. Nagu juba öeldud, rahastamine suureneb ka eelseisval, 2012. aastal. Usun, et selline prioriteetide seadmine, mis käib koos struktuurse reformiga, mida te eelnõu 89 raames arutate, on mõistlik ja tagab päris kindlasti raha selle reformi edukaks rakendamiseks. Lisaks märkuse, et ka mina ei pea seda reformi terviklikuks seni, kuni ei ole vastu võetud vajaduspõhiste õppetoetuste seadus.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Austatud minister! Ma üritan maakeeli arutleda. Ma saan aru, et lävend hakkab olema kõigile ühine. Täiesti selge, me peame taset hoidma. Oletame (see on lihtsalt lambist võetud näide), et riigil on vaja teatud arv mäeinsenere. Üliõpilane saab ülikooli sisse, aga mingil ajal, ja see ei sõltu isegi tema n-ö helgelpäisusest, ta ei täida normi. Ta kas hakkab edaspidi õpingute eest maksma või kukub välja ehk riigi vajadus jääb rahuldamata. Kas see projekt näeb ette, et näiteks mingil põlevkivi kaevandamisega tegelevatel ettevõtetel on

õigus tema eest õppemaksu maksta, teades võib-olla ka, kellega on tegemist?

Jaak Aaviksoo

Alustan veidi kaugemalt. Ma usun, et see on seaduse mõttest arusaamiseks hea. Me ei pea õigeks, et erasektori vahendeid kõrghariduse edendamisse üldse ei kaasataks, küll aga on seaduse eesmärk, nagu juba öeldud, tagada tasuta õppe võimalus kõigile neile, kes ületavad lävendi ja suudavad täiskoormusega õppida. Nendelt, kes soovivad täiskoormusega õppida, kuid seda ühel või teisel põhjusel ei suuda, on ülikoolidel õigus nõuda osalist õppemaksu. Mõistlik korraldus oleks ilmselt selline, et see summa oleks proportsionaalne korraldamisele tulevate õppeainete mahuga. See, kust üliõpilane raha leiab, on jäetud täiesti vabaks ja siin mingeid piiranguid seada ei ole minu arvates ka mõistlik. Kui ta sõlmib tulevase tööandjaga kokkuleppe, et ta asub seal ettevõttes tööle, siis on võimalik ja mõistlik, et tulevane tööandja ka need kulud lepingulisel alusel katab. Enamgi veel, kui riik näeb, et mõnes valdkonnas, olgu selleks energeetika või õpetajate ettevalmistus, on neid kulusid otstarbekas kompenseerida riigil, siis saab täitevvõim tulemuslepinguga seda ülikoolidele kompenseerida. Ka see võimalus on avatud. Erinevalt neile üliõpilastele seaduse tasemel antud garantiist, kes ületavad sisseastumislävendi ja täidavad sajaprotsendilise koormusega õppimise nõude, ei ole see garantiid aga automaatne ja seaduse tasemel, vaid sõltub täitevvõimu, ülikooli ja tulevase tööandja otstarbekuse põhimõttel tehtud otsustest. Sellise paindliku mehhanismi loomisega, ma loodan, ei vähenda me erasektorist kõrgharidusse minevat raha, samas kaotame ära minu arvates ebaõiglusele viitava võimaluse, et ülikoolis õppimise õigust saab endale raha eest osta.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Minu küsimus on ka üliõpilaste kohta. Mis saab praegustest üliõpilastest, kes on asunud õppima riigieelarvevälistele õppekohtadele?

Jaak Aaviksoo

Reform on kavandatud sellisena, et see rakendub järk-järgult. Praegu ülikoolis õppivad noored, olgu siis riigieelarvelisel või riigieelarvevälisel õppekohal, jätkavad kehtiva regulatsiooni raamides vähemalt kolme aasta jooksul. Usun, et kolme aasta jooksul on võimalik sujuv üleminek, seda nii õppekorralduslikus mõttes kui ka riigieelarves või koalitsioonilepingus ettenähtud lisarahastamise mõttes. Ühekorraga üleminek, mis puudutaks kõiki praegu õppivaid üliõpilasi, keda on 70 000, oleks liiga järsk ja seetõttu põhjendamatu. See tooks minu arvates kaasa raskesti hallatavaid riske.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Kui riiklikku koolitustellimust pole, riik kõrgkoolidele õppekavade avamist ja hoidmist ei dikteeri ning lävendipõhist vastuvõttu te eitate, siis mis annab teie arvates garantii, et kõik võimekad ja motiveeritud noored saavad õppida vabalt valitud erialal, mis on samuti kuulutatud seaduse üheks eesmärgiks?

Jaak Aaviksoo

Reform ei näe ette, et riik ei saa sekkuda sellesse, milline on vastuvõetavate üliõpilaste ja lõpetajate arv, samuti olemasolevate õppekavade hulk. Selline võimalus on jäetud, aga ei ole seni kehtivat kohustust teha seda üksikute õppekavade või õppekavarühmade kaudu. Sekkumine tulemuslepingute kaudu on ette nähtud ainult sellistel juhtudel, kui on olemas põhjendatud avalik huvi, kui kõrghariduses tekkivad disproportsioonid on nii suured, et need vajavad täitevvõimu sekkumist tulemuslepingute mehhanismi abil. Päris kindlasti on Haridus- ja Teadusministeeriumil kavatsus suurendada vastuvõtuvõimalusi ülikoolidesse. Kogu reformi ideoloogia toetab tugevamalt kui seni üliõpilaste endi eelistuste silmaspidamist ülikooli õppima asumisel. Sellest printsiibist on kavatsus kinni pidada. Väited, mida olen kohanud nii ajakirjanduses kui ka senistel kõrgharidusreformi aruteludel, viitavad sellele, et riigil ei hakka justkui olema raha kõikide võimekate soovijate õppimise rahastamiseks. Muidugi on võimalik väita, et mõnel erialal on

võimelised õppima kõik, kes suudavad kahel jalal üle ülikooli läve astuda ja kelle suust tuleb sooja õhku, nagu armastas öelda minu akadeemiline kolleeg Volli Kalm. Loodan, et ülikoolidel jätkub siiski akadeemilist vastutus-tunnet esitada põhjendatud nõudmisi kõikidele erialadele astumisel, samuti kooli lõpetamisel, et meil ei oleks enam kunagi vaja lugeda üli-õpilastest, kellel Martin Luther ja Martin Luther King kahetsusväärsel moel segamini lähevad, aga kellele vanemad akadeemilised kolleegid ehk õppejõud sellest hoolimata ülikooli-diplomi kätte ulatavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Praegu on käsil alles esimene luge-mine, aga küllap olete teie ja on kõik huvilised märganud, et ajakirjanduses on juba pikemat aega püütud luua ettekujutust, nagu seda eel-nõu ja Eesti kõrghariduse tulevikku väga tõsi-selt võttev Reformierakond tahaks seda eelnõu ja kogu haridussüsteemi uuendamist põhja las-ta, umbes nii, nagu väidetavasti olevat teie era-konna esimees kunagi lasknud põhja Eesti põl-lumajanduse. Ma ei tea, miks sellist ettekuju-tust levitatakse, kas see on mingi mage inti-riigihimu või lihtsalt rumalus. See pole ka tähtis. Ma ei usu hetkekski, et teie sellist ru-malat ettekujutust jagate, aga varasema koge-muse põhjal ma tean, et paljud lehelugejad paljudes sihtgruppides on valmis uskuma kõi-ke, mida leht kirjutab ja hullematki veel. Sel-lepärast ma palun, et te ministrina kinnitaksite, et teie ei kahtlusta mingeid näotuid tagamõt-teid kellegi püüdlustes selle eelnõu ideesid meie õpitahteliste noorte huvides edasi arenda-da ja süvendada!

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Enamgi veel, ma arvan, et seaduseel-nõu arutelu võimaldab selle seaduse vastu võtta mitte ainult koalitsiooni, vaid ka oposi-tiooni kui mitte valjuhäälese toetusega, siis vä-hemasti akadeemiliselt vastutustundliku nõus-olekuga. Loomulikult on meie lähenemine kõrgharidusele ja mõningatele selle alusprint-siipidele olnud läbi ajaloo erinev ning need erinevused maailmavaatelisel alusel ei ole ku-hugi kadunud. Ometi ei ole minul isiklikult

tekkinud hetkekski kahtlust, et valitsuse poolt üksmeeles Riigikogule esitatud eelnõu ei saaks leida mõlema koalitsioonierakonna toetust. Usun, et seda eelnõu saab mõistlikus tempos menetleda, lähtudes põhimõttest, et kui kõik asjaolud on selged, siis on aeg otsustada. Eda-silükkamine ei tee midagi paremaks, vaid üks-nes suurendab ebakindlust.

Aseesimees Jüri Ratas

Andrus Saare, palun!

Andrus Saare

Aitäh! Lugupeetud minister! Eelnõus nä-hakse ette, et üliõpilane täidab semestri jook-sul õppekava vähemalt 30 EAP mahus. On siiski teada juhtumeid, kui mitmed ülikoolid ei ole ise suutnud seda teatud erialadel tagada. Selleks on kindlasti mitmeid objektiivseid ja subjektiivseid põhjusi. Kas ja kus on olemas see kompromissi koht, kui üliõpilane ise on valmis nõuet täitma, aga ülikool ei suuda seda teenust pakkuda? Eelnõus on väikesed erandid küll ette nähtud, aga ma küsin, kelle vahel need erandid kokku lepitakse, kas üliõpilase ja ülikooli vahel või peab ülikool kokku leppima ministeeriumiga.

Jaak Aaviksoo

Olukord, kus ülikool ei suuda luua üliõpi-lastele õppimistingimusi, et need saaksid täies mahus õppekava täita, on lubamatu. Sellisel juhul tuleb kaaluda ülikoolilt vastava õpeta-misõiguse äravõtmist. Ülikoolid ju selleks loo-dud ongi, et nad looksid üliõpilastele õppimis-tingimusi, mis vastavad ülikooli enda vastu-võetud õppekavadele. Mis puudutab täiskoor-musega õppimist, siis kahetsusväärsest on pal-judel inimestel tekkinud ettekujutus, et see on midagi üle mõistuse käivat. Paljud inimesed usuvad, et kui ettenähtud õppekava täita 75%, siis on see samaväärne, kui täita seda 100%. Kahetsusväärsest annab kehtiv seadus ka nii-suguse tõlgendusvõimaluse. Head inimesed! Kui te sõlmitte töölepingu, kohustudes töötama 40 tundi nädalas, aga lähete siis tööandja juurde ja ütlete, et see kahetsusväärne asjaolu, et te sel nädalal töötasite ainult 30 tundi, ei tohiks kuidagi olla põhjuseks teie vallanda-misele, siis te kujutate ette, mida tööandja selle kohta ütleb. Enamgi veel, enamik siin saalis viibijaid on oma kõrgharidusdiplomi saanud

nii, et nad täitsid igas semestris kogu õppekava või vähemasti kõrvaldasid üksikud võlgnevused kiiresti järgmise semestri alguses. Kursusepõhises õppes õppivad üliõpilased, vähemasti Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas, suudavad õppida kolm korda efektiivsemalt kui paljud sotsiaalteaduste erialade üliõpilased. Ju on õppekorralduses siiski lisavõimalusi üliõpilaste õpingute efektiivsuse suurendamiseks. Mis puudutab garantiide andmist, et üksikute õppimata ainete eest ei nõutaks osalist õppetasu sellises mahus, et see muutub majanduslikult üle jõu käivaks, siis siin ma usaldan ülikoolide nõukogusid, kus on olemas ka üliõpilaste esindatus ja kes vähemasti siia maani on võtnud vastu üliõpilaste jaoks üsna mõistlikke ja neid toetavaid otsuseid. Mul ei ole põhjust arvata, et nad seadusmuudatuse tõttu muutuksid kuidagi repressiivseks ja mõistmatuks üliõpilaste õigustatud probleemide suhtes.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mõnikord öeldakse, et saatan peitub detailides. Suur osa küsimustest, mille ümber käib vaidlus, on seotud just ühe, teise või kolmanda väikese punktiga, mis peaksid saama lõpuks lahenduse määrustes. Näiteks küsivad tudengid, kust nad saavad teada, kas hakatakse arvestama nende vist küll mõistlikku ettepanekut, et ainepunkte ei loetaks mitte igas semestris, vaid n-ö kumulatiivselt, nii et kolmanda semestri lõpuks olgu 90 punkti kokku saadud ja vahepeal võib ka näiteks töötada jne. See on ilmselt määruste küsimus. Aga kus on vastus?

Jaak Aaviksoo

Ettepanek arvestada ainepunkte kumulatiivselt on korduvalt kõlanud. Mulle tundub see ettepanek mõistlik. Kui kultuurikomisjon seda ettepanekut toetab, siis päris kindlasti jõuame ka seaduse tasemel kokkuleppele ja ebakindlus üliõpilaste hulgas ei pea kestma kuni valitsuse määruse andmiseni.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Ma tänan, hea juhataja! Austatud ettekandja! Selle eelnõu ettevalmistamise käigus olete kindlasti kohtunud kõigi ülikoolide juhtidega. Ma küsin riiklike kõrgkoolide kohta. Kas kõikide riiklike kõrgkoolide rektorid on olnud konsensuslikult nõus selle eelnõuga ja kui ei ole, siis kus on olnud põhilised mureküsimsed või vastuolud?

Jaak Aaviksoo

Riiklikud kõrgkoolid riigiasutustena jäävad ka selle seaduse järgi veidi erinevasse staatusesse kui avalik-õiguslikud ülikoolid, rääkimata erakõrgkoolidest. Riiklike kõrgkoolide staatuses olevad kõrgkoolid ühtset konsensuslikku seisukohta minu teada formuleerinud ei ole. Eri kõrgkoolidel on veidi erinevad seisukohad, ka veidi erinevad ettepanekud. Ma loodan, et neid saab vajaduse korral veel kultuurikomisjonis arvesse võtta. Mulle tundub, et olulises osas on nad reformi üldise suunitlusega nõus. Kui ma siinkohal eksin, siis palun vabandust, et teave ei ole piisava selgusega minuni jõudnud. Aga nagu juba öeldud, valitsusasutuse hallatavate riigiasutustena tegutsevate rakenduskõrgkoolide õiguslik staatus on nii praeguse seaduse alusel erinev kui jääb ka tulevase seaduse alusel erineva avalik-õiguslike ülikoolide staatusest.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Seda eelnõu on avalikkuses üsna laialt arutatud ja see on saanud põhjalikku vastukaja. Mulle on jäänud mulje, et mitte kõigile arutajatele ei ole päris selge selle eelnõu sisu ja pakutavad muudatused. Kas te saaksite veidi kirjeldada, mis juhtub kõrghariduses siis, kui eelnõus ettenähtud muudatusi vastu ei võeta?

Jaak Aaviksoo

Ma lühidalt kirjeldasin neid põhjusi, miks seadusmuudatused on põhjendatud, enamgi veel, miks nendega ei ole minu arvates mõistlik venitada. Olen seda meelt, et kui seadusandja on soovinud täitmata riikliku koolitustellimuse ulatuses kõrgkoolide rahastamist vähendada, siis peab täitevvõim seda ka tegema.

Tõsi, põhjused, miks riikliku koolitustellimuse lepingute mehhanism ei ole töötanud nii, nagu vaja, on erinevad. Osa vastutust selle eest jääb kindlasti väljapoole ülikoole. Aga sellest hoolimata tuleb kehtiva seaduse alusel edasi minnes sellisel juhul ülikoolide rahastamist vähendada ja ma ei pea seda kaugemas perspektiivis mõistlikuks lähenemiseks. Teine probleem, millele ma osutasin ja mida on ka erinevas kontekstis korduvalt tõstatatud, on hariduse kvaliteet. On väga raske kujutada kedagi ette võitlemas sisulise kvaliteedi parandamise eest, kui rahastamismehhanismid töötavad vastupidises suunas. Parema hariduse eest tuleb rohkem maksta. Praegu seda mehhanismi ei ole ja paljud ülikoolid on teadlikult läinud seda teed, et esitavad ka oma õppejõududele üha madalamaid nõudmisi, kuna sellisel juhul on võimalik maksta neile ka üha madalamat palka ja nii asutuse kulusid kokku hoida. Ülikoolide rahastamine peab olema sõltuvuses saavutatud akadeemilisest kvaliteedist. Ainult nii saab loota kvaliteediprobleemi lahendamist. Seda probleemi heidetakse õigustatult ette enamikule kõrgkoolidele, tegelikult oleks aus öelda, et kõikidele Eesti kõrgkoolidele.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma näen seaduseelnõust, et te planeerite seadusmuudatuste jõustumise ajaks 1. septembrit 2012. Samas peaks väga mahukas osa seaduseelnõust kehtima hakkama veidi aega hiljem ehk uuest eelarveaastast, 1. jaanuarist 2013. Kas see on seotud sellega, et reform vajab suuremat rahastust ja need eelarvevahendid ei ole planeeritud tuleva aasta eelarvesse? Kui minu eeldus vastab tõele, siis millisest summast me peaksime rääkima aastal 2013?

Jaak Aaviksoo

Osaliselt jah, kuigi põhiline põhjus on selles, et ülikoolidega sõlmitakse lepingud eelarveaastapõhiselt, üliõpilased aga asuvad õppima valdavalt uue õppeaasta alguses. Nii et erinevad jõustumistähtjad on seotud eelkõige selle eelarvekorraldusliku ja õppekorraldusliku erinevusega. Mis puudutab lisavahendite eral-

damist ülikoolidele, siis nagu juba öeldud, 2015. aastaks peaks lisarahastamine suurene- ma 40 miljoni euron ja seda enam-vähem lineaarselt. Nii et 2013. aastal on seda raha umbes 10 miljoni euro ulatuses. Need vahendid, nagu juba öeldud, on koalitsioonilepingu alusel ka eelarveperspektiivi sisse planeeritud ja selle taha midagi pidama ei jää. Aus on väita, et vajaduspõhiseid vahendeid õppetute jaoks ei ole samaväärsel tasemel koalitsiooni sees kokku lepitud. Selle probleemiga me tegeleme. Loodame, et ka see probleem saab lahenduse.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud minister! Selle eelnõu oponentid on seisukohal, et tasuta õppekohal täismahus õppides on üliõpilasel samal ajal võimatu osaliselt ja paindlikul moel töötada, see olevat lausa välistatud. Nad väidavad, et siis muutub võimatuks omandada lähedasel erialal töökogemust. Kui ma aga olen rääkinud oma kolleegidega siin saalis, siis tuleb välja, et väga suur osa neist olid ka täismahus õppides võimelised osakoormusega töötama, et kogemusi hankida. Milline on teie hinnang, kas tänapäeva tudengid on tõepoolest muutunud vähem võimekaks, nagu oponentid praegu väidavad?

Jaak Aaviksoo

Oponentid on sellele seadusele ette heitnud ka soovi keelata üliõpilastel töötamine. Nii-sugust tõlgendust saab pidada küll üksnes pahatahtlikuks. Tõsi on see, et eelnõu ettevalmistamise käigus on tõsiselt arutletud selle üle, kui sisuliseks saab pidada olukorda, et inimene õpib 40 tundi nädalas ja lisaks töötab 40 tundi nädalas, mis viib kogukoormuse 80 tunnini. See on ilmselt võimalik ainult üksikute eriti võimekate inimeste puhul, kindlasti pole see võimalik massiliselt. Mis puudutab üliõpilaste töötamist, siis üliõpilased on minu meelest õpingute kõrvalt töötanud läbi aegade. Siin saaliski teab enamik kõrgharidusega inimesi, kuidas see välja nägi, kas töötati õppevaheaegadel, nädalavahetustel või suisa pidevalt, rohkem või vähem erialaga seotult. Ma arvan, et seaduseelnõu ei piira kuidagi osajaga tööd

ka täisajaga õpingute kõrvalt. Noored inimesed olid selleks võimelised 50 aastat tagasi, 30 aastat tagasi ja 5 aastat tagasi ning nad on selleks võimelised ka pärast selle seaduse vastuvõtmist. Nii et jõudu tööle! Aga minu soov on, et nad oma õpinguid sealjuures unarusse ei jäta.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Nagu ma aru saan, eelnõu seadusena jõustumise korral saavad tasuta õppida üliõpilased, kes valivad eestikeelse õppekava. Rahvusvahelised õppekavad on minu arvates olulised selleks, et ülikoolid saaksid edaspidigi olla aktiivsed ka rahvusvahelistumisel. Millises mahu saavad ülikoolid anda võõrkeelset õpet riigi tegevustoetuse abil?

Jaak Aaviksoo

Alustan selle põhimõtte selgitamisest, miks on seaduse tasemel tasuta õpingud tagatud vaid riigikeelsetele ehk eestikeelsetele õppekavadele. See on eelkõige kantud meie põhiseaduse vaimust ja mõttest, et võõrkeelsed õpingud võivad olla, aga eestikeelsed õpingud kõrghariduse saamiseks peaksid Eesti Vabariigi territooriumil olema kättesaadavad kõikidele sellist soovi avaldavatele inimestele. Võõrkeelsete õpingute täiemahuline rahastamine maksumaksja taskust ei pruugi kõikidel juhtudel olla ei otstarbekas ega jõukohane. Aga ma rõhutan veel kord, et ka võõrkeelsete õppekavade osaline või täielik rahastamine ülikooli tegevustoetusest on selle seaduse mõtte, vaimu ja sõnaga kooskõlas. Enamgi veel, paljudel juhtudel on mõistlik tulemuslepingutes näha ette need õppekavad, kus saajaprotsendilise õppe puhul laieneb tasuta õppe garantii ka võõrkeelsele õppele, olgu põhjuseks siis Eesti majanduslikud või sotsiaal-majanduslikud huvid. Lisaks sellele on ülikoolidele, sõltumata tulemuslepingu sisust, jäetud õigus vabastada osa võõrkeelsete õppekavade alusel õppijaid samamoodi osalise õppemaksu tasumisest jne. Usun, et niisugune konstruktiivne koostöö riigi ehk Haridus- ja Teadusministeeriumi, ülikoolide, tööandjate ja üliõpilaste vahel loob paindlikud võimalused kõikide eri-

juhtumite jaoks, mida seaduses täpselt käsitleda oleks kohmakas ja ebaotstarbekas.

Aseesimees Jüri Ratas

Reet Roos, palun!

Reet Roos

Täna! Lugupeetud minister! Ma küsin veidi üldisemalt, et ka oponentidele oleks arusaadav. Tartu Ülikoolis, mis on meie ülikoolide lipulaev, on pikema aja jooksul järkjärgult suurenenud n-õ pehmete erialade hulk. Kuidas see eelnõu ja reform reguleerivad seda tendentsi vastavalt riigi vajadustele?

Jaak Aaviksoo

Oleme välja töötanud ning ülikoolidele tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks saatnud tulemuslepingute projektid, küll üsna abstraktses sõnastuses. Nendest tulemuslepingute projektidest on üsna selgelt näha, missuguste meetmetega on valitsus või Haridus- ja Teadusministeerium kavandanud avalike huvide kajastamist seoses ülikooli õppetööga. Toon mõne näite. Ilmselt oleme kõik seda meelt, et meie tehnikahariduse lipulaev Tallinna Tehnikaülikool võiks pühenduda eelkõige tehnika- ja loodusteaduste edendamisele. Seega pean mõistlikuks ja otstarbekaks, et tulemuslepingutes nähakse Tallinna Tehnikaülikoolile ette üldised vastuvõtu arvud, näiteks 3000 üliõpilast esimese taseme õppesse, lisades sealjuures, et nendest – andke mulle andeks veidi voluntaristlik arvu nimetamine – vähemalt 50% peab õppima loodus- ja tehnikateaduste valdkonnas. Teine näide. Tallinna Ülikooli vaieldamatu tugevus ajaloolises plaanis on õpetajakoolitus. Tulemuslepingutes on ilmselt mõistlik ette näha, et nad jätkuvalt pühenduksid õpetajate ettevalmistamisele ja seda mõistlikus mahu. Võib-olla on paljudel juhtudel mõistlik seada ka ülempiir, näiteks öeldes lepingus, et sotsiaalteaduste ja humanitaarteaduste valdkonnas ei peaks õppima üle tuhande üliõpilase. Samamoodi oleme koos ülikoolidega arutanud niisugust piirangut, mis kahan-daks akadeemiliselt põhjendamatut õppekavade kasvu. Tulemuslepingutes võiks näiteks kindlaks määrata õppekavade arvu ülemise piiri või näha ette, et eelseisval kolmel aastal vähendatakse õppekavade arvu igal aastal kolme võrra. Niisugused erinevad kvalitatiivsed ja

kvantitatiivsed kriteeriumid võimaldavad minu arvates paindlikult, aga samal ajal ilma ülearuse bürokraatiata juhtida ülikoole avalikest huvidest lähtuvalt. Samas rõhutan veel kord: päris kindlasti ei saa pidada mõistlikuks niisuguseid hirme, mida väljendatakse näiteks eelkõige seoses õigusõpingutega, kus praegu riikliku koolitustellimuse maht kogu riigi peale kokku on peaaegu kümme korda väiksem kui kõigi õppima asuvate üliõpilaste arv. Arvestades üliõpilaste suurt ja õigustatud soovi õiguseriala omandamiseks, tuleb ülikoolidel ilmselt oma vastuvõtueeglid üle vaadata ja kasvatada tulemuslepingute alusel oluliselt vastuvõttu õigusteaduse ja mõningate teiste sotsiaalteaduste puhul.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Minule ja minu kolleegidele kultuurikomisjonis on jäänud samasugune mulje, et põhimõtteliselt ei ole kõrgkoolide ja ülikoolide juhid selle reformi vastu. Aga neil tekkis ka küsimusi, ettepanekuid ja arvamusi, kuid praegune eelnõu arutelu tempo ei anna võimalust nendega arvestada. Kuidas te hindate, kas nende ettepanekud ja arusaamad ei ole, ütleme, seaduse tasemel ja neid probleeme võiks lahendada väljaspool seda seadust, või ma eksin?

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt üldisem märkus. Päris kindlasti ei tohiks lubada olukorda, kus mõistlikud, kaalumist väärt ja miks mitte ka seadustamist väärt ettepanekud jäävad ainuüksi sel põhjusel arvesse võtmata, et keegi kuskil on kindlaks määranud mingi tempo. Niisugust olukorda, ma arvan, parlament endale lubama ei peaks ja mulle tundub, et selle järele ei ole ka vajadust. Usun, et esimese ja teise lugemise vahel ettenähtud aeg on piisav nii ettepanekute tegemiseks kui ka nende kaalumiseks. Juhin tähelepanu, et seaduseelnõu on ette valmistatud palju kauem kui järgmise aasta riigieelarve seaduse eelnõu. Riigieelarve seaduse eelnõuga oleme jõudnud juba teisele lugemisele, aga septembri keskpaigas üle antud eelnõuga 89 oleme jõudnud esimesele lugemisele, mistõttu kiirustamist selle eelnõuga minu arvates küll ei ole

toimunud. Ka edaspidi ei ole kiirustamine põhjendatud. Mulle tundub, et tänaseks on põhilised ettepanekud juba üsna kristalliseerunud ja valmis selleks, et kultuurikomisjonis ja Riigikogu saalis nende üle hääletada. Usun, et mõistliku aja jooksul on võimalik kõik mõistlikud ettepanekud nii läbi kaaluda kui ka otsustada, kas need vastu võtta või tagasi lükata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Teie ettekannet kuulates tekkis mul üks selline küsimus. Te rääkisite ettekandes, et kuna praegu sõltub ülikoolide rahastamine n-ö maksulistest kohtadest, siis on ülikoolid huvitatud üliõpilaste n-ö kõrvupidi lõpuni vedamisest, peaasi, et raha saaks. Edasi te mainisite, et kui ülikool ei täida n-ö väljalastavate spetsialistide normi, siis rahastamist vähendatakse. Kas see ei tingigi seda, et ülikool püüab igal tingimusel ka neid üliõpilasi, kes kahel Lutherial vahet ei tee, õpingute lõpuni vedada?

Jaak Aaviksoo

Ma viitasin küll võimalusele, et kui muudatusettepanek jääb vastu võtmata või see venib, siis on Haridus- ja Teadusministeerium seadusandja tahte kohaselt kohustatud rahastamist kaaluma, kui riikliku koolitustellimuse lepingut ei ole täidetud. Nagu ma juba rõhutasin, ma ise ei ole täiel määral seda meelt, et niisugused fiskaalsed karistusmeetmed kaugemas perspektiivis efektiivselt mõjuvad. Aga nagu juba öeldud, kehtiv seadus niisuguse mehhanismi täitevvõimule ette näeb. Loodan väga, et see muudatus leiab toetuse ja jõustatakse nii, et kehtivast seadusest tulenevad finantssanktsioonid saab jätta rakendamata.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mind huvitab, mis saab uue eelnõu kohaselt avatud ülikoolist ja kaugõppes õppivatest üliõpilastest.

Jaak Aaviksoo

Avatud ülikooli mõiste, samuti kaugõppe mõiste on tavaterminid või, ütleme, ilma seadusest tuleneva aluseta käibelevõetud terminid erinevate õppevormide tähistamiseks. Paraku on praegu olukord, kus n-õ avatud ülikooli või ka õhtusesse õppesse võetakse vastu oluliselt madaldataud akadeemilistest kriteeriumidest lähtudes. Pean sellist lähenemist ebaõigeks ja põhjendamatuks. Ülikooliõpingutele tuleb esitada ülikooliõpingutele vastavaid nõudmisi ja need ei tohi sõltuda õppevormist. Täpselt samamoodi ei tohi õppevormist sõltuda lõpetamisele esitatavad tingimused. Sõltumata sellest, kuidas diplomini jõutakse, peab diplomiga väljendatav teadmiste ja oskuste tase olema ühesugune. Tehtav seadusmuudatus rõhutab veelgi seda, et kõik üliõpilased on võrdsed, sõltumata sellest, missuguses õppevormis nad õpivad. Nendele esitatakse nõudmised peavad olema võrdsed. Mis puudutab ülikooliõpinguid, siis lisaks üliõpilase staatuses ülikooliõpingutest osavõtmisele on ajalooliselt välja kujunenud võimalus õppida üksikute õppeainete kaupa eksterni staatuses. Eksterni staatus tähendab seda, et õppijale ei laiene üliõpilase staatusega kaasnevad õigused ja kohustused, vaid need õigused ja kohustused määratakse kindlaks eksternilepingus, mis toimib kui teenusepakkumise leping. Nii-sugune õppimisvorm on elukestva õppe üks paindlik võimalus, seda erinevalt üliõpilase staatuses toimivatest õpingutest, kus eeldatakse, et lisaks üliõpilase staatusega kaasnevale õigustele on üliõpilasel teiselt poolt kohustus õppida vähemalt poole nominaalkoormusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Saada 30 ainepunkti semestris ehk täita õppekava sajaprotsendiliselt suudab praegu vaid 25% üliõpilastest. Samal ajal käib tööl 56% üliõpilastest, sest puudub toimiv õppetoetuste süsteem. Sellest tulenevalt ongi nii vähe neid, kes suudavad õppekava sajaprotsendiliselt täita. Teie aga näete ette, et õppekava tuleks sajaprotsendiliselt täita ilma õppetoetuste süsteemi muutmata või toimivat süsteemi loomata. See tähendaks seda, et kui praegu õpib 50% üli-

õpilastest tasuta õppekohtadel, siis pärast teie reformi rakendumist on neid tõenäoliselt veel vähem ehk tasuta õppekohti ei tule mitte juurde, vaid kaob ära. Minu ettepanek on küll see, et palun võtke aeg maha, vaadake rahulikult see reform üle ja tooge uuesti parlamenti koos toimiva õppetoetuste süsteemiga. Siis me saame seda tõsiselt arutada. Praegu on tegu väga pooliku lahendusega.

Jaak Aaviksoo

Seaduseelnõu, seda saatvad materjalid ja sellega seonduv debatt on olnud üsna põhjalikud. Tõsi, see ei pruugi kõikidele olla lõpuni arusaadav, sest esitab üsna kõrgeid nõudmisi ülikooli toimimismehhanismide mõistmiseks. Rääkides üliõpilaste täisajaga ja mittetäisajaga õpingutest, siis sõltuvalt sellest, kuidas õppetöö on korraldatud, suudab ka juba praegu sajaprotsendiliselt õppekava nõudeid täita kas 25% või 70% üliõpilastest. Motivatsiooni tugevdamine, et õpitaks täisajaga, kasvatab oluliselt ka nende üliõpilaste hulka, kes täidavad õppekava sajaprotsendiliselt. Ettekujutus, et üliõpilased käivad tööl ainuüksi sellepärast, et kustutada nälga ja maksta arveid, on pealiskaudne. Põhjusi, miks üliõpilased töötavad või miks paljudel juhtudel õpivad töötavad inimesed üliõpilase staatuses ülikoolis, on peale materiaalse kitsikuse teisigi. Ehkki materiaalne toimetulek on probleem, millega tuleb tegelda ja, nagu juba öeldud, Haridus- ja Teadusministeerium ning valitsus sellega ka tegelevad. Lükata eelnõu menetlemine edasi ainuüksi seetõttu, et see tundub keeruline, ei ole minu arvates põhjendatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Karel Rüütli, palun!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Te oma ettekandes või tutvustuses väitsite, et huvigruppidega on põhimõtteline kokkulepe saavutatud. Julgen teile vastu vaielda. Ma olen kohtunud nii üliõpilaste esindajatega kui ka väga paljude rektoritega. Nad kõik toetavad reforme kõrghariduses ja ütlevad, et see algatus, mille te olete teinud, on väga vajalik, aga nad ei toeta neid lahendusi sellisel kujul, nagu te need siia saali olete toonud. Rektorite Nõukogu on teinud ettepaneku selle eelnõuga veel

koos tööd teha. Samasugusel seisukohal on väga paljud üliõpilased. Palun võtame aja maha, ärgem kiirustagem! Ma loodan, et kiirustamine ei ole tingitud sellest, et on tulemas Isamaa ja Res Publica Liidu suurkogu. Teeme selle eelnõuga veel tööd edasi, eriti arvestades seda, et ka te ise ütlesite, et reform ei ole teraviklik, kui ei ole vajadustepõhist õppetoetuste süsteemi.

Jaak Aaviksoo

Mina olen ka seda meelt, et selle eelnõuga tuleb edasi töötada, sest muidu ei ole seda üldse võimalik vastu võtta. Niipalju kui mina tean, tuleb Riigikogus pärast esimest lugemist veel teine lugemine ja vahepealt teeb kultuurikomisjon tööd. Kindlasti ei saa tööd pooleli jätta. Ma loodan, et ka opositsioon teeb asjakohaseid ettepanekuid, kuulates ära eri huvigrupid. Sellisel moel selle eelnõuga edasitötamine on igati põhjendatud. Mis puudutab parteipoliitilisi repliike, siis Isamaa ja Res Publica Liidu poliitiline kultuur küll ei nõua mingisuguseid erakonnapoliitilisi põhjusi suvalise eelnõu menetlemiseks. See jäägu teie enda erakonna poliitilise mõtlemise vastutusele. Ma loodan, et Rektorite Nõukogu ja üliõpilasliidu seisukohavõtus kirjalikult väljendatud toetus on midagi, millele saab tugineda. Loomulikult tuleb menetluse käigus arvestada ka nende ettepanekutega, nii nagu tuleb arvestada kõigi parlamendiliikmete ettepanekutega. Ühe ettepaneku kirjapanemine ei tohiks küll nii palju aega võtta, et selleks peaks suisa eelnõu tagasi võtma, nii et opositsioonipoliitikud saaksid oma mõtteid koguda.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Hea minister! Tulen tulemuslepingu olemuse juurde. Minu arust on mõistlik, kui tulemusleping lähtub edaspidi üldistest indikaatoritest. Samal ajal leiab Rektorite Nõukogu just vastupidi, et tulemusvaldkondade nimetamise asemel tuleks lepingusse kirjutada konkreetseid ülesanded. Ma tahan küsida, kuidas sünnib selle tulemuslepingu sisu, et seal oleks võimalikult vähe voluntarismi. Mõtleme sellegi peale, et riigi huvides nähakse ette mingid õppekavad või valdkonnad, kus oleks

võimalik ka osaline õppemaks ära jätta. Küsimus on selles, milliste osapoolte koostöös ja kuidas õieti sünnib see ühiskondlik kokkulepe ühe või teise ülikooliga tulemuslepingu sõlmimisel.

Jaak Aaviksoo

Ma vastan kahes osas. Esiteks, kui täpselt peaks seadus reguleerima tulemuslepingut kui instrumenti, enamgi veel, kui kaugele peaks minema regulatsioonidega selle tulemuslepingu sisu kohta. Olen tutvunud ka teiste riikide kõrgharidusseadustega. Hea tava on selline, et seadusandja annab niisuguste lepingute üldised aluspõhimõtted, millest lähtudes need lepingud tuleks sõnastada. Edasi on täitevvõimu ja konkreetsete kõrgkoolide omavaheliste läbirääkimiste objekt see, kuidas nende põhimõtete alusel tulemuslepinguni jõutakse ja mida seal konkreetsetelt kajastatakse. Me oleme näinud paljudes valdkondades, sh kõrghariduses, et väga formaliseeritud indikaatorite sissetoomise korral võõranduvad inimesed sisulisest tegevusest ja hakkavad taga ajama vastavust nendele indikaatoritele. Haritud inimestena on ülikoolide töötajad üsna võimekad nende nõudmiste formaalsel täitmisel. Alati ei ole aga kindel, kas need formaalsed linnukesed täidetud punktide taga ka tegelikult kajastavad avalikku huvi ja vajalikku sisu. See on kaalumise koht. Me oleme teadlikult olnud üldsõnalised, püüdes tulemuslepingu aluspõhimõtteid jätta seadusesse, konkreetsemad reeglid ja kriteeriumid viia Vabariigi Valitsuse määrusesse ning kokkulepe jätta ministeeriumi ja ülikoolide vaheliseks ajaks. Enamgi veel, erinevalt praegusest olukorrast, kus minister, kui nii võib öelda, ainuisikuliselt allkirjastab riikliku koolitustellimuse lepingu, on tulemuslepingute instumendi puhul ette nähtud nende lepingute arutelu Vabariigi Valitsuses. See võimaldab valitsuse eri tegevussuundade, kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kultuuriministeeriumi või mõne teise valdkonna avalike huvide kajastamist juba palju laiemal pinnal, kui seda seni suutis haridus- ja teadusminister valitsuse liikmena. Loodan, et laiema põhjaline arutelu valitsuses annab tulemuseks parema ja adekvaatsema avalike huvide kajastamise selles tulemuslepingus.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud minister! Rangemad nõuded tasuta õppekohal õppimiseks juurduvad selle plaani järgi kohe, aga vajaduspõhised õppetootused, teie sõnu kasutades, vastavalt võimalustele. Tekib oht, et need vastavalt-võimalustele-asjad jäävad venima, nii nagu ikka. Neid võimalusi ei tekigi. Kas te ei näe siin ohtu, et tasuta kõrgharidusele ülemineku kõlava sildi all me läheme hoopis üle kas täielikult või valdavalt tasulisele kõrgharidusele?

Jaak Aaviksoo

Põhjust niisuguseks hirmuks ma küll kuskil ei näe. Kuna täiendavad eelarvelised vahendid kõrghariduse rahastamiseks on ette nähtud, siis hirm, et õppimine läheb palju suuremas osas tasuliseks, on küll põhjendamatu. Aga ma jagan teie soovi, et vajaduspõhiste õppetootuste süsteem kehtestataks koos õppekava saajaprotsendilise täitmise nõudega. Mis puudutab seda, et asjad jäävad venima, siis mingisugune tõenäosus siin selleks ju ka on, aga ma arvan, et hea tahte olemasolu korral on need probleemid lahendatavad. Haridus- ja Teadusministeeriumis on see tahtmine olemas. Täiendavad kaheksa miljonit eurot, mida hinnanguliselt on vaja selle süsteemi käivitamiseks, ei ole summa, mida ei oleks võimalik leida Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala seest ning tulenevalt majanduskasvust ja sellele nominaalselt kaasa aitavast inflatsioonist ka riigieelarvest. Nii et ärgem joonistagem tonte selle kohta, mis kõik võib juhtuda, vaid otsigem ühiselt lahendusi. Nagu juba öeldud, nii selle reformi kui ka vajaduspõhiste toetuste süsteemi aluspõhimõtted on enam-vähem paigas, parandusi ja täiendusi aga saab kindlasti teha eelnõu menetlemise käigus.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Härra minister! Kui suured hakkavad olema õppetootused peale õppetootuste süsteemi reformimist?

Jaak Aaviksoo

Võib-olla on see võimalus natuke laiemalt rääkida sellest, missugune näeb praegu välja üliõpilaste sotsiaalsete toetuste süsteem ja mis peaks siin muutuma. Mis meil praegu on? Praegu on kõikidel üliõpilastel Eesti Vabariigi residentidena õigus saada toimetulekutoetust. See ei sõltu üliõpilase staatusest, see on praegu nii ja peab niimoodi ka jääma. Lisaks sellele on meil tulemuspõhised stipendiumid, mida jagatakse umbes igale kuuendale üliõpilasele. Ka on üliõpilastel õigus võtta õppelaenu, mis on riiklikult tagatud. Kavandatav muudatus jätab iseenesestmõistetavalt alles toimetulekutoetuse, see jätab alles ka tulemustoetused, ehkki ilmselt vähendatud mahus, aga suurendatud summas. Tulemustoetused peaksid tulevikus olema ette nähtud eelkõige neile, kes näitavad silmapaistvaid tulemusi, ja nende toetuste suurus peaks olema palju suurem kui praegu. Lisanduksid vajaduspõhised õppetootused, mis sõltuksid leibkonna sissetulekust ja mida eeldatavasti jaotataks kuni 20%-le üliõpilastest, kes pärinevad leibkondadest, kus sissetulekud jäävad allapoole teatud taset, hinnanguliselt alla miinimumpalga leibkonnaliikme kohta. Lisaks eelnevale peaksid lisanduma sihtotstarbelised stipendiumid nendele üliõpilastele, keda stipendiumi abil motiveeritakse õppima erialadel, mis on vähem populaarsed, näiteks õpetajakoolituse erialad, aga miks mitte ka näiteks IT-erialad või mõni muu eriala, kus avalik huvi on suurem kui üliõpilaste huvi. Niisugune näeks üldjoontes välja õppetootuste ja stipendiumide süsteem uues olukorras. *Summa summarum* peaks see kahekordistama maksumaksja eraldatud vahendeid üliõpilaste toimetulekuks ja nende kulude katteks.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Austatud juhataja! Hea minister! Oma ettekandes te mainisite, et sisseastumislävend peaks olema kõigile võrdne. Kas see tähendab seda, et kõik üliõpilased, kes astuvad ülikooli peale selle seaduse jõustumist, hakkavad õppima tasuta kohtadel?

Jaak Aaviksoo

Ülikoolis ei hakka enam olema tasuta ega tasulisi kohti. Ülikoolis hakkavad olema üliõpilased. Üliõpilastel on õigus ise määrata oma õpingute maht. Kui nad valivad täismahuga õppe, nagu enamik üliõpilasi siiaaani traditsiooniliselt on teinud, kui nad asuvad õppima, võttes õppetööst osa ja täites kõik õppekava nõuded sajaprotsendiliselt, siis on nad kõik tasuta õppivad üliõpilased. Võib ideaalis ette kujutada olukorda, kus mitte ükski üliõpilane mitte üheski avalikus õppeasutuses ei maksa ei täielikku ega osalist õppemaksu. Tegelik elu hakkab ilmselt sellest erinema. On üliõpilasi, kes algusest peale kas seetõttu, et nad täisajaga töötavad, või mõnel muul isiklikul põhjusel ei soovi täisajaga õppida. Sellisel juhul saavad nad ülikooliõppes osaleda üliõpilase staatuses siis, kui nad tasuvad ülikooli määratud osalist õppemaksu. Lisaks sellele on üliõpilased, kes erinevatel põhjustel ei suuda õppekava nõudeid sajaprotsendiliselt täita. Neilt on ülikoolil õigus nõuda osalist õppemaksu, mille suurus praeguste arusaamade kohaselt hakkab olema korrelatsioonis sellega, kui palju kursusi tuleb neil täiendavalt läbi teha. Seetõttu on nende kulude määramisel oluline ka selle täiendava õppetöö tegelik hind. Kui suur see maks hakkab olema? Päriskindlasti on see suurem nende jaoks, kellel sooritamata õpingute maht on suurem, ja väiksem nende jaoks, kellel see on väiksem. Kui suur see täpselt olema hakkab, see sõltub väga palju erialast. Vähemasti on selline ülikoolide seisukoht ja samasugune on ka minu isiklik kogemus ülikoolist. See sõltub erinevatest asjaoludest. Aga kindlasti ei teki selle regulatsiooni tagajärjel olukorda, kus enamik üliõpilasi peaks maksma õppemaksu. See ei ole kõrgharidusreformi eesmärk, vastupidi, enamik üliõpilasi, kes seda suudavad ja soovivad, saavad ülikoolis õppida tasuta.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Loen rahvusringhäälingu portaalist Eesti Üliõpilaskondade Liidu pressiteadet, kus nad teatavad, et nad ei toeta täna Riigikogus esimesel lugemisel olevat kõrghari-

dusreformi eelnõu praegusel kujul, kuna liidu hinnangul on selles tõsiseid lünki. Nad kirjutavad, et eelnõusse tuleks lisada viide lävendipõhisele vastuvõtule, määrata selgelt kindlaks kõrgkoolide rahastamise põhimõtted ja tegevustoetuse arvutamise alused. Samuti leiavad nad, et tuleb loobuda 30 ainepunkti nõudest ja säilitada üliõpilastele õigus õppida ka akadeemilise puhkuse ajal. Kas ei oleks olnud mõistlik enne eelnõu parlamenti toomist ikkagi üliõpilaste ja EÜL-iga kokkuleppele ja ühele meelele saada?

Jaak Aaviksoo

Ettekujutus, et mõnes avaliku elu valdkonnas saavutatakse täielik konsensus, on minu arvates naiivne. On päris selge, et üliõpilastel on ühed, kõrgkoolidel teised ja õppejõududel kolmandad huvid, eri huvigruppidel ühiskonnas jällegi oma huvid. Parlament on see koht, kus neid huviseid kaalutakse ja leitakse mõistlik tasakaal. Mulle on mõistetavad üliõpilaste ettepanekud, mida ma olen eelnõu arutluse käigus korduvalt kuulnud. Loomulikult lähtuvad need üliõpilaste huvidest, mida võib täiesti mõistetavalt kokku võtta lausega "rohkem õigusi ja vähem kohustusi". Täpselt samasugusest seisukohast lähtuvad ka ülikoolid, õppejõud ja teised huvigrupid. Nagu öeldud, parlament on see koht, kus tuleb vastu võtta otsused, missuguseid ettepanekuid toetada ja missuguseid mitte toetada. Soovin parlamendile selleks tarkust ja edu!

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma jätkan osaliselt Priit Toobali küsimust. Ka minu andmetel ei toeta seda reformi praegusel kujul ei üliõpilaskond ega rektorid, ehkki te väitsite, et mõlemad seda teevad. Just praegu te rääkisite, et teil on palutud pehmenendada sajaprotsendiliselt õppekava täitmise nõuet ja anda võimalust akadeemilise puhkuse ajal ainepunkte koguda. Ma ei usu, et üliõpilased lähtuvad siin lihtsalt n-ö egoistlikest soovidest, et neil oleks rohkem õigusi, aga vähem kohustusi. Ma arvan, et seal taga on ka päris tõsine mure, kuidas kõrgharidus meie riigis välja hakkab nägema. Te olete kõikides nendes punkti-

des olnud täiesti paindumatu. Ma ei usu, et selle põhjuseks on see, et haridusminister on süd ametu ja pahatahtlik näiteks noore ema suhtes, kes tahab akadeemilise puhkuse ajal mõne ainepunkti koguda. Kas ma eksin väga rängalt, kui ütlen, et selle põhjus on hoopis see, et rahandusminister on teile andnud teatud hulga raha ning huvirühmadele vastutulemine lööks kogu rahastusskeemi segamini ehk reformi ettevalmistamisel ei ole lähtunud mitte niivõrd akadeemilistest kriteeriumidest, kui võrd rahalistest kaalutlustest?

Jaak Aaviksoo

Ma ei ole teiega nõus. Võtame akadeemilise puhkuse. Mis asi on akadeemiline puhkus? Akadeemiline puhkus on üliõpilasele erinevatel alustel antud õigus mitte osaleda õppetöös tema enda sooviavalduse alusel. Akadeemilist puhkust võetakse praegu eri põhjustel, nagu juba öeldud, kuid valdav põhjus on akadeemiliste võlgnevuste likvideerimine. Akadeemiline puhkus ei ole aga mõeldud akadeemiliste võlgnevuste likvideerimiseks. Akadeemiline puhkus on ette nähtud selleks, et üliõpilane vabaneks kohustustest ülikooli ees. Aga nagu ikka elus, kui langevad ära kohustused, siis langevad ära ka õigused. Õiguste ja kohustuste tasakaalustatud käsitlemine on see põhjus, miks ma olen jätkuvalt seda meelt, et akadeemilise puhkuse ajal ülikooli õppetöös osalemine ei ole õigustatud. Ma ei väida, et üliõpilane ei võiks õppida, vastupidi, see oleks väga tervitatav. Üliõpilane võiks õppida siis, kui ta osaleb õppetöös, siis, kui ta on akadeemilisel puhkusel, ja võiks jätkata õppimist elukestvas õppes ka siis, kui ta on ülikooli lõpetanud. Küsimus on selles, kas tal on õigus osaleda ülikooli õppetöös. Nagu juba öeldud, õigus osaleda peab olema tasakaalustatud kohustusega midagi teha. Mis puudutab ettepanekut teha erand lapsehoolduspuhkusel viibivatele vanematele, siis usun, et see ettepanek väärib kaalumist. Kui niisugune ettepanek tehakse, siis olen haridus- ja teadusministrina valmis seda toetama.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra minister! Suures maailmas tehakse suuri tegusid. Suures maailmas leiutatakse auruvedur, aga paralleelselt eksisteerib ka väike maailm, kus samal ajal leiutatakse jänkkukõrvadega õhupall. Suur maailm peab sensatsiooniks seda, kui Berlusconi astub tagasi, väikeses maailmas on sensatsiooniks see, kui Justin Bieberi sõbranna saab lapse kelleltki teiselt. Suur maailm paneb kirja suure ja uhke seaduse, aga väike maailm sokutab sinna väikese paragrahvikese, kus öeldakse, et semester on pool õppeaastast. Ma ei usu, et inimene, kes ei ole ühtegi semestrit ülikoolis õppinud, hakkaks kunagi nii suurt ja mahukat dokumenti lugema. Millistel kaalutlustel pannakse selliseid aabitsatõdesid ülikooliseaduse muutmise seadusesse? Kes ei tea, mis on semester, võib ju seda vaadata entsüklopeediast, see on igal pool samal viisil defineeritud.

Jaak Aaviksoo

Vaat selline see elu on. Mina ei ole ka nende legaldefiniitsioonide pooldaja, mis seaduse preambulis või kuskil mujal ütlevad, mis asi on semester, mis asi on aasta jne. Ka minus tekitab see teatud võõristust, aga on inimesi, eelkõige juristide hulgas, kes leiavad, et niisugused legaldefiniitsioonid muudavad seaduse rakendamise arusaadavamaks ja õiguskindlaks ning on veel mitmesugustel põhjustel head ja kasulikud. Nii et püüame kuidagi selle semestri määratlusega siin seaduses leppida või kui see peaks tõesti üle jõu käima, siis võtke see siit välja. Mind see küll õnnetuks ei tee.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud minister! Avalik-õiguslike ülikoolide rektorite nõukogu on teinud teile ametliku ettepaneku moodustada töörühm, kelle ülesandeks on koostada selge kontseptsiooni alusel kõrghariduse reformi alusdokumendid hiljemalt 1. märtsiks 2012. Palun öelge, miks te ei taha seda ettepanekut arvestada ja räägite ka täna siin, et see eelnõu on nii küps, et võiks juba kultuurikomisjonis ja suures saalis asuda hääletamise teel otsuseid vastu võtma!

Jaak Aaviksoo

Niisuguse komisjoni loomine on mõistlik ja ma arvan, et see komisjon ka luuakse. Ainult et nii rektorite ettepanekus kui ka nendes aruteludes, mida me oleme siiaani pidanud nii kultuurikomisjonis kui ka rektoritega kohtudes, ei ole sellise komisjoni töö objektiks peetud mitte seaduse teksti, vaid valitsuse määruste ja teiste alanevate õigusaktide sisu. Selleks niisugune komisjon kindlasti ka luuakse ja ju ta saab ettenähtud ajaks ka oma töö tehtud. Selle eeldus on aga see, et teie võtate õigel ajal vastu aluspõhimõtted, mis tuleks seaduses sätestada.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! On väga tänuväärne, et ühiskonnas ja parlamendis toimub arutelu kõrghariduse, üliõpilaste õpingute rahastamise ja üliõpilaste toimetulekutoetuste üle. Siiski tundub mulle, et täna menetletav seaduseelnõu ilma õppetoetuste seaduse eelnõuta meenutab käitumist, mille kohta võiks öelda, et tehtud-mõeldud, mitte mõeldud-tehtud. Ühe näitena toon ma välja, et kui valitsus seaduseelnõu 89 s.a 12. septembril algatas, siis oli eelnõu seletuskirja V punktis "Seaduse mõjud" kirjas: "Paralleelselt käesoleva eelnõuga töötatakse välja uus õppetoetuste ja stipendiumite kontseptsioon, mille valmimine on kavandatud 20. augustiks 2011." Vähemalt kuupäeva oleks võinud ära parandada. Aga küsimus on järgmine. Te väitsite, et üliõpilased saavad taotleda toimetulekutoetust. Kas teil on andmeid, kui palju üliõpilasi saab toimetulekutoetust? Sotsiaalhoolekande seaduse järgi saab üliõpilane toimetulekutoetust ainult siis, kui ta on iseseisev leibkond.

Jaak Aaviksoo

See konkreetne küsimus on veidi ootamatu. Mul niisuguseid andmeid käepärast ei ole. Aga õigus toimetulekutoetust saada on üliõpilasel seaduse kohaselt olemas. Ma ei usu, et keegi üliõpilaste suhtes seda seadust rikkunud oleks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Hea minister! Te täna kinnitasite, et ilma õppetoetuste süsteemita on arutatav eelnõu nagu poolik, ja ütlesite ka seda, et vajaduspõhiste õppetoetuste süsteem rakendatakse siis, kui see on võimalik. Me oleme ka siin saalis näinud valimislubaduste vajaduspõhist täitmist. Näiteks seadustati kodualuse maa maksust vabastamine, kuid siiani ei ole tegelikult ühtegi ideed, kust kohast selle katteks raha võtta. Summade reaalne olemasolu eelarves ei ole olnud seni koalitsioonile probleem, aga õppetoetuste puhul järsku nagu on. Küsin konkreetset: millal uus õppetoetuste seaduse eelnõu realselt valmida võiks ja kust võtta täna see kindlus, et eelnõu 89 seadusena kehtima hakkamise ajal on uus vajaduspõhiste õppetoetuste süsteem olemas?

Jaak Aaviksoo

Mina olen asjadest niimoodi aru saanud, et võimalik on see, mis on võimalik, ja mis on võimatu, see ongi võimatu. Seega, kui öelda, et seadust saab ainult siis vastu võtta, kui see on võimalik, siis see on tautoloogia. Mis puudutab vajaduspõhiste õppetoetuste seadust, siis nagu ma kultuurikomisjonile olen lubanud, saab see eelnõu versioonis neile kindlasti esimese ja teise lugemise vahel kättesaadavaks. Selles mõttes saab eelnõu 89 menetleda vähemasti teades, missugusena vajaduspõhiste õppetoetuste seaduse eelnõu on kavandatud. Nagu juba öeldud, 1. septembrini 2012 on päris palju aega, küll mitte terve aasta, aga siiski enam kui kümme kuud. Sellepärast ma väga paanitsema ei hakkaks. Kui me tõepoolest hakkama ei saa, siis on uuesti otsustamise koht. Nii et kõik asjad on küll omavahel seotud, aga tööd tuleb minu meelest teha nii palju, kui seda võimalik teha on. Meie klassikudki ütlevad, et kui tervet ei jõua, tehke pool. Hiljem teeme teise poole ja niimoodi edasi minnes oleme minu arvates aasta pärast palju kaugemal kui siis, kui me pidevalt ainult halame, et ühte asja ei saa teha sellepärast, et teist asja ei ole, ja teist asja ei saa teha sellepärast, et kolmandat ei ole, ja kolmandat ei saa teha sellepärast, et haldusreform on tegemata.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh! Lugupeetud minister! Kas saate üle korrata, kui pikk on praegu ühe üliõpilase keskmine õppeaeg? Kui selle reformi tulemusena on võimalik, et see aeg lüheneb, siis kas riik on välja arvestanud, et kui see lüheneb näiteks ühe aasta võrra, kui palju tekib riigil täiendavaid rahalisi ressursse?

Jaak Aaviksoo

See on hästi jäme rehkendus ja seda jämedat rehkendust on teil võimalik ka siin saalis kontrollida. Kui meil on 70 000 üliõpilast ja igal aastal saab diplomi neist veidi rohkem kui 10 000, siis see näitab, et keskel läbi kulub ühe diplomi saamiseks seitse aastat õpinguid. Kui õppeaega õnnestuks lühendada ühe aasta võrra, siis see tähendaks, et meil oleks 60 000 üliõpilast ja isegi kui lisaraha juurde ei tuleks, saaks iga üliõpilase peale kulutada 14% rohkem raha, iga õppejõud saaks 14% rohkem palka, õppevahendeid oleks 14% rohkem jne. Seda aega kahe aasta võrra lühendades oleks vahendeid 30% rohkem. Me ei räägi väikesest kokkuhoiust. Me räägime kokkuhoiust, mis ulatub kümnete miljonite eurodeni ja mis saavutatakse ainuüksi seeläbi, et õpingutele pühendatakse intensiivsemalt. See ei ole kokkuhoid mitte selles mõttes, et raha üle jääks, vaid kokkuid selles mõttes, et tööpoolest täie jõuga õpingutele pühenduvate üliõpilaste õpetingimused oluliselt paranevad. See kokkuhoid on märkimisväärne. See on üks selle reformi eesmärk: parandada nende üliõpilaste õppimistingimusi ning nende õppejõudude töö- ja palgatingimusi, kes selles reformitud ja efektiivsemas süsteemis tööle hakkavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Ene Ergma, palun!

Ene Ergma

Suur tänu! Hea minister! Kas sa jagad minu veendumust, et õpingud akadeemilises kõrgkoolis nõuavad tulevastelt tudengeilt ka teatud eeldusi? Ma räägin võimekusest või isegi andekusest. Kui me vaatame neid erialasid, kus praegu väga paljud tudengid õpivad riigieelarvevälistel kohtadel, näiteks õigusteaduskond jt, siis me näeme, et seal võetakse parimad lävendipõhiselt vastu riigieelarvelistele kohtadele ja edasi langeb latt väga tugevalt alla. Kas

sulle ei tundu, et selline üliõpilaste koosseis viib selleni, et õppejõud peavad tunduvalt maldama õppetöö taset?

Jaak Aaviksoo

Nii see on, selles ei ole kahtlustki. Kes vähegi on üliõpilastega rääkinud (eelkõige viitan ma Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale), need teavad, et peaaegu kõik need riigieelarvelistel kohtadel õppivad üliõpilased, kes on tööpoolest *cream of the cream*, nagu inglise keeles öeldakse, valdavalt üle 95-pallise riigieksamitulemusega noored, kes õpivad koos akadeemiliselt palju vähem võimekate ja suutlike kolleegidega, kurdavad, et keskmine tase ei ole niisugune, nagu nad ülikooli astudes lootsid. See on kindlasti üks põhjus ja minu meelest väga tõsine põhjus, miks kehtestada ühtsed nõuded, sõltumata sellest, missugustel alustel on inimene ülikooli õppima asunud või kas ta kavatseb õppida täisaja või osajaga. Ühes auditoriumis istuvad noored peaksid olema ühesuguste akadeemiliste võimetega, et suurendada õpingute tulemuslikkust ja parandada kvaliteeti.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Te räägite siin vajaduspõhisusest. Mulle on jäänud natuke arusaamatuks, kuidas see vajaduspõhisus välja selgitatakse. Ma toon näite. Ütleme, et 45-aastane inimene, kes ei tööta, läheb ülikooli õppima. Kas teda arvestatakse siis tema vanematega ühte perekonda, ühte leibkonda, kui ta koos nendega elab, ja ta jääb ilma kõigist ülikooli pakutavatest stipendiumidest?

Jaak Aaviksoo

Nagu juba öeldud, vajaduspõhiste õppetootuste seaduse eelnõu ei ole parlamenti jõudnud. Seetõttu ei saa ma rääkida selle seaduse sõnast, vaid pigem selle seaduseelnõu mõttest või kontseptsioonist. See kontseptsioon on kõikidele huvigruppidele laiali saadetud. Kui ma mälu järgi püüan seda reprodutseerida, siis seal on kirjas põhimõte, et vajaduspõhiste õppetootuste eraldamise arvestuse aluseks on leibkond. Inimene kuulub oma vanemate leib-

konda kuni 26-aastaseks saamiseni või kuni abiellumiseni või kuni selleni, kui ta saab lapse. Sellisel juhul moodustab ta eraldi leibkonna. Nendest põhimõtetest lähtudes ei kuulu 45-aastane inimene, sõltumata tema perekondlikust staatusest, oma vanemate leibkonda.

Aseesimees Jüri Ratas

Laine Randjärv, palun!

Laine Randjärv

Aitäh! Austatud minister! Teie tänasest sõnavõtust sain ma aru, et ära kaob avatud ülikoolis õppimise võimalus ja see asendatakse eksternilepinguga. Praegu on teatud erialade õppekavad magistriõppes olemas ainult avatud ülikoolis, seega on need tasulised. Kas ma saan õigesti aru, et eelnõu kohaselt tekib olukord, et kaob ära avatud ülikooli süsteem ja nende õppekavade alusel pole edaspidi võimalik õppida enam muul moel kui eksternina, ja kuna eksternilepingu alusel õppides pole enam omakorda võimalik omada üliõpilase staatust, siis võetakse see staatus ära tuhandetelt praegustelt üliõpilastelt, kes magistrantuuris õppides on valinud just need avatud ülikooli õppekavad. Niisiis, kas praegused avatud ülikooli magistriõppekavad kaovad või võimaldatakse neid erialasid õppida ainult eksternilepingu alusel ja mis saab sel juhul nendest üliõpilastest, kes praegu on bakalaureuseõppes ja on planeerinud just neid erialasid õppima minna?

Jaak Aaviksoo

Ülikoolis on õpingute alusdokument õppekava. Õppekavas nähakse ette nõuded õpingutele, sh nominaalne õppeaeg ja muud vajalikud asjaolud. Kavandatava reformi käigus kehtestatakse selle õppekava alusel ülikooli õppima asuvatele üliõpilastele sisseastumisnõuded. Kui üliõpilane need sisseastumisnõuded täidab, siis saab ta üliõpilasena selle õppekava järgi õppida ja saab soovi korral õppida täiskoormusega. Sellisel juhul saab ta seda teha tasuta, ülikoolil ei ole õigust nõuda tema käest ei täiel määral ega osaliselt õppekulude hüvitamist. See ei tähenda, et üliõpilane ei võiks õppida selle õppekava järgi osakoormusega. Aga selleks, et olla üliõpilane ja kasutada kõiki neid õigusi, mis üliõpilase staatusega kaasnevad, peab ta õppima vähemasti 50%-lise koormusega. Kui ta ei soovi õppida 50%-lise koor-

musega, siis saab ta neid üksikuid õppeaineid, mis selle õppekava kohaselt on ette nähtud, õppida eksternina, sõlmides ülikooliga vastava lepingu. Selles mõttes on tõepoolest olemas kaks erinevat staatust ülikoolis õppimiseks. Nendest üks on õppimine üliõpilasena. Ma rõhutan, et sellisel juhul laienevad sellele inimesele kõik üliõpilase õigused: õigus võtta õppelaenu, ravikindlustus ja paljud muud avalikud hüved, mis selle staatusega kaasnevad. Kui õpingutes ei osaleta vähemasti poole koormusega, siis nende privileegide andmine vaid üksikuid õppeaineid õppivatele üliõpilastele ei ole põhjendatud. See oleks ebaproportsionaalne nende suhtes, kes osalevad õpingutes vähemasti 50%-lise koormusega, rääkimata nendest, kes osalevad 100%-lise koormusega. Mis puudutab kõiki neid noori, kes praegu ülikoolis õpivad, siis neil tuleb endale selgeks teha, kas nad soovivad üliõpilastena jätkata või nad seda ei soovi. Kui nad jätkavad üliõpilastena, siis tuleb otsustada, kas õppida täiskoormuse või osakoormusega. Nendest otsustest sõltub nende edasine staatus ning nende õigused ja kohustused nii ülikooli kui ka riigi ees.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud minister! Küll on kahju, et te ei saa aru, et meie siin Riigikogus ei saa arutada poolikuid lahendusi. Kui te oleksite meie asemel, mitte minister, siis te tõenäoliselt räägiksite samast asjast. Poolikuid lahendusi Riigikogule arutamiseks tuua ei maksa, seda enam, et tegu on nii tähtsa valdkonnaga, nagu seda on kõrghariduse reform. Te tunnistate ka ise, et see reform hakkab hästi tööle alles siis, kui õppetoetuste süsteem on välja töötatud. Täna te ütlete meile, et olge head, arutage seda reformi, küll ma toon selle õppetoetuste süsteemi eelnõu hiljem. Miks te ei võiks tuua neid korruga, et see ei oleks mitte poolik lahendus, vaid tervik? Te ütlete, et meie ei saa aru. Mulle tundub, et aru ei saa ka ülikoolide rektorid, sest nad paluvad lükata see muudatus edasi 1. märtsile. Vaatame siis uuesti üle, milline on terviklahendus, ja arutame siis.

Jaak Aaviksoo

Ettepannud seaduseelnõu 89 käsitleb terviklikult ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmist. Mina ei pea otstarbekaks paketteelnõude esitamist. Seetõttu esitatakse vajaduspõhiste õppetoetuste seaduse eelnõu eraldi.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Teatavasti on inimeste soovid ja võimalused erinevad. Minu küsimus puudutab ühte osa elukestvast õppest kõrgharidusmaastikul. Kui inimene soovib teist korda samal haridustasemel õppida, millised on siis praegu regulatsioonid eelnõus või rakendussätetes?

Jaak Aaviksoo

Teist korda sama taseme kõrghariduse omandamisel kehtib regulatsioon, mis ei näe seda ette tasuta vormis. Seaduseelnõu ettevalmistamise käigus on olnud kaalumisel selle nõude leevendamine. Ma ei ole veendunud, kas see on otstarbekas. See on kindlasti üks teema, mida võiks kultuurikomisjonis arutada. Põhjus on lihtsalt selles, et selle piirangu juriidiline regulatsioon muutub minu hinnangul äärmiselt kohmakaks ja raskesti rakendatavaks. Võib-olla on mõistlik see piirang maha võtta. Eks see teatud ebaõiglust juurde toob, aga võib-olla ei ole see nii suur, et seda ei tasuks kaaluda.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma olen täiesti nõus, et intensiivsem ajakasutus ülikoolis õppimise ajal ja efektiivsuse nõuded tudengite õpetamisel on väga head põhimõtted. Aga nende akadeemiliselt tõeliselt võimekate noorte väljaselgitamine pärast gümnaasiumi on päris keeruline kunst. Kas on mõeldav – ma palun vabandust, kui sellest on juba räägitud –, et muudetakse ülikooli sisseaamise protseduure? Kas on mõeldav, et tulevad tagasi näiteks sisseastumiseksamid, mis kunagi olid?

Jaak Aaviksoo

Praegune kord jätab ülikooli vastuvõtmise tingimuste kindlaksmääramise ülikooli pädevusse. Ülikool peab seda ise tegema. Paljud ülikoolid loobusid sisseastumiseksamitest, sest nad leidsid, et ülikooli korraldatud sisseastumiseksamid ei erinenud oluliselt riigieksamitest ja eksamite kaks korda korraldamine ei olnud põhjendatud. Samal ajal on paljudel erialadel sisseastumiseksamid ka praegu säilinud. Seaduseelnõu näeb sisseastumisega seoses ette ainult ühe põhimõttelise muudatuse. Praegu võetakse ülikooli vastu eri lävendite alusel, kui nii võib öelda. Tasuta saad sa ülikooli siis, kui täidad ühed tingimused, aga kui sa tuled raha eest, siis saad osta ennast sisse madalamate nõudmistega. Eelnõu ütleb, et ülikoolid kehtestavad ise oma sisseastumise nõuded, aga need peavad olema kõikidele ühesugused, võrdsed, objektiivsed ja läbipaistvalt ette teada. Selles mõttes kaovad ära n-ö topeltstandardid, jääb üks standard, aga me jätkuvalt usaldame ülikooli nende reeglite kehtestamisel. Päris selge on, et ülikooli sisseaamine hakkab sõltuma ülikoolist. Osas ülikoolides on kõrgemad nõuded ja osas ülikoolides madalamad. Kindlasti aga tahaks saavutada, et ei oleks nii, et füüsikutele on see latt siin, keemikutele siin, juristidele siin, arstidele siin. Ma ise olen väga seda meelt, et need nõudmised võiksid olla ka erialati võrreldavad. Kui need on eri ülikoolides erinevad, siis see on akadeemilise konkurentsi normaalne tulemus, aga ülikooli sees eri erialadel ei oleks mõistlik luua selliseid tingimusi, et ühed on n-ö rasked ja teised on n-ö kerged erialad. Akadeemiline nõudlikkus peaks olema seotud ülikooli kaubamärgiga. Need nõudmised peaksid ajapikku ühtlustuma.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Püüan esitada elulähedase küsimuse. Oletame, et eelnõu võetakse seadusena vastu selles tempos, nagu praegu on ette nähtud, ehk enne jõule. Me teame, et järgmise aasta riigieelarve menetlemine on lõpusirgel. Me praegu täpselt ei tea, millal meie laudadele jõuab õppetoetuste seaduse eelnõu ja mis kuju võtab tulemusleping. Kaks suurt huvirühma, ülikoo-

lid ja tudengid, on pisut ärevil, mis saama hakkab. Kas te suudate praeguste eelduste põhjal kirjeldada, mis toimub 2012. aasta sügissemestril ja 2013. aasta sügissemestril? Mis muutusi on oodata järgmise aasta septembrist ja ülejärgmise aasta septembrist?

Jaak Aaviksoo

Ma olen edasi seda meelt, et hea tahtmise korral on see seaduseelnõu koos vajalike parandustega võimalik seadusena vastu võtta. Muidugi oleks tore seda teha enne jõule, aga ei kuku ei kõrgharidus ega Riigikogu kokku, kui seda tehakse jaanuaris või siis, kui see aeg mõistliku menetlustempoga edasi liikudes lihtsalt kätte jõuab. Julgen kinnitada, et need valikud, mis on vaja teha, on teada. Neid valikuid ei ole 50, neid valikuid on kümnekond. Ilmselt olete neid ajakirjandusest kuulnud ja lugenud. Üliõpilased on sõnastanud oma viis ettepanekut, ülikoolid ka umbes viis ettepanekut, Riigikogust tuleb võib-olla veel mingi hulk juurde. Nende kümnekonna põhimõttelise otsuse tegemisega võiks Riigikogu toime tulla, ütleme, kõige rohkem mõnekuulise menetluse jooksul. Mis juhtub 1. septembril 2012? Mul oleks väga hea meel, kui ma saaksin üliõpilastele öelda niipea kui võimalik, et tasuta õpe on kõikidele kättesaadav alates 1. septembrist 2012. Mul oleks selle üle hea meel. Tõsi, ülikoolidel on õigustatud väide, et kui nad juba praegu täpselt ei tea, mis sünnib 1. septembril 2012, siis on õpilastel keeruline valmistuda riigeksamiteks jne. Teatud määral on see mure põhjendatud, aga väga praktilise inimesena, ehkki teatud piinlikkustundega, julgen teile öelda, et 2011. aasta ehk selle aasta 1. septembril õpinguid alustanud üliõpilaste suhtes ei sõlmitud riikliku koolitustellimuse lepingud mitte eelmise aasta oktoobris, vaid alles selle aasta oktoobris. Kõik üliõpilased olid juba vastu võetud, kui lepingud sõlmiti. Ülikoolid ei ole kokku kukkunud, üliõpilased ei ole haridusest ilma jäänud ega muidu õnnetud. Nii et ütleme niimoodi, et hea tahe ja sisuline koostöö võimaldavad lahendada probleeme, mis formaalselt ja paberil tunduvad võimatuna. Aga veel kord: ärgem muretsegem nii palju selle pärast, mis täpselt juhtub 1. septembril 2012, vaid püüdkem kokku leppida selles, mille toimumine oleks mõistlik, ja siis lepime kokku, millal sellel oleks mõistlik toimuda.

Kui te jõuate seaduse vastuvõtmiseni ja heidate mulle ikka ette, et te ei ole näinud vajaduspõhiste toetuste seaduse eelnõugi, siis olen ma tõepoolest sunnitud vabandust paluma. Aga ma usun, et selleks ajaks on see tekst teil olemas. Nii et ettekujutus sellest, missuguses vormis ja missuguses tempos ka vajaduspõhised toetused võiksid realiseeruda, teil tekib.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Jents, palun!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Te ütlesite kõnetoolist väga õigesti, et kõrghariduse kvaliteedi parandamine või lihtsalt parem haridus vajab kindlasti rohkem raha. Kaugemas perspektiivis me riigieelarve kaudu planeerime lisavahendeid. Kindlasti annab ka õppeaja lühendamise teatavaid võimalusi, mida te just siin kõnetoolis selgitasite. Mitmed kolleegid on avaldanud kartust, et kui lattu on liiga kõrgel ja üliõpilased ei suuda ainepunkte kokku saada, siis äkki muutub kõrgharidus rohkem tasuliseks kui praegu. Ma küsin nüüd teistpidi: ega te ei näe ohtu või hirme, et kui need noored tublid inimesed virutavad need 30 ainepunkti täis, mis ongi muidugi ühtepidi meie eesmärk, siis see tähendab, et märkimisväärne osa erasektori raha kõrgharidusest kaob? Kas see ei tekita ülikoolidele probleeme oma kulude katmisel? Või näete te mingeid lisavõimalusi?

Jaak Aaviksoo

See lisaraha, mis on riigieelarves planeeritud, katab nominaalselt kogu selle erasektori raha, mis praegu avalikesse kõrgkoolidesse läheb. Päril kindlasti jäävad alles erakoolid, kus eranõudlus on jätkuvalt olemas. Nii on näidanud kõikide riikide praktika, kus tasuta kõrgharidus on olnud normiks juba aastakümneid. Me oleme teadlikult jätnud sisse osalise õppemaksu võimaluse nendele, kes täisajaga töötades ja osaajaga õppides on tegelikult ka suutelised osalist õppemaksu maksma. Seetõttu ei ole see seadus kindlasti mõeldud eraraha kõrgharidussektorist peletama. Aga muidugi, lisaks sellele, mida ma siit puldist olen rääkinud, teame kõik, et demograafilistel põhjustel nende noorte hulk, kes lähiaastatel gümnaasiumi lõpetavad, väheneb ja seetõttu väheneb

nõudlus nn riigieelarveväliste õppekohtade järele, mis omakorda tähendab, et erasektori raha kõrghariduses kahaneks ka ilma reformita. Ma usun, et on leitud mõistlik kompromiss, tulemus ei ole päris must ja valge ehk kõik kõigile ja tingimusteta tasuta. Niisugune kommunistlik ideaal käib mõistlikule riigile üle jõu ja mõistuse. Aga kõigile neile, kes tõepoolest suudavad ja tahavad õppida, on tasuta kõrghariduse võimalus seaduseelnõuga tagatud ja erarahale ei panda ka kätt ette.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Arusaamatus seoses õppetoetuste süsteemi muutumisega on muutunud tänase eelnõu menetlemisel üsna oluliseks. Te mainisite, et teile paketteelnõud ei meeldi. Meile siin saalis tõenäoliselt samuti mitte. Aga kas te kaalusite seda, et esitada paralleelselt kaks seaduseelnõu, ja kui kaalusite, mis sai põhjuseks, et te otsustasite seda varianti mitte kasutada?

Jaak Aaviksoo

Muidugi kaalusime seda, et esitada paralleelselt. See oleks olnud ühtepidi mõeldav ja mõistlik. Aga teistpidi võttes ei ole kõikidel juhtudel minu arvates otstarbekas hoida ühte seaduseelnõu avalikust debatist väljas lihtsalt selleks, et oodata teist seaduseelnõu järele. Eriti arvestades asjaolu, et kui me seda eelnõu seadusena vastu ei võta ega jõusta, siis kehtiva seaduse alusel kaotavad kõrgkoolid olulise hulga vahendeid. See ei ole ülikoolide huvides. Ma arvan, et sellest saavad aru nii siin saalis viibijad kui ka head akadeemilised kolleegid ülikoolidest.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud minister! Riigikogu kultuurikomisjon on ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 89 ette valmistanud kokku

kaheksal komisjoni istungil. Nendel kaheksal istungil on jutt käinud eelnõu üldprintsipi üle. Need kohtumised ei ole olnud mitte niivõrd paragrahvitäpsed, vaid üldisemad, nagu enne esimest lugemist ja esimesel lugemisel siin suures saalis kombeks ongi ning nagu on kodu- ja töökorra seaduses sätestatud. Kahel korral on kultuurikomisjonis olnud haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, kes 26. septembril meie kohtumiste rea avas ning tutvustas eelnõu üldpõhimõtteid. Teisel korral oli ta komisjonis 7. novembril, kui tehti arutelust kokkuvõte. Haridusminister esitles kultuurikomisjonile meie komisjoni palutud mõjude analüüsi selle kohta, mida toob endaga kaasa ülikoolide uus rahastamismudel ja õppekava täitmise arvestus semestripõhiselt 30 Euroopa ainepunkti ulatuses. Vaatan praegu oma märkmetest, et minister oli kultuurikomisjonis ka kolmas kord, 10. novembril s.a, kui me tegime menetluslikud otsused, kuidas eelnõuga edasi liikuda, ja fraktsioonid tutvustasid oma seisukohti eelnõu kohta.

Me oleme kohtunud ja põhjalikult rääkinud avalik-õiguslike ülikoolide rektoritega, rakenduskõrgkoolide rektoritega ning eraõiguslike rakenduskõrgkoolide rektoritega. Komisjoni ees on olnud Riigikontrolli esindajad ning ka Eesti Tööandjate Keskliidu arvamuse oleme ära kuulanud, see toimus 25. oktoobril.

Ma ei pea otstarbekaks peatuda nendel seisukohtadel, millel haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo täna siin eelnõu tutvustades ja küsimustele vastates peatus. Küll aga ütlen, et juba esimesel kohtumisel kinnitas minister sõnaselgelt, et lähiajal töötatakse välja ülikoolide ja Eesti riigi vahel sõlmitava tulemuslepingu näidis, mille põhjal võidakse täiendada, kui see on otstarbekas, eelnõu regulatsiooni. Nimelt on meil olnud diskussioon ka selle üle, kui palju peaks olema tulemusleping sätestatud seaduse tasemel ning kui palju üksikasju on mõttekas jätta määruse tasemele. Aga me teame, et eelnõu lisa nr 1 sisaldab ka määruse projekti, mille alusel tulemuslepingud saavad sõlmitud.

Samamoodi tõusis juba esimesel kohtumisel, 26. septembril, teemana üles vajaduspõhiste õppetoetuste süsteem. Minister ei pidanud vajalikuks, nagu me ka täna kuulsime, otseselt siduda toetuste kehtestamist tasuta õppele üleminekuga, kuid pidas võimalikuks,

et teatud kokkulepped ja kompromissid on siin võimalikud. Samuti teatas haridus- ja teadusminister esimesel kohtumisel komisjonile, et eelnõu võiks jõustuda 1. jaanuaril 2012, kuid kinnitas, et see ei ole kindlasti eesmärk omaette.

Järgnevalt peatun olulisematel seisukohatadel, mis kristalliseerusid meie kohtumistel eri osapooltega. Kõigepealt kohtumisest avalik-õiguslike ülikoolide rektoritega. Avalik-õiguslike ülikoolide rektorid avaldasid, rõhutan seda, oma toetust kõrgharidusreformile ja töid välja, et meie kõrgharidussüsteem vajab muudatusi. Oluline on, et reformi tulemusel paraneks eelkõige kõrghariduse kvaliteet ja suureneks kõrghariduse tõhusus. Samas nad ütlesid, et neid kahte postulaati põhistav regulatsioon on liiga üldiselt sõnastatud.

Rektorid peatusid nii kohtumisel kultuurikomisjoniga kui ka hiljem meile saadetud kirjades 30 ainepunkti kogumise nõudel semestripõhises arvestuses. Nad töid välja, et peavad küsitavaks tasuta õppe sidumist 30 ainepunkti kogumise nõudega semestris, mille tagajärjel võib nende arvates õppimine muutuda üliõpilastele pärast esimest semestrit tasuliseks. Kõlas arvamus, et seetõttu võib (rõhutan sõna "võib") kõrgharidus muutuda vähem kättesaadavaks just vähem kindlustatud üliõpilaste jaoks.

Rektoritega kohtumisel oli kõne all ka teema, kuidas eelnõu mõjutab üliõpilaste võimalikku töötamist stuudiumi ajal. Rektorite hinnangul on paratamatu, et üliõpilased stuudiumi ajal töötavad. Nende veendumus ja ettepanek oli, et eelnõu peaks olema selles aspektis paindlikum, mitte pakkuma vaid kahte varianti, et üliõpilane kas töötab või ei tööta. Samuti rõhutasid rektorid, et kõrgharidusreform on edukas siis, kui samal ajal rakendub õppetoetuste süsteem ja on täidetud tingimus, et toetused on suuremad.

Meil on olnud kohtumistel nii rektoritega kui hiljem ka üliõpilaste ja õpilaste esindajatega arutelul praegu eelnõu tekstis olev regulatsioon, mille järgi on akadeemilisel puhkusel olles õppetöö eksamite ja arvestuste näol keelatud. Rektorite ettepanek on, et akadeemilisel puhkusel olijate õppetöö korraldus peaks olema ülikoolide pädevuses ja kuuluma ülikoolide autonoomia raamidesse.

Rektorid töid välja, et kõrghariduse rahvusvahelistumiseks peaks olema tagatud tasuta õpe ka võõrkeelsete õppekavade alusel. Nad ütlesid, et erandeid võiks olla võimalik kehtestada ülikooliga sõlmitud lepingutes, kuid ülikoolidel on laiemalt kohustus olla rahvusvahelisemad.

Loomulikult oli kohtumisel rektoritega üks keskne teema ka ülikoolide rahastamine ja uus rahastamismudel. Rektorid olid ühemõtteliselt nõus eelnõu suunaga, et ülikoolid peavad muutuma tõhusamaks, kuid nad töid välja, et selleks on vaja üleminekut täiendavalt rahastada. Rektorite mure seoses rahastamisega oli see, kuidas ülikoolid toime tulevad, kui n-ö eraraha juurdevool ülikoolidesse võib väheneda. Nad töid välja erinevaid kuluallikaid, näiteks infrastruktuuri ehk taristu peale kuluvat, õppejõudude palka ja mitmeid teisi aspekte, mille jätkusuutlikkus võib nende arvates sattuda ohtu olukorras, kus näiteks Tallinna Ülikoolis maksab 45% õpilastest õppeteenustasu. Samas tõi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia rektor välja, et muusikaakadeemias on see protsent väga väike. Me näeme, et ka ülikoolidel ei ole päris ühtset seisukohta, aga teema on kindlasti oluline. Meie viimasel ja eelviimasel kohtumisel kõrgharidusreformi teemal ütles haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, vastates komisjoni liikmete küsimusele, kas ta peab võimalikuks eraõigusliku juriidilise isiku poolt õppekava finantseerimist, selliselt õppekohtade loomist ja eraraha toomist ülikoolidesse, et see on tema seisukoha järgi vägagi aktsepteeritav. Aga kindlasti ei tohi olla seda, et rahastaja ostab ülikooli sisse üliõpilased, kes ei täida üldisi sisseastumistingimusi. Vastuvõtt peab toimuma ikkagi üldiste reeglite alusel, et kindlustada tudengite n-ö kvaliteet. Kuid eraõigusliku isiku poolt ülikooli finantside toomine peab olema eelnõus selgemalt sõnastatud. Selle sõnastuse kallal Haridus- ja Teadusministeerium töötab.

Kokkuvõtvalt öeldes ootavad ülikoolid, et reformi tulemusel muutuks üliõpilaste suhtumine õppimisse tõsisemaks ja enam püütaks õpinguid lõpetada nominaalajaga, kuid kompromissid võiksid soodustada erainvesteeringute tulekut ülikooli. Oma kirjas, mis on dateeritud ühe novembri kuupäevaga, teevad rektorid ettepaneku kavandatav kõrghariduse rahastamise reform aasta võrra edasi lükata.

17. oktoobril oli kultuurikomisjonis kohtumine rakenduskõrgkoolide rektoritega. Olulisemad seisukohad, mis välja tulid, olid järgmised. Rakenduskõrgkoolide rektorid pidasid väga oluliseks, et rahastamiskriteeriumid seotaks üleminekuhindamisega ja õppekavagruppide jätkuva hindamise tulemustega. Tehtud tööd ei saa kõrvale heita. Ma pean väga tähtsaks rõhutada, et rakenduskõrgkoolide rektorid tõid välja rakenduskõrghariduse eripära ning seda just seoses praktika suurema osakaaluga õppekavades. Rakenduskõrgkoolide rektorite sõnul oleks õppe- ja praktikaperioodide paindlikuma ühendamise võimaldamiseks eelnõus õigem semestripõhise arvestuse asemel aluseks võtta õppeaastapõhine arvestus, 1. september – 31. august. Nii tõi Eesti Mereakadeemia rektor välja, et näiteks mereakadeemias kestab praktika 12 kuud. Mitmes rakenduskõrgkoolis on tavapärase oma erialal töötavate üliõpilaste suur osakaal, näiteks tervishoiuvaldkonnas. Ka Sisekaitseakadeemias on samamoodi. Huvitav on märkida, et hoolimata palgasituatsioonist on Sisekaitseakadeemia üliõpilased motiveeritud edasi õppima ka pärast bakalaureuseõpet, et kindlustada endale vajalik lähtealus süsteemis karjääri tegemiseks. 30 ainepunkti nõude kohta öeldi, et see on nende arvates liiga jäik ning võib kaasa tuua suurema väljalangemise. Samuti toodi välja, et peetakse vajalikuks säilitada juriidiliste isikute rahastatavad koolituskohad.

18. oktoobril olid kultuurikomisjoni istungile palutud Eesti Õpilasesinduste Liidu ja Eesti Üliõpilaskondade Liidu esindajad. Arutelul keskenduti kõrgkooli sisseastumistingimustele ja vajaduspõhistele õppetoetustele. Eesti Õpilasesinduste Liidu esindajad pidasid oluliseks, et lisaks lõpueksamitele arvestataks kõrgkooli astumisel ka teisi kriteeriume, näiteks vestlust, mis hindaks üliõpilaskandidaadi õppima asumise motivatsiooni. Tehti ettepanek siduda riigieksamid lahti keskhariiduse omandamisest. Kohtumisel Eesti Õpilasesinduste Liidu esindajatega läkski üsna palju aega just nimelt riigieksamite ning ülikooli astumise seostatuse probleemi peale.

Eesti Üliõpilaskondade Liidu esindajad pidasid õigustatuks eelnõuga seatud eesmärki rahastada tasuta õppimist, kuid nad viitasid ühele oma varasemale seisukohale. Ka nemad on komisjonile kirjutanud, et üliõpilasel peaks

olema õigus tasuta õppekohale, olenemata õppekeelest, kui ta täidab õppekava vähemalt 75% ulatuses. Seda on oluline rõhutada, sest õppekava täitmise ulatust me oleme ka varem arutanud. See on siis üliõpilaste seisukoht. Õppekava 75% ulatuses täitmine kumulatiivselt aasta jooksul, paneme tähele, võimaldaks paremini arvestada erinevate õppekavade eripära. On loogiline, et just Eesti Üliõpilaskondade Liit tõi välja põhimõtte, et tasuta õppimise õigust ei saaks realiseerida ilma vajaduspõhiste õppetoetuste rakendamiseta. Üsna pikalt peatusid üliõpilased ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea esineja! Ma palun vabandust, aga oleks soov kuulata ära ka komisjoni otsused.

Urmas Klaas

Mis see tähendab, palun?

Aseesimees Jüri Ratas

Mida te komisjonis otsustasite? Teie aeg saab kümne sekundi pärast otsa.

Urmas Klaas

Ma oleksingi selleni kümne sekundi pärast jõudnud. Ma siiski lõpetan oma mõtte ära. Nimelt, üliõpilaste seisukoht oli seotud leibkonna mõistega, sellega, et see peaks olema paindlikum ja soodustama üliõpilaste iseseisva majandamise oskust.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaks minutit lisaagea.

Urmas Klaas

Istung, kus me tegime menetluslikud otsused, toimus 10. novembril. Seal koorus välja kaks konkureerivat ettepanekut. Kolleeg Liisa-Ly Pakosta tegi ettepaneku panna eelnõu täiskogus esimesele lugemisele tänasel päeval ettepanekuga esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtaeg. Kõlas ka teine ettepanek, mille järgi esimene lugemine tuleks katkestada. Komisjonis leidis toetust (hääletustulemus 6 : 5) kolleeg Liisa-Ly Pakosta ettepanek esimene lugemine lõpetada. Siis toimus teine hääletus muudatusettepanekute esitamise tähtaja üle. Kolleeg Liisa-Ly Pakosta tegi ettepaneku määrata tähtajaks kümme tööpäeva, kolleeg Jaak Allik tegi

ettepaneku määrata ettepanekute esitamise tähtajaks 1. märts 2012. Toimus hääletus ja toetust leidis (hääletustulemus 6 : 5) kolleeg Liisa-Ly Pakosta ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Mul on puhtehniline küsimus. Kas sa vaataksid selle seaduseelnõu pealkirja? Siin on sellised sõnad nagu "ja teiste seaduste". Formaalloogiliselt seda arendades ei saa välistada, et kunagi jõuab meie lauale seaduseelnõu, mille pealkiri on näiteks "Selle ühe ja veel ühe teise seaduse muutmise seadus". Aga küsin nüüd täiesti tõsiselt. Vaata, siin muudetakse kokku kaheksat seadust. Oletame, et mind huvitab, mida viimane kord muudeti halduskoostöö seaduses. Ma kasutan otsingusüsteemi, aga ei saa vastuseks seda seadust, sest siin ei ole halduskoostöö seadust pealkirjas mainitud. Kuidas sa vaataksid selle peale, kui muudaks selle seaduseelnõu pealkirja ära ja paneks siia kõik need kaheksa seadust sisse?

Urmas Klaas

Minu arusaamist mööda on meie seadusloome tava see, et kui loetelu on väga pikk, siis sõnastataksegi "ja teiste seaduste muutmise seadus". Konkreetsemalt on võimalik selletuskirjast ja ka seaduse põhitekstist leida, mida muudetakse. Otsingumootor peaks andma vastuseks kõik muudatused.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mina lõpetasin ülikooli 35 aastat tagasi. Vahepeal pole mul olnud võimalust kuulata nii üksikasjalikke ja pikki loenguid, sellepärast ei hakanud ma teie ettekannet kohe algusest peale konspekterima. Seetõttu palun teil üle korrata, millised olid tähtsamad vaidlusküsimused komisjonis! Komisjonis töötavad asjatundjad ja ma ei usu, et teie töö oleks käinud

lihtsalt käetõstmise meetodil. Kindlasti toimus väga viljakas diskussioon. Ma usun, et te saate meile kahe minuti jooksul loetleda just need kõige valusamad ja tähtsamad küsimused, mis komisjoni töös vajasid kõige rohkem diskuteerimist.

Urmas Klaas

Aitäh! Nagu ma ütlesin, kokku oli komisjonil kaheksa istungit, kus esimest lugemist ette valmistati. Teemad, mis nii või teisiti kippusid korduma, olid järgmised. Esiteks, ülikoolide uus rahastamismudel, st riikliku koolitustellimuse asendamine tulemuslepingute ja tulemusvaldkondade kehtestamisega. Kõne all oli, kuidas tulemuslepingute mehhanism hakkab välja nägema. See on seotud ministri lubadusega novembri lõpuks üks näidistulemusleping komisjoni töölauale tuua. Teiseks, vajaduspõhiste õppetoetuste seaduse eelnõu, mida me tahaksime näha samal ajal, kui me seda eelnõu menetleme. Me ei ütle, et me peame need samal ajal vastu võtma, aga me tahaksime seda eelnõu näha. Sellest on juttu olnud. Üks konkreetne teema oli õppekava täitmine 30 Euroopa ainepunkti ulatuses ja see, et praegune eelnõu näeb siin ette semestripõhist arvestust. Kas see peab olema nii või peab see olema kuidagi teistmoodi? Mitmelt poolt jäi kõlama, et see arvestus võiks olla aastapõhine või kumulatiivne. Oli küsimus, kas peab ikkagi olema 30 ainepunkti või midagi muud. Viimasel kohtumisel me sõnastasime väga selgelt, et õppekava on võimalik täita kas 30 või vähema ainepunktiga, kas kumulatiivselt või mittekumulatiivselt, aga ikkagi kas hinnetega A või samamoodi hinnetega E. Kui me tahame kvaliteedile rõhuda, siis oleks ilmselt mõttekas kehtestada ka kvaliteedikriteerium ehk keskmise hinde nõue. Selle sõnastuse lubas Haridus- ja Teadusministeerium komisjoni tuua. Üks teema oli eraõiguslike isikute võimalus luua õppekohti ja finantseerida õppekavasid. Ka selle täpsema sõnastuse on Haridus- ja Teadusministeerium lubanud meile esitada. Samuti on üks suur teema olnud, kui n-ö läbilõiget teha, mida tähendab riigi finantseerivate õppekohtade lubamine ainult eestikeelsete õppekavade puhul. Kui suur on teiste keelte osatähtsus? See on see, millele ma viitasin, et kuidas haakub selle nõudega ülikoolide rahvusvahelistumine. Aga ma usun, et me saame

ka selles osas selguse. Üliõpilased on vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemi juures toonud välja leibkonna mõiste, selle, kas üliõpilane kuulub või ei kuulu sellesse leibkonda. Ma arvan, et olulisemad teemad said nüüd öeldud.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Hea esineja! Sa rääkisid õppekava täitmise arvestusest, keskendudes rakenduskõrgkoolidele. Mina esindan selles küsimuses Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiat, mille kuratooriumi liige ma olen. Seal algab õppeaasta augusti lõpus ja kevadsemester algab samuti ebatraditsionaalsel ajal, sest on hea kasutada n-ö täisnädalaid. Probleemiks on ainepunktid. Paljudes kõrgkoolides, kaasa arvatud EMTA-s, on intensiivkursused ja suvekoolid, kus samuti kogutakse ainepunkte, kuid selle seaduseelnõu kohaselt ei läheks need ainepunktid üldse arvesse. Milline võiks olla lahendus? Kas sa näed lahendust selles, et semester ei tähenda selles seaduseelnõus mitte enam nii lühikest aega, nagu see on tavaliselt olnud, vaid poolt aastat?

Urmas Klaas

Aitäh! Muusikaakadeemia teema ja just nii, nagu sa sõnastasid, oli ka komisjoni ühel istungil päevakorras. Tulenevalt muusikaakadeemia õppespetsiifikast tõi rektor välja, et nende tudengid ei suuda nominaalaja vältel lõpetada ja õpe akadeemias venib tihti pikemaks. See ei ole tingitud mitte sellest, et üliõpilased oleksid kuidagi edasijõudmatud, vaid nad tõepoolest tegelevad põhjalikult praktikaga. Kindlasti on kultuurikomisjonil ees tõsine töö sellega, et õppekava täitmise arvestus veel kord läbi mõelda ja paika panna, kuidas me seda teeme, kuidas me arvestame neid eripärasid, millega sa praegu välja tulid. Neid eripärasid on ka rakenduskõrgkoolidel, nagu Sisekaitseakadeemia ja tervishoiukõrgkoolidel, kus inimesed praktiseerivad isegi sajabrotsendiliselt. Nii et milline see arvestus on, on see aastapõhine või on see midagi muud, on see kumulatiivne – see otsustamine seisab ees. Aga kindlasti tuleb lahendus leida. Haridus- ja Teadusministeerium, mul on hea meel öelda, on selles küsimuses koostööaldis.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Selle seaduseelnõuga muudetakse kaheksat seadust ja teemaring on ääretult lai. Kas kümme päeva muudatusettepanekute esitamiseks on teie arvates ikkagi piisav aeg?

Urmas Klaas

Täna! Meie komisjoni otsus oli, et muudatusettepanekute esitamiseks ei ole aega mitte kümme päeva, vaid kümme tööpäeva, mis tähendab, et sinna liituvad juurde ka mittetööpäevad. Aga et anda mõtlemisaega ja võimalikult palju maandada riske, millele te viitasite, pöördus komisjon kohe, kui me olime otsuse teinud, kirjaga kõigi meile teadaolevate partnerite poole. Juhtisime tähelepanu, et see tähtaeg on kümme tööpäeva, ja palusime seda tähele panna. Loomulikult, kui muudatusettepanekud laekuvad ja komisjon asub neid läbi vaatama, siis me teeme seda ülima põhjalikkusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ma kõigepealt tänan teid väga põhjaliku ja sisulise ettekande eest! Minu küsimus käsitleb seaduse jõustumist. Väga olulised osad sellest seadusest jõustuvad eelnõu järgi 1. septembril 2012. Kohtumistel rektorite ja teiste osapooltega on teatavasti tõdetud, et me tahame need muudatused jõustada järgmise aasta septembris, aga tegelikult peaks juba tänaseks olema välja töötatud ülikoolide vastuvõtutingimused, mida pole jõutud teha. Kas te kommenteerite seda natukene? Kas äkki oleks ratsionaalne rektoritele vastu tulla ja reform küll võimalikult kiiresti ära teha, aga see siiski aasta võrra edasi lükata?

Urmas Klaas

Aitäh! Jah, mitmel kohtumisel on tõstatatud see teema, et kui eelnõu see regulatsioon,

mis käsitleb vastuvõttu ja uuele õppekava arvestusele üleminekut, peaks jõustuma 1. septembrist 2012, aga ülikoolidel peavad vastuvõtutingimused olema kehtestatud juba eelneva aasta ehk selle aasta novembri lõpuks, siis ei saa eitada, et siin on teatud käärid. Nendele kääridele haridus- ja teadusminister täna oma kõnes ja küsimustele vastates ka tähelepanu pööras. Ma pean seda väga tõsiseks probleemiks. Kui me seda komisjonis nii esimesel istungil kui ka kahel viimasel istungil haridus- ja teadusministriga arutasime, siis ütles ka tema, et kiire jõustumine ei ole eesmärk omaette.

Aseesimees Jüri Ratas

Laine Randjärv, palun!

Laine Randjärv

Suur tänu! Hea ettekandja! Ma jätkan kolleeg Enn Eesmaa tõstatatud teemat seoses kaunite kunstide kõrgkoolidega. Kaks päeva tagasi kohtusin Vilniuses muusika- ja teatriakadeemia rektoriga, kes kirjeldas värvikalt drastilist haridusreformi, mis viidi Leedus läbi kolm aastat tagasi, ja tänaseks on n-ö viljad käes. Nüüd tunnistavad isegi Leedu Seimi kultuurikomisjoni kuuluvad poliitikud, et sai tehtud palju vigu ja tuleb hakata uuesti reformima. Nad on selleks isegi esimesi samme astunud. Kas poleks mõistlik ja ratsionaalne korraks kokku saada Leedu Seimi kultuurikomisjoniga ja kuulata neid probleeme, mis neil ette tulid, kui püüti ühe haridusreformiga haarata nii inseneri-, filoloogia- kui ka klaveriõpingud n-ö ühe katuse alla?

Urmas Klaas

Aitäh, proua aseesimees, selle küsimuse eest! Ma tänan teid selle informatsiooni eest, mis puudutab Leedu kogemust! Mina selle peale ei oleks tulnud, lihtsalt infot ei olnud. Ma usun, et selline infovahetus tuleb igal juhul kasuks. Aga eelnõu 89 keskendub valdavalt osas kõrghariduse rahastamisele, mis on väga oluline teema. Kindlasti on kõrghariduses veel teisigi väga olulisi teemasid, mille arutelu seisab ees ja kus probleemid vajavad lahendamist. Ma usun, et ka need sammud tuleb astuda. Selles mõttes peab töö kindlasti jätkuma ka laiemalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Mind ajendas küsima see, et ma vaatasin külaliste rõdu poole. Seetõttu alustan tsitaadiga: "Eesti kõrghariduse suurim probleem on haritud Eesti naine." Sellist suurepärast ideed on 21. sajandi Eestis väljendanud praegune haridusminister konservatiiv Jaak Aaviksoo. Kuidas hindab Urmas Klaas Riigikogu kultuurikomisjoni esimehena selle mõtte paikapidavust 21. sajandi Eestis? Kas ka Reformierakonna jaoks on noor haritud naine Eestis probleem?

Urmas Klaas

Aitäh selle väga huvitava küsimuse eest! Ma olen üsna veendunud, et mitte ükski Reformierakonna jaoks, vaid Eesti ühiskonna jaoks laiemalt on probleem väheharitud Eesti mees. Selle probleemi uba ei peitu mitte ükski kõrgkoolides, mille probleeme me täna arutame, vaid probleem algab juba põhikoolist, see võimendub gümnaasiumis ja väljendub koolist väljalangemises. Poisid ei jõua koolis võib-olla nii hästi edasi. Sellele juhiti tähelepanu ka Eesti Koostöö Kogu kokkupanud haridusstrateegias, mida suvel ajakirjanduses üsna põhjalikult käsitleti. Kui tulla tänase arutelu juurde, siis me arutasime seda teemat ühel komisjoni istungil, mis oli pühendatud inimarengu aruandele, ning see kanaliseerus lõpuks selle eelnõu raamidesse. See oli tingitud sellest, et professor Marju Lauristin tõi välja, et 30 ainepunkti nõue võib muutuda probleemiks just noormeestest tudengitele ja eriti perekonna loonud noormeestest tudengitele, kes paratamatult tahavad töötada ja peavad töötama.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud komisjoni esimees! Minu küsimus käsitleb inimesi, kes tahavad teist korda samal haridustasemel õppida. Härra minister vastas jaatavalt, et selle küsimusega võiks tegelda. Minu küsimus on: milline on komisjoni seisukoht ja kas seda on arutatud?

Urmas Klaas

Aitäh! Komisjon sellise selgusega, nagu teie täna minu käest küsite, seda arutanud ei ole. Aga teema on kindlasti oluline. Ma mõõnan, et seda peaks edaspidi arutama, aga täna on vastus, et me ei ole seda arutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Kui me räägime sotsiaalhoolekande seadusest, siis selle seaduse põhjal on toimetulekutoetuse saamisel nii 25- kui ka 55-aastane inimene ühes ja samas seisus, mida ei saa kuidagi normaalseks pidada. Aga minu küsimus on järgmine: äkki sa räägid laiemalt tudengite vajaduspõhistest toetustest? Kas te olete komisjonis seda teemat üldse arutanud, kas sa oled sellest midagi kuulnud ja kui oled kuulnud, siis mida?

Urmas Klaas

Aitäh! Ma olen kuulnud päris palju. Haridus- ja teadusminister on esitanud komisjonile selle eelnõu põhipostulaadid, mis on küll ära mahtunud ühele A4 paberile, aga need on siiski olemas. See pole mingi saladus, me võime need sotsiaalkomisjonile edasi saata ja võib-olla ongi mõttekas seda teemat edaspidi koos sotsiaalkomisjoniga arutada, et arutelu oleks mitmekülgne. Printsip on selles, et vajaduspõhiste õppetootuste süsteem peaks võimaldama tudengil võimalikult palju keskenduda stuudiumile ja teha see läbi nominaalaja jooksul. Mina isiklikult olen seda meelt, et ei maksa arvata, et toetussüsteem hakkab olema selline, et enam ei ole vaja töötada või et töötamine peab kuidagimoodi kõrvale jääma. See on hoopis teine dimensioon, praktika ja kõik selle juurde kuuluv. Aga see arutelu seisab kindlasti ees. Kõik ettepanekud, mis aitavad kaasa sellele, et see süsteem tuleks hea ja hakkaks hästi töötama, on teretulnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Küsimus on komisjoni töö kohta.

Kas te komisjonis arutasite ka tulemuslepingute sisu ja vormi ning kas oli võimalik selle projektiga tutvuda?

Urmas Klaas

Täna! Tulemuslepingu n-ö kondikava on küll haridus- ja teadusminister meile ühel nõupidamisel andnud, aga kuidas tulemusleping ikkagi välja näeb ehk missugune see näidistulemusleping on, seda me ei tea. Koostöö ülikoolidega, et selgitada, kuidas tuleb neid kriitariume välja töötada ja kuidas tulemuslepingutes riigi huvi selgelt väljendada, Haridus- ja Teadusministeeriumis praegu toimub. Ma väga loodan, et esimese ja teise lugemise vahel, nagu ka minister täna siit kõnetoolist lubas, saab see kõik valmis. Komisjoni konsensuslik seisukoht on, et selle eelnõu vastuvõtmise ajaks on meil kindlasti vaja saada rohkem aimu sellest, mida üks tulemusleping endast kujutab ja kuidas selle kujunemise mehhanism välja näeb.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Austatud ettekandja! Minister ütles väga julgelt välja, et kõik asjast huvitatud rühmad tema meelest seda reformikava toetavad. Minu enda kohtumised rektorite ja tudengitega annavad mulle pigem põhjust teha järelduse, et kõik tunnistavad vajadust kõrgharidust reformida, aga selle kava suhtes on nad kriitilised või lausa sellele vastu. Kui te komisjonis olete arutanud rektorite ja üliõpilasorganisatsioonide seisukohti, millised on siis olnud rektorite ja üliõpilaste seisukohtade selged ühisosad ja kus võib-olla saadakse tulevikust erinevalt aru, nii et rektorid on ühte meelt ja tudengid teist meelt?

Urmas Klaas

Aitäh! Tõepoolest, kõik, kellega komisjonis on kohtunud, on öelnud, et kõrgharidus vajab ümberkorraldusi ja just seetõttu, et tuleb pöörata rohkem tähelepanu kõrghariduse kvaliteedile ja tõhususele. Ma olen nõus minister Aaviksooga, et need teemad, mille kohta on vaja otsus vastu võtta, on üsna kristalliseerunud. Need teemad on õppekava täitmise arvestamine, õppekohtade loomine eraõiguslike

isikute poolt, kindlasti selguse saamine tulemuslepingu mehhanismi kujunemise osas, vajaduspõhiste õppetoetuste eelnõu. Kui vastata sinu küsimustele, kus oli üliõpilastel ja rektoritel eriarvamusi, siis minu mälu järgi ei ole tudengid väljendanud selget seisukohta eelnõu seadusena jõustumise kohta või vähemasti ei ole nad kommenteerinud rektorite seisukohta, et jõustumine tuleks aasta võrra edasi lükata. Need seisukohad ei ole ilmselt ühesugused.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus käsitleb kõrghariduse kvaliteeti. Eelnõus on kirjas selge põhimõte, et maksumaksja kulul saab kõrghariduse see, kes kogub semestris vähemalt 30 ainepunkti. Arusaamad või prognoosid selle kohta, kas 30 ainepunkti piir parandab kvaliteeti või aitab hoopis selle halvenemisele kaasa, lähevad lahku. Paranemise pooldajad ütlevad, et ülikoolidel tekib huvi latti kõrgemale tõsta ja rangemaks muutuda, sest siis saab tudengeid läbi kukutada ja küsida nende käest raha, mida eelarvesse vaja on. Teised ütlevad, et kui tudeng on juba ülikooli pääsenud, siis tuleb temast küünte ja hammastega kinni hoida ning teda mitte minema päästa, seetõttu tuleb ta ka kergemini eksamitelt läbi lasta, peasi, et ta ülikoolis on. Kumba meelt sina oled?

Urmas Klaas

Täna küsimuse eest! Ma ei ole kumbagi meelt. Ma ei tahaks endise õppejõuna uskuda, et ma peaksin hakkama täitma ülikooli haldusteenistuse või rahandusosakonna ettekirjutust hinnata eksamisooritust selle järgi, kui palju on ülikooli eelarvesse parasjagu raha vaja. Ma olen veendunud, et üheski ülikoolis, üheski Eesti kõrgkoolis ei ole selline süsteem võimalik. Aga ma olen seda meelt, et me peaksime täpsemalt reguleerima, kuidas ainekava täidetakse, millise kvaliteediga. Üks võimalus on keskmise hindade nõude sätestamine. On erinevaid võimalusi, kuidas seda teha. Komisjonis me rääkisime Ameerika Ühendriikide mudelist. Ühe võimaluse, kuidas sellist kriitერიumi sõnastada, lubas haridus- ja teadusmi-

nister komisjonile pakkuda. Ma arvan, et see on väga hea.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas ma sain õigesti aru teie ettekandest ja komisjoni töö ülevaatest, et minister on teile andnud lubaduse, et nende kümne päeva jooksul, mis on jäetud parandusettepanekute esitamiseks, saate te õppetoetuste kohta teada rohkem kui ainult need postulaadid ühel lehel? Ma tahan südamest tunnustada ka teie mõtet, et seda eelnõu võiks arutada koos sotsiaalkomisjoniga. Kahtlemata on õppetoetuste ja toimetulekutoetuste teema valdkond, kus sotsiaalkomisjonis on vajalikke teadmisi. Kindlasti saab sealt tuge sellele eelnõule ja üliõpilaste toetamisele.

Urmas Klaas

Aitäh! Haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ka täna siit kõnepuldist väljendas oma seisukohta õppetoetuste seaduse eelnõu kohta, mis kattus teie seisukohaga. See eelnõu on väljatöötamisel ja ma loodan, et see on varsti ka siin.

Aseesimees Jüri Ratas

Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Ma jätkan sellel teemal, mida alustas Laine Randjärv. Kelle poole me oleme kõrgharidusreformi tehes oma pilgu pööranud, millised on need riigid, kellelt me võtame üle paremad praktikad, või on Eesti valinud ainult iseenda tee?

Urmas Klaas

Aitäh! Meil on olnud sellest juttu näiteks riikliku koolitustellimuse süsteemi raames. Tõepoolest, praegu kehtiv mudel on üsna omanäoline, see on selline Eesti mudel. Kui rääkida filosoofilisemalt, millise riigi kõrghariduskorraldus on olnud meile praegu eeskujuks, siis ühtegi riiki eeskujuna ei ole kõlanud. Nii et rahvusvahelist võrdlust ei ole mul tuua, eelnõu algataja ei ole seda eelnõu ette valmis-

tades ja süsteemi tutvustades eeskujuriikidele viidanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea ettekandja! Novembrikuu Tartu Ülikooli ajakirjas kirjutas majanduspoliitika professor Jüri Sepp sellesama haridusteema kohta küllaltki kriitilise artikli. Ta tõi välja kaks tõsist ohtu. Esiteks selle, et rahastamis- põhimõtete muutmise tagajärjel kaotavad teelikult kõik kõrgharidusega seotud pooled, eriti sotsiaalteaduste valdkond. Teine oht, mille ta välja tõi, on see, et kavandatud muudatused ei toeta elukestva õppe põhimõtteid, vaid pigem õhnestavad neid. Kas komisjonis olid need kaks teemat ka tõsiselt arutelu all ja millised olid komisjoni seisukohad?

Urmas Klaas

Aitäh! Mis puudutab professor Sepa seisukohta, kuidas uus rahastamismudel mõjutab ülikoolihariduse jätkusuutlikkust, siis ma usun, et on üsna selge, et me ilma ümberkorraldusteta siin hakkama ei saa. Minister Aaviksoo seletas väga põhjalikult – ja ma olen tema põhiliste argumentidega nõus –, miks me peame ülikoolihariduse ja ülikoolide rahastamise mudelit muutma. Võib-olla on professor Sepa seisukohad tingitud sellest, et nii majandusteaduskonnas kui ka sotsiaalteadusi õppivate üliõpilaste hulgas on praegu üsna suur oma raha eest õppijate osakaal, aga jätkub osajaga õppivate tudengite vastuvõtmine. Ma rõhutan, et minister on lubanud selgelt sõnastada, kuidas eelnõus nähakse ette õppekava finantseerimine juriidilise isiku poolt erarahaga. See ei ole praegu kõige paremini sõnastatud. Seetõttu võib-olla ongi tekkinud hirm, nagu eraraha tõrjutaks kõrgkoolidest eemale. See mulje võib praeguse eelnõu teksti järgi tõesti jääda. Nii et loodame täpsemat sõnastust peagi üheskoos arutada. Mis puudutab elukestvat õpet, siis sellele ma viitasin, kui ma rääkisin rakendus- kõrgkoolidest, tervishoiukõrgkoolidest, Sisekaitseakadeemiast. See on oluline mõte, mis tuleb veel läbi mõelda. Ka kolleeg Luik küsis selle kohta avatud ülikoolist rääkides. Ma usun, et see on teema, mille peaks veel üle vaatama.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma löön nüüd palli täpselt samasse auku, mille juures me just olime. Hea kolleeg Jaan Õunapuu küsis rahastamise kohta. Kui haridus- ja teadusminister oma ettekannet lõpetas, siis ta väitis, et kui seda eelnõu praegu seadusena vastu ei võeta, siis kaotavad ülikoolid olulise hulga raha. Võib-olla ma kirjutasin valesti üles. Kas te kultuurikomisjoni esimehena oskate seda ministri väidet kommenteerida? Me oleme üldiselt saanud aru teistpidi, et selle reformi läbiviimise korral tekib oht, et eraraha ei pääse enam kõrgharidust finantseerima. Aga siin oli vastupidine väide, et kui seadust mitte vastu võtta, siis kaotavad ülikoolid suure hulga raha. Kuidas te seda kommenteerite?

Urmas Klaas

Siin on kindlasti mitu aspekti. Üks aspekt on see, et süsteemi rakendumise korral võib ülikoolidel tekkida nihe eraraha saamisel, sest stuudiumi alguses ei ole teada, kuidas üliõpilane otsustab õppekava täita. Ei ole teada, kas ta otsustab seda teha nominaalaja jooksul ehk ta ei asu maksma ja võib-olla ei hakkagi maksma, sest ta teeb seda ettenähtud mahu (mahu üle me veel vaidleme), või ta ütleb, et asub õppima osalise õppeajaga ja hakkab kohe maksma. Me ei tea, millise rahavooga on võimalik ülikoolil arvestada. Siin võivad teatud käärid olla. Aga ma arvan, et minister pidas teile vastates, hea kolleeg, silmas seda, et üleminekuks on riigieelarvest raha ette nähtud, aga see raha sel juhul ei lähe kõrgkoolidesse, vaid minister kasutab seda teiste oluliste haridusküsimuste lahendamiseks. Ma arvan, et ta pidas seda silmas. Ta praegu noogutab oma koha peal. Ta pidas seda silmas.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Küsimusi on veel, kuid kell on saanud üks. Tänane istung on lõppenud. Me jätkame eelnõu 89 arutelu oma korralisel istungil teisipäeval, 22. novembril. Istung on lõppenud. Soovin kõigile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 13.00.
Istungi kestus 3 tundi.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees